ଆଲବର୍ଟ୍ ଲୁଥୁଲି

ମୋ' ଜାତିକୁ ଯିବାକୁ ଦିଅ

ଅନୁବାଦ

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

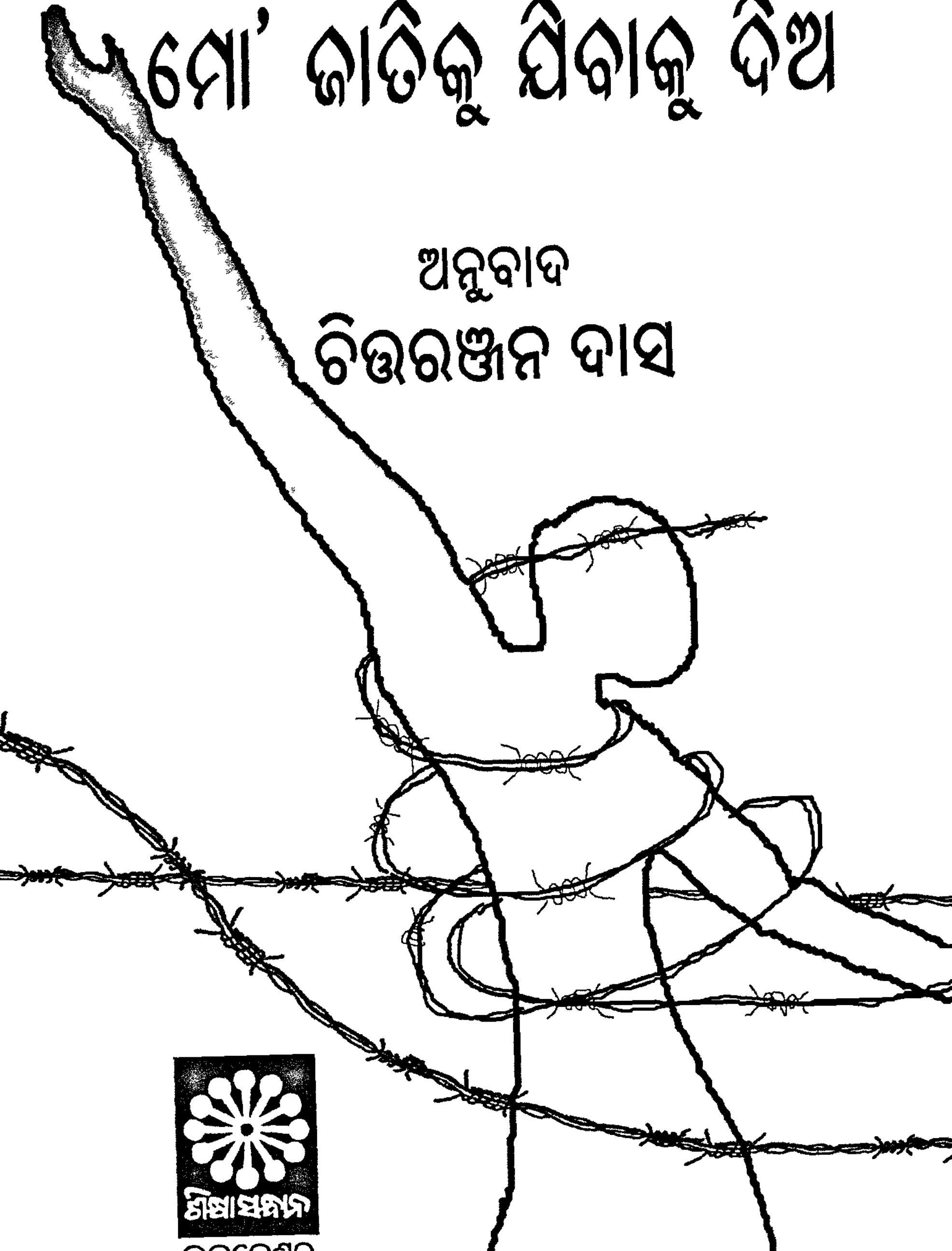

ଶିକ୍ଷାସନ୍ଧାନ
ଭୁବନେଶ୍ୱର

ମୋ ଜାତିକୁ ଯିବାକୁ ଦିଅ

ଅନୁବାଦ
ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ଶିକ୍ଷାସନ୍ଧାନ
ଭୁବନେଶ୍ୱର

ମୋ ଜାତିକୁ ଯିବାକୁ ଦିଅ

ଅନୁବାଦ
ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ
ପ୍ରକାଶକ
ଶିକ୍ଷାସନ୍ଧାନ, ଏ-୧୨, ହାଉସିଂ ବୋର୍ଡ଼ କଲୋନୀ,
ବରମୁଣ୍ଡା, ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୭୫୧ ୦୦୩
ଫୋନ୍ : ୨୫୫୬୧୦୯/୨୫୫୦୬୫୬
ପ୍ରକାଶନ କାଳ : ଡ଼ିସେମ୍ବର ୧, ୨୦୦୫
ମୁଦ୍ରଣ : ଶିକ୍ଷା ପ୍ରକାଶନୀ, ୨୬୬ ଜଗନ୍ନାଥ ବିହାର
ବରମୁଣ୍ଡା, ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୭୫୧ ୦୦୩
ଫୋନ୍ : ୨୫୫୨୦୨୪
ମୂଲ୍ୟ : ୧୫୦/- ମାତ୍ର
ପ୍ରଚ୍ଛଦ : ଅଶୋକ ମହାନ୍ତି
ଆଇ.ଏସ୍.ବି.ଏନ୍ : ୮୧-୮୭୯୮୨-୨୧-୭

Mo Jatiku Jibaku Diá

Translated by
Chittaranjan Das
Publisher :
Sikshasandhan, A-12, H.B.Colony
Baramunda, Bhubaneswar-751003
Phone : 2556109 / 2550656
Date of Publication : 1st December, 2005
Printed at : **Siksha Prakashani**, 266 Jagannath Vihar
Baramunda, Bhubaneswar - 751 003
Phone : 2552024
Price : 150/- only
Cover Design : Ashok Mohanty
ISBN : 81-87982-21-7

ଆଲବର୍ଟ ଲୁଥୁଲି

ସୂଚୀପତ୍ର

୧.	ଭୂମିକା	୧
୨.	ନାୟକ ଆଲବର୍ଟ ଲୁଥୁଲି	୧୧
୩.	ଡକ୍ଟର ମାର୍ଟିନ୍ ଲୁଥର୍ କିଙ୍ଗ୍	୧୩
୪.	ମୋ' ପୂର୍ବପୁରୁଷଙ୍କ ବାସସ୍ଥାନ	୨୩
୫.	ମୋର ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଶୈଶବ	୩୧
୬.	ଆଡାମ୍ସ୍ କଲେଜ୍ର ଜୀବନ	୪୭
୭.	ଗୋରାଭୂଇଁରେ ଚରିବା ମନା	୬୦
୮.	ମୋ' ଗାଆଁର ଆହ୍ୱାନ	୭୭
୯.	ଗାଆଁର କୃଷକ ଓ ସହରବାସୀ	୯୪
୧୦.	ଦୁଇଥର ବିଦେଶଯାତ୍ରା	୧୧୧
୧୧.	ଏ ଦେଶ କାହାର	୧୨୫
୧୨.	ହେର୍ଟ୍ସୋଗ୍ ଆଇନ	୧୩୯
୧୩.	ସଂଗ୍ରାମର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ	୧୫୬
୧୪.	ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଓ ନିର୍ବାସନ	୧୬୯
୧୫.	ଯେତେବେଳେ ଜଞ୍ଜିର ଛିଡ଼େ	୧୮୩
୧୬.	ଆଇନ-ଅମାନ୍ୟ ପରେ	୧୯୫
୧୭.	ନିଷେଧାଜ୍ଞା	୨୦୮
୧୮.	ମୁକ୍ତି-ସନନ୍ଦ	୨୨୪
୧୯.	ଦେଶଦ୍ରୋହ ମକଦ୍ଦମାର ଆରମ୍ଭ	୨୩୯
୨୦.	ଦୀର୍ଘ ପଦଯାତ୍ରା	୨୫୬
୨୧.	*ଦଳବଦଳା*	୨୭୨
୨୨.	ଏକ ବିରାଟ ପ୍ରବଞ୍ଚନା	୨୯୧
୨୩.	କେଉଁ ମାର୍ଗରେ ମୁକ୍ତି ମିଳିବ ?	୩୦୭
୨୪.	ପୁନଶ୍ଚ ସଂଗ୍ରାମ ଖରତର ହେଲା	୩୨୩
୨୫.	ସଂଯୋଜନ	୩୪୧
୨୬.	ପରିଶିଷ୍ଟ - ୧	୩୪୭
୨୭.	ପରିଶିଷ୍ଟ - ୨	୩୫୩
୨୮.	ପରିଶିଷ୍ଟ - ୩	୩୫୯

ଭୂମିକା

ଚାର୍ଲ୍ସ୍ ହୁପର୍

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର କୋଟିଏ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରି କିଏ ପ୍ରକୃତ ସତ୍ୟକଥା କହିପାରିବ, ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ତାହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରି କହିବା ଆଦୌ ସହଜ ନୁହେଁ । ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ ଭୋଟ୍ ଦେଇ ଆପଣାର ଅନୁକୂଳ ବା ପ୍ରତିକୂଳ ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାର ଅଧିକାରରୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର କଳାଲୋକେ ଚିରଦିନ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଆସିଚନ୍ତି । ଆମ ଇତିହାସର ସକଳ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ କଳାଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ନାନାପ୍ରକାର ବୈମନସ୍ୟ ଓ ବିଦ୍ୱେଷ ସୃଷ୍ଟି କରିବାଲାଗି ଗୋରା ଶାସକମାନେ ସବୁପ୍ରକାର ଉଦ୍ୟମ କରି ଆସିଛନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ଏହି ଗୋରାଲୋକମାନେ କଳାମାନଙ୍କୁ ଶାସନ କରିବାର ନୀତି ବିଷୟରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେପରି ମତଭେଦ ଓ ପାରସ୍ପରିକ ବିରୋଧଦ୍ୱାରା ଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ଏଥିପୂର୍ବେ ସେପରି କଦାପି ଘଟିନଥିଲା । ପୁଣି ଏଣେ କଳାଲୋକଙ୍କର କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ ମଧ୍ୟ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ସକଳ ସମାଜ ଓ ସ୍ତରକୁ ଭେଦ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ଆଜି ମଧ୍ୟ ଗୋରା ଚାଷୀମାନଙ୍କର ଫାର୍ମ୍‌ରେ ବା ଦୂରଦୁରନ୍ତ ସଂରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏପରି ଅନେକ କଳାଲୋକ ବାସ କରୁଚନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ପ୍ରକୃତରେ ପ୍ରମୁଖ ଲୁଥୁଲି ବା ସେହି ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍‌ଙ୍କ ନାମ ମଧ୍ୟ କେବେହେଲେ ଶୁଣିନାହାନ୍ତି ।

ତଥାପି କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଅନ୍ତତଃ ଗୋଟିଏ ସଂଗଠନ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ରହିଚି ଯାହା କି ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ସବୁ ସ୍ତରକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରିଚି ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଏହି ସଂଗଠନଟି ହେଉଚି ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ । ଏହି ସଂଗଠନଟିକୁ ଦେଶର ସରକାର ଏବେ ବେଆଇନ୍ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଚନ୍ତି । ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ହିଁ ଆପଣାର ପ୍ରତିନିଧିମୂଳକତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନ୍ୟ ତଦନୁରୂପ ଯେକୌଣସି ସଂଗଠନଠାରୁ ଅଧିକ ଦାବୀ କରିପାରିବ । ଶାର୍ପେଭିଲେର ପୋଲିସ୍ ଗୁଳିକାଣ୍ଡ ପରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ସଂଗଠନ ନିଖିଳ ଆଫ୍ରିକା କଂଗ୍ରେସ ମଧ୍ୟ ପୃଥିବୀର ଅନେକ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲା । ତଥାପି ୧୯୬୦ ମସିହାରେ ଏହାକୁ ଦବାଇ ଦିଆଯିବା ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ଏହା କେବଳ ଏକ ଶିଶୁ-ଅନୁଷ୍ଠାନ ହୋଇ ରହିଥିଲା ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଏଥିରେ ମାତ୍ର ଅଳ୍ପସଂଖ୍ୟକ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ଓ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ

ପ୍ରଧାନତଃ ସହର ଓ ନଗରର ଅଧିବାସୀ ଥିଲେ । ଉପରୁ ଦବାଇଦେଇ ଏହାକୁ ଅକାଳରେ ପଙ୍ଗୁ କରି ଦିଆଯିବା ବେଳକୁ ମଧ୍ୟ ଏହି ସଂଗଠନ କୌଣସି ସଫଳ ରାଜନୀତିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଇବାର ଅଭିଜ୍ଞତା ଲାଭ କରିନଥିଲା, ସଂଗ୍ରାମଦ୍ୱାରା ନୂଆ ହୋଇ କୌଣସି ନେତା ମଧ୍ୟ ଏହି ସଂଗଠନରୁ ବାହାରି ପାରିନଥିଲେ । ଆପଣା ଶକ୍ତିର ପ୍ରମାଣ ଦେବା ଏହାଲାଗି ତଥାପି ବାକୀ ରହିଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ଅପର ପକ୍ଷରେ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ବହୁଦିନରୁ ଦେଶର ବୃହତ୍ତମ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ-ବିରୋଧୀ ଓ ଗୋରା-ପ୍ରଭୁତ୍ୱର ବିରୋଧୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ହିସାବରେ ଆପଣାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରି ଆସିଥିଲା । ସହର, ନଗର ଓ ମଫସଲ ସବୁ ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକେ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ, କୃଷକ ଓ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଧନ୍ଦା ଥିବା ନାନାକ୍ଷେତ୍ରର ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ଥିଲେ; ପ୍ରମୁଖ ଥିଲେ, ଶ୍ରମିକ ଥିଲେ, ପ୍ରବୀଣ ଓ ନବୀନମାନେ ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲେ । ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନଟିର ଦୀର୍ଘ ଅନେକଦିନର ଅଭିଜ୍ଞତା ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା । ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟକାଳର ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭାରତୀୟ, ଇଉରୋପୀୟ ଓ ଅନେକ ସମୟରେ ଅନ୍ୟ ଅଣଗୋରା ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ସହିତ ମଧ୍ୟ ସଫଳ ଯୋଗସୂତ୍ର ସ୍ଥାପନ କରି ପାରିଥିଲା । ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ସକଳ ଗୋଷ୍ଠୀ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ହିଁ ସଂଗ୍ରାମର ଅଗ୍ରଗାମୀ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ । ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଏକ ଦେଶରେ ଆପଣାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରି ରଖିବାଲାଗି ଏବଂ ସରକାର ଓ ପୋଲିସର ଅବିରତ ହସ୍ତକ୍ଷେପ, ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଓ ଅତ୍ୟାଚାର ସମ୍ମୁଖରେ ତଥାପି ସଫଳ ଭାବରେ ଟିକି ରହିବାଲାଗି ଯେଉଁ ସୁଦକ୍ଷ ସଂଗଠନଯନ୍ତ୍ର ଦରକାର, ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ସେପରି ଏକ ସଂଗଠନଯନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାପନ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରିନଥିଲା । ଏହାକୁ ମୁଁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ହିଁ କହିବି ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ରାଜନୀତିକ ଇତିହାସର ଦୁର୍ଗମ ବନ୍ଧୁର ବିଗତ ଦଶବର୍ଷର ସଂଘାତକର ଇତିହାସ ମଧ୍ୟରେ ଆଲବର୍ଟ୍ ଜନ୍ ଲୁଥୁଲି ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ଅପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ନେତା ହିସାବରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ରହି ଆସିଚନ୍ତି । କଂଗ୍ରେସ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସେ ଏହି ନେତୃତ୍ୱ ଲାଗି ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଚନ୍ତି, ଅନ୍ୟ ନାନା ଜାତିଙ୍କର ସହଯୋଗୀ ସଂଗଠନଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ନେତା ରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରିଚନ୍ତି; ଏବଂ ଏହାରି ଫଳରେ ଡାକ୍ତର ଫିଅରଭୁର୍ଡ୍ ଯାହାଙ୍କୁ ଦିନେ ପ୍ରମୁଖ ପଦରୁ ଅନ୍ତର କରି ଦେଇଥିଲେ, ଆଜି ସେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ମିଶନ୍ ଅଞ୍ଚଳ ଅପେକ୍ଷା ଏକ ବୃହତ୍ତର କ୍ଷେତ୍ର ଓ ଦାୟିତ୍ୱର ନେତୃତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିଚନ୍ତି । ସେହିଦିନଠାରୁ ତାଙ୍କର ପ୍ରଖ୍ୟାତି ଓ ପ୍ରଭାବ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷ ବଢ଼ିବାରେ ହିଁ ଲାଗିଚି, ଏବଂ ସେ ଆଜି ସବୁ ବର୍ଣ୍ଣର ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ସମ୍ମିଳିତ ସଂଗ୍ରାମରେ ନେତୃତ୍ୱର ଆସନରେ ଉପବିଷ୍ଟ ହୋଇଚନ୍ତି । କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ତଥା ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ ଏବଂ ଗୋରା ରାଜତ୍ୱର ସର୍ବଜାତି ସମ୍ମିଳିତ ସଂଗ୍ରାମ ଲାଗି

ଯଦି ଆମେ ଏକ ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ ପ୍ରତୀକ ଖୋଜିବାକୁ ଯିବା, ତେବେ ପ୍ରମୁଖ ଲୁଥୁଲିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ଆମେ ସେହି ପ୍ରତୀକର ଦର୍ଶନ କରିପାରିବା ।

ପ୍ରଥମ ସାକ୍ଷାତରେ ଲୁଥୁଲିଙ୍କର କେଉଁପରି ପ୍ରଭାବମାନ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଅନୁଭୂତ ହୋଇଥାଏ, ତାହା ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି କହିବା ବଡ଼ କଷ୍ଟକର । ସତେଯେପରି ଏକ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ ହେଲାପରି ଏକ ସଚେତନତା ଅନୁଭୂତ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ କେବଳ ଏକ ଆକର୍ଷଣକାରୀ ଉଦାର ଉଷ୍ମତାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଭିତରେ ଆଉ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୁଣ ଓ ଉପାଦାନମାନ ରହିଚି ବୋଲି ହଠାତ୍ ବାରି ହୁଏନାହିଁ । କେବଳ ବଡ଼ ଆକସ୍ମିକ ବା ଅସଂଲଗ୍ନ ଭାବରେ ବେଳେବେଳେ ତାଙ୍କ ଚରିତ୍ର, ତାଙ୍କ ପ୍ରକୃତି, ତାଙ୍କର ଗୁଣାବଳୀ ବା ତାଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ପରିଚୟ ମିଳିଯାଏ; ଏବଂ ଏହିଗୁଡ଼ିକର ପରିଚୟ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହେବାପରେ ହିଁ ତାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ସେହି ଅସାଧାରଣ ସମଗ୍ରତା ସହିତ ମଧ୍ୟ ପରିଚୟ ହେବାକୁ ଲାଗେ; ତାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ଯାବତୀୟ ଦିଗ ଯେ ଗୋଟିଏ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୂତ୍ରରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ରହିଚି, ତାହାର ସ୍ପଷ୍ଟ ପରିଚୟ ମିଳିଥାଏ । ତାଙ୍କର ମନ ସବୁବେଳେ କର୍ମଠ ଓ ସକ୍ରିୟ ହୋଇ ରହିଥାଏ; କିନ୍ତୁ କେବଳ ଶୁଷ୍କ ତତ୍ତ୍ୱ ଓ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଭିତରେ ମଜ୍ଜି ରହି ନଥାଏ । ତାଙ୍କର ମନର ସକ୍ରିୟତାରେ ଏକ କଳ୍ପନାମୟତା ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ । ତାଙ୍କର କଳ୍ପନା ସବୁବେଳେ କର୍ମଠ ଓ ସକ୍ରିୟ ହୋଇ ରହିଥାଏ, କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ କେତେବେଳେ ହେଲେ ସଂଯମ ଓ ଶୃଙ୍ଖଳାର ଅଭାବ ନଥାଏ । ସତ୍ୟକୁ ବାରିତ କରି ରଖି ଏହି କଳ୍ପନା କେବେହେଲେ କେବଳ ଏକ ଅର୍ଥହୀନ ଭାସିବୁଲିବା ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ହଜାଇ ଦେଇନଥାଏ । ସଂଯମ ଓ ଶୃଙ୍ଖଳା ସେଠି ନିରନ୍ତର ଉପସ୍ଥିତ ରହିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ସେଠାରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅନମନୀୟତା ଓ ବିକୃତ ବା ଗ୍ରନ୍ଥିଳ ନୀତି-ସଚେତନତା ମଧ୍ୟ ନଥାଏ । ତାଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଭିତରେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଗୁଣ ବା ଗୋଟିଏ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଅନ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରାସ କରି ପକାଇ ନଥାଏ– ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରତ୍ୟେକଟିକୁ ଭାରସାମ୍ୟ ଦେଇ ରହିଲାପରି ରହିଥାନ୍ତି । ସବୁ ଗୁଣଯାକ ସହଯୋଗ କରି ସେହି ଗୋଟିଏ ମଣିଷର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱକୁ ବିକଶିତ କରି ରଖିଥାନ୍ତି, ଏବଂ ଏକ ବିରାଟ ଉଦାର ହୃଦୟ ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର କେନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

ଥରେ ଆମେ ସମୁଦ୍ରକୂଳରେ ଥିବା ଆମର ଅସ୍ଥାୟୀ ଘରେ ବାସ କରୁଥିବା ବେଳେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ଲୁଥୁଲି ଅତି ଅଳ୍ପଦିନ ଲାଗି ଆମର ଅତିଥି ହୋଇ ଆସିଥିଲେ । ଏହି ଉପଲକ୍ଷକୁ କେବଳ ଏକ ଘରୋଇ ଉପଲକ୍ଷ ବୋଲି ହିଁ କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ସେହି ଭୂମି ଓ ପାର୍ଶ୍ୱବର୍ତ୍ତୀ ଭୂମିରେ ବାସ କରୁଥିବା କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ପ୍ରଜାମାନେ ଏଠାକୁ ଜଣେ ପ୍ରମୁଖ ଆସିଚନ୍ତି ବୋଲି ଖବର ପାଇଥିଲେ । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ନିରକ୍ଷର ଥିଲେ ଓ ବଡ଼ ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଅନେକେ ହୁଏତ ଜୀବନରେ କେବେହେଲେ ଜଣେ ପ୍ରମୁଖଙ୍କର ଦର୍ଶନ ଲାଭ କରିନଥିଲେ । ସେମାନେ ଘରର ହତା ବାହାରେ ଠିଆହୋଇ ରହିଲେ, ଏବଂ ପ୍ରମୁଖଙ୍କୁ ଆପଣାର ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ

ପ୍ରବେଶର ଅନୁମତି ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ । ପ୍ରମୁଖ ଲୁଥୁଲି ସ୍ୱୟଂ ସେମାନଙ୍କୁ ସଂଖୋଳି ଆଣିଥିଲେ । ସେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ଲୁଥୁଲିଙ୍କୁ କେବଳ ପ୍ରତିରୋଧ-ସଂଗ୍ରାମର ନେତା ହିସାବରେ ହିଁ ଜାଣିଥିଲୁ । ଭୂମିହୀନ ବସତିହୀନ ଲୋକମାନଙ୍କର ଦୁଃଖକୁ ମଧ୍ୟ ସେ କିପରି ଆପଣାର ମର୍ମେ ମର୍ମେ ଅନୁଭବ କରିପାରନ୍ତି, ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମେ ସେକଥା ମଧ୍ୟ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲୁ । ଲୁଥୁଲି ଆଗନ୍ତୁକ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ଜଣେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କଠାରୁଁ ସେମାନଙ୍କର ପିଲାପିଲି ଓ ଅନୁପସ୍ଥିତ ଆତ୍ମୀୟସ୍ୱଜନଙ୍କ ବିଷୟରେ ପଚାରି ବୁଝିଲେ ଏବଂ ଏହିପରି ଏକ ବ୍ୟବହାର ଦ୍ୱାରା ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅସଚେତ ଭାବରେ ମନୁଷ୍ୟୋଚିତ ସମ୍ମାନ ଓ ପ୍ରଶାନ୍ତିର ଗୌରବରେ ସତେଅବା ଗୌରବାନ୍ୱିତ କରି ଦେଇଥିଲେ । ସେମାନେ ସତେଅବା ଅନେକ ସାନ୍ତ୍ୱନା ପାଇଥିବାପରି ଫେରିଗଲେ । ଅନେକଙ୍କ ଆଖି ଲୁହରେ ଛଳଛଳ ହୋଇ ଯାଉଥାଏ, ତଥାପି ସେମାନଙ୍କର ହୃଦୟ ଅନେକ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଓ ଭରସାରେ ଭରି ରହିଥାଏ ।

ଏହି ସାକ୍ଷାତ୍‌କାରର ଘଟଣାଟି ଯେ ସେମାନଙ୍କୁ ଏପରି ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଲା, ତାହା ନୁହେଁ । ସେମାନେ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିଟି ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କଲେ, ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ସ୍ପର୍ଶ ହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଭିଭୂତ କରି ପାରିଥିଲା । କିପରି କେଜାଣି ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ମଧ୍ୟରେ ଲୁଥୁଲି ଅନେକ ପ୍ରକାର ମଣିଷଙ୍କର ଏକ ସମନ୍ୱୟ କରି ରଖିଥିବା ପରି ବୋଧ ହୁଏ । କୃଷକ, ନଗରବାସୀ, ବସତିହୀନ, ପଣ୍ଡିତ ଓ ଛାତ୍ର ପ୍ରମୁଖ ଓ ପ୍ରଜା, ଶ୍ୱେତଶ୍ମଶ୍ରୁ ପ୍ରବୀଣ ବୃଦ୍ଧ ତଥା ଉତ୍ତେଜନାପୂର୍ଣ୍ଣ ଯୁବକ, ନୂତନ ତଥା ପୁରାତନ ଆଫ୍ରିକାର ଅଧିବାସୀ, ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଯେପରି ଏକତ୍ର ସମନ୍ୱିତ ହୋଇ ଲୁଥୁଲିଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱଟିକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ରଖିଚନ୍ତି ।

ଏହି ସାମାନ୍ୟ ଘଟଣାଟିର ବର୍ଷକପରେ ସେଦିନ ଲୁଥୁଲିଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା ହୋଇଥିବା ଜଣେ ଭୂମିହୀନ ପ୍ରଜାକୁ ଗୋରା ଜମିଦାରମାନେ ଆପଣା ଜାଗାରୁ ଉଠାଇ ଦେଇଥିଲେ । ସେହି ଜମି ଉପରେ ହିଁ ତାହାର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଗୋରାମାନେ ଆସି ସେହି ଅଞ୍ଚଳ ଉପରେ ଆପଣାର ସ୍ୱାମିତ୍ୱ ବିସ୍ତାର କଲାପରେ ସେଠାରେ ବାସ କରୁଥିବା କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ସେହିଦିନଠାରୁ କେବଳ ଭୂମିହୀନ ପ୍ରଜା ହୋଇ ରହିଲେ । ଏହି ପ୍ରଜାଟିକୁ ଜାଗାରୁ ଉଚ୍ଛେଦ କରି ଦିଆଯିବା ପରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଆଇନଅନୁସାରେ ଏହି ପ୍ରଜା ଓ ତା'ର ପରିବାର ଆଉ ଯେକୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଯାଇ ଘର କରି ରହିଥିଲେ ତାହା ଆଇନ୍‌ବିରୁଦ୍ଧ ବୋଲି ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଖାସ୍ କଳାମାନଙ୍କ ଲାଗି ରହିଥିବା ରିଜର୍ଭ୍ ଅଞ୍ଚଳ ଓ ସହରଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଆଦୌ ସ୍ଥାନ ଦେଇନଥାନ୍ତେ । ଆପଣା ସ୍ତ୍ରୀ, ପିଲା, ହାଣ୍ଡିକୁଣ୍ଡେଇ ଧରି ସେ ଯେଉଁ ପଥ ଉପରେ ଆସି ଆଶ୍ରୟ ନେଇଚି, ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ସଂସ୍ଥାନହୀନ ଭିକାରୀ ହିସାବରେ ସରକାର ତାକୁ ଗିରିଫ କରି ନେଇଥାନ୍ତେ । ତେଣୁ ଦେଶର ଆଇନଭିତରେ ଏହି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିବାଲାଗି ବା ତାହାକୁ କୌଣସି ଏକ ଜାଗାରେ ଯାଇ ରହିବାକୁ କହିବାଲାଗି କୌଣସି ଉତ୍ତର ନଥିଲା ।

ଆମେ ଏହି ଘଟଣାଟିକୁ ପ୍ରମୁଖ ଲୁଥୁଲିଙ୍କ ଆଗରେ କହିବାମାତ୍ରେ ସେ ଲୋକଟିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ମନେକରି ପାରିଥିଲେ, ଏପରିକି ସେହି ଲୋକଟିର ବାତରୋଗ ରହିଚି ବୋଲି ମଧ ତାଙ୍କର ମନେଥିଲା । ଏହିପରି କେତେ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟଙ୍କର କେତେ ଜୀବନକାହାଣୀ ତାଙ୍କୁ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳୁଥିବ । ଦେଶରେ ତ ଏପରି କାହାଣୀ ଅପରିମିତ ସଂଖ୍ୟାରେ ରହିଚି । ତଥାପି ଏହି ଘଟଣାଟି ଶୁଣିବାପରେ ସେ ବଡ଼ ବିଚଳିତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ଘଟଣାଟିର ଅସହନୀୟ ଅନ୍ୟାୟକୁ ନିନ୍ଦା କରି ସେ ଆପଣା ମନର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଦେଖାଇ ନଥିଲେ, ସେହି ଲୋକଟିର ଓ ତା'ର ପିଲାପିଲିଙ୍କର ଦଶା ଯେ କଣ ହେବ ବା ହେଉଥିବ, ତାହାହିଁ ତାଙ୍କୁ ଅସ୍ଥିର କରିପକାଇଲା । ଜାତୀୟବାଦୀ ଆଇନ୍‌ଗୁଡ଼ିକର ଅନ୍ଧ ଓ ଅଭାବନୀୟ ନୃଶଂସତା ଏବଂ ଜଣେ କଳା ପ୍ରଜାକୁ ଏପରି ଉଚ୍ଛେଦ କରିଦେବା ଫଳରେ ତାକୁ ଯେ କିପରି ହୀନମାନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଜଣେ ମଣିଷ ହିସାବରେ ତାହା ବୁଝି ପାରିବାଲାଗି ଗୋରା ଭୂମ୍ୟଧିକାରୀମାନଙ୍କର ଉଦାସୀନତା,— ଏସବୁ ସ୍ମରଣ କରି ଲୁଥୁଲି ଅବଶ୍ୟ ରୁଷ୍ଟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଆଗ କରୁଣା ଓ ସହାନୁଭୂତି ପ୍ରକାଶ ପାଇବାପରେ ଯାଇ ଏହି ରୁଷ୍ଟତା ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । କେବଳ ଏକ ଭାବପ୍ରବଣତା ଦେଖାଇବାକୁ ଯେ ଏହି କରୁଣା ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା, ତାହା ନୁହେଁ । ଲୁଥୁଲି ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଏହି ବାସହୀନ ବାତରୋଗୀ ମଣିଷଟିକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯଥାସାଧ୍ୟ ଉଦ୍ୟମ ମଧ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲେ । ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ ଏହି ଲୋକଟି ସହିତ ତାଙ୍କର ବର୍ଷକ ପୂର୍ବେ କେବଳ ଥରକଲାଗି ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲା ।

ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଲୁଥୁଲି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିଥାନ୍ତି, ସେଥିରେ ଏକ ଅଂଶପରି ଏହି କରୁଣା ହିଁ ବିଜଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଅପର ପକ୍ଷରେ ଏକପ୍ରକାର ସହର୍ଷ ଭାବ ମଧ ରହିଥାଏ, ମଣିଷର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସି ସେ ଅପାର ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରିଥାନ୍ତି । ତଥାପି, ଉନ୍ମୁକ୍ତ ଆନନ୍ଦ ପରିପ୍ଲୁତ ଏହି ହସ ଓ ସଦାପ୍ରସ୍ତୁତ ଓ ଉନ୍ମୁଖ ହୋଇ ରହିଥିବା ଏହି କରୁଣା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଲୋକମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଏକ ନିରାସକ୍ତ ଓ ତଟସ୍ଥ ଦୃଷ୍ଟି ମଧ ତାଙ୍କ ଭିତରେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଲୋକମାନଙ୍କଠାରୁ ସେ କଦାପି ନିରାସକ୍ତ ହୋଇ ରହନ୍ତିନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ବିଷୟରେ ହିଁ ନିରାସକ୍ତ ରହନ୍ତି । ବନ୍ଧୁ ବା ଶତ୍ରୁ ଯିଏ ହେଉ ପଛକେ, ସେ ତାହା ବିଷୟରେ ଏହିପରି ଏକ ଦୃଷ୍ଟି ପୋଷଣ କରିଥାନ୍ତି । ସତେଯେପରି ତାଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଥିବା କୌଣସି ଉପାଦାନ ଆପଣାକୁ ସକଳପ୍ରକାର ଆସକ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିବାଠାରୁ ଟିକିଏ ଦୂରଛଡ଼ା କରି ରଖିଥାଏ, କୌଣସି ଭାବାବେଗର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ହଠାତ୍ ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼େନାହିଁ, ଏବଂ କୌଣସିପ୍ରକାର ତିକ୍ତତା ବା ବିତୃଷ୍ଣା ମଧ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରେନାହିଁ । ସରକାରୀ ନୀତି, କୌଣସି ନୃଶଂସ କାର୍ଯ୍ୟ ବା ବିଷଚକ୍ରଗ୍ରସ୍ତ ଦେଶର ଆଇନ୍ ବିଷୟରେ ସେ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଓ ଅତିକ୍ରୁଦ୍ଧ ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରିଥାନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଏହିସବୁ ପ୍ରସଙ୍ଗର ପଛରେ ରହିଥିବା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଉପରେ ସେ କେବେହେଲେ କୌଣସି ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ ।

ସମ୍ଭବତଃ ଏହି ଅନାସକ୍ତ ଭାବ ଓ ଅଦ୍ଭୂତ କଳ୍ପନାଶକ୍ତି ରହିଥିବାରୁ ପ୍ରମୁଖ ଲୁଥୁଲି ଏପରି ଅସାଧାରଣ ଶକ୍ତି ସହିତ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ମନ ଓ ଭାବଗତ ରାଜ୍ୟ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇପାରନ୍ତି । ଇଂରାଜୀ ଭାଷା କହୁଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୋରାମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟତାର ସହିତ ସେ ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଗୋରା ମଣିଷର ଅନ୍ତର୍ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱକୁ ମଧ ବୁଝିପାରନ୍ତି । ପୁଣି ନେଟାଲ୍ ପ୍ରଦେଶରେ ବାସ କରୁଥିବା ରକ୍ଷଣଶୀଳ ମରହଟ୍ଟୀ ଇଂରାଜର ମନକୁ ମଧ ସେ ଯେପରି ସହଜରେ ବୁଝନ୍ତି, ସ୍ୱୟଂ ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍ ମଧ ସେପରି ବୁଝି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ବିରୋଧୀମାନେ ସଫା କଥା ନକହି କୌଣସି ଅନ୍ୟ ମତଲବକୁ କଥାର ଛାଇରେ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି, କେବଳ ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ଲୁଥୁଲିଙ୍କର ବୋଧଶକ୍ତି ପରାହତ ହୋଇ ଫେରିଆସେ । 'ମୋର ପାଞ୍ଚଟା କୃଷିଫାର୍ମ ଦରକାର' ବୋଲି କହୁଥିବା ମଣିଷର ମତକୁ ମୁଁ ବେଶ୍ ଭଲକରି ବୁଝିପାରେ ଏବଂ ତାହାର ମତସହିତ ମୋର ଅସମ୍ମତି ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ ।' 'ପାଞ୍ଚଟା କୃଷିଫାର୍ମ୍‌ରୁ ଗୋଟାଏ ଛାଡ଼ିଦେବାକୁ ବାଧହେବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଦରକାର ହେଲେ ମଣିଷ ହତ୍ୟା କରିବାକୁ ବା ଅନ୍ୟର ଗୁଳି ଖାଇ ମରିବାକୁ ମଧ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି',– ଏପରି କହୁଥିବା ଜଣେ ମଣିଷର ମନଭିତରେ ପ୍ରକୃତରେ କି ମତଲବ ରହିଚି, ମୁଁ ସେକଥା ଠଉରାଇ ପାରେନାହିଁ ।''

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ବିଭିନ୍ନ ଜାତୀୟ ଅଧିବାସୀମାନେ ଯେଉଁସବୁ ବ୍ୟାଧିରେ ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଠିକ୍‌ଠିକ୍ ବୁଝିବାପରେ ମଧ ପ୍ରମୁଖ ଲୁଥୁଲି କୌଣସିପ୍ରକାରେ ଆପଣା ମାର୍ଗରୁ ବିଚଳିତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ସବୁ ବୟସ୍କ ଲୋକଙ୍କୁ ଭୋଟ ଦେବାର ଅଧିକାର ମିଳିଲେ ଏକ ଭୟଙ୍କର ପ୍ରମାଦ ମାଡ଼ିଆସିବ ବୋଲି ଯେତେବେଳେ ଏହି ଦେଶର ଗୋରାମାନେ ଆଶଙ୍କିତ ହୋଇଉଠନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ଲୁଥୁଲି ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ଏହି ଆଶଙ୍କାର ଅଲୀକତା ବିଷୟରେ ନିର୍ଭର ଆଣିଦେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏଣେ ଅବିକ୍ଷିପ୍ତ ଓ ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ସେ ଜାତି ଓ ବର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭୋଟ ଦେବାର ଅଧିକାର ମିଳୁ ବୋଲି ଦାବୀ କରିବାରୁ କଦାପି ବିରତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଲୁଥୁଲିଙ୍କର ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ଓ ନିର୍ଭର ମଧରେ କେଉଁଠି ଏକ ବିରୋଧ ରହି ଯାଇଥିବାପରି ମନେହୁଏ । ତାଙ୍କର ଅଧିକ ଜଣାଶୁଣା ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ଓ ସେମାନଙ୍କର ଅନୁଗାମୀମାନେ ଯେଉଁ ନୃଶଂସ ରାଜନୀତିକ ରକ୍ଷଣଶୀଳତା ଓ ଉଗ୍ରତା ଦେଖାଇଥାଆନ୍ତି, ସେହି ଉଗ୍ରତା ସହିତ ଏହି ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ । ଷାଠିଏ ବରଷ ବୟସର ଲୁଥୁଲିଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଆଜି ମଧ ନୂତନ ଅନୁସନ୍ଧାନ ଓ ନୂତନ ଜିଜ୍ଞାସାରୁ ବିରତ ହୋଇନାହିଁ, ଯେକୌଣସି ମନୁଷ୍ୟୋଚିତ ଓ ବିବେକୀ ଯୁକ୍ତି ଶୁଣିବାଲାଗି ଏହା ଆଜି ମଧ ନିରନ୍ତର ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଚି । କୃଷକମାନଙ୍କର ଅଭିଜ୍ଞ ବାସ୍ତବ ବୁଦ୍ଧି ଏବଂ ଯୁବକମାନଙ୍କର ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଶିଖିବାଲାଗି ମଧ ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଆପଣାକୁ

କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଅସମ୍ମାନିତ ବୋଧ କରୁନାହିଁ । ବେଳେବେଳେ ସେ ହଠାତ୍ କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିବେ ଓ କହିବେ : "ମଟରଷ୍ଟାଣ୍ଡରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜଣେ ମୂଲିଆ ସହିତ ମୋର ଦେଖାହେଲା । ମୃତ୍ତିକାକ୍ଷୟ ବିଷୟରେ ସେ ମୋତେ କେତେକ ବିଷୟ କହିଲା, ଯାହା କି ମୁଁ ଏଥିପୂର୍ବରୁ ଆଦୌ ଜାଣିନଥିଲି !" ବା, "ଇସ୍‌ମାଇଲ୍, ତୁମେ ପୁଣିଥରେ ବିଚାର କରି ଦେଖ ! ଏତେ ଶସ୍ତାଭାବରେ ସେହି ଗୋରା ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କର ଯୁକ୍ତିକୁ ଭ୍ରମ ବୋଲି କହି ଉଡ଼ାଇ ଦିଅନାହିଁ, ସେ କେବଳ ରାଗରେ ଏ'କଥା କହିଚି ବୋଲି ତୁମେ ତାହାକୁ ନିରର୍ଥକ ବୋଲି କହନାହିଁ !" ଏହିଠାରେ ଏକପ୍ରକାର ବିରୋଧ ରହିଯାଉଚି ବୋଲି ମୋର ଅନୁମାନ ! ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଏକ ସ୍ଥାନଗତ ବିନୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଭୂମି ଉପରେ ଏପରି ଗଭୀର ଭାବରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ରହିଚି ଯେ ଗୋଟିକୁ ଅନ୍ୟଟିଠାରୁ ପୃଥକ୍‌କରି ବିଚାର କରିବା ମଧ୍ୟ ଅସମ୍ଭବ ହୋଇପଡୁଚି । ଲୁଥୁଲିଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଓ ବିନୟଦୃଷ୍ଟି କେବଳ ପରସ୍ପରକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ହିଁ ରହିଚନ୍ତି । ବିଶ୍ୱାସ ରହିଚି, କିନ୍ତୁ ଉଗ୍ରତା ନାହିଁ; ବିନୟ ଭରପୂର ରହିଚି, କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ ତାଙ୍କର କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଅବମାନନା ବା ଉପହାସ କରିବାର ସମ୍ଭାବନା ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ମଣିଷ ଭିତରେ ଏପରି ଏକ ସମାବେଶ କେବଳ ଅତି କ୍ୱଚିତ୍ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । "ଜାତୀୟବାଦୀ-ମାନଙ୍କର ଆଇନ୍ ଅନ୍ୟ କଳାମାନଙ୍କୁ ଅବନତ ଓ ପତିତ କରି ରଖିବାଲାଗି ଗଢ଼ାହୋଇଚି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଯେଉଁମାନେ ଏହି ଆଇନ୍‌ସବୁ ଗଢ଼ିଚନ୍ତି, ତାଦ୍ୱାରା ସେହିମାନଙ୍କର ହିଁ ଅଧିକ ପତନ ହେଉଚି । ଏହିସବୁ ଆଇନ୍‌ଦ୍ୱାରା ଅବଶ୍ୟ ଆମକୁ ଅନେକ ଆଘାତ ଓ ଦୁଃଖ ସହିବାକୁ ହେଉଚି, କିନ୍ତୁ ତାହା ହେଉଚି ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଷୟ ।"

ବିଶ୍ୱାସ ଓ ବିନୟ,— ଏହି ଦୁଇଗୁଣ ପ୍ରମୁଖ ଲୁଥୁଲି ଓ ତାଙ୍କର ଦେଶକୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ବଳ ଓ ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରୁଚି । ଏହାର ପରିପୂରକ ଭାବରେ ତାଙ୍କଠାରେ ଆହୁରି ଅନେକ ଗୁଣ ମଧ୍ୟ ରହିଚି । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଉଚି : ସ୍ଥିତିସ୍ଥାପକତା, ତାରୁଣ୍ୟ, ଅଦମ୍ୟ ସାହସ, ବିଜ୍ଞତା, ସହିଷ୍ଣୁତା, କରୁଣା, ଜୀବନପ୍ରତି ଏକ ଆନନ୍ଦବ୍ୟଞ୍ଜକ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଏବଂ ଧୈର୍ଯ୍ୟ । ସାଧାରଣତଃ ନେତୃତ୍ୱ ସହିତ ଗଅଁଠାଇ କରି ବିଚାର କରାଯାଉଥିବା ଗୋଟିଏ ଗୁଣର ଅଭାବ ଯଦି ତାଙ୍କଠାରେ ଲକ୍ଷିତ ହେଉଥାଏ, ତେବେ ସେଇଟି ହେଉଚି : ଆପଣାଲାଗି କୌଣସି ବଡ଼ ଆଶା । ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିଟିର କୌଣସି ଅଭିପ୍ରାୟ ଭିତରେ କ୍ଷମତାଲାଗି ଲାଳସା ନାହିଁ, କ୍ଷମତା ପାଇବାକୁ ସଂଗ୍ରାମ କରିବାର କୌଣସି ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ଆପେ କେଉଁ ଦିନ କାହା ଉପରେ ଶାସକ ହୋଇ ବସିବାଲାଗି କୌଣସି ସଂକଳ୍ପ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ସମ୍ଭବତଃ ସର୍ବୋପରି ଶ୍ରୀ ଲୁଥୁଲିଙ୍କ ଦେଶପ୍ରେମକୁ ତାଙ୍କର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଗୁଣ ବୋଲି ହିଁ କହିବାକୁ ହେବ । ଯଥାର୍ଥ ଦେଶପ୍ରେମର ଆଦୌ ଅଭାବ ନଥିବା ଏକ ଦେଶରେ ତାହାଙ୍କୁ ହିଁ ମୁଁ ପ୍ରଥମ ଦେଶପ୍ରେମୀ ବୋଲି କହିବି । ଗୋରାମାନେ ହୁଏତ ଏହା ଠଉରାଇ

ପାରିବା ଲାଗି ମଧ୍ୟ ସମର୍ଥ ହେବେନାହିଁ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଦେଶପ୍ରେମ କହିଲେ ସାଧାରଣତଃ କଳା ପରିକର ଓ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିବେଷ୍ଟିତ ଏକ ଗୋରା ସମ୍ପ୍ରଦାୟପ୍ରତି ଅନୁରକ୍ତି ଦେଖାଇବାକୁ ହିଁ ବୁଝାଇଥାଏ । (ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରେ ଅବଶ୍ୟ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ମଧ୍ୟ ରହିଚି । ଏକଥା ଉଲ୍ଲେଖ କଲାବେଳେ ୟାନ୍ ହଫ୍‌ମାୟର୍, ଆଲାନ୍ ପାଟନ୍ ଓ ମାର୍ଗାରେଟ୍ ବାଲ୍ଲିଙ୍ଗର୍ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ନାମ ଆଗ ମନେପଡ଼ି ଯାଉଚି । କିନ୍ତୁ ଏମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ରହିଚନ୍ତି ।) ଶ୍ରୀ ଲୁଥୁଲିଙ୍କର କଥା ଓ ଭାଷଣ ମଧ୍ୟରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ଗଭୀର ଚିନ୍ତା ଓ ଆଗ୍ରହ ରହିଥିବାର ସ୍ପଷ୍ଟ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ଆଗ୍ରହ ଭିତରେ ଜାତି ଜାତି ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ପାତ୍ରାନ୍ତର-ବିଚାରଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସି ସ୍ଥାନ ନଥାଏ । ଜନବହୁଳ ସହରାଞ୍ଚଳ, କୃଷିଫାର୍ମ୍, ମଣିଷ ସାଲୁବାଲୁ ହେଉଥିବା ରିଜର୍ଭ୍ ଅଞ୍ଚଳ, ଏହି ଦେଶର ପ୍ରାକୃତିକ ଦୃଶ୍ୟ, ଜନନୀ ଆଫ୍ରିକା ପ୍ରତି ରହିଥିବା ତାଙ୍କର ପ୍ରଗାଢ଼ ପ୍ରେମ ଓ ଏହି ଜନନୀର ଦୁଃଖୀ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ସତତ ଅନୁବ୍ରତ ଭାବନା, ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥାରେ ଏହିସବୁ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ପରିସ୍ଫୁଟ ହୋଇ ଉଠିଥାନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଲୁଥୁଲି ସମଗ୍ର ଦେଶକୁ ଯେଉଁ ଆହ୍ୱାନ ଦେଇଚନ୍ତି, ସେହି ଆହ୍ୱାନର ଜବାବ ଦେବାକୁ ଯାଇ ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍‌ଙ୍କର ସରକାର ତାଙ୍କୁ ଦେଶର ସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ଅନ୍ତର କରି ରଖିବାକୁ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ଉଚିତ ପନ୍ଥା ରୂପେ ଅବଲମ୍ବନ କରିଚନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଉପରେ ତୃତୀୟଥର ଲାଗି ବସିଥିବା କଟକଣାର ପାଞ୍ଚବର୍ଷରୁ ଆହୁରି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମିଆଦ ବାକୀ ରହିଚି । ରାଜନୀତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାହୀନ ଓ ଉଦାର ହୋଇ ରହିଥିବା ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ସେ ବାସ କରୁଚନ୍ତି, ସରକାରୀ କଟକଣାଦ୍ୱାରା ସେ ସେହି ଅଞ୍ଚଳ ଭିତରେ ହିଁ ଅଟକ ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି । ଦିନ ବା ରାତି ଯେକୌଣସି ଉଚିତ ବା ଅନୁଚିତ ସମୟରେ ହୁଏତ ପୋଲିସ୍ ଯାଇ ତାଙ୍କ ଘରର କବାଟ ଉପରେ ହାତ ବାଡ଼ଉଚି ଓ ପଚାରୁଚି : "ଲୁଥୁଲି କୋଉଠି ଅଛନ୍ତି ?" ଲୁଥୁଲି ଯୁଆଡ଼େ ଯାଉଚନ୍ତି, ପୋଲିସ୍ ତାଙ୍କର ପଛେପଛେ ଲାଗିରହିଚି, ସେ କାହାପାଖକୁ ଟେଲିଫୋନ କଲାବେଳେ ପୋଲିସ ମଧ୍ୟ ପଛରେ ମଝିରେ ଥାଇ ତାହାକୁ କାନଡ଼େରି ଶୁଣୁଚି । ତାଙ୍କର ଚିଠିପତ୍ର ଖୋଲି ପଢୁଚି, ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସୁଥିବା ଅତିଥିମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ତଦାରଖ କରିବାକୁ ଧାଇଁଆସୁଚି ।

ବକ୍ତାର କଣ୍ଠକୁ ଆଜି ରୁଦ୍ଧ କରି ରଖାଯାଇଚି । ୧୯୫୯ ମସିହାରେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ସରକାରୀ କଟକଣା ଜାରିହେବା ସମୟରେ ପ୍ରମୁଖ ଲୁଥୁଲି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଏକ ଅଭୂତପୂର୍ବ ପରାକ୍ରମ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଇଥାନ୍ତି । ଏହି ପୁସ୍ତକର ଶେଷ ଭାଗରେ ସେ ନିଜେ ଏହି ଗସ୍ତଟିର ଯେଉଁ ସବିନୟ ବିବରଣୀ ଦେଇଚନ୍ତି, ସେଥିରୁ ଏହାର ଶପଥ ମହତ୍ତ୍ୱ ଓ ଗୁରୁତ୍ୱ ବିଷୟରେ ବାହାରକୁ କିଛିହେଲେ ସୂଚନା ମିଳୁନାହିଁ । ଏହି ଗସ୍ତକ୍ରମ-କାଳରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର

ଗୋରାମାନେ ମଧ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ କଳାମାନଙ୍କର ନେତା ଜଣ ସବୁ କହୁଚନ୍ତି ତାହା ଶୁଣିବାକୁ ଆସୁଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ କେତେକ ଜାତୀୟବାଦୀ ମଧ ରହିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଭାଷଣ ଶୁଣିବାପରେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ତତଃ କେତେକ ଲୋକ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ନୂତନ ବିଶ୍ୱାସ ନେଇ ଫେରୁଥିଲେ, ଗୋଟାକପରେ ଗୋଟାଏ କରି ଶାସନର ଗାଦୀରେ ବସିଥିବା ଗୋରା ସରକାରମାନେ ଆଜିଯାଏ ଯେଉଁ ନୀତି ଅନୁସରଣ କରି ଆସିଚନ୍ତି ସେହି ନୀତି ବିଷୟରେ ଏକ ନୂତନ ସନ୍ଦେହ ନେଇ ଫେରୁଥିଲେ । କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀକୁ ସକଳ ଅନର୍ଥର ମୂଳ ବୋଲି କହି ଯେଉଁ ଭ୍ରମବିଶ୍ୱାସ ତାହାକୁ ଦିଆଯାଉଥିଲା ତାହା ସେହି ବିଶ୍ୱାସରେ ମଧ ଆଘାତ ଲାଗିଥିଲା । ତେଣୁ ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଲୁଥୁଲିଙ୍କର ମୁହଁ ବନ୍ଦ କରିଦେବାକୁ ହିଁ ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ବୋଲି ଭାବିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଚକ୍ଷୁରେ ଲୁଥୁଲି ହେଉଚନ୍ତି କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ସକଳ ଆକାଙ୍କ୍ଷାର ଏକ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଠୁଳ ପ୍ରତିରୂପ । ଏହି ପ୍ରତିରୂପଟିକୁ ପଥଭ୍ରଷ୍ଟ କରି ହେବନାହିଁ, ଭୟ ଦେଖାଇ ହେବନାହିଁ, ତା'ର ନିର୍ଭୟ ସଂଗ୍ରାମରୁ ତାକୁ ବିରତ ମଧ କରି ହେବନାହିଁ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ମତିଗତି ଓ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ମଧ ବଦଳିଯାଇଛି । ସକଳପ୍ରକାର କଥାବାର୍ତ୍ତା ଓ ଆଲୋଚନା ସମାପ୍ତ ହୋଇଗଲାଣି । ଡାକ୍ତର ଫିଅରଭୁର୍ଡ୍ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥା ଜାରିକରି ରଖିବାର ଘୋଷଣା କରିଚନ୍ତି, ଦେଶର ଖବରକାଗଜମାନେ ତାହାକୁ 'ଯୁଦ୍ଧକାଳୀନ' ଅବସ୍ଥା ବୋଲି କହିଚନ୍ତି । ଜାଣିକରି ହେଉ ବା ଅଜାଣତରେ ହେଉ, ଅନ୍ତତଃ ଆପଣାର ଗୋଟିଏ ମତଲବରେ ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ଅବଶ୍ୟ ସିଦ୍ଧିଲାଭ କରିଚନ୍ତି । ଦେଶର ପ୍ରାଜ୍ଞତମ ଓ ସୁସ୍ଥତମ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଗୋଡ଼ରେ ବେଡ଼ୀ ପକାଇ ଦିଆଯାଇଚି, ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଜଟିଳତା ଭିତରୁ ଦେଶର ଶାସନ କରୁଥିବା ସଂଖ୍ୟାଲଘିଷ୍ଠ ବର୍ଗ ଏପରି ଏକ ପରିସ୍ଥିତିର ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରିଚନ୍ତି, ଯାହାଦ୍ୱାରା କି କଳା ଓ ଗୋରାମାନେ ପରସ୍ପର ସହିତ ଏ ସଂଘାତମୂଳକ ବିରୋଧ ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି । ଧୈର୍ଯ୍ୟବାନ୍ ଓ ସହିଷ୍ଣୁ କଳା ପଶୁଉପରେ ଆରୋହରଣ କରିବା ହିଁ ଆଗେ ଗୋରାଲୋକର ସଂକଳ୍ପ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହା ସହିତ ଶେଷ ଲଢ଼ାଇ ଲଢ଼ିବାର ଏକ ତୀବ୍ର ଆକାଙ୍କ୍ଷା ଜାଗ୍ରତ ହେବାରେ ଲାଗିଚି । ଷଣ୍ଢସହିତ ଲଢ଼େଇ କରିବାକୁ ଯାଇଥିବା ମଣିଷ ପକ୍ଷରେ ଆପଣା ପ୍ରାଣ ଧରି ଫେରିବା ସବୁବେଳେ କଦାପି ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ ।

କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ମଧ କ୍ରମେ ଚିରଦାସତ୍ୱ ବା ମୃତ୍ୟୁ – ଏହି ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ପନ୍ଥାକୁ ବାଛିନେବାକୁ ବାଧ ହେଉଚନ୍ତି । ଦେଶରେ ଜାରି ହୋଇଥିବା ''ଯୁଦ୍ଧକାଳୀନ'' ପ୍ରସ୍ତୁତି ପରିସ୍ଥିତି ମଧ ଠିକ୍ ତାହାହିଁ ଘୋଷଣା କରି କହିଦେଉଚି । ଜଣେ ସରକାରୀ ଏବେ ବିବୃତ୍ତି ଦେଇ କହିଚନ୍ତି ଯେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ସୀମାକୁ ସୁରକ୍ଷିତ ଓ ନିରାପଦ କରି ରଖିବା ହେଉଚି

ସୈନ୍ୟବାହିନୀର କେବଳ ଏକ ଗୌଣ ବା ଅପ୍ରଧାନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । "କଳା ମଣିଷପଲଙ୍କୁ ମାଡ଼ ମାରି ସାବାଡ଼ କରିବା" ହେଉଚି ଏହାର ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ ।"

ଏପରି ଭୟପ୍ରଦର୍ଶନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ଓ ଏଣେ କୌଣସି ନା କୌଣସି କାରଣ ହେତୁ ଆପଣା ନେତୃବର୍ଗର ନେତୃତ୍ୱରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି ଆଜି ପ୍ରକୃତରେ ଆଉ କେଉଁ ପଥ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଚି ? ଆଉ କେତେକାଳ ସେମାନେ ଅଣଆୟତ୍ତ ନହୋଇ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ପଡ଼ି ରହିଥିବେ ? ପ୍ରମୁଖ ଲୁଥୁଲିଙ୍କୁ ଅଟକ କରି ରଖାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏବେ ବି ଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରେ ତାଙ୍କର ଶକ୍ତିଶାଳୀ ପ୍ରଭାବ ରହିଚି । ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପାୟରେ ଓ କୌଣସି ପ୍ରକାର ରକ୍ତପାତ ଓ ଅନାବଶ୍ୟକ ବିଘଟନମାନ ନଘଟାଇ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଏକ ନୂତନ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାର ଆଫ୍ରିକୀୟ ଆକାଂକ୍ଷାଲାଗି ସେ ଆଜି ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିନିଧି ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି । ଆଜି ମଧ୍ୟ ଏହି ଦ୍ୱାର ଉନ୍ମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଚି ।

କିନ୍ତୁ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସପ୍ତାହରେ ଘନଘନ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବାକୁ ଲାଗିଚି । ସରକାର କୌଣସିପ୍ରକାର ମିଳାମିଶା ବା ସମାଧାନ ଲାଗି କେବେହେଲେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବନାହିଁ ଓ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ନଇଁବାକୁ ଯିବେନାହିଁ,— କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଆଜି ଏହିପରି ଏକ ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଚି । କମନ୍‌ୱେଲ୍‌ଥ୍ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ସମ୍ମିଳନୀର ନିଷ୍ପତ୍ତି ପରେ ଏଠି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଯାହାସବୁ ଘଟିଚି, ସେଥିରୁ ଏହିକଥା ହିଁ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଯାଇଚି । ଆପଣା ରାଜ୍ୟରେ ଚିରଦାସତ୍ୱକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବାକୁ ହେବ ନଚେତ୍ ଅପର ପକ୍ଷରୁ ବଳପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ଚିରଦାସ ହୋଇ ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରାଯିବ;— ଏହି ଦୁଇ ଅସମ୍ଭବ ଭିତରୁ କୌଣସି ଗୋଟିକୁ ବରଣ କରିନେବା ବ୍ୟତୀତ ଆଜି କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର କୌଣସି ଗତ୍ୟନ୍ତର ନାହିଁ । ପ୍ରମୁଖ ଲୁଥୁଲି ଆପଣା ଜାତିର ନାମରେ ଯାହାସବୁ ଦାବୀ କରୁଚନ୍ତି, ସରକାର ତରଫରୁ ସିଧା ସିଧା ଅତି କର୍କଶ ଓ ନିମର୍ମ ଭାବରେ ସେହିସବୁକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ ହିଁ କରିଦିଆଯାଇଚି ।

ଏହି ପରିସ୍ଥିତି ଯଦି ଅବାରିତ ଭାବରେ ବର୍ତ୍ତିରହିବ,— ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ କିଛି ଘଟିବାର କୌଣସି ଲକ୍ଷଣ ହିଁ ନାହିଁ,— ତେବେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର କଳା ଅଧିବାସୀମାନେ ଆପଣାର ନୂତନ ଆକାଂକ୍ଷାଗୁଡ଼ିକର ପୂରଣ ଲାଗି ଏକ ନୂତନ ପ୍ରତିନିଧି ଖୋଜି ବାହାରିବାକୁ ଆଉ କେତେଦିନ ଲାଗିବ ? "ଶାନ୍ତିର କାମନା କରୁଥିବା ନେତାଦ୍ୱାରା ଯଦି କାର୍ଯ୍ୟସାଧନ ନହେଲା, ତେବେ ଆମକୁ ରକ୍ତର ଦାବୀ କରୁଥିବା ଜଣେ ନେତା ଆଣିଦିଅ !"— ଆପଣାର ଅନ୍ତର ଭିତରୁ ଗର୍ଜ୍ଜନ କରି ଏହିପରି ଏକ ଦାବୀ କରିବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଉ କେତେ ଡେରି ଲାଗିବ ?

□□□

ନାୟକ ଆଲ୍‌ବର୍ଟ୍ ଲୁଥୁଲି

ନାୟକ ଆଲ୍‌ବର୍ଟ୍ ଲୁଥୁଲି ଏକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ପରିବାରରେ ବଢ଼ିଥିଲେ ଏବଂ ଆପଣାର ସମଗ୍ର ଜୀବନକାଳ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗଭୀର ଭାବରେ ପ୍ରତିବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିବା ଜଣେ ଈଶ୍ୱରବିଶ୍ୱାସୀ ଭାବରେ ଜୀବନ ବିତାଉଥିଲେ । ୧୯୫୪ ମସିହାରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଯାଇଥିବା ସମୟରେ ମୋର ଏହି ମହାନ୍ ଏବଂ ସଜ୍ଜନତାପୂର୍ଣ୍ଣ ପୁରୁଷଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତକାର କରିବାର ସୁଯୋଗ ହୋଇଥିଲା । ବର୍ଣ୍ଣବିଦ୍ୱେଷର ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିବା ସରକାରଙ୍କ ହେତୁ ଆମ ଭିତରେ ଯୋଗସୂତ୍ର ସ୍ଥାପିତ ହେବାରେ ଅନେକ ଅସୁବିଧା ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ପରସ୍ପରକୁ ଭେଟିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପରସ୍ପରର ଜଣେ ବେଶ୍ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ଯାଇଥିଲୁ । ତାଙ୍କଠାରୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପାଇ ମୁଁ ତାଙ୍କ ସହିତ ଅସ୍‌ଲୋ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲି । ସେତେବେଳେ ୧୯୬୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ତାଙ୍କର ଶାନ୍ତିପାଇଁ ନୋବେଲ୍ ପୁରସ୍କାର ପାଇବାର ଥିଲା । ପୁରସ୍କାର ଗ୍ରହଣ କରି ସେ ଯେଉଁ ବକ୍ତୃତା ଦେଇଥିଲେ ତାହା ମୋତେ ଗଭୀର ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲା । ଆମର ପ୍ରଥମ ସାକ୍ଷାତର ଅବ୍ୟବହିତ ପରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ "ଶାନ୍ତି ଓ ସତତ ପ୍ରାର୍ଥନାର ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି, ଯାହାଙ୍କର ଉଦାର ଚରିତ୍ର ଏବଂ ଉଷ୍ମତାପୂର୍ଣ୍ଣ ହୃଦୟ ତାଙ୍କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ଜଣେ ମହାନ୍ ନେତା ରୂପେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିପାରିଛି" ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରି ପତ୍ର ଲେଖିଥିଲି । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ଏପରି ଶୁଣିଥିବାର ମୋର ସ୍ପଷ୍ଟ ମନେ ଅଛି ଯେ, ଆଗ ପ୍ରାର୍ଥନାରେ ବସି ହିଁ ସେ ତା'ପରେ ଯାଇ କୌଣସି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ନାୟକ ଲୁଥୁଲି ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଉଚ୍ଚସ୍ଥାନୀୟ ଅନୁଗାମୀମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା ।

ଆପଣାର ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ବିଶ୍ୱାସ ବ୍ୟତୀତ ନାୟକ ଲୁଥୁଲି ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ଗଭୀର ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲେ । ସେହି ପ୍ରଥମକାଳୀନ ବର୍ଷଗୁଡ଼ିକରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଅହିଂସ ପ୍ରତିରୋଧର ଧାରାରେ ଆପଣାର ପ୍ରଥମ ପ୍ରୟୋଗଗୁଡ଼ିକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଥାନ୍ତି । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ପୁତ୍ର ମଣିଲାଲଙ୍କ ସହିତ ମଧ୍ୟ ଲୁଥୁଲିଙ୍କର ବନ୍ଧୁତା ଥିଲା । ସେତେବେଳେ ମଣିଲାଲ ନାଟାଲ୍‌ର ଫୋନିକ୍‌ସ୍‌ଠାରେ ସ୍ୱପରିବାର ସହିତ ଗୋଟିଏ ଆଶ୍ରମରେ ବାସ କରୁଥିଲେ ।

ଏଥିରେ ହୁଏତ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର ଆଦୌ କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ ଯେ, ଏଭଳି ପ୍ରଭାବଗୁଡ଼ିକ ଆଡ଼କୁ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଏପରି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଅହିଂସ ମାର୍ଗରେ ହିଁ ଆପଣାର ଜାତିକୁ ମଧ୍ୟ ତା'ର ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କରିବାରେ ଅବଶ୍ୟ ନେତୃତ୍ୱ ଦେବେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖର ବିଷୟ ଯେ, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଆଫ୍ରିକୀୟମାନଙ୍କୁ ଏକ ଅତି ନିଷ୍ଠୁର ଓ ପାଶବିକ ଉତ୍ପୀଡ଼ନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା; ଅତି ଅଳ୍ପସଂଖ୍ୟକ କେତେଜଣ ଉଦାର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ନୀରବ ସମର୍ଥନ ବ୍ୟତୀତ ବିଶେଷ ସୁବିଧାଭୋଗୀ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଶ୍ୱେତକାୟମାନଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରଧାନତଃ

ଉପେକ୍ଷା ହିଁ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଆଫ୍ରିକୀୟମାନେ କେବଳ ଅହିଂସ ମାର୍ଗରେ ନିଜର ପ୍ରତିବାଦ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାକୁ ଯେତେ ଯାହା ଉଦ୍ୟମ କଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ଖିଆଲ ହେବା ମାତ୍ରକେ ବନ୍ଧୁକ ଚଳାଇ ଦେଉଥିବା ଏକ ପୋଲିସ୍ ବାହିନୀର ଯାବତୀୟ ସହିଂସତାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ବର୍ବର ଦମନଲୀଳା ଦିନକୁ ଦିନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ନୋବେଲ୍ ପୁରସ୍କାର ଗ୍ରହଣ କରିବା ବେଳର ଭାଷଣର ଉପସଂହାର କରି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଲୁଥୁଲି ଗଭୀର ଖେଦ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଥିଲେ ଯେ କିଲା ହୋଇଥିବା ଦୁଆରଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ କେତେ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ସହିତ କରାଘାତ କରି କରି ତାଙ୍କର ସାରା ଜୀବନ ବିତିଗଲା ସିନା, ମାତ୍ର ଦୁଆର ତଥାପି ଖୋଲି ପାରିଲାନାହିଁ ।

ଦୁଆର ଖୋଲି ନପାରିବାର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ ନାୟକ ଲୁଥୁଲିଙ୍କ ନିଜ ଜୀବଦ୍ଦଶାରେ ମହାନ୍ ଓ ସାହସପୂର୍ଣ୍ଣ ନେତୃତ୍ୱ ପ୍ରକୃତରେ ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଗଲା । ତାଙ୍କର ପ୍ରଦତ୍ତ ଏହି ନେତୃତ୍ୱ ତାଙ୍କର ତଥାକଥିତ ସଭ୍ୟ ଏବଂ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ଶ୍ୱେତକାୟ ବିରୋଧୀମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ତାଙ୍କୁ ଅନେକ ଅଧିକ ମହନୀୟ ବୋଲି ପ୍ରତିପାଦିତ କରିଦେଇ ପାରିଲା । ଏବଂ, ଏହାର ଯଥାର୍ଥ ସ୍ୱୀକୃତି ସ୍ୱରୂପ ସେ ଶାନ୍ତିରେ ନୋବେଲ୍ ପୁରସ୍କାର ଲାଭ କରିବାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ବିବେଚିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଅହିଂସାରେ ସୁଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ରଖୁଥିବା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ ମୁଁ ଅତିଶୟ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଛି ଯେ, ‘‘ମୋ’ ଜାତିକୁ ଯିବାକୁ ଦିଅ’’ ପୁସ୍ତକରେ ନାୟକ ଲୁଥୁଲି ଆପଣା ଏକକ ସଂଗ୍ରାମର ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣନା ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି, ତାହା ଭାରତବର୍ଷର ଓଡ଼ିଆ-ଭାଷାଭାଷୀ ପାଠକମାନଙ୍କ ଲାଗି ବର୍ତ୍ତମାନ ଉପଲବ୍ଧ ହେବାକୁ ଯାଉଛି । ଦୁଃଖଭୋଗ ଏବଂ ଅତ୍ୟାଚାରର ସମ୍ମୁଖରେ ନିଜର ପ୍ରାଣବଳି ଦେଇ ସେଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବାର ଓ ନୈତିକ ମହାନୀୟତାର ଉଚ୍ଚତାଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଯେ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ରହିଛି, ଆମକୁ ସେହି କଥାର ସ୍ମରଣ କରାଇ ଦେଉଥିବା ମହାନ୍ ଓ ଉତ୍ତମ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ପ୍ରେରଣା ଲାଭ କରିବା ଲାଗି ପୃଥିବୀରେ ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

□□□

ଡକ୍ଟର୍ ମାର୍ଟିନ୍ ଲୁଥର୍ କିଙ୍ଗ୍

ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଯେ ଶାନ୍ତି ପାଇଁ ନୋବେଲ୍ ପୁରସ୍କାରରେ ଭୂଷିତ କରାଯାଇ ନଥିଲା, ଏହାକୁ ବିଧାତାର ଏକ ଦୁଃଖଦ ବିଦ୍ରୂପ ବୋଲି କୁହାଯିବ । ତାଙ୍କର ଦୁଇଜଣ ସୁଯୋଗ୍ୟ ମାର୍ଗାନୁଗାମୀ–ଆଲ୍‌ବର୍ଟ୍ ଲୁଥୁଲି ଏବଂ ଡକ୍ଟର୍ ମାର୍ଟିନ୍ ଲୁଥର୍ କିଙ୍ଗ୍‌ଙ୍କୁ ଏହି ପୁରସ୍କାର ଲାଭ କରିବାର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଉଭୟ ବ୍ୟକ୍ତି ହିଁ ମହାତ୍ମାଙ୍କ ପାଖରେ ସେମାନେ ଯେ କେତେ ଋଣୀ, ସେକଥା ସବାଆଗ ନିଶ୍ଚୟ ସ୍ୱୀକାର କରିଥାନ୍ତେ । ଏବଂ, ମାର୍ଟିନ୍ ଲୁଥର୍ କିଙ୍ଗ୍‌ଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ, ତାଙ୍କ ଭାରତ ପରିଦର୍ଶନ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା । ଅହିଂସାର ଦର୍ଶନ ଏବଂ ପ୍ରୟୋଗରେ ଆପଣାକୁ ସକ୍ରିୟ ଭାବରେ ଦୀକ୍ଷିତ କରିଦେବାରେ ଏହି ପରିଦର୍ଶନ ହିଁ ତାଙ୍କୁ ସର୍ବାଧିକ ପରିମାଣରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲା ।

ଆଲାବାମାରେ ମାର୍ଟିନ୍ ଲୁଥର୍ କିଙ୍ଗ୍ ଆପଣାର ସଂଗ୍ରାମ ଆରମ୍ଭ କରିବାର ପ୍ରଥମ କାଳରୁ ହିଁ ମୁଁ ତାଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗସୂତ୍ର ରଖିଥିଲି । ମୋର ନିମନ୍ତ୍ରଣ ରକ୍ଷା କରି ସାଧାରଣ ସମସ୍ୟା ଉପରେ ଭାଷଣ ଦେବାକୁ ଏବଂ ଲଣ୍ଡନ୍‌ର ସେଣ୍ଟପଲ୍ କାଥଡ୍ରାଲ୍‌ରେ ଧର୍ମ ସନ୍ଦେଶ ଶୁଣାଇବାକୁ ସେ ଦୁଇଥର ଇଂଲଣ୍ଡ ଆସିଥିଲେ । ସେ ପ୍ରକୃତରେ ଜଣେ ମହାନ୍ ବକ୍ତା ଓ ଧର୍ମପ୍ରବକ୍ତା ଥିଲେ ଏବଂ ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କୁ ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଦ୍ୱାରା ମନ୍ତ୍ରମୁଗ୍ଧ କରି ରଖି ପାରୁଥିଲେ ।

ପ୍ରେମ, ଅହିଂସା ଏବଂ ଏକ ଉତ୍ତମ ଆଦର୍ଶର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଗି ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ଦୁଃଖବରଣ କରିନେବା ଉପରେ ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଥିଲା, ମାର୍ଟିନ୍ ଲୁଥର୍ କିଙ୍ଗ୍ ସେହି ବିଶ୍ୱାସକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାକୁ ସତତ ପ୍ରୟାସ କରି ଆସିଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ବିଚାରଶୀଳ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ, ଦାର୍ଶନିକ ଥିଲେ । ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସକ୍ରିୟ ଭାବରେ କେବଳ ଯେ ଜାତିଗତ ଉଚ୍ଚନୀଚ ବିଚାର ଓ ଉତ୍ପୀଡ଼ନର ବିରୋଧ କରୁଥିଲେ ତା' ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ସେହି ଉତ୍ପୀଡ଼ନର ବିବିଧ କାରଣଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ମଧ ଗଭୀର ଭାବରେ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ; ଅତ୍ୟାଚାରୀ ଏବଂ ଅତ୍ୟାଚାରିତ ମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ତଥା ମାନସିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ତାହାର କିପରି କ'ଣ ପ୍ରଭାବ ପଡୁଥିଲା, ସେ ସେକଥା ମଧ ଭାବୁଥିଲେ । ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପରି ସେ ମଧ "ସତ୍ୟକୁ ନେଇ ପ୍ରୟୋଗ" କରୁଥିଲେ । ନିଜର ଅନୁଗାମୀମାନଙ୍କୁ ସର୍ବଦା ଶିକ୍ଷା ଦେଉଥିଲେ ଯେ, ଯଥାର୍ଥ ସ୍ୱାଧୀନତା କେବଳ ଏକ ଭୌତିକ ସ୍ଥିତି ଆଦୌ ନୁହେଁ, ଏହା ହେଉଛି ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସ୍ଥିତି । ଏବଂ, ତେଣୁ, କେବଳ ସମଦଶାପନ୍ନ ନିଗ୍ରୋମାନଙ୍କର ଦୁଃଖର ଅନ୍ତ କରିବାପାଇଁ ନୁହେଁ, ଶ୍ୱେତକାୟ ଅତ୍ୟାଚାରୀମାନଙ୍କର ବିମୋଚନ ଲାଗି ମଧ ସେମାନଙ୍କର ସଂଗ୍ରାମ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିବା ଉଚିତ ।

ଭବିଷ୍ୟତ ବଂଶଧରମାନଙ୍କ ଲାଗି ଏହା ପରମ ସୌଭାଗ୍ୟର କଥା ଯେ, ଶ୍ରୀ ମାର୍ଟିନ୍ ଲୁଥର୍ କିଙ୍ଗ୍ ନିଜର ବିଚାର ଓ ଅନୁଭୂତି ଗୁଡ଼ିକୁ ଲିପିବଦ୍ଧ କରି ରଖିବାକୁ ସମୟ ପାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବହିଗୁଡ଼ିକ ଏକ ଉଦ୍ଦୀପନକାରୀ ଆତ୍ମଜୀବନୀ ରୂପେ ପାଠକମାନଙ୍କର ଚିତ୍ତକୁ ସର୍ବଦା ଉଦ୍‌ବେଳିତ କରୁଥିବ ଏବଂ ଜାତିଗତ ଉତ୍ପୀଡ଼ନ ଓ ଅତ୍ୟାଚାରର ପ୍ରକୃତି ତଥା ପରିଣାମଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟି ସମୂହ ଚିରକାଳ ଲାଗି ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ହୋଇ ରହିଥିବ । ସିଏ ଯାହାକିଛି କରିଯାଇଛନ୍ତି, ଯାହାକିଛି ହାସଲ କରିଛନ୍ତି ଓ ଯାହାକିଛି ଲେଖିଛନ୍ତି, ତାହା ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱର ମାନବସମାଜର ଆଧାତ୍ମିକ ଏକତ୍ୱରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବା ଏବଂ ଯାବତୀୟ ଘୃଣା, ହିଂସା ଏବଂ ଲୋଲୁପତାର ବିନାଶକାରୀ ଶକ୍ତିଗୁଡ଼ିକର କବଳରୁ ଆମର ସମାଜ ଦିନେ ନା ଦିନେ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିବ ବୋଲି ଆସ୍ଥା ରଖିଥିବା ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ଅବଶ୍ୟ ଗଭୀର ପ୍ରେରଣାର ଉତ୍ସ ହୋଇ ରହିଥିବ ।

କାଲି ଏଠାରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଆଲ୍‌ବର୍ଟ୍ ଲୁଥୁଲି ଶାନ୍ତି ଲାଗି ୧୯୬୦ ମସିହାର ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର ପାଇଲେ । ତାଙ୍କର ସମ୍ମାନାର୍ଥେ ନୋବେଲ କମିଟି ତରଫରୁ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିବା ଭୋଜୀସଭାରେ ସେ ଆଜି ରାତିରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଭାଷଣ ଦେଇଥିଲେ :—

ପୂର୍ବତନ ବର୍ଷମାନଙ୍କରେ ଆମର ଏହି ଶତାବ୍ଦୀର କେତେକ ପ୍ରଖ୍ୟାତତମ ବ୍ୟକ୍ତି ଏଠାରେ ଠିଆହୋଇ ଏହି ପୁରସ୍କାର ଗ୍ରହଣ କରିଚନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ନାମ ଓ କୀର୍ତ୍ତି ଆଜି ଇତିହାସର ପୃଷ୍ଠାକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିଚି । ଆମର ଏହିଯୁଗର ପୃଥିବୀର ସ୍ରଷ୍ଟା ହିସାବରେ ଭବିଷ୍ୟତ ଯୁଗର ବଂଶଧରମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚୟ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବେ । ଆପଣମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ହୁଏତ କେହିହେଲେ ଗ୍ରୁଟ୍‌ଭିଲେ ଗାଆଁର ନାଆଁ ମଧ୍ୟ ଆଗରୁ ଶୁଣିନଥିବେ, କୌଣସି ମାନଚିତ୍ରରେ ଏହି ଗାଆଁର ନାଆଁ କେବେହେଲେ କଦାପି ସ୍ଥାନ ପାଇନଥିବ । ସେଠାରେ ନିର୍ବାସିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଠାବ କରି ଆପଣମାନେ ଏଠାରେ ଆଣି ବସାଇଚନ୍ତି, ଯାହାକୁ ଆପଣମାନେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଅନ୍ତରୀଣ ରାଜନୀତିର ଘେରାଭିତରୁ ଆଣି ଏଠାରେ ଏହି ଇତିହାସ-ପ୍ରଖ୍ୟାତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଛାୟାରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ କରାଇଚନ୍ତି, ସେ ଏସବୁ ଦେଖି ଓ ଅନୁଭବ କରି ଅଭିଭୂତ ନହୋଇ ରହିପାରିବ କିପରି ?

ଯେଉଁ ନୋବେଲ ଶାନ୍ତି ପୁରସ୍କାରର ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ମୁଁ ଏଠାକୁ ଆସିପାରିଚି, ମୋ' ସକାଶେ ତାହା ତିନୋଟି କାରଣରୁ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଜାତିଭେଦ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ଲାଗି ବର୍ଣ୍ଣପ୍ରାଚୀରର ଉଭୟ ପାଖରେ ବାସ କରୁଥିବା ଯେଉଁ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଚେତନାସମ୍ପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଆଜି ଉଦ୍ୟମ କରୁଚନ୍ତି, ପ୍ରଥମତଃ ଏହି ପୁରସ୍କାର ଅବଦାନ ପଛରେ ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ଅସାଧାରଣ ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ମଣିଷର ସ୍ୱାଧୀନତାର କ୍ଷେତ୍ରକୁ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ କରିବାର ସଂଗ୍ରାମ ମୋ ଦ୍ୱାରା ଆରମ୍ଭ ହୋଇନାହିଁ । ମୋ'ଆଗରୁ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଅନ୍ୟ ଦେଶପ୍ରେମୀ ଓ ନିଷ୍ଠାବାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଏହି ସଂଗ୍ରାମ ଆରମ୍ଭ କରିଚନ୍ତି ।

କଳାରଙ୍ଗର ଚମଡ଼ା ଥିବା ମଣିଷଙ୍କୁ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିବାରୁ ଯେଉଁ ଦେଶର ଆଇନ୍ ଆଜି ଭଗବାନଙ୍କୁ ନିନ୍ଦା କରିବାର ଦମ୍ଭ ଦେଖାଉଚି, ସେଠାରେ କେବଳ ମୂକ ଓ ନିରପେକ୍ଷ ରହି ସବୁ ସହ୍ୟ କରିବା ମୋ' ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ଜଣେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ହିସାବରେ ମୁଁ ଏହାକୁ ଅସହ୍ୟ ମନେକରିଚି ।

ମୋ'ଦେଶରେ ଯେଉଁମାନେ ଆହୁରି ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେବାଲାଗି ସଂଗ୍ରାମ କରୁଚନ୍ତି, ଏହି ପୁରସ୍କାରଟି ଘୋଷଣା କରି ଆପଣମାନେ ସେହି ସଂଗ୍ରାମରେ ଆପଣାର ସମର୍ଥନ ଜଣାଇଚନ୍ତି । ଏହାଦ୍ୱାରା ମୁଁ ଓ ମୋ'ପରି ଭାବୁଥିବା ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ବ୍ୟକ୍ତି ଆପଣା ସଂଗ୍ରାମରେ ନିଶ୍ଚୟ ପ୍ରଭୂତ ଭାବରେ ଉତ୍ସାହ ଲାଭ କରିବେ ।

ଗତ ପଚାଶବର୍ଷ ହେଲା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପାୟରେ ଜାତି ବା ବର୍ଣ୍ଣର ବିଚାର କରି ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଯୋଗ୍ୟତାର ବିଚାର କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ତା'ର ସମାଜରେ ଉଚିତ ସ୍ଥାନ ଓ ସମ୍ମାନ ଦିଆଯାଉ, ଏହି ଲକ୍ଷ୍ୟର ପ୍ରାପ୍ତି ଲାଗି ସଂଗ୍ରାମ କରି ଆସୁଚନ୍ତି । ଆଜିର ଏହି ପୁରସ୍କାର ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ଅବଦାନଲାଗି ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକୃତି ଜ୍ଞାପନ କରାଯାଇଚି ।

ଏହି ପୁରସ୍କାର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ହିସାବରେ କେବଳ ମୋତେ ଦିଆଯାଉନାହିଁ, କେବଳ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାକୁ ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଉନାହିଁ, ସମଗ୍ର ଆଫ୍ରିକାକୁ ହିଁ ଦିଆଯାଉଚି । ଆଜି ଆଫ୍ରିକା କେତେ କେତେ ସଂଗ୍ରାମରେ ଜୀର୍ଣ୍ଣବିଦୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପଡ଼ିଚି । ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟଜନିତ ନାନା ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱର ଆଘାତରେ ଆଫ୍ରିକା ବଡ଼ ଦାରୁଣ ଭାବରେ ଆହତ ହୋଇ ପଡ଼ିଚି । ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ, ଜଣେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀକୁ ଯେ ମଣିଷ ସମାଜରେ ଶାନ୍ତି ଓ ଭାତୃତ୍ୱ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାଲାଗି ତା'ର ଉଦ୍ୟମ ସକାଶେ ଏଠାରେ ପୁରସ୍କୃତ କରାଯାଉଚି, ଏହା ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ବିସ୍ମୟକର ବ୍ୟାପାର ନୁହେଁ କି ? ଆମର ଏହି ଯୁଗରେ ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶରେ ସବୁପ୍ରକାର ଶାନ୍ତି କେବଳ ସ୍ୱପ୍ନମାତ୍ର ହୋଇ ରହିଚି ।

ଯେଉଁ ବର୍ଷଟି ପାଇଁ ଆଜିର ଏହି ପୁରସ୍କାର ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଉଚି, ସେହି ୧୯୬୦ ମସିହାରେ ଅନେକ ମାସ ଧରି ମୋ' ନିଜ ଦେଶରେ ଏକ ଜରୁରୀ ଅବସ୍ଥା ଜାରି ହୋଇ ରହିଥିଲା । ସାର୍ପେଭିଲେ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଗାଆଁରେ ଗୋଟିଏ ଅପରାହ୍ଣର ମାତ୍ର କେତୋଟି ଘଣ୍ଟା ଭିତରେ ଗୁଳି ଚଳାଇ ୬୯ ଜଣ ଲୋକଙ୍କୁ ଜୀବନରୁ ମାରିଦିଆ ଯାଇଥିଲା ଓ ୧୮୦ ଜଣଙ୍କୁ ଆହତ କରାଯାଇଥିଲା । ଟ୍ରାନ୍ସ୍‌କାଇ ପରି ଆହୁରି କେତେ ପ୍ରଦେଶରେ ଆଜି ମଧ୍ୟ ଜରୁରୀ ଅବସ୍ଥା ଜାରି ହୋଇ ରହିଚି । ଆଜି ଆମ ମହାଦେଶ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ସକଳ ଅତ୍ୟାଚାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିପ୍ଳବ ଆରମ୍ଭ କରିଚି । ଶାନ୍ତି ଆଉ ବିପ୍ଳବ,– ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସହାବସ୍ଥାନ ସବୁବେଳେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ, ସେମାନେ ସାଧାରଣତଃ ପରସ୍ପରକୁ ସହି ପାରନ୍ତିନାହିଁ ।

ଅତ୍ୟାଚାରୀମାନଙ୍କର ଅତ୍ୟାଚାର ବନ୍ଦ ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଫ୍ରିକାରେ କଦାପି ଶାନ୍ତିର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ ।

ପ୍ରବଳ ରାଜ୍ୟଶକ୍ତିମାନେ ଆଜି ଆମର ମହାଦେଶକୁ କାଟି ଖଣ୍ଡଖଣ୍ଡ କରି ବାଣ୍ଟି ନେଇଚନ୍ତି । ସାମରିକ ଶକ୍ତି ଓ ଆର୍ଥିକ ଏକାଧିକାର ଜାରିକରି ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଉପରେ ବିଦେଶୀ ସରକାରର ଶାସନକୁ ଜବରଦସ୍ତି ଲଦି ଦିଆଯାଇଚି । ଜାତୀୟତା ଓ ଜାତୀୟ ସମ୍ମାନଲାଭର ସକଳ ଆକାଙ୍କ୍ଷାକୁ ସେଠି ସୈନ୍ୟଦଳର ଭୟ ଦେଖାଇ ଉତ୍ପାଟିତ କରି ଦିଆଯାଇଚି । ଦେଶର ପାରମ୍ପରିକ ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସକଳ ଚେରକୁ କାଟି ଦିଆଯାଇଚି ଏବଂ କେବଳ ଦେଶକୁ ଦଖଲ କରି ରହିଥିବା ଗୋଷ୍ଠୀର ଲାଭପାଇଁ ମଣିଷର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ଓ ସାମର୍ଥ୍ୟକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଚି । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ସେଠି ଶାନ୍ତି ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ କୁଆଡୁ, ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ଭ୍ରାତୃଭାବର ସ୍ଥାପନା ହୋଇପାରିବ କୁଆଡୁ ?

କିନ୍ତୁ ଆଜି ଆମ ମହାଦେଶର ବୈପ୍ଳବିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଏହି ଦୁଃଖଦ ଅତୀତକୁ କ୍ରମେ ଅପସରାଇ ନେଉଚି ।

ଏହି ଇଉରୋପରେ ଆଫ୍ରିକାର ଏହି ବିପ୍ଳବର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ବୁଝିପାରିବା କଦାପି କଷ୍ଟକର ହେବନାହିଁ । ଇଉରୋପ ମହାଦେଶ ମଧ ନାନା ବିପ୍ଳବ ଓ ସମୁତ୍ଥାନର ଏକ ଦୀର୍ଘତର ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆସିଚି । ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଆମର ଏହି ଶତାବ୍ଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇଉରୋପର ଏହି ବିପ୍ଳବ-ଯୁଗରେ ସମ୍ଭବତଃ ପୃଥିବୀ-ଇତିହାସର ରକ୍ତାକ୍ତତମ ବିପ୍ଳବ ଓ ଅନ୍ତର୍ଯୁଦ୍ଧମାନ ସଂଘଟିତ ହୋଇଚି ।

ତୁଳନାତ୍ମକ ଭାବରେ ବିଚାର କରି ଦେଖିଲେ ଦଶବର୍ଷରୁ କମ୍ ସମୟ ଭିତରେ ଆଫ୍ରିକାର ବିପ୍ଳବ ସମଗ୍ର ମହାଦେଶର ତିନିଚଉଠ ଆୟତନକୁ ବିସ୍ତୃତ ହୋଇ ସାରିଲାଣି ଏବଂ ଏହି ପୁରୁଷ ଭିତରେ ଏହି ବିପ୍ଳବ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପାରିବ ବୋଲି ସୂଚନା ମଧ ମିଳିଲାଣି । ଏବଂ ଇଉରୋପୀୟ ବିପ୍ଳବ ସହିତ ପୁନର୍ବାର ତୁଳନା କରି ବିଚାର କଲେ ଆମର ସୌଭାଗ୍ୟ ହେତୁ ଆଫ୍ରିକାର ବିପ୍ଳବ ଅତି ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଓ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ଚାଲିଚି, କ୍ଷିପ୍ରତର ଗତିରେ ଓ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅତି କମ୍ ରକ୍ତପାତ କରି ଏହା ଅଗ୍ରସର ହେଉଚି ।

ଏକ ଏକତାବଦ୍ଧ ସମ୍ମିଳିତ ଆଫ୍ରିକା ହେଉଚି ଆମର ଚରମ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଏହି ଆଫ୍ରିକାରେ ଜୀବନର ମାନ ଓ ଜୀବନର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାରେ ଇଉରୋପର ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ଓ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଲାଗି କୌଣସି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ରହିବନାହିଁ । ପ୍ରାଚୀନ ପରମ୍ପରାରେ ବଦ୍ଧମୂଳ ହୋଇ ରହି ଆସିଥିବା ନିରକ୍ଷରତା ଓ ରୋଗ ଯାତନା ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇଯିବ, ଦେଶକୁ ପଦଦଳିତ କରି ରଖିଥିବା ଉପନିବେଶବାଦର ପଦତଳୁ ମାନବ-ସମ୍ମାନର ସକଳ ମର୍ଯ୍ୟାଦାକୁ ଉଦ୍ଧାର କରାଯିବ ।

ଆଫ୍ରିକାର ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ବିପ୍ଳବର ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଯେ ତାଙ୍କୁ ଏପରି ଏକ ପୁରସ୍କାର ଦ୍ୱାର ପୁରସ୍କୃତ କରାଯାଉଚି, ଏଥିରେ ଏକ ବିରୋଧ ରହିଗଲାପରି ପ୍ରତୀତ ହେଉଚି । ଯେଉଁ ଦେଶରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷକୁ ଆପଣାର ଭାଇପରି ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ବେଆଇନ୍ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯାଇଚି, କେବଳ ସେହିଦେଶର ଜଣେ ଅଧିବାସୀ ହିଁ ଏହି ବିରୋଧ, ଶାନ୍ତି ଓ ମାନବଭ୍ରାତୃତ୍ୱର ସ୍ୱୀକୃତିରୂପେ ଘୋଷିତ ହୋଇଥିବା ଏହି ପୁରସ୍କାର ପଛରେ ନିହିତ ରହିଥିବା ଏହି ଜ୍ଞାନର ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ଯଥାର୍ଥଭାବେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରିବ ।

ଏଠି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ ଏକ ଦୀର୍ଘ ଭାଷଣ ଦେବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ଅଛି ବୋଲି ମୁଁ ବିଚାରୁନାହିଁ । ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ଆଜି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଏହାର ରାଜନୀତି, ଅର୍ଥନୀତି ଓ ଆଇନ୍ ବିଷୟରେ ସବୁକଥା ଜାଣି ସାରିଲାଣି । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାକୁ ମୁଁ ଆମଯୁଗର ଏକ ସଂଗ୍ରହାଳୟ ବୋଲି କହିବି, ମଣିଷ-ଇତିହାସର ଏକ ଅନ୍ଧକାରମୟ ଅତୀତର ଏକ ଅବଶେଷ ବୋଲି କହିବି । ପୃଥିବୀର ସବୁଠାରେ ଏହି ଯୁଗ ମରି ସାରିଲାଣି ବା ମରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ସେହି ଯୁଗର ଏକ ଅବଶେଷରୂପେ ପଡ଼ିରହିଚି । ଏହି ଦେଶରେ ଆଜି ମଧ ବର୍ଣ୍ଣ-ବୈଷମ୍ୟ ଓ ଗୋରାଜାତିର ଏକାଧିକାର ଭଗବାନରୂପେ ପୂଜାପାଉଚି ।

'ସେମାନଙ୍କ ଜାତିର ସବୁଠାରୁ ତଳସ୍ତରରେ ଥିବା ମଣିଷ ମଧ ଆମଜାତିର ସବୁଠାରୁ ଉପରସ୍ତରରେ ରହିଥିବା ମଣିଷଠାରୁ ତଥାପି ଉଚ୍ଚତର ସ୍ତରରେ ରହିଚି', ଏହି କାଳ୍ପନିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତର ଯୁକ୍ତି ଅନୁସାରେ ଆଜି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଦାବୀ କରାଯାଉଚି ଯେ କେବଳ ଗୋରାଲୋକେ ହିଁ ସେଠି ସବୁ ଭଲକଥା ବା ବଡ଼ କଥାମାନ ତିଆରି କରୁଚନ୍ତି । ସେହିମାନେ ସହର କରାଉଚନ୍ତି, କଳ କାରଖାନା ଗଢୁଚନ୍ତି, ଖଣି ଖୋଳି ଧାତୁ ବାହାର କରୁଚନ୍ତି, କୃଷିର ବିକାଶ ମଧ ସେହିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହେଉଚି । ତେଣୁ ଏସବୁକୁ ଚଳାଇବା ଓ ଏସବୁର ଅଧିକାରୀ ହେବାଲାଗି କେବଳ ସେହିମାନଙ୍କର ହିଁ ଅଧିକାର ରହିଚି । କେବଳ ସେହିମାନଙ୍କର ହିଁ ଯୋଗ୍ୟତା ରହିଚି । ତେଣୁ କଳାଲୋକମାନେ କେବଳ ଅସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ ସହରକୁ ଆସିପାରିବେ, କେବଳ ନିମ୍ନସ୍ତରର କେତୋଟି କାମ କରିବାଲାଗି ସେମାନଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟତା ରହିଚି ଏବଂ ରାଜନୀତିକ କ୍ଷମତାରେ ଅଂଶୀଦାର ହେବାକୁ ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ଯୋଗ୍ୟତା ନାହିଁ ।

ଏହି କାଳ୍ପନିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତଟିରେ ନୂଆକଥା କିଛି ନାହିଁ । ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶର ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଗୋରାଜାତି ଜୟ କରି ନେଇଚନ୍ତି ଓ ସେଠାରେ ଆପଣାର ଶାସନ ବିସ୍ତାର କରିଚନ୍ତି, ସେଠି ମଧ କୌଣସି ନା କୌଣସି ସମୟରେ ଓ କୌଣସି ନା କୌଣସି ଭେକରେ କଳାଲୋକମାନଙ୍କୁ ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତଟିର ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ଭୋଗ କରିବାକୁ ହୋଇଚି । ଉନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଫ୍ରିକାରେ ଯେଉଁ କ୍ରୀତଦାସପ୍ରଥାର ବାଣିଜ୍ୟ ଚାଲିଥିଲା, ତାହା ହେଉଚି ଏହି

ସିଦ୍ଧାନ୍ତଟି ଅତି ପ୍ରବଳ ହୋଇ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିବାର ଏକ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ । ସେହି ସୁଦୂର ଅତୀତର ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ମିସନ୍‌ମାନେ ଯେଉଁ ଆଲୋକର ସଞ୍ଚାର କରିଥିଲେ, ତାହାରିଦ୍ୱାରା ହିଁ ସେହି ଅନ୍ଧାର କ୍ରମେ କ୍ଷୀଣ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା, ସେହି ଆଲୋକ ହିଁ ପ୍ରଥମ କରି ଆମର ଆଖି ଖୋଲି ଦେଇଥିଲା ।

ଆଜି ମଧ୍ୟ ବେଠି ଖଟାଇବା ଆକାରରେ ଆଫ୍ରିକାରେ ଦାସତ୍ୱପ୍ରକାର ପ୍ରେତ ରାଜତ୍ୱ କରିବାରେ ଲାଗିଚି । ଅବଶ୍ୟ ଆଜିକାଲି ଏହାକୁ ଦାସତ୍ୱପ୍ରଥା ବୋଲି ନକହି କୃଷି-ବନ୍ଦୀଶାଳା (Farm Prisons)ର କାମ ବୋଲି କୁହାଯାଉଚି । କିନ୍ତୁ ଯେକୌଣସି ଦେଶରେ ହେଉ ପଛକେ, ଲିଭିଙ୍ଗ୍‌ଷ୍ଟୋନ୍ ଓ ଫିଲିପ୍‌ଙ୍କର ପରମ୍ପରା ଆଫ୍ରିକାରେ ଆଜି ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚିରହିଚି ଓ ତାଙ୍କରି କେତେକ ବଂଶଧର ଏହାକୁ ଜାରି ରଖିଚନ୍ତି । ତଥାପି ଏହି ପ୍ରତିକୂଳ ବାତାବରଣ ଭିତରେ ରହି ମଧ୍ୟ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ମିଶନମାନେ ଯେ ଆମ ସମାଜରେ ନାନାପ୍ରକାର ସେବାକାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବାରେ ଅଗ୍ରଣୀ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରଚନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଏହା ଅବଶ୍ୟ କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ବର୍ଣ୍ଣ-ବିଭେଦ-ନୀତିରେ ଅବଶ୍ୟ ସେପରି ନୂଆକଥା କିଛି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ କଥାରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାକୁ ତଥାପି ଅନନ୍ୟସାଧାରଣ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ବର୍ଣ୍ଣ-ବିଭେଦ-ନୀତି ଯେ କେବଳ ସେହି ଦେଶରେ ଏଯୁଗରେ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚିକରି ରହିଚି, ସେତିକି ନୁହେଁ,— ଏହାକୁ ସକଳ ପରାକ୍ରମ ଓ ଦୃଢ଼ତା ସହିତ ବଞ୍ଚାଇ ରଖାଯାଇଚି । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଦିନକୁଦିନ ବଢ଼ାଇ ଦିଆଯାଉଚି ଓ ଏଥିଲାଗି କେତେ ନୂଆ ନୂଆ ଆଇନ୍ ପାସ୍ କରାଯାଉଚି । ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହି ବିଚାର ଓ ନୀତି ଆଜି ଇତିହାସର କଥା ହୋଇ ସାରିଲାଣି ବା ଆଉ କେତେ ସ୍ଥାନରେ ବଡ଼ ସଙ୍କୋଚ ଓ ଲଜ୍ଜାର ସହିତ ଏହାକୁ ନାନାପ୍ରକାର ଅନ୍ୟ ନୀତିଦ୍ୱାରା ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଉଚି । କିନ୍ତୁ ଏହା ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଆଜିମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚିରହିଚି । କାରଣ ଏହି ନୀତିକୁ ଜାରି କରି ରଖିଥିବା କର୍ତ୍ତାମାନେ ଏହାଦ୍ୱାରା ବେଶ୍ ଲାଭବାନ୍ ହେଉଚନ୍ତି । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ରହିଥିବା ଅବସ୍ଥାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାଲାଗି ସେମାନେ ନାନାପ୍ରକାର ନୈତିକ କାରସାଦି ମଧ୍ୟ ବାଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି ।

ତେଣୁ ଏହିଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ସମଗ୍ର ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶରେ ଆଜି ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କରିବାର ସୁବର୍ଣ୍ଣଯୁଗ ଚାଲିଥିବାବେଳେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ପତନ ଓ ଅଧୋଗମନର ଅନ୍ଧାରଯୁଗ ଚାଲିଚି । ଇଉରୋପରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟଲାଗି ମୌଳିକ ଅଧିକାରମାନ ଦାବୀକରି ଯେତେବେଳେ ବିପ୍ଳବାତ୍ମକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ମାନ ହେଉଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଯେଉଁମାନେ ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକାର ସେହି ବଣଭୂଇଁରେ ଆପଣାକୁ ଏହିସବୁ ବିପ୍ଳବରୁ ଅସଂଲଗ୍ନ କରି ରଖୁଥିଲେ, ଆଜି ସେହିମାନେହିଁ ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକାକୁ ପଛକୁ ଟାଣିନେବାର ଅଭିଯାନ ଚଳାଇଚନ୍ତି । ଇଉରୋପରେ

ବହିଯାଇଥିବା ପ୍ରଗତି ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନର ହାଉଆ ସେମାନଙ୍କ ଦେହରେ ବାଜିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଉପରସ୍ତରର ତଳେ ଆଜି ସେହି ଦେଶରେ ଏହି ପଛକୁ ଟାଣିରଖିବା ନୀତିକୁ ଅମାନ୍ୟ କରିବାର ଲକ୍ଷଣମାନ ଦେଖାଗଲାଣି ।

ଯୁଗର ପାର୍ଥକ୍ୟ ଅନୁସାରେ ସଂଗ୍ରାମର ସାଧନମାନ ପୃଥକ୍ ହୋଇପାରେ କିନ୍ତୁ ତଥାପି ମୁକ୍ତି ଲାଗି ମଣିଷର ବିଶ୍ୱଜନୀନ ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୁଏ ନାହିଁ । ଆମର ବିଶେଷ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମେ ଆମର ସଂଗ୍ରାମଲାଗି ଅହିଂସାର ମାର୍ଗକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଚୁ । ଏହି ମାର୍ଗର ଅନୁସରଣ କରି ଆମେ କେତେକେତେ ବୀରୋଚିତ ଅଭିଯାନ ସଂଗଠିତ କରିପାରିଚୁ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ସ୍ୱାର୍ଥରେ କୌଣସି ବିପତ୍ତି ନଘଟାଇବାକୁ ଏହି ମାର୍ଗରେ ବର୍ତ୍ତି ରହିବାଲାଗି ମୁଁ ମୋର ସମସ୍ତ ଜୀବନ ଓ ସମସ୍ତ ଶକ୍ତିକୁ ନିୟୋଜିତ କରିଚି ଓ ଏଥିଲାଗି ସାହସର ସହିତ ସକଳ ପରିଣାମକୁ ବରଣ କରିନେଇଚି ।

ବର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ବିଷମତା ଆଜି ହ୍ରାସ ନହୋଇ ବରଂ ଅଧିକ ଉତ୍କଟ ହେବାରେ ଲାଗିଚି । ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଗି ସଂଗ୍ରାମ କରୁଥିବା ସୈନିକଲାଗି ମୁକ୍ତି ନିକଟତର ହୋଇ ଆସିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ସଂଗ୍ରାମର ଉତ୍କଟତା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ହେବାରେ ଲାଗିଚି । ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଆମ ଲୋକଙ୍କର ପ୍ରତିବାଦ ଓ ପ୍ରଦର୍ଶନଗୁଡ଼ିକୁ ସାମରିକ ଶକ୍ତିବଳରେ ହଟାଇ ଦିଆଯାଇଚି । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଚେଷ୍ଟାକୁ ଉଚ୍ଛିନ୍ନ କରିଦେବା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ ।

ଶାନ୍ତି ଓ ଶୃଙ୍ଖଳା ନାମରେ ଯେପରି ନିଷ୍ଠୁର ନୀତିସବୁର ଆଶ୍ରୟ ନିଆଯାଉଚି, ସେସବୁ ସତ୍ତ୍ୱେ ଆମର ଲୋକେ ଅହିଂସ ରହିଚନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ କେତେକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତରେ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ମଧ୍ୟ ଘଟିଚି । ମୁଁ ଭାବୁଚି ଯେ ଆମେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଶାନ୍ତି ଓ ମାନବ-ଭ୍ରାତୃତ୍ୱର ସଂଗ୍ରାମରେ ଜୟଲାଭ କରିସାରିଲୁଣି ବୋଲି ଜଣେ କୃଷ୍ଣକାୟର ଜରିଆରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାକୁ ଶକ୍ତିର ଏହି ପୁରସ୍କାର ଦିଆଯାଉନାହିଁ । ହୁଏତ ଆଫ୍ରିକାର ଯେକୌଣସି ଦେଶର ଅଧିବାସୀଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଆମେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଜୟଲାଭଠାରୁ ଅଧିକ ଦୂରରେ ରହିଚୁ । କିନ୍ତୁ ସରକାରୀ ଶକ୍ତିଠାରୁ ଯେତେପ୍ରକାର ଉତ୍ପୀଡ଼ନ ଓ ଅତ୍ୟାଚାର ଭୋଗିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଆମେ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ପ୍ରତିରୋଧର ନିର୍ବାଚିତ ପଥରୁ ହଟିଯାଇନାହୁଁ । ମୋର ମତରେ କେବଳ ସେଇଥିସକାଶେ ହିଁ ଆମକୁ ଏହି ପୁରସ୍କାର ଦିଆଯାଉଚି ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରାଶାସନ ପ୍ରତି କଳାଲୋକଙ୍କର ଯେଉଁ ଅସନ୍ତୋଷ ରହିଚି, ସେହି ଅସନ୍ତୋଷକୁ ଗୋରା ଅଧିବାସୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଘୃଣା ଓ ପ୍ରତିହିଂସାର ଏକ ଅଭିଯାନରେ ପରିଣତ କରିଦେବା ପ୍ରକୃତରେ କେଡ଼େ ସହଜ ହୋଇନଥାନ୍ତା ? ଏହି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ପ୍ରତିଦିନ ଓ ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କଳା ମଣିଷ ଯେଉଁଆଡ଼େ ଯାଉଚି, ସେଠି ମଧ୍ୟ

'କେବଳ ଇଉରୋପୀୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ'ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶମାନ ତା'ର ବାଟ ଉଗାଳୁଚି, ଏହି ନୀତିକୁ ଜବରଦସ୍ତି ଜାରି କରିବାଲାଗି ପୋଲିସ୍-ଫୌଜ ସବୁଠାରେ ମହଜୁଦ ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି । ତେଣୁ ଠିକ୍ ଅତ୍ୟାଚାର କରୁଥିବା ଗୋରା-ଗୋଷ୍ଠୀପରି କଳାଲୋକମାନେ ମଧ ଜାତିଦ୍ୱେଷର ଉତ୍ତେଜନାରେ ଉତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଗୋରା ଲୋକମାନଙ୍କର ରହିଥିବା ଉଗ୍ରତାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତେ ।

କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଯେ ଏହି ମାର୍ଗର ଆଶ୍ରୟ ନେଇନାହାନ୍ତି, ଏହା ଆଦୌ ଏକ ଆକସ୍ମିକ ବ୍ୟାପାର ନୁହେଁ । ଏହାର କାରଣ ହେଉଚି ଗତ ପଚାଶବର୍ଷ ଧରି ଆଫ୍ରିକାର ନେତୃତ୍ୱ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଚାର କରି ଆପଣାକୁ ସମସ୍ତପ୍ରକାର ଜାତିଗତ ବିଦ୍ୱେଷ ଓ ଉଗ୍ରତାରୁ ଦୂରରେ ରଖିଆସିଚି । ଆଫ୍ରିକାର ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଏଥିଲାଗି ସର୍ବଦା ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇଚି, ଏବଂ ଗତ ଦଶବର୍ଷ ହେଲା ଏହାକୁ ବେଆଇନ୍ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଦିଆଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ନେତୃତ୍ୱ ଦେବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଓ ସମ୍ମାନ ଲାଭକରି ଆସିଚି । ସକଳପ୍ରକାର ବର୍ଣ୍ଣ-ବୈଷମ୍ୟ ରହିତ ଏକ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଲୋକ ସମୂହ ଏହି ଦେଶରେ ବାସ କରୁଚନ୍ତି, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ସମାନଭାବେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଅଧିକାର ଓ ଦାୟିତ୍ୱସମ୍ପନ୍ନ ନାଗରିକ ହୋଇ ରହିବେ । ଏହି ଧେୟର ପ୍ରାପ୍ତିଲାଗି ଆମେ ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ ଭାବରେ ସଂଗ୍ରାମ କରିଆସୁଚୁ ଏବଂ ଏହାକୁ ହାସଲ କରିବାଯାଏ ଆମର ସଂଗ୍ରାମ ଠିକ୍ ଏହିପରି ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ ଭାବରେ ଚାଲିଥିବ ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଯେଉଁ ସ୍ୱଦେଶପ୍ରେମୀ ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କର କଥା ମୁଁ ଏଠି ଆଲୋଚନା କରୁଚି, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଅଧିକାର ପାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ କଦାପି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ପାରିବେନାହିଁ । ରାଜ୍ୟର ଶାସନକ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାବାଳକ ବ୍ୟକ୍ତି ଭୋଟ ଦେବାର ଓ ଲୋକପ୍ରତିନିଧି ହୋଇ ଠିଆହୋଇ ପାରିବାର ଅଧିକାର ଅର୍ଜନ ନକରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ କଦାପି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବେନାହିଁ ।

ଆର୍ଥିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସବୁଠାରେ କଳାଲୋକଙ୍କୁ ମଧ ଗୋରାଲୋକଙ୍କ ସହିତ ସମାନ ସୁଯୋଗ ଦିଆଯିବ । ଦେଶର ପ୍ରାକୃତିକ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମ୍ପଦଗୁଡ଼ିକୁ ଏକ ଜାତି-ବିଭେଦର ନୀତି ଅନୁସରଣ କରି କେବଳ ଗୋରାଲୋକେ ହିଁ ଭୋଗ କରି ଆସିଚନ୍ତି । ଆମର ଆଦର୍ଶ ଜାତୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଏଥିରେ ସମସ୍ତେ ଅଧିକାରୀ ହୋଇପାରିବେ । ସାଂସ୍କୃତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମଲାଗି କେବଳ ଯୋଗ୍ୟତା ଓ ଦକ୍ଷତାର ମାନଦଣ୍ଡ ଉପରେ ଶିକ୍ଷାର ସକଳ ଦ୍ୱାର ମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବ । ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଜାତିଗତ ପ୍ରତିବନ୍ଧକର କୌଣସି ଚିହ୍ନ ମଧ ରହିବନାହିଁ । ତେବେଯାଇ ଆମେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇପାରିବୁ । କେବଳ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ କଳାଲୋକଙ୍କ ଲାଗି ଆମେ ଏହିସବୁ ଅଧିକାର ଦାବୀ କରୁନାହୁଁ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବାସ କରୁଥିବା କଳା ଓ ଗୋରା ଉଭୟଙ୍କ ଲାଗି ଦାବୀ କରୁଚୁ ।

ମୁଁ ଆଜି ଆଫ୍ରିକାକୁ ସକଳ ଦୁଃଖଭୋଗ ଓ ଅତ୍ୟାଚାରରେ ଜର୍ଜର ହୋଇ ରହିଥିବା ତାହାର ଅତୀତ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆସିବାଲାଗି ଆହ୍ୱାନ ଜଣାଉଚି । ଅତୀତ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନର ପଥରେ ସେ କେତେ ପରୀକ୍ଷାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଚି, କେତେଥର ପଥ ହୁଡ଼ିଚି, କେତେକାଂଶରେ ସଫଳତା ମଧ ପାଇଚି । ଆଫ୍ରିକା ଆଜି ଆପଣାକୁ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ଲାଭ କରୁଥିବା ଏକ ମହାଦେଶରୂପେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁ, ଯୁଗଯୁଗ ଦାସତ୍ୱର ଆବରଣ ଫଟାଇ ସ୍ୱାଧୀନତା ଭିତରେ ଜନ୍ମଲାଭ କରୁଥିବା ଭୂଖଣ୍ଡ ରୂପେ ଆପଣାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁ । ଏ ଯୁଗ ହେଉଚି ଆଫ୍ରିକାର ଯୁଗ । ଆଜି ତାହାରି ଜୀବନ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାର ପ୍ରଭାତ ସମାଗତ ହେବାକୁ ଯାଉଚି । ଆଜି ତାକୁ ଆପଣାର ଏହି ନୂତନ ଭାଗ୍ୟକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତାର ଯୋଗ୍ୟ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅଧିକ ଭୂମି ଦଖଲ କରିବା ବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ବାସ କରି ରଖିବାକୁ ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ମହତ୍ତର ଜୀବନମୂଲ୍ୟ ଓ ମୂଲ୍ୟବାନ ଆଦର୍ଶର ପ୍ରାପ୍ତି ଲାଗି ଯେ ଆଫ୍ରିକାରେ ଏହି ସଂଗ୍ରାମ ଚାଲିଆସିଥିଲା, ଆଜି ଆଫ୍ରିକାକୁ ପୃଥିବୀପାଖରେ ଏହା ଘୋଷଣା କରିଦେବାକୁ ହେବ ।

ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତାର ଏହି ଶୁଭଅବସରକୁ ସେ ଆପଣା ଭୂମିରୁ ସକଳପ୍ରକାର ବର୍ଣ୍ଣ-କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୋଇଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସକଳପ୍ରକାର ଚେଷ୍ଟା କରିବାର ଏକ ଆହ୍ୱାନରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବ । କଳାଜାତିକୁ ଶାସନର ଆସନରେ ବସାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯେ ସେ ଗୋରାଜାତିର ଏକାଧିପତ୍ୟ ଲୋପ କରିଥିବା ଜାତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗ୍ରହଣ କରିନାହିଁ, ପୃଥିବୀପାଖରେ ତାକୁ ଆଜି ଏହି ନିର୍ଭର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତା'ର ଦେଶରେ ସେ ଏକ ଜାତିଗତ ବୈଷମ୍ୟରହିତ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବ । ଏହି ଗଣତନ୍ତ୍ର ଏକ ମହାନ୍ ଭ୍ରାତୃତ୍ୱ ଓ ଭ୍ରାତୃତ୍ୱଭାବସମ୍ପନ୍ନ ସମାଜର ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ରହିବ । ଏହି ସମାଜରେ ଜାତି ଓ ବର୍ଣ୍ଣର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଅନୁସାରେ କାହାରିପ୍ରତି କୌଣସି ଅସମ ଓ ଅନ୍ୟାୟପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଚାର କରାଯିବ ନାହିଁ ।

ନୂତନ ହୋଇ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ କରିବାପରେ ଦେଶ ଆଗରେ ଯେଉଁସବୁ ଅତି ଜଟିଳ ରାଜନୀତିକ, ଆର୍ଥିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ସମସ୍ୟାମାନ ଆସି ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହେବ, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା କିପରିଭାବରେ ସେଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବ, ଉପନିବେଶ-ଯୁଗରୁ ଉଦ୍‌ଭୂତ ହୋଇଥିବା ଏହିସବୁ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ଦେଶର ନେତୃତ୍ୱଠାରୁ ପ୍ରଭୂତ ଦକ୍ଷତା, ଚତୁରତା, ଉଦାର ନୀତି ଓ ଦୃଢ଼ତାର ଦାବୀ ନିଶ୍ଚୟ କରିବ । ଏହିସବୁ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ଲାଗି ଆଫ୍ରିକାର ନେତୃତ୍ୱକୁ ଆପଣା ଶାସନସଂଗଠନର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ମୂଲ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଅଟଳ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସ୍ୱାଧୀନ ହୋଇ ସାରିଥିବା ଓ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବାକୁ ଯାଉଥିବା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ହିଁ ଜନନୀ ଆଫ୍ରିକାର ସୁନାମ ଓ ସମ୍ମାନକୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରି ରଖିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ନ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିଚି ।

ଆମର ପୃଥିବୀ ଆଜି ନାନାପ୍ରକାରେ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ରହିଚି, ମଣିଷର ତିଆରି ପରମାଣୁ-ଅସ୍ତ୍ରରେ ଏହି ପୃଥିବୀ ସମୂଳେ ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇଯିବାର ଆଶଙ୍କା ଆମର ମୁଣ୍ଡଉପରେ ଝୁଲିକରି ରହିଚି, ଠିକ୍ ସେହିପରି ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ନୂତନ ଆଫ୍ରିକାର ଉଦୟ ହେବାକୁ ଯାଉଚି । ''ଉଠ, ତୋ'ର ଉଦୟର ବେଳ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲାଣି ।''— ଇତିହାସର ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଓ ଆହ୍ୱାନ ମାନି ଆଫ୍ରିକା ଆପଣାର ପୁନରୁତ୍ଥାନ ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଚି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତିମାନଙ୍କ ସହିତ ସହଯୋଗୀ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକରି ସେ ହୁଏତ ପୂର୍ବ ଓ ପଶ୍ଚିମ ଶିବିର ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ହୋଇ ରହିବ, ମଣିଷଜାତିର ଶେଷ ଆଶା ହିସବାରେ ସେ ଦୁଇ ଶିବିର ଭିତରେ ରହିଥିବା ବୈମନସ୍ୟ ଦୂରକରି ପୃଥିବୀରେ ଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ । ପୃଥିବୀର ଦୁଇତୃତୀୟାଂଶ ଅଧିବାସୀ କ୍ଷୁଧା ଓ ଅଶିକ୍ଷାରେ ଜର୍ଜର ହୋଇ ରହିଥିବା ହେତୁ ଆଜି ଆମର ତରବାରୀକୁ ଲଙ୍ଗଳଲୁହା ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ହେବ, ହୁଏତ ଆଫ୍ରିକା ଦିନେ ପୃଥିବୀର ପ୍ରବଳ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଏହି ଦାବୀ କରିପାରିବାର ଯୋଗ୍ୟ ହେବ ।

ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟ ସକଳ ମହାଦେଶ ଅପେକ୍ଷା ଆଫ୍ରିକାର ଏହି ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିବାଲାଗି ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟତା ରହିଚି । କାରଣ ଅତୀତରେ ଆଫ୍ରିକା କଦାପି ଅପରର ରାଜ୍ୟ ଜୟ କରିବାକୁ, ଅଧିକ ସମ୍ପଦ ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ବା ଅନ୍ୟଜାତିଙ୍କୁ ଆପଣାର ଅଧୀନ କରି ରଖିବାକୁ କୌଣସି ଯୁଦ୍ଧ କରିନାହିଁ, ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ତାହାର ସଂଗ୍ରାମରେ ଏହିସବୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର କୌଣସି ଗନ୍ଧ ନାହିଁ । ମଣିଷର ଅଧିକାରକୁ ସ୍ୱୀକୃତ ଓ ସୁରକ୍ଷିତ କରିବାଲାଗି ଆଫ୍ରିକା ସଂଗ୍ରାମ କରିଚି, ଯଥାର୍ଥରେ ଦାସତ୍ୱମୁକ୍ତ ଏକ ପୃଥିବୀଲାଗି ହିଁ ଆଫ୍ରିକା ଚିରଦିନ ସଂଗ୍ରାମ କରିଆସିଚି ।

□□□

(୧)

ମୋ' ପୂର୍ବପୁରୁଷଙ୍କ ବାସସ୍ଥାନ

ଯେତେବେଳେ ଇଉରୋପର ୱାଟରଲୁଠାରେ ହୋଇଥିବା ଯୁଦ୍ଧଟି ସମ୍ରାଟ ନେପୋଲିଅନ୍‌ଙ୍କର ଉପଦ୍ରବୀ ଏବଂ ବହୁବିଘଟନକାରୀ ଜୀବନର ଅବସାନ ଘଟାଇ ଆଣିଥିଲା, ସେତେବେଳେ ସୁଦୂର ଏବଂ ଅଜ୍ଞାତ ଜୁଲୁଲ୍ୟାଣ୍ଡ ନାମକ ଆଫ୍ରିକାର କ୍ଷୁଦ୍ର ରାଜ୍ୟଟିରେ ପ୍ରାୟ ତାଙ୍କରି ଭଳି ବହୁ ଉଚ୍ଚାଶାର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିବା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ରାଜକ୍ଷମତାର ଆସନରେ ଆସି ଅଧିରୂଢ଼ ହୋଇଥିଲେ । ମୋଟେ ବାରବର୍ଷ ରାଜତ୍ୱ କରିଥିବା ଏହି ଶାକା ବହୁସଂଖ୍ୟକ କଳହରତ ରାଜବଂଶଗୁଡ଼ିକୁ ଏକତ୍ର କରି ଗୋଟିଏ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଐକ୍ୟବଦ୍ଧ ଜାତିରେ ପରିଣତ କରିଥିଲେ । ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ, ସେହି ଶାକା ସକଳ ଜୁଲୁ ରାଜାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠହିଁ ଥିଲେ ।

ବେଳେବେଳେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନୃଶଂସ ଉପାୟମାନ ଅନୁସରଣ କରି ଶାକା ଜୁଲୁଜାତିକୁ ଗଠନ କରି ଆଣିବାର ସେହି ଏତେବଡ଼ କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ କରି ପାରିଥିଲେ । ତଥାପି ସମୟ ସମୟରେ ସେ ଯେଉଁ ନୃଶଂସ ଉପାୟଗୁଡ଼ିକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରୁଥିଲେ, ଆଧୁନିକ ଡିକ୍ଟେଟର୍‌ମାନଙ୍କର ନିଷ୍ଠୁରତା ସହିତ ତୁଳନା କଲେ ତାହାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୌଣ ବୋଲି ହିଁ ଅବଶ୍ୟ କୁହାଯିବ । ଏମାନଙ୍କ ପରି ଶାକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ଉପାୟଗୁଡ଼ିକ ଖୁବ୍ କ୍ୱଚିତ୍ ହିଁ ସେତେ ଇଚ୍ଛାକୃତ ବା ଅମାନୁଷିକ ଥିଲା ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରା ଇତିହାସ ଲେଖକମାନେ ଶାକାଙ୍କର ଅତିମାତ୍ରାରେ ନିନ୍ଦା କରି ବହୁ କଥା କହିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସମଗ୍ର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣଟି ନ୍ୟାୟତଃ ତାଙ୍କର ସେହି ସମୟଟିର ଅନୁରୂପ ହୋଇ ହିଁ ରହିଥିଲା ଏବଂ, ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କରି ଦେଖିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ନିନ୍ଦିତ କରି ଯାବତୀୟ ସବୁକିଛି କହିସାରିବା ପରେ ମଧ୍ୟ, ଏହି ଅମିତ ଶୌର୍ଯ୍ୟର ଏକ ଶରୀର ଧାରଣ କରିଥିବା ଆମ ସମକ୍ଷରେ ଜଣେ ଖୁବ୍ ପ୍ରତିଭାସମ୍ପର୍ଣ୍ଣ ସେନାପତି ରୂପେ ହିଁ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେବେ । ଏବଂ, ଜଣେ ଶାସକ ହିସାବରେ ସେ ବିପୁଳ ସାହସ, ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତା ତଥା ଦକ୍ଷତାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପୂର୍ବଗାମୀ ଆଦୌ କାହାରି କୌଣସି ନୈତିକ ସମର୍ଥନ ନଥାଇ ମଧ୍ୟ ସେ ଯଥେଷ୍ଟ ଶକ୍ତିର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ତାଙ୍କ ପ୍ରଜାବର୍ଗଙ୍କ ଉପରେ କାଳକାଳରୁ ରହି ଆସିଥିବା ମହାପ୍ରବୀଣ ଜାଦୁଗରମାନଙ୍କର ପ୍ରଭାବ ଏବଂ କ୍ଷମତାର ପ୍ରତିରୋଧ କରିଥିଲେ (ଏବଂ ବେଳେବେଳେ ସେଗୁଡ଼ିକର ନିଃସାରତା ଗୁଡ଼ିକୁ ପଦାରେ ମଧ୍ୟ ପକାଇ ଦେଉଥିଲେ) । ନିଜର ସୈନ୍ୟବାହିନୀକୁ ସେ ଏକ ନୂତନ ଗଠନରୂପ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ, ଯାହାଫଳରେ କି ତାଙ୍କର ଉକ୍ତ ସମୟଟିରେ ତାହା ଆଫ୍ରିକାର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ସାମରିକ ଶକ୍ତି ବୋଲି ମଧ୍ୟ ପରିଗଣିତ ହୋଇ ପାରିଥିଲା ।

ଶାକା ଆପଣା ଜାତିର କେତେକ ପ୍ରଥା ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ଅମାନ୍ୟ କରିଥିଲେ ଓ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ତାଙ୍କର ଏକ ଅକୀର୍ତ୍ତି ବୋଲି କହିବାକୁ ବିଶେଷତଃ ସେ ଅନାବଶ୍ୟକ ନାନାକ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ସୈନ୍ୟବାହିନୀକୁ ନେଇ ନିଯୁକ୍ତ କରୁଥିଲେ, ତାଙ୍କର ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସାଧାରଣ ଶାନ୍ତିମୟ ଜୀବନର ଅଭିଜ୍ଞତା ଲାଭ କରିବାକୁ ସେ କୌଣସି ସମୟ ଦେଉନଥିଲେ । କାଳକ୍ରମେ ତାଙ୍କର ଉଚ୍ଚ ଆକାଙ୍କ୍ଷାଗୁଡ଼ାକ ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବଳିପଡ଼ିଲା । ଅନ୍ଧଭାବରେ ଅମାନୁଷିକ ଅତ୍ୟାଚାର ଚଳାଇବା ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କ କ୍ଷମତାର ବାହାରେ ନଥିଲା, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ପ୍ରଜାମାନେ ଆଶା କରୁଥିଲେ ଯେ ସେ ଉଦାରତା ସହିତ ହିଁ ଆପଣାର କ୍ଷମତାର ଆଶ୍ରୟ ନେବେ । ଦିନକୁ ଦିନ ଶାକାଙ୍କର ଶାସନ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରବଳ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଶେଷକୁ ଆପଣାକୁ ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକଛତ୍ର ଅନ୍ଧଶାସକ ରୂପେ ପରିଣତ କରି ସେ ଆପଣା ପ୍ରଜାଙ୍କର ଅନୁରକ୍ତି ହରାଇ ବସିଲେ । ପ୍ରଥମେ କେତେବର୍ଷ ଯାଏ ପ୍ରଜାମାନେ ଯେତେଦୂର ସମ୍ଭବ ଅନୁରକ୍ତି ଦେଖାଇ ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟାୟ-ଶାସନକୁ ସହ୍ୟ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣତଃ ଉତ୍ପୀଡ଼କମାନଙ୍କର ଯେଉଁ ଦଶା ହୋଇଥାଏ, ପରିଶେଷରେ ସାକାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେହି ଦଶା ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଶେଷରେ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ସାବତ ଭାଇ ଡିଙ୍ଗାନେ ତାଙ୍କୁ ହତ୍ୟାକଲେ, ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ସେକଥା ଜାଣି ମଧ୍ୟ ନଜାଣିଲା ପରି ରହିଗଲା । ତାଙ୍କର ହତ୍ୟାକାରୀମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କେହି କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ ଉଠାଇନଥିଲେ । ସେ ଯେ କେତେଦୂର ଆପଣା ପ୍ରଜାଙ୍କର ଅନୁରକ୍ତି ହରାଇ ବସିଥିଲେ, ଏଇଥିରୁ ହିଁ ତାର ପ୍ରମାଣ ମିଳୁଚି । ଯେଉଁ ଜାତିକୁ ସେ ଅଜ୍ଞାତ ଅଧଃସ୍ତରରୁ ଉପରକୁ ଉଠାଇଥିଲେ, ସେହି ଜାତି ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁରେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଶୋକ ପ୍ରକାଶ କରିନଥିଲା ।

ଶାକାଙ୍କ ପରେ ଡିଙ୍ଗାନେ ରାଜ୍ୟର ଗାଦୀରେ ବସିଲେ । ସେତେବେଳେ ଜୁଲୁରାଜ୍ୟ ସ୍ୱାଜିଲାଣ୍ଡଠାରୁ ଟ୍ରାନ୍‌ସଭାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓ ଡ୍ରାକେନ୍ସବର୍ଗ ପର୍ବତମାଳାଠାରୁ ଭାରତ ମହାସାଗର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ହୋଇ ରହିଥିଲା ।

ଏହି ରାଜ୍ୟରେ, ରାଜ୍ୟର ରାଜଧାନୀଠାରୁ ଦକ୍ଷିଣରେ ଅନେକ ଦୂରରେ, ଟୁଗେଲା ନଦୀର ପଚାଶମାଇଲ ସେପାଖରେ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାଲାଗି ଇଂରେଜ ବଣିକଙ୍କର ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଦଳ ରାଜା ଶାକାଙ୍କଠାରୁ ଅନୁମତି ପାଇଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁଠି ଡରବାନ୍ ସହର ଅବସ୍ଥିତ ରହିଚି, ତାହାରି ପ୍ରତିବେଶରେ ହିଁ ସେମାନେ ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ବସତି ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ଜୁଲୁରାଜ୍ୟର ଶାସକ ସେମାନଙ୍କୁ ଆପାତତଃ ସେହିଠାରେ ବସବାସ ଓ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଇଥିଲେ, ଏହି ବଣିକ-ବସତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅଧିକ ସମ୍ବାଦ ରଖିବାକୁ ସେତେବେଳେ ଜୁଲୁମାନେ ବା ଅନ୍ତରୀପରେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିବା ଗୋରା ସରକାର କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିନଥିଲେ ।

ସେତେବେଳକୁ ଇଉରୋପ ନେପୋଲିଅନ୍-ଶାସନର କ୍ଷତବିକ୍ଷତରୁ ଆପଣାକୁ ଆରୋଗ୍ୟ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଏଣେ ଅନ୍ତରୀପ ଅଞ୍ଚଳ ସହିତ ଆମାକ୍ସୋସା ଜାତିର ସୀମାବିବାଦ ଲାଗିଥାଏ । ଜୁଲୁରାଜ୍ୟ ମଧ ସାକାଶାସନର ଶେଷ କେତେବର୍ଷର ଦୁଃଶାସନରୁ ମୁକୁଳିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥାଏ । ନେଟାଲ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏକ ଗୋରାବସତିସ୍ଥାପନ ହେବାଦ୍ୱାରା କାହାର ଯେ କେତେଦୂର ଲାଭ ବା କ୍ଷତି ହେବ, ସେତେବେଳେ ସେକଥା ଭାବିବାଲାଗି ମଧ କାହାରି ସମୟ ନଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଅଦୂର ଭବିଷ୍ୟତର ଗର୍ଭରେ ଏହି ନୂତନ ବସତିର ଇତିହାସ ପଛରେ ଜୁଲୁରାଜ୍ୟର ସର୍ବସ୍ୱ ଧର୍ଷଣ ଓ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାଲୋକର ପ୍ରଭାବ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

ଡିଙ୍ଗାଚନ ଗାଦୀରେ ବସିବାପରେ ବେଶ୍ କେତେବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଗୋରାବସତିରେ ସାକାଙ୍କର ଶାସନ ସମୟ ପରି ମାତ୍ର କେତେଜଣ ବଣିକ, ଶିକାରୀ ଓ ଦୁଃସାହସୀ ଆବିଷ୍କାରକ ବାସ କରୁଥାନ୍ତି । ୧୮୩୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏହି ବସତିରେ ଏକ ମୈତ୍ରୀଭାବାପନ୍ନ ଉପାଦାନର ପ୍ରଥମ ଆବିର୍ଭାବ ହୋଇଥିଲା । ସେହିବର୍ଷ ବାଣିଜ୍ୟ-ବିପଣିର ଅନୁସରଣ କରି ଧର୍ମମନ୍ଦିର ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା,– ଅନ୍ତତଃ ସେହି ସମୟଟି ଲାଗି ବାଣିଜ୍ୟର ପତାକା ପୃଷ୍ଠଭୂମିକୁ ଅପସାରିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ।

୧୮୩୫ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ମାସରେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ନୌସେନାପତି କାପ୍ଟେନ ଆଲେନ୍ ଫ୍ରାନ୍ସିସ୍ ଗାର୍ଡ଼ିନର୍ ଆସି ନେଟାଲରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲେ । ଜୁଲୁଜାତି ମଧରେ ପ୍ରଥମ ଧର୍ମପ୍ରଚାରକ ମିଶନାରୀ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ସେ ଆପଣାର ନୌବିଭାଗୀୟ ଜୀବନ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଏଠାକୁ ଆସିଥିଲେ । ଡିଙ୍ଗାଚନ ସ୍ୱୟଂ ତାଙ୍କ ତାଙ୍କର ସ୍ୱାଗତ କରିଥିଲେ ଓ ସେ ଡିଙ୍ଗାଚନ ଓ ତାଙ୍କର ପରାମର୍ଶଦାତାମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ଜୁଲୁରାଜ୍ୟକୁ ଆସିବାର କାରଣ ବୁଝାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । ପରିଶେଷରେ ତାଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦିଆଗଲା ଯେ ତାଙ୍କର ନୂତନ ଧର୍ମନୀତି ଶିଖିବାଲାଗି ଜୁଲୁମାନଙ୍କର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ନୂଆ ହୋଇ ଆଫ୍ରିକାକୁ ଆସିଥିବା ବନ୍ଧୁକ କିପରି ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ହୁଏ, ଜୁଲୁମାନଙ୍କୁ ଯଦି ସେ ସେକଥା ଶିଖାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି, ତେବେ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ରାଜ୍ୟରେ ବାସ କରିବାର ଅନୁମତି ପାଇପାରିବେ । ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବରେ ଗାର୍ଡ଼ିନର୍ ସମ୍ମତ ହେଲେନାହିଁ । ତଥାପି ତାଙ୍କୁ ପରିଶେଷରେ ଡର୍‌ବାନ୍‌ର ଇଣ୍ଡୁନା ବା ମୁଖ୍ୟରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ କରି ଦିଆଗଲା । ସେତେବେଳେ ଜୁଲୁମାନେ ଡର୍‌ବାନ୍ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଆପଣା ରାଜ୍ୟର ସୀମାବାହାରେ ଥିବା ଏକ ବସ୍ତି ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଏହି ନୂତନ ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିବାର ପ୍ରତିଦାନ ରୂପେ ଗାର୍ଡ଼ିନର୍ ଟୁଗେଲା ନଦୀର ଉତ୍ତରକୁ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ମିଶନ୍ କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପନ କରିବାର ଅନୁମତି ମଧ ପାଇଥିଲେ । (ଏହି ମିଶନ୍ କେନ୍ଦ୍ରର ନାମ ଦିଆଯାଇଥିଲା କ୍ୱାଙ୍ଗିନାନି,– ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଉଚି, 'ଅନା ମୁଁ ମଧ ତୋ' ସହିତ ଅଛି ।')

ଏହି ସମୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ବିଦେଶସ୍ଥ ଆମେରିକାନ୍ ମିଶନ୍ କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକର ପରିଚାଳନା କରୁଥିବା ଏକ ବୋର୍ଡ୍ ଏହି ଅଞ୍ଚଳକୁ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଥମ ତିନିଜଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପଠାଇଥିଲେ । ୧୮୩୬ ଜାନୁଆରୀ ମାସର ମଧ୍ୟଭାଗରେ ସେମାନେ ଡିଙ୍ଗାଚନଙ୍କର ରାଜଧାନୀରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ''ଯଥାବିଧି ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ଓ ଆତିଥ୍ୟ ସହିତ'' ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱାଗତ କରାଯାଇଥିଲା । ଜୁଲୁରାଜ୍ୟର ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ସେମାନେ ଚମତ୍କାର୍ ମତ ପୋଷଣ କରି ଯାଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଆପଣା ଘରକୁ ଲେଖିଥିଲେ : ''ଅଣଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଜାତି ହିସାବ୍ରେ ଜୁଲୁଜାତିର ଚରିତ୍ରରେ ଦୁଇଟି ଗୁଣ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ରହିଚି । ଏହି ଦୁଇଟି ଗୁଣ ହେଉଚି ସାଧୁତା ଓ ସତ୍ୟପରାୟଣତା ।... ନିରାପଦତା ବିଷୟରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଜୁଲୁଜାତି ବିଷୟରେ ମୋର ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ମୁଁ କେବଳ ଏତିକି କହିବି ଯେ ମୋର ନିଜ ଦେଶ ଅପେକ୍ଷା ଏହି ଦେଶରେ କୌଣସି ଭଉଣୀ ବା ପତ୍ନୀଠାରେ ଦିନ ଓ ରାତିର ସକଳ ଜୀବନରେ ମୁଁ ଅଧିକ ବିଶ୍ୱାସ ସ୍ଥାପନ କରି ପାରିବି ।'' ସେହିବର୍ଷ ଶେଷଭାଗକୁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ରେଭରେଣ୍ଡ୍ ଚାମ୍ପିଅନ୍ କ୍ୱାଙ୍ଗିନାନିଠାରେ ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ଦୁଇଜଣ, ଡାକ୍ତର ନିଉଟନ୍ ଆଡାମ୍ସ୍ ଓ ରେଭରେଣ୍ଡ ଆଲ୍ଡ଼ିନ୍ ରାଉଟ୍ ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗରେ ଅବସ୍ଥିତ ଗୋରାବସତିର ଆଖ ପାଖରେ ବାସ କରୁଥିବା ଜୁଲୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ (ପ୍ରାୟ ୩୦୦୦) ଆପାତତଃ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ ।

ଏହାର କେତେବର୍ଷ ପରେ ଗ୍ରାଉଟ୍ ଡରବାନ୍ରେ ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟ ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ ଓ ଜୁଲୁରାଜ୍ୟର ଅଭ୍ୟନ୍ତରରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାର କୌଣସି ସୁବିଧା ନପାଇ ଉମ୍ଭୋତି ନଦୀକୂଳକୁ ଆପଣାର ବସତି ଉଠାଇ ନେଇଥିଲେ । ସେଠାରେ ସେ ଏକ ମିଶନ୍କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପନ କଲେ । ସେହି ସ୍ଥାନଟିର ନାମ ଆଜି ଗ୍ରାଉଟ୍ଭିଲେ । ସରକାରୀ ଭାବରେ ଏହାକୁ ଉମ୍ଭୋତି ମିଶନ୍କେନ୍ଦ୍ର ବୋଲି କୁହାଗଲା ।

ଏହି ଗ୍ରାଉଟ୍ଭିଲେ ହେଉଚି ମୋର ଘର, ମୋର ପୂର୍ବପୁରୁଷଙ୍କର ଆବାସଭୂମି ।

ଉମ୍ଭୋତି ନଦୀ ସେପାଖରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗ୍ରାଉଟ୍ ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବା ଦିନଠାରୁ ହିଁ ସେହି ମିଶନାରୀ ପ୍ରଚାରକାର୍ଯ୍ୟର ଫଳ ଫଳିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ଗ୍ରାଉଟ୍ଭିଲେ ଯେ କ୍ରମେ ଏକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଗୋଷ୍ଠୀ ରୂପରେ ବିକଶିତ ହୋଇଉଠୁଚି, ଏକଥା ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏହି ସୁଫଳର ପ୍ରଧାନ କାରଣ ହେଉଚି, ମିଶନାରି ଓ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ଘନିଷ୍ଠ ସମ୍ବନ୍ଧ । ଅତି ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର ବିଷୟ ଯେ ଏହି ଘନିଷ୍ଠ ସମ୍ବନ୍ଧ ଗତ କେତେବର୍ଷ ହେଲା ଅନେକ ପରିମାଣରେ ତୁଟିଆସିଲା ପରି ଲାଗୁଚି ।

ସେହି ଆରମ୍ଭ କାଳରେ ଯେତେଲୋକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମକୁ ଦୀକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଅତି କମ୍ । କିନ୍ତୁ ଲୋକମାନଙ୍କର ଆଖିଆଗରେ ପ୍ରକୃତ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍

ଧର୍ମଜୀବନର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଥିବାରୁ ସେମାନେ ଏହି ଧର୍ମକୁ ଦେଖିବାର ଓ ଏହାର ମୂଲ୍ୟ ନିରୂପଣ କରିବାକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ସମୟ ପାଉଥିଲେ । କାଳକ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମର ସତ୍ୟକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଆସିଲେ, ଧର୍ମକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ଦୂରରେ ଥାଇ ଏହାର ମୂଲ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧି କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଏହି ଧର୍ମପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିଲେ । ପ୍ରତିବେଶୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ଥିବା ମୁଖିଆମାନଙ୍କର ମନୋଭାବ ମଧ୍ୟ ଏହି ଧର୍ମପ୍ରତି ଅନୁକୂଳ ଥିଲା । ସେମାନେ ସବୁକଥା ଆପଣା ଆଖିରେ ଦେଖୁଥିଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ନୂତନ ସମାଜକୁ ବିକଶିତ ହେବାକୁ ଦେବାରେ କୌଣସି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରୁନଥିଲେ ।

ଏହି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମ ନବଦୀକ୍ଷିତମାନଙ୍କ ଜୀବନରେ ଯେ ଏକ ସମୂଳ ବିପ୍ଳବ ସଂଘଟିତ କରାଇ ଦେଇଥିଲା, ଏହା ସହଜରେ ଅନୁମାନ କରାଯାଇପାରେ । ନୂତନ ଧର୍ମରେ ଦୀକ୍ଷିତ ହେବାର ଅର୍ଥ ଏକ ନୂତନ ଜୀବନମାର୍ଗ, ଏକ ନୂତନ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଓ ଏକ ନୂତନ ବିଶ୍ୱାସ ସମଷ୍ଟିକୁ ବୁଝାଉଥିଲା । ମୋଟ ଉପରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଏହାଦ୍ୱାରା କ୍ରମେ ଏକ ନୂତନ ସମାଜ ଗଢ଼ିଉଠୁଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଏହି ସମାଜର ମେରୁଦଣ୍ଡ ଠିକ୍ ଆଗପରି ଜୁଲୁଜାତିର ମେରୁଦଣ୍ଡ ହୋଇ ରହିଲା, କେବଳ କେତେକ ଅପ୍ରଧାନ ବାହ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ବ୍ୟତୀତ ଏହା ଯେପରି ଥିଲା ସେହିପରି ରହିଲା । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଅଣଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଜୁଲୁଜାତିରୁ ଏକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଜୁଲୁଜାତିକୁ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲେ । ନୂତନ ଧର୍ମର ଦୀକ୍ଷା ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନର ମୂଳକୁ ମଧ୍ୟ ବଦଳାଇ ଦେଇଥିଲା ।

ନୂତନ ଧର୍ମରେ ପ୍ରଥମେ ଦୀକ୍ଷିତ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଧର୍ମମାନ ପ୍ରକୃତରେ ଅନେକ ଉଚ୍ଚରେ ଥିଲା । ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଗୋଷ୍ଠୀର କେତେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଅବଶ୍ୟ ପରେ ଅଣଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଆଚରଣ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ, ପରମ୍ପରାଗତ ରୀତିରେ ବୈବାହିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନ କରିବା ହିଁ ଏପରି ଆଚରଣର ପ୍ରଧାନ କାରଣ ଥିଲା । ତଥାପି ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଏକଥା ନିଶ୍ଚୟ କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ ସେହି ପ୍ରଥମ କାଳର ଧର୍ମଦୀକ୍ଷିତମାନେ ସେମାନଙ୍କର ବଂଶଧର ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗର ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍‌ମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଆପଣା ଧର୍ମବିଶ୍ୱାସ ପ୍ରତି ଅଧିକ ନିଷ୍ଠାପର ରହିଥିଲେ ।

ସମ୍ଭବତଃ ଏହି ଅଧୋଗତିର ଏକ ପ୍ରଧାନ କାରଣ ହେଉଚି ଯେ ମିଶନାରିମାନେ ଏବେ ଅତି ସହଜରେ କଳାଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ଧର୍ମପ୍ରଚାର କରିବାର କାର୍ଯ୍ୟରେ 'ପରିଚାଳକ' ପାଲଟି ଯାଇଚନ୍ତି ଏବଂ ଆଉ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସହିତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସମ୍ପର୍କ ରଖିପାରୁନାହାନ୍ତି । ଆଉ ଏକ କାରଣ ହେଉଚି ଆଜିର ଅନେକ ମିଶନାରି ସାଧାରଣତଃ ଶ୍ୱେତସଭ୍ୟତାର କୌଣସି ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁନାହାନ୍ତି ଓ ଆପଣାକୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ବୋଲାଉଥିବା ଅଧିକାଂଶ ଗୋରାଲୋକଙ୍କର ନିକଟ

ସମ୍ପର୍କରେ ଆସି ଲୋକେ ଅନେକ ସମୟରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ ଧର୍ମବିଷୟରେ ନିରାଶ ହିଁ ହେଉଚନ୍ତି । ପ୍ରସଙ୍ଗକ୍ରମେ ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ କଥାର ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇପାରେ । ଆମେରିକାନ୍ ବୋର୍ଡ଼୍ ତରଫରୁ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ସେହି ପ୍ରଥମ ତିନିଜଣ ମିଶନାରି ମଧ ଅନେକ ଆଗରୁ ଏହି ବିପଦର ସୂଚନା ପାଇଥିଲେ । ୧୮୩୬ ରେ ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଲେଖିଚନ୍ତି : ବର୍ତ୍ତମାନର ସମୟ ହେଉଚି ଏକ ଅନୁକୂଳ ସମୟ । ଏହି ସମୟର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ନେଇ ଆମକୁ ଅତି ଗଭୀର ଭାବରେ ନୂତନ ଧର୍ମର ମୂଳଦୁଆ ବସାଇବାକୁ ହେବ । କାରଣ ଏଠାରେ ଅଧିକସଂଖ୍ୟକ ଭାବରେ ବସତି ସ୍ଥାପନ କରୁଥିବା ଗୋରାଲୋକମାନଙ୍କର ସହସ୍ର ସହସ୍ର କୁପ୍ରଭାବ ପଡ଼ି ସ୍ଥାନୀୟ ମୁଖିଆ ଓ ସାଧାରଣ ଅଧିବାସୀଙ୍କର ମନ ମଧ କ୍ରମେ କଳୁଷିତ ହୋଇଯିବ ଏବଂ ଧର୍ମର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଦୀର୍ଘ ଅନେକବର୍ଷ ଲାଗି ପ୍ରବଳ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରିବ । ତେଣୁ ସମୟ ଥାଉ ଆମକୁ ଧର୍ମର ମୂଳଦୁଆକୁ ଏଠାରେ ଦୃଢ଼କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗର ଅନେକ ଗୋରା ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଆପଣା ଧର୍ମାନୁକୂଳ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାକୁ ଯେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହନ୍ତି, ଏହାକୁ ମଧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମର ପ୍ରଚାର ଓ ପ୍ରଥମ ଯୁଗର ସେହି ଉଚ୍ଚତର ଧର୍ମମାନଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରି ରଖିବାରେ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଏହାର ଅସଲ ଓ ସର୍ବପ୍ରଧାନ କାରଣ ହେଉଚି ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅତୀତକୁ ବଡ଼ ଗୌରବମୟ ରୂପେ ଦେଖାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଉଚି ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ସରକାର ଆପଣାର ଆଇନ୍‌ମାନ ପାସ୍ କରି ଆଫ୍ରିକାବାସୀମାନେ 'ସେମାନଙ୍କର ଆପଣା ମାର୍ଗରେ ଆପଣାର ବିକାଶ କରନ୍ତୁ' ବୋଲି ପ୍ରବଳ ପ୍ରଚାର କରାଯାଉଚି । ଏହାହିଁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମମାନଙ୍କୁ ଦୂଷିତ କରି ପକାଉଚି । ଆମକୁ ପୁଣି ନେଇ ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପାରମ୍ପରିକ ଓ ଆଦିମ ପ୍ରଜାତୀୟ ଜୀବନଭିତରେ ମୁଦ ଦେଇ ରଖିବାର ଯେଉଁ ଉଦ୍ୟମ ଏବେ କରାଯାଉଚି, ତାହାହିଁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମର ଅଗ୍ରଗତିରେ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରୁଚି ।

ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳରେ ଶାସନ କରୁଥିବା କେତେକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍-ବିରୋଧୀ ମୁଖିଆମାନଙ୍କର କବଳରୁ ମୁକୁଳି ଆସିଥିବା କେତେକ ଶରଣାର୍ଥୀ ମଧ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲେ ଓ ଏହାଫଳରେ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ସମାଜ କ୍ରମେ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ତେଣୁ ଧର୍ମ ବ୍ୟତୀତ ସମାଜର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯାବତୀୟ ବିଷୟର ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିବାଲାଗି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ମଧ ଦରକାର ପଡ଼ିଲା । ପୁରାତନ ଜୁଲୁ-ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ଅବଶ୍ୟ ସ୍ଥାନୀୟ ମୁଖିଆର ହିଁ ଏହି ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିବାର କଥା । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ଥାନୀୟ ମୁଖିଆ ତାହା ନକରି ଗାଉଟ୍‌ଭିଲେର ଏହି ନୂତନ ସମାଜକୁ ଆପଣା ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ନୀତି ଅନୁସାରେ ଆପଣାର ସକଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ଛାଡ଼ିଦେଇଥିଲା । ପରିଶେଷରେ ଦିନେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗ୍ରାଉଟ୍ ତା ପାଖକୁ ଯାଇ ତାକୁ ଆମ ଅଞ୍ଚଳ ଲାଗି ଏକ ନୂତନ ପ୍ରଧାନ ନିଯୁକ୍ତ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଲୋକଟି ପ୍ରଥମେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଆସିଲା, ସେ ଏହି ନୂତନ ସମାଜର ଆବଶ୍ୟକତା ଓ ପରମ୍ପରା ବିଷୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନଭିଜ୍ଞ ଥିଲା, ତେଣୁ ସେହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ବେଶୀଦିନ ଚଳି ପାରିଲାନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଏହାଦ୍ୱାରା ଅଭିଜ୍ଞତା ବଢ଼ିଲା; କାରଣ ଯେତେବେଳେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗ୍ରାଉଟ୍ ଆଉଜଣେ ନୂତନ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଯୁକ୍ତ କରିବାଲାଗି ସ୍ଥାନୀୟ ମୁଖିଆକୁ ଯାଇ ଅନୁରୋଧ କଲେ, ମୁଖିଆ ଏଥର ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଗୋଷ୍ଠୀର ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ହିଁ ପ୍ରଧାନରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲା ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗ୍ରାଉଟ୍ ନେଟାଲ୍‌ରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବା ଦିନଠାରୁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଆସି ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲା ଓ ତେଣୁ ସେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଙ୍କର ସକଳ ସୁଖଦୁଃଖକୁ ମଧ୍ୟ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଥିଲା । ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିଜଣକ ହେଉଚନ୍ତି ଶ୍ରୀ ନ୍ତାବା ଲୁଥୁଲି, ମୋର ପିତାମହ; ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ଦ୍ୱିତୀୟ ମୁଖିଆ ହୋଇ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ତାଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୁଁ ବିଶେଷ କିଛି ଜାଣିନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଗୀର୍ଜାର କାଗଜପତ୍ରରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳୁଚି ଯେ ସେ ଓ ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ଟିଟିସି ହିଁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମକୁ ଦୀକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲେ । ଦୁହେଁଯାକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମରେ ପ୍ରଭୂତ ନିଷ୍ଠା ରଖିଥିଲେ ଏବଂ ଲୁଥୁଲି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ବଂଶର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ରୂପେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ପ୍ରଗାଢ଼ ଭକ୍ତି ରହିଚି ।

ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ଆଜି ମୋର ଗୋଟିଏ କଥା ମନେପଡୁଛି । ଗୀର୍ଜା ଓ ସରକାର ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଷୟରେ ସେ ମୂଳତଃ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସାଧୁତା ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିଲେ । ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ଧର୍ମଗୋଷ୍ଠୀର ଜଣେ ପ୍ରବୃଦ୍ଧ ହିସାବରେ ଜୁଲୁ ଓ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଥିବାବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଥରେ ମହାରାଣୀଙ୍କର ଇଂରେଜ ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ସଫଳତାଲାଗି ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାକୁ ଆଦେଶ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ନ୍ତାବାଙ୍କର ପ୍ରାର୍ଥନାବାକ୍ୟ ତଣ୍ଟିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସି ସେଇଠି ଅଟକି ରହିଲା । "ହେ ଇଶ୍ୱର, ଯେଉଁପକ୍ଷ ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରଥମେ ଆକ୍ରମଣ କରିଥାଉ ପଛକେ, ତୁମେ ସେମାନଙ୍କ କବଳରୁ ଅପରପକ୍ଷକୁ ରକ୍ଷା କର",— ତାଙ୍କର ମୁଖରୁ ଏହାହିଁ ଉଚ୍ଚାରିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଆପଣା ମୃତ୍ୟୁପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନ୍ତାବା ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ, ନିଃସନ୍ଦେହ ଭାବରେ ଏଥିଲାଗି ତାଙ୍କର ଚତୁର ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତାକୁ ହିଁ ଅଂଶତଃ ପ୍ରଶଂସା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତାଙ୍କପରେ ତାଙ୍କର ଜଣେ ଲେଖା ଭାଇ ଓ ମୋର ଦାଦି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମାର୍ଟିନ୍ ତାଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ମାର୍ଟିନ୍‌ଙ୍କର ନିଯୁକ୍ତି ସମୟରେ ପୁରାତନ ଜୁଲୁ-ପରମ୍ପରାରେ ଏକ ବଡ଼ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଥିଲା, କାରଣ ଏଥର ସମଗ୍ର ଗୋଷ୍ଠୀର ମତ ଅନୁସାରେ ହିଁ ସେ ପ୍ରଧାନ ହିସାବରେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ପଦଲାଗି ଆଉଜଣେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥୀହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ପଦ୍ଧତିରେ ଲୋକମତ ନିଆଯାଇ ହିଁ ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣକୁ ବଛାଯାଇଥିଲା । ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେରେ ପ୍ରଧାନରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ସାତଜଣଙ୍କ

ମଧ୍ୟରୁ ଚାରିଜଣ ହେଉଚନ୍ତି ଲୁଥୁଲି ବଂଶର, ତଥାପି ମୁଁ ଏଠାରେ କହିରଖୁଚି ଯେ ମୋର ପୂର୍ବଜମାନେ କଦାପି ଏଥିଲାଗି କୌଣସି ବଂଶାନୁକ୍ରମିକ ଦାବୀ କରିନାହାନ୍ତି । ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ଅଧିବାସୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ପଦ୍ଧତିକୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଫଳପ୍ରଦ ଓ ସନ୍ତୋଷଜନକ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଚନ୍ତି । କେବଳ ପ୍ରଧାନ ନିର୍ବାଚନ କରିବାରେ ଯେ ସେମାନେ ଏହି ପଦ୍ଧତିର ଅନୁସରଣ କରିଚନ୍ତି, ତାହା ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରଧାନ ମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ସାମାଜିକ ସ୍ୱାର୍ଥର ଅନୁକୂଳ ହୋଇନଥିବା ବେଳେ ଦୁଇଟି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନେ ଆପଣାର ମତ ଦେଇ ପ୍ରଧାନମାନଙ୍କୁ ଗାଦୀଚ୍ୟୁତ ମଧ୍ୟ କରିଚନ୍ତି । ଏହାଦ୍ୱାରା କେବଳ ଉପକାର ହିଁ ହୋଇଚି । ଜାତିର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ କଦାପି କୌଣସି କଠିନ ଶାସନର ଅସନ୍ତୋଷ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିନାହିଁ, ଶାସନର ମାନ ମଧ୍ୟ ସମୁଚିତ ଭାବରେ ଉଚ୍ଚରେ ରହିଚି । ଆଗରୁ କୌଣସି ପ୍ରଧାନର କୁଶାସନ ଦୂର କରିବାକୁ ହେଲେ ପାରମ୍ପରିକ ଭାବରେ ହତ୍ୟା ବା ବିଦ୍ରୋହଦ୍ୱାରା ତାହାକୁ ଆସନଚ୍ୟୁତ କରାଯାଉଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ କୌଣସି ପ୍ରଧାନର ଆଉ ଏପରି ଭୟ କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ସମଗ୍ର ସମାଜ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ପଦ୍ଧତିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ବୁଝିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇଚି ।

ମାର୍ଟିନ୍ ଲୁଥୁଲିଙ୍କର ଶାସନକାଳରେ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ସମାଜ ଅଧିକ ଦୃଢ଼ଭାବରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ମିଶନ୍ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ସରକାରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କିପରି ସମ୍ପର୍କ ରହିବା ଉଚିତ, ତାହା ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରି ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକର ସରହଦ ବିଷୟରେ ଅନେକ ସନ୍ଦେହ ତୁଟିଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଚାରିପାଖରେ ଥିବା ଅଣଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଗୋଷ୍ଠୀମାନେ ଏହି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଗୋଷ୍ଠୀର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାକୁ ସ୍ୱୀକାର ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ । ନୂତନ ଦୀକ୍ଷିତମାନେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଗୋଷ୍ଠୀହିସାବରେ ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ପାଇଲେ, ଭୂମି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ସରଳ ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିବା କୃଷକମାନଙ୍କର ଏହି ନୂତନ ଗୋଷ୍ଠୀ ସମସ୍ତଙ୍କର ସ୍ୱୀକୃତି ଲାଭ କରିଥିଲା । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଲାଗି ଏକ ଆଦର୍ଶ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ହିସାବରେ ସରକାର ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ଏହି ମିଶନ୍‌କେନ୍ଦ୍ର ଓ ନୂତନ ଗୋଷ୍ଠୀଗୁଡ଼ିକୁ ସକଳପ୍ରକାର ଉତ୍ସାହ ଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଅବଶ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ସରକାରୀ ନୀତି ବଦଳି ଗଲାଣି । ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ସରକାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିପରୀତ ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରୁଚନ୍ତି । ଜାତୀୟ ଭାବପ୍ରବଣତାର ନିଶାରେ ପଡ଼ି ଆଦିମ ଜୀବନକୁ ଫେରିଯିବାରେ ଆଉ ଯେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥାଉ ପଛକେ, ଏହାଦ୍ୱାରା ଅତି ମର୍ମନ୍ତୁଦ ଭାବରେ ମିଶନାରିମାନଙ୍କର ପ୍ରଭାବକୁ ଜାଣିଶୁଣି ନଷ୍ଟ କରି ଦିଆଯାଉଚି । ହୁଏତ ଏହାହିଁ ସରକାରଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ମତଲବ ରହିଚି ।

୧୯୬୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଜୋସିଆ ମ୍‌କ୍ୱେବୁ ମାର୍ଟିନ୍ ଲୁଥୁଲିଙ୍କପରେ ପ୍ରଧାନ ହୋଇ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ; ଏବଂ ତାଙ୍କପରେ ୧୯୩୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମୁଁ ସେହି ପଦ ଗ୍ରହଣ କରିବାଲାଗି ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲି ।

□□□

(୨)

ମୋର ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଶୈଶବ

ମୋର ବାପା ଜନ୍ ଲୁଥୁଲି ତାବାଙ୍କର ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁତ୍ର ଥିଲେ ଏବଂ ସେହି ହିସାବରେ ମାର୍ଟିନ୍‌ଙ୍କର ସାନଭାଇ ଥିଲେ । ବାପାଙ୍କର ଦେହାନ୍ତ ବେଳକୁ ମୁଁ ମୋଟେ ଛଅମାସର ହୋଇଥିଲି, ତେଣୁ ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ମୋର କିଛି ସ୍ମରଣ ନାହିଁ ।

ମୋର ଲାଳନପାଳନର ଦାୟିତ୍ୱ ମାଆଙ୍କ ଉପରେ ହିଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଆସି ପଡ଼ିଥିଲା । ମୋର ମାଆ ତାଙ୍କ ବାଲ୍ୟକାଳର କେତେକ ବର୍ଷ ଡିଙ୍ଗାନେଙ୍କର ବଂଶଧର ଜୁଲୁଲାଣ୍ଡ୍‌ର ରାଜା ସିଟେଭାୟୋଙ୍କର ରାଜପ୍ରାସାଦରେ କଟାଇଥିଲେ । ଏହା ନିମ୍ନଲିଖିତ ଭାବରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିଥିଲା । ଗତ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଜୁଲୁରାଜ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଥା ଚଳି ଆସୁଥିଲା ଯେ ପ୍ରଜାତିର ମୁଖ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ରାଜାଙ୍କୁ ଆପଣାର ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାର ଏକ ସନ୍ତକ ସ୍ୱରୂପ ଆପଣାର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ଛାଡ଼ି ଆସୁଥିଲେ । (ମଧ୍ୟଯୁଗର ଇଉରୋପରେ ରାଜାମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟପିଲାଙ୍କୁ ଆପଣାର ପୋଷ୍ୟ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ହେଉଚି ମୋ ଜାଣିବାରେ ଏକ ସମାନ୍ତର ପ୍ରଥା ।) ମୋର ମାଆଙ୍କର ମାଆଙ୍କୁ ଏହି ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ ଆପଣା ପରିବାରରୁ ନେଇ ସିଟେଭାୟୋଙ୍କର ରାଜଦରବାରରେ ଛାଡ଼ି ଦିଆହୋଇ ଆସିଥିଲା । ତେଣୁ ବ୍ୟାବହାରିକ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ସେ ରାଜପରିବାରର ଏକ ଅଂଶ ହୋଇ ରହିଲେ ଓ ରାଜାଙ୍କ ଝିଅ ହିସାବରେ ବଢ଼ିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଲାଭ କରିଥିଲେ ।

ମ୍‌ଙ୍କିଉ ଗୁମେଡ଼େ ବୋଲି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ରାଜକୀୟ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଯାଇ ସିଟେଭାୟୋ ତାଙ୍କର ଏହି ପାଳିତ କନ୍ୟାଙ୍କୁ ତାଙ୍କସହିତ ବିବାହ କରାଇ ଦେଇଥିଲେ । ମୋର ମାଆ ହେଉଚନ୍ତି ଏହି ଦମ୍ପତିଙ୍କର କନ୍ୟା । ସନ୍ତାନ ପ୍ରସବ କରିବାର କାଳ ଅତିବାହିତ ହୋଇଯିବା ପରେ ଜାତିର ପାରମ୍ପରିକ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ମୋର ମାତାମହୀ ପୁଣି ଆପଣା ଘରକୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ରାଜପରିବାରକୁ ଫେରି ଯାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ତତ୍ତ୍ୱ ନେବାଲାଗି ତାଙ୍କର କନିଷ୍ଠା କନ୍ୟା ସଟୋନିଆ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ସହିତ ଯିବାର ଅନୁମତି ପାଇଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ମୋର ଅନୁମାନ ହେଉଚି ଯେ ବୃଦ୍ଧା ଏକ ଚଞ୍ଚଳ ଓ ଦୁଃସାହସିକ ପ୍ରବୃତ୍ତିର ମଣିଷ ଥିଲେ । ରାଜପ୍ରାସାଦର ଜୀବନ ସେଥିଲାଗି ବଡ଼ ନୀରସ ବୋଧ ହେଲା, ସେ ଆପଣାକୁ କାରାଗାରରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତେଣୁ ସେ ଶେଷରେ ଜୁଲୁରାଜ୍ୟ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଅନ୍ୟତ୍ର ଯିବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି କଲେ ଓ ମୋର ମାଆଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଆପଣା ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଲେଖାଯୋଖା ଭାଇମାନଙ୍କ ସହିତ ନେଟାଲ ରାଜ୍ୟର ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେଠାରେ

ଆପଣାର ନୂତନ ବସତି ସ୍ଥାପନ କଲେ । ଟୁଗେଲା ନଦୀ ପାର ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଜୁଲୁରାଜ୍ୟର ସୀମା ଡେଇଁବା ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କର ଏହି ରାଜ୍ୟତ୍ୟାଗ ଧରାପଡ଼ି ଯାଇଥିଲେ ହୁଏତ ତାଙ୍କୁ ତାହାର ଶାସ୍ତିରୂପେ ଆପଣାର ଜୀବନ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା ।

ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେଠାରେ ମୋର ପିତାଙ୍କୁ ବିବାହ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ମ୍‌ଟୋନିଆ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଓ କିଛିକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମିଶନ୍-ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲେ । ସେଇଠି ସେ ପଢ଼ି ଶିଖିଲେ, ଏବଂ ଜୀବନର ଶେଷ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ନିୟମିତ ଭାବରେ ପରମ ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ଆପଣା ଭାଷାରେ ବାଇବେଲ ପାଠ କରୁଥିଲେ । ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା ଯେ ସେ କେବେହେଲେ ଲେଖି ଶିଖିନଥିଲେ ବା ହାତର ଲେଖା ମଧ ପଢ଼ି ପାରୁନଥିଲେ ।

ବିବାହର କେତେବର୍ଷ ପରେ ମୋର ବାପା ପ୍ରତିବେଶୀ ଅଞ୍ଚଳ ନୂତନ ଖିଲ୍‌ଡର୍‌ଲାଣ୍ଡ୍‌ରୁ କେତେକ ଇଉରୋପୀୟ ଯୁବକଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ରୋଡ଼େସିଆ ରାଜ୍ୟକୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ମାଟାବେଲେ ବିଦ୍ରୋହ ଲାଗିଥାଏ, ଓ ମୋର ବାପା ରୋଡ଼େସିଆ ତରଫରୁ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ସହିତ ଲଢ଼ିବାକୁ କୌଣସି ନିଯୁକ୍ତି ପାଇ ଯାଇଥାନ୍ତି । କେଉଁ ଆକର୍ଷଣରେ ପଡ଼ି ଯେ ସେ ଆଉଏକ ରାଜ୍ୟରେ ଯୁଦ୍ଧ ଲଢ଼ିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ, ସେ ବିଷୟରେ ମୁଁ କେବଳ ଏକ ଅନୁମାନ ହିଁ କରିପାରିବ । ସେତେବେଳେ ସେ ଯୁବକ ଥିଲେ ଓ କୌତୁହଳପରବଶ ହୋଇ ସେ ହୁଏତ କିଛିଅ୍ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହିଁ ଚାହୁଥିଲେ ।

ବିଦ୍ରୋହ ସରି ଶାନ୍ତିସ୍ଥାପନ ହେବା ପରେ ମଧ ସେ ସେହି ରୋଡ଼େସିଆରେ ରହିଲେ ଏବଂ ବୁଲାବାୟୋଠାରେ ଏକ ଆଡ୍‌ଭେଣ୍ଟିଷ୍ଟ୍ ମିଶନକେନ୍ଦ୍ରରେ ଦୋଭାଷିଆର କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ । ଇତ୍ୟବସରେ ମୋର ମାଆଙ୍କୁ ଦୁଇଟି ସନ୍ତାନଙ୍କର ନିଧନଦୁଃଖ ସହିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ତା'ପରେ ସେ ଜୀବିତ ତୃତୀୟ ପୁତ୍ର ଆଲ୍‌ଫ୍ରେଡ୍‌କୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ମୋ'ର ବାପାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଘର ଛାଡ଼ି ଅଜ୍ଞାତ ପଥରେ ବାହାରି ପଡ଼ିଥିଲେ । ଏହାର ଅଳ୍ପ କେତେଦିନ ପରେ ରୋଡ଼େସିଆ ରାଜ୍ୟରେ ମୋର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା । ମୋର ଜନ୍ମହେବାର ଅତି ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ ବାପା ସଂସାରରୁ ବିଦାୟ ନେଲେ । ବୁଲାବାୟୋ ସହରଠାରୁ ପ୍ରାୟ ତିରିଶ ମାଇଲ୍ ଦୂରରେ ସୋଲୁସି ମିଶନ୍‌କେନ୍ଦ୍ରରେ ତାଙ୍କର ମୃତ ଶରୀରକୁ ସମାଧି ଦିଆଯାଇଚି ।

ଠିକ୍ କେଉଁଦିନ ମୋର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା, ମୁଁ ତାହା ହିସାବ କରି କହିପାରିବି ନାହିଁ । ତଥାପି ମୁଁ ଯେତେଦୂର ଜାଣିପାରୁଚି ୧୮୯୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ହିଁ ମୋର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା । ଅନ୍ତତଃ ୧୯୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପୂର୍ବରୁ ଯେ ମୁଁ ଜନ୍ମ ହୋଇ ସାରିଥିଲି, ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ରୋଡ଼େସିଆରେ ଅତିବାହିତ ମୋର ବାଲ୍ୟକାଳ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୋର ବେଶୀକିଛି ମନେନାହିଁ ।

ଯାହା ମନେଅଛି, ତାହା ଅତି ଅସ୍ପଷ୍ଟ । ବାପାଙ୍କର ଶବକୁ ଯେଉଁଠି ସମାଧିସ୍ଥ କରି ଦିଆଯାଇଥିଲା, ସେହି ସମାଧିସ୍ଥାନଟି ମୋର ମନେଅଛି । ମୋର ଭାଇ ଆଲଫ୍ରେଡ୍ ବାହା ହୋଇ ସେହି ରାଜ୍ୟରେ ଆପଣାର ଘର ତିଆରି କରି ରହିଲା, ସେକଥା ମଧ୍ୟ ମୋର ମନେପଡୁଚି ।

ଅବଶ୍ୟ ଦୁଇଟି ଘଟଣା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋର ସ୍ମୃତିରେ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଚି । ଦୁଇଟିଯାକ ଘଟଣା ହେଉଚି ଶୃଙ୍ଖଳା ସମ୍ବନ୍ଧରେ । ଥରେ ମୋର ମାଆ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ମୋତେ କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ପଠାଇଥିଲେ । ମୁଁ କାର୍ଯ୍ୟଟି କରିବା ପୂର୍ବରୁ ବାଟରେ ବାଆଁରେଇ ହୋଇ ରହିଗଲି । ଗୋଡ଼ି ଓ ତାଳପତର ଏକାଠି କରି ମୁଁ ଖେଳରେ ନିମଗ୍ନ ହୋଇ ରହିଚି, ଏହି ସମୟରେ ମୋର ମାଆ ଆସି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । (ଏଠାରେ କହିରଖିବା ଉଚିତ ଯେ ମୋର ମାଆ କ୍ଵାବେ ବଂଶରୁ ଜାତ ହୋଇଚନ୍ତି, କଠୋର ଶୃଙ୍ଖଳା ଅବଲମ୍ବନ କରିବାରେ ଏହି ବଂଶର ଭାରି ନାଆଁ ଅଛି ।) ସେହିଦିନ ମୁଁ ମଧ୍ୟ କ୍ଵାବେ ଶୃଙ୍ଖଳାଜ୍ଞାନ ବିଷୟରେ ମୋର ପ୍ରଥମ ଅଭିଜ୍ଞତା ଲାଭ କରିଥିଲି । ମୁଁ ସଂଗ୍ରହ କରି ଆଣିଥିବା ମୋର ପ୍ରଥମ ଅଭିଜ୍ଞତା ଲାଭ କରିଥିଲି । ମୁଁ ସଂଗ୍ରହ କରି ଆଣିଥିବା ତାଳରୁ ଖଣ୍ଡେ ହାତରେ ଧରି ମୋର ମାଆ ସେଦିନ ମୋତେ ଯେଉଁ ପିଟା ପିଟିଥିଲେ, ଆଜି ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସତେ ଅବା ସେହି ପିଟାକୁ ମୋର ଦେହଉପରେ ଅନୁଭବ କରିପାରୁଚି । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ପଠା ହୋଇଥିବାବେଳେ କାମକୁ ଫାଙ୍କିଦେବାର ଅଭ୍ୟାସ ସେହି ଦିନଠାରୁ ମୋତେ ଛାଡ଼ି ପଳାଇ ଯାଇଚି ।

ଅନୁଶାସନ ଭିତରୁ ବାହାରି ଯାଇଥିବା ସକାଶେ ଆଉଥରେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ମାଆଙ୍କଠାରୁ କଠୋର ଶାସ୍ତି ମିଳିଚି । ମୋର ଖେଳସାଥୀମାନଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ନାକେଇ ପଡ଼ିରହିବାର ଏକ ବଦଭ୍ୟାସ ମଧ୍ୟ ମୋର ଥିଲା । ଏମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେତେକ ଗୋରାଜାତିର ବାଳକ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଖାଇବାବେଳେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଯାଇ ସେଠି ପହଞ୍ଚି ଯାଉଥିଲି ଏବଂ ତେଣୁ ମୋତେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଖାଇବାରୁ ଏକ ଅଂଶ ଦିଆଯାଉଥିଲା । କେମିତି କେଜାଣି, ମୋର ମାଆ କ୍ରମେ ଏହିକଥା ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ସେ ବିଷୟରେ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ଉତ୍ଥାପନ ନକରି ସେ ଚୁପ୍ ହୋଇ ରହିଲେ ।

ଦିନେ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ମୁଁ ଘରେ ବସି ଖାଉଥାଏ । କନ୍ଦମୂଳରୁ ତିଆରି ହୋଇଥିବା କୌଣସି ଖାଇବା ପଦାର୍ଥ ଖାଇ କ୍ରମେ ମୋର ପେଟ ପୂରି ଆସୁଥାଏ ।

ମୁଁ କହିଲି : ''ନାଇଁ ବୋଉ, ଆଉ ଦରକାର ନାହିଁ । ମୋର ପେଟ ପୂରି ସାରିଲାଣି । ଆଜି ଖାଇବାଟା ଭାରି ସୁଆଦିଆ ହୋଇଚି ।''— ଏହିପରି କହି ମୁଁ ଉଠିଗଲି ।

''ନାଇଁ ପୁଅ, ନାଇଁ !'' ମୋର ମାଆ ମୋତେ ପୁଣି ଧରିଆଣି ଖାଇବାଥାନରେ ବସାଇଦେଲେ ଓ ପୁଣି ଥାଳିଏ ଖାଇବା ଆଣି ମୋ'ଆଗରେ ବାଢ଼ିଦେଲେ ।'' ତୋ'ର ପେଟ

କଦାପି ପୂରିନାହିଁ । ତୁ ସବୁଦିନେ ଅଧାଖିଆ ହୋଇ ରହୁଚୁ । ଘରେ ତୋତେ କେବେହେଲେ ପେଟପୂରା ଖାଇବାକୁ ମିଳୁନାହିଁ, ତୋ'ର ବୋଉ ତୋ'ପ୍ରତି ଭାରି ଅବହେଳା ଦେଖାଉଚି ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ତୋତେ ପଡ଼ିଶାଘରୁ ମାଗିକରି ଖାଇବାକୁ ପଡୁଚି । ତେଣୁ ଏତକ ମଧ ତୋତେ ଖାଇବାକୁ ହେବ ।''

ମୋର ମାଆ ପହରା ଦେଲାପରି ଠିଆହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ଓ ମୁଁ ବାଧ ହେଲାପରି ଖାଇବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ମୁଁ ଥଙ୍ଗେଇ ଥଙ୍ଗେଇ ଅମଙ୍ଗ ହେଲାପରି ଖାଉଥାଏ । ଥଙ୍ଗେଇ ହେବାର ସୂଚନା ମିଳିବା ମାତ୍ରକେ ତେଣେ ପିଠିଉପରେ ପାଏଁ କରି ଗୋଟାଏ ଛାଟ ବାଜିଯାଉଥାଏ ଏବଂ ମୁଁ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ପାଟିଭିତରେ ଥିବା ଖାଇବାତକ ଗିଳିସାରିବା ପରେ ଛାଟରୁ ତ୍ରାହି ମିଳୁଥାଏ । ମାଆଙ୍କର ଏହି ଶାସ୍ତିର ମତଲବ ମୁଁ ବେଶ୍ ବୁଝିପାରିଲି ।

ଆଡ୍‌ଭେଣ୍ଟିଷ୍ଟ୍ ମିଶନ୍‌କେନ୍ଦ୍ର ନେଟାଲ୍ ରାଜ୍ୟରେ ମଧ ମିଶନ୍-କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ । ସେମାନେ ମୋର ଭାଇଙ୍କୁ ଦୋଭାଷିଆ ହୋଇ ସେଠାକୁ ଯିବାଲାଗି ଅନୁରୋଧ କଲେ । ଫଳତଃ ୧୯୦୮ ବା ୧୯୦୮ରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ରୋଡ଼େସିଆ ଛାଡ଼ି ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଇଉନିଅନ୍ ବୋଲି ପରିଚିତ ହେବାକୁ ଯାଉଥିବା ରାଜ୍ୟରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲୁ । ଅଳ୍ପଦିନ ଲାଗି ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେରେ ରହିବାପରେ ଆମେ ଉତ୍ତର ନେଟାଲ୍‌ର ଫ୍ଲାଇହାଇଡ୍ ଜିଲ୍ଲାକୁ ଚାଲିଯାଇଥିଲୁ ଏବଂ ସେଇଠି ଆଡ୍‌ଭେଣ୍ଟିଷ୍ଟ୍ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଜଣେ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ଘରେ ବସା କରି ରହିଲୁ । ମୋର ଭାଇ ତାଙ୍କର ନୂତନ କାର୍ଯ୍ୟଭାର ଗ୍ରହଣ କଲେ । ମୁଁ ମିଶନ୍‌କେନ୍ଦ୍ରରେ ଥିବା ଖଚରମାନଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱରେ ରହିଲି । ସେଠି ପାଠ ପଢ଼ିବାର କୌଣସି ସୁଯୋଗ ନଥିଲା ।

ମୋର ମାଆ ହିଁ ଶେଷରେ ଆସି ମୋତେ ଏହି ଖଚରମାନଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାରୁ ରକ୍ଷା କଲେ । ମୋ'ର ପାଠ ପଢ଼ିବା ଦରକାର ବୋଲି ଭାବି ସେ ମୋତେ ଘରକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେକୁ ପଠାଇଦେଲେ ।

ଏଠାରେ ମୁଁ ମୋର ଦାଦି ମାର୍ଟିନ୍‌ଙ୍କ ଘରେ ଆସି ରହିଲି । ସେତେବେଳେ ମାର୍ଟିନ୍ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ପ୍ରଧାନ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ସହିତ ଅଧିକ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିବାର ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ସୁଯୋଗ ନଥିଲା । ଜାତିର ନାନାବିଧ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ସମୟ ଚାଲିଯାଉଥିଲା । କେତେଆଡୁ କେତେଲୋକ ନାନାପ୍ରକାର କାମରେ ତାଙ୍କସହିତ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସୁଥିଲେ, ଅବଶ୍ୟ ଏହିସବୁ ଯିବାଆସିବାର ସ୍ରୋତ ମୋର ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ କୌଣସି ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରୁନଥିଲା । କାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ବୟସ୍କମାନେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରକେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସେଠାରୁ ଅନ୍ୟତ୍ର ଚାଲିଯିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ଜୁଲୁଜାତିର ପରମ୍ପରା ଅନୁସାରେ ଗ୍ରାମର ସକଳ ଆଲୋଚନା ଘର ବାହାରେ ଦାଣ୍ଡରେ ବସି କରାଯାଉଥିଲା ଏବଂ ସେଠି ପିଲାଙ୍କ ଲାଗି କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିଲା ।

ତଥାପି ମୋର ଦାଦି ମୋତେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଅବହେଳା ଦେଖାଉନଥିଲେ । ପ୍ରତିଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ସେ କିପରି ତାଙ୍କ ଲାଗି ଉହ୍ମେଇ ସଜାଡ଼ିଦେବାର ବିଶେଷ ଦାୟିତ୍ୱକୁ କେବଳ ମୋ'ରି ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରୁଥିଲେ, ଆଜି ମଧ୍ୟ ଏ କଥା ମନେକଲା ବେଳକୁ ମୋର ଚିତ୍ତ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ଉଠୁଚି । ସବୁଥର ସେ ମୋତେ ପ୍ରଶଂସା କରି କହୁଥିଲେ, "ପୁଅ, ତୁ ଆସିବାଦିନୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଶୀତକଷ୍ଟ ଭୋଗିନାହିଁ !"

ଅନେକ ସମୟରେ ଗାଁ ଓ ଘରର ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ବ୍ୟାପାର ଭିତରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଭେଦ ରହୁନଥିଲା । ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ଘଟଣା ଆଜିମଧ୍ୟ ମୋର ସ୍ମୃତିରେ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଚି । ଥରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ପ୍ରଧାନଙ୍କର ମୀମାଂସାଲାଗି ଏକ ଅଭିଯୋଗ ସିଧା ଘର ଭିତରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲା । ଜଣେ ଉତ୍‌କ୍ଷିପ୍ତ ଭଦ୍ରମହିଳାଙ୍କ ପଛେପଛେ ତାଙ୍କର ସ୍ୱାମୀ ମଧ୍ୟ ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ଆସି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ବଡ଼ ଅଜ୍ଞାତ ଭାବରେ ସ୍ଥାନ ଓ କାଳ ଭୁଲିଯାଇ ମୋର ଦାଦି ଓ ତାଙ୍କର ଜଣେ ପରାମର୍ଶଦାତା ଘର ମଝିରେ ଏକ ମକଦ୍ଦମାର ବିଚାର କରି ବସିଲେ ।

"ମତେ ସିଏ ଛାଡ଼ି ପଳାଇ ଆସିଚି,"— ପୁରୁଷ ଜଣକ ଚିତ୍କାର କରି କହିଲେ । ବ୍ୟବହାରରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଭଦ୍ରତା ରଖିବାକୁ ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଚେଷ୍ଟା କରୁନଥାନ୍ତି । "ଦେଖିବଟି ତାକୁ, ସେ କେଡ଼େ ନିମକହରାମ ମଣିଷ ! ମୁଇଁ ତାକୁ ଯୋଉ ଲୁଗା କିଣି ଦେଇଥିଲି, ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ସେ ସେଇ ଲୁଗା ପିନ୍ଧିଚି ।"

ସ୍ୱାମୀକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଆସିଥିବା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଟିର ଦେହରେ ଲୁଗାଖଣ୍ଡକ ଯାହା ସ୍ୱାମୀସଂସାରର ସନ୍ତକ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ପୁରୁଷର କଥା ଶୁଣି ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆପଣା ଦେହରୁ ଲୁଗା ଖଣ୍ଡକ କାଢ଼ିନେଲା ଓ ତାହାକୁ ଗୁରାଇ ତୁରାଇ ସ୍ୱାମୀଆଡ଼କୁ ଫୋପାଡ଼ିଦେଲା । ଏହି ଅପ୍ରୀତିକର ଦୃଶ୍ୟକୁ ଏଡ଼ିବାପାଇଁ ମୋର ଦାଦି ଓ ତାଙ୍କର ପରାମର୍ଶଦାତା ଚିରିକିଥିବା ଘୋଡ଼ାଙ୍କପରି ସେହି ଘର ଛାଡ଼ି ବାହାରକୁ ଦଉଡ଼ି ପଳାଇଲେ । ଏକଥା ଦେଖି ଆମେ ପିଲାଏ ଅବାକ୍ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥାଉ । ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ପାଖରୁ ଯେ ପ୍ରଧାନ ମଧ୍ୟ ଡରିକରି ପଳାଇଯାଇ ପାରନ୍ତି, ଏବିଷୟରେ ଆମର ଆଗରୁ କୌଣସି ଅଭିଜ୍ଞତା ନଥିଲା ।

ଯଦି ଆମର ପରିବାରଟି ଏକ ଇଉରୋପୀୟ ପରିବାର ହୋଇଥାନ୍ତା ତେବେ ହୁଏତ ସେଠାରେ ରହି ମୁଁ ବଡ଼ ନିଃସଙ୍ଗ ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି । କାରଣ ମୋ'ଦାଦିଙ୍କର ଝିଅମାନେ ମୋ ତୁଳନାରେ ମୋ'ଠାରୁ ଅନେକ ବଡ଼ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶର ସାମାଜିକ ଚଳଣି ଅନୁସାରେ ମୋର ଦାଦି ଓ ଖୁଡ଼ୀ ଆହୁରି ଅନେକ ପିଲା ଓ ଆତ୍ମୀୟସ୍ୱଜନଙ୍କର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ତେଣୁ ମୋ'ଲାଗି ସାଙ୍ଗର କୌଣସି ଅଭାବ ନଥିଲା । ବିଶେଷ କରି ମୋର ଲେଖାରେ ଭଉଣୀ ହେଉଥିବା ଚାର୍ଲୋଟି ମୋର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସାଙ୍ଗ

ଥିଲା । ଆମ ଦାଦିଙ୍କର ସଂସାରରେ କୌଣସିଠାରେ କୌଣସି ଦୁଃଖ ବା ଅନିଶ୍ଚୟତା ନଥିଲା ଏବଂ ପାରିବାରିକ ସକଳ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ମୋର ଖୁଡ଼ୀ ହିଁ କେନ୍ଦ୍ରସ୍ୱରୂପ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ହୃଦୟରେ ନାରୀସୁଲଭ କରୁଣା ପୂରି ରହିଥିଲା, ଗୀର୍ଜାର ସମସ୍ତ ବ୍ୟାପାରରେ ସେ ସର୍ବଦା ବଡ଼ ନିଷ୍ଠାପର ଥିଲେ । ଘରେ ବଢ଼ୁଥିବା ସବୁ ପିଲାଙ୍କ ପ୍ରତି ସେ ସମାନ ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଉଥିଲେ, ଆପଣ ପିଲା ଓ ବନ୍ଧୁକୁଟୁମ୍ବର ପିଲାଙ୍କ ଭିତରେ ଯତ୍ନ ବା ଶୃଙ୍ଖଳା ବିଷୟରେ ସେ କୌଣସି ପାତରଅନ୍ତର କରୁନଥିଲେ । ପ୍ରଧାନତଃ ତାଙ୍କରି ସୁପ୍ରଭାବ ହେତୁ ସମସ୍ତ ଘରଟି ଏକ ଆଦର୍ଶ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଘରପରି ଚଳୁଥିଲା । ଘରେ କେବେହେଲେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମନୀତି ବିଷୟରେ କୌଣସି ଔପଚାରିକ ଉପଦେଶ ଦିଆଯାଉ ନଥିଲେ ହେଁ,– କେବଳ ଗୀର୍ଜାରେ ହିଁ ଏହି ଉପଦେଶ ଦିଆଯାଉଥିଲା,– ଆମ ଘରେ ସନ୍ଧ୍ୟାକାଳୀନ ପ୍ରାର୍ଥନାରେ କଦାପି କୌଣସି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହେଉନଥିଲା ।

ପରିବାରର ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ପିଲାମାନଙ୍କର ମଧ କେତେକ ଦାୟିତ୍ୱ ରହିଥିଲା । ଏହି ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଲାଇବାରେ ଆମକୁ କେତେବେଳେହେଲେ ଚିଡ଼ି ମାଡୁନଥିଲା, ଏବଂ ଏଥିଲାଗି କୌଣସି କଠିନ ଶ୍ରମ ମଧ କରିବାକୁ ପଡୁନଥିଲା । ପ୍ରତିଦିନ ସଞ୍ଜବେଳେ ଦାଦିଙ୍କ ଲାଗି ଉହ୍ନେଇ ସଜାଡ଼ିଦେବା ବ୍ୟତୀତ ପାଣି ଆଣିବା ଆଦି ଆଉ କେତେକ କାମ ମଧ ମୋ'ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ରହିଥିଲା । କାରଣ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେରେ କାମ ବିଷୟରେ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମଧରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ପ୍ରଭେଦ ରଖାଯାଉ ନଥିଲା । ଆମ ଜୁଲୁଜାତିର ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ ଏହାକୁ ଏକ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଶନିବାର ଓ ରବିବାରଦିନ ମୁଁ ବିଲ ବାଛି ମଧ ଯାଉଥିଲି, ବେଳେବେଳେ ଗୋରୁ ମଧ ଜଗୁଥିଲି ।

ମୋ'ଜୀବନର ଏହି ବର୍ଷଗୁଡ଼ିକରେ ମୁଁ ବଡ଼ ଅଜ୍ଞାତ ଭାବରେ ଆମ ଘରର ନୀତିପରାୟଣ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ବାତାବରଣ, ଗୀର୍ଜାରେ ସମବେତ ହେଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଧର୍ମାନୁରକ୍ତି ଓ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ଗୋଷ୍ଠୀର ସାମାଜିକ ନିୟମାନୁଗତତା ବିଷୟରେ କ୍ରମେ ଅନୁସିକ୍ତ ହେବାରେ ଲାଗିଥିଲି । ଆଗପରି ସେତେବେଳେ ମଧ (ଏବେ ବି ତାହା ସେହିପରି ରହିଚି) ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଓ ଅଣଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଗୋଷ୍ଠୀ ଏକାଠି ବାସ କରୁଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେତେକ ଶିକ୍ଷିତ ଥିଲେ, ଆଉ କେତେକ ଆଦୌ ପଢ଼ିଲେଖି ଜାଣିନଥିଲେ । ମୁଁ ବେଶ୍ ଅନୁଭବ କରିପାରୁଚି ଯେ ସେତେବେଳେ ମଧ ମୁଁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଓ ଅଣଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଜୀବନ ମଧରେ ରହିଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟ ବିଷୟରେ ସଚେତ ହୋଇ ସାରିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ଗୋଷ୍ଠୀ-ଜୀବନରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସୌଭାଗ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା ହେଉଚି ଯେ ଏହି ପାର୍ଥକ୍ୟ ସକାଶେ କାହାରିପ୍ରତି କଦାପି କୌଣସି ଅବଜ୍ଞା ବା ଅବହେଳା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯାଉ ନଥିଲା । ଯେକୌଣସି କାରଣରୁ ହେଉ ନା କାହିଁକି, "ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍‌ମାନେ ଅଣଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍‌ମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ଭଲ ବା ଅଧିକ ଉଚ୍ଚ",– ଏପରି ଏକ

ଧାରଣା ସେତେବେଳେ ଆମ ମନରେ ଆଦୌ ପ୍ରବେଶ କରିନଥିଲା । ଶିକ୍ଷା ଓ ସାଧାରଣ ଜୀବନଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନେକ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ସମାଜର କୌଣସି ଭଦ୍ର ଓ ଶିକ୍ଷିତ ଗୋଷ୍ଠୀ ଗ୍ରାମର ସାଧାରଣ ଜୀବନଠାରୁ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ଆପଣାକୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରି ରଖୁନଥିଲେ । ମୋ ବିଚାରରେ ଶିକ୍ଷା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ଏଥିପାଇଁ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ଗ୍ରାମକୁ ହିଁ ବାହାଦୁରୀ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଶିକ୍ଷାକ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମର ଗାଁ ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଗୁଣୀସମାଜ ତିଆରି କରି ପାରିଚି – ଏହି କ୍ଷୁଦ୍ର ସମାଜଟିରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକ ଅଛନ୍ତି, ଏକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ସମ୍ପାଦକ ଅଛନ୍ତି, ନାନା ଜାତିର କର୍ମୀମାନେ ଏକାଠି କାମ କରୁଥିବା ଏକ ତାଲୀମ-କେନ୍ଦ୍ରର ପ୍ରଥମ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ମଧ୍ୟ ଆମରି ଗାଁରେ ଅଛନ୍ତି । ଜୁଲୁଜାତିର ପ୍ରଥମ ଶିକ୍ଷିତା ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ ମଧ୍ୟ ଆମରି ଗାଁରୁ ବାହାରିଚନ୍ତି ।

ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେଠାରେ ଅତିବାହିତ ହୋଇଥିବା ମୋ' ଜୀବନର ଏହି ଶୈଶବକାଳରେ ମୋର ମାଆ ଓ ଭାଇ ମଧ୍ୟ ଆସି ଯୋଗଦେଲେ ଓ ସ୍ଥାୟୀଭାବରେ ଏହିଠାରେ ହିଁ ବାସ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଆଡ୍‌ଭେଣ୍ଟିଷ୍ଟ୍‌ମାନଙ୍କଠାରୁ ସମ୍ପର୍କ ଛିନ୍ନ କରି ସେମାନେ ଆଗପରି ଆମ ଗାଁର ମିଶନ୍‌ରେ ଆସି ଯୋଗଦେଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକୃତ ଜମିଉପରେ ଆମ ପରିବାରର ନୂତନ ଗୃହ ନିର୍ମିତ ହେଲା । ଦାଦିଙ୍କ ଘରୁ ଯାଇ ମୁଁ ଆମଘରେ ରହିଲି ଏବଂ ବୋର୍ଡ଼ିଂ ସ୍କୁଲକୁ ଯିବାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ' ଜୀବନର ସମସ୍ତ ସମୟ ମାଆଙ୍କର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ହିଁ କଟିଥିଲା ।

ମୋର ଶିକ୍ଷାପାଇଁ ମାଆ ଯେ କେତେପ୍ରକାର କେତେ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ, ଅତି ପିଲା ହୋଇଥିବାରୁ ମୁଁ ସେତେବେଳେ ସେକଥା ଆଦୌ ବୁଝି ପାରିନଥିଲି । ସେ ସବୁବେଳେ କୌଣସି ନା କୌଣସି କାମରେ ଲାଗି ରହୁଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ମୁଁ କେବଳ ଏତିକି ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରୁଥିଲି । ଆପଣାର ସ୍ଥାନ ବିଲଅରାକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ କେବେହେଲେ ହାତ ଅଳସ କରୁନଥିଲେ,– ସାନ ବଗିଚାଟିରୁ ସେ କେତେ କ'ଣ ଫଳାଇ ପାରୁଥିଲେ । ପାଖରେ ନଗଦ ପଇସା ନଥିବାରୁ ଓ ସକଳ ଚାଷଜମିକୁ ଆବାଦ କରିବାଲାଗି ଯଥେଷ୍ଟ ପୁଞ୍ଜି ନଥିବାରୁ ସେ ବଗିଚାକାମ ବ୍ୟତୀତ ପ୍ରତ୍ୟେକଦିନ ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚଛଅ ମାଇଲ ବାଟ ଚାଲି ଷ୍ଟାଙ୍ଗର୍‌ରେ ଅବସ୍ଥିତ ନିକଟସ୍ଥ ଇଉରୋପୀୟ ବସତିକୁ ମଧ୍ୟ କାମ କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ । ସେଠି ଲୁଗା କାଚି ସେ କିଛି ନଗଦ ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ କରୁଥିଲେ । ରାଜା ସିଟେୱାୟୋଙ୍କ ପରିବାରରେ ଲାଳିତ ହୋଇଥିବା ଜଣେ ଝିଅଲାଗି ଏହାକୁ ପ୍ରକୃତରେ କଳ୍ପନାତୀତ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଆପଣାର ସାଧ୍ୟାନୁସାରେ ଉପାର୍ଜନ କରିସାରିବା ପରେ ସେ ନିତି ଆପଣାର ବଗିଚାଟିକୁ ଫେରି ଆସୁଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ମୋର ଦାଦି ମଝିରେ ମଝିରେ ଆମକୁ ସାହଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ମାଆଙ୍କର ଝାଳବୁହା ପଇସାରେ ଯେ ମୁଁ ପାଠ ପଢ଼ିଚି, ଏକଥା ମୁଁ କଦାପି ପାସୋରି ପକାଇବି ନାହିଁ ।

ମୁଁ ଜନ୍ମ ହେବା ଆଗରୁ ମୋର ଗୋଟିଏ ଭାଇ ମରିଥିଲା, ଆରଭାଇ ମୋ'ଠାରୁ ଅନେକ ବଡ଼ ଥିଲା ଓ ବାହା ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ତେଣୁ ଘରେ ପ୍ରକୃତରେ ମୁଁ ଏକମାତ୍ର ପିଲା ହିସାବରେ ବଢ଼ିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ମୋ'ପ୍ରତି ମାଆଙ୍କର ଯତ୍ନ ପରି ତାଙ୍କର ଶୃଙ୍ଖଳା ମଧ୍ୟ କେବେହେଲେ ଢ଼ୁଗୁଲା ହୋଇ ଯାଇନଥିଲା । ସେଥିଲାଗି ମୁଁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଚିରଦିନ ଋଣୀ ହୋଇ ରହିଥିବି । କାରଣ ଶୃଙ୍ଖଳା ବ୍ୟତୀତ ମୁଁ ହୁଏତ ଅତି ସହଜରେ ଗେଲବସର ପୁଅ ହିସାବରେ ମୋର ଜୀବନକୁ ନଷ୍ଟ କରି ଦେଇଥାନ୍ତି ।

୧୯୧୪ ମସିହାରେ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ସ୍କୁଲର ଚତୁର୍ଥଶ୍ରେଣୀକୁ ଉଠିବାପରେ ମୁଁ ଓହ୍‌ଲାଙ୍ଗେ ବୋର୍ଡ଼ିଂ ସ୍କୁଲରେ ଶିକ୍ଷା ପାଇବାକୁ ଯାଇଥିଲି । ଡା. ଦୁବେ ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ ଏବଂ ମୁଁ ଯାଇ ସେଠାରେ ନାମ ଲେଖାଇବାବେଳେ ସେ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ ।

ସେହି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ମୁଁ କେବଳ ବର୍ଷକଲାଗି ରହିଥିଲି । ତେଣୁ ସେହି ବିଦ୍ୟାଳୟର କୌଣସି ବିଶେଷ ପ୍ରଭାବ ମୋ' ଉପରେ ପଡ଼ିଥିଲା କି ନାହିଁ, ମୁଁ ସେକଥା ଠିକ୍ କରି କହି ପାରିବିନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଥାଏ, ଆଫ୍ରିକାରେ ଖାଦ୍ୟାଭାବ ପଡ଼ିଥାଏ, ତେଣୁ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ଆଦର ଓ ଶୃଙ୍ଖଳାଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିପାଳିତ ଜୀବନର କେତେବର୍ଷ ପରେ ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟର ଜୀବନ ମୋତେ ଟିକିଏ ଅବିନ୍ୟସ୍ତ ବୋଧ ହେଉଥାଏ । ମୋର ମନେପଡୁଚି, ଖାଇବା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରାର୍ଥନା ସମୟରେ ଆଖି ବନ୍ଦ କରିବା ସେହି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଆଦୌ ନିରାପଦ ନଥିଲା,— କାରଣ ଆଖି ଫିଟାଇବା ପୂର୍ବରୁ ଆଉ କାହାର ହାତ ଆସି ଥାଳୀରୁ ଖାଇବା ପଦାର୍ଥ ନେଇଯିବାର ଭୟ ମଧ୍ୟ ସବୁବେଳେ ରହିଥିଲା । ଯେଉଁ ମନିଟର୍‌ମାନେ ରୋଷେଇଘରୁ ଖାଇବାହାଣ୍ଡି ନେଇ ପରଷିବାକୁ ଆସୁଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ପହରା ଦେବାର ମଧ୍ୟ ଦରକାର ହେଉଥିଲା ।

ଖାଇବା ଭଲ ହେଉନାହିଁ ବା ପେଟପୂରା ଖାଇବାକୁ ମିଳୁନାହିଁ,— ପିଲାଙ୍କ ତରଫରୁ ହେଉଥିବା ଏହିସବୁ ଅଭିଯୋଗର ବିଚାର ଡା. ଦୁବେ କିପରି କରୁଥିଲେ, ସେକଥା ମୋର ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ମନେଅଛି । ସେ କହୁଥିଲେ, "ପିଲାଏ ମୁଁ କଣ କରିବି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଖରାପ ସମୟ ପଡ଼ିଚି । ତୁମେମାନେ ଯଦି ଇଚ୍ଛାକରିବ, ତେବେ ମୁଁ ମେସ୍ ଖରଚ ପଇସାତକ (ଛଅମାସକୁ ୩ ପାଉଣ୍ଡ – ପ୍ରାୟ ଟ୪୦) ତୁମମାନଙ୍କ ହାତରେ ଦେଇଦେବି ଓ ତୁମେମାନେ ନିଜେ ମେସ୍ ଚଳାଇବ ।" ଏକଥା ଶୁଣି ପିଲାଏ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କର ଅସୁବିଧା ବୁଝି ପାରୁଥିଲେ ଓ ଆଉ କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ କରୁନଥିଲେ ।

ବର୍ଷ ଶେଷରେ ପରୀକ୍ଷାରେ ପାସ୍ କରିବାପରେ ମୁଁ ପିଟର୍ ମରିଜ୍‌ବର୍ଗ୍ ନିକଟରେ ଥିବା ଇଡେନ୍‌ଡେଲ୍‌ର ମେଥଡିଷ୍ଟ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ପଢ଼ିବାକୁ ଯାଇଥିଲି । ଅନେକଦିନରୁ ମୋର ଦାଦି ମଧ୍ୟ

ଠିକ୍ ଏହାହିଁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ଏହି ଉଡ୍‌ବେର୍ନ୍‌ଡ୍ରୋଲ୍‌ରେ ହିଁ ମୋର କ୍ରମେ ହେତୁହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା ଓ ମୁଁ ମୋର ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ ସଂସାର ବିଷୟରେ ସଚେତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲି ।

ଆପଣା ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଥିବା କେତେକ ଅଭିଜ୍ଞତା ହେଲା ପରେ ଯାଇ ମୋର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା ଓ ମୁଁ ଚାରିପାଖକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲି । ଅବଶ୍ୟ ଓହ୍‌ଲାଙ୍ଗେରେ ଥିବାବେଳେ ମଧ ମୁଁ ବେଳେବେଳେ ଏପରି ଅବସ୍ଥାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିଲି । କିନ୍ତୁ ମୋ'ଆଗରୁ ଆସି ସେଠି ପଢୁଥିବା ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ଅନ୍ୟ ପିଲାମାନେ ସେତେବେଳେ ମୋର ପକ୍ଷ ନେଇ ମୋତେ ରକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଇଡ୍ରେନ୍‌ଡେଲ୍‌ଠାରେ ମୋର ଏହି ଅଭିଜ୍ଞତାଗୁଡ଼ାକ ହୁଏତ ଆହୁରି ଅଧିକ ଅପ୍ରୀତିକର ଓ ଅସ୍ୱସ୍ତିଦାୟକ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା । ଗୋଟିଏ ଦିନର କଥା ମୋର ବେଶ୍ ଭଲଭାବରେ ମନେଅଛି । ଦିନେ ମୋ'ଠାରୁ ବୟସରେ ଅନେକ ବଡ଼ ଦଳେ ପିଲା ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ଦେଖାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆସି ମୋ' ଚାରିପାଖରେ ଘେରିଗଲେ ଓ ଜିଦ୍ କଲାପରି କହିଲେ ଯେ ସେମାନେ ମୋତେ ମାଡ଼ ମାରିବାକୁ ଆସିଚନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ କହିବା ଅନୁସାରେ ଏହାର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ହେଉଚି ଯେ କ୍ଲାସରେ ମୁଁ ବାହାଦୁରୀ ଦେଖାଇ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ପଚାରିଥିବା ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲି । ସେଦିନ ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟସାଧନରେ ସଫଳ ହୋଇଥିଲେ କି ନାହିଁ, ମୋର ସେକଥା ଭଲକରି ମନେ ପଡୁନାହିଁ ।

ଇଡ୍ରେନ୍‌ଡେଲ୍ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଘଟିଥିବା ଏକ ବିଶେଷ ଘଟଣା ହେଉଚି, ଜୀବନରେ ପ୍ରଥମ କରି ଏହିଠାରେ ମୁଁ ଗୋରା ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଖରେ ପଢ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲି । (ବିଦ୍ୟାଳୟରେ କେବଳ ଜଣେମାତ୍ର କୃଷ୍ଣକାୟ ଶିକ୍ଷକ ଥିଲେ ।) ଆଜି ପଛକୁ ଚାହିଁ ଭାବିଲାବେଳକୁ ହୁଏତ ଟିକିଏ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଲାଗୁଚି ଯେ ସେତେବେଳେ ଆମର ଶିକ୍ଷକମାନେ ଇଉରୋପୀୟ ଥିଲେ ବୋଲି ଆମେ ଆଦୌ ସଚେତନ ନଥିଲୁ । ଆମ ଆଖିରେ ସେମାନେ କେବଳ ଶିକ୍ଷକ ହିଁ ଥିଲେ ଏବଂ ସାଧାରଣତଃ ଛାତ୍ରମାନେ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସବୁଠି ଠିକ୍ ଯେଉଁପରି ଆଲୋଚନାମାନ କରନ୍ତି, ଆମେ ମଧ ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେହିପରି ଆଲୋଚନା କରୁଥିଲୁ : "ତାଙ୍କ ଉପରେ କେତେଦୂର ନିର୍ଭର କରିହେବ ? ତାଙ୍କର ବ୍ୟବହାର କଣ କଡ଼ା ? ସେ କଣ ସହଜରେ ରାଗିଯାଆନ୍ତି ?" ସେମାନଙ୍କର ଦେହର ରଙ୍ଗଦ୍ୱାରା ଯେ ସେମାନଙ୍କର ଖୋଇ ବା ଖିଆଲର ବିଶ୍ଳେଷଣ କରାଯାଇପାରେ, ସେହି ବୟସରେ ଆମେ କେବେହେଲେ ଏକଥା କଳ୍ପନା କରି ପାରୁନଥିଲୁ । ଇଉରୋପୀୟ ହିସାବରେ ସେମାନଙ୍କର ଆଚାରବିଚାର ଜାଣିବାପାଇଁ ଆମର କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ନଥିଲା, ଆମ ଶିକ୍ଷକ ହିସାବରେ ହିଁ ସେମାନଙ୍କ ଆଚାର ଜାଣିବାଲାଗି ଆମେ ଆଗ୍ରହୀ ଥିଲୁ । ସେମାନଙ୍କଠାରେ ନ୍ୟାୟପରାୟଣତା, ସହାନୁଭୂତି ବା ଧୀର ବୁଝାମଣା ପ୍ରଭୃତି ଗୁଣ ଦେଖିଲେ ଆମେ ସେଗୁଡ଼ିକର ଆଦର କରୁଥିଲୁ, ସେମାନଙ୍କର ବଦଖିଆଲ ଦେଖିଲେ ପ୍ରତିରୋଧ କରୁଥିଲୁ ।

ସୌଭାଗ୍ୟକୁ ଇଡ଼େନ୍‌ଡେଲ୍‌ରେ ଶାରୀରିକ ଦଣ୍ଡରୁ ରକ୍ଷା ମିଳିଲା । କେବଳ ଥରେ ମାତ୍ର ମୋତେ ଏହି ଶାସ୍ତି ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ମୋର ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଧର୍ମଘଟରେ ଲିପ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି । ଖାଇବା ବିଷୟଟିକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଆଉ କୌଣସି ଅନ୍ୟ କାରଣରୁ ସେତେବେଳେ ସାଧାରଣତଃ କେବେହେଲେ ଧର୍ମଘଟ ହେଉନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ ଆମର ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ବଡ଼ ନିର୍ମମ ଭାବରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସଜା ଦେଉଥିଲେ । ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ନଈରୁ ସ୍କୁଲଯାଏ ବଡ଼ ବଡ଼ ପଥର ବୋହି ଆଣିବାକୁ ବାଧ କରୁଥିଲେ । ଫଳତଃ ପିଲାଏ ପ୍ରତିବାଦ କରି କହିଲେ ଯେ ପଥର ବୋହି ଆଣିବାଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ଲୁଗାପଟା ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଉଚି, ତାହା ବଦଳରେ ନୂଆଲୁଗା କିଣି ଦେବାଲାଗି ଘରେ ବାପମାଆ କଦାପି ରାଜୀ ହେବେନାହିଁ । ବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ପାଖକୁ ମଧ ଏହି ଅଭିଯୋଗ ଗଲା, କିନ୍ତୁ ସେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କଲେ ।

ଏଥିରେ ପିଲାମାନେ ଭାରି ରାଗିଗଲେ । ସେମାନେ କ୍ଲାସଭିତରକୁ ନଆସି ବାହାରେ ରହିଲେ ଓ ସ୍କୁଲ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବା ବିଷୟରେ ମଧ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲେ । ଶେଷରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ମହାଶୟ 'ଧର୍ମଘଟକାରୀ' ପିଲାମାନଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବାଲାଗି ଜଣଜଣ କରି ପାଖକୁ ଡକାଇଲେ । କଥାବାର୍ତ୍ତା ସରିବାପରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପିଲାକୁ ଆଉଏକ କ୍ଲାସ୍‌ଘରକୁ ନେଇ ନିଆଯାଉଥିଲା ଓ ମେଣ୍ଢାଙ୍କୁ ବୋଦାଙ୍କ ପାଖରୁ ଅଲଗା କରି ରଖାଯାଉଥିଲା ।

ଶେଷକୁ ମୋର ମଧ ପାଳି ପଡ଼ିଲା । ବୟସରେ ଅନେକ ସାନ ହୋଇଥିବାରୁ ମୋର ନାମ ତାଲିକାର ଅନେକ ପଛକୁ ଥିଲା । ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ କୋଠରୀକୁ ଯାଇ ମୁଁ ଦେଖିଲି ଯେ ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାଲାଗି ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ପାଦ୍ରୀ ରେଭରେଣ୍ଡ୍ ମ୍‌ସିମାଙ୍ଗା ମଧ ସେଠି ବସିଚନ୍ତି । ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ମହାଶୟ ତାଙ୍କର ପ୍ରଶ୍ନ ଆରମ୍ଭ କଲେ :

''ଆଲ୍‌ବର୍ଟ୍, ତୁ ପଥର ବୋହିବାକୁ ରାଜୀ ନା ନାହିଁ ?''

''ନାଇଁ ଆଜ୍ଞା !''

''ତୁ ଭାବିଚିନ୍ତି ନାଇଁ ବୋଲି କହୁଚୁ ତ ?''

''ଆଜ୍ଞା !''

''ତୁ ଜାଣୁ, ବଡ଼ ପିଲାମାନେ ତୋତେ ବିଗାଡ଼ିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଚନ୍ତି ?''

''ନାଇଁ, ଆଜ୍ଞା !''

ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ମହାଶୟ ପାଦ୍ରୀଙ୍କୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି କହିଲେ;

''ଆପଣ ଏ ପିଲାକୁ ଘରକୁ ନେଇଯାଆନ୍ତୁ ଓ ତା'ର ମୁଣ୍ଡରୁ ବିଷ ଝାଡ଼ିଦିଅନ୍ତୁ !''

କିନ୍ତୁ ପାଦ୍ରୀମଧ ମୋର ମନକୁ ବଦଳାଇ ପାରିଲେନାହିଁ । ତେଣୁ ମୋତେ ପୁଣି ଅମାନିଆ ବୋଦାପିଲାଙ୍କ ଭିତରକୁ ପଠାଇ ଦିଆଗଲା । ସେଠି ଆମେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲୁ ଯେ ଅନ୍ୟଦଳରେ ଥିବା ମେଣ୍ଢାମାନେ ଅଧକ୍ଷଙ୍କ କଥାରେ ରାଜୀ ହୋଇ ଯାଇଚନ୍ତି । ବେଶ୍ କେତେସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମଭିତରେ ମଧ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ଆଲୋଚନାମାନ ଚାଲିଲା ଓ ଆମେ ମଧ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କରିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲୁ । କେବଳ ମାଭୁସୋ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ପିଲା ତଥାପି ରାଜୀ ହେଲାନାହିଁ । ଆମକୁ ପୁଣିଥରେ ଆମର ମତ ପଚରା ଗଲାବେଳେ ମାଭୁସୋ ପୂର୍ବପରି କହିଲା : ''ନାଇଁ, ମୁଁ କେବେହେଲେ ପଥର ବୋହିବି ନାହିଁ, କେବେହେଲେ ନୁହେଁ !''

ଅଧକ୍ଷ କହିଲେ : ''ମାଭୁସୋ, ମୁଁ ଆଦେଶ ଦେଉଚି, ତୁ ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସ୍କୁଲ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଆ । କଣ ଶୁଣୁଚୁ ନା ନାହିଁ ? ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ !''

''ଶୁଣୁଚି ଆଜ୍ଞା !''

ମାଭୁସୋ ବୋର୍ଡ଼ିଂ ଭିତରକୁ ଯାଇ ଟ୍ରଙ୍କପତ୍ର ସଜାଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେଇଠୁ ମେଣ୍ଢାମାନଙ୍କୁ ଛେଳିବୋଦାଙ୍କ ପଲକୁ ଛାଡ଼ି ଦିଆଗଲା । ସେମାନେ ପ୍ରତିବାଦ କରି କହିଲେ ଯେ ପଥର ବୋହିବାଲାଗି ସେମାନେ ଆଦୌ ରାଜୀ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ଅନେକ ଗରମାଗରମ ତର୍କ ଚାଲିବାପରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଶେଷ ନିଷ୍ପତ୍ତିରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲୁ : ''ମାଭୁସୋ ଯଦି ଯିବ, ତେବେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ମଧ ଚାଲିଯିବୁ !''

ଏହିପରି ସ୍ଥିର କରି ଆମେ ସମସ୍ତେ ଲୁଗାପଟା ବାନ୍ଧିବାକୁ ଗଲୁ । ବୋର୍ଡ଼ିଂ ଭିତରେ ଟ୍ରଙ୍କପତ୍ରର ରଣଝଣ ଶୁଣିପାରି ଆମର ଅଧକ୍ଷ ଯାଇ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ।

''ଟ୍ରଙ୍କପତ୍ର କାହିଁକି ବନ୍ଧାବନ୍ଧି ଚାଲିଚି ?'' – ସେ ପଚାରିଲେ ।

କେହି କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେଲେନାହିଁ ।

''ଆଚ୍ଛା ! ଏପରି ଅମାନିଆ ପିଲା ଗଲେ ମଧ ମୋର କିଛି ଯାଏଆସେ ନାହିଁ । ବରଂ ସ୍କୁଲ ଖାଲି ହୋଇଗଲେ ହେବ ପଛକେ !''

ଅନ୍ୟ ପିଲାଏ ଏକଥାରେ କିପରି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଦେଖାଉଚନ୍ତି, ଏହା ଜାଣିବାକୁ ଆମେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ଭାବରେ ପରସ୍ପରକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥାଉ ଓ ଏଣେ ପୁଡ଼ାପତର ବାନ୍ଧିବାରେ ଲାଗିଥାଉ । ଶେଷରେ ପୁଡ଼ାପତର ଧରି ଆମେ ନୀରବରେ ଜଣକପରେ ଜଣେ ସ୍କୁଲ ଛାଡ଼ି ବାହାରିଗଲୁ । କୌଣସି ପକ୍ଷରୁ କୌଣସି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ହେଲାନାହିଁ । ଏଥିରେ ଆମକୁ ବଡ଼ ନିରାଶ ଲାଗିଲା । ଆମର ଅଧକ୍ଷ ଠିଆହୋଇ କେବଳ ଆମକୁ ବାହାରି ଯାଉଥିବାର ଦେଖୁଥାନ୍ତି ।

ଆମେ ସମସ୍ତେ ପିଟର୍‌ମରିଜ୍‌ବର୍ଗ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଚାଲିଲୁ । ଅନୁଷ୍ଠାନର ବାହାରେ ଆମକୁ ଯେଉଁସବୁ କଟକଣା ଓ ବାଧାବିଘ୍ନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ସେହିକଥା ଭାବି

ଅଧବାଟରେ ଆମେ ଅଟକି ଠିଆହେଲୁ । ପିଟର୍‌ମରିଜ୍‌ବର୍ଗ୍‌ରେ ସାନ୍ଧ୍ୟ ଆଇନ୍ ଜାରି ହୋଇଥିବ । ତେଣୁ ପୋଲିସ୍ ଆସି ଆମକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଗିରଫ କରିନେବ । ହୁଏତ ଅଧକ୍ଷ ମହାଶୟ ଟେଲିଫୋନ୍ କରି ପୋଲିସ୍‌କୁ ସବୁକଥା ଜଣାଇ ଦେଇଥିବେ । ବଡ଼ ପିଲାମାନଙ୍କର ତୁଣ୍ଡଶବ୍ଦରେ ମୁଁ ବେଶ୍ ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ବାରି ପାରୁଥାଏ । ପୋଲିସ୍‌ପ୍ରତି ଯେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର କେତେଦୂର ଭୟ ଥିଲା, ସେଦିନ ଜୀବନରେ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ମୁଁ ଏହାର ଇଙ୍ଗିତ ପାଇଲି ।

ସେଦିନ ରାତିଟା ଘାସପଡ଼ିଆରେ ଶୋଇ କଟିଗଲା । ପରଦିନ ସକାଳେ ଆମେ ସାନସାନ ଦଳରେ ସହର ଅଭିମୁଖରେ ଚାଲିଲୁ ।

ଅଭିଭାବକମାନେ ଆମକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଆସିଲେ ଆମେ ସ୍କୁଲକୁ ଫେରିଆସି ପାରିବୁ ବୋଲି ଶେଷରେ ଅନୁମତି ମିଳିଲା । ମୋତେ ନେଇ ସ୍କୁଲକୁ ଆସିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ମୋର ଦାଦିଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ଧର୍ମଘଟକାରୀଙ୍କ ଲାଗି ବିହିତ ହୋଇଥିବା ଶାସ୍ତି ଅନୁସାରେ ଦାଦିଙ୍କୁ ମଧ ସମସ୍ତଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତିରେ ମୋତେ ବେତ ନେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ଇଡ଼େନ୍‌ଡେଲ୍‌ରେ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ସହିତ ହୋଇଥିବା ଆଉଏକ ସଂଘର୍ଷର କାହାଣୀ ମଧ ମୋର ମନେପଡୁଚି । ବାହାରୁ ଦେଖିଲେ ଅବଶ୍ୟ ଏହି ଘଟଣାଟିର କୌଣସି ମହତ୍ତ୍ୱ ନଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଏହାର ପ୍ରଭାବ ଅନେକ ଦିନଯାଏ ମୋ'ଭିତରେ ରହିଥିଲା । ସେହି ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ମୋର ଛାତ୍ରଜୀବନର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଏହି ଘଟଣାଟି ଘଟିଥିଲା । ଅନ୍ୟପିଲାମାନେ ଖାଇବା ଚୋରିକଲେ (ଅବଶ୍ୟ ସ୍କୁଲପିଲାଳିଆ ଢଙ୍ଗରେ ହିଁ ସେମାନେ ଏହା କରିଥିଲେ ।) ଏବଂ ପ୍ରିଫେକ୍ଟ୍ ପଦରେ ରହି ମଧ ମୁଁ ଏକଥା ଦେଖି ନଦେଖିଲା ପରି ରହିଗଲି ଓ ମୋ'ର ଦାୟିତ୍ୱରେ ଅବହେଳା କଲି । ଆମର ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ଡା. ହାରଲ୍ଡ୍ ଜୋଓ୍ଵେଟ୍ (ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ସେ ରୋଡ଼େସିଆର ଶିକ୍ଷା-ଡିରେକ୍ଟର୍ ହୋଇଥିଲେ ।) ଏକଥା ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲେ । ଅନ୍ୟ ପିଲାମାନେ ତ ପ୍ରିଫେକ୍ଟ୍ ନଥିଲେ, ତେଣୁ ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ କେବଳ ମୋତେ ହିଁ ଏଥିଲାଗି ଦାୟୀ କଲେ ।

ଏପରି କରିବାଦ୍ୱାରା ମୁଁ ମୋର ଦାୟିତ୍ୱପ୍ରତି ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା କରୁଚି, ଡା. ଜୋଓ୍ଵେଟ୍ ମୋତେ ଏହିକଥା ବୁଝାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଶବ୍ଦ ମୋର ହୃଦୟକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିଥିଲା । ଜୀବନରେ ଆଉକେବେ ମୁଁ ଏପରି ଲଜ୍ଜିତ ଅନୁଭବ କରିଥିଲି ବୋଲି ମୋର ମନେ ହେଉନାହିଁ । ଡା. ଜୋଓ୍ଵେଟ୍‌ଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ଆଗରୁ ଯେଉଁ ଭକ୍ତି ରହିଥିଲା, ତାହା ଏହି ଘଟଣାଟି ପରେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ହ୍ରାସ ହେଲାନାହିଁ, କାରଣ ମୋ'ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାପରେ ଡା. ଜୋଓ୍ଵେଟ୍ ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ମଧ ଏହି ଘଟଣାଟିର କୌଣସି ଉତ୍ଥାପନ କରିନଥିଲେ ।

ସେହି ଇଡ଼େନ୍‌ଡେଲ୍‌ଠାରେ ମୁଁ ଦୁଇବର୍ଷିଆ ଏକ ଶିକ୍ଷକ-ତାଲୀମ ମଧ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲି । ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନର ଶିକ୍ଷାରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦାୟିତ୍ୱ ଉପରେ ଅଧିକ ଜୋର ଦିଆଯାଉଥିଲା ଏବଂ

ତଦ୍ୱାରା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ମଧ୍ୟରେ ଦାୟିତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ନେତୃତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଗୁଣମାନ ବିକଶିତ କରାଇ ଦିଆଯାଉଥିଲା । ଅନୁଷ୍ଠାନଟିର ବାତାବରଣ ମଧ୍ୟ ସୁସ୍ଥ ଓ ସୁନ୍ଦର ଥିଲା, ଆମର ଶିକ୍ଷକମାନେ ଅତି କର୍ମଠ ଓ ସମର୍ପିତ ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଙ୍ଗ ଧର୍ମଭାବରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଥିଲା ଏବଂ ତେଣୁ ସମଗ୍ରତଃ ଅନୁଷ୍ଠାନଟି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀକୁ ପରିପକ୍ୱ ହେବାରେ ହିଁ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲା । ଏଠି ମୋର କେତୋଟି ବର୍ଷ ଭାରି ଖୁସୀରେ କଟିଗଲା, ଇଡ଼େନ୍‌ଡେଲର ଜୀବନ ମୋତେ ସର୍ବଦା ଅନୁକୂଳ ବୋଲି ମନେହେଉଥିଲା । ଏହାବ୍ୟତୀତ ଏହିଠାରେ ହିଁ ଶିକ୍ଷକର ଜୀବନକୁ ମୁଁ ଶ୍ରଦ୍ଧାଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖି ଶିଖିଲି, ମୋର ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚତର ଜୀବନମାନରୁ ଅନେକ କିଛି ଗ୍ରହଣ ମଧ୍ୟ କରି ପାରିଥିଲି । ସେହି ଶିକ୍ଷା ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ବାଟ ଦେଖାଉଛି । ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ହିଁ ଅଧ୍ୟାପନାକୁ ମୁଁ ଭଲ ପାଇ ଶିଖିଲି ।

ଏହିସବୁ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ, ବା କଲେଜଗୁଡ଼ିକ କେବଳ କଳାଚମଡ଼ା ଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ 'ଇଂଲିଶ୍‌ମ୍ୟାନ୍' କରି ପକାଉଛି ବୋଲି ଆଜିକାଲି ଜାତୀୟତାବାଦୀମାନେ ଯେଉଁ ଅଭିଯୋଗ କରିଥାନ୍ତି, ସେସବୁ ଶୁଣି ଅନେକ ସମୟରେ ମୋତେ ଭାରି ଚିଡ଼ି ମାଡ଼େ । ଇଡ଼େନ୍‌ଡେଲ୍ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଇଉରୋପୀୟ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ଲାଗି ଯେପରି ଶ୍ୱେତକାୟ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ହେବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିଲା, ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ସେହିପରି କଳାଚମ 'ଇଂଲିଶ୍‌ମ୍ୟାନ୍' ହେବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିଲା । ଏଠାରେ ଦୁଇଟି ସଂସ୍କୃତିର ଯେଉଁ ସମ୍ମିଳନ ହେଉଥିଲା, ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଓ ଇଉରୋପୀୟ ଉଭୟେ ସେହି ସମ୍ମିଳନଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହେଉଥିଲେ । ଦୁହେଁ ଲାଭବାନ୍ ହେଉଥିଲେ, ଆପଣା ସ୍ୱକୀୟତା ବଜାୟ ରଖି ମଧ୍ୟ ଦୁହେଁ ସମୃଦ୍ଧ ହେଉଥିଲେ । ଇଡ଼େନ୍‌ଡେଲ୍ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ମୁଁ ଏକାଧିକ ଇଉରୋପୀୟ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଶିକ୍ଷାଲାଭ କରିଛି । ସେଥିଲାଗି ମୁଁ ସବୁବେଳେ କୃତଜ୍ଞ ରହିଥିବି । ଏହାସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ଆଜି ମଧ୍ୟ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ହୋଇ ରହିଛି । ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ପରି ଚିନ୍ତା କରୁଛି, ଆଫ୍ରିକାବାସୀର ଭାଷାରେ କଥା କହୁଛି, ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ପରି ହିଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ପରମପିତା ଭଗବାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ପରି ହିଁ ପୂଜା କରୁଛି । ଏଥିରେ କୌଣସି ବିଚିତ୍ର କଥା ଅଛି ବୋଲି ମୁଁ ଆଦୌ ଅନୁଭବ କରୁନାହିଁ ।

ମୋର ତାଲୀମ ଶେଷହେବା ପରେ ମୁଁ ନେଟାଲ୍‌ର ମାଳଭୂମିରେ ଅବସ୍ଥିତ ବ୍ଲାଉବୋଶ୍ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଜାଗାକୁ ଶିକ୍ଷକ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି । ସେଠି ଗୋଟିଏ ମାଇନର ସ୍କୁଲରେ ମୁଁ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲି । ଏକାମ ମୋତେ ସେପରି କିଛି ଭଲ ଲାଗିନଥିଲା । ଶିକ୍ଷକଗୋଷ୍ଠୀ କହିଲେ ସେଠି ମୋ' ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ନଥିଲେ ।

ଏହିଠାରେ ଅବସ୍ଥାନ କାଳରେ ମୋର ଧର୍ମଜୀବନରେ ଯେପରି ପଛରୁ କିଏ ଆସି ମୋତେ ଧକ୍କା ଦେଲାପରି ଲାଗିଲା । ଏପରି ଏକ ଧକ୍କା ଦରକାର ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ କେବଳ ସ୍ରୋତର ବେଗରେ ଭାସିଭାସି ହିଁ ଆସିଥିଲି । ଇଡ୍ରେନ୍‌ଡେଲ୍‌ଠାରେ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଉପାସନାରେ ଯୋଗ ଦେବା ବ୍ୟତୀତ ମୁଁ ଆଉ କିଛି କରୁନଥିଲି । ମୋର ଧର୍ମୋପନୟନ ଲାଗି ମୁଁ କିଛିହେଲେ କରିନଥିଲି । ବସ୍ତୁତଃ କେବଳ ଆକସ୍ମିକ ଭାବରେ ହିଁ ମୋର ଶିକ୍ଷାଦୀକ୍ଷା ଓ ଲାଳନପାଳନ ଦ୍ୱାରା ମୁଁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ବୋଲାଉଥିଲି, ଜୀବନର ଏକ ସଚେତ ମାର୍ଗରୂପେ ମୁଁ ସ୍ୱପ୍ରଣୋଦିତ ଭାବରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଧର୍ମକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନଥିଲି ।

କିନ୍ତୁ ବ୍ଲାଉବୋଶ୍‌ଠାରେ ମୁଁ ଜଣେ ବୟୋବୃଦ୍ଧ ଓ ଧର୍ମବିବେକସମ୍ପନ୍ନ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ପାଦ୍ରୀ ରେଭ୍‌ରେଣ୍ଡ୍ ସତେମ୍ବୁଙ୍କର ପ୍ରଭାବଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲି, ଏବଂ ମୁଁ ଆଗରୁ ସ୍ୱତଃସିଦ୍ଧ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିବା ଅନେକ ପ୍ରଶ୍ନକୁ ସେ ପ୍ରଥମକରି ମୋ’ ସମ୍ମୁଖରେ ଉତ୍ତୋଳିତ କରିଥିଲେ । ପୁଣି ଅତି ସୌଭାଗ୍ୟବଶତଃ ଏଠାରେ ମୁଁ ମେଥଡ଼ିଷ୍ଟ୍ ସମ୍ପ୍ରଦାୟଭୁକ୍ତ ଏକ ପରିବାର ସହିତ ଏକତ୍ର ବାସ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମଧ୍ୟ ପାଇଥିଲି । ଏହି ନିଷ୍ପାପର ଓ ଶାନ୍ତିମୟ ପରିବାରର ବାତାବରଣ ପରେ ମୋ’ ସଂସାର ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥିଲା ।

ଧର୍ମରେ ମୋର ଅସଲ ‘ଦୀକ୍ଷା’ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମୁହୂର୍ତ୍ତକୁ ଆଣି ଯୋଡ଼ିବାର ମୁଁ କୌଣସି ଛଳନା କରିବିନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ଏତିକି କହିବି ଯେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସତେମ୍ବୁଙ୍କର ସଯତ୍ନ ଦୃଷ୍ଟି ବ୍ୟତୀତ ହୁଏତ ମୁଁ ବାଲ୍ୟକାଳର ଯାବତୀୟ ଧର୍ମଶିକ୍ଷାରୁ ହୁଡ଼ି କେତେଦୂରକୁ ଚାଲିଯାଇଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କରି ସମ୍ପର୍କରେ ଆସି ହିଁ ମୋର ସବୁ ଜଡ଼ତା ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ବ୍ଲାଉବୋଶ୍‌ଠାରେ ମୋ’ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର କୌଣସି ସ୍ଥାନୀୟ ଗୀର୍ଜା ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମୋ’ର ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଓ ମେଥଡ଼ିଷ୍ଟ୍ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ବୁଝାମଣା ହୋଇ ମେଥଡ଼ିଷ୍ଟ ଗୀର୍ଜାରେ ହିଁ ମୋର ଉପନୟନ ହେଲା । ପରେ ଏହି ଗୀର୍ଜାରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଜଣେ ଧର୍ମବକ୍ତା ହିସାବରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲି ।

ଏହି ବ୍ଲାଉବୋଶ୍‌ଠାରେ ହିଁ ନେଟାଲ୍ ରାଜ୍ୟର ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଶିକ୍ଷାଲାଗି ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ପ୍ରଥମ ପ୍ରଧାନ ଇନ୍‌ସ୍‌ପେକ୍ଟର ଡା. ସି.ଟି. ଲୋରାମ୍‌ଙ୍କ ସହିତ ମୋର ପରିଚୟ ଘଟିଥିଲା । ଜିଲ୍ଲା ଇନ୍‌ସ୍‌ପେକ୍ଟର୍‌ଙ୍କ ସହିତ ସେ ମୋର ସ୍କୁଲ ପରିଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ସକାଳ ପହରଟାଯାକ ଦୁହେଁ ମୋର ଶିକ୍ଷା, ବିଦ୍ୟାଳୟର ଖାତାପତ୍ର ଓ ହତାକୁ ପରିଦର୍ଶନ କରି ଦେଖୁଥିଲେ । ଉପରବେଳା ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ସ୍କୁଲ ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବାର ଡାକରା ଆସିଲା । ପ୍ରଥମେ ସବୁ ଆଲୋଚନା ବଡ଼ ସୁରୁଖୁରୁରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା, କିନ୍ତୁ ତା’ପରେ ସେ ଏକ ବିବଦମାନ ବିଷୟ ‘ଶାରୀରିକ ପରିଶ୍ରମ’ର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠାଇଲେ । ଶାରୀରିକ ଶ୍ରମ କହିଲେ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ବଗିଚା କରିବା, ଘାସ ବାଛିବା, ଗୋଡ଼ି ପକାଇ ରାସ୍ତା ତିଆରି କରିବା ଓ ଲୁଗା

ବୁଣିବାକୁ ବୁଝାଉଥିଲା । ଏହିପ୍ରକାର କାମ ବିଷୟରେ ଡା. ଲୋରାମ୍‌ଙ୍କର ଭାରି ଉତ୍ସାହ ରହିଥିଲା । ପିଲାମାନଙ୍କର ମନକୁ ଉଚିତ ପ୍ରକାରେ ତିଆରି କରିବାରେ ମୋର ଅଧିକ ଆଗ୍ରହ ଥିଲା । ଶାରୀରିକ କାର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟରେ ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ମତଦ୍ୱୈଧ ନଥିଲେ ମଧ, ଏହିସବୁ କାମ ଶିଖାଇବା ଲାଗି ସ୍କୁଲରେ କୌଣସି ସରଞ୍ଜାମ ନଥିଲା ।

ଡା. ଲୋରାମ୍ ତାଙ୍କର ଆକ୍ରମଣ ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

''ଲୁଥୁଲି, ମୋର କେବଳ ଗୋଟିଏ କଥା କହିବାକୁ ଅଛି । ତୁମେ ହେଉଚ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ । ଏହି ଗ୍ରାମର ସମାଜଭିତରେ ତୁମର ନେତାପରି ହୋଇ ରହିବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ସ୍କୁଲର ବଗିଚାକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲେ ମୋର ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ହୋଇଯାଉଚି ।''

ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲି : ''ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ଆସିବାପରେ ଏଠି ବଗିଚାରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ଉନ୍ନତି କରିବାଲାଗି କେତେକ ଚେଷ୍ଟା ଅବଶ୍ୟ କରିଚି । କିନ୍ତୁ ସତ କଥା କହିବାକୁ ଗଲେ ଏଥିପାଇଁ ମୋ'ହାତରେ କୌଣସି ସରଞ୍ଜାମ ନାହିଁ । ଏହି ଜାଗାଟି ଅତି ବାଲିଆ ଜାଗା । ସରଞ୍ଜାମ ବ୍ୟତୀତ ଏହି ବାଲିରେ କାମ କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ମୋତେ ପିଲାମାନଙ୍କ ଘରୁ ସରଞ୍ଜାମ ମଗାଇ ହିଁ କାମ କରିବାକୁ ହେଉଚି । କିନ୍ତୁ ତେଣେ ଘରେ ତ ପୁଣି କାମ ରହିଚି !''

''କିନ୍ତୁ ସେକଥା ତ ତୁମେ ଆପଣାର ବିବରଣୀ-ବହିରେ ଲେଖିନାହଁ !''

''ନାହିଁ ଆଜ୍ଞା, ସେକଥା ଲେଖିବାକୁ ମୁଁ ଭୁଲିଯାଇଚି ।''

ଡା. ଲୋରାମ୍ ପୁଣି ପଚାରିଲେ, ''ଆଚ୍ଛା, ଯେଉଁ ପିଲାମାନେ ଘରୁ ସରଞ୍ଜାମ ନଆଣି ଆସନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ତୁମେ କିପରି ଭାବରେ କାମରେ ଲଗାଅ ?''

''କେତେ ପିଲା ଘାସ କାଟନ୍ତି, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଲାଗି ଆଉ କୌଣସି କାମ କରିବାକୁ ନଥାଏ ।''

''ତୁମେ ଏଠାରେ ଘାସର କୌଣସି କାମ ଆରମ୍ଭ କରିଚ ?''

''ହଁ ଆଜ୍ଞା, କିନ୍ତୁ ଅତି ଅଳ୍ପ !'' – ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲି ।

''କିନ୍ତୁ ଅତି ଅଳ୍ପ କାହିଁକି ?''

''ଆଜ୍ଞା, ଆପଣ ତ ଜାଣନ୍ତି, ରାସ୍ତାକଡ଼ରେ ଉଠିଥିବା ଘାସକୁ ଉପାଡ଼ିଆଣି ଭୋଗେଇ ପ୍ରଭୃତି ବୁଣି ବସିଲେ ଘାସକାମ ହୁଏନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ଯେଉଁ ଭଲଘାସ ଦରକାର, ତାହାକୁ ସମୁଦ୍ର-ଉପକୂଳରୁ ଏଠାକୁ ଆଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କିନ୍ତୁ ଏହା ସମ୍ଭବ ହେବ କିପରି ?''

''ହୁଁ, ଲୁଥୁଲି ! ମୋର ଅନୁମାନ, ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅନେକ ସରକାରୀ ସମୟକୁ ନଷ୍ଟ କରି ଦିଆଯାଉଚି !''– ଡା. ଲୋରାମ୍ କହିଲେ ।

ପ୍ରକୃତରେ ସ୍କୁଲରେ କୌଣସି ସମୟ ନଷ୍ଟ ହେଉନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏପରି ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ମୋର ସାହସ ହେଲାନାହିଁ । ଶେଷରେ କଥୋପକଥନର ଉତ୍ତାପ ଊଣା ହୋଇ ଆସିଲା । ମୋ' ତରଫରୁ ଆଉ କିଛି ଜଣାଇବାକୁ ଅଛି କି ନାହିଁ ବୋଲି ଡା. ଲୋରାମ୍ ମୋତେ ପଚାରିଲେ ।

"ହଁ, ଆଜ୍ଞା, ମୋର ଗୋଟିଏ କଥା କହିବାକୁ ଅଛି ।"

"କହ –"

"ଆପଣଙ୍କର ଏହି ପରିଦର୍ଶନରେ ମୁଁ ଖୁବ୍ ଖୁସୀ ହୋଇଚି ବୋଲି କହିଲେ ମୁଁ ଅନ୍ୟାୟ କରିବି ।"

"କଣ କହିଲ ?"

ମୁଁ ପୁଣି କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲି : "ଶାରୀରିକ ପରିଶ୍ରମ ବିଷୟରେ ଆପଣ ମୋତେ ଫାଙ୍କି ଦେଉଥିବା ଜଣେ ମିଥ୍ୟାବାଦୀ ବୋଲି ମନେ କରିଚନ୍ତି । ମୁଁ ସେକଥା ବେଶ୍ ବୁଝିପାରୁଚି । ଏ ବିଷୟରେ ମୁଁ କହିଥିବା ସବୁକଥାକୁ ଆପଣ ଖାଲି କାଟି ଦେଇଚନ୍ତି ।"

"ନାଇଁ, ନାଇଁ, ଲୁଥୁଲି ! ମୋ' କଥାକୁ ତୁମର ଏପରି ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ତୁମେ ତ ଜାଣିଚ, ମୁଁ ତୁମବିଷୟରେ ଖୁବ୍ ଭଲ ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଇ ଯାଉଚି, କିନ୍ତୁ ଭାବି ଦେଖିଲ, ଏଠାକୁ ଯଦି ମୁଁ ତୁମର ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟର କେବଳ ପ୍ରଶଂସା ହିଁ ଗାଇଥାନ୍ତି, ତେବେ ଜଣେ ଅଳ୍ପବୟସ୍କ ଶିକ୍ଷକ ହିସାବରେ ଏହା ତୁମର ଅନିଷ୍ଟ ହିଁ କରିଥାନ୍ତା ।" ବଡ଼ ଶୃଙ୍ଖଳାବଦ୍ଧ ଭାବରେ ଧାଡ଼ୀ ବାନ୍ଧି ସ୍କୁଲରୁ ଘରକୁ ଯାଉଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ସେ ପୁଣି କହିଲେ : "ପିଲାମାନଙ୍କୁ ତୁମେ ଏପରି ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ଧାଡ଼ୀ ବାନ୍ଧି ଯିବାଲାଗି କିପରି ଶିଖାଇଲ, ମୋତେ କହିଲ !"

ଏହି ସମୟକୁ ଶିକ୍ଷା-ବିଭାଗ ଆଡ଼ାମ୍ସ୍ କଲେଜରେ ଏକ ଉଚ୍ଚତର ତାଲୀମ କେନ୍ଦ୍ର ଖୋଲିଥାନ୍ତି । ବ୍ଲାଉବୋଶ୍‌ଠାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୁଇଟି ବର୍ଷ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାପରେ ଦିନେ ମୁଁ ଶିକ୍ଷା-ବିଭାଗଠାରୁ ଏକ ଚିଠି ପାଇଲି ଯେ ଏହି ଉଚ୍ଚତର ତାଲୀମ୍‌ଲାଗି ବିଭାଗ ମୋର ନାମ ସୁପାରିଶ୍ କରିଚନ୍ତି । ଏଥିଲାଗି ମୁଁ ଆଗରୁ କୌଣସି ଆବେଦନପତ୍ର ପଠାଇ ନଥିଲି । ତେଣୁ ଏହି ସୁଯୋଗକୁ ମୁଁ କେବଳ ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲି । ଏହି ସୁପାରିଶ୍ ପଛରେ ଯେ ଡା. ଲୋରାମ୍‌ଙ୍କର ମଧ୍ୟ ହାତ ରହିଚି, ଏପରି ଅନୁମାନ କରିବାର ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ଥିଲା । ବ୍ଲାଉବୋଶ୍ ଛାଡ଼ି ମୁଁ ଆଡ଼ାମ୍ସ୍ କଲେଜକୁ ଆସିଲି । ସେହି ଆଡ଼ାମ୍ସ୍ କଲେଜ୍‌ରେ ଯେ ମୋ' ଜୀବନର ପରବର୍ତ୍ତୀ ପନ୍ଦରବର୍ଷ କାଳ ଅତିବାହିତ ହେବ, ସେତେବେଳେ ମୁଁ ସେକଥା କଳ୍ପନା ମଧ୍ୟ କରିନଥିଲି ।

□□□

(୩)

ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜ୍‌ର ଜୀବନ

ଆଡ଼ାମ୍‌ସ କଲେଜର ଅଧକ୍ଷଙ୍କ ଅଧୀନରେ ପ୍ରଧାନତଃ ତିନୋଟି ଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ରହିଥିଲା : ଗୋଟିଏ ହାଇସ୍କୁଲ, ଗୋଟିଏ ଶିକ୍ଷକ ତାଲୀମ ଭବନ ଓ ଗୋଟିଏ ଶିଳ୍ପଶିକ୍ଷା ବିଦ୍ୟାଳୟ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଭାଗରେ ବିଭାଗୀୟ ପ୍ରମୁଖ ମଧ ରହିଥିଲେ । ଏଇଠି ଶିକ୍ଷକ ତାଲୀମ ଭବନର ଜଣେ ଛାତ୍ର ହିସାବରେ ନାନାପ୍ରକାରେ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ ରହି ମୋର ଦୁଇଟିବର୍ଷ କଟିଯାଇଥିଲା । ଏହି ଦୁଇଟି ବର୍ଷ ଭିତରେ ମୋ' ଜୀବନରେ ସେପରି କୌଣସି ବିଶେଷ ଘଟଣା ମଧ ଘଟିନଥିଲା । ଏହି ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନରେ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ମୋର ନିର୍ବାଚିତ ଶିକ୍ଷକ-ଜୀବନ ଲାଗି ତାଲୀମ କରୁଥିଲି । ସେତେବେଳେ କେବଳ ଶାରୀରିକ ଶ୍ରମ କରାଇବା ବିଷୟଟିକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଶିକ୍ଷକତ୍ୱ କରିବା ଲାଗି ଆଫ୍ରିକାବାସୀ କ୍ୱଚିତ୍ ସୁଯୋଗ ପାଉଥିଲେ । ଶିକ୍ଷକତା କରିବା, ଗୀର୍ଜାରେ କାମ କରିବା ଓ ସିଭିଲ୍ ସର୍ଭିସ୍‌ରେ ଥିବା କେବଳ ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀର ଓକିଲଙ୍କ ପାଖରେ କିରାନୀ ହୋଇ ରହିବା ବ୍ୟତୀତ କଳାଲୋକଙ୍କ ଲାଗି ଅନ୍ୟ କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ର ଉନ୍ମୁକ୍ତ ନଥିଲା କହିଲେ ଆଦୌ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ମୋର ଜୀବନର ମାର୍ଗ ନିରୂପଣ କରିବାରେ ମୁଁ ପ୍ରାୟ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା ଯେ କରିନଥିଲି, ଏଥିରେ ବିସ୍ମିତ ହେବାର କୌଣସି କାରଣ ରହିବନାହିଁ । ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ହିସାବରେ ଯେ ଶାନ୍ତଭାବରେ ମୋର ସମସ୍ତ ଜୀବନ କଟିଯିବ, ଏହାକୁ ମୁଁ ଏକ ସତ୍ୟରୂପେ ମାନି ମଧ ନେଇଥିଲି । ଏଠାରେ ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ କହିରଖିବି ଯେ ବର୍ଣ୍ଣଗତ କାରଣରୁ ଜୀବନର ମାର୍ଗ ନିରୂପଣ କରିବାଲାଗି କୌଣସି କଟକଣା ନଥିବା ଅନ୍ୟ ଯେକୌଣସି ଦେଶରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ମଧ ଶିକ୍ଷକତା କରିବାକୁ ହିଁ ମୁଁ ମୋର ମାର୍ଗ ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ କରିଥାନ୍ତି,— ବା ହୁଏତ ଓକିଲ ହୋଇଥାନ୍ତି ।

ମୋର ଆପଣା ଶିକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ମୋର ସମ୍ମୁଖରେ ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇଯାଉଥିବା ନୂତନ ଦିଗ୍‌ବଳୟମାନ ମୋତେ ସର୍ବଦା ବଡ଼ ଆକର୍ଷକ ବୋଧ ହେଉଥିଲା ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାଲାଭରେ ନିମିତ୍ତ ଭାବରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାଲାଗି ମୁଁ କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲି । ରାଜ୍ୟର ସକଳ ସମ୍ପଦ ଓ ବଡ଼ବଡ଼ ସହରରେ ରହିଥିବା ଐହିକ ସୁଖସମୃଦ୍ଧିରେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର କୌଣସି ଭାଗ ନଥିଲା । ତାହାଛଡ଼ା, ତୃଷାର୍ତ୍ତ କୌଣସି ପଥିକ ପଥପାର୍ଶ୍ୱରେ ଥିବା କୌଣସି କୂପ ବା ଜଳାଶୟ ଖୋଜି ବୁଲିଲାପରି ସେତେବେଳେ ଶିକ୍ଷାକୁ ହିଁ ଆମେ ଏକମାତ୍ର ଇପ୍ସିତ ସମ୍ପଦରୂପେ ଖୋଜି ବୁଲୁଥିଲୁ ।

ଛାତ୍ରଜୀବନର ଦୁଇବର୍ଷ ଅତୀତ ହୋଇ ଯିବାପରେ ମୋ' ସମ୍ମୁଖରେ ଏକ କଠିନ ନିଷ୍ପତ୍ତିର ସମୟ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ଡା. ଲୋରାମ୍ ମୋ'ଲାଗି ଆଉ ଏକ ଛାତ୍ରବୃତ୍ତିର ଯୋଗାଡ଼

କରିଦେଲେ, ଏହି ଛାତ୍ରବୃତ୍ତି ସାହାଯ୍ୟରେ ଫୋର୍ଟ୍ ହେୟାର୍‌ଠାରେ ଥିବା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ କଲେଜରେ ଶେଷଯାଏ ପଢ଼ିପାରିବାର ଏକ ସମ୍ଭାବନା ରହିଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ନିଃସନ୍ଦେହ ଭାବରେ କହିବି ଯେ ମୁଁ ଠିକ୍ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହିଁ କରିଥିଲି, କିନ୍ତୁ ଏହି ସୁଯୋଗଟିକୁ ଛାଡ଼ିଥିବାରୁ ମୋତେ ମନେମନେ ବଡ଼ କ୍ଷୁନ୍ନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଏହି ସୁଯୋଗଟି ନେବାକୁ ଅକ୍ଷମତା ପ୍ରକାଶ କରି ମୁଁ ଯେଉଁ ଚିଠି ଲେଖିଥିଲି, ସେଥିଲାଗି ମୋତେ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ପଡ଼ିନଥିଲା ।

"ଡା. ଲୋରାମ୍ ମୁଁ ଏହି ସୁଯୋଗଟି ଲାଗି ଆପଣଙ୍କଠାରେ ଅତୀବ କୃତଜ୍ଞ । କିନ୍ତୁ ମୋର ପାଠ ପଢ଼ିବାଲାଗି ମୋ' ମାଆ ଦୀର୍ଘ ଅନେକ ବର୍ଷ ହେଲା କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରି ଆସୁଚନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କର ବୟସ ମଧ୍ୟ ହୋଇଗଲାଣି । ଗତ ଦୁଇବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କୁ ମୁଁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରିନାହିଁ । ତେଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋତେ ପୁଣି ଶିକ୍ଷକତା କରିବାଲାଗି ଫେରିଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଯେପରିକି ମୁଁ ମୋର ମାଆଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ବୃଦ୍ଧ ବୟସରେ ପରିଶ୍ରମ କରିବାରୁ କିଞ୍ଚିତ୍ ଅବସର ଦେଇପାରିବି ।"

ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରକୃତରେ ମୁଁ ଶିକ୍ଷକତା କରିବାଲାଗି ଅନ୍ୟତ୍ର ଯାଇନଥିଲି । ସେହି ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜରେ ହିଁ ଶିକ୍ଷକ ହୋଇ ରହିଲି । ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ତାଲୀମ କରିବାଲାଗି ସେତେବେଳେ ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜ୍ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରିବାର ଏକ ନୂତନ ପ୍ରୟୋଗ କରୁଥାଏ । ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜରେ ମୋ' ସହିତ ଆଉଜଣେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ମଧ୍ୟ ଏହି ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥାନ୍ତି । ଜୁଲୁଭାଷା ଓ ସଂଗୀତବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା ଦେବାଲାଗି ମୁଁ ବିଶେଷଭାବରେ ତାଲୀମ ପାଇଥିଲି, ଏବଂ କେତେବର୍ଷ ପରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ-ପରିଚାଳନା ବିଷୟଟି ମଧ୍ୟ ମୋର ଦାୟିତ୍ୱକୁ ଆସିଲା । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ମୋତେ ଅନେକ ସମୟରେ ସାଧାରଣ ଅଧ୍ୟାପନା ବି କରିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ତେରବର୍ଷ ପରେ ଆଞ୍ଚଳିକ ବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ଶିକ୍ଷା ଦେଉଥିବା ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ପରିଦର୍ଶକ ହିସାବରେ ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜରେ ମୋର ଶେଷ ନିଯୁକ୍ତି ହୋଇଥିଲା । ଏହି ସମଗ୍ର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ମଧ୍ୟରେ ମୋତେ ଯେଉଁ ଦାୟିତ୍ୱଟି ବହନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ଓ ଯେଉଁ କାମଟି ମୋତେ ସବୁଠାରୁ ଭଲ ଲାଗିଥିଲା, ତାହା ହେଉଚି ସମବେତ ସଂଗୀତର ପରିଚାଳନା କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱ । ଏହିସବୁ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଦାୟିତ୍ୱ ମଧ୍ୟଦେଇ ମୁଁ କ୍ରମେ ଏକ ଶିକ୍ଷକ ଜୀବନରେ ସ୍ଥାୟୀଭାବରେ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ ହେବାରେ ଲାଗିଥିଲି ।

ମୁଁ ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜରେ ଆସି ଯୋଗଦେବା ସମୟରେ ନେଟାଲ୍ ରାଜ୍ୟରେ କଳା ଲୋକଙ୍କର ଶିକ୍ଷାନୀତିରେ ଏକ ତୁମୁଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବାକୁ ଯାଉଥିଲା । ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଶିକ୍ଷାବ୍ୟବସ୍ଥା ଲାଗି ନେଟାଲ୍‌ରେ ପ୍ରଥମ ପ୍ରଧାନ ଇନ୍‌ସ୍‌ପେକ୍ଟର୍ ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ଡା. ଲୋରାମ୍ ହିଁ ଏହିସବୁ ପରିବର୍ତ୍ତନର ପୁରୋଧା ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନିଯୁକ୍ତି ପୂର୍ବରୁ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ସେହି ପୁରୁଣା ପାରମ୍ପରିକ ବିଧିରେ ଗଡ଼ିଗଡ଼ି ଆସୁଥିଲା । କେବଳ ଭାଷାର ବିଷୟଟିକୁ

ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଗୋରା ଓ କଳାଙ୍କର ଶିକ୍ଷାଭିତରେ ବିଶେଷ କୌଣସି ପାର୍ଥକ୍ୟ ନଥିଲା, ଏବଂ ଉଭୟ ଶିକ୍ଷାମାର୍ଗ ଇଉରୋପରେ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ସାଧାରଣ ମାର୍ଗର ହିଁ ଅନୁସରଣ କରୁଥିଲେ ।

ଏତିକିବେଳେ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଡା. ଲୋରାମ୍ ନୂତନ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ସେତେବେଳେ ପ୍ରଚଳିତ 'ଶାରୀରିକ' ଶିକ୍ଷାଲାଗି ସେ ପରମ ଆଗ୍ରହୀ ଥିଲେ । ଅତି ନିଷ୍ଠାପର ଭାବରେ ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ ଯେ, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରା ଶାସନ କଳାଲୋକଙ୍କ ଲାଗି ଯେପରି ଜୀବନମାର୍ଗର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିରଖିଥିଲା, ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ ସେହି ମାର୍ଗଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ହିଁ ଶିକ୍ଷାର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେବା ଉଚିତ । ଗୋରାଶାସନର ନିୟମନ ଅନୁସାରେ କଳାଲୋକଙ୍କୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଶାରୀରିକ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡୁଥିବା କାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କରେ ନିଯୁକ୍ତ କରିବାର କଳ୍ପନା କରାଯାଇଥିଲା; ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯିବ, ସେଥିରେ ଶାରୀରିକ ଶ୍ରମର ହିଁ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ସ୍ଥାନ ରହିବା ଉଚିତ । ଏପରି ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର କଳ୍ପନା କରି ଡା. ଲୋରାମ୍ ଆମର ଭବିଷ୍ୟତକୁ କିପରି ପରିମାଣରେ ସଙ୍କୁଚିତ କରି ଦେଉଥିଲେ, ଏକଥା ସେ ନିଜେ ଜାଣିଥିଲେ କି ନାହିଁ କେଜାଣି ? ମୋର ଅନୁମାନ, ସେ ଅତି ସରଳ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିଲେ ଯେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରା ଅଧିବାସୀ ଆମକୁ ଯେଉଁପରି ନିକୃଷ୍ଟ ଭାବେ ଦେଖନ୍ତି, ଆମେ ଚିରକାଳ ସେହି ନିକୃଷ୍ଟ ଅବସ୍ଥାରେ ହିଁ ରହିବୁ । ଆମର ମାନସିକ ବିକାଶକୁ ଚିରଦିନ ଜଞ୍ଜିର ଭିତରେ ବାନ୍ଧିରଖି ଆମେ ଭାଗ୍ୟ ଆଦରି ରହିବୁ, ସେଇଥିଲାଗି ସେ ଆମଲାଗି ଏକ ଅନୁରୂପ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମନେମନେ ଯେ ସେ ଆମର କଲ୍ୟାଣ ହିଁ କାମନା କରୁଥିଲେ, ଏଥିରେ ମୋର କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ତାଙ୍କର ନୂତନ ଉଦ୍ୟମର ଫଳସ୍ୱରୂପ କଳାପିଲାଙ୍କ ଲାଗି ଲିଖନ, ପଠନ ଓ ଗଣିତ ଏକ ବିଳାସ ରୂପେ ପରିଗଣିତ ହେଲା ଓ ଶାରୀରିକ ପରିଶ୍ରମ ଏବଂ ଭୃତ୍ୟ ଲାଗି ଆବଶ୍ୟକ ନାନାପ୍ରକାର ଧନ୍ଦାଲାଗି ଅତ୍ୟଧିକ ଅଧିକ ସମୟ ରଖାଗଲା । ଯାହା ଆବଶ୍ୟକ, ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ତାହା ହିଁ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯିବ,– ଏହା ହିଁ ନୂତନ ନୀତି ହେଲା । ଏହାଫଳରେ ଗଣିତ, ପାଟୀଗଣିତ ଓ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ କଳା ପିଲାଙ୍କର ମାନ ପ୍ରଖର ବେଗରେ ତଳକୁ ଖସିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା ।

ଆମର ଭାଗ୍ୟକୁ ଡା. ଲୋରାମ୍ ଏହି ପଦରେ ବେଶୀଦିନ ରହିନଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଏହି କ୍ଷତି ଭିଆଇବାକୁ ତାଙ୍କୁ ଯେତିକି ଦିନ ଲାଗିଥିଲା, ତାଙ୍କ ଅନ୍ତେ ସେହି କ୍ଷତିର ପୂରଣ କରିବାଲାଗି ତା'ଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ ଦିନ ଲାଗିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଆପଣା କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ମଧ୍ୟରେ ସେ କଳାପିଲାଙ୍କ ଲାଗି "ସେମାନଙ୍କର ଆପଣା ମାର୍ଗରେ ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ବିକାଶ କରାଇବାକୁ ହେବ" ନୀତିର ପ୍ରଣୟନ କରି ଯାଇଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନର ବର୍ଣ୍ଣବିଭେଦ-ଯୁଦ୍ଧରେ ଏହାହିଁ ଏକ ପ୍ରଧାନ ସ୍ଲୋଗାନ୍ ହୋଇ ରହିଚି । ବର୍ତ୍ତମାନର ଗୋରା ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ଡା. ଲୋରାମଙ୍କର ଶିକ୍ଷାନୀତିର

କେତେଦୂର ଜଣ ଶିକ୍ଷା କରିଚନ୍ତି, ସେକଥା ମୁଁ କହି ପାରିବିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଦୁଇ ନୀତି ଭିତରେ କେତେକ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ରହିଚି ।

ଡା. ଲୋରାମ୍‌ଙ୍କ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଏତିକି କହିବି ଯେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶରେ ଓ ବିଶେଷତଃ ଆମେରିକାରେ ସେତେବେଳେ ଶିକ୍ଷାକ୍ଷେତ୍ରରେ ଚଳୁଥିବା ନୂତନ ରୀତିଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୋଦିତ ହୋଇ ସେ ଅତି ଆଗ୍ରହାନ୍ୱିତ ଭାବରେ ଏହିସବୁ ଦୁଃସାହସିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ମନ ବଳାଇଥିଲେ । ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ସୁବିବେଚିତ ହୋଇନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହାଦ୍ୱାରା ଏକ ନୂତନତ୍ୱର ସଞ୍ଚାର ହୋଇଥିଲା । ଗୋରା ଜାତୀୟବାଦୀଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନ ନୀତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏତିକି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ଯେ ସେମାନେ ଆଗରୁ ଅବଲମ୍ବିତ ଓ ଅନୁପଯୁକ୍ତ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ଏକ ନୀତିକୁ ପୁଣି ଜୀଆଇ ରଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଚନ୍ତି ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ଏକ ଦୃଢ଼ ନୀତିରୂପେ ଜାରି କରିବାକୁ ଯାଉଚନ୍ତି ।

ସେତେବେଳେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଡା. ଲୋରାମ୍‌ଙ୍କର ନୂତନ ଶିକ୍ଷାନୀତିର ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କରି ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ମୋର ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲି, ବର୍ତ୍ତମାନ ସେକଥା ଭାବିଲାବେଳକୁ ବଡ଼ ବ୍ୟଙ୍ଗସୂଚକ ମନେହେଉଚି । ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ଏକ ପତ୍ରିକାରେ ମୁଁ ଆମ ବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ମାତୃଭାଷା-ଶିକ୍ଷାର ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ହେଉ ବୋଲି ଯୁକ୍ତି ଦେଖାଇ ମୋର ସମର୍ଥନ ଜଣାଇଥିଲି । ଅବଶ୍ୟ ଡା. ଲୋରାମ୍ ଶାରୀରିକ ଶ୍ରମ ଉପରେ ଯେଉଁ ଜୋର୍ ଦେଉଥିଲେ, ସେଥିରେ ମୁଁ ଏକମତ ହୋଇନଥିଲି । ଏହାଦ୍ୱାରା ଡା. ଦୁବେଙ୍କର ସମ୍ପାଦିତ ଓ ଜୁଲୁଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶିତ ଏକ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ମୋ'ଉପରେ ତୀବ୍ର ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲା । ଆଫ୍ରିକାର କଳା ଅଧିବାସୀମାନେ ଯେ ଡା. ଲୋରାମ୍‌ଙ୍କର ନୂତନ ଶିକ୍ଷାଶୋଧନର ପ୍ରବଳ ବିରୋଧୀ ଥିଲେ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ପ୍ରକାଶ କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ ।

ଶିକ୍ଷା – ଏଥିରୁ ମୋର ମଧ୍ୟ ଏକ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ ହେଲା । ଏହିସବୁ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କରିବାରେ ଓ ଶିକ୍ଷାନୀତିରେ ଏପରି ଏକ ଆଗ୍ରହୀ ପଣ୍ଡିତ ହୋଇ ବାହାରିବାରେ ଯେ କେତେଦୂର ବିପଦ ରହିଚି, ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ମୁଁ ସେକଥା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିଥିଲି । କେତେକ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋର ମତଭେଦ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେତେବେଳେ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲି ଯେ ଡା. ଲୋରାମ୍ ଶିକ୍ଷାକ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଚିନ୍ତାଧାରାର ହିଁ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଚନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଜୁଲୁ-ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଅତି ସୁବିବେଚିତ ଭାବରେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ପାରିଥିଲା ଯେ ଏହାଦ୍ୱାରା ଡା. ଲୋରାମ୍ ଆମର ଶ୍ୱାସନାଡ଼ୀକୁ ହିଁ କାଟି ପକାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ଯାଉଚନ୍ତି । ସେତେବେଳର ଅନେକ ଯୁବକ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପରି ମୁଁ ମଧ୍ୟ ରାଜନୀତିକ ଓ ସାମାଜିକ ପୃଷ୍ଠଭୂମିର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କରିବାକୁ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି । ମୁଁ କେବଳ ଶିକ୍ଷାଗତ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଏହି ବିଷୟରେ ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି, ଏଥିରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବା

ଲାଗି ବାହାରିଥିଲି, ଏବଂ ଡା. ଲୋରାମ୍ ଯେଉଁ ସାମାଜିକ ଭୂମିଉପରେ ଆପଣାର ନୂତନ ଶିକ୍ଷାନୀତିର ପ୍ରୟୋଗ କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ, ତାହାର ଗୁରୁତ୍ୱକୁ ମୁଁ ଆଦୌ ଉପଲବ୍ଧି କରି ପାରିନଥିଲି ।

ଆଡ଼ାମ୍ସ୍ କଲେଜର ଜୀବନ ମଧ ଆମକୁ ବୃହତ୍ତର ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଘଟୁଥିବା ଘଟଣାପ୍ରବାହରୁ କେତେକ ପରିମାଣରେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରି ରଖିଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଆମ ଉପରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଜାରି କରାଯାଇ ନଥିଲା । ପ୍ରକୃତ କାରଣ ହେଉଚି ଯେ ଏକ ସ୍ୱୟଂସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂସାର ଭିତରେ ରହିଥିବାପରି ଆମେ ଆଡ଼ାମ୍ସ୍ କଲେଜରେ ଆମ ଆପଣା କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲୁ ଓ ତେଣୁ ବାହାରେ କୋଉଠି କିଭଳି ଘଟଣାମାନ ଘଟୁଚି, ସେଥିପ୍ରତି ଅଧିକ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ଆମର କୌଣସି ବେଳ ନଥିଲା ।

ପ୍ରକୃତରେ ଆମେ ଭାରି କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲୁ । ପ୍ରଥମ ପାଞ୍ଚ ଛଅବର୍ଷଯାକ ଶିକ୍ଷକ ହିସାବରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରବୀଣତା ହାସଲ କରିବାଲାଗି ମୁଁ ଏକ ସଫଳ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ଘଣ୍ଟ ମଧ୍ୟରେ ଏକାନ୍ତ ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ବାନ୍ଧି ରଖିଥିଲି । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ବାହାରେ ଯେଉଁଟିକିଏ ସମୟ ମିଳୁଥିଲା, ତାହାକୁ ମୁଁ ଧର୍ମ, ସମାଜଶାସ୍ତ୍ର ଓ ରାଜନୀତିକ ଦର୍ଶନ ପ୍ରଭୃତି ବିଷୟର ପୁସ୍ତକମାନ ପଢ଼ିବାରେ କଟାଇ ଦେଉଥିଲି । ମୋତେ ଏକଥା ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହେବ ଯେ ଆଜିମଧ୍ୟ ମୋର ରାଜନୀତିକ ଶିକ୍ଷାରେ ଅନେକ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ରହିଯାଇଛି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ମୁଁ ମାର୍କ୍ସ୍‌ବାଦୀ ଦର୍ଶନର କୌଣସି ଗ୍ରନ୍ଥ ପଢ଼ିନାହିଁ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଏସବୁ ପଢ଼ିବାକୁ ବେଆଇନ୍ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯାଇଚି ।

ମୋର ସ୍ୱେଚ୍ଛାପ୍ରଣୋଦିତ ତଥା ନିୟମିତ ନାନା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସହିତ ୧୯୨୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମୋତେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଶିକ୍ଷକସଂଘର ସମ୍ପାଦକତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ମଧ ପଡ଼ିଥିଲା, ୧୯୩୩ରେ ମୁଁ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନର ସଭାପତିରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲି । ସମ୍ଭବତଃ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନଟିକୁ ଶିକ୍ଷାସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ଅପେକ୍ଷା ବେତନସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକରେ ଅଧିକ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ଏଥିରେ ଅବଶ୍ୟ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ, କାରଣ ସେତେବେଳେ ଆମେ ବର୍ଷକୁ ପ୍ରାୟ ମାତ୍ର ୬୦ ପାଉଣ୍ଡ ବେତନ ପାଉଥିଲୁ । ଏହିସବୁ କାର୍ଯ୍ୟବଶତଃ ମୋତେ ଶିକ୍ଷାବିଭାଗୀୟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷମାନଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ଏଥିରୁ ମୁଁ ଯେଉଁ କୌଶଳଗୁଡ଼ିକରେ ଅଭିଜ୍ଞତା ଲାଭ କରିଥିଲି, ପରଜୀବନରେ ତାହା ଅବଶ୍ୟ ଆଉ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । କାରଣ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷମାନେ ଏବେ ଆଉ କଳା ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ସହିତ କୌଣସି କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁନାହାନ୍ତି; ଯେଉଁମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ସେମାନେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଷ୍ପତ୍ତିମାନ କରୁଚନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ସେଗୁଡ଼ିକର ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ସେମାନେ ଆଜି ଆଦୌ ଆବଶ୍ୟକ ମନେ କରୁନାହାନ୍ତି ।

ସଂଘର ସମ୍ପାଦକ ହିସାବରେ ମୋର ଯେକୌଣସି ଅନୁଷ୍ଠାନ ଚଳାଇବା ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ କେତେକ ଅଭିଜ୍ଞତା ହୋଇଥିଲା, ଏବଂ ଏହି କେତେବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ଆମେ ବାସନ୍ଦ ବା ବୟକଟ୍ ନୀତିର ପ୍ରଥମ ପ୍ରୟୋଗ କରିଥିଲୁ । ଆମେ ସଂଘ ତରଫରୁ ଡା. ଲୋରାମ୍ଙ୍କର ଶୀତଦିନିଆ ସ୍କୁଲଗୁଡ଼ିକୁ ବୟକଟ୍ କରିଥିଲୁ ଓ ଏହାର କାରଣ ସ୍ୱରୂପ ଦର୍ଶାଇଥିଲୁ ଯେ ଏହି ସ୍କୁଲରେ ଖରଚ ହେଉଥିବା ଅର୍ଥକୁ ଆମ ବେତନ ବଢ଼ାଇବାରେ ଖରଚ କଲେ ଏହାର ଅଧିକ ସଦ୍ବ୍ୟବହାର ହୋଇପାରିବ ।

କିନ୍ତୁ ଆମର ସଂଘ କେବଳ ବେତନ ବଢ଼ାଇବା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଲାଗି ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ଆନ୍ତରିକ ଭାବରେ ଆପଣାର ସମୟ ଦେଉଥିଲା । ଏହି ସଂଘର ସମ୍ପାଦକ ଥିବା ସମୟରେ ଦିନକୁ ଦିନ ମୁଁ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରିଥିଲି ଯେ କେବଳ ବେତନ ଓ ଚାକିରୀ ବିଷୟରେ ଆମର ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ଓ ଉଦ୍ୟମର ବିନିଯୋଗ କରୁଥିବାଯାଏ ପରିଶେଷରେ ଆମର ସଂଘଭିତରେ କେବଳ ଏକ ସ୍ଥାୟୀ ଅସନ୍ତୋଷ ବଢ଼ିବାଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ଲାଭ ହେବନାହିଁ ।

ଏହି କଥାଟିକୁ ଆଖିଆଗରେ ରଖି ଶିକ୍ଷକ-ସଂଘର ଏକ ଆନୁସଙ୍ଗିକ ସଂସ୍ଥା ହିସାବରେ ମୁଁ ଜୁଲୁଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତି ସୋସାଇଟି ବୋଲି ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାରେ ପ୍ରଥମ ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲି । ବର୍ତ୍ତମାନ ପରି ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ଯେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଏକ ପ୍ରକୃତ ଓ ବୋଧଗମ୍ୟ ସଂସ୍କୃତି କେବଳ ଆପଣାର ସ୍ୱାଭାବିକ ମାର୍ଗରେ ହିଁ ବିକଶିତ ହୋଇପାରିବ । କୌଣସି ସାଂସ୍କୃତିକ ସଂଘଦ୍ୱାରା ଏ କାମ ହେବନାହିଁ, ଅବଶ୍ୟ ଏହିପରି ସଂଘ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲେ ଏହି ବିକାଶକୁ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ପ୍ରଭାବିତ କରିପାରିବ । ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ଯେ ଆଫ୍ରିକାର ଶିକ୍ଷକମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହିଦିଗରେ ଅନେକ କିଛି କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବେ ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଯେ ଆଫ୍ରିକା ଓ ଇଉରୋପର ଦୁଇ ସାଂସ୍କୃତିକ ସ୍ରୋତର ମିଳନ ହୋଇଥିଲା ଓ ଏହାର ଫଳସ୍ୱରୂପ ଦୁଇଟିଯାକ ସଂସ୍କୃତିରେ ଅନେକ ପ୍ରକାର ବିଘଟନ ଘଟିଥିଲା, ଏକଥା ଆମେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଜାଣିଥିଲୁ । ଏହି ମିଳନଫଳରେ ଆଫ୍ରିକାର ମୂଳ ସଂସ୍କୃତିରେ ହିଁ ଅଧିକ ବିଘଟନ ଘଟିଥିଲା । ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ଯେପରି ଆମକୁ ପୁଣି ସେହି ଆଦିମ ଅବସ୍ଥାକୁ ଫେରିଯିବାକୁ ହେବବୋଲି ଭାବୁଥିଲେ, ଆମର ସେପରି କୌଣସି ଆକାଂକ୍ଷା ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଅନୁପଯୁକ୍ତ ଓ ଆଦିମ ପୁରାତନକୁ ବର୍ଜନ କରିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଆମକୁ ଆମର ଐତିହ୍ୟ ଭିତରେ ଥିବା ସକଳ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ଓ ସମ୍ପଦକୁ ଅବଶ୍ୟ ସଂରକ୍ଷିତ କରି ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଏ ବିଷୟରେ ଆମର ଏକ ଦୃଢ଼ ଇଚ୍ଛା ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା । ବିଂଶ-ଶତାବ୍ଦୀର ଏକ ଶିଳ୍ପପ୍ରଧାନ ସମାଜର ପ୍ରବଳ ପ୍ରଭାବଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରତିରୋଧ କରିବାକୁ ଆମ ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସମ୍ବଳ ନଥିଲା । ତେଣୁ ଆମର ଅତୀତକୁ ଆମର ବର୍ତ୍ତମାନ ଓ ଆମର ଭବିଷ୍ୟତ ସହିତ ସୁସମ୍ବନ୍ଧିତ କରି ରଖିବାହିଁ ଆମର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହୋଇ ରହିଲା ।

ମୋର ଶିକ୍ଷକତ୍ୱ ଛାଡ଼ିବାପରେ ବେଶ୍ କେତେବର୍ଷ ଯାଏ ଜୁଲୁଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତି ସୋସାଇଟି ବଡ଼ ସନ୍ତୋଷଜନକ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ପାରିଥିଲା । ତା'ପରେ ଏହା ସରକାରଙ୍କ ଠାରୁ ଅର୍ଥସାହାଯ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କଲା ଓ ଫଳତଃ ଆପଣାର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ହରାଇ ବସିଲା । କ୍ରମେ ଏହା ଆପଣାକୁ ସରକାରଙ୍କର ଆଫ୍ରିକା-ବିଭାଗ ଓ ଜୁଲୁ-ରାଜବଂଶର ରାଜନୀତି ସହିତ ଲିପ୍ତ କରି ପକାଇଲା ଓ କ୍ରମେ କ୍ଷୀଣରୁ କ୍ଷୀଣତର ହୋଇ ଶିକ୍ଷକମାନେ ଏହାକୁ ଛାଡ଼ି ବାହାରିଆସିବା ପରେ ଶେଷରେ ବିଲୁପ୍ତ ମଧ୍ୟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ।

ଆଡ଼ାମ୍ସ୍ କଲେଜରେ ଥିବାବେଳେ କେବଳ କିଞ୍ଚିତ୍ ବ୍ୟାୟାମ ସକାଶେ ଟେନିସ୍ ଖେଳିବା ବ୍ୟତୀତ ମୁଁ ଆଉ କୌଣସି ଖେଳରେ ଭାଗ ନେଉନଥିଲି । ତଥାପି ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ବାଧ ହେଲାପରି ମୋ ଭିତରେ ଫୁଟ୍‌ବଲ ଖେଳର ହାରଜିତ୍ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ପକ୍ଷାଗ୍ରହୀ ଉଗ୍ର ମନୋଭାବ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲା । ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ଯେକୌଣସି ସଭାପତିଠାରୁ ସାଧାରଣତଃ ଏହିପରି ଏକ ଉଗ୍ର ମନୋଭାବର ଅପେକ୍ଷା କରାଯାଇଥାଏ । ଆଜିମଧ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଫୁଟବଲ୍ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ହେଲେ ମୁଁ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇପଡ଼ିବାରୁ ଆପଣାକୁ ଆଦୌ ଆୟତ୍ତ କରି ରଖି ପାରେନାହିଁ । ଏକଥା ମଧ୍ୟ ମୋତେ ମାନିନେବାକୁ ପଡ଼ିବ ଯେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଓ ବାହାରୁ ଆସିଥିବା କୌଣସି ଦଳ ଭିତରେ ହେଉଥିବା ଫୁଟବଲ୍ ଖେଳ ଦେଖିଲାବେଳେ ମୁଁ ସବୁବେଳେ ବିଦେଶୀ ଦଳ ଜିତନ୍ତୁ ଓ ଗୋରା ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଦଳ ପରାସ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ ବୋଲି ମନେମନେ କାମନା କରୁଥାଏ । କୃଷ୍ଣକାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଠିକ୍ ଏହାହିଁ କରନ୍ତି ।

ଆଡ଼ାମ୍ସ୍ କଲେଜ ଛାଡ଼ିବାପରେ ମୋର ଏହି ଆସକ୍ତି ଛାଡ଼ିଯାଇଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋ'ଉପରେ ଜାରି ହୋଇଥିବା ରାଜନୀତିକ କଟକଣା ଯୋଗୁ ମଧ୍ୟ ଏହି ଆସକ୍ତିକୁ ପୁଣି ଉତ୍ସାହ ଦେବାଲାଗି ଆଉ କୌଣସି ସୁଯୋଗ ମିଳୁନାହିଁ । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ଗତ ପଚିଶବର୍ଷ ହେଲା ମୁଁ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତି ମଧ୍ୟରେ ଖେଳ କସରତ୍‌ର ପ୍ରଦର୍ଶନ ଓ ପ୍ରତିଯୋଗିତାମାନ ଆୟୋଜିତ କରାଇବାରେ ଯଥାଶକ୍ତି ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଆସିଚି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ମୋତେ ଦକ୍ଷିଣଆଫ୍ରିକା ଫୁଟବଲ ସଂସ୍ଥାର ପ୍ରଥମ ସମ୍ପାଦକ ହିସାବରେ ନିଯୁକ୍ତ ମଧ୍ୟ କରାଯାଇଚି ।

ଏହିସବୁ ଦାୟିତ୍ୱ ନେବାଲାଗି ମୁଁ ଖେଳଦ୍ୱାରା ଯେତିକି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଚି, ବଡ଼ ସାନ, ପ୍ରଖ୍ୟାତ ଓ ଅଖ୍ୟାତ ନାନାପ୍ରକାର ଲୋକଙ୍କର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିବାଲାଗି ସୁବିଧା ପାଇବାର ଆଗ୍ରହଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ସେତିକି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଚି । ଦିନକର କଥା ଏଠି ମୋର ଭାରି ମନେପଡୁଚି । ଥରେ ଏକ ଫୁଟ୍‌ବଲ୍ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଶେଷ ହେବା ପରେ ଆମେ କେତେକ ଲୋକ ମଟରରେ ବସି ଯାଉଥାଉ । ମଟର ପ୍ରଖର ଗତିରେ ଚାଲିଥାଏ, ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ କେବଳ ମୁଇଁ ସମ୍ଭବତଃ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ଅବସ୍ଥାରେ ଥାଏ । ମୋର ସବୁବେଳେ ଆଶଙ୍କା ହେଉଥାଏ ଯେ ଏଥର ମଟରଟି ଯାଇ କୋଉଠି ଧକ୍କା ଲାଗିବ ଓ ତାହାରିଦ୍ୱାରା ହିଁ ମୋର ପ୍ରାଣ ଯିବ । ଆମ ସହିତ ଯାଉଥିବା ଜଣେ ଯାତ୍ରୀ ପରିସ୍ରା କରିବାବୋଲି ମଟରରୁ ଓହ୍ଲାଇବାକୁ ବସିଥାଏ । ମଟରଟି ଘଣ୍ଟାକୁ ଷାଠିଏ ମାଇଲ

ବେଗରେ ଚାଲୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ସେ ଦରଜା ଫିଟାଇ ଓହ୍ଲାଇବ ବୋଲି ବାହାରିଥାଏ ଏବଂ ମୁଁ ଆସନ୍ନ ବିପଦରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାଲାଗି ତାକୁ ତା'ର ଏହି ଦୁଃସାହସିକ ମତଲବରୁ ନିରସ୍ତ କରାଇବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

ଆଡ୍ରାମ୍ସ୍ କଲେଜରେ ଏତେଗୁଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ରହିବା ଫଳରେ ମୁଁ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିପାରିଥିଲି, ଏହାକୁ ହିଁ ମୁଁ ସେହି ଅବସ୍ଥାନର ଏକ ପ୍ରଧାନ ଲାଭ ବୋଲି କହିବି । କେବେହେଲେ କୌଣସି ବଦ୍ଧ ଧାରଣା ବା ଭାବନା ମୋତେ ଅନ୍ଧ କଲାପରି ମୋ'ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରିପାରିଛି ବୋଲି ମୋର ଆଦୌ ମନେ ହେଉନାହିଁ । ବରଂ ସମ୍ଭବତଃ ବାସ୍ତବ ପରିସ୍ଥିତି ସହିତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସମ୍ପର୍କ ରଖିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୁଁ ମୋର ଜୀବନସାରା ମୋର ମତକୁ ବଦଳାଇ ଆସିଛି । ମୋ' ଜୀବନରେ ସେପରି କୌଣସି ଉଚ୍ଚାକାଙ୍କ୍ଷା ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ମୁଁ ପ୍ରାଣ ଥିବାଯାଏ ଭଗବାନଙ୍କର ସେବା କରିପାରିବି, ମୋର ପ୍ରତିବେଶୀ ମଣିଷର ସେବା କରିପାରିବି, ଏବଂ ମୋର ସକଳ ଶକ୍ତି ଦେଇ ମୁଁ ଏହି ସେବା କରିପାରିବି, ମୋର କୌଣସି ଉଚ୍ଚାକାଙ୍କ୍ଷା କଦାପି ଏହି ଅଭିଳାଷର ସୀମାରୁ ବହିର୍ଭୂତ ହୋଇ ଯାଇନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ନାନା ମଣିଷଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିବାକୁ ମୁଁ ଚିରକାଳ ମୋର ନିଶ୍ୱାସପ୍ରଶ୍ୱାସ ପରି ଆବଶ୍ୟକ ମଣିଆସିଛି ।

କେବଳ ଛାତ୍ର ଓ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ଆଡ୍ରାମ୍ସ୍ କଲେଜରେ ପ୍ରଶସ୍ତ ସୁଯୋଗ ମିଳୁଥିଲା । ସମ୍ଭବତଃ ଏହି କଲେଜ ଏକ ଆମେରିକାନ୍ ସଂସ୍ଥା ହୋଇଥିବାରୁ ଏଠାକୁ ଅନେକଆଡୁ ଅନେକ ପରିଦର୍ଶକ ଆସୁଥିଲେ । କେହି କଲେଜର ଗୀର୍ଜାରେ ଈଶ୍ୱରୋପାସନାର ପରିଚାଳନା କରୁଥିଲେ, ଆଉକେହି ସଭାରେ ଆମଲାଗି ଭାଷଣ ଦେଉଥିଲେ । ସେହିସବୁ ସଭାରେ ମୁକ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର ଓ ଆଲୋଚନାମାନ ମଧ୍ୟ ହେଉଥିଲା । ଏହିସବୁ ଅବସର ହେତୁ ବୃହତ୍ତର ପୃଥିବୀ ସହିତ ଆମର ସମ୍ପର୍କ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥିଲା ।

ମୋ'ଉପରେ ସ୍ଥାୟୀ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥିବା ହେତୁ କାହାକୁ ଜଣକୁ ମୋର କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇଲେ ମୁଁ କଦାପି ନ୍ୟାୟବିଚାର କରିବିନାହିଁ, ତଥାପି ମୋର ଧାରଣାଶକ୍ତିରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଗମ୍ଭୀରତା ଆଣି ଦେଇଥିବାରୁ ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ କେତେଜଣଙ୍କ ପାଖରେ ମୋର କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କରିବି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ବ୍ୟକ୍ତି ଅତି ଅଜାଣତ ଭାବରେହିଁ ମୋତେ ପ୍ରଭାବିତ କରିଛନ୍ତି ।

ମୋର ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମୁଁ ଆଗ ମୋର ବନ୍ଧୁ ଅଧ୍ୟାପକ ମାଥିଉସ୍‌ଙ୍କର ଉଲ୍ଲେଖ କରିବି । ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁତା ମୋତେ ଅନେକ ଆନନ୍ଦ ଓ ଅନେକ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇଛି । ଶିକ୍ଷକ-ତାଲୀମ ବିଭାଗରେ ମୋର ନିଯୁକ୍ତି ହେବାର ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ ସେ ହାଇସ୍କୁଲର ଅଧକ୍ଷ ହୋଇ ଆସିଲେ ଏବଂ ଆଡ୍ରାମ୍ସ୍ କଲେଜରେ ଆପଣା ବିଭାଗଟିକୁ ସେ ନାନାଭାବେ ସୁସଂଗଠିତ କରି ସମସ୍ତଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଆମେ ଆଡ୍ରାମ୍ସ୍ କଲେଜର କୌଣସି

ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଯୁବକ ସହକର୍ମୀ କଦାପି ଆଶଙ୍କା କରିନଥିଲୁ ଯେ ଦିନେ ଜୋହାନ୍ସ୍‌ବୁର୍ଗଠାରେ ଗୁରୁତର ରାଜଦ୍ରୋହର ଅପରାଧରେ ତାଙ୍କୁ ମଧ ବିଚାରାଳୟରେ ଯାଇ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ;— ଅଧାପକ ମାଥିଉସ୍‌ଙ୍କୁ ଫୋର୍ଟ୍ ହେୟାର୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ କଲେଜରୁ ଓ ମୋତେ ମୋର ମିଶନ୍-କେନ୍ଦ୍ରରୁ ଆସି ଅଦାଲତରେ ଠିଆହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆପଣାର ସମ୍ମାନାସ୍ପଦ ଓ ସୁପ୍ରଶଂସିତ ଶିକ୍ଷକ-ଜୀବନର ଶେଷକାଳରେ ଅଧାପକ ମାଥିଉସ୍ ଯେ ଅବସର ନେବାର ଦୁଇବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ପଦରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଇ ବାହାରି ଆସିବେ ଓ ତଦ୍ୱାରା ଆପଣାର ପ୍ରାପ୍ୟ ୭୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ହରାଇବେ ପଛକେ, କିନ୍ତୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଆଇନ୍‌ର ଅନ୍ୟାୟ-ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ କଦାପି ବରଦାସ୍ତ କରିବେନାହିଁ, ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଏହି ଏକଥାର ଆହୁରି କମ୍ କଳ୍ପନା କରି ପାରିଥିଲି ।

ମୋର ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କ ମଧରୁ ଆଉଜଣଙ୍କର ସ୍ନେହମୟ ସ୍ମୃତି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ ମୋର ମନଭିତରେ ରହିଚି, ସେ ହେଉଚନ୍ତି ଶିଳ୍ପ-ବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧକ୍ଷ ଡା. ବ୍ରୟ୍‌କ୍ନର୍ । ଆପଣାର ଧର୍ମୋପଦେଶ ଦ୍ୱାରା ସେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ଆକର୍ଷଣ କରିପାରୁଥିଲେ ବୋଲି ମୁଁ କଦାପି କହିବିନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଉଚ୍ଚାରିତ ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ ମୋ'ଭିତରେ ଜୀବନ୍ତ ହୋଇ ରହିଚି । ସେ ଆମକୁ କହିଥିଲେ; ''ଅନ୍ୟ କାହାରି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ କୌଣସି ମନ୍ଦ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରହିଚି ବୋଲି ପ୍ରମାଣ ନପାଇଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ କଦାପି ସେହି କାର୍ଯ୍ୟରେ କୌଣସି ମନ୍ଦ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରହିଥିବାର ଆଶଙ୍କା କରିବାନାହିଁ ।'' ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିଲାବେଳେ ମୁଁ ଏହି ସତ୍ୟଟି ମାନି ଚଳିବାକୁ ସବୁବେଳେ ଚେଷ୍ଟା କରିଆସିଚି ।

ଡି. ଭିଲିଅର୍ସ୍ ବୋଲି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହିତ ମୋର ସମ୍ପର୍କ ଆଜି ମଧ ମୋତେ ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ସମ୍ପର୍କ ବୋଲି ଲାଗୁଚି । ଡି. ଭିଲିଅର୍ସ୍ ହେଉଚନ୍ତି ଜଣେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଶ୍ୱେତକାୟ, ମୋର ଜଣେ ସହକର୍ମୀ । ଆପଣାର 'ଆଧୁନିକ' ମତ ସକାଶେ ସେ ହଲାଣ୍ଡୀୟ ରିଫର୍ମଡ୍ ଚର୍ଚ୍ଚରେ ପାଦ୍ରୀ ହେବାର ସୁଯୋଗ ଲାଭ କରିବାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ସେଥିଲାଗି ଅନ୍ୟ ଶ୍ୱେତକାୟ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଡି. ଭିଲିଅର୍ସ୍ ହିଁ ଆମ କଳାମାନଙ୍କର ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ବୋଲି ମନେ ହେଉଥିଲେ । ଏକଥା ଅବଶ୍ୟ ସତ ଯେ ଅଧିକାଂଶ ଗୋରା ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ସେ ଆମସହିତ ଅଧିକ ମୁକ୍ତ ଭାବରେ ଅଧିକ ସମୟ ମିଶିପାରୁଥିଲେ । ଆମର କମନ୍ ରୁମ୍‌ରେ ସେ ଆମସହିତ ଏକାଠି ଆସି ବସୁଥିଲେ, ଆମର ନିବାସଗୃହରେ ମଧ ସେ ଆମସହିତ ନାନା ଦୀର୍ଘ ଆଲୋଚନାରେ ଅନେକ ସମୟ କଟାଉଥିଲେ । ମୋର ଏଠାରେ କହିରଖିବା ଉଚିତ ଯେ ଆଡ଼ାମ୍ସ୍ କଲେଜ୍‌ର ଜୀବନରେ ଗୋରା-କଳା ବର୍ଣ୍ଣବିଭେଦ ଅବଶ୍ୟ କିଞ୍ଚିତ୍ ପରିମାଣରେ ରହିଥିଲା ।

ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଡି. ଭିଲିଅର୍ସ୍ ହିଁ ସାଧାରଣତଃ ଗୋରାମାନଙ୍କର ଓ ବିଶେଷତଃ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଗୋରାମାନଙ୍କର ଅସହିଷ୍ଣୁତା ସହିତ ପରିଚିତ ହେବାରେ ମୋତେ

ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କରିଚନ୍ତି । କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଉପରେ ହେଉଥିବା ଅତ୍ୟାଚାର ବିଷୟରେ ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ସଚେତ ନଥିଲେ ମଧ ଶ୍ରୀ ଡ଼ି. ଭିଲିୟର୍ସ୍ ହିଁ ମୋତେ ଏହି ବିଷୟରେ ସଚେତ କରାଇଚନ୍ତି । ଏହିପରି ଅତ୍ୟାଚାର କରିବାଲାଗି ଗୋରାମାନେ କିପରି ଜାଣିଶୁଣି ତାଲୀମ ହେଉଚନ୍ତି ଓ ସେ ନିଜେ କିପରି ଏହିପରି ତାଲୀମର ପ୍ରତିରୋଧ ଓ ପ୍ରତିବାଦ କରିଚନ୍ତି, ସେହିସବୁ ବିଷୟରେ ଶ୍ରୀ ଭିଲିଅର୍ସ୍ ମୋତେ ପରିଚିତ କରାଇ ଦେଇଥିଲେ ।

ଦିନକର ମୋତେ ସେ କହିଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ କଥାରୁ ମୁଁ ଅନୁମାନ କରିଥିଲି ଯେ ସେ ଆପଣାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ହିଁ ଏକଥା କହୁଚନ୍ତି : ''ଯଦି ତୁମେ କେବେ ଉଦାରଦୃଷ୍ଟିସମ୍ପନ୍ନ କୌଣସି ଗୋରା ଆଫ୍ରିକାବାସୀର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିବ, ତେବେ ଗୋଟିଏ କଥା ଅବଶ୍ୟ ମନେରଖିବ ଯେ ଅନେକ ହୃଦୟାଲୋଡ଼ନ ଏବଂ ଅନୁତାପ କରିବାପରେ ଯାଇ ସେ ଏହିପରି ଏକ ଦୃଷ୍ଟି ଅର୍ଜନ କରି ପାରିଚି । କାରଣ ତା'ର ଜନ୍ମ ହେବା ଦିନଠାରୁ ସେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ ଘୃଣା କରିବାଲାଗି ହିଁ ଶିକ୍ଷା ପାଇଚି, ଘୃଣାରେ ହିଁ ପ୍ରତିପାଳିତ ହୋଇଚି । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର କଳାମାନେ ଯେ ଆମପରି ମନୁଷ୍ୟ-ପଦବାଚ୍ୟ ନୁହନ୍ତି, ପିଲାଦିନରୁ ଆମକୁ ଏହି ଶିକ୍ଷା ହିଁ ଦିଆଯାଇଚି ।''

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଯେ ଅନ୍ୟ ପିଲାଙ୍କୁ ଓ ଏପରିକି ସେମାନଙ୍କର ଗୁରୁଜନମାନଙ୍କୁ ଘୃଣା କରିବାଲାଗି ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଉଚି, ଏକଥା ବୁଝିବାପରେ ମୁଁ ଯେପରି ସଂତ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି, ସେକଥା ଆଜି ମଧ ମୋର ମନରୁ ଯାଇନାହିଁ । ମୋର ମନେହେଉଚି, ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସକଳପ୍ରକାର ଅମାନୁଷିକତାକୁ ମୁଁ ପ୍ରଧାନତଃ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ନୈତିକ ସ୍ଖଳନରୂପେ ଦେଖି ଆସିଥିଲି । ପିଲାଦିନରୁ ଘୃଣାର ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଇ ଯେ ମଣିଷ ଭିତରେ ଏହି ବିଷକୁ ପୂରାଇ ଦିଆଯାଉଚି, ମୁଁ କେବେହେଲେ ଏକଥା କଳ୍ପନା କରୁନଥିଲି ।

ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ ଶ୍ରୀ ଡି. ଭିଲିଅର୍ସ୍‌ଙ୍କର ଅନେକ ପ୍ରଭାବ ଆମ ଉପରେ ପଡ଼ିଥିଲା, କାରଣ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ସମସ୍ୟାର ଯେଉଁ ଦିଗଟି ବିଷୟରେ ଆମେ ପ୍ରଧାନତଃ ଅଜ୍ଞ ପରି ରହିଥିଲୁ, ସେ ସେହିଦିଗଟି ଉପରେ ହିଁ ଆଲୋକପାତ କରି ଆମକୁ ଦେଖାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଗୋରା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ସାମାଜିକ ନୀତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ସେ ନିଜେ ଅନେକ ପ୍ରକାରେ ବିଦ୍ରୋହ କରିଥିଲେ ମଧ ସେ ସେମାନଙ୍କର ସ୍ଥିତି ବିଷୟରେ ସକଳ କାରଣ ଦର୍ଶାଇ ଆମର ହୃଦ୍‌ବୋଧ କରାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ; ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଶ୍ୱେତକାୟମାନେ କିପରି ପ୍ରଧାନତଃ ଆପଣା ଅତୀତର କବଳରେ ବନ୍ଧାହୋଇ ପଡ଼ିଚନ୍ତି, ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ଆମେ ଏହିକଥା ବୁଝିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲୁ । ଆପଣାକୁ ଆପଣା ଅତୀତର କବଳରେ ପଡ଼ିଥିବା ଏକ ଶକ୍ତିହୀନ ଶିକାର ବୋଲି ମଣୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣାର ଦାୟିତ୍ୱକୁ ଏଡ଼ିବାଲାଗି ଓ ଦୁରାଚାର ଦେଖି ମଧ ନିଷ୍କ୍ରିୟ ରହିବାଲାଗି ଏକ ପ୍ରବୃତ୍ତି ମଣିଷ ଭିତରେ ହୋଇଥାଏ । ତଥାପି ମୁଁ ଭାବୁଚି ଯେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଇତିହାସ ବିଷୟରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଡି. ଭିଲିଅର୍ସ୍ ଆମକୁ ଅନେକାଂଶରେ ଏକ ଯଥାର୍ଥ ପରିଚୟ ଆଣି

ଦେଇଥିଲେ । ଜଣେ ମଣିଷର ଜୀବନଦୃଷ୍ଟିକୁ ଗଢ଼ିବାରେ କେତେପ୍ରକାର ପ୍ରଭାବ ଯେ ଆସି ତା’ଉପରେ ପଡ଼େ, ଏବିଷୟରେ ମୋର ବୁଝିବାଶକ୍ତି ଅନେକ ପରିମାଣରେ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ପାରିଥିଲା, ଏବଂ ଗୋରାଜାତି ଓ ବିଶେଷତଃ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରାଜାତିର ଅନ୍ତର୍ଦ୍ୱନ୍ଦମାନ ବୁଝିବାଲାଗି ମୁଁ ଏହାଦ୍ୱାରା ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟି ଲାଭ କରିଥିଲି । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବନରେ ଏହାହିଁ ମୋତେ ଅନ୍ୟକୁ ଘୃଣା ନକରିବା ଲାଗି ଓ ଅନ୍ୟପ୍ରତି ତିକ୍ତଭାବ ପୋଷଣ ନକରିବାଲାଗି ଅନେକ ସାହାଯ୍ୟ କରିଚି ।

କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଡି. ଭିଲିଅର୍ସ୍ ମୋର ମନଭିତରେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ଥାପନ କରିଚନ୍ତି, ଯାହାର ସମାଧାନ ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ପାଇନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ସେ ବାନ୍ଟୁ ଶିକ୍ଷା-ବିଭାଗର ସେକ୍ରେଟରୀ ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ଏବଂ ଏହି ପଦରେ ଥାଇ ସେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଶିକ୍ଷାକୁ ନଷ୍ଟ କରିବାରେ ହିଁ ସହାୟତା କରିଚନ୍ତି । ଥରେ କରିଥିବା ଅନୁତାପ ଲାଗି ସେ ଏହାଭିତରେ ପୁଣି ଅନୁତାପ କରିଚନ୍ତି, ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟରୁ କ’ଣ ଏହାହିଁ ବୁଝିବାକୁ ହେବ ?

ଶ୍ରୀ ଡି. ଭିଲିଅର୍ସ୍‌ଙ୍କୁ ମୋର ଅନେକ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବାକୁ ରହିଚି । କେଉଁ କାରଣରୁ ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରେ ଏପରି ଏକ ତୁମୁଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଚି, କେଉଁ କାରଣରୁ ସେ ଆପଣା ମତରେ ଆପଣାର ବାଲ୍ୟକାଳର ଅବସ୍ଥାକୁ ଫେରି ଯାଇଚନ୍ତି, ସର୍ବପ୍ରଥମେ ମୁଁ ଏହିକଥା ଜାଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଚି । ଆପଣାର ଅତୀତ ସହିତ ସେ ବର୍ତ୍ତମାନକୁ କିପରି ସଂଗତି ସହିତ ମିଳାଇ ପାରିଚନ୍ତି, ମୁଁ ସେହିକଥା ବୁଝିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । କିନ୍ତୁ ଆମେ ଶେଷଥର ପାଇଁ ପରସ୍ପରକୁ ଭେଟିଥିବା ପରେ ଇତିମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଯାଇଚି, ଏବଂ ମୁଁ ଭାବୁଚି ଆଜି ଆମଭିତରେ ଭେଟ ହେଲେ ଆମେ ହୁଏତ ମଣିଷ ଭାବରେ, କୌଣସି ପ୍ରକାର ପ୍ରତିବନ୍ଧ ନଥିବା ସମାନ ମଣିଷ ଭାବରେ ପରସ୍ପରର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ପାରିବୁନାହିଁ ଓ ଆମଭିତରେ ରହିଥିବା ମତଭେଦ ଗୁଡ଼ିକର ଆଲୋଚନା ମଧ୍ୟ କରି ପାରିବୁନାହିଁ । ଏହିପରି ଏକ ସ୍ଥିତିକୁ ମୁଁ କେବଳ ଦୁଃଖଦାୟକ ବୋଲି କହିବି ।

ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜ୍ ପରିଦର୍ଶନ କରି ଆସିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏଠି ମୁଁ ଡା. ଆଗ୍ରେଙ୍କର ନାମୋଲ୍ଲେଖ କରିବି । ତାଙ୍କର ଅସାଧାରଣ ବକ୍ତୃତା ଦେବାର ଶକ୍ତି ସକାଶେ ହିଁ ତାଙ୍କର ପରିଦର୍ଶନ ମୋର ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମନେଅଛି । ଜଣେ କଳା ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଯେ ଏତେଦୂର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଭ କରିପାରେ, ସେ ଆମକୁ ଏହାର ଏକ ପ୍ରମାଣ ଦେଇ ଯାଇଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଏପରି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିରଳ ଥିଲା । ତଥାପି ସେତେବେଳେ ସେ ଆମକୁ ଦେଇଥିବା ପରାମର୍ଶ ଏକ ସୁଚିନ୍ତିତ ପରାମର୍ଶ ଥିଲାବୋଲି ମୁଁ କହିପାରୁ ନାହିଁ, ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ସେହି ପରାମର୍ଶକୁ କେବଳ ବର୍ଜନ ହିଁ କରିବି । ସେ ଆମକୁ ଭାରି ଜୋର ଦେଇ କହିଥିଲେ : ‘‘ଯେତିକି ମିଳୁଚି,

ଆଗ ସେତିକି ନିଅ । ଯାହା ମିଳିବା ଉଚିତ, ତାହାର ମାତ୍ର ଅଧେ ମିଳୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତୁମେମାନେ ତାହାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନିଅ । ଏହି ଅଧେକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ କାମରେ ଲଗାଇ ସାରିବାପରେ ଯାଇ ଆଉ ଅଧଟିକୁ ମନ ବଳାଅ ।''

ଆବଶ୍ୟକ ପଡ଼ିଲେ ଓ ଉଚିତ ମଣିଲେ ମିଳାମିଶା କରିନେବାକୁ ମୁଁ ସବୁବେଳେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି; କିନ୍ତୁ ଯାହା ମିଳିଲା, ଖୁସୀ ହୋଇ ତାହାକୁ ହିଁ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ମୁଁ ଆଦୌ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରୁନାହିଁ । ମୋ'ର ମାଗିଥିବା ଜିନିଷରୁ ଯେ ମୋତେ ଅଧେ ମିଳୁଚି, ଏହି ବିଷୟରେ ମୁଁ ଆଗ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଜାଣିବାକୁ ଚାହେଁ । କିନ୍ତୁ ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକାର ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ ନୀତିରେ ମୋତେ ଆହାର ବଦଳରେ ପାହାର ହିଁ ମିଳୁଚି ।

ଅନ୍ତତଃ ଥରେ ଜଣକର ପରିଦର୍ଶନ ପରେ ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜରେ ଏକ ହାସ୍ୟୋଦ୍ଦୀପକ ପରିସ୍ଥିତି ଉପୁଜିଥିଲା । ଥରେ ଜଣେ ପାଦ୍ରୀ ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଜବଂଶ ବିଷୟରେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ କିଛି କହିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ପଞ୍ଚମ ଜର୍ଜ୍‌ଙ୍କର ଜୁବିଲି ଉପଲକ୍ଷ୍ୟରେ ସେ ଏହି ଭାଷଣ ଦେବାକୁ ଆସିଥାନ୍ତି । ବକ୍ତା ତାଙ୍କର ଭାଷଣରେ ବିଷୟଟି ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରିବା ଅପେକ୍ଷା ଆମଭିତରେ ଦେଶପ୍ରେମ ଜାଗ୍ରତ କରିବାର ହିଁ ଅଧିକ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । ବ୍ରିଟିଶ୍ ରାଜବଂଶକୁ ସେ ଜୁଲୁ ରାଜବଂଶ ସହିତ ତୁଳନା କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏହି ତୁଳନା ଛଳରେ ସେ ଦ୍ୱିତୀୟଟିକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ନୀରସ ବୋଲି ଦେଖାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର କହିଥିବା କଥାକୁ ଛାତ୍ରମାନେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ରଖିଥିବାର କୌଣସି ବାହ୍ୟ ସୂଚନା ସେଦିନ ମିଳୁନଥିଲା । ତା'ପରେ ଅଷ୍ଟମ ଏଡୁଆର୍ଡ୍ ଗାଦୀ ଛାଡ଼ିଲେ । ଯେତେବେଳେ ସେ ଆପଣାର ଗାଦୀ ଓ ଆପଣାର ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଲେ (ଜୁଲୁ ଆଖିରେ ଘଟଣାଟି କେବଳ ଏହିପରି ଦିଶୁଥିଲା ।), ଆମ ଛାତ୍ରମାନେ ଏହାର ପ୍ରତିବାଦ କରି ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରଦର୍ଶନଟିଏ ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ଚିତ୍କାର କରି କହୁଥିଲେ : ''ଡାକ ସେ ମିଷ୍ଟର୍ ଟେଲର୍‌ଙ୍କୁ । ସେ ପୁଣିଥରେ ଆସି ଆମକୁ ବ୍ରିଟିଶ୍ ରାଜବଂଶ ବିଷୟରେ ଆଉକିଛି କହନ୍ତୁ ।''

ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜର ଗୁରୁଜନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଦୁଇଜଣ ମୋତେ ବଡ଼ ଗଭୀର ଭାବରେ ଆକୃଷ୍ଟ କରିଥିଲେ । ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଅଶ୍ୱସ୍ତିକର ପରିସ୍ଥିତି ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିବା ସମୟରେ ଡା. ଏଡ୍‌ଗାର୍ ହୁକ୍‌ସ୍ କଲେଜକୁ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ହୋଇ ଆସିଲେ । ଏପରି ଏକ ପ୍ରତିକୂଳ ବାତାବରଣରେ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରି ମଧ୍ୟ ସେ ଅଳ୍ପଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଅନୁଷ୍ଠାନର ବାୟୁମଣ୍ଡଳରେ ଏକ ସଂହତି ସ୍ଥାପନ କରି ପାରିଥିଲେ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଭାଗରେ ହିଁ ତାଙ୍କର ସୁଦକ୍ଷ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ଗଭୀର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଥିଲା । ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜରେ ସେହି ହେଉଚନ୍ତି ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ଯିଏ କି ପାଦ୍ରୀ ନଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ପାଦ୍ରୀ ହିସାବରେ ତାଲିମ ପାଇନଥିଲେ । ତଥାପି ଆପଣାର ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ସେ ଅତୀବ ନିଷ୍ଠାପର ଥିଲେ, ଏବଂ ତାଙ୍କର ଏହି ଗୁଣଟି

ମୋ'ଉପରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥିଲା । ହୁଏତ ତାଙ୍କରିଠାରୁ ଓ ଶ୍ରୀ ସି. ଡବ୍ଲିଉ. ଆର୍‌କିନ୍‌ସ୍‌ଙ୍କଠାରୁ ହିଁ ମୁଁ ଗୀର୍ଜା ବାହାରର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ବିଷୟରେ ଅନେକ ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟି ଲାଭ କରିଥିଲି ।

ସେତେବେଳେ ଡା. ବ୍ରୁକ୍‌ସ୍ ଅକ୍ସଫୋର୍ଡ଼ ଗୋଷ୍ଠୀର ଜଣେ ସଦସ୍ୟ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଘରେ ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀର ଅନେକ ସଭା ବସୁଥିଲା ଏବଂ ଅତି ମୁକ୍ତ ଓ ପ୍ରତିବନ୍ଧହୀନ ବାତାବରଣ ମଧ୍ୟରେ ସେଠି ଅନେକ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନାମାନ ହେଉଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବିଭିନ୍ନ ଜାତି ଆସି ଏକତ୍ର ବାସ କରିବା ଫଳରେ ଯେଉଁସବୁ ଅସୁବିଧା ଓ ସମସ୍ୟାମାନ ଉପୁଜିଚି, ଏହି ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଏଠି ଅତି ଖୋଲାଖୋଲି ଭାବରେ ବିଚାର କରି ପାରୁଥିଲୁ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଆମ ଦେଶର ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ବୋଲି ମୁଁ କଦାପି କହିବିନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଅତି ଉନ୍ମୁକ୍ତ ଓ ଗ୍ରହଣଶୀଳ ମନରେ ଆମେ ପରସ୍ପର ସହିତ ମତର ଆଦାନପ୍ରଦାନ କରିପାରୁଥିଲୁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିସ୍ଥିତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ଏପରି ଏକ ଆଲୋଚନା ଅସମ୍ଭବ ବୋଲି ମନେହେବା ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ ।

ଅକ୍ସଫୋର୍ଡ଼ ଗୋଷ୍ଠୀକୁ ଆଜିକାଲି ନୈତିକ ପୁନର୍ଜାଗରଣର ଆନ୍ଦୋଳନ (Moral Rearmament) ବୋଲି କୁହାଯାଉଚି । ଡା. ବ୍ରୁକ୍‌ସ୍ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀର ସଦସ୍ୟ ଅଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ମୁଁ ଜାଣେନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ସାମାଜିକ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଶୁଦ୍ଧତା ଓ ନୈତିକତା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ଦିଗରେ ସେ ଆଜି ମଧ୍ୟ ଆଦର୍ଶସ୍ଥାନୀୟ ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି ।

ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜରେ ଅତିବାହିତ ମୋର ପ୍ରଥମ ଜୀବନରେ ମୁଁ ଶିକ୍ଷକ ତାଲିମ କେନ୍ଦ୍ରର ଅଧକ୍ଷ ଶ୍ରୀ. ସି. ଡବ୍ଲିଉ. ଆର୍‌କିନ୍‌ସ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନେକ ପରିମାଣରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲି । କେତେ ବର୍ଷ ସକାଶେ ସେ ସମଗ୍ର ଅନୁଷ୍ଠାନଟିର ଅଧକ୍ଷ ଭାବେ ମଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନରେ ମୁଁ ଯାହାକୁ ସବୁଠାରୁ ଉଚ୍ଚ ଓ ସ୍ଥାୟୀ ମୂଲ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲି, ମୋ'ଲାଗି ଶ୍ରୀ ଆର୍‌କିନ୍‌ସ୍ ସେହି ମୂଲ୍ୟର ହିଁ ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇବା ଓ ଆପଣା ସମାଜର ସେବା କରିବା, — ସବୁବେଳେ ସେ ଏହି ଦୁଇଟି କଥା ଉପରେ ଜୋର ଦେଉଥିଲେ ଏବଂ ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜର ଆଖପାଖରେ ଥିବା ଆଫ୍ରିକାନ୍ ବସତିର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ଆମକୁ ଘନିଷ୍ଠ ଭାବରେ ସମ୍ପୃକ୍ତ କରି ରଖିବାକୁ ସେ କଦାପି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ କୁଣ୍ଠିତ ହେଉନଥିଲେ । ସମ୍ଭବତଃ ଏଥିପାଇଁ ସମଗ୍ର ଅନୁଷ୍ଠାନଟିକୁ ଗୌରବ ଦେବାକୁ ହେବ, କିନ୍ତୁ ମୋର ସ୍ମୃତିରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଆର୍‌କିନ୍‌ସ୍ ହିଁ ଏହାର ପ୍ରତୀକରୂପେ ରହିଯାଇଚନ୍ତି ।

ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ରହିଥିବା ନୈତିକ ବାତାବରଣର ଋଣ ମୋ'ଲାଗି ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଋଣ । ଏଥିଲାଗି ମୁଁ ସେହି କଲେଜ୍ ଓ ତାହାର ଅନ୍ତେବାସୀମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଚିରଦିନ ଋଣୀ ହୋଇ ରହିଥିବି । ଅତି ଧୀର ଓ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଏହି ବାୟୁମଣ୍ଡଳର ପ୍ରଭାବ

ମୋ'ଭିତରେ ଭେଦିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା ଓ ମୋ'ଜୀବନର ଗଭୀର ସ୍ତରରେ ସ୍ଥାୟୀ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମ ଯେ କେବଳ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବ୍ୟାପାର ନୁହେଁ ଓ ସାମାଜିକ ଜୀବନ ସହିତ ଯେ ଏହାର ଘନିଷ୍ଠ ସଙ୍ଗତି ରହିଛି, ମୋ' ଆଗରେ କ୍ରମେ ଏହି ସତ୍ୟଟି ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ସମାଜର ଯାବତୀୟ ସମସ୍ୟା ଓ ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାଲାଗି ଏହି ଧର୍ମ ହିଁ ଆମକୁ ଅସାଧାରଣ ସାଧନମାନ ଯୋଗାଇ ଦେଇଥିଲା । ଆମ ଜୀବନର ସକଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ହିଁ ଏହି ଧର୍ମର ପ୍ରୟୋଗ ହେବା ଉଚିତ; କେବଳ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ ଧର୍ମର ପ୍ରେରଣାଦ୍ୱାରା ଅନୁଧାବିତ ହୋଇପାରିଲେ ଯାଇ ସ୍କୁଲରେ ଧର୍ମପ୍ରଚାର କରିବାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ରାସ୍ତା ତିଆରି କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମର ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟ ପବିତ୍ର ଓ ସାର୍ଥକ ହୋଇପାରିବ ।

ଜଣେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ହିସାବରେ ମୋତେ କାର୍ଯ୍ୟରେ କିଛି କରିବାକୁ ହେବ, ଏହି କାର୍ଯ୍ୟହିଁ ମୋତେ ମୋର ପ୍ରତିବେଶୀ ସହିତ ଅନ୍ତର ଭିତରେ ସମ୍ମିଳିତ କରି ରଖିବ, ମୋତେ ତା'ଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରି ପକାଇବନାହିଁ,—ଇଡ଼େନ୍‌ଡ଼େଲ୍‌ଠାରେ ମୁଁ ଏକଥା ଶିଖିନଥିଲି, ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜରେ ହିଁ ଶିଖିଲି । କେବଳ ଉପଦେଶ ଦେଇ ନୁହେଁ, ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଇ ହିଁ ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜ ମୋତେ ଯଥାର୍ଥ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ମାର୍ଗରେ ସମାଜରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାଲାଗି ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରିଥିଲା;— ଏବଂ ମୋର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବନରେ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନଟି ପ୍ରତି କୃତଜ୍ଞ ରହିବାଲାଗି ମୋତେ ଅନେକ ଅବସର ଦେଇଥିଲା ।

□□□

(୪)

"ଗୋରାଭୂଇଁରେ ଚରିବା ମନା"

ଏହି ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜରେ ମୋର ପତ୍ନୀସହିତ ମଧ୍ୟ ମୋର ପ୍ରଥମ ପରିଚୟ ହୋଇଥିଲା ।

ନୋକୁଖାନ୍ୟା ଭେଙ୍ଗୁ ଜୁଲୁଜାତିର ଏକ ପ୍ରମୁଖ ଇଂଲୋସିରେ ବାସ କରୁଥିବା ଥିଲୋକୋଲୋ ଭେଙ୍ଗୁଙ୍କର ନାତୁଣୀ ଥିଲେ । ଜାତିର ପ୍ରଥାନୁସାରେ ଥିଲୋକୋଲା ଏକାଧିକ ପତ୍ନୀ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏହି ପ୍ରଥାନୁସାରେ ମଧ୍ୟ ଜାତିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରମୁଖଙ୍କୁ ଆପଣା ଜୀବନର ଶେଷକାଳରେ ଆପଣାର ଜଣେ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ନିର୍ବାଚିତ କରିନେବାକୁ ପଡୁଥିଲା;— ପରେ କାଳେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀମାନେ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ପ୍ରତି ଈର୍ଷାପରାୟଣ ହୋଇ ତାହାର ଅନିଷ୍ଟ କରିବେ, ସେଥିଲାଗି ପୂର୍ବତନ ପ୍ରମୁଖ ବଞ୍ଚି ଥାଉଥାଉ ଏହି ନିର୍ବାଚନ ଶେଷ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ଏହି କାରଣରୁ ମୋ'ପତ୍ନୀଙ୍କର ପିତା ବଂଶର ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆପଣା ପିତାଙ୍କ

ଅନ୍ତେ ଜାତିର ପ୍ରମୁଖ ହୋଇ ପାରିନଥିଲେ । ତଥାପି ଆମ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୋର ପତ୍ନୀ ରାଜବଂଶଜା ଥିଲେ, ଏବଂ ମୁଁ ଜଣେ ସାଧାରଣ ବଂଶରୁ ଜାତ ହୋଇଥିଲି । ଏପରି ଏକ ପରିସ୍ଥିତି ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କର ମନରେ ବିବାହ ବିଷୟରେ କୌଣସି ଅସ୍ୱସ୍ତିକର ଭାବ ଆଦୌ ସ୍ଥାନ ପାଇନଥିଲା ।

ମୋ' ପତ୍ନୀଙ୍କର ପିତା ମାଫିଆ ଭେଙ୍ଗୁଙ୍କଠାରୁ ବଂଶର ଅଣଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଶେଷ ହୋଇ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ମାଫିଆ କେବଳ ଏକ ପତ୍ନୀ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଡରବାନ୍ ନିକଟରେ ଥିବା ଉମ୍‌ଗେନି ମିଶନ୍ କେନ୍ଦ୍ରଦ୍ୱାରା ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମକୁ ଦୀକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲେ । ତେଣୁ ମୋ' ପରି ମୋର ପତ୍ନୀ ମଧ୍ୟ ଏକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଗୋଷ୍ଠୀଭିତରେ ପ୍ରତିପାଳିତ ହୋଇଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ଇନାନ୍ଦାଠାରେ ସ୍କୁଲକୁ ଯାଇଥିଲେ ଓ ତା'ପରେ ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜରେ ଶିକ୍ଷକ ହେବାଲାଗି ତାଲୀମ୍ ପାଇଥିଲେ ।

ଓହ୍ଲାଙ୍ଗେ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ହୁଏତ ଆମେ ଦୁହେଁ କୌଣସି ସମୟରେ ନିଶ୍ଚୟ ଏକକାଳୀନ ଛାତ୍ର ହୋଇ ରହିଥିବୁ, କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ ଆମେ ଏବିଷୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଜ୍ଞ ଥିଲୁ । ନୋକୁଖାନ୍ୟା ଭେଙ୍ଗୁ ଯେତେବେଳେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଥରଲାଗି ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜକୁ ଆସି ଶିକ୍ଷକ ତାଲୀମ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଯୋଗଦେଲା ଓ ଜୁଲୁଭାଷା ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟ-ପରିଚାଳନା ବିଷୟରେ ମୋର ଛାତ୍ର ହୋଇ ପ୍ରବେଶ କଲା, ସେତେବେଳେ ଯାଇ ମୁଁ ତାକୁ ଜାଣିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲି । ପରେ ସେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜର ପ୍ରାକ୍‌ଟିସିଂ ସ୍କୁଲରେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ହୋଇ ରହିଲା, ଏବଂ ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ ଛାତ୍ରାବାସରେ ବାଳିକାମାନଙ୍କର ଜଣେ ପରିଚାଳିକା ଭାବରେ ମଧ୍ୟ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଆମର ବିବାହ ସମୟରେ ସେ ଏହି ଦୁଇଟିଯାକ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଇଥିଲା ।

ପାରମ୍ପରିକ ଜୁଲୁ ରୀତି ଅନୁସାରେ ଏହି ବିବାହ ବିଷୟରେ ଆମ ଦୁଇ ପରିବାର ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ଦିନଯାଏ ଅନେକ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚାଲିଥିଲା ଏବଂ ଶେଷରେ ବିବାହ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଯିବା ପରେ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେଠାରେ ବାସ କଲା ।

ସହରରେ ବାସ କରୁଥିବା ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ପ୍ରତ୍ୟେକ କୃଷ୍ଣକାୟକୁ ଚିରଦିନ ଏକ ଅନିଶ୍ଚିତତା ଓ ଅସ୍ଥାୟିତା ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ସେଥିଲାଗି ବିବାହର ପ୍ରଥମ ବର୍ଷଠାରୁ ହିଁ ଆମେ ପତିପତ୍ନୀ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ରହିବାକୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିଥିଲୁ । ଅବଶ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ଅନିଶ୍ଚିତତା ଆହୁରି ଅଧିକ ଉତ୍କଟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲାଣି, କାରଣ ସେତେବେଳେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ସହରାଞ୍ଚଳ ଆଇନ୍ ଏବଂ ସହରକୁ ଆସୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ କଣ୍ଟ୍ରୋଲ୍ କରିବାର ଆଇନ୍ ପାସ୍ ହୋଇନଥିଲା । ତଥାପି ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ଏହି କଟକଣାମାନ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ଜାରି ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜ ଦ୍ୱାରା ଆମେ ଅନେକ ଦିଗରୁ ଉପକୃତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହିଠାରେ ହିଁ ଘର କରି ରହିବା ଆମ ପକ୍ଷରେ ଆଦୌ ସମ୍ଭବ

ନଥିଲା, ତେଣୁ ଆମର ସଂସାର ଆରମ୍ଭ କରିବାଲାଗି ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ଯାଇଥିଲା । ମୋର କର୍ମମୟ ଜୀବନରେ ମୁଁ କେବେ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ଯିବି ବୋଲି ଆଦୌ ଭାବିନଥିଲି; ସେଥିଲାଗି-ହୁଏତ ସାରା ଜୀବନ ଆମକୁ ଏହିପରି ଅଲଗା ହୋଇ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ବୋଲି ଆମେ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଇଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଘଟଣା-ପ୍ରବାହ ଆମକୁ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କଲା । କେବଳ ଆଠବର୍ଷ ଲାଗି ହିଁ ଆମେ ପରସ୍ପରଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ବାସ କରିଥିଲୁ ।

ଆମର ବିବାହ ଫଳରେ ଅନ୍ତତଃ ମୋର ବୃଦ୍ଧା ମାଆ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରିବାରୁ ଅବ୍ୟାହତି ପାଇଲେ । ସେ ବିଶେଷତଃ ମୋ'ରି ଲାଗି ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ ଭାବରେ ବିଗତ ଅନେକ ବର୍ଷ ଲାଗି ଖଟିଖଟି ଆସିଥିଲେ, ତେଣୁ ଶେଷରେ ତାଙ୍କୁ ଏହି କଠିନ ଶ୍ରମରୁ ଅବକାଶ ମିଳିବାରୁ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ଆଶ୍ୱସ୍ତ ଓ ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇଥିଲି । ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହିଁ ସେ ଆମ ପାଖରେ ଘରେ ରହିଥିଲେ ଓ ଆମେ ତାଙ୍କର ସେବା କରିବାର ଅବକାଶ ଲାଭ କରିଥିଲୁ ।

ଆମର ବୈବାହିକ ଜୀବନର ଅନ୍ତର୍ଗତ ସଂସାର ପ୍ରକୃତରେ କିଭଳି ଥିଲା ଓ ଆମର ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ବନ୍ଧ କେତେଦୂର ଗଭୀର ଥିଲା, ସେବିଷୟରେ ମୁଁ କିଛି କହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏପରି ଜଣେ ନିଷ୍ଠାପରାୟଣା ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଓ ଭଲ ମଣିଷକୁ ପତ୍ନୀରୂପେ ପାଇଥିବାରୁ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଭାରି ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ବୋଲି କହିବି । ଅତି ପିଲାଦିନରୁ ସେ ମାଆ ହରାଇଥିଲା ଏବଂ ସେଥିଲାଗି ପିଲାଦିନରୁ ହିଁ ତାକୁ ଅନେକ ସଂଘର୍ଷ ମଧ୍ୟଦେଇ ଗତି କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏହିସବୁ ସଂଘର୍ଷ ଫଳରେ ସେ ଯେଉଁସବୁ ଗୁଣ ଅର୍ଜନ କରିପାରିଥିଲା, ସେହି ଗୁଣଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ମୁଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ବୋଲି ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିଆସିଚି । ସେ ଆମର ସଂସାରକୁ ସୁନ୍ଦର ଓ ସମ୍ମାନାସ୍ପଦ କରି ଗଢ଼ି ପାରିଥିଲା, ମୋ'ଠାରୁ ପ୍ରାୟ କୌଣସି ସାହାଯ୍ୟ ନପାଇ ସେ ଏକାକୀ ଏହା କରିପାରିଥିଲା, ଏଥିଲାଗି ମୁଁ ଚିରଦିନ ତା'ପାଖରେ କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିବି । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଅନିଶ୍ଚିତ ଓ ଅଶ୍ୱସ୍ତ ଜୀବନ ଭିତରେ ସେ ଆମଲାଗି ଅନ୍ତତଃ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଏକ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂସାର ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରିଚି ।

ନୋକୁଖାନ୍ୟାର ସାଧୁତାକୁ ହିଁ ମୁଁ ତାହାର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ଗୁଣ ବୋଲି କହିବି । ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ ଅଟଳ ବିଶ୍ୱାସ, ମୋ'ପ୍ରତି ଓ ଆମ ପରିବାରପ୍ରତି ଅଟଳ ଶ୍ରଦ୍ଧା,— ସବୁଥିରେ ହିଁ ତାର ସାଧୁତା ଗୁଣଟି ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ । ଠିକ୍ ସମୟରେ ଦୋକାନର ବାକୀ ପରିଶୋଧ କରିଆସିବା ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି, କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ କୌଣସି ଘଟଣାକୁ ଭୁଲ ବୁଝିଚି ବୋଲି ଜାଣିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆପଣାର ଭୁଲକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ହିଁ ତା'ର ସାଧୁତାର ନିଦର୍ଶନ ମିଳୁଥିଲା ।

ନୋକୁଖାନ୍ୟା, ମୁଁ ଓ ଆମ ପରିବାରର ନିଜର ବୋଲି କହିବାକୁ ସଂସାରରେ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ସମ୍ପତ୍ତି ନାହିଁ । ସାଧାରଣ ଜୀବନ ଭିତରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ବୁଡ଼ି କରି ରହିଥିବା ଓ କୌଣସି ପ୍ରକାର ନିଷେଧ ଓ କଟକଣା ଜାରି ନହେବାଯାଏ ପ୍ରଧାନତଃ ଭ୍ରମଣରେ ହିଁ ଅଧିକ ସମୟ ଦେଉଥିବା ଜଣେ ପୁରୁଷକୁ ସେ ନିଜର ସ୍ୱାମୀରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଚି । ତଥାପି ପ୍ରଧାନତଃ ତାହାର ଖୋଲା ମନ ଓ ସାଧୁ ହୃଦୟ ସକାଶେ ହିଁ ଆମର ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେବେହେଲେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ପ୍ରମାଦ ବା ଜଟିଳତା ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିନାହିଁ । ଆମ ପାଖରେ କୌଣସି କଥା ନାହିଁ ବୋଲି ସେ କଦାପି କୌଣସି ସମୟରେ କୌଣସି ରୋଷ ବା ଅସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶ କରିନାହିଁ ।

ମୋର ପରିବାର ଓ ମୋର ସାଧାରଣ କାର୍ଯ୍ୟମଧ୍ୟରେ ସେ କେବେହେଲେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିନାହିଁ । ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକାର ରାଜନୀତିକ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ମୋର ପ୍ରବେଶ କରିବାବେଳେ, ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ମୁଖ୍ୟ ସଭାପତିରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହେବାବେଳେ, ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ବେଳେ ବା ମୋତେ ରାଜଦ୍ରୋହର ଅପରାଧରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିବା ବେଳେ ସେ କଦାପି ଦିନେହେଲେ ଆସି କହିନାହିଁ, "ଏଥର ପିଲାଙ୍କର ଓ ମୋର ଦଶା କଣ ହେବ କହିଲ ?" ବରଂ ଅପର ପକ୍ଷରେ ସେ ଆମଲାଗି ଏକ ସୁନ୍ଦର ସଂସାର ଗଢ଼ି ରଖିପାରିଚି, ମୋ'ଜୀବନଲାଗି ଏକ ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଓ ଅନେକ ସମୟରେ ଏକ ପୁରୋଭୂମି ତିଆରି କରି ରଖିପାରିଚି । ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ କେବେହେଲେ କୌଣସିପ୍ରକାର ପ୍ରମାଦ ଓ ଅନିଶ୍ଚିତତା ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିନାହିଁ ।

ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ କେବଳ ମୁଇଁ ମୋର ପରିବାରକୁ ଚିରଦିନ ଅବହେଳା କରିଆସିଚି ଓ ସେଥିଲାଗି ସବୁବେଳେ ନିଜକୁ ଦୋଷୀ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଚି । କିନ୍ତୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅଭିଯୋଗ ନକରି ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ପରିବାରର ସକଳ ଦାୟିତ୍ୱକୁ ଆପଣା ମୁଣ୍ଡରେ ବହନ କରିଚି ଏବଂ ମୁଁ ସାଧାରଣ ଜୀବନରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ଦିନଠାରୁ ସଂସାରର ଯାବତୀୟ ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଲାଇ ଆସିଚି, ଏଥିଲାଗି ମୁଁ ତା'ପାଖରେ ଯେତେ କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ କଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା କଦାପି ଯଥେଷ୍ଟ ହେବନାହିଁ ।

କେବଳ ପରିବାର ଭିତରେ ହିଁ ମୋ' ସ୍ତ୍ରୀ'ର ଅବଦାନ କଦାପି ସୀମାବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିନାହିଁ । ଥରେ ସେ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ସବୁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କୁ ଏକାଠି କରି ଏକ ଚିକିତ୍ସାଳୟ ଖୋଲିବାଲାଗି ହୋଇଥିବା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ନେତୃତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିଚି । ତା'ର ଉତ୍ସାହରେ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଆବଶ୍ୟକ ଅର୍ଥ ସଂଗୃହୀତ ହେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅଧିକ ଟିକସ ଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ ସମ୍ମତି ପ୍ରକାଶ କରିଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କେବଳ ସରକାରୀ ଆଫ୍ରିକା-ବିଭାଗର ଅବହେଳା ଓ ଉଦାସୀନତା ସକାଶେ ଏହି ଯୋଜନାଟି ପରିଶେଷରେ ଫସରଫାଟି ଯାଇଚି । ସରକାରୀ ଅନୁମତି ନପାଇଲେ ଚିକିତ୍ସାଳୟ ଖୋଲିବା ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତା ବା କିପରି ? ଆମେ ଆପଣାର ଭଲ

ଲାଗି ନିଜ ତରଫରୁ କେବେହେଲେ କୌଣସି କଥା କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୋହୁ,– ସରକାରୀ କର୍ତ୍ତାମାନେ ସବୁବେଳେ ଆମକୁ ଏହିପରି ଏକ ଉଲ୍ଲୁଗୁଣା ଦେଇଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କୃଷ୍ଣକାୟ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ତରଫରୁ ଆରମ୍ଭ ହେଉଥିବା ନାନା ଉଦ୍ୟମକୁ ଉପରେ ମାଲିକ ହୋଇ ବସିଥିବା କର୍ତ୍ତାମାନେ (Baaskap) କିପରି ଅବଜ୍ଞା କରନ୍ତି, ଆଧୁନିକ ଇତିହାସରେ ତାହାର ଅନେକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ପୂରିରହିଚି ଓ ସେଇଥିଲାଗି ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ବିସ୍ମୟ ପ୍ରକାଶ କରିଚି ।

ମୋର ରାଜନୀତିକ ଜୀବନରେ ମଧ ମୋ'ର ସ୍ତ୍ରୀ ସର୍ବଦା ମୋ'ସହିତ ରହିଆସିଚି । ସେ ସବୁବେଳେ ମୋ'ର ମତକୁ ସମର୍ଥନ କରୁ ବୋଲି ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ କେବେହେଲେ ତାକୁ କହିନାହିଁ । ଆମର ସୌଭାଗ୍ୟବଶତଃ ହିଁ ଏପରି ହୋଇଚି ଓ ଏହାଦ୍ୱାରା କେବଳ ମୁଇଁ ଅଶେଷ ପରିମାଣରେ ଉପକୃତ ହୋଇଚି । ଅବଶ୍ୟ ସେ ସାଧାରଣ ସଭାମାନଙ୍କରେ ବକ୍ତୃତା ଦେବାକୁ ଯାଇନାହିଁ,– କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ବକ୍ତୃତା ଦେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ପଡ଼ିଚି, ସେ ଅତି ସୁଯୋଗ୍ୟ ଭାବରେ ଆପଣାର ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଲାଇଚି । ଅନେକ ସମୟରେ ତାକୁ ସାଧାରଣ ସଭାରେ ବକ୍ତୃତା ଦେବାଲାଗି ରାଜୀ କରାଇବା ଆଦୌ ସହଜ ହୋଇନାହିଁ । ବାଇବେଲର ଉପଦେଶ ମାନି ସେ ସବୁବେଳେ ପଛଧାଡ଼ୀରେ ଯାଇ ଆପଣା ସ୍ଥାନ ଗ୍ରହଣ କରିଚି । ଆଉ ମଧ ସ୍ୱଭାବତଃ ଲାଜକୁଳୀଟିଏ ହୋଇଥିବାରୁ ସେ ଆପଣାକୁ ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ହିଁ ରଖିବାକୁ ଅଧିକ ପସନ୍ଦ କରିଚି ।

ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ଏଠାରେ କହିରଖିବି ଯେ ଘରେ ପାରିବାରିକ ସଂସାରରେ ନୋକୁଖାନ୍ୟା କଦାପି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଲଜ୍ଜାଶୀଳତା ଦେଖାଇନାହିଁ । ବରଂ ସେ ମୋ'ଠାରୁ ମଧ ଅଧିକ ଖୋଲା ମନର ମଣିଷ ବୋଲି ମୁଁ କହିବି । କେବେହେଲେ କୌଣସି ସଙ୍କୋଚ ନରଖି ସେ ଆପଣାର ମତ ପ୍ରକାଶ କରିଚି । ମୋର ସ୍ୱଭାବତଃ ମୁଁ କେବେହେଲେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଉଗ୍ର ବ୍ୟବହାର କରି ପାରେନାହିଁ । ସେଥିଲାଗି ଆଉ କାହାରିଠାରୁ କୌଣସି ମନ୍ଦ ବ୍ୟବହାରର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲେ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର ଦୁରାଚରଣକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଲଘୁ କରି ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରେ । ସେମାନେ କାହିଁକି ଏପରି ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଉଚନ୍ତି, ସେଥିଲାଗି କାରଣମାନ ଖୋଜିବାକୁ ଲାଗେ । କିନ୍ତୁ ମୋ' ସ୍ତ୍ରୀ ହେଉଚି ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ସ୍ୱଭାବର । ଭଦ୍ରଭାବରେ ହେଲେ ମଧ ତଥାପି ଦୃଢ଼ଭାବରେ ସେ ସିଧା ଯେକୌଣସି ପ୍ରସଙ୍ଗର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇପାରେ ।

୧୯୨୭ ମସିହାରେ ଆମର ବିବାହ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୨୯ ଓ ୧୯୪୫ ମଧରେ ନୋକୁଖାନ୍ୟା ସାତୋଟି ପିଲାର ମାଆ ହେଲା । ପ୍ରଥମ ଓ ଶେଷ ଦୁଇଟି ପୁଅ ଓ ଆଉ ସମସ୍ତେ ହେଉଚନ୍ତି ଝିଅ ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାପରି ଏକ ଦେଶରେ ଆମର ସନ୍ତାନମାନେ ମଣିଷ ହେଉଚନ୍ତି, ପ୍ରଧାନତଃ ଏହି କାରଣରୁ ଆମେ ସେମାନଙ୍କର କଲ୍ୟାଣ ସକାଶେ ଅତି ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଥାଉ । ଅଧାପକ ମାଥିଉସ୍ ଓ ମୁଁ ଆଡ଼ାମ୍ସ୍ କଲେଜରେ ଶିକ୍ଷକତା କରୁଥିବା

ସମୟରେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ କଳାଲୋକଙ୍କ ଲାଗି କ୍ରମେ କବାଟ ଫିଟି ଯାଉଥିଲାପରି ମନେହେଉଥିଲା । ଆମେ ସେତେବେଳେ ଭାବୁଥିଲୁ, ଯେତେବେଳେ ଆମେ କଳାଲୋକେ ଦେଶର ନାଗରିକହିସାବରେ ଆମର ଦକ୍ଷତା ଓ ଯୋଗ୍ୟତା ପ୍ରମାଣ କରିପାରିବୁ, ସେତେବେଳେ ଆମଲାଗି ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ରହିବନାହିଁ । ନିଜର ଦକ୍ଷତା ଓ ଯୋଗ୍ୟତା ପ୍ରମାଣ କରିବାଟା ମଧ ସେତେବେଳେ ଆଦୌ ଅସମ୍ଭବ ବୋଲି ମନେ ହେଉନଥିଲା । ଆମ ଦେଶରେ ବର୍ଣ୍ଣଗତ ବୈଷମ୍ୟମାନ ରହିଚି ବୋଲି ଆମେ ଅବଶ୍ୟ ସେତେବେଳେ ମଧ ଜାଣିଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ଏହିସବୁ ବୈଷମ୍ୟ ଯେ କ୍ରମେ ଘନରୁ ଘନତର ହୋଇ ଏହି ଦେଶରେ ଏପରି ଦୀର୍ଘଦିନ ସ୍ଥାୟୀ ହୋଇ ରହିବ, ଆମେ ଏକଥା କେବେହେଲେ କଳ୍ପନା ମଧ କରିନଥିଲୁ । ମୋର ଯୌବନାବସ୍ଥା ବେଳେ ପଶ୍ଚିମ ସଭ୍ୟତାର ମୂଲ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ଅନୁଧାବନ କରିବା ଆମଲାଗି ବେଶ୍ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ବୋଲି ମନେ ହେଉଥିଲା । ଏହି ଅନୁଧାବନକୁ ଆମେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ସାର୍ଥକ ଜୀବନଲାଗି ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ବିଚାରୁଥିଲୁ । ସେହିଦିନଠାରୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ରାଜନୀତିରେ ଦିନକୁଦିନ ଅଧଃପତନ ଘଟିବାରେ ଲାଗିଚି ଏବଂ ଗତ ଦଶବର୍ଷ ଭିତରେ ଅଧିକ ବେଗରେ ଏହି ପତନ ହୋଇଥିବାପରି ବୋଧ ହେଉଚି ।

କିନ୍ତୁ ଆମର ପିଲାମାନେ ସେମାନଙ୍କର ସମବୟସ୍କ ଆଉ ସବୁ ପିଲାଙ୍କ ସହିତ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ ପରମ ବିକ୍ରମ ବିସ୍ତାର କରି ବସିଥିବା ଏକ ସମାଜଭିତରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଚନ୍ତି । ଏହି ପିଲାମାନେ ଆପଣା ପିଲାଦିନରୁ ବେଶ୍ ଭଲକରି ଜାଣିଚନ୍ତି ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନର ରାଜନୀତିକ ଅବସ୍ଥା ଜାରି ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୀବନର ସଭ୍ୟମୂଲ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ଯେତେ ନିଷ୍ଠାପର ଅନୁଧାବନ କଲେ ମଧ ସେମାନେ କଦାପି ଏଦେଶରେ ସୁସ୍ଥ ଓ ଦାୟିତ୍ୱସମ୍ପନ୍ନ ନାଗରିକ ହେବାର ସ୍ୱୀକୃତି ଲାଭ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ଏବଂ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଦୁଃଖଦ କଥା ହେଉଚି ଯେ କେବଳ ଏତିକି ବ୍ୟତୀତ ସେମାନେ ଆଉ କିଛି ଜାଣିନାହାନ୍ତି ।

ସଭ୍ୟ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହେବାକୁ ହେଲେ ଆମ କଳାମାନଙ୍କୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଆଗ ଦୁଇହଜାର ବର୍ଷର ଏକ ଟ୍ରେନିଂ ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଅନେକ ଗୋରା ଲୋକ ଏହାକୁ ଏକ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ଦୁଇହଜାର ବର୍ଷର ତାଲୀମ ପାଇବାପରେ ମଧ ୩୯୬୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ବି ଆମ କଳାଲୋକଙ୍କ ଲାଗି ଖୁବ୍ ବେଶୀ ଆଶା ପୋଷଣ କରିବାପାଇଁ ସେପରି କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ଏବେ ଗୋରା ଜାତୀୟବାଦୀ ଜଣେ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ ସଦସ୍ୟ ଏକ ସାଧାରଣ ସଭାରେ ଘୋଷଣା କରି କହିଚନ୍ତି ଯେ ଦୁଇହଜାର ବର୍ଷ ପରେ ହୁଏତ ଆମେ 'ସଭ୍ୟ' ବୋଲି ପରିଗଣିତ ହୋଇପାରୁ, କିନ୍ତୁ ତା'ବୋଲି ଆମକୁ ସେତେବେଳେ ମଧ ଭୋଟ ଦେବାର ଅନୁମତି କଦାପି ମିଳିବନାହିଁ । ଯେତେ ପରସ୍ପରବିରୋଧ ଅର୍ଥରେ ହେଲେ ମଧ ଅନେକ ସମୟରେ ଆମକୁ ଏହିପରି ପରାମର୍ଶ ମଧ ଦିଆଯାଇଚି । ଆମ ଆଗରେ ଏହିପରି ଏକ

ଯୁକ୍ତି ଦର୍ଶାଯାଉଚି : ''ଆମେ ଗୋରା ଲୋକେ ଦୁଇହଜାର ବର୍ଷର ବିକାଶପରେ ବର୍ତ୍ତମାନର ସଭ୍ୟସ୍ତରରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛୁ । ମାତ୍ର ଶହେବର୍ଷ ପୂର୍ବେ କଳାଲୋକେ ଆଦିମ ଓ ବର୍ବର ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ି ରହିଥିଲେ । ତେଣୁ ଆମ ଅବସ୍ଥାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଆହୁରି ଦୁଇହଜାର ବର୍ଷ ଲାଗିବ । ତେଣୁ ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ କଦାପି ସଭ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବେନାହିଁ ।''

ପ୍ରକୃତରେ ଏହାକୁ କେବଳ ଏକ ନିରର୍ଥକ କଥା ବୋଲି କହିବାକୁ ହିଁ ହେବ । କୌଣସି ଐତିହାସିକ ଆଲୋଚନା କରି ସେମାନେ ଏହି ଯୁକ୍ତିରେ ପହଞ୍ଚିନାହାନ୍ତି, ଆପଣା ଆଚରିତ ଦୁର୍ନୀତିକୁ ଘଣ୍ଟ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାକୁ ହିଁ ଏହିପରି ଏକ ଯୁକ୍ତିର ଆଶ୍ରୟ ନିଆଯାଇଚି । କୌଣସି ପ୍ରକାର ବିଚାର ବା ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ସେମାନେ ଆପଣାର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରିସାରିଚନ୍ତି । ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ହେଉଚି ଯେ ଆଗାମୀ ଦୁଇହଜାର ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଳାଲୋକଙ୍କୁ କୌଣସି ଅଧିକାର ଦିଆଯିବନାହିଁ । ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ପଛରେ କୌଣସି ବିବେଚନାଦ୍ୱାରା ସିଦ୍ଧ ନହୋଇଥିବା ଏକ ଅନ୍ଧ ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ ରହିଚି । ''ଗୋରାଲୋକେ ହେଉଚନ୍ତି ସଭ୍ୟ''– ଏହି ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସକୁ ସତ୍ୟ ବୋଲି ମାନି ନିଆଯାଇଚି । ଗତ ଦୁଇହଜାର ବର୍ଷର ଇତିହାସ ଭିତରେ ଯେ ନିକୃଷ୍ଟ ଓ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଉଭୟ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍‌ଙ୍କର ଭୂରିଭୂରି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ରହିଚି, ଏକଥା ପ୍ରତି ଆଉ କାହାରି ଲକ୍ଷ୍ୟ ନାହିଁ । ଏହି ଦୁଇହଜାର ବର୍ଷର ଆହୁରି ଅନେକ ପୂର୍ବରୁ ମଧ୍ୟ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ସମାଜରେ ଯେ ସଭ୍ୟରୁଚି-ସମ୍ପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଚନ୍ତି, ଏକଥା ମଧ୍ୟ ଆଉ କାହାରି ମନେ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଏକଥାକୁ ଏକ ସ୍ୱତଃସିଦ୍ଧ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଚନ୍ତି ଯେ କେବଳ ଗୋରା ଚମ ଥିବା ଲୋକେ ହିଁ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଐତିହ୍ୟର ସକଳ ଉତ୍ତରାଧିକାର ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇପାରିବେ, କିନ୍ତୁ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ କଳା ଲୋକେ କଦାପି ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ପାରିବେନାହିଁ ଓ ଏଥିରୁ କିଛିହେଲେ ଆତ୍ମସ୍ଥ କରି ପାରିବେନାହିଁ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ସେହି ଆଦିମଯୁଗକୁ ଫେରିଯିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ମୂଳରୁ ପହୁଣ୍ଡ ପହୁଣ୍ଡ କରି ଆଗକୁ ଚାଲିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଗତ ଦୁଇହଜାର ବର୍ଷ ଭିତରେ ଘଟିଥିବା ଘଟଣାମାନ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ କୌଣସି ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ପାରିବନାହିଁ, ଏହି ସତ୍ୟକୁ ମାନିନେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ମୂଳ ପାହାଚରୁ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତେବେ ଲୁଗା ପିନ୍ଧିବା ବା ଲୁଗା ବୁଣିବା ପୂର୍ବରୁ କଣ ଆମକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଆଗେ ସୂତା-କାଟିବା ଅରଟର ଉଦ୍ଭାବନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ? ମଟର ଚଳାଇବା ପୂର୍ବରୁ କଣ ଆମକୁ ଆଗ ବାଷ୍ପୀୟ ଇଞ୍ଜିନ୍‌ର ଉଦ୍ଭାବନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ?

ଏହି ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଦୁଇହଜାର ବର୍ଷର ପଥଯାତ୍ରା ପରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରା ଲୋକେ ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତିର କୌଣସି ଉଚ୍ଚ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଖାଇ ପାରୁଚନ୍ତି ବୋଲି ମୁଁ କଦାପି କହିବିନାହିଁ । ବରଂ ମୁଁ କହିବି ଯେ ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମର ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଆମ କଳାଲୋକଙ୍କ ଆଖିରେ ଏହି ଧର୍ମର ଅବମାନନା କରିବାଲାଗି ହିଁ ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଚନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ଗୋରା ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ ସଭ୍ୟ ଓ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍‌ଭାବାପନ୍ନ ହୋଇଥାନ୍ତା, ତେବେ ମଧ୍ୟ ଏହି ସଭ୍ୟତା ଓ ଏହି ଧର୍ମକୁ କଦାପି ଗୋରାଲୋକଙ୍କର ଉଦ୍ଭାବନ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରନ୍ତା ନାହିଁ । ଏସିଆ ମାଇନର୍ ଦେଶରୁ ହେଉଚି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମର ଉତ୍ପତ୍ତି ଏବଂ ଆଜି ମଧ୍ୟ ଏହି ଧର୍ମର ସନ୍ଦେଶ ଭିତରେ ଅନେକ ସେମିଟିକ୍ ପ୍ରବୃତ୍ତି ପୂରିରହିଚି । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାକୁ କେବଳ ଆଂଶିକ ଭାବରେ ହିଁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଏହି ସଭ୍ୟତାରେ ଅନେକ ଦେଶ ଓ ଅନେକ ଜାତିଙ୍କର ଅବଦାନ ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ ରହିଚି । ଜାତି ଜାତି ବା ବର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟରେ ବୈଷମ୍ୟ ଓ ଘୃଣାର ପ୍ରସାର କରି ନୁହେଁ, ନାନା ଜାତି ଓ ନାନା ବର୍ଣ୍ଣର ସହଯୋଗରେ ହିଁ ଏହି ସଭ୍ୟତା ସମ୍ଭବ ହୋଇଚି । ଏହି ସଭ୍ୟତାର ଐତିହ୍ୟକୁ କେବଳ ଗୋରାଜାତି ଆପଣାର ଘରସମ୍ପତ୍ତି କରି ରଖି ପାରିବେନାହିଁ, ପ୍ରଧାନତଃ ବିତରିତ ହେବାଦ୍ୱାରା ହିଁ ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାର୍ଥକ ହେବ । ଏହି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତା ହେଉଚି ଆଫ୍ରିକା ବା ଇଉରୋପ, ଆମେରିକା ବା ଭାରତବର୍ଷ,— ସମାନଭାବରେ ସକଳ ଦେଶର ସମ୍ପତ୍ତି, ଏହିପରି ଦାବୀ କରିବାରେ ମୁଁ ଆଦୌ କୌଣସିପ୍ରକାର କୁଣ୍ଠା ବୋଧ କରୁନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରଥମେ ଗୋରାଲୋକେ ହିଁ ଏହି ସଭ୍ୟତାକୁ ଆଫ୍ରିକା ଭିତରକୁ ଆଣିଚନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଏହି ସଭ୍ୟତା ସହିତ ସେମାନେ ଆହୁରି ଅନେକ ଅକଥା ମଧ୍ୟ ଏଠାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଆସିଚନ୍ତି । ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶକୁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତା ବହନ କରି ଆଣିଥିବା ହେତୁ ଗୋରାଜାତି ପାଖରେ କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାରେ ମୁଁ କଦାପି କୌଣସି କାର୍ପଣ୍ୟ କରିବିନାହିଁ । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜୀବନମାର୍ଗର କୌଣସି ଏକ ମୂଲ୍ୟକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ମଧ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର କଳା ଲୋକେ ତାହାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାଲାଗି ଅସମର୍ଥ ହୋଇଚନ୍ତି, ଏପରି ଗୋଟିଏହେଲେ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ମଧ୍ୟ ମୋ’ପାଖରେ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ଆଗେ ଆମପାଖରେ ଆଣି ପହଞ୍ଚାଇ ଦିଆଯାଇଥିବା ସାଂସ୍କୃତିକ ଅବଦାନଗୁଡ଼ିକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମପାଖରୁ ଛଡ଼ାଇ ନିଆଯାଉଚି । କେବଳ ଦୁଇ ହଜାର ବର୍ଷ ପରେ ଏହି ନୀତିକୁ କୋହଳ କରାଯାଇ ପାରିବ ବୋଲି ଆମର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦିଆଯାଉଚି । ଆଶ୍ୱାସନା ଭିତରେ କେବଳ ଏତିକି । କିନ୍ତୁ ଏହି ଦୁଇହଜାର ବର୍ଷ ଭିତରେ କଣ ହେବ ? ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଆମକୁ ବାନ୍ଟୁ ଶିକ୍ଷାବିଧିକୁ ଆଦରି ପଡ଼ିରହିବାକୁ ହେବ ।

୧୯୫୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏହି ବାନ୍ଟୁ ଶିକ୍ଷାବିଧିର ପ୍ରଚଳନ ହୋଇଥିଲା । କେବଳ ଇଉରୋପୀୟମାନେ ଏକାଠି ବସି କେବଳ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ ଏହି ବିଶେଷ ଶିକ୍ଷାବିଧିର ପ୍ରଣୟନ କରିଚନ୍ତି । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିକ୍ଷାବିଧିପରି ଅଭିଜ୍ଞତାସମ୍ପନ୍ନ ବୟସ୍କମାନେ ଏକାଠି ବସି ପିଲାମାନଙ୍କ ଲାଗି ଏହାର ପ୍ରଣୟନ କରିନାହାନ୍ତି । ଏହି ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଭିତରେ କଣସବୁ ରହିଚି ବା ନରହିଚି, ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଶିକ୍ଷାବିଧିଟିର ବିଚାର କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଅବଶ୍ୟ ଏହି ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଯେତିକି ଜାଣିଚି, ତାହା ବଡ଼ ମରହଟ୍ଟୀ

ଢଙ୍ଗରେ କରାହୋଇଚି ବୋଲି ମୋର ଆଶଙ୍କା ହେଉଚି । ଯେଉଁ ମତଲବରେ କର୍ତ୍ତାମାନେ ବସି ଏହି ଶିକ୍ଷାବିଧିକୁ ଗଢ଼ିଚନ୍ତି, ତାହାରି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ହିଁ ଏହାର ବିଚାର କରିବାକୁ ହେବ । ଗୋରା ଓ କଳା-ଜାତି ମଧ୍ୟରେ ବାବୁ ଓ ଭୃତ୍ୟର ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ଏକ ସତ୍ୟରୂପେ ମାନି ନିଆଯାଇ ଆମ ଦେଶରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯେଉଁସବୁ ଆଇନ୍ ପାସ୍ କରାହୋଇଚି, ଓ ଦେଶରେ ତଦ୍ୱାରା ଯାହା ଫଳ ଫଳିଚି, ଆମେ କେବଳ ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହି ଶିକ୍ଷାବିଧିର ବିଚାର କରିପାରିବା ।

କୌଣସି ପରୀକ୍ଷାରେ ଦୁଇଥର ଫେଲ୍ ହେଲେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ବାହାର କରିଦେବାର ଅର୍ଥ ହେଉଚି ପ୍ରଥମ ପାଠବେଳେ ମାନ୍ଦା ରହିଥିବା ପିଲାଙ୍କୁ ସାରା ଜୀବନଲାଗି ସକଳ ଶିକ୍ଷାରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବା ।

ସ୍ଥାନୀୟ ନିର୍ବାଚିତ ବୋର୍ଡ଼ ବା କମିଟି ହାତରେ ସ୍କୁଲ-ପରିଚାଳନାର ସମସ୍ତ ଦାୟିତ୍ୱ ଓ ଅଧିକାର ନ୍ୟସ୍ତ କରିଦେବାର ଅର୍ଥ ହେଉଚି ଶିକ୍ଷା ବା ଆପଣାର ଦାୟିତ୍ୱ ବିଷୟରେ କୌଣସି ଜ୍ଞାନ ନଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ (ସେମାନଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଚରିତ୍ର ଯେତେ ଭଲ ହୋଇଥାଉ ପଛକେ) ତାଲୀମପ୍ରାପ୍ତ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅଯଥା ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବାଲାଗି ଅଧିକ ଅବକାଶ ଯୋଗାଇଦେବା । ଏପରି କରିବାଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ନିରନ୍ତର ଏକ ତ୍ରାସ ସୃଷ୍ଟି କରି ରଖିବାହିଁ ସାର ହେବ । କାରଣ ସ୍ଥାନୀୟ ନିର୍ବାଚିତ ବୋର୍ଡ଼୍ ହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଚାକିରି ଦେବ, ପୁଣି ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଚାକିରିରୁ ବାହାର ମଧ୍ୟ କରିଦେଇ ପାରିବ, ଏବଂ ଏଥିଲାଗି କୌଣସି କାରଣ ମଧ୍ୟ ଦର୍ଶାଇବାକୁ ପଡ଼ିବନାହିଁ । ସ୍କୁଲଗୁଡ଼ିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବାରେ ଏହି କମିଟି ଓ ବୋର୍ଡ଼୍‌ଗୁଡ଼ିକୁ କେବଳ ହାତବାରିସି କରି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଚି । କାରଣ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ନିଯୁକ୍ତିବେଳେ ସରକାରୀ ଗୋଇନ୍ଦା ପୋଲିସ୍ ଏହାକୁ ଯାଞ୍ଚ କରି ଦେଖିବାଲାଗି ଅଧିକାରପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି । କେବଳ ନୀତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ସ୍କୁଲ-ବୋର୍ଡ଼ର ନୀତି ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ନୀତି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିସ୍ଥିତିର ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଉପରେ ଏହା କେବଳ ଅନିଷ୍ଟ ହିଁ କରିବ; ଏବଂ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷାବ୍ୟବସ୍ଥା ଲାଗି ଏହିସବୁ ବୋର୍ଡ଼୍ ଗଢ଼ାଯିବ, ସେହି କଳାଲୋକେ ମଧ୍ୟ ମୁକ୍ତ ଭାବରେ ଏହିସବୁ ବୋର୍ଡ଼୍‌ରେ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରି ପାରିବେନାହିଁ ।

ଅତି କମ୍‌ରେ ପଞ୍ଚଷଠି ଜଣ ପିଲାଙ୍କ ଲାଗି ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ଯୋଗାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଲେ ତଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷାର ମାନ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ତଳକୁ ଖସି ଯାଉଚି ।

ଦିନକୁ ଦିନ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ୁଥିବା ଓ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବିକଶିତ ହେଉଥିବା ଏକ ଜନସମୂହ ସକାଶେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଚିରଦିନ ଲାଗି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିମାଣର ସରକାରୀ ଅର୍ଥସାହାଯ୍ୟର (ବର୍ଷକୁ ୬୫ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ) ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିଦେବାଦ୍ୱାରା କେବଳ ଦେଶର ଦରିଦ୍ର ନିମ୍ନତମ ଶ୍ରେଣୀକୁ ଯଥାଶକ୍ତି ଶୋଷଣ କରିବାହିଁ ସାର ହେଉଚି ।

ଅନେକ ସମୟରେ ଅର୍ଥାଭାବର କାରଣ ଦେଖାଇ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଶିକ୍ଷାକୁ ନାନାପ୍ରକାରେ କାଟିଛାଣ୍ଟି ଦେବାର ଆଶଙ୍କା ମଧ୍ୟ ରହିଚି । ଆଫ୍ରିକାବାସୀ କଳା ବାପମାଆଙ୍କୁ ହୁଏତ ସ୍କୁଲରେ ପିଲାଙ୍କର ଖାଇବାଖର୍ଚ୍ଚ ଯୋଗାଇବାକୁ ବା ସ୍କୁଲଘର ତିଆରି କରିବାର ଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରାଯିବାଦ୍ୱାରା ଆମକୁ ଶୋଷିବାର ଆଉ ଏକ ବାଟ ମଧ୍ୟ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ରହିଚି । ନୂତନ ଶିକ୍ଷାବିଧିଅନୁସାରେ ସରକାର ତରଫରୁ ପିଲାଙ୍କୁ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଯୋଗାଇ ଦେବାର ପୂର୍ବପ୍ରଚଳିତ ପ୍ରଥାଟି ମଧ୍ୟ ଉଠିଯାଇଚି ଏବଂ ଏହାଦ୍ୱାରା ଆମର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହିଁ ବଢୁଚି । ଶିକ୍ଷକର ବେତନ ବର୍ତ୍ତମାନ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ମିଳୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଦ୍ୱାରା ଆମର ବୋଝରେ କୌଣସିପ୍ରକାର ଲାଘବ ହେଉନାହିଁ ।

ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ଲାଗ୍‌ଲାଗ୍ ଦୁଇଦଳ ପିଲାଙ୍କୁ ପାଠ ପଢ଼ାଇବା ଦ୍ୱାରା ତାହାର ବୋଝ ବଢ଼ିଚି ଓ ସେ ଅଧିକ ପରିଶ୍ରାନ୍ତ ମଧ୍ୟ ହୋଇଯାଉଚି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପିରିଅଡ୍‌କୁ କେବଳ କୋଡ଼ିଏ ମିନିଟ୍ କରି ଦିଆଯିବାଦ୍ୱାରା ହାତରେ ମିଳୁଥିବା ଅଧିକାଂଶ ସମୟକୁ କେବଳ ନଷ୍ଟ ହିଁ କରାଯାଉଚି । ସରକାର ଦାବୀ କରି କହୁଚନ୍ତି ଯେ ଏହାଦ୍ୱାରା ଆଗଠାରୁ ଅଧିକ କଳାପିଲାଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷାଦେବା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରୁଚି । କିନ୍ତୁ ନୂଆ ଶିକ୍ଷାବିଧିଟିର ପ୍ରଚଳନ ହୋଇ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏକଥା ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାନ୍ତା । କାରଣ ଆମର ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ଦିନକୁଦିନ ବଢୁଚି । କିନ୍ତୁ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହେବ ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପୂର୍ବାପେକ୍ଷା ଅଧିକସଂଖ୍ୟକ ପିଲାଙ୍କୁ ସ୍କୁଲ୍‌ରୁ ବାହାର କରି ଦିଆଯାଉଚି ଏବଂ ଅଧିକସଂଖ୍ୟକ ପିଲାଙ୍କୁ ଅଧିକ୍ କମ୍ ସମୟ ଲାଗି ଆଗଠାରୁ କମ୍ ନିପୁଣତାର ସହିତ ପାଠ ପଢ଼ାଇବା ସମ୍ଭବ ହେଉଚି । ଶିଶୁଶ୍ରେଣୀର ପିଲାଙ୍କ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ଦୁଇଟି ସେସନ୍‌ର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିବାଦ୍ୱାରା ଶ୍ରେଣୀମାନଙ୍କର ଛାତ୍ରସଂଖ୍ୟା ଅତିମାତ୍ରାରେ ବଢ଼ିଯାଉଚି ।

ଶିକ୍ଷକ-ତାଲୀମ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଅଳ୍ପଦିନିଆ ଟ୍ରେନିଂ ନେଉଥିବା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଉ ଥିବାରୁ ଶିକ୍ଷକମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ଉଚ୍ଚ ମାନର ଟ୍ରେନିଂ ପାଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ କମ୍ ବେତନ ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଉଚି । ଶସ୍ତାରେ ଶିକ୍ଷକ ରଖିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶିକ୍ଷାର ମାନ ନିଶ୍ଚୟ ତଳକୁ ଖସି ଯାଉଥିବ ।

କେବଳ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷାଗୁଡ଼ିକୁ ଶିକ୍ଷାର ମାଧ୍ୟମରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଉଥିବାରୁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଜାଣିଶୁଣି ବଡ଼ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଭାବରେ ବୃହତ୍ତର ଜଗତର ସକଳ ପ୍ରଭାବ ଓ ଚିନ୍ତାଧାରାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରି ଦିଆଯାଉଚି, ସଭ୍ୟ ଜଗତର ଅନେକ ଐତିହ୍ୟରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖାଯାଉଚି ।

ଏହାହିଁ ହେଉଚି ଆମର ଅସଲ ସମସ୍ୟା । ବହିର୍ବିଶ୍ୱର ଶିକ୍ଷାସମ୍ପଦର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିବାଲାଗି ଆଗେ ଆଫ୍ରିକାର କଳା ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ତତଃ କିଛିତ୍ ସୁଯୋଗ ମିଳୁଥିଲା । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକେ ଏହି ସୁଯୋଗ ନେଇଚନ୍ତି ଏବଂ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଅନେକ ଡାକ୍ତର, ଓକିଲ ଓ ଶିକ୍ଷକ କେବଳ ଯେ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷାଗତ ଯୋଗ୍ୟତା ଲାଭ କରିଚନ୍ତି, ତା'ନୁହେଁ; ସେମାନେ

ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଂସ୍କୃତି ଦ୍ୱାରା ଆପଣା ଜୀବନକୁ ଅନୁସିକ୍ତ କରିବାରେ ମଧ ସମର୍ଥ ହୋଇଚନ୍ତି । ଏପରି କରିବାଲାଗି ସେମାନଙ୍କୁ ଦୁଇହଜାର ବର୍ଷ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହୋଇନାହିଁ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଏହାରି ଫଳରେ ଅନେକପ୍ରକାର ସଂଘର୍ଷ ଉପୁଜିଚି, କଳାମାନେ ଗୋରାମାନଙ୍କର ଜୀବନମାନରେ ଓ ଗୋରାଶାସନରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବାକୁ ବସିଲେଣି ବୋଲି ଆଶଙ୍କା ମଧ କରାଯାଇଚି ।

ଏହି ଭୟରେ ହିଁ ଆମର ପରବର୍ତ୍ତୀ ବଂଶଧରମାନଙ୍କ ଲାଗି ଆଜି ଜବରଦସ୍ତି ସମସ୍ତ ଦୁଆର କିଳି ରଖିବାର ଉପକ୍ରମ କରାଯାଉଚି । ଯେଉଁପରି ବ୍ୟବସ୍ଥାଦ୍ୱାରା ଆମେ ସବୁଦିନଲାଗି ନ୍ୟୂନ ଓ ଅକିଞ୍ଚନ ହୋଇ ରହିବୁ ଏବଂ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଓ ସଂସ୍କୃତିଠାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ମାନିନେବୁ, ଆଜି ସେହିପରି ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଚଳାଇବାର ଫିକର କରାଯାଉଚି । ଆମକୁ ଅଲଗା କରି ରଖିବା ଓ ଆମକୁ ଗୋରାମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଅଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିବା, — ଏହି ଦୁଇଟି ମତଲବ ହିଁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ସକଳ ଆଇନ୍ ପଛରେ ମୂଳପ୍ରେରଣା ହୋଇ ରହିଚି । ଠିକ୍ ଏହି ମତଲବର ସିଦ୍ଧିଲାଗି ମଧ ବାନ୍ଟୁ ଶିକ୍ଷାବିଧିର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇଚି । ବାନ୍ଟୁ ଶିକ୍ଷାବ୍ୟବସ୍ଥାର ସଂଶୋଧିତ ନାନା ଉପବିଧିର ସପକ୍ଷରେ ଯେତେ ଯାହା କରିବାକୁ ରହିଥିଲେ ମଧ (ଅବଶ୍ୟ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଏଠିସେଠି ଗୋଟାଏ ଦୁଇଟା ଉନ୍ନତିମୂଳକ ବିଧାନ ରହିଚି ବୋଲି ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ସ୍ୱୀକାର କରିବି ।) ସମଗ୍ରତଃ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାଦ୍ୱାରା କୌଣସି ଶିକ୍ଷାଗତ ସୁଫଳ ଫଳୁନାହିଁ, କେବଳ ରାଜନୀତିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହିଁ ସାଧିତ ହେଉଚି । କଳା ଭୃତ୍ୟକୁ ଆପଣାର ଅଧିକ ଆୟତ୍ତରେ ଅଧିକ ନିଃସହାୟ କରି ରଖିପାରିବା ଲାଗି ଗୋରା ପ୍ରଭୁର ହାତରେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏକ ଅସ୍ତ୍ରପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଚି ।

ଏହା କେବଳ ମୋର ଏକ ଅନୁମାନ ନୁହେଁ । କାରଣ ଅତି ଖୋଲାଭାବରେ ଏକଥା ଘୋଷଣା କରି ଦିଆଯାଇଚି । ଏହି ଶିକ୍ଷାବିଧିଟିକୁ ବିଧାନସଭାରେ ଆଗତ କଲାବେଳେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ କହି ଦେଇଚନ୍ତି ଯେ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରଚଳିତ ଶିକ୍ଷାବିଧି ଦ୍ୱାରା କେବଳ "ଅଯୋଗ୍ୟ କଳାଚମ ଇଂରେଜ" ତିଆରି କରିବା ସାର ହେଉଥିବାରୁ ତାହା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଏହି ନୂତନ ବିଧିର ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଉଚି । ତାଙ୍କର ମତରେ ଏହି "କଳା ଇଂରେଜ"ମାନେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଗୋରାମାନଙ୍କର ଅଧସ୍ତନ ହୋଇ ରହିବାର ଭାଗ୍ୟକୁ ମାନିନେବାରେ ଅସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶ କରୁଚନ୍ତି । ସେଥିଲାଗି ଏହି 'ଅଯୋଗ୍ୟ' ମାନଙ୍କୁ କୌଣସିମତେ 'ଗୋରାଭୂଇଁରେ ଚରିବାକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେବା' ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଯେତେ ଉପରକୁ ଉଠିଲେ ମଧ କେଉଁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚତମ ଆକାଂକ୍ଷାର ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇ ରହିବ, ସେକଥା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍ ଆମଲାଗି ଠିକ୍ କରି ଦେଇଚନ୍ତି । ଗୋରାଶାସିତ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଏହି ସୀମାକୁ ସ୍ୱାଭାବିକ ବୋଲି ମାନି

ନେଉଥିବାଭଳି ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ତିଆରି କରିବାକୁ ତାଙ୍କର ଶିକ୍ଷାନିଧିର ଲକ୍ଷ୍ୟ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ଦିଆଯାଇଚି । ଏହି ଲକ୍ଷ୍ୟର ସାଧନ ଲାଗି ସେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ସବୁ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ସରକାରୀ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପରିଣତ କରି ଆପଣା ହାତକୁ ନେଇଚନ୍ତି । ଏହା ବାହାରେ ଯେଉଁ ଅଳ୍ପସଂଖ୍ୟକ 'ଘରୋଇ ବିଦ୍ୟାଳୟ' ବା ଗୀର୍ଜାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ବିଦ୍ୟାଳୟ ରହିଚି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ କେବଳ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଫିଅର୍ ଭୁର୍ଡ୍‌ଙ୍କର ପ୍ରଣୀତ ପାଠ୍ୟକ୍ରମକୁ ତାଙ୍କରି ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ପ୍ରଣାଳୀ ଅନୁସାରେ ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ବାଧ ହେବେ ବୋଲି କୁହାଯାଇଚି । ତାଙ୍କର ନୂଆ ନିୟମ ଅନୁସାରେ କୌଣସି ଗୋରା ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ଜଣେହେଲେ କଳା ପିଲାକୁ ଟିଉସନ୍ କରିପାରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ନିଷେଧାଜ୍ଞା ଜାରି ହୋଇଚି । ଏପରିକି କୌଣସି ଗୋରା ଗୃହସ୍ୱାମୀ ତାଙ୍କ କଳା ଚାକରାଣୀର ପିଲାକୁ ଅକ୍ଷର ଶିଖାଇବା ମଧ୍ୟ ବେଆଇନ୍ କାର୍ଯ୍ୟ ହେବ ବୋଲି କୁହଯାଇଚି ।

ଆପଣା ସ୍ୱଭାବର ଅନୁବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍ ଶିକ୍ଷାବିଧିଟି ଆଗତ କଲାବେଳେ ଏକ ଦୀର୍ଘ ଭାଷଣ ଦେଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଭାଷଣ ଶୁଣିବାପରେ 'କେବଳ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି' ପ୍ରଚଳିତ ହେବାକୁ ଯାଉଥିବା ନୂତନ ଶିକ୍ଷା ଯେ ଆଦିରୁ ଅନ୍ତଯାଏ ତାଙ୍କର ମନୋମତ 'କଳା ମଣିଷ' ତିଆରି କରିପାରିବ, ଏ ବିଷୟରେ ଆଉ କାହାରି ମନରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ରହିଲାନାହିଁ ।

ବାନ୍ଟୁ ଶିକ୍ଷାନିଧି ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଶିକ୍ଷାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ପଙ୍ଗୁ କରିଦେଉଚି ବୋଲି ଜାଣିବାରେ ଆମେ ଯେତିକି ନିରାଶ ଓ ବିସ୍ମିତ ହୋଇଥିଲୁ, ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସକଳ ପ୍ରକାର ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଥିବା ମିଶନାରୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମନ୍ତ୍ରୀମହାଶୟ ଯେ ପଦେହେଲେ କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ କଲେନାହିଁ, ଏକଥାରେ ଆମେ ସେତିକି ବିରକ୍ତ ମଧ୍ୟ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲୁ । ଏହି ମିଶନାରିମାନେ ହିଁ ଆଫ୍ରିକାରେ ଯାବତୀୟ ପ୍ରକାରର ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ସାମାଜିକ ତାଲୀମ କେନ୍ଦ୍ର ବିଷୟକ ନାନା କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଚନ୍ତି । ଏହିମାନେହିଁ ଧାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଚନ୍ତି, ଏହିମାନଙ୍କର ଉଦ୍ୟମରେ ହିଁ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଡାକ୍ତରୀ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଚନ୍ତି । ଡା. ଫିଅର୍ ଭୁର୍ଡ୍ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ବଡ଼ ତୀବ୍ର ଓ ଅପମାନଜନକ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରିଚନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ଦୀର୍ଘ ସେବାକାଳ ସକାଶେ ସେମାନଙ୍କୁ ପଦେ ହେଲେ ପ୍ରଶଂସା ନକରି ସେମାନଙ୍କୁ ତଡ଼ିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଚନ୍ତି । ସରକାରୀ ନୀତି ଅନୁସାରେ ସରକାରୀ ଶିକ୍ଷାବିଭାଗ ହାତରେ ଆପଣା ବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୃହଗୁଡ଼ିକୁ ସମର୍ପି ଦେବା ବ୍ୟତୀତ ମିଶନାରିମାନଙ୍କର ହାତରେ କିଛି କରିବାର କୌଣସି ଉପାୟ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ଦୁଃର୍ଭାଗ୍ୟବଶତଃ ଫଳ ମଧ୍ୟ ତାହା ହିଁ ହୋଇଚି, କାଥୋଲିକ୍ ଏବଂ ଜୋହାନ୍‌ସ୍‌ବୁର୍ଗ୍‌ର ଆଙ୍ଗ୍‌ଲିକାନ୍ ମିଶନ୍‌କେନ୍ଦ୍ର ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ସମସ୍ତେ କେବଳ ତାହାହିଁ କରିଚନ୍ତି ।

କେବଳ ଏକ ଆଇନ୍ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ବାଣ୍ଟୁ ଶିକ୍ଷା-ଆଇନ୍ ପ୍ରକୃତରେ ଏତେଦୂର କୁପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରିବବୋଲି ଆଦୌ ମନେ ହେଉନଥିଲା । ଏହି ଆଇନ୍‌ଦ୍ୱାରା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷାରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆଞ୍ଚ ଆସୁନଥିଲା । ସେଥିସକାଶେ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା-ଆଇନ୍ ବୋଲି ଆଉଗୋଟିଏ ଆଇନ୍ ଏବେ ବାଣ୍ଟୁ ଶିକ୍ଷାବିଧି ସହିତ ଯୋଡ଼ି ଦିଆଯାଇଛି । ଏହାଦ୍ୱାରା ଦେଶରେ ଥିବା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୁଡ଼ିକର ଦ୍ୱାର ଆମ କଳାଲୋକଙ୍କ ଲାଗି ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇଛି । ଏହା ବଦଳରେ ଆମଭିତରୁ ନିର୍ବାଚିତ କେତେଜଣଙ୍କୁ କେବଳ ଆମରି ଜାତିଲାଗି ତିଆରି ହୋଇଥିବା କଲେଜରେ ଶିକ୍ଷାଲାଭ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ମିଳିଛି । ଆପଣାର ଶିକ୍ଷା କାଳ ଶେଷ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଫ୍ରିକାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପିଲା ଓ ଯୁବକକୁ ଅଲଗା କରି ରଖାଯାଉଛି । କେବଳ ଜଣେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଲାଗି କୌଣସି ଇଉରୋପୀୟର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିବାକୁ ମନା କରି ଦିଆଯାଇଛି ତା' ନୁହେଁ, କ୍ସୋସା ଜାତି ସହିତ ବେଚୁଆନା ଜାତିର, ଜୁଲୁ ସହିତ ସ୍ୱାଜିର କୌଣସି ପ୍ରକାର ସମ୍ପର୍କକୁ ମଧ୍ୟ ନିଷିଦ୍ଧ କରାଯାଇଛି ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜାତିଲାଗି ଅଲଗା ଅଲଗା ହୋଇ ତିଆରି ହୋଇଥିବା ଏହି ନୂଆ କଲେଜଗୁଡ଼ିକ ଯେଉଁସବୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ବସିଛି, ସେହିସବୁ ଅଞ୍ଚଳକୁ ସାଂସ୍କୃତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ କେବଳ ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ଅନାବାଦୀ ଅଞ୍ଚଳ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । କର୍ନୱାଲ୍ ୱେଲ୍‌ସ୍ ଓ ସ୍କଟ୍‌ଲାଣ୍ଡର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଅଲଗା ଅଲଗା କଲେଜରେ ପଢ଼ିବାଲାଗି ବାଧ କରାଗଲେ ଏବଂ କେବଳ ଶୁଦ୍ଧରକ୍ତ ଇଂରେଜମାନଙ୍କୁ ଅକ୍ସଫୋର୍ଡ଼ ବା କେମ୍ବ୍ରିଜ୍‌ରେ ପଢ଼ିବାକୁ ଅନୁମତି ମିଳିଲେ ପରିଣାମ ଯାହା ହୁଅନ୍ତା, ଆଫ୍ରିକାରେ ଠିକ୍ ତାହାହିଁ ହୋଇଛି ।ଂଚାରଣ ଭୂମି ଓ ପାର୍ବତ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହି କଲେଜଗୁଡ଼ିକୁ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଅଲଗା ଅଲଗା କରି ବସାଯାଇଛି । କେବଳ ସରକାରୀ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱଦ୍ୱାରା ନିଯୁକ୍ତ ଓ ବରଖାସ୍ତ ହେଉଥିବା ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ହିଁ ଏହି କଳା ପିଲାଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଉଛନ୍ତି । ଏହିସବୁ କଲେଜର ଗ୍ରନ୍ଥାଳୟମାନଙ୍କରେ କେବଳ କେତୋଟି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଆଉ ଅଧିକ କିଛି ନାହିଁ । ଶୃଙ୍ଖଳା କହିଲେ ଏଠି ପ୍ରାଥମିକ ସ୍କୁଲ୍‌ରେ ସାନପିଲାଙ୍କ ଉପରେ ଜାରି କରାଯାଉଥିବା ଶୃଙ୍ଖଳାକୁ ହିଁ ବୁଝାଉଛି । ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅନୁଷ୍ଠାନ ସହିତ ଏହି କଲେଜଗୁଡ଼ିକର କୌଣସି ସାଂସ୍କୃତିକ ସମ୍ପର୍କ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ ।

ମୁଁ କେବଳ ମୋର ମନରୁ ଫାନ୍ଦି ଏକଥା କହୁନାହିଁ । ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗୀୟ କର୍ତ୍ତାମାନେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ଏହିପରି କହୁଛନ୍ତି । ମୁଁ ଏଠାରେ ବସି ଏହି ପୃଷ୍ଠାଗୁଡ଼ିକ ଲେଖୁଥିଲାବେଳେ ତେଣେ ଆମର ସମାଜଲାଗି ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଲୋକ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଆସିଥିବା ଫୋର୍ଟ୍ ହେୟାର୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ କଲେଜକୁ କର୍ତ୍ତାମାନେ ଜବତ କରି ନେଲେଣି ବୋଲି ଶୁଣିବାକୁ ପାଉଛି । ସେଠି ଆଠଜଣ ଅଧ୍ୟାପକ ଇସ୍ତଫା ଦେଇଛନ୍ତି, ଆହୁରି ସାତଜଣଙ୍କୁ ବରଖାସ୍ତ କରି ଦିଆଯାଇଛି । ଏହି ଘଟଣା ପଛରେ କୌଣସି ଅଧ୍ୟାପନା ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ କାରଣ ନାହିଁ ।

ପ୍ରକୃତରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଅବସ୍ଥିତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମଧ୍ୟ ଫୋର୍ଟ୍ ହେୟାର୍ ସଘନ ବାନ୍ଟୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ପଡୁନାହିଁ । (କାରଣ ଜାତୀୟବାଦୀ ସରକାର ଏହି କଲେଜର ଅବସ୍ଥିତି ନିର୍ବାଚନ କରିନଥିଲେ ।) ତଥାପି ନୂତନ ଶିକ୍ଷାବିଧି ଜାରି ହୋଇଯିବା ପରେ ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଅଚଳ ଅବସ୍ଥା ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା । ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଛାତ୍ରାବାସରେ ରହିବାଲାଗି ବାଧ୍ୟ କରାଗଲା । ଆଗରୁ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କର ଅନୁମତି ନନେଇ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅତିଥିବା ଆଗନ୍ତୁକଙ୍କୁ ଛାତ୍ରାବାସରେ ରଖିବାଲାଗି ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର କୌଣସି ଅଧିକାର ରହିଲାନାହିଁ । କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କର ଅନୁମତି ବିନା ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ଲାଗି କୌଣସି ପ୍ରକାର ଯାନ ଆପଣାପାଖରେ ରଖିବା ମଧ୍ୟ ମନା ହୋଇଗଲା । ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଛାତ୍ରୀମାନେ ସନ୍ଧ୍ୟା ସାତଟା ପୂର୍ବରୁ ଛାତ୍ରାବାସକୁ ଫେରି ଆସିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ । ରାତି ଦଶଟାପରେ ସାଧାରଣ ଭାବରେ ସାନ୍ଧ୍ୟ ଆଇନ ଜାରି ହୋଇ ରହିଲା । ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ବିବୃତ୍ତି ଦେବା ବା କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କର ଅନୁମତି ନନେଇ କୌଣସି ପ୍ରକାର ପତ୍ରପତ୍ରିକା ବା ପୁସ୍ତିକା ବାହାର କରିବା ମଧ୍ୟ ନିଷିଦ୍ଧ କରି ଦିଆଗଲା । ନିୟମତଃ କେବଳ କ୍ସୋସା ଜାତିର ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ନାମ ଲେଖାଇବା ଲାଗି ଦରଖାସ୍ତ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦିଆଗଲା । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଜାତିଲାଗି ଖୋଲିଥିବା କଲେଜରେ ନାମ ଲେଖାଇବାକୁ ଅନ୍ୟତ୍ର ଯିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରାଗଲା ।

'ଛାତ୍ର ଖାତାରେ ନାଆଁ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରୀ କରିବାଲାଗି' ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଏଣିକି ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷ ଦରଖାସ୍ତ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । କୌଣସି କାରଣରୁ ଅନୁଷ୍ଠାନରୁ ବାହାର କରି ଦିଆଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛାତ୍ର ସାଧାରଣତଃ ତା'ର ଶିକ୍ଷା ସମାପ୍ତ ହେବାଯାଏ କଲେଜରେ ଛାତ୍ର ହୋଇ ରହିପାରିବ, ଏଣିକି ଆଉ ସେହି ସୁବିଧା ରହିଲାନାହିଁ । ଏପରିକି ଅନୁଷ୍ଠାନର ଯାବତୀୟ କାଇଦା ଓ କଟକଣା ମାନି ରହିଲେ ମଧ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀ ଇଚ୍ଛାକଲେ କାରଣ ନଦର୍ଶାଇ ମଧ୍ୟ ଯେକୌଣସି ସମୟରେ ଯେକୌଣସି ଛାତ୍ରକୁ ବାହାର କରିଦେଇ ପାରିବେ, ଏପରି ଏକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ମଧ୍ୟ ରଖାଗଲା । ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷରେ ସରକାର ହେଉଛନ୍ତି ସର୍ବୋଚ୍ଚ କର୍ତ୍ତା । ଏହି ନୂତନ ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଦେବା ସରକାରଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ ।

ଏହି କଟକଣା ପଛରେ ରହିଥିବା ମତଲବ ବିଷୟରେ ସନ୍ଦେହ କରିବାର କିଛି ନାହିଁ । ଏହି ପ୍ରତିବନ୍ଧକଟିର ସପକ୍ଷରେ କହିବାକୁ ଯାଇ ବାନ୍ଟୁ ଶିକ୍ଷାବିଭାଗର ବର୍ତ୍ତମାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଏବେ କହିଛନ୍ତି : "ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ମାନିନେଉଥିବା ଓ ତାହାର ପ୍ରଚାର କରିବାର ଯୋଗ୍ୟତା ଅର୍ଜନ କରିଥିବା କଳା ନେତା ତିଆରି କରିବା ହେଉଛି ଏହି ନୂତନ ଶିକ୍ଷାବିଧିର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।"

ତେଣୁ ସଫା କଥା ହେଉଛି ଯେ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରଚାର କରାଯିବ ଓ ସେହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ହିଁ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ହୋଇ ରହିବ । ସେଥିଲାଗି ଅଧ୍ୟାପକ ମାଥିଉସ୍,

ନ୍ୟେମେଜି ଏବଂ ସେଲ୍‌ବି ଙ୍‌କୋବୋ ପ୍ରଭୃତି ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ସକଳ ପ୍ରମାଣ ରହିଥିଲେ ମଧ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଆମ ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତିଶୀଳ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବା ଗୋରାମାନେ ତଥାପି ଆମକୁ କହୁଚନ୍ତି : ''ତୁମେମାନେ ପୁଣି ଆପଣା କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଫେରିଆସ; ତୁମେମାନେ ଏହି ଆଇନ୍‌କୁ ଯେତେ କ୍ଷତିକାରକ ବୋଲି ମନେ କରୁଚ, ପ୍ରକୃତରେ ତାହା ଆଦୌ ସେପରି କ୍ଷତିକାରକ ନୁହେଁ । ଏଥିରେ କେବଳ ଖରାପ ଫଳ ଫଳିବ ବୋଲି ଭାବିବା ଆଦୌ ଉଚିତ ନୁହେଁ ।''

ସେମାନେ ଯେତେଦୂର ବିଚାର କରିପାରୁଚନ୍ତି, ପ୍ରକୃତ ଅବସ୍ଥା ତାହାଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ ଖରାପ । ପୃଥିବୀର କେତେକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଆଗରୁ 'ଉନ୍ମୁକ୍ତ' ଥିବା ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର କେତେକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଯେପରି ଭାବରେ ଏହି ନୂଆ ଆଇନ୍ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିବାଦ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଚନ୍ତି, ସେଥିରେ ଅବଶ୍ୟ ଆମକୁ କିଞ୍ଚିତ୍ ସାନ୍ତ୍ୱନା ମିଳିଚି । ଅନେକ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ, ସ୍କୁଲ-ଶିକ୍ଷା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନୂଆ ସରକାରୀ ଆଇନ୍ ପାସ୍ ହେଲାବେଳେ ହିଁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା-ଆଇନ୍‌ର ମୂଳଦୁଆ ପଡ଼ିଚି । ଗୋରା ଜାତୀୟତାବାଦୀମାନେ କଦାପି ଆପଣା ମତଲବରୁ ନିରସ୍ତ ହୋଇନାହାନ୍ତି । କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ ସେମାନେ ଯେଉଁପରି ହେବାକୁ କଳ୍ପନା କରିଚନ୍ତି, ଠିକ୍ ସେହି ମାର୍କା ଅନୁସାରେ ତାହାକୁ ତିଆରି କରିବାପାଇଁ ସେମାନେ ''ଜାତିଗତ କଲେଜ'' ମାନ ବସାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି ।

ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ ଓ ଗୋରାକର୍ତ୍ତୃତ୍ୱର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଗି ପାସ୍ ହୋଇଥିବା ଅନ୍ୟ ସକଳ ଆଇନ୍ ସହିତ ମିଳାଇ ଏହିସବୁ-ଶିକ୍ଷାବିଧିର ବିଚାର କରିବା ଉଚିତ । ତେବେ ଯାଇ ଆମେ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ବୁଝିପାରିବା ଯେ ଏକ ବୃହତ୍ତର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଫରମାସ ଅନୁସାରେ ଆମ କଳାଲୋକଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ଓ ବିଚାରକୁ ତିଆରି କରିବାଲାଗି ହିଁ ଏହିସବୁ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ହେବାକୁ ଯାଉଚି । ଗୋଟିଏ ଲୋକଙ୍କର ମନ ଓ ଜୀବନଦୃଷ୍ଟିକୁ ଚିର ଦାସତ୍ୱର ବେଡ଼ିରେ ବାନ୍ଧିରଖିବାର ଏହି ଉଦ୍ୟମ କଦାପି ସଫଳ ହେବନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆଗରୁ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଶିକ୍ଷାବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଏହା ଛାରଖାର କରିପକାଇବ, ଏବଂ ମୁଁ ଆଗରୁ ସତର୍କ କରିଦେଇ କହୁଚି ଯେ ଆଫ୍ରିକାରେ ଗୋରା ଇଉରୋପୀୟମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାକୁ ମଧ ଏହା କ୍ରମେ ସଂକ୍ରମିତ କରି ପକାଇବ । ଏହା ହେବହିଁ ହେବ । ଆପଣାର ଆସନକୁ ଏପରି ପ୍ରକାଶ୍ୟଭାବରେ ବିପଦସଙ୍କୁଳ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିବା ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକାର ଶାସକବର୍ଗ ଏକଚ୍ଛତ୍ର କ୍ଷମତା ହାସଲ ନକରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣା ନୀତିରୁ କଦାପି ନିରସ୍ତ ହେବେନାହିଁ । ତେଣୁ ଶେଷ ପତନରେ ଯାଇଁ ପହଞ୍ଚିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ ଆପଣାର ନିୟମକୁ ଜାରି ରଖିବାଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବେ ।

ଆଫ୍ରିକାର କଳାମାନଙ୍କ ମଧରେ କୌଣସିପ୍ରକାର ନେତୃତ୍ୱର ବିକାଶ ହେବାକୁ ନଦେବା,— ନୂତନ ଶିକ୍ଷାଆଇନ୍‌ର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ପଛରେ ଏପରି ଏକ ଗଭୀର ମତଲବ ମଧ ରହିଚି । ବୁଅର୍ ଯୁଦ୍ଧ

ପରେ ବ୍ରିଟିଶ୍ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଗୋରା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି ଏହିପରି ଏକ ଜବରଦସ୍ତି ଶିକ୍ଷାର ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିଲେ ବର୍ତ୍ତମାନର ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ କିପରି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଦେଖାଇଥାନ୍ତେ, ମୁଁ ତାହାହିଁ ଜାଣିବାକୁ ଚାହୁଁଚି । 'ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷାବ୍ୟବସ୍ଥା' ନାମରେ ଘୋଷଣା କରାଯାଉଥିବା ଏକ ନୂତନ ଆଇନ୍ ବଳରେ ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ସବୁ ଗୋରାପିଲାଙ୍କର ଶିକ୍ଷାକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବାଲାଗି ଯେଉଁ ମସୁଧା କରୁଚନ୍ତି, ଆମ ଦେଶର ଇଂରେଜୀ-ଭାଷାଭାଷୀ ଲୋକେ ସେଥିପ୍ରତି କିପରି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଦେଖାଉଚନ୍ତି, ତାହାର ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ମଧ୍ୟ ଆସି ଆମ କାନରେ ବାଜିଲାଣି । ମାତ୍ର କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ନେତୃତ୍ୱର ବିକାଶ ହେବାକୁ ନଦେବା ବିଷୟରେ ଗୋରାମାନଙ୍କ ଭିତରେ କୌଣସି ମତଦ୍ୱୈଧ ନାହିଁ । କଳା ନେତାମାନେ କୌଣସି ନେତୃତ୍ୱ ଦେବେନାହିଁ, ସେମାନେ କେବଳ ବୋଲ ମାନିବେ;— ଏହି ମତଲବ ରଖି ହିଁ ସେମାନେ ଆମଲାଗି ପ୍ରଚଳିତ ହେବାକୁ ଯାଉଥିବା ଶିକ୍ଷାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଶକ୍ତିହୀନ କରି ରଖିବାଲାଗି ଆପଣାର ସମ୍ମତି ଦେଇଚନ୍ତି । 'ଆମ' ଶିକ୍ଷକମାନେ ନିଷ୍ଠାପର ଭାବରେ 'ଆମ' ପିଲାଙ୍କର ହୃଦୟ ଓ ମସ୍ତିଷ୍କକୁ ଦାସ କରି ରଖିବାରେ ସବୁପ୍ରକାର ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତୁ, ସେମାନେ ଆମଠାରୁ କେବଳ ଏହାହିଁ ଦାବୀ କରୁଚନ୍ତି ।

ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଜୀବନର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜାତି ଜାତିକୁ ଅଲଗା କରି ରଖିବା ପଛରେ ଏକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥ ରହିଚି । ପାରମ୍ପରିକ ଭାବରେ କେବଳ ଆପଣାର ଜାତି ସହିତ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଥିବା କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ କ୍ରମେ ଅତିକଷ୍ଟରେ ଏହି ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ବନ୍ଧନମାନ ଛିଡ଼ାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଥିଲେ । ଏପରିକି ଅତି ଅନୁନ୍ନତ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ଏକ ବୃହତ୍ତର ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀର ଅନ୍ତର୍ଗତ ରୂପେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଅନେକେ ସମଗ୍ରତଃ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଓ ସମଗ୍ର ମଣିଷଜାତି ପ୍ରତି ଆପଣାର ଅନୁରକ୍ତି ପ୍ରକାଶ କରିବାର ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ଜାତୀୟବାଦୀ ଓ ସେମାନଙ୍କର ସହଚାରୀମାନେ ଆଜି ପୁଣି ସେମାନଙ୍କୁ ଖଣ୍ଡଖଣ୍ଡ କରି ପକାଇବାର ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରୁଚନ୍ତି । ଯେଉଁଠି ଏକତା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ଦେଖାଦେଉଚି, ସେଠି ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରି ସେହି ଏକତାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେବାହିଁ ସେମାନଙ୍କର ନୀତି ହୋଇଚି । ଅନୈକ୍ୟ ଓ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହିଁ ଏକମାତ୍ର ଗ୍ରହଣୀୟ ନୀତି ବୋଲି ସ୍ୱୀକୃତ ହେଉଚି । କେବଳ ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୁହେଁ, ସମଗ୍ର ଜୀବନକ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ଜାତି ଅନୁସାରେ ଖଣ୍ଡଖଣ୍ଡ କରି ରଖିବାର ଦୁର୍ନୀତି ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେବ । ତେଣୁ କର୍ତ୍ତାମାନେ ଆମ ବିଭିନ୍ନ ଜାତି ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟଗୁଡ଼ାକର ହିଁ କୀର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେଣି । ବାସୁତୋ ଜାତିର ଅଞ୍ଚଳ-ଉପକଣ୍ଠରେ ମଧ୍ୟ କ୍ସୋସା ଜାତିର କୌଣସି ଲୋକକୁ ଗୋଟିଏ ରାତି କଟାଇବା ନିଷିଦ୍ଧ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯାଇଚି । ଏବେ ଆମଭିତରେ ପରସ୍ପରପ୍ରତି ରହିଥିବା ସନ୍ଦେହ, ଶତ୍ରୁତା

ଓ ଅନୈକ୍ୟ କ୍ରମେ ଯିବାକୁ ବସିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନର ସରକାରୀ ଗୋରାନୀତି ଦ୍ୱାରା ବଡ଼ ବ୍ୟଙ୍ଗମୂଳକ ଭାବରେ ଅନେକ ବିପତ୍ତି ଓ ବିଗ୍ରହକୁ ଜାଣିଶୁଣି ଡାକି ଅଣାଯାଉଚି । ଏସବୁ କରିବା ଗୋରାଲୋକର ପୋଥିକୁ ସୁହାଉଚି ବୋଲି ସେ ଭାବୁଚି । ଗୋରାଲୋକେ ଆମକୁ ବୁଝାଇ କହୁଚନ୍ତି ଯେ ଆମର ପ୍ରତିପାଳନ ଓ ସୁରକ୍ଷାଲାଗି ସେମାନେ ଏପରି କରୁଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ଏହାହିଁ ସେମାନଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ କଣ ସେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରି ଭାଇ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଭାଇକୁ ଠିଆ କରାଇବାର ଫାଶ ବସାଉଥାନ୍ତେ ?

ଏମାନେ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରି ଆମ ପିଲାଙ୍କଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ ଏକ କେଡ଼େ ଦୁର୍ବିସହ ଓ କଠୋର ସଂସାରର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ନଯାଉଚନ୍ତି ! ଅବଶ୍ୟ ମୋର ପରିବାରରେ ମୁଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ଭାଗ୍ୟବାନ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । କାରଣ ମୋର ପିଲାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ବେଶ୍ ବଡ଼ ହୋଇ ଗଲେଣି । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ଏହି ଶିକ୍ଷାର ମନ୍ଦଫଳ ଏଡ଼ି ନପାରିଲେ ମଧ ସେମାନେ କଦାପି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେବେନାହିଁ । ତେଣୁ ଆମ ପିଲାଙ୍କ କଥା ଭାବିଲାବେଳେ ଅନ୍ୟମାନେ ଯେ ଏହି ନୂତନ ଶିକ୍ଷାବିଧି ଫଳରେ କି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଭୋଗିବେ, ମୁଁ ଓ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରଧାନତଃ ସେହିକଥା ହିଁ ଭାବୁଚୁ । ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଘରେ ଅତି ଅଳ୍ପ ବୟସର ପିଲାଏ ଅଛନ୍ତି, ସେହିମାନେ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଭୋଗିବେ । ଗୋରାନୀତିର ରୋଗ ପ୍ରସାରିତ ହେଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ପିଲାମାନେ ହିଁ ଜାତିଗତ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣତା, ଦାସତା ଓ ଗୋରାକର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ବିଷୟରେ ଜବରଦସ୍ତି ଦିଆଯାଉଥିବା ଶିକ୍ଷାକୁ ଜୀବନଯାକ ଆଦରି ନେବାକୁ ବାଧ ହେବେ । ଏପରି ସ୍ଥଳରେ କୌଣସି ଯଥାର୍ଥ ଶିକ୍ଷା ପାଇବାରୁ ସେମାନେ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିବେ । ଆଗେ ଆମର ପିଲାମାନେ ଅତି ଯତ୍ନର ସହିତ ଆମ ଜାତିର ବିଧି ଓ ସଂସ୍କାର ବିଷୟରେ ଶିକ୍ଷା ପାଇ ଆସୁଥିଲେ । ତା'ପରେ ଗୋରାଦେଶର ପ୍ରଣାଳୀ ଅନୁସାରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଗଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ଅନ୍ତତଃ କେତେକ ଲୋକଙ୍କୁ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଓ ଦୃଷ୍ଟିର ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ଲାଗି କିଞ୍ଚିତ୍ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନର ନୂତନ ଶିକ୍ଷାଆଇନ୍ ଦ୍ୱାରା କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଜୀବନକୁ କେବଳ ବିକୃତ କରି ଦେବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କୌଣସି ଫଳ ହେବନାହିଁ ।

□□□

(୫)

ମୋ' ଗାଆଁର ଆହ୍ୱାନ

ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବାର ଏବଂ ତଦ୍ୱାରା ମୋର ଶିକ୍ଷକ-ଜୀବନରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚ୍ଛେଦ ପକାଇବାର ନିଷ୍ପତ୍ତିରେ ପହଞ୍ଚିବାଲାଗି ମୋତେ ବେଶ୍ କିଛିଦିନ ଲାଗିଥିଲା । ନାନା କାରଣରୁ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେଠାରେ ନାନା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ନାନା ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତତା ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲା ଓ ଲୋକମାନେ ଜଣେ ନୂତନ ପ୍ରମୁଖ ଚାହୁଁଥିଲେ । ପୁରୁଣା ପ୍ରମୁଖଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ମୋତେ ନିଯୁକ୍ତ କରାଯାଉ, ଜାତିସଭାରେ ଏହିପରି ଏକ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଣିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର କେତେକ ବୟସ୍କ ଗୁରୁଜନ ମୋତେ ଅନୁରୋଧ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ମିଶନାରି ମଧ୍ୟ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବର ସମର୍ଥନ କରିଥିଲେ । ଦୀର୍ଘ ଦୁଇବର୍ଷ କାଳ ସେମାନେ ମୋତେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ଓ ନାନା କାରଣ ଦେଖାଇ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଟାଳି ଦେଉଥିଲି ।

ଏପରି କରିବାର ଅସଲ କାରଣ ହେଉଚି ଯେ, ପ୍ରକୃତରେ ମୁଁ ଜାତିର ପ୍ରମୁଖରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁନଥିଲି । ଏକଥା ସ୍ମରଣ ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ ମୋର କକା ମାର୍ଟିନ୍ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ପ୍ରମୁଖ ହିସାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କ ଘରେ ମୁଁ କେତେକ ବର୍ଷ କଟାଇଥିଲି । ସେଠାରେ ମୋର ସମୟତକ ବେଶ୍ ଆନନ୍ଦରେ କଟିଯାଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ ପ୍ରମୁଖ ହିସାବରେ ମାର୍ଟିନ୍‌ଙ୍କର ଜୀବନ ମୋତେ ଆଦୌ ଆକର୍ଷଣ କରି ପାରିନଥିଲା – ଓଲଟି ସେଥିପ୍ରତି କିଞ୍ଚିତ୍ ବିତୃଷ୍ଣା ମଧ୍ୟ ଜନ୍ମିଥିଲା ।

ମୋର ବୟସ ମୋତେ ଏପରି ଏକ ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିବାଲାଗି ନିବର୍ତ୍ତାଉଥିଲା । ଜାତିର ଶାସନ ମୁଣ୍ଡାଇବାଲାଗି ମୋର ଉପଯୁକ୍ତ ବୟସ ଓ ଅଭିଜ୍ଞତା ହୋଇଚି ବୋଲି ମୁଁ ଭାବି ପାରୁନଥିଲି । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ଜାତିର ପ୍ରମୁଖ ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିପକ୍ଷରେ ଆପଣାର ସଂସାର ଚଳାଇବା ଯେ କେତେ କଷ୍ଟକର, ମୁଁ ସେକଥା ମଧ୍ୟ ଭଲ କରି ଜାଣିଥିଲି । ଆମ ଦେଶର ଅବସ୍ଥାକୁ ଚାହିଁ ଶିକ୍ଷକ ହିସାବରେ ମୋତେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ବେତନ ମିଳୁଥିଲା । କ୍ରମେ ସଂଖ୍ୟାରେ ବଢ଼ୁଥିବା ମୋର ପିଲାଙ୍କର (ସେତେବେଳେ ଆମର ତିନୋଟି ପିଲା ହୋଇ ସାରିଥିଲେ ।) ଓ ମୋ' ସ୍ତ୍ରୀ'ର ଭରଣପୋଷଣ କରିବାଲାଗି ମୋର ବେତନ ଯଥେଷ୍ଟ ଥିଲା । ଜାତିର ପ୍ରମୁଖରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ ଜୀବନ-ଭରଣର ସଂଗ୍ରାମ ଅତି ଶୋଚନୀୟ ନହେଲେ ମଧ୍ୟ ଯେ ଅବଶ୍ୟ କଠିନତର ହୋଇପଡ଼ିବ, ସେକଥା ମୁଁ ବେଶ୍ ଭଲ କରି ଜାଣିଥିଲି । ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେଠାରେ ମୋର ଛୁଟି ସମୟରେ ମୁଁ ଓ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ଏହି ବିଷୟରେ ଅନେକ ଚର୍ଚ୍ଚା କରୁଥିଲୁ, ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକଥର ମୀମାଂସାରେ ପହଞ୍ଚୁଥିଲୁ ଯେ ଆମ ପିଲାଙ୍କର ହିତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୋର ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜରେ ରହିବା ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଉଚିତ ହେବ ।

ଆଉଗୋଟିଏ କଥା ହେଉଚି ଯେ ସ୍ୱଭାବତଃ ମୁଁ ଏକ ଶିକ୍ଷକ ହିଁ ଥିଲି । ଇଡ୍ରେନ୍‌ଡେଲ୍ ଓ ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜରେ ଛାତ୍ର ହୋଇ ରହିଥିବା ସମୟରେ ମୋର ଅନେକ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ସାଧୁତା, ନିଷ୍ଠା ଓ ଦକ୍ଷତା ମୋତେ ସବୁବେଳେ ମୁଗ୍ଧ ଓ ପ୍ରଭାବିତ କରି ରଖିଥିଲା ଓ ଶିକ୍ଷକତାକୁ ହିଁ ମୋର ଜୀବନପଥରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାଲାଗି ମୋତେ ଯଥେଷ୍ଟ ଆକର୍ଷଣ ଯୋଗାଇ ପାରିଥିଲା । ତାହାପରେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ହିସାବରେ ମୁଁ ଦୀର୍ଘ ସତର ବର୍ଷର ଅଭିଜ୍ଞତା ଅର୍ଜନ କରି ସାରିଥିଲି । ଅଧ୍ୟାପନାରେ ମୁଁ ସର୍ବଦା ପରମ ସନ୍ତୋଷ ପାଉଥିଲି । ଯଥାର୍ଥରୂପେ ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରୁଥିବା ଜାତିର ଜଣେ ପ୍ରମୁଖ ହିସାବରେ ଶାସନସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ଅଶେଷ ଛୋଟଛୋଟ ବ୍ୟାପାରରେ ବୁଡ଼ିରହିବାକୁ ମୋର କେବେହେଲେ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ଆଗ୍ରହ ନଥିଲା । ତେଣୁ ଆପଣାର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କାରଣରୁ ଏବଂ ମୋ'ର ସ୍ତ୍ରୀ ସହିତ ପରାମର୍ଶ କରି ମୁଁ ବାରବାର ଏହି କଥାଟିର ବିଚାର କରୁଥିଲି, ପ୍ରତ୍ୟେକଥର ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜ ନଛାଡ଼ିବାକୁ ହିଁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରୁଥିଲି ।

ଆଜି ହଠାତ୍ ଓ ଆକସ୍ମିକ ଭାବରେ ମୋର ମତ ବଦଳି ଯାଉଥିଲା । ଆପଣା ଜାତିର ସେବାଲାଗି ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜ ମୋତେ ବାରବାର ଯେଉଁ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇ ଆସିଥିଲା, ହୁଏତ ଶେଷରେ ସେହି ପ୍ରେରଣା ହିଁ ଜୟଲାଭ କଲା ଓ ଫଳବତୀ ହେଲା । ମୋର ଜାତି ଯେ ମୋତେ ସେବା ଲାଗି ବାରବାର ଆହ୍ୱାନ ଦେଉଚି ଓ ବୟସ୍କ ଗୁରୁଜନମାନଙ୍କର ଅନୁରୋଧକୁ ଟାଳିଦେଇ ଯେ ମୁଁ କେବଳ ଜାତିର ସେବା କରିବାର ମୋର ଦାୟିତ୍ୱକୁ ମଧ୍ୟ ଟାଳିଦେବାକୁ ବସିଚି, କ୍ରମେ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ମୁଁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ପାରିଥିଲି । ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜରେ ଦିନେ ମୁଁ ମୋର ନୂତନ କାର୍ଯ୍ୟଟି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିଥିଲି ଓ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ପାଖକୁ ସେହି ମର୍ମରେ ଏକ ଚିଠି ଲେଖିଥିଲି । ମୋର ଚିଠି ପାଇବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ମତ ବଦଳାଇ ସାରିଥିଲା ଓ ମୋର ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜ ଛାଡ଼ିବା ଉଚିତ ହେବ ବୋଲି ବିଚାରୁଥିଲା । କେଉଁ କାରଣରୁ ଯେ ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ଆପଣାର ମତ ବଦଳାଇ ଥିଲା, ମୁଁ ସେକଥା ଜାଣେନାହିଁ ।

ନିର୍ବାଚନରେ ଜାତିର ପ୍ରମୁଖ ହେବାଲାଗି ଚାରିଜଣ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ । ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ନିର୍ବାଚନ-ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ ମୁଁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲି ଏବଂ ନିର୍ବାଚନର ପରିଚାଳନା କରିଥିବା ସରକାରୀ କମିଶନର୍ ସାହେବ ଆପଣା ବିଭାଗୀୟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କୁ ଏହି ନିର୍ବାଚନର ଫଳ ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲେ । ୧୯୩୬ ମସିହାର ଆରମ୍ଭରୁ ମୋର ଏହି ନିଯୁକ୍ତି ସରକାରୀ ଅନୁମୋଦନ ପାଇଥିଲା । ଅତି କୁଣ୍ଠାର ସହିତ ମୋତେ ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜରୁ ବିଦାୟ ନେବାକୁ ହେଲା । ମୁଁ କେବଳ ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରୁଚି,— ଏହି କଥାଟିକୁ ବାଦ୍ ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ମୋ'ଲାଗି ସାନ୍ତ୍ୱନା ପାଇବାକୁ ଆଉଏକ କାରଣ ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା । ଗତ ଆଠବର୍ଷ କାଳ ମୁଁ କେବଳ ଅବକାଶ ସମୟରେ ଓ ସାପ୍ତାହିକ ଛୁଟିଦିନରେ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ' ଓ ପରିବାର ସହିତ ଏକତ୍ର ହୋଇ ପାରୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଏଥର ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକତ୍ର ସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ ବାସ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲି ।

ଜାତିର ଜଣେ ପ୍ରମୁଖଙ୍କୁ ସାଧାରଣତଃ କି କି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହୁଏ, ସଂକ୍ଷେପରେ ତାହାର ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କହିବା ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ତାଙ୍କୁ ଯେତେପ୍ରକାର ଓ ଯେଉଁସବୁ ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଲାଇବାକୁ ହୁଏ, ଇଉରୋପୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ସାଧାରଣତଃ ତାହାକୁ ବିଭିନ୍ନ କର୍ମଚାରୀ ତୁଲାଇଥାନ୍ତି । ଆଉ ଏକ ସମସ୍ୟା ହେଉଚି ଯେ, ଜାତିର ପ୍ରମୁଖ କହିଲେ ଗୋରା ଲୋକେ ଯାହା କଳ୍ପନା କରିଥାନ୍ତି, ଆଫ୍ରିକାବାସୀ କଳା ଲୋକଙ୍କର କଳ୍ପନାଠାରୁ ତାହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର । କଳା ଲୋକେ ବିଚାରିଥାନ୍ତି ଯେ ଆପଣାର ପଦ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଜଣେ ପ୍ରମୁଖ ହାତରେ କେତେକ ଶାସନ-କ୍ଷମତା ଅବଶ୍ୟ ନ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିଚି । କିନ୍ତୁ ଇଉରୋପୀୟମାନେ ପ୍ରମୁଖ କହିଲେ ଗୋରା ପ୍ରଭୁର କେବଳ ଏକ ବୋଲକରା ବୋଲି ବୁଝିଥାନ୍ତି, ଉଦାର ଗୋରା ଶାସକମାନେ ଦୟା କରି ତା' ହାତରେ ଦେଇଥିବା ଦାୟିତ୍ୱ ବ୍ୟତୀତ ତା'ର ଆଉ କୌଣସି କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ରହିଚି ବୋଲି ବିଚାର କରନ୍ତିନାହିଁ ।

ଉଗ୍ୟୋତି ମିଶନ୍-କେନ୍ଦ୍ରର ପ୍ରମୁଖରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହେବାପରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦାୟିତ୍ୱ ବ୍ୟତୀତ ଜଣେ ସ୍ଥାନୀୟ ଶାସକ ହିସାବରେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ପ୍ରାୟ ୧୦,୦୦୦ ଏକର୍ ଭୂମି ଉପରେ ବାସ କରୁଥିବା ୫୦୦୦ ଲୋକଙ୍କର ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନ-ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ନାନା ବିଷୟର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଏହି କାମଟି ଅବଶ୍ୟ ମୋତେ କେବେହେଲେ ଭଲ ଲାଗୁ ନଥିଲା, କିନ୍ତୁ ବିଚାରାଳୟର କାମଗୁଡ଼ିକରୁ ମୁଁ ବେଶ୍ ଆନନ୍ଦ ପାଇ ପାରୁଥିଲି । ସିଭିଲ୍ ମୋକଦ୍ଦମାଗୁଡ଼ିକର ବିଚାର କରିବାଲାଗି ପ୍ରମୁଖ ହାତରେ ଜଣେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ର କ୍ଷମତା ରହିଥିଲା । ଏହି କ୍ଷମତାରେ ଅବଶ୍ୟ କେତେକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ଗଭର୍ଣ୍ଣର୍-ଜେନେରାଲଙ୍କର ମରଜି ହେଲେ ପ୍ରମୁଖଙ୍କୁ ଫୌଜଦାରୀ ମୋକଦ୍ଦମା ବିଚାର କରିବାର କ୍ଷମତା ବି ମିଳୁଥିଲା । ଆମ ଅଞ୍ଚଳର ଅନ୍ୟ ପ୍ରମୁଖମାନଙ୍କୁ ପରି ମୋତେ ମଧ୍ୟ ଏହି ବିଶେଷ କ୍ଷମତାଟି ମିଳିଥିଲା । (ଅବଶ୍ୟ ପରେ ମୋ'ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ଏହି ବିଶେଷ କ୍ଷମତାଟି କାଢ଼ି ନିଆଯାଇଥିଲା । ଏହାର କାରଣ ମୋତେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଜଣାନାହିଁ ।)

ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି ପ୍ରଚଳିତ ଥିବା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆଇନ୍ ଓ ବିଧି ବିଷୟରେ (Native Law and Custom) ସୌଭାଗ୍ୟବଶତଃ ଏହାଦ୍ୱାରା ମୋର ଅନେକ ଅଭିଜ୍ଞତା ହୋଇ ପାରିଥିଲା । ତେଣୁ ଏହି ଦାୟିତ୍ୱଟିକୁ ମୁଁ ବେଶ୍ ସହଜ ଭାବରେ ତୁଲାଇ ପାରିଥିଲି । କିନ୍ତୁ କୌଣସି କାରଣରୁ ଏକ ବିବାଦରେ ଜଡ଼ିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ଦୁଇପକ୍ଷର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପୁଣି ମିଳାଇ ଦେବାର ଉଦ୍ୟମ କରି ହିଁ ମୁଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଆନନ୍ଦ ପାଉଥିଲି । ଏହି ବିବାଦର ମୀମାଂସାକାଳୀନ ଆଲୋଚନା ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା । ଜଣକର ବିଚାର ଆଉଜଣକର ବିଚାର ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ପାରିଲେ ଓ ସତ୍ୟ ଓ ନ୍ୟାୟରେ ଉପନୀତ ହେବାଲାଗି ସକଳ ସମସ୍ୟାକୁ ଅନୁରୂପ ଭାବରେ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିଦେଇ ପାରିଲେ ହିଁ ମୁଁ

ସବୁବେଳେ ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରିଥାଏ । ବିଚାରାଳୟର ବିଧିବଦ୍ଧତା ମୋର ଏହି ଉଦ୍ୟମରେ ଏକ ଶୃଙ୍ଖଳାପୂର୍ଣ୍ଣ ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ, ଏବଂ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସ୍ୱାର୍ଥ ନଥାଇ ମଧ କେବଳ ସତ୍ୟରେ ଉପନୀତ ହେବାରେ ହିଁ ଅନେକ ଆନନ୍ଦ ମିଳେ । ଆଜିକାଲି ବିଚାରାଳୟମାନଙ୍କରୁ କ୍ରମେ ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ଏହି ବିଶ୍ଳେଷଣ-କଳା ହିଁ ମୋତେ ସବୁବେଳେ ବଡ଼ ଆକର୍ଷକ ବୋଧ ହୋଇଥାଏ ।

ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଜାତିଆଣ ବିଚାରାଳୟରେ ଇଉରୋପୀୟମାନେ ପରିଚିତ ଥିବା ପ୍ରଥାମାନଙ୍କର ଅନୁସରଣ କରାଯାଏ ନାହିଁ । ମୁଦେଇ ଓ ମୁଦାଲା ଏଠି ଆପେ ଆପଣାର ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଆନ୍ତି ଏବଂ ବିଚାରାଳୟରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିବା ଜାତିର ଯେକୌଣସି ବୟସ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିର ସେମାନଙ୍କୁ ଓ ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କୁ ଯେକୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ପାରିବାର ଅଧିକାର ରହିଥାଏ । ଗୋରାଲୋକେ ଆମ ଦେଶକୁ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ଏଠି ମୋକଦ୍ଦମା ବିଚାର ହେବାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମୟଲାଗି ସାକ୍ଷୀ ବିଚାରାଳୟରେ ଉପସ୍ଥିତ ରହିବାର ନିୟମ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏବେ ଆମ ବିଚାରାଳୟମାନଙ୍କରେ ଅନେକ ଇଉରୋପୀୟ କଟକଣା ପ୍ରବେଶ କରି ସାରିଲାଣି ଓ ସାକ୍ଷ ଦେବାପରେ ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କୁ ବିଚାରାଳୟରୁ ବାହାର କରିନେବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ମଧ ଦେଖାଗଲାଣି ।

ମୋ'ସମୟରେ ନଗଦ ପାଞ୍ଚ ପାଉଣ୍ଡ ବା ଦୁଇଟି ଗୋରୁପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଥିବା ଜୋରିମାନା ବା କୋର୍ଟ୍ ଫି ସାଧାରଣତଃ ପ୍ରମୁଖର ପକେଟକୁ ହିଁ ଯାଉଥିଲା । ଏହି ପ୍ରଥାଟି ମୋର ଆଦୌ ପସନ୍ଦ ହେଉନଥିଲା । କାରଣ ଏହାଦ୍ୱାରା ବିଚାରକ ପ୍ରମୁଖ ମଧ ମୋକଦ୍ଦମାରେ ଏକ ପକ୍ଷ ହିସାବରେ ଜଡ଼ିତ ହୋଇ ପଡୁଥିଲା । ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜାତୀୟବାଦୀ ସରକାର ଏକ ଉନ୍ନତି ବିଧାନ କରି ପାରିଚନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଜାତିର ସମସ୍ତ ଦେ'ଣା କେବଳ ଜାତିର କୋଷକୁ ହିଁ ଯାଉଚି ।

ଏହି କାର୍ଯ୍ୟଟି ବ୍ୟତୀତ ମୋତେ ଆମର ଜାତି ଓ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ସରକାରୀ କମିଶନର୍‌ଙ୍କ ମଧରେ ଏକପ୍ରକାର ଯୋଗସୂତ୍ର ହୋଇ ରହିଥିବା ଅଫିସର୍‌ର ଦାୟିତ୍ୱ ମଧ ବହନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଏହାଫଳରେ ମୁଁ ଅନେକ ପରିମାଣରେ କମିଶନର୍‌ଙ୍କର ନିକଟ ସମ୍ପର୍କରେ ମଧ ଆସିପାରିଲି । ମୋଟ ଉପରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଏମାନଙ୍କ ସହିତ ମୋର ବେଶ୍ ଭଲ ସମ୍ପର୍କ ଥିଲା । କାହାସହିତ ମୋର କୌଣସି ବିବାଦ ହୋଇଥିବା ବା କାହାରିଠାରୁ କୌଣସି ଶାସ୍ତି ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ବୋଲି ମୋର ଆଦୌ ମନେ ହେଉନାହିଁ । ମିଶନ୍-ଅଞ୍ଚଳରେ ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କ ମଧରୁ କେହି କେହି ଆଦୌ ଅବଗତ ନଥିଲେ, ପୁଣି ଆଉ କେହି କେହି ହୁଏତ ଟିକିଏ ଅଧିକ ଜାଣିଥିଲେ । ଅନବଗତ ରହିଥିବା କମିଶନର୍‌ମାନଙ୍କୁ ମୋତେ ଅନେକ ସମୟରେ ଅତି ସାବଧାନତାର ସହିତ ଯାବତୀୟ ବିଷୟରେ

ଅବଗତ କରାଇବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ହୁଏତ ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅଧିକ ଶିଖୁଥିଲେ, ବା ସେମାନଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱର କିୟଦଂଶ ମୋ' ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରି ଦେଉଥିଲେ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ମିଶନ୍-ଅଞ୍ଚଳରେ ଭୂମିର ବଣ୍ଟନ କରାଇବା ପ୍ରମୁଖର କାର୍ଯ୍ୟ ନଥିଲା ତଥାପି ମୋର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ଶେଷ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେଠାରେ ମୋତେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟଟି କରିବାକୁ ମଧ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ଆପଣା ଅଞ୍ଚଳରେ ଶାନ୍ତି ଓ ଶୃଙ୍ଖଳା ରକ୍ଷା କରିବା ମଧ ପ୍ରମୁଖର ଏକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହୋଇଥିବାରୁ ମୋତେ ଏକପ୍ରକାର ପୋଲିସ୍-ବିଭାଗର ପ୍ରମୁଖ ରୂପେ ବି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଏହାଦ୍ୱାରା ମୁଁ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଯୁକ୍ତ ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକାର ପୋଲିସ୍ ବିଭାଗ ସହିତ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ନଥିଲି । ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେଠାରେ ସରକାରୀ ପୋଲିସ୍‌ଙ୍କର ଏକ ଥାନା ରହୁ ଏ ବିଷୟରେ ମୋର କେବେହେଲେ କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ନଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ମୋର ଜାତିର ଲୋକେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଶାନ୍ତିଭଙ୍ଗ ହେବାମାତ୍ରକେ ସୂଚାରୁରୂପେ ସେଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ କରିପାରନ୍ତୁ ବୋଲି ମୁଁ ସର୍ବଦା ଉଦ୍ୟମ କରୁଥିଲି । ପ୍ରମୁଖ ହେବାର ପ୍ରଥମ କେତେବର୍ଷ ଭିତରେ ମୁଁ ବେଆଇନ୍ ଭାବରେ ମଦ ତିଆରି କରିବାର ପ୍ରଥାକୁ ବନ୍ଦ କରିବାଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲି । ବିଶେଷତଃ ଅତିରିକ୍ତ ଭାବରେ ବିପଜ୍ଜନକ ମଦର ତିଆରି ବନ୍ଦ କରିବା ମୋର ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା । ନିଶାଦ୍ରବ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରିବା ବିଷୟରେ କୌଣସି ନୈତିକ ସଂସ୍କାର ଆଣିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୁଁ ଏପରି କରୁନଥିଲି, ପୋଲିସ୍ ବିଭାଗର ଅତ୍ୟାଚାର ଲାଗି କୌଣସି ଅବକାଶ ନଦେବାହିଁ ମୋର ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମା ଅତିକ୍ରମ କରିବାଯାଏ ମଦ ତିଆରି କରିବାର ଅନୁମତି ଦେବାକୁ ମୁଁ ଜିଣେ ସରକାରୀ କମିଶନରଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ପାରିଥିଲି, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ମାଣ୍ଡିଆରୁ ତିଆରି 'ଉତ୍ସ୍ୱାଲା' ନାମକ ଏକ ମଦ ରାନ୍ଧିବାଲାଗି ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଉତ୍ସାହ ମଧ ଦେଉଥିଲି । ଲୋକଙ୍କର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହେତୁ ବେଆଇନ୍ ମଦ ରାନ୍ଧିବା କେବେହେଲେ ବନ୍ଦ ହୋଇନଥିଲା, କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଏହାର ପରିମାଣ ଅବଶ୍ୟ କମ୍ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ।

ମୋର ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ଘଣ୍ଟରେ ଆମ ଜାତିର ପଞ୍ଚମାନେ ମୋତେ ଅନେକ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବାଧ୍ୟ ନହୋଇ କେବଳ ଏକ ସାମାଜିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହିସାବରେ ସେମାନେ ଏହା କରୁଥିଲେ । କେବଳ ଅଧିକ ସମ୍ମାନ ଓ ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇବା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ମଧ ଜାତିର ଉଚ୍ଚତର ପାହିଆରେ ରହିଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଯେ ଜାତିର ଅଧିକ ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଗୋରା ଶାସକମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ସେମାନେହିଁ ଏହି କଥାର ମର୍ମ ଅଧିକ ବୁଝୁଥିଲେ । କେବେ କୌଣସିପ୍ରକାର ଫଳପ୍ରାପ୍ତିର ଆଶା ନରଖି ନିଃସ୍ୱାର୍ଥ ଭାବରେ ସେମାନେ ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜ୍‌ରେ ଥିଲାବେଳେ ଅନୁଷ୍ଠାନଟିର ପାଚେରୀ ବାହାରେ ରହିଥିବା ବୃହତ୍ତର ପୃଥିବୀ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଦେଖିବାଲାଗି ମୁଁ କୌଣସି ବିଶେଷ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କରୁନଥିଲି । ଅବଶ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଘଟଣାପ୍ରବାହ ମୋର ଅଜ୍ଞାତ ନଥିଲା, ତଥାପି ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜ ସତେଯେପରି ବାହାର ପୃଥିବୀଠାରୁ ସୁରକ୍ଷିତ ଓ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥିଲା, ତତ୍କାଳୀନ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଯେପରି ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜର ହତାଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରୁନଥିଲା । ପ୍ରଧାନତଃ ବହି ପଢ଼ି ଆମେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ସମସ୍ୟା ସହିତ ପରିଚିତ ଥିଲୁ । ଆଉ ଏକ କାରଣ ହେଉଚି ଯେ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭିତରେ ଆମକୁ ନାନାଭାବେ ବଡ଼ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ ରହିବାକୁ ପଡୁଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେକୁ ପ୍ରମୁଖ ହୋଇ ଆସିବାପରେ ଏହି ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ରହିବାର ଅନ୍ତ ହେଲା । ଯେପରି ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଏହିଠାରେ ହିଁ ମୁଁ ମୋ' ଜାତିର ଲୋକମାନଙ୍କର ଦାରୁଣ ନଗ୍ନ ଦାରିଦ୍ର୍ୟକୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଥିଲି, ମଣିଷର ଜୀବନ ଉପରେ ପ୍ରତିଦିନ ଆସି ବାଜୁଥିବା ଆଘାତ ବିଷୟରେ ଅବଗତ ହୋଇଥିଲି । ଆଧୁନିକ ପରିସ୍ଥିତିର କଠୋର ଚାପ ଆଗରେ ଯେପରି ପ୍ରଜାତୀୟ ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାମାନ ପରାଜୟ ସ୍ୱୀକାର କରି ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ିବାକୁ ବସିଥିଲା ମୁଁ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଏହାର ଅନେକ ସୂଚନା ମଧ୍ୟ ପାଇଥିଲି ।

ସମଗ୍ର ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ପରି ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ପ୍ରଧାନ ସମସ୍ୟା ହେଉଚି ଭୂମିର ସମସ୍ୟା । ସମଗ୍ର ଲୋକସଂଖ୍ୟାର ସତୁରୀଭାଗ ଲୋକଙ୍କ ହାତରେ ସମଗ୍ର ଭୂମିସମ୍ପତ୍ତିର ମୋଟେ ଶତକରା ୧୩ ଭାଗ ରହିଥିଲା । ପ୍ରଧାନତଃ ନୀରସ ଭୂମିଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ଆମ ଭାଗ୍ୟରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳର ତୁଳନାରେ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ଜମିଗୁଡ଼ିକୁ ସରସ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରିବ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିବର୍ଷ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଭୂସମ୍ପତ୍ତି କ୍ରମେ ହ୍ରାସ ହେବାରେ ଲାଗିଥିଲା ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷ ବଢୁଥିବା ଲୋକସଂଖ୍ୟାଲାଗି ଅନ୍ୟ କୌଣସିପ୍ରକାର ଅବଲମ୍ବନ ଲାଗି କୌଣସି ପ୍ରକାର ବାଟ ନଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେଠାରେ ପରିବାର ପିଛା ଚାରି ପାଞ୍ଚ ଏକର୍ ଭୂମି ରହିଚି । ଅଥଚ ଅପର ପକ୍ଷରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୋରା ଲୋକ ହାତରେ ୩୭୫ ଏକର ଭୂମି ରହିଚି । ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଜଣପିଛା ମାତ୍ର ଛଅ ଏକର ଭୂମି ପାଇଚନ୍ତି । ଏହି ସଂଖ୍ୟା ଦୁଇଟିରୁ ହିଁ ଗୋରା ଜାତି ବାଢୁଥିବା ଯୁକ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ଅଲୀକତା ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ । ସେହିମାନେ ହିଁ ଆମଦେଶକୁ ଆସି ଆମଲାଗି ଭୌତିକ ସୁଖସମୃଦ୍ଧି ଆଣି ଦେଇଚନ୍ତି ଓ ସେଥିଲାଗି ଆମକୁ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ କୃତଜ୍ଞ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ,– ଏହି ଯୁକ୍ତି ହେଉଚି ଏକ ଫମ୍ପା ଯୁକ୍ତି ।

କେବଳ ଜୀବନଧାରଣ କରି ରହିବାପାଇଁ ଆମର ଯେତିକି ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ଲୋଡ଼ା, ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ଅର୍ଥନୀତି ଆମକୁ କେବଳ ସେତିକିମାତ୍ର ଯୋଗାଇ ପାରୁଛି । ରେଭ୍‌ରେଣ୍ଡ୍

ଆଲଡ଼ିନ୍ ଗ୍ରାଉଟ୍ ଏଠାରେ ଆଖୁଚାଷ ଆରମ୍ଭ କରି ହିଁ ଏହି ଅର୍ଥନୀତିର ମୂଳପତନ କରାଇଥିଲେ । ଆଖୁଚାଷ ହେଉଚି ଏକ ନଗଦ ଲାଭଦାୟକ ଚାଷ, ତେଣୁ ଏହାଫଳରେ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ଶ୍ରମିକମାନେ କାମଲାଗି ଅନ୍ୟତ୍ର ଚାଲିଯିବାର କୁପରିଣାମାମନ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ହ୍ରାସ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ପାଳକ ପଡ଼ିଲେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏକରରୁ ଗୋଟିଏ ଚାଷରେ ତିରିଶ ଟନ୍ ଆଖୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇପାରିବ ଏବଂ ଏଥିରୁ ପ୍ରାୟ ୬୦ ପାଉଣ୍ଡ ମିଳିପାରିବ । ସରବରାହ ଓ ଶ୍ରମିକ-ଖରଚ ବାବତରେ ଟନ୍‌ପ୍ରତି ୧୦ ଶିଲିଙ୍ଗ୍ ବାଦ୍ ଦେଲେ ଏକର୍ ପ୍ରତି ଜଣେ ଚାଷୀ ୪୫ ପାଉଣ୍ଡ୍ ଉପାର୍ଜନ କରିପାରିବ । ଅର୍ଥାତ୍ ୫ ଏକର୍ ଥିବା ଜଣେ ଚାଷୀ ବର୍ଷକୁ ୨୨୫ ପାଉଣ୍ଡ୍ ପାଇବ । କିନ୍ତୁ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ସ୍ମରଣ ରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ ଆଖୁଚାଷ ପ୍ରତ୍ୟେକବର୍ଷ କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଗୋଟିଏ ଆଖୁଫସଲ ଲାଗି ମୋଟରେ ଅଠର ମାସରୁ ଦୁଇବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମୟ ଦରକାର । ତେଣୁ ହାରାହାରି ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ଏକ ପରିବାର ବର୍ଷକୁ ୧୧୦ ରୁ ୧୨୦ ପାଉଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉପାର୍ଜନ କରିପାରିବ । ପରିବାରର ଆକାର ଅନୁସାରେ ତଥାପି ଚାଷୀକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ଯୋଗାଇବା ଲାଗି ବର୍ଷକୁ ପ୍ରାୟ ୧୫୦ ପାଉଣ୍ଡ୍ ନିଅଣ୍ଟ ପଡ଼ିଯିବ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମର ଜଣେ ଚାଷୀ ହାତରେ ଯେତିକି ଜମି ଅଛି, ଆମକୁ ତାହାର ଦୁଇ ତିନିଗୁଣ ଜମି ମିଳିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମର ଭୌତିକ ସୁଖସମୃଦ୍ଧି ତଥାପି ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ଆପଣାର ପିଲାଙ୍କୁ ମାଉଁସ ଓ ପରିଜ୍ ଖାଇବାକୁ ଦେବାକୁ ମନ କରିଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସହରକୁ ଯାଇ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାଲାଗି ବାଧ୍ୟ ହେବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ପିଲାଙ୍କ ବହିପତ୍ର ବିଷୟରେ କିଛି ନକହିବା ହିଁ ଉଚିତ । କାରଣ ଆମେ ଏହାକୁ କେବଳ ଅତି ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ୍ୟ ଏକ ବିଳାସ ସାମଗ୍ରୀ ଭିତରେ ହିଁ ପରିଗଣିତ କରିପାରିବା । ଏହିସବୁ କାରଣରୁ ଆର୍ଥିକ ଆବଶ୍ୟକତା ଦ୍ୱାରା ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ପରିବାର କ୍ରମେ ଭାଙ୍ଗିଯିବ ଏବଂ ପରସ୍ପରଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥିବା ଦୁଇ ପୃଥିବୀରେ ଏକ ଅସ୍ୱସ୍ତିକର ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାକୁ ହିଁ ବାଧ୍ୟ ହେବ ।

ଅବଶ୍ୟ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ସତ ଯେ ଆମେ ଅନେକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବଡ଼ ଅବିବେଚିତ ଓ ଅର୍ଥନୀତି ବିରୁଦ୍ଧ ଭାବରେ କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଉ । ଅନେକ ସମୟରେ ମୁଁ କେତେ ମନ କରିଛି ଯେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ପରି ଆମର ମଧ୍ୟ ଆମପାଖରେ ରହିଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଇଞ୍ଚ୍ ଭୂମିରୁ ଲୋଭନୀୟ ପନିପରିବା ଉତ୍ପନ୍ନ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ମୋର ସନ୍ଦେହ ହେଉଚି ଯେ ଇଉରୋପୀୟ କୃଷିପ୍ରଣାଳୀ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ଆମର ଭୂମି ଚାଷ କରିବାରେ ଅନେକ ଦୋଷ ରହିଯାଉଚି । ଜାତିର ପ୍ରମୁଖ ଥିବା ସମୟରେ ଥରେ ଜଣେ ପଡ଼ୋଶୀ ଗୋରା ଚାଷୀଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ ତାଙ୍କ ମଟରରେ ଏକାଠି ବସି ଯିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲି ।

କଥୋପକଥନ ଆରମ୍ଭ କରି ସେ କହିଲେ : "ତୁମେ କଳାଲୋକମାନେ କେବଳ ଜମିସହିତ ଖେଳୁଚ । ଯଦି ଆମ ହାତରେ ଏସବୁ ଭୂମି ରହିଥାନ୍ତା, ତେବେ ଆମେ ଏଥିରୁ ଅନେକ ଅଧିକ ଆଖୁଫସଲ ଉଠାଇ ପାରୁଥାନ୍ତୁ ।"

ମୁଁ କହିଲି : ''ଆମର ଗୋଟିଏ ଅସୁବିଧା ହେଉଚି ଯେ ଆମର ଅତି ଦରକାରୀ ଦୁଇଟି ଜିନିଷ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମପାଖରେ ନାହିଁ;– ସାର ଏବଂ କୃଷିଯନ୍ତ୍ର । ମୁଁ ଭାବୁଚି ଆଖପାଖରେ ଏହି ଦୁଇଟି ସାମଗ୍ରୀ ଥିଲେ ଆମେ ଅଧିକ ଭଲ ଫସଲ ଉପଜାଇ ପାରୁଥାନ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ ସେଥିଲାଗି ପଇସା ଦରକାର ।''

''କିନ୍ତୁ ତୁମମାନଙ୍କଠାରୁ ଆଖୁ କିଣି ନେଇ ଓ ତୁମମାନଙ୍କର ଆଖୁ ପେଡ଼ି ଦେଉଥିବା ଚିନି କାରଖାନା କ'ଣ ତୁମମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ସାହାଯ୍ୟ କରୁନାହିଁ ?''

''ନା–'' !

''ତେବେ ତୁମେମାନେ ଶ୍ରୀ ଦୁବେଙ୍କ (ଓହଲାଙ୍ଗେ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନର ଅଧକ୍ଷ ଡା. ଦୁବେ ସେତେବେଳେ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସରେ ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ନେତା ଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ସେ ଏକ ଜୁଲୁ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ସମ୍ପାଦନା ମଧ କରୁଥିଲେ ।) ପାଖକୁ ଯାଇ ଅର୍ଥ ସାହାଯ୍ୟ ଆଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁନାହଁ କାହିଁକି ?''

''କିନ୍ତୁ ଆପଣ ବୋଧହୁଏ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଡା. ଦୁବେଙ୍କୁ ଆପଣା ବିଦ୍ୟାଳୟଟି ଚଳାଇବାଲାଗି ମଧ ଆପଣା ପକେଟରୁ ଅନେକ ସମୟରେ ପଇସା ଖରଚ କରିବାକୁ ପଡୁଚି ।'' – ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲି ।

ମୋର ଉପକାରେଚ୍ଛୁ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ମୋ'ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ । ଏବଂ ମୁଁ ବେଶ୍ ବୁଝିପାରିଲି ଯେ ସେ ପ୍ରକୃତ ଅବସ୍ଥା ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲେ ଓ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହେଲେ ।

କିଛି ସମୟ ପରେ ସେ ପୁଣି କହିଲେ : ''କିନ୍ତୁ ଜାତୀୟ ବ୍ୟାଙ୍କରୁ ଆମକୁ ଅନ୍ତମିଆଦୀ ଋଣ ମିଳିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଚି ।''

''ତାହାହିଁ ହେଉଚି ଆମ ଆଉ ଆପଣଙ୍କ ଭିତରେ ତଫାତ୍ । ଆପଣଙ୍କର ଜମିକୁ ବ୍ୟାଙ୍କ୍ ନିଶ୍ଚିତ ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରୁଚି । କିନ୍ତୁ ଆମ ଜମିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରୁନାହିଁ ।''

ଏକ ଯୋଜନା ଅନୁସାରେ ସରକାରୀ ଆଫ୍ରିକା ବିଭାଗ ଆମକୁ ଉନ୍ନତତର କୃଷିବିଧିର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଇ ଆମର ଫସଲ ବଢ଼ାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆମଲାଗି କୃଷି-ଅଫିସର୍ ଓ କଳା କୃଷି-ପ୍ରଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲା । ପ୍ରମୁଖ ଥିବା ସମୟରେ ସରକାରଙ୍କର ଏହି ଯୋଜନାସହିତ ମୁଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସହଯୋଗ କରିଥିଲି । ସରକାରୀ ପ୍ରଦର୍ଶକ ଆସି ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ଆଖୁ ବଦଳରେ କପାଚାଷ କରିବାକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇଲେ । ଏକ ଆଦର୍ଶ କପାଚାଷର ନମୁନା ଦେଖାଇବା ଲାଗି ମୁଁ ମୋର ଖଣ୍ଡେ ଜମି ମଧ ତାଙ୍କ ହାତରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିଲି ।

ମୁଁ ଚାଷ କଲି, ସେ କପା ଲଗାଇଲେ । ଯତ୍ନ ନେବାର ଭାର ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ' ଉପରେ ରହିଲା । ସରକାରୀ ପ୍ରଦର୍ଶକ ମଝିରେ ମଝିରେ ଆସି କିଆରୀ ଦେଖି ଯାଉଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କପା

ତୋଳିଲା ବେଳକୁ ଆଉ ତାଙ୍କର ଦର୍ଶନ ସୁଦ୍ଧା ମିଳିଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ କପା ତୋଳିବାର ଠିକଣା ଉପାୟ ନଜାଣି ଆମେ କପା ତୋଳିବାକୁ ବାଧ ହେଲୁ । ପ୍ରଦର୍ଶକ ବିଭାଗୀୟ ଉପର ଅଫିସ୍‌କୁ କାର୍ଯ୍ୟ ବିବରଣୀ ଲେଖି ପଠାଇଲେ । ତାଙ୍କର କାମ ସେତିକିରେ ଇତି ହୋଇଗଲା । କିନ୍ତୁ ଯଦି ମୁଁ ମୋର ପ୍ରତିବେଶୀ ଆଉ କେତେଜଣଙ୍କୁ କପାଚାଷ କରିବାଲାଗି ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇଥାଆନ୍ତି, ତେବେ ପରିଣାମ କଣ ହୋଇଥାନ୍ତା କହିଲ ? ସରକାରୀ ପ୍ରଦର୍ଶକମାନଙ୍କଠାରୁ ସାହାଯ୍ୟ ନେବା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୋର ଏଥିରୁ ଅନେକ ଅଭିଜ୍ଞତା ହେଲା । ମୋର ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ବଡ଼ ହୁଗୁଳା, ଅସହଯୋଗୀ ଓ ଉଦାସୀନ ବୋଲି ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲି । ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କଣ କରୁଚନ୍ତି ବା ନକରୁଚନ୍ତି, ସେକଥା ତନଖି ଦେଖିବାକୁ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନଥିବାରୁ ହୁଏତ ସେମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏପରି ଅବହେଳା କରୁଥିଲେ ।

ଏହି ନୂତନ କୃଷିଯୋଜନା ଆହୁରି ଏକାଧିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଫଳ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଏଥିଲାଗି ମୋର ଜାତିଭାଇଙ୍କ ଗାଳି ମଧ ଆସି ମୋରି ମୁଣ୍ଡରେ ପଡ଼ିଲା । ଯୋଜନା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ ଏହାର କୌଣସି ସମାଲୋଚନା କରିବିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗୋରା କର୍ମଚାରୀମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଏହି ଯୋଜନାର ପ୍ରୟୋଗ କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଦୂରରେ ଥାଇ ପ୍ରୟୋଗର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନ କରନ୍ତି, ଏବଂ ତେଣୁ ପ୍ରକୃତ ଜମି ଉପରେ କୋଉଠି କଣ କେତେଦୂର ହେଉଚି, ସେବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ଜ୍ଞାନ ନଥାଏ । ମୁଁ ପ୍ରମୁଖର ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କଲାପରେ ଏହି ସ୍ଥିତିରେ କୌଣସି ଉନ୍ନତି ହୋଇଚି ବୋଲି କହିବାକୁ ମୋ'ପାଖରେ କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ଯୋଜନାର ପ୍ରକୃତ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନ ହେଉନାହିଁ, ସହଯୋଗୀ ଭାବରେ କେହି ଆମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁନାହାନ୍ତି । ଭଦ୍ରଲୋକର ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ବାହାରୁ କୁଣିଆ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ଲୋକେ ଯାହା କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ କିଞ୍ଚିତ୍ ଅନୁଗ୍ରହ ଦେଖାଉଚନ୍ତି, କେବଳ ସେତିକି । ଯେଉଁ କଳାଲୋକେ ମଧ ପ୍ରଦର୍ଶକ ଭାବରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଚନ୍ତି, ବିଲରେ ଖଟୁଥିବା ଚାଷୀମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଉପରସ୍ଥ ଗୋରା ପରିଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ ହିଁ ସେମାନେ ଆପଣାର ନିକଟତର ବୋଲି ମନେକରୁଚନ୍ତି । ଏଇଥିପାଇଁ ଯୋଜନାଟି ସମଗ୍ରତଃ ବିଫଳ ହିଁ ହେଉଚି ଏବଂ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଯେ କେବେହେଲେ କୌଣସି ଉନ୍ନତିମୂଳକ ଉପାୟ ଶିଖି ପାରିବେନାହିଁ, ଆମକୁ ଏହି ଉଲୁଗୁଣା ଦେବାଲାଗି ଗୋରାଲୋକଙ୍କୁ ଏହା ଆଉଏକ ପ୍ରମାଣ ଯୋଗାଇ ଦେଉଚି ।

କିନ୍ତୁ ଏହି ଯୋଜନାଟି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ସଫଳ ହେଉଥିଲେ ଓ ଆମ ଜମିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଇଞ୍ଚକୁ ସଫଳ ଓ ସୁଦକ୍ଷ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଯାଉଥିଲେ ମଧ, ତଥାପି ଆମର ଆବଶ୍ୟକ ଜମିପରିମାଣରେ କେବଳ ଏକ ଅତିକ୍ଷୁଦ୍ର ଅଂଶହିଁ ଆମ୍ପାଖରେ ଥାଆନ୍ତା । କୃଷିଯନ୍ତ୍ର ଓ ସାରର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରୟୋଗ କରୁଥିଲେ ମଧ ଆମ ଅବସ୍ଥାରେ କୌଣସି ବିଶେଷ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉନଥାନ୍ତା ।

ଆପଣାର ଜୀବନମାନ ବଜାୟ ରଖିବାକୁ ହେଲେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରା ଚାଷୀଙ୍କର ୩୭୫ ମାଣ ଜମି ଦରକାର । ସେଥିଲାଗି ସେମାନେ ଆମକୁ ୬ ମାଣରୁ ବେଶୀ ଦେବାକୁ ରାଜୀ ନୁହନ୍ତି । ଦେଶର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳ ତୁଳନାରେ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ଚାଷୀମାନେ କିଞ୍ଚିତ୍ ଅଧିକ ଜମି ଚଷିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ପାଇଚନ୍ତି, – ଏଠି ପରିବାର ପିଛା ୬ ମାଣ ଜମି ହିଁ ପଡ଼ିଚି ।

ଏହି ଭୂମି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ଲାଗି ଗୋରାମାନଙ୍କ ପାଖରେ କୌଣସି ଉତ୍ତର ନାହିଁ । ସେମାନେ ଜମି ଭୋଗ କରୁଚନ୍ତି, ଆମେ ଏଥିରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଚୁ । ଆଫ୍ରିକାବାସୀ କଳାଲୋକଙ୍କ ଲାଗି ଅଲଗା କରି ଦିଆଯାଇଥିବା ଜମି ଆମର ମଣିଷ ଓ ଗୃହପାଳିତ ପଶୁସଂଖ୍ୟା ଲାଗି ଆଦୌ ଯଥେଷ୍ଟ ହେଉନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏଣେ ଇଉନାଇଟେଡ୍ ପାର୍ଟିର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଅନୁସାରେ କଳାଲୋକେ କୌଣସି ଜମି କ୍ରୟ କରି ପାରିବେନାହିଁ ବୋଲି ନିଷେଧାଜ୍ଞା ଜାରି ହୋଇଚି । ଏହାର କାରଣ ହେଉଚି ଯେ ଗୋରା ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀର କୌଣସି ଭୋଟ୍‌ଦାତା ଏହିପରି ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ କଦାପି ରାଜି ହେବେନାହିଁ । ସେମାନେ ଯେଉଁ ଅଳ୍ପକିଞ୍ଚିତ୍ ଜମିର ବିକ୍ରୟଲାଗି ରାଜୀ ହେବେ, ସେଥିରେ ଆମର କୌଣସି ଉପକାର ହେବନାହିଁ । ଏହିହେତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଏକ ଅଚଳ ଅବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ରହିଚି । କୌଣସି ଗୋରା ସରକାର ଏହି ଅବସ୍ଥାର ସମାଧାନ ଲାଗି ଚେଷ୍ଟା ନକଲେ ହେଁ ଦିନେ ନା ଦିନେ ଏହାର ଏକ ସମାଧାନ ବାହାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସରକାର ଏବେ କେବଳ ଏହି ସ୍ଥିତିରେ ତାଳି ପକାଇବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି । ସେମାନେ ହୁଏତ ଭାବୁଚନ୍ତି ଯେ କୋଉଠି କେତେଟା ଆଦର୍ଶ କୃଷିଫାର୍ମ୍ ବସାଇଦେଲେ ଏହି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହୋଇଯିବ ।

ଆମଦେଶର ଟ୍ରାନ୍ସ୍‌କାଇ ଅଞ୍ଚଳରେ ଆଦର୍ଶ ଉନ୍ନତିକର କୃଷିର ପ୍ରୟୋଗମାନ ହେଉଚି । ପ୍ରମୁଖରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହେବାର ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆୟୋଜିତ ଏକ ପରିଭ୍ରମଣ-ଦଳ ସହିତ ଆଉ ଦଶଜଣ ଜୁଲୁ-ପ୍ରମୁଖଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମୁଁ ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଥିଲି । ସେଠି ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ମୃତ୍ତିକାକ୍ଷୟ ରୋଧିବାଲାଗି କେତେକ କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଚି, କିନ୍ତୁ କେବଳ ଲୋକେ ବାସ କରୁନଥିବା ଅଞ୍ଚଳରେ ହିଁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇଚି । ଫଳତଃ ସେଠାରେ ବଢ଼ିଆ ପାର୍କ୍‌ମାନ ତିଆରି ହୋଇଚି । ଏହାଦ୍ୱାରା ସମସ୍ୟାଟିର କୌଣସି ସମାଧାନ ହୋଇନାହିଁ । ଆଠମାଣ ଜମିକୁ ଏକାଠି କରି ସହକାରୀ ଦୁଗ୍ଧ-ଉତ୍ପାଦନ କେନ୍ଦ୍ରମାନ ବସାଇବାର ପ୍ରୟୋଗକୁ ମଧ ସେଠାରେ ଉତ୍ସାହ ଦିଆଯାଉଚି । ଯୋଜନାଟିର ଆବଶ୍ୟକତା ବିଷୟରେ ମୋର କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ "ମୋ' ଅନ୍ତେ ମୋ'ର ପିଲାମାନେ ସେହି ଆଠ ଏକର ଜମିକୁ ଭୋଗ କରିପାରିବେ କି ନାହିଁ"– ଯୋଜନାଟି ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେଉନାହିଁ ।

ଆମର ଗୋଇଗୋରୁଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା କମାଇ ଦେବାକୁ ଆମକୁ ଉପଦେଶ ଦିଆଯାଉଚି । ଏହା ଅବଶ୍ୟ ସତକଥା ଯେ କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭୂମିରେ ଆମର କେବଳ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟାର ଗୋରୁ ରଖିବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ତେଣେ ଆମର ଆଖିଆଗରେ ଗୋରା ଚାଷୀମାନେ ବିସ୍ତର ଚାରଣଭୂମି ଉପରେ ହଜାର ହଜାର ଗୋରୁ ରଖିଥିଲାବେଳେ ଏହି ଉପଦେଶ ଆମର କୌଣସି ସମର୍ଥନ ପାଇପାରିବ ବୋଲି ମୋର ମନେ ହେଉନାହିଁ ।

ଅବଶ୍ୟ ଏହାର ଆଉ ଏକ ସମାଧାନ ରହିଚି । ତାହା ହେଉଚି, ଆମକୁ ଅଧିକ ଜମି ଦିଅ !

ଆମର ଏହି ପରିଭ୍ରମଣ ବେଶ୍ ସୁଖକର ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ଆମର ଭାଗ୍ୟ ସୁଧାରିବାଲାଗି ଆମକୁ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବାଟ ଦେଖାଇ ପାରି ନଥିଲା । ଏପରିକି ଯେଉଁ କଳା ପରାମର୍ଶଦାତାମାନେ ଆମକୁ ସବୁକଥା ବୁଝାଇ କହିବାକୁ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ କଣ ସବୁ କହିବାକୁ ହେବ, ସେହି ବିଷୟରେ ଅତି ଚତୁରତାର ସହିତ ଉପରୁ ତାଲିମ ନେଇ ଆସିଥିଲେ ।

ଏହି ପରିଭ୍ରମଣରୁ ଆମେ କଣସବୁ ଶିଖିଲୁ, ଅନ୍ୟ ପ୍ରମୁଖମାନଙ୍କୁ ଏକଥା ବୁଝାଇ କହିବାର ଭାର ମୋ' ସହିତ ମୋର ଆଉଜଣେ ସହକର୍ମୀଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା । ଗୋରୁଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା କମାଇ ଦେବାର ପ୍ରଶ୍ନ ବିଷୟରେ ମୁଁ କୌଣସି ମତ ବ୍ୟକ୍ତ ନକରି ନୀରବ ରହିଥିଲି । ମୋର ସହକର୍ମୀ ଯେତେବେଳେ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବଟିର ପ୍ରଶଂସା କରି କହିଲେ, ସେତେବେଳେ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲି । ସେ ପ୍ରସ୍ତାବଟିର ପ୍ରଶଂସା କରିବାମାତ୍ରକେ ଲୋକେ ନାନାପ୍ରକାର ପ୍ରଶ୍ନ କରି ତାଙ୍କୁ ବିରୁଡ଼ି ଘେରିଲାପରି ଘେରିଆସିଲେ, ମୋର ସହକର୍ମୀ ସେହି ବିଷୟ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ ବିଷୟରେ କହିବାପରେ ଯାଇ ସଭାରେ ଶାନ୍ତି ଆସିଥିଲା । ଗୋରୁଗାଈଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା କମାଇ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର କୌଣସି ସମସ୍ୟାର ଯଥାର୍ଥ ସମାଧାନ ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ୭୦% ଲୋକଙ୍କ ହାତରେ ଆମ ଦେଶରେ ମାତ୍ର ୧୩% ଭୂମି ରହିଚି,— ଏହାହିଁ ହେଉଚି ଆମର ପ୍ରକୃତ ସମସ୍ୟା । ଗୋରାମାନେ ଯେଉଁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହି ସମସ୍ୟାଟିର ବିଚାର କରୁଚନ୍ତି, ତାହା ହେଉଚି, ଆମର ମସୁଧା ଅନୁସାରେ ଆମେ କଳାଲୋକଙ୍କୁ କେଉଁ ଉପାୟମାନ ପ୍ରୟୋଗ କରି ୧୩% ଜମିଭିତରେ ଆବଦ୍ଧ କରି ରଖିପାରିବା ? ଅସଲ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିବା ଇଚ୍ଛାରେ ଯେ ସେମାନେ ଆମକୁ ଗୋରୁଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା କମାଇବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଚନ୍ତି, ତା' ନୁହେଁ । ଆମକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସୁବିଧା ନଦେବାକୁ ସେମାନେ ଯେଉଁ ସଂକଳ୍ପ କରି ସାରିଚନ୍ତି, ତାହାରି ଫଳରେ ହିଁ ସେମାନେ ଆମକୁ ଏହିସବୁ ପରାମର୍ଶଦ୍ୱାରା ଭୁଲାଇବାକୁ ବସିଚନ୍ତି । ତେଣୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ପରିସ୍ଥିତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ ଏହି ପରାମର୍ଶକୁ ବର୍ଜନ ହିଁ କରିଚି ।

ଜାତିର ପ୍ରମୁଖରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହେବାପରେ ପୂର୍ବାପେକ୍ଷା ଅଧିକ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ମୋତେ ଆମ ଜାତିର ଆର୍ଥିକ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । କେତେ ପରିବାରର ମାଆ ବଡ଼ ନିଃସମ୍ବଳ ଭାବରେ ସଂସାର ଚଳାଇବାକୁ ବାଧ ହେଉଥିଲେ, ଆର୍ଥିକ ଅଭାବରୁ କେତେ ପରିବାର ଛିନ୍ନଭିନ୍ନ ହୋଇଯାଉଥିଲା, ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନର ଦାରୁଣ ଉତ୍କଟତାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାଲାଗି ଆମର ପାରମ୍ପରିକ ପୁରାତନ ଜୀବନମାର୍ଗ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରୁନଥିଲା,— ଆମ ଦେଶର ପରିସ୍ଥିତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ମୋତେ ଏହିସବୁ ସମସ୍ୟାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଗୋରାଜାତିର ଅତିଲୋଲୁପତା ଫଳରେ ଆମର ସଂସାର ଓ ପରିବାର ନଷ୍ଟ ଛାରଖାର ହୋଇଯାଉଚି । ଏହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆମେ ଯେତେ ପ୍ରତିବାଦ କଲେ ମଧ୍ୟ ଏହି ନୀତି ଦିନକୁଦିନ ଅଧିକ ଟାଣହେବାରେ ଲାଗିଚି । କଳାଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ବଢୁଥିବା ନୈତିକ ଅରାଜକତା, ଅବହେଳା ଓ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନାନା ଉତ୍କଟ ସମସ୍ୟାକୁ ଗୋରାମାନେ କେବଳ ଆମ ଅଯୋଗ୍ୟତାର ଆଉ ଏକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରୁଚନ୍ତି । ସେମାନେ ଆମର ଦୁଃଖପ୍ରତି ଆଖିବୁଜି ରହିଚନ୍ତି ।

ପ୍ରମୁଖର କାର୍ଯ୍ୟଭାର ଗ୍ରହଣ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଗୋଟିଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ ଏକ ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣ ଶ୍ରମିକ ହୋଇ ରହିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ଗାଆଁର ବାସିନ୍ଦା ହୋଇ ରହିବାପରେ ମୋର ଜାତିର ଦୁରବସ୍ଥା ମୋ'ଦେହରେ ଗୁଳିଚୋଟ ପରି ବାଜିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ଏଠାରେ ସ୍ମରଣ ରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ ଆଫ୍ରିକାରେ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେଠାରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଦରିଦ୍ରାଞ୍ଚଳମାନ ମଧ୍ୟ ରହିଚି । ସେହିସବୁ ଗାଆଁରେ ଲୋକଙ୍କ ହାତରେ ଯେଉଁ ଜମି ରହିଚି, ସେଥିରେ ପେଟ ପୂରିବାର କୌଣସି ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ । ତେଣୁ ଅନେକସଂଖ୍ୟକ ଗ୍ରାମବାସୀ ଗାଆଁ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟତ୍ର ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାକୁ ବାଧ ହେଉଚନ୍ତି । ତେଣୁ ଆଫ୍ରିକାର ସହର ମାନଙ୍କରେ ବେକାର କଳାଲୋକଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ହୁ ହୁ ହୋଇ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଚି । ସରକାର ଏହି ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ ଯେଉଁପରି ଭାବରେ ଆପଣାର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପ୍ରକଟ କରୁଚନ୍ତି, ସେଥିରେ କୌଣସି ବିଚିତ୍ରତା ନାହିଁ । ସେମାନେ କହୁଚନ୍ତି : ସହରର କଳା ବେକାରମାନଙ୍କୁ ପୁଣି ସେମାନଙ୍କର ଜନବହୁଳ ଅଭାବପ୍ରପୀଡ଼ିତ ଅଞ୍ଚଳକୁ ପଠାଇ ଦିଆଯାଉ । ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହେତୁ ସେମାନେ ଯେଉଁ ଗାଆଁ ଛାଡ଼ି ଆସିଚନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ସେଇଠାକୁ ହିଁ ପଠାଇ ଦିଆଯାଉ । ବେକାର ସମସ୍ୟାକୁ ସହରରୁ ନେଇ ଗାଆଁରେ ଆଣି ଥୋଇବାର ଏହି ସମାଧାନ ହିଁ ଗୋରାଲୋକଙ୍କ ଆଖିରେ ଏକମାତ୍ର ସମାଧାନ ବୋଲି ଦେଖାଯାଉଚି । ସମସ୍ୟାଟି ଆଖିଆଗରୁ ଦୂରକୁ ହଟାଇ ଦେଇ ପାରିଲେ ହିଁ ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ଆଉ କୌଣସି ସମସ୍ୟା ରହିବନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନେ ବିଚାରୁଚନ୍ତି ।

ମୁଁ ପ୍ରମୁଖ ଥିବା ସମୟରେ ଏକ କାଗଜ କମ୍ପାନୀ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେଠାରେ ଗୋଟିଏ କାଗଜ କାରଖାନା ଖୋଲିବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବଟିକୁ ଗ୍ରହଣ

କରିନଥିଲେ । ଗ୍ରାମର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାରି ଦେଖିଲେ ଗ୍ରାମବାସୀମାନଙ୍କର ଏହି କାର୍ଯ୍ୟଟି ନିଶ୍ଚୟ ଅବିବେଚିତ ବୋଲି ମନେହେବ । ସରକାରୀ କମିଶନର୍ ପ୍ରଥମେ ମୋ'ଆଗରେ ପ୍ରସ୍ତାବଟି ଆଣି ଥୋଇଥିଲେ; ସରକାରୀ ବିଭାଗର ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ମତି ଅଛି କି ନାହିଁ, ସେ ବିଷୟରେ ସେ କୌଣସି ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରିନଥିଲେ । ଜାତିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବୟସ୍କ ପୁରୁଷ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । (ଏହି ଜାତିଆଣ ସଭାରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଆଣି ବସାଇବାର ବିପ୍ଲବାତ୍ମକ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ପ୍ରଥମେ ମୋ'ରି କାର୍ଯ୍ୟକାଳରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଲୋକେ କୌଣସି ଆପତ୍ତି ନକରି ଏହି ନୂତନ ପରିବର୍ତ୍ତନଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଜାତିର ପୁରାତନ ପ୍ରଥା ଜାତିର ଜୀବନକୁ ଏପରି ଗଭୀର ଭାବରେ ଭେଦକରି ରହିଥିଲା ଯେ ସାଧାରଣତଃ ମହିଳାମାନେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରୁନଥିଲେ । ତଥାପି ସେମାନେ ସଭାକୁ ଆସୁଥିଲେ, ଏବଂ ସବୁବେଳେ ପୃଷ୍ଠଭାଗରେ ରହୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ମନୋଯୋଗ ସହକାରେ ସଭାର ଆଲୋଚନାମାନ ଶୁଣୁଥିଲେ ।)

ଜାତିଆଣ ସଭା ଅତି ଅଧିକସଂଖ୍ୟକ ଭୋଟରେ କାଗଜ କାରଖାନା ଖୋଲିବାର ପ୍ରସ୍ତାବଟିକୁ ବର୍ଜନ କରିଥିଲା । ଏହାର ପ୍ରଥମ କାରଣ ହେଉଚି, କାରଖାନା ବସାଇବା ଲାଗି ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ଗାଆଁରେ କୌଣସି ଅଧିକ ଜମି ନଥିଲା । ଦ୍ୱିତୀୟତଃ ସହରଠାରୁ ଦୂରରେ ଥିବାରୁ ଅତ୍ୟଳ୍ପ ବେତନ ପାଉଥିବା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଜରିଆରେ ସହରର ନୈତିକ କୁପ୍ରଭାବମାନ ଗାଆଁରେ ଆସି ପଡ଼ିବାର ବିପଦରୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଦୂରରେ ରହିଥିଲୁ । ସେଥିଲାଗି ଆମ ଗାଆଁକୁ ଗୋଟିଏ କାରଖାନା-ବସ୍ତିରେ ପରିଣତ କରିବାଲାଗି ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କର କୌଣସି ଅଭିଳାଷ ନଥିଲା । ଗାଆଁର ଆର୍ଥିକ ସମ୍ପନ୍ନତା ବଢ଼ାଇବା ଅପେକ୍ଷା ଗାଆଁରୁ ଶସ୍ତା ବେତନରେ ଶ୍ରମିକ ନେଇ କାରଖାନାରେ ଲଗାଇବା କାଗଜ କମ୍ପାନୀର ଯେ ପ୍ରଧାନତର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା, ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ସେକଥା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିଥିଲେ ବୋଲି ମୋର ମନେହେଉଚି । ଏହିପରି ଯୋଜନାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଜୀବନରେ ସେପରି କୌଣସି ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଉନ୍ନତି ଘଟାଇବା ପ୍ରକୃତରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଏହିସବୁ କାରଣରୁ ମୁଁ ମୋର ଜାତିଭାଇଙ୍କ ମତକୁ ହିଁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲି । ସମ୍ଭବତଃ ମୋର ମନ ଟିକିଏ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ଢଙ୍ଗର ହୋଇଥିବାରୁ ମୁଁ ଏପରି କରିଥିଲି । କାରଖାନା ଖୋଲିବା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆମର ମୀମାଂସାକୁ ସରକାରୀ ବିଭାଗ ମଧ୍ୟ ସମର୍ଥନ କରୁ ବୋଲି ମୁଁ ଆପଣାର ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି ।

ସହରାଞ୍ଚଳରେ ଅନୁସୃତ ସରକାରୀ ନୀତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆମ ଜାତି ଆଉ ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ମଧ୍ୟ କରିଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ପରି ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ସରକାର ଏହିସବୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ବିଲାତୀମଦର ଦୋକାନ ଖୋଲିବାଲାଗି ଗୋରା ଦୋକାନୀମାନଙ୍କୁ ଅନୁମତି ଦେଉଥିଲେ । କେତେକ ପରିମାଣରେ ବେଆଇନ୍ ଭାବରେ ତିଆରି ହେଉଥିବା ଦେଶୀମଦର ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ପ୍ରଭାବକୁ

ଏଡ଼ିବାପାଇଁ ଓ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ ଏବଂ ମନିସିପାଲିଟି ଅନୁମୋଦନ ନକରୁଥିବା ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ଅନ୍ୟ ଉପାୟରେ କିଛି ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ କରିବାପାଇଁ ସରକାର ଏପରି କରୁଥିଲେ । ଆମ ଗାଆଁ ପାଖରେ ଥିବା ଷ୍ଟାଙ୍ଗର୍ ସହରରେ ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ମଦଦୋକାନ ଖୋଲାହେବାକୁ ଯାଉଥିବା ବିଷୟରେ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ମିଶନ୍‌କେନ୍ଦ୍ର ମୋର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲା । ଜାତିର ପ୍ରମୁଖ ହିସାବରେ ନୁହେଁ, ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ ଯେ ମୁଁ ଏହା କରୁଚି, ଏହାରି ଉପରେ ଜୋର୍ ଦେଇ ମୁଁ ଏହି ଯୋଜନାଟିର ବିରୁଦ୍ଧରେ ସରକାରଙ୍କଠାରେ ଦରଖାସ୍ତ ଦାଖଲ କରିଥିଲି । ମଦଦୋକାନ ଖୋଲାହେବାର ଯୋଜନାକୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରି ଦିଆଗଲା, କିନ୍ତୁ ଏତିକିରେ ଏହି କଥାଟି ସରିଗଲା ନାହିଁ । ଷ୍ଟାଙ୍ଗର୍‌ଠାରେ ବାସ କରୁଥିବା ଜଣେ ଦୁଇଜଣ ଗୋରା ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି ବଡ଼ ତିକ୍ତ ଭାବରେ ମୋତେ କହିଥିଲେ : "ଷ୍ଟାଙ୍ଗର୍‌କୁ କଣ ତୁମେ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ବୋଲି ଭାବୁଚ କି ?" ଏପରି ଅସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶ କରି ସେମାନେ ମୋର ସାଧୁଦ୍ୟମଟିକୁ ପଣ୍ଡ କରିଦେବାଲାଗି କୌଣସି ମତଲବ ରଖିଥିଲେ ବୋଲି ମୁଁ ମନେ କରୁନାହିଁ ।

କିଛିଦିନ ପରେ ଷ୍ଟାଙ୍ଗର୍‌ରୁ ପୁଣି ଏକ ଦରଖାସ୍ତ ଗଲା । ସରକାରୀ କମିଶନର୍ ମୋତେ ଡକାଇ ପଠାଇଲେ ଓ କହିଲେ ଯେ କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ମୋର ମତ ପ୍ରକାଶ କଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ଦରଖାସ୍ତର ବିରୋଧ କରିବାଲାଗି ତାହା ଆଦୌ ଯଥେଷ୍ଟ ହେବନାହିଁ । ସରକାରୀ ବିଭାଗ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ଗାଆଁର ସମୂହ-ମତ ଜାଣିବାକୁ ଚାହିଲେ । ଗାଆଁବାଲା ପ୍ରକୃତରେ କିଭଳି ମତ ଦେବେ, ସେତେବେଳେ ତାହା ମୋତେ ଅଜଣା ଥିଲା । ଗାଆଁରେ ସାଧାରଣ ସଭା ଡକାହେଲା ଓ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ଠିକ୍ ମୋ'ରିପରି ଦୃଢ଼ଭାବରେ ଷ୍ଟାଙ୍ଗର୍‌ରେ ମଦଦୋକାନ ଖୋଲାହେବା ବିରୁଦ୍ଧରେ ମତ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ମୋର ବିରୋଧ କରିବାର କାରଣଠାରୁ ସେମାନଙ୍କର କାରଣ ଭିନ୍ନ ଥିଲା । ସେହି ସଭାରେ ଗାଆଁର ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଯାହା କହିଥିଲେ, ତାହା ଆଜି ମଧ୍ୟ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ମୋର ମନେଅଛି । ସମସ୍ତଙ୍କର ମତକୁ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ କରି ସେ କହିଥିଲେ : "ଷ୍ଟାଙ୍ଗର୍‌ଠାରେ ମଦଦୋକାନ ଖୋଲାହେଲେ ସେଠି ଯାଇ ପଇସା ଉଡ଼ାଇବାକୁ ମୋତେ ମଧ୍ୟ ଏକ ପ୍ରଲୋଭନ ମିଳିବ; ମୋର ପିଲାଙ୍କ ମଙ୍ଗଳଲାଗି ମୁଁ ଯେଉଁ ପଇସା ଖରଚ କରନ୍ତି, ସେହି ପଇସାକୁ ହୁଏତ ମୁଁ ସେଠି ଯାଇ ଉଡ଼ାଇଦେବାକୁ ବସିବି । ଏ ଦୋକାନ ଖୋଲିବାରେ ମୋର କି ଲାଭ ଅଛି,– ଏହି ଗାଆଁରେ ତ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ମୋ'ଲାଗି ମଦ ରାନ୍ଧିଦେଇ ପାରିବ !"

ଅବଶ୍ୟ ପରେ ଷ୍ଟାଙ୍ଗର୍‌ରେ ମଦଦୋକାନ ଖୋଲିବାଲାଗି ସରକାରୀ ଅନୁମତି ମିଳିଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ସହରବାସୀଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଆଦୌ ସଫଳ ହୋଇ ପାରିନଥିଲା । ଏଥିରେ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ଏହି ସମସ୍ୟାଟିର ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ନେଟାଲ୍ ରାଜ୍ୟସାରା ଏବେ ଯେଉଁସବୁ ଅଶାନ୍ତି ଉପୁଜିଚି, ଆମର ଏଠାରେ ସେପରି କୌଣସି ଅଶାନ୍ତି ବା ଗୋଳମାଳ

ଘଟିନାହିଁ । ଆମ ଜାତିଲାଗି, ବିଶେଷତଃ ଆମ ଜାତିର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କ ଲାଗି ଏହିସବୁ ମଦଦୋକାନ ଆଇନ୍‌ର ଆଶ୍ରୟତଳେ ଗୋରା ତସ୍କରତାର ଏକ ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ରହିଛି । ଏଥିରେ ନୂଆ ହୋଇ କୌଣସି କଥା ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଏହିସବୁ ମଦଦୋକାନ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଏବେ ଯେପରି ଗଭୀର ଓ ବ୍ୟାପକ ଅଶାନ୍ତିମାନ ସୃଷ୍ଟିହେବାରେ ଲାଗିଛି (କାଟୋ ମାନର୍‌ଠାରେ ଘଟିଥିବା ଘଟଣା ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ), ଏଥିରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳୁଛି ଯେ ଏହି ସମସ୍ୟାଟି ଆଗ ଅପେକ୍ଷା ପ୍ରବଳତର ଆକାର ଧାରଣ କରିବାରେ ଲାଗିଛି ।

କଥାଟିକୁ ବୁଝିବାରେ କାହାରି କୌଣସି କଷ୍ଟ ହେବନାହିଁ । କେବଳ ମ୍ୟୁନିସିପାଲଟି ତରଫରୁ ଖୋଲିଥିବା ମଦଦୋକାନଗୁଡ଼ିକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ କଳାମାନଙ୍କ ଲାଗି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଦ୍ୟର ବ୍ୟବହାର ନିଷିଦ୍ଧ କରି ରଖାଯାଇଛି । କଳାଲୋକଙ୍କ ଲାଗି କରାଯାଉଥିବା ସାଧାରଣ କଲ୍ୟାଣମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ସକାଶେ ପାଣ୍ଠି ଉଠାଇବା ଲାଗି ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ଗୁଡ଼ିକ ମଦଦୋକାନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରଖିଚନ୍ତି । କାରଣ କୌଣସି ଗୋରାଲୋକ ଏହିସବୁ କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ଅର୍ଥ ଦେବାକୁ କଦାପି ରାଜୀ ହେବେନାହିଁ । ତେଣୁ ସାଧାରଣତଃ ଲାଭ ଉଠାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ହିଁ ଏହି ମଦଦୋକାନଗୁଡ଼ିକ ଖୋଲାଯାଇଛି । ଫଳତଃ ଘରେ ମଦ ରାନ୍ଧିଲେ ଯେତେ ଖର୍ଚ୍ଚ ପଡ଼େ, ଏହିସବୁ ଦୋକାନରୁ ମଦ କିଣିଲେ ତା'ଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ ପଇସା ଖରଚ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଘରେ ଅତି ଅଳ୍ପ ଖରଚରେ ମଦ ରନ୍ଧାଯାଇ ପାରିବ ଓ ପୁରୁଷମାନେ ନିୟମିତ ମଦଦୋକାନକୁ ଯାଇ ମଦ ପିଇଲେ ଯେ କେବଳ ପରିବାରର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ବଢ଼ିବା ହିଁ ସାର ହେବ, ଏକଥା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଖୁବ୍ ଭଲକରି ଜାଣିଚନ୍ତି । ସେମାନେ ଏକଥା ମଧ ଜାଣିଚନ୍ତି ଯେ ମଦଦୋକାନରେ ମଦ ବିକ୍ରୀ ହେଲେ ଯେଉଁ ଲାଭ ଉଠିବ, ଗୋରା ଲୋକମାନେ ଯେଉଁଥିରେ କଳାଜାତିର ଉପକାର ହେବ ବୋଲି ବିଚାରୁଚନ୍ତି, କେବଳ ସେହିପରି କାର୍ଯ୍ୟରେ ହିଁ ସେହି ଲାଭର ପଇସା ଖରଚ ହେବ । ଏଣେ ପରିବାରକୁ ଉପବାସୀ ରଖି ହିଁ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟମାନ କରାଯିବ, ତେଣୁ ଏଥିରେ ସହଯୋଗ କରିବା ଆଦୌ ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ଡାକ୍ତରଖାନା ପ୍ରଭୃତି ଜନମଙ୍ଗଳ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନ ବସିଲେ ତଦ୍ୱାରା ଯେ ଆମର ଅନେକ ଉପକାର ହେବ, ଏଥିରେ ମୋର କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଦରିଦ୍ରର ଦାରିଦ୍ର୍ୟକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ବଢ଼ାଇ ଏବଂ ପରିଣାମରେ ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବିପନ୍ନ କରି କଣ ତଥାପି ଏହିସବୁ ଅନୁଷ୍ଠାନ ବସାଇବା ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ହେବ ? ମୁଁ ଭଲକରି ଜାଣେ ଯେ ଏହା ହେଉଚି ଏକ ବିଷଚକ୍ର । ଆମର ମୁଣ୍ଡଉପରେ ଏଣେ ଯେତେଟି ଚିକିତ୍ସାଳୟ ଚଳାଇବାର ବୋଝକୁ ଆଣି ଲଦି ଦିଆଯାଉଚି, ତେଣେ ଆମ ପିଲାଙ୍କ ଆହାରରୁ ସେତିକି ବେଶୀ କାଟି ନିଆଯାଉଚି, ସେମାନେ ସେତିକି ଖାଦ୍ୟାଭାବଜନିତ ନାନା ରୋଗ ଭୋଗ କରିବାକୁ ବାଧ ହେଉଚନ୍ତି । ଏବଂ ମଦଦୋକାନରୁ ଲାଭ ଉଠୁଥିବା ପଇସା ଯେ କେବଳ ଚିକିତ୍ସାଳୟରେ ଖରଚ ହେଉଚି, ଏକଥା

ମଧ ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ଗୋରା ଜାତି ଯେତେଯେତେ ବାଟରେ ଆମର କଲ୍ୟାଣ ହେବ ବୋଲି ବିଚାରୁଚି, ସେହିସବୁ ଯାବତୀୟ ବାଟରେ ହିଁ ଏହି ପଇସା ଖରଚ ହେଉଚି ।

ମଦଦୋକାନର ସମସ୍ୟାସହିତ ସମ୍ପୃକ୍ତ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ବିସ୍ମୟ ଓ ଆତଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ପ୍ରଶ୍ନଟି ହେଉଚି : କଳାଲୋକଙ୍କ ଲାଗି ସାମାଜିକ କଲ୍ୟାଣକାରୀ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନ ବସାଇବା ପ୍ରକୃତରେ ସମ୍ଭବ ହେଉନାହିଁ କାହିଁକି ? ଆମର ଏହି ଦେଶକୁ ଏକ ସଭ୍ୟଦେଶ ବୋଲି କୁହାଯାଉଚି, ଆପଣାକୁ ସଭ୍ୟ ବୋଲି କହି ସରକାର ମଧ ଆମଆଗରେ ନାଗରା ପିଟୁଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଦେଶର ଧନବନ୍ତମାନଙ୍କ ଲାଗି ଯେଉଁସବୁ ସାମାଜିକ କଲ୍ୟାଣକାର୍ଯ୍ୟର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଚି, ଗରିବଲାଗି ତାହାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ଗରିବଠାରୁ ପଇସା ନେଇ ଓ ତାକୁ ଦିନକୁଦିନ ଅଧିକ ଗରିବ କରି ହିଁ କେବଳ ତାହାର କଲ୍ୟାଣ କରିବାକୁ ବିଚାର କରାଯାଉଚି । ଗୋରାଚମ ଥିବା ଗରିବମାନଙ୍କୁ ଯେ ଏହି ନୀତିର ଅଧୀନ ହେବାକୁ ପଡୁନାହିଁ, ଏଠାରେ ଏକଥା ମଧ କହିରଖିବା ଉଚିତ । ଗୋରାଜାତିରେ ଗରିବ ହୋଇ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ଲୋକ ନାହାନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଧନୀ ଗୋରାମାନଙ୍କ ପରି ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ମଧ ଦେଶରେ କଲ୍ୟାଣକର ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ମହଜୁଦ ହୋଇ ରହିଚି ।

ତେଣୁ ମଦଦୋକାନର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ହେବାଫଳରେ ଯେ ବେଆଇନ୍ ଭାବରେ ମଦ ରାନ୍ଧିବା ମଧ ବଢ଼ିବଢ଼ି ଚାଲିଚି, ଏଥିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । କେବଳ ବିଅର୍ ମଦ ବ୍ୟତୀତ ଆହୁରି ନାନାପ୍ରକାର କଡ଼ା ମଦ ମଧ ରନ୍ଧାହେବାରେ ଲାଗିଚି । ଏହାଫଳରେ ଯେକୌଣସି ସମୟରେ ପୋଲିସ୍‌ର ଅତ୍ୟାଚାରକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଅଣାଯାଉଛି, ମଦ ତିଆରି କରୁଥିବାର ଅପରାଧରେ କଳାଲୋକଙ୍କୁ ଜୋରିମାନା ଦେବାକୁ ବା ଜେଲ୍ ଭୋଗିବାକୁ ପଡୁଚି । ଏହାଦ୍ୱାରା ମଦ କିଣିବାକୁ ଅନୁମତି ପାଇଥିବା କେତେକ ଗୋରା ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କୁ ମଧ ମଦ କିଣି ତାହାକୁ ଅତି ଚଢ଼ାଦାମ୍‌ରେ କଳାମାନଙ୍କୁ ବିକିବାର ଏକ ଲାଭଦାୟକ ବ୍ୟବସାୟ କରିବାର ମଉକା ବି ମିଳୁଚି । ତେଣୁ ଆମ ଜାତିର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ବିଲାତୀ ମଦଦୋକାନଗୁଡ଼ିକୁ ଯେ ବୟକଟ୍ କରୁଚନ୍ତି, ସରକାରୀ ବିଭାଗ ତରଫରୁ କେବଳ କଳାମାନଙ୍କ ଲାଗି କାମ କରୁଥିବା ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟିର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପ୍ରତି ଅଶ୍ରଦ୍ଧା ପ୍ରକାଶ କରୁଚନ୍ତି ଏବଂ ସେହିମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟସାଧନ ଲାଗି, ଅର୍ଥାତ୍ ଗୋରାମାନଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସିଦ୍ଧ କରିବାଲାଗି ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ତରଫରୁ ତୋଳା ହୋଇଥିବା ସଦନମାନଙ୍କର (ଚିକିତ୍ସାଳୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଦନ) ଯେ ଅନିଷ୍ଟ ପାଞ୍ଚୁଚନ୍ତି ଓ କରୁଚନ୍ତି, ଏଥିରେ ବୁଝି ନପାରିବାର ବିଷୟ ଆଉ କଣ ଅଛି ? ଗୋରାମାନେ ଉପରେ ରହି ଆମଲାଗି ଅନୁଗ୍ରହ କରି ଏଇଟା ସେଇଟା ଯୋଗାଇ ଦେଉଥିବେ, ଏବଂ ଆମରି ପଇସା ଯାଇ ସେହି ଉପକାର କରାହେଉଥିବ,— ଆମର ଏହା ଆଦୌ ଦରକାର ନାହିଁ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ନାଗରିକ ହିସାବରେ ଆମେ ଆମର ନ୍ୟାଯ୍ୟ ଅଂଶ ହିଁ ପାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଚୁ, ଏହାଠାରୁ କମ୍‌ରେ ଆମେ କଦାପି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବୁନାହିଁ ।

ବେଆଇନ୍ ମଦ ତିଆରି କରିବା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅନେକ ଗୋରାଲୋକ ଏବଂ କେତେକ ମିଶନାରି ମଧ୍ୟ ଭାରି ଦୃଢ଼ ମତ ପୋଷଣ କରିଚନ୍ତି । କେବଳ ତତ୍ତ୍ୱ ଓ ନୀତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ସେମାନଙ୍କର ମତ ସମର୍ଥନ କରୁଚି । ମୁଁ ନିଜେ କେବେହେଲେ କୌଣସିପ୍ରକାର ମଦ ବ୍ୟବହାର କରେନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ତଥାପି ବାସ୍ତବ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସମସ୍ୟାଟିର ବିଚାର କରିବାକୁ ମୁଁ ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ମନେକରୁଛି । ଘରେ ନାନାପ୍ରକାର କଡ଼ା ମଦ ରନ୍ଧାହେବା ଦ୍ୱାରା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଯେ ବଡ଼ ବିପନ୍ନ ହୋଇ ପଡୁଚି, ମୁଁ ସେ କଥା ବିଷୟରେ ଆଦୌ ଅସଚେତ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଆପଣାର ପିଲାଙ୍କୁ ଭଲକରି ମୁଠାଏ ଖାଇବାକୁ ଦେବାକୁ ହେଲେ ବେଆଇନ ମଦ ରାନ୍ଧି ବିକ୍ରୀ କରିବା ବ୍ୟତୀତ ଆଫ୍ରିକାର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ପାଖରେ ଯେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉପାୟ ନାହିଁ, ଆମକୁ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ ।

ଏ ଦେଶରେ ଆମ ଭାଗରେ ଯେତିକି ଖାଇବା ପଡୁଚି, ତାହା ଅତି ଅଳ୍ପ, ଅତି ସାମାନ୍ୟ । କଳାଜାତିର ତିନୋଟି ପିଲାରୁ ଗୋଟିଏ ପିଲାକୁ ଏହି ଦେଶରେ ଖାଦ୍ୟାଭାବ ହେତୁ ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ବର୍ଷରେ ହିଁ ସଂସାରରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଯିବାକୁ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଆମ ଆଉ ତାଙ୍କ ଭିତରେ ପଡ଼ିଥିବା ବାଡ଼ର ସେପାଖରେ ଗୋରାଲୋକଙ୍କ ଘରେ ବଳକା ଖାଦ୍ୟ ସବୁବେଳେ ମହଜୁଦ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

ତଥାପି ଏହି ତମସାଚ୍ଛନ୍ନ ପରିସ୍ଥିତି ଭିତରେ ମୁଁ ଆଶା ଓ ଆଲୋକର ଏକ କ୍ଷୀଣ ରେଖା ଦେଖିବାକୁ ପାଉଚି । ଆପଣାର ଆର୍ଥିକ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଓ ଶକ୍ତି ଅନୁସାରେ ଅନେକ ଗୋରା ଅନୁଷ୍ଠାନ ସ୍ୱେଚ୍ଛାପ୍ରବୃତ୍ତ ଭାବରେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି ଅନେକ କଲ୍ୟାଣକର ଉଦ୍ୟମ କରୁଚନ୍ତି । କେତେକ ଗୀର୍ଜା ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏହାଦ୍ୱାରା ଯେ ସରକାର ଓ ସହରର କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱ ମାଫ ହୋଇ ଯାଉଚି, ଏପରି ଭାବିବା ଆଦୌ ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଏବଂ ଜାତୀୟବାଦୀ ସରକାର ହିଁ ଆମ କଳାଜାତିର ଅବସ୍ଥାକୁ ଆହୁରି ଶୋଚନୀୟ କରି ପକାଇଚନ୍ତି । କଳାଜାତି ଲାଗି କଲ୍ୟାଣକର କାର୍ଯ୍ୟମାନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅର୍ଥବ୍ୟୟ କରିବାକୁ ସରକାର ଯେ ଅତିରିକ୍ତ କାର୍ପଣ୍ୟ ଦେଖାଇଚନ୍ତି, ତା' ନୁହେଁ; ଅଭାବଗ୍ରସ୍ତ, ଅସମର୍ଥ ଓ ଅତିବୃଦ୍ଧ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ ଆଗରୁ ମିଳୁଥିବା ଅର୍ଥସାହାଯ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଅନେକ ପରିମାଣରେ କାଟି କମ୍ କରି ଦେଇଚନ୍ତି ।

ଏହିପରି ଏକ ରାଜ୍ୟ ଓ ସରକାରକୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ ରାଜ୍ୟ ଓ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ସରକାର ବୋଲି କହିଲେ କେବଳ ବ୍ୟଙ୍ଗ କରିବା ହିଁ ସାର ହେବ !

□□□

(୬)

ଗାଆଁର କୃଷକ ଓ ସହରବାସୀ

ଉପ୍ଯୋତି ମିଶନ ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରମୁଖରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହେବାର ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ ଗୋଟିଏ କଥା ମୋ ଆଗରେ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ଭଲକରି ଏକଥା ବୁଝିପାରିଲି ଯେ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ପାଞ୍ଚହଜାର ଲୋକଙ୍କୁ କେବଳ ସୁଦକ୍ଷ ଭାବରେ ଶାସନ କରିବା ଅପେକ୍ଷା ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି କିଛିଟ୍ ଅଧିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହେଲେ, ଆଖୁଚାଷ କରୁଥିବା ଚାଷୀ ହିସାବରେ ସେମାନଙ୍କର ଅଭାବ ଓ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ମୋତେ ଅବଶ୍ୟ କିଛି ନା କିଛି କରିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ଏହି ବିଷୟରେ ମୁଁ କେତେକ ପ୍ରକୃତ ଅସୁବିଧା ରହିଥିବାର ଦେଖିବାକୁ ପାଇଥିଲି ।

ଆଖୁଚାଷ କରୁଥିବା ଚାଷୀକୁ ସହରର ଆଖୁପେଡ଼ା କଳ ଉପରେ ଯେତିକି ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ପଡ଼େ, ସହରର କଳକୁ ମଧ ସେତିକି ପରିମାଣରେ ଆଖୁଚାଷ କରୁଥିବା ଚାଷୀଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଆମର ଉତ୍ପାଦିତ ଆଖୁକୁ ପେଡ଼ିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅନେକ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଓ ନେଟାଲର ଔପନିବେଶିକ ଶାସନ ବିଭାଗର ପାରସ୍ପରିକ ସହଯୋଗରେ ଏକ କଳ ଖୋଲାଯାଇଥିଲା । ଅର୍ଥାଭାବରୁ ଏହି କଳ କିଛିଦିନପରେ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବାରୁ ଲୋକମାନେ ମାଖାବେନି ଧିଲାମିନି ନାମରେ ଜଣେ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଆପଣା ଖରଚରେ ଏହି କଳଟିକୁ ଚାଲୁ ରଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ହାତରେ ଆଦୌ ଯଥେଷ୍ଟ ପୁଞ୍ଜି ନଥିଲା । କଳର ପୂର୍ବ ଦେଣା ପରିଶୋଧ କରିବାକୁ ଯାଇ ଧିଲାମିନି ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ଜମି ମଧ ବିକିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଏହି ଉଦ୍ୟମ ବିଫଳ ହୋଇଗଲା । ଏହାପରେ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ଉପରେ ଅତି ଖରାପ ସମୟ ଆସି ପଡ଼ିଲା । ଲୋକେ ଦୂରସ୍ଥ ଆଉଏକ କଳଯାଏ ଆପଣାର ଉତ୍ପାଦିତ ଆଖୁକୁ ବୋହିନେଇ ଯିବାକୁ ବାଧ ହେଲେ ଓ ଫଳତଃ ରାସ୍ତାଖର୍ଚ୍ଚ ଅଧିକ ହେବାଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ଲାଭ ମଧ ଅନେକ ପରିମାଣରେ କମିଗଲା । ପରେ, ମୁଁ ପାଠ ପଢୁଥିବା ବେଳେ, ଆଉଦୁଇଟି କମ୍ପାନୀ ଆସି ବନ୍ଦ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା କଳଟିକୁ ଚାଲୁ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । ଦୁହେଁଯାକ ଏଇ ଚେଷ୍ଟାରେ ବିଫଳ ହୋଇଥିଲେ ଓ ଏହି ବିଫଳ ହେବାର ଅବ୍ୟବହିତ ପରେ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ଚାଷୀଙ୍କର ଲାଭ ଅତିରିକ୍ତ ଭାବରେ କମ୍ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଏହାପରେ ଏକ ତୃତୀୟ କମ୍ପାନି ଆସି କାମ ଆରମ୍ଭ କଲା ଓ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ସଫଳତା ଲାଭ କରିଥିଲା ।

ଆଖୁ ଫସଲକୁ ଅମଳ କରି ତାହାକୁ କଳପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୋହିନେବା ବଡ଼ ବ୍ୟୟସାପେକ୍ଷ ହୋଇଥିବାରୁ ହାତରେ ଅଳ୍ପ ନଗଦ ପୁଞ୍ଜି ଥିବା ସାନ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ତାହା ତୁଲାଇପାରିବା

ଅସାଧ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ୧୯୩୬ରେ ଚିନି ଆଇନ୍ ପାସ୍ ହୋଇ ଆଖୁଚାଷର ସୀମାକୁ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଦେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଗରୁ କଳମାଲିକମାନେ ଏହିସବୁ କାମ ତୁଲାଇବାଲାଗି ସାଧାରଣତଃ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ଅଗ୍ରୀମ କିଛିକିଛି ଅର୍ଥ ଦେଇଯାଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କୌଣସି କାରଣରୁ ଆମର ଆଖୁ ପେଡ଼ିବାକୁ ନେଉଥିବା କଳ ସମେତ ଆଉକେତେକ କଳ ଏହି ଅଗ୍ରୀମ ସାହାଯ୍ୟ ବନ୍ଦ କରି ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ପରିଣାମରେ ଆଗରୁ ରହିଥିବା ଅସୁବିଧା ସହିତ ଆଉଏକ ନୂତନ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ଆଖୁ ନେଇ କଳରେ ଦେଇଆସିବାର ଦୁଇମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପଇସା ମିଳିବାର ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ, ଏକଥା ଉତ୍ତମରୂପେ ଜାଣିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଆମକୁ ଆଖୁ ଅମଳ ଓ ସରବରାହର ସକଳ ଖରଚ ତୁଲାଇବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ବେଳେବେଳେ ଅଭାବର ଉତ୍କଟତା ଏତେବେଶୀ ବଢ଼ି ଯାଉଥିଲା ଯେ ଫସଲ ଅମଳ ଲାଗି ମୂଲିଆ ଲଗାଇବାକୁ ମଧ୍ୟ ଆମର ସାମର୍ଥ୍ୟ ରହୁନଥିଲା ।

ମୁଁ ପ୍ରମୁଖ ହୋଇ ନିଯୁକ୍ତ ହେବା ସମୟରେ ସରକାର ଚିନିର ଦର ଅତି ତଳକୁ ଖସି ପଡ଼ିବାକୁ ନଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏକ ନୂତନ ଆଇନ୍ ପାସ କରି ଆଖୁ-ଉତ୍ପାଦନର ସୀମା ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଦେଲେ । ଏଥିଲାଗି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚାଷୀ ପିଛା ଆଖୁଚାଷ କରିବାରେ ଏକ କୋଟା ରଖିଦିଆଗଲା । ଆମକୁ ଯେଉଁ କୋଟା ଦିଆଗଲା, ତାହା ଅତି ସାମାନ୍ୟ । ତେଣେ ବିଲରେ ଆଖୁଫସଲ ଠିଆ ହୋଇ ଶୁଖିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ତଥାପି, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ କୋଟା ଦିଆଯାଇଥିବା କାରଣରୁ, ଯେଉଁ ଚାଷୀମାନେ ସହରକୁ ଚାଲିଯାଇଥିଲେ ଓ କୌଣସି ଆଖୁଚାଷ କରୁନଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କର କୋଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ବ୍ୟବହାର କରି ପାରିନଥିଲୁ ।

ଏପରି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଆପଣାକୁ ସଂଗଠିତ କରିବା ବ୍ୟତୀତ ଆମର ଆଉ ଉପାୟାନ୍ତର ନଥିଲା । ଏହି ସଂଗଠନ-କାର୍ଯ୍ୟରେ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ପଞ୍ଚମାନେ ଓ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେକୁ ଫେରି ଆସିଥିବା ଫୋର୍ଟ୍ ହେୟାର୍ କଲେଜର ଜଣେ ଛାତ୍ର ଆକ୍ରୟଡ୍ ସଭୁୟାନା ମୋତେ ଅନେକ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ସଭାରେ ଆମେ ଅଚଳ ହୋଇ ରହିଥିବା ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ଆଖୁଚାଷୀ ସମିତିର ବିହିତ ପୁନର୍ଗଠନ କରିଥିଲୁ । ମୁଁ ଏହି ସମିତିର ସଭାପତି ହେଲି, ସଭୁୟାନା ସମ୍ପାଦକ ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ । ଆମର ଯାବତୀୟ ସମସ୍ୟାର ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବାପରେ ଆମେ ଆଖୁକଳର ମାଲିକ ଓ ଚିନି ଆଇନ୍‌କୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାଲାଗି ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଗଢ଼ା ହୋଇଥିବା ବୋର୍ଡ୍ ପାଖକୁ ପ୍ରତିନିଧି ହିସାବରେ ଯାଇଥିଲୁ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଆମ ସମସ୍ୟାର ଅଧେ ମଧ୍ୟ ସମାଧାନ ହୋଇ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ତଥାପି ଆମର ଚେଷ୍ଟା କଦାପି ବିଲ୍‌କୁଲ୍ ବିଫଳ ହୋଇ ପାରିନଥିଲା ।

କଳମାଲିକମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଆମର ସମସ୍ୟାମାନ ପେଶ୍ କରି ଦୀର୍ଘ ଚାରିବର୍ଷ କାଳ ସଂଗ୍ରାମ କରିବାରେ ସେମାନେ ଆମର ଉତ୍ପାଦନ-ଖର୍ଚ୍ଚ ଉଠାଇବାଲାଗି ଆମକୁ ଅଗ୍ରୀମ

ଅର୍ଥସାହାଯ୍ୟ ଦେବାକୁ ରାଜୀ ହୋଇଥିଲେ । ଏବେମଧ ସେମାନେ ଆମକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ସାହାଯ୍ୟ ଦେଉଚନ୍ତି ଓ ଆଖୁର ମୂଲ୍ୟ ଦେଲାବେଳେ ସେଥିରୁ ଏହି ଅଗ୍ରୀମ ପରିମାଣକୁ କାଟି ରଖୁଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆଖୁ ଲଗାଇବାର ଖରଚରେ ମଧ ଆମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାଲାଗି ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ପାରିନାହୁଁ । ପୁଞ୍ଜି ଯୋଗାଡ଼ କରିବାର ନାନା ସମ୍ଭାବନା ଖୋଲା ରହିଥିବାରୁ ଗୋରା ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ଆଖୁ ଲଗାଇବାବେଳେ କୌଣସି ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । କେବଳ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି ହିଁ ଏହି ସମ୍ଭାବନାର ଦ୍ୱାର ବନ୍ଦହୋଇ ରହିଚି ।

ଏହି ଫଳକୁ କେବଳ ପରୋକ୍ଷ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ, କାରଣ ସମିତିରେ କେବଳ ଗୋରାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଆଉକେହି ମେମ୍ବର ନଥିଲେ, ଏକ ଅଣ-ଇଉରୋପୀୟ ପରାମର୍ଶଦାତା ସମିତି ଜରିଆରେ ଆମେ ସମିତିର ଦ୍ୱାରରେ ଯାଇ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲୁ ।

ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକା ଚିନି ସମିତି ପାଖକୁ ପଠାଯାଇଥିବା ଆମ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱର ମଧ କିଞ୍ଚିତ୍ ଫଳ ଫଳିଥିଲା । ଆଗରୁ ପାସ୍ ହୋଇଥିବା ଚିନି ଆଇନ୍‌ରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ସଂଶୋଧନ କରାଯାଇ ପ୍ରତ୍ୟେକ କଳକୁ ଦିଆଯାଉଥିବା ଆଖୁ ପରିମାଣ ବିଷୟରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କୋଟାମାନଙ୍କୁ ମିଶାଇ ଏକ ମୋଟ କୋଟା କରି ଦିଆଗଲା ଏବଂ ସେହି କୋଟା ଅନୁସାରେ କଳରେ ଆଖୁ ଦେଇପାରିବାକୁ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ ଅନୁମତି ମିଳିଲା । ଏହାଫଳରେ ଯେଉଁଠି କୌଣସିପ୍ରକାର କାରଣରୁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଚାଷୀ ଆଖୁଫସଲ କରୁନଥିଲା, ସେଠି ଅନ୍ୟ ଚାଷୀମାନେ କଳରେ ଆପଣାର ଆଖୁ ପହଞ୍ଚାଇ ତାହାର କୋଟା ପୂରଣ କରିଦେବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ । ଏପରି ହେବାଫଳରେ ସେମାନଙ୍କର ଫସଲ ଜମିରେ ଠିଆହୋଇ ଶୁଖିବାର ଦୁରବସ୍ଥାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଲା ।

ପରସ୍ପର ସହିତ ସଂଗଠିତ ହୋଇ ଆଖୁଚାଷୀ ସମିତିର ପୁନର୍ଗଠନ କରିପାରି ନଥିଲେ ଆମର ଅବସ୍ଥା ଯେ ଦିନକୁଦିନ ଅଧିକ ଶୋଚନୀୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା, ଏକଥା ବୁଝିବାକୁ ଆଉ କାହାରି ବାକୀ ରହିଲାନାହିଁ । ଆମକୁ ସେହି ଶୋଚନୀୟ ଅବସ୍ଥାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲେ ତାହାର ସମସ୍ତ ଦାୟିତ୍ୱ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି ବସିଥିବା ସରକାରୀ ବିଭାଗର ମୁଣ୍ଡରେ ହିଁ ଯାଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । କୌଣସି ନୂତନ ଆଇନ୍‌ର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ଫଳରେ ଆମ ଉପରେ କୌଣସି ସମସ୍ୟା ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ଆମ ତରଫରୁ ସମସ୍ୟାର ଦୂରୀକରଣ ଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରିବା ହେଉଚି ଏହି ବିଭାଗର କାର୍ଯ୍ୟ । ଆଖୁକଳ ସମସ୍ୟାଟିରେ ସେହି ବିଭାଗ ଆମଲାଗି କିଛିହେଲେ କରିନାହିଁ ।

ଆମର ସଂଗଠନ ଓ ଆମର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱର ଉଦ୍ୟମରେ ଆମ ଅବସ୍ଥାରେ ଅନ୍ତତଃ କିଞ୍ଚିତ୍ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇପାରିଲା, ଏକଥା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ ଜିଲ୍ଲାଗୁଡ଼ିକର ଦୁରବସ୍ଥା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମଧ ମୁଁ ସଚେତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି । ସେଠି କୌଣସି ଦୃଷ୍ଟିରୁ କିଛିହେଲେ

କରାଯାଇ ନଥିଲା । ରାଜ୍ୟର ଚାରିଆଡ଼େ ଗୋରା ଚାଷୀ ଓ କଳମାଲିକମାନେ ସମିତିମାନ ଗଢ଼ି ସାରିଥିଲେ । ସମିତି ଗଢ଼ି ସଂଗଠିତ ହେବା ଆମଲାଗି ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲା, ହୁଏତ ସେମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଆମଲାଗି ଅଧିକ ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲା । ଦେଶର ଆଇନ୍ ଆମକୁ ଯେତିକି ସୁବିଧା ଦେଉଚି, ସେତିକି ସୁବିଧାଦ୍ୱାରା ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଉପକୃତ ହୋଇ ପାରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ସଂଗଠନ ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲା । ଇଉରୋପୀୟ ସମିତିଗୁଡ଼ିକର ଛାଞ୍ଚ ଅନୁସାରେ ଆମ ନିଜଜାତିକୁ ସଂଗଠିତ କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରଖି ମୁଁ ଆଫ୍ରିକାର କଳା ନେତା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଥିବା ଚାଷୀମାନଙ୍କର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲି ।

ଅବଶ୍ୟ ସବୁଆଡୁ ମୋତେ ସମର୍ଥନ ମିଳିପାରି ନଥିଲା । ତଥାପି ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଆମେ ନେଟାଲ୍ ଓ ଜୁଲୁରାଜ୍ୟର ବାନ୍ଟୁ ଆଖୁଚାଷୀ ସମିତି ଗଠନ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରିଥିଲୁ । ଆମର ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ଆପଣା ଆୟତ୍ତରେ ରଖିଥିବା ସଂସ୍ଥା ଓ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଆମେ ପ୍ରଥମଥର ଲାଗି ସମ୍ମିଳିତ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ପଠାଇ ପାରିଥିଲୁ । ଆମର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସମିତିରେ ରେଭ୍‌ରେଣ୍ଡ୍ ଏ. ଜୁଲୁ (ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଶାନ୍ତିପୀଡ଼ିତ ପୋଣ୍ଡୋଲାଣ୍ଡ୍‌ର ସହକାରୀ ବିଶପ୍) ଓ ଆବ୍ରେୟଡ୍ ସଭୁୟାନା ପ୍ରଭୃତି ବ୍ୟକ୍ତି ସଦସ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ।

ମୋ' ଜାତିକୁ ସଂଗଠିତ କରିବାରେ ମୁଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଫଳତା ଲାଭ କରିଥିଲି ବୋଲି କହିଲେ ଆଦୌ ଠିକ୍ ହେବନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ଏପରି ସଂଗଠିତ ହେବାର ମୂଲ୍ୟ ବୁଝିପାରୁଥିଲେ, ସେମାନେ ସଂଗଠନରେ ଆସି ଯୋଗ ଦେଉଥିଲେ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି କିଛି ସଫଳତା ହାସଲ କରି ପାରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ସମସ୍ତେ ଏକଥା ବୁଝୁନଥିଲେ, ଏବଂ ଫଳରେ ଅନେକ ସମୟରେ ନାନାପ୍ରକାର ଭୁଲ ବୁଝିବା, ବିତୃଷ୍ଣା ଓ ସଂଶୟ ମଧ୍ୟ ଆସି ସ୍ଥାନ ପାଉଥିଲା । କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ ଏକତ୍ର ସଂଗଠିତ କରି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରାଇପାରିବାରେ ଯେ କେତେକେତେ ଅସୁବିଧା ରହିଚି, ସେହି ବିଷୟରେ ମୋର ଏଇଠି ହିଁ ପ୍ରଥମ ଅଭିଜ୍ଞତା ହୋଇଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଏହାକୁ ମୋର ଶେଷ ଅଭିଜ୍ଞତା ବୋଲି କହିବା ଆଦୌ ଉଚିତ ହେବନାହିଁ । ଗୋରାମାନେ ଆମର ଅସୁବିଧାମାନ ଖୁବ୍ ଭଲକରି ଜାଣନ୍ତି ଓ ସେଥିରୁ ଫାଇଦା ଉଠାଇବାଲାଗି ସେମାନେ କଦାପି ପଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ ହୁଅନ୍ତିନାହିଁ । ଏବେଗତ କେତେବର୍ଷ ହେଲା ସେମାନଙ୍କର ଅତ୍ୟାଚାର ଅତିମାତ୍ରାରେ ବଢ଼ିଯାଇଚି । ଏହାରି ଫଳରେ ସୌଭାଗ୍ୟବଶତଃ ଆମର ଏକତା ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିଚି । ତଥାପି ଏହି ଏକତା ଦିଗରେ ରହିଥିବା ଅସୁବିଧାମାନ ଦୂର ହୋଇନାହିଁ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର କୃଷ୍ଣକାୟମାନଙ୍କୁ ଏକ ଏକତାବଦ୍ଧ ଜାତି ବୋଲି କଦାପି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ ।

ଚିନିର ଉତ୍ପାଦନ ଓ ବିକ୍ରୀ ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ସକଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସରକାରୀ ଶାସନକଳରେ ଆମ ତରଫରୁ ଜଣେ ପ୍ରତିନିଧି ରହିଲେ— ଆମେ ଅନ୍ତତଃ ଏତିକି ହାସଲ କରି ପାରିଥିଲୁ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ବର୍ଣ୍ଣଭେଦ-ପରମ୍ପରା ଅନୁସାରେ ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକା ଚିନି-ଉତ୍ପାଦନ ସମିତିରେ

ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିବା ଆମଲାଗି ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେଠି ମଧ୍ୟ ଏକ ପରାମର୍ଶଦାତା କମିଟି ଗଢ଼ାହେଲା ବେଳେ ସେଥିରେ ଜଣେ ଭାରତୀୟ ଓ ଜଣେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କୁ ନିଆହେବାର ଅନୁମତି ମିଳିଥିଲା । ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ପ୍ରତିନିଧି ହିସାବରେ ମୁଁ ୧୯୫୩ ମସିହାରେ ମୋ'ଉପରେ କଟକଣା ଓ ନିଷେଧାଜ୍ଞା ଜାରି ହେବାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି କମିଟିରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲି ।

ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଆଖୁଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ କରାଇବାର ମୋର ଏହି ଉଦ୍ୟମରେ ଗୋରା-ଗୋଷ୍ଠୀ ସବୁବେଳେ ମୋତେ ସମର୍ଥନ କରୁ ନଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ସରକାରଙ୍କର ଆଫ୍ରିକା-ବିଭାଗ ପରେ ମୋ' ସହିତ ଆଂଶିକ ସହଯୋଗ ଦେଖାଇବାର ଭାବ ଦେଖାଇଥିଲା, ଚିନି-ଉତ୍ପାଦନ ସହିତ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଅନ୍ୟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷମାନେ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ସହଯୋଗ ଦେଖାଇଥିଲେ । ଏହି ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ନାନାପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟରେ ମୋତେ ଆଫ୍ରିକାର ସମଗ୍ର ଆଖୁଚାଷ ଅଞ୍ଚଳର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଥିଲା, ଚିନିକଳର ମାଲିକମାନେ ସାଧାରଣତଃ ମୋର ଉଦ୍ୟମରେ ସହଯୋଗ ହିଁ କରିଥିଲେ ।

ଏହି ସମୟରେ ଥରେ ଜୁଲୁରାଜ୍ୟରେ ଗସ୍ତ କରୁଥିବାବେଳେ ଜଣେ କୃଷ୍ଣକାୟ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ବଡ଼ଚାଷୀଙ୍କ ଘରେ ମୁଁ କୃଷି ବିଭାଗର ଜଣେ ଗୋରା ଅଫିସର୍‌ଙ୍କୁ ଭେଟିଥିଲି । ସେଠାରେ ଆମଦୁହିଁଙ୍କୁ ଏକ ଚମତ୍କାର ମଧ୍ୟାହ୍ନଭୋଜନରେ ଆପ୍ୟାୟିତ କରାଯାଇଥିଲା । ଗୋରା କର୍ମଚାରୀଜଣଙ୍କ ଯେ ଟିକିଏ ଅସ୍ୱସ୍ତ ବୋଧ କରୁଥାନ୍ତି, ଏକଥା ମୁଁ ବେଶ୍ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପାରୁଥାଏ; କିନ୍ତୁ ଏହି ଅସ୍ୱସ୍ତିର କାରଣ ଜାଣି ପାରୁନଥାଏ । ଇତ୍ୟବସରେ ଆମର ଚର୍ଚ୍ଚାକାରୀ ବାହାରକୁ ଯାଇଥିବା ସମୟରେ ସେ ମୋ'ର କାନପାଖରେ ଥିରି କରି ମୋତେ ପଚାରିଲେ :

"ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି, ଏହା କାହାହାତର ରୋଷେଇ ?"

ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଲି : "ଘରର ଗୃହିଣୀ ଏହା ରାନ୍ଧିଚନ୍ତି ।"

"ଘରର ଗୃହିଣୀ ? କିନ୍ତୁ..."– ତାଙ୍କର ଅବଶିଷ୍ଟ ବାକ୍ୟକୁ ସେ ଯେପରି ଢ଼ୋକିନେବା ପରି ମନେହେଲା । ସେ ହଠାତ୍ କାହିଁକି ଏପରି ବିସ୍ମିତ ଓ ଅସ୍ୱସ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ, ଏଥିରେ ମୁଁ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇପଡ଼ିଲି । ସେ ହେଉଚନ୍ତି ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ଜଣେ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ, ଅଥଚ ସେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ ବିଷୟରେ କିଛି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ସରକାରୀ କାମ ଦ୍ୱାରା ସେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ ବିଷୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭିଜ୍ଞ ରହିବା କଥା । ଯାହାହେଉ ପଛକେ, କର୍ମଚାରୀ ଜଣକ ଆମସାଥିରେ ଏକାଠି ବସି ସେଦିନ ସେହି ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବାକୁ କୌଣସି କୁଣ୍ଠା ବା ଅନିଚ୍ଛା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିନଥିଲେ ।

ଥରେ ଷ୍ଟାଙ୍ଗର୍‌ଠାରେ ପିଟର୍‌ମରିଜ୍‌ବର୍ଗରୁ ଆସିଥିବା ସରକାରୀ ଆଫ୍ରିକା-ବିଭଗର ଜଣେ ଉଚ୍ଚ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବାକୁ ଯାଇଥିଲି । କେତେ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ

ତାଙ୍କୁ ଆମର ଅସୁବିଧାମାନ ବୁଝାଇ କହିଥିଲି । ଏହାର ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ ସରକାରୀ ବିଭାଗର ନୀତିରେ ଅନେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଥିବାର ସୂଚନା ମିଳିଲା । ପ୍ରଧାନତଃ ବିକିବାଲାଗି ଯେଉଁମାନେ ଫସଲ ଉତ୍ପାଦନ କରୁଚନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ କୌଣସିପ୍ରକାର ଧ୍ୟାନ ନଦେବାଲାଗି ପୂର୍ବରୁ ବିଭାଗ ତରଫରୁ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମିଳିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ଅଞ୍ଚଳର ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଆଖୁଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ସକଳପ୍ରକାର ସାହାଯ୍ୟ ଦେବାକୁ କମିଶନର୍ ଓ ବିଭାଗୀୟ ଅନ୍ୟ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ କୁହାଗଲା । ଆମେ ଆପଣାକୁ ସଂଗଠିତ କରି ପାରିଥିବାରୁ ହିଁ ଏହା ସମ୍ଭବ ହେଲା ।

ମୋର ନିଜ ଅଞ୍ଚଳରେ ଥିବା କମିଶନର୍ ମୋତେ ଏଥିରେ ସର୍ବଦା ସାହାଯ୍ୟ ହିଁ କରିଥିଲେ, ଏବଂ ତଦ୍ୱାରା ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ଶାସନକାର୍ଯ୍ୟରେ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ହେଉନଥିଲା । କେବଳ ଜଣକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଅନ୍ୟ ସବୁସ୍ଥାନରେ କମିଶନର୍‌ମାନେ ଆମକୁ ସାହାଯ୍ୟ ହିଁ କରୁଥିଲେ ।

ମୋ' ଅଞ୍ଚଳର କମିଶନର୍ ଥରେ ଏହି ଜଣଙ୍କ ପାଖକୁ ଚିଠିଲେଖି ମୁଁ ସେହି ଜିଲ୍ଲା ପରିଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଯାଉଚି ବୋଲି ଖବର ପଠାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତେଣୁ କୌଣସି ଜବାବ ମିଳିଲାନାହିଁ, ଶେଷକୁ ମୋର କମିଶନର୍ ମୋତେ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲେ ଯେ ମୋର ନିଜେ ଯାଇ ତାଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରିବା ଉଚିତ । ସେହି ଅନୁସାରେ ମୁଁ ନିଜେ ଯାଇ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ପରିଚୟ ଦେଇସାରିବା ପରେ ସେ ମୋତେ ମୋର ଆସିବାର କାରଣ ପଚାରିଲେ ।

"ଆଖୁଚାଷୀମାନଙ୍କର ସମସ୍ୟାସବୁ ଆଲୋଚନା କରିବାଲାଗି ମୁଁ ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକମାନଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ଆସିଚି" – ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଲି ।

"କାରଣ ?"

"ଆମର ଅସୁବିଧା ବିଷୟରେ ଆମର ପରସ୍ପର ସହିତ ଆଲୋଚନା କରିବା ଉଚିତ ଏବଂ ସମାଧାନର ସମ୍ଭାବନାମାନ ଖୋଜିବା ଉଚିତ ।"

"କିନ୍ତୁ ଏଥିଲାଗି ମୁଁ ଅନୁମତି ଦେଇପାରିବି ବୋଲି ମୁଁ ମନେ କରୁନାହିଁ," କମିଶନର୍ ମୋତେ କହିଲେ; "ତୁମେ ଏହି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ନାନା ଭୁଲକଥା କହି ସେମାନଙ୍କୁ ବିଗାଡ଼ି ଦେବ । କିନ୍ତୁ ସେ ଯାହାହେଉ ପଛକେ, ମୁଁ ନିଜେ ସେମାନଙ୍କୁ ସଙ୍ଗଠିତ କରାଇବାର ଉଦ୍ୟମ କରୁଚି ।"

"ଯଦି ଆପଣ ସେମାନଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ କରାଇବାର ଉଦ୍ୟମ କରୁଚନ୍ତି, ତେବେ ଆମର ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କର ଅଭିଜ୍ଞତାମାନଙ୍କରୁ ଶିଖିବା ଉଚିତ । ତେଣୁ ସେଗୁଡ଼ିକର ଚର୍ଚ୍ଚା ମଧ୍ୟ ହେବା ଉଚିତ ।"

କିନ୍ତୁ ଆପତ୍ତି କରି କମିଶନର କହିଲେ : ''ନାଇଁ-ନାଇଁ, ମୋ' ମତରେ ଏସବୁ ଦ୍ୱାରା କିଛି ଲାଭ ହେବନାହିଁ । ତଦ୍ୱାରା ଲୋକମାନେ ବିଗିଡ଼ିଯିବେ । କିନ୍ତୁ ତୁମେ ଏହି ଆଲୋଚନା ସକାଶେ ଏପରି ଜିଦ୍ ଧରି ବସିଚ କାହିଁକି କହିଲ ?''

''ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏକ ସୁବିବେଚିତ ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କଲେ ଏହାଦ୍ୱାରା ଆମର ଅଧିକ ଉପକାର ହେବ ।''

''କିନ୍ତୁ ତୁମମାନଙ୍କର ନାନା ମତ ଓ ନାନା ନୀତି ଭିତରୁ ସବୁଠାରୁ ଉପାଦେୟ ନୀତିଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ହେଉଚି ସରକାରୀ ବିଭାଗର ।''—ସେ ପ୍ରତିବାଦ କଲାପରି କହିଲେ ।

''ଆଜ୍ଞା, ଆମର ଇଚ୍ଛା ଯେ ସରକାର ସମୟସମୟରେ ଆମ ତରଫରୁ ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଠ ମତକୁ ହିଁ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ।''

''କିନ୍ତୁ ଲୁଥୁଲି, ସରକାରୀ ବିଭାଗକୁ ତୁମେ ଏପରି ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବାର କାରଣ କଣ ?''

''ଆପଣଙ୍କର ଏହି ଉକ୍ତି ଟିକିଏ ହାଲୁକା ହୋଇଗଲା ବୋଲି ମୁଁ ଭାବୁଚି । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ତତଃ ଏହି ଆଖୁଚାଷର ବ୍ୟାପାରରେ ବିଭାଗ ଉପରେ ମୋର ଆଦୌ ଆସ୍ଥା ନାହିଁ । କାରଣ ଏହି ଆଇନ୍‌ଟି ବିଧାନସଭାରେ ଆଲୋଚନା ହେଉଥିବାବେଳେ ବିଭାଗ ଆମର ସ୍ୱାର୍ଥଗୁଡ଼ିକୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରି ରଖିବାଲାଗି କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କରିନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମେ ଏହି ବିଷୟରେ ଚେତାଇ ଦେବାକୁ ଆସିବାରୁ ଯାଇ ବିଭାଗର ଚେତା ପଶୁଚି ।''

କେବଳ ଆପଣା ସହିତ ହିଁ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଥିବାର ଭଙ୍ଗୀ ଦେଖାଇ କମିଶନର କହିଲେ : ''ତୁମେମାନେ ଆମକୁ ଅବିଶ୍ୱାସ କରୁଚ । ଆଜିକାଲି କଚେରୀକୁ ଆସିବାବେଳେ କଳାମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଆପଣାର ଓକିଲ ନେଇ ହିଁ ଆସୁଚନ୍ତି । ସରକାରୀ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ବା କମିଶନର୍‌ମାନଙ୍କ ଠାରେ କଣ ସେମାନଙ୍କର ଆଉ କୌଣସି ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ ?''

''ଆଜ୍ଞା, ଆପଣମାନେ ତ ଆମକୁ ଏବିଷୟରେ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଚନ୍ତି । ବିଶେଷ ଭାବେ ତାଲୀମ ପାଇଥିବା ଲୋକଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ନେଲେ ଯେ ଆମର ଅଧିକ ଲାଭ ହେବ, ସେକଥା ଆମେ ମଧ୍ୟ ବୁଝିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲୁଣି । ମୋର ଅନୁମାନ ଯେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଓ ଜଜ୍‌ମାନଙ୍କ ଉପରେ ଗୋରା ଇଉରୋପୀୟମାନଙ୍କର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଚି, କିନ୍ତୁ ତଥାପି ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାଲାଗି ଓକିଲ ଠିକ୍ କରି କଚେରୀକୁ ଆସୁଚନ୍ତି ।'' ମୁଁ ଯେଉଁଠାରୁ କଥା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲି, ବୁଲିବୁଲି ପୁଣି ସେହିଠାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲି । ''ଲୋକମାନଙ୍କର ଏକ ସଭା ଡାକି ସେମାନଙ୍କୁ କିଛି କହିବା ସକାଶେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ଅନୁମତି ନେବାକୁ ଆସିଥିଲି ।''

''ନାଇଁ,—ମୁଁ ଏଥିପାଇଁ ଅନୁମତି ଦେବିନାହିଁ !''—ତାଙ୍କର ଶେଷ ଜବାବ ଦେଇ ସେ କହିଲେ ।

"ଆଜ୍ଞା, ମୋର ଅନୁମାନ ଆପଣ ମୋ'ର ଅନୁରୋଧ ରଖିବାକୁ ସମ୍ମତ ନୁହନ୍ତି । ତେଣୁ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଆମର କଥାବାର୍ତ୍ତାକୁ ଏଇଠି ଶେଷ କରିଦେବା ହିଁ ଉଚିତ ।"

ଏହି ଘଟଣାର କିଛିଦିନ ଉତ୍ତାରୁ ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ମୁଁ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ସର୍ବୋଚ୍ଚ କମିଶନର୍‌ଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ଯାଇଥାଏ । କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କର ଏକ ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି ମୁଁ ଭାରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି : "ଯେଉଁ ଜାଗାରେ ଥରେ ତୁମକୁ ସଭା ଡାକିବାର ଅନୁମତି ମିଳିନଥିଲା, ତୁମର ସେହି ଜାଗାକଥା ମନେ ଅଛି କି ?"

"ହଁ ଆଜ୍ଞା, ମନେ ଅଛି ।"

"ତେବେ ଆଉଥରେ ଦରଖାସ୍ତ କର । ମୋ'ର ଅନୁମାନ, ଏଥର ଆଉ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ହେବନାହିଁ ।"

ମୁଁ ପୁଣିଥରେ ଦରଖାସ୍ତ କଲି ଓ ଅନୁମତି ପାଇଲି । ସଭା ହେଲା, କିନ୍ତୁ ସେଥିରୁ ବିଶେଷ କିଛି ଫଳ ମିଳିଲାନାହିଁ । ସେହି ଅଞ୍ଚଳର ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଯେପରି ଉଦାସୀନତା ଓ ଅସହଯୋଗ ଦେଖାଉଥିବା ପରି ମନେହେଲା ।

୧୯୪୯ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ କଳା ଆଖୁଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ କରାଇବାରେ ଲାଗିଥିଲି । ମୋର ଆହୁରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା, ଏବଂ ସେତେବେଳକୁ ହୁଏତ ଏକଥା ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ଜଣାପଡ଼ି ଯାଇଥିଲା ଯେ କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଆମକୁ ଏବିଷୟରେ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ସଫଳତା ମିଳିବନାହିଁ । କେତେକ ଜାଗାରେ ସ୍ଥାନୀୟ ସଂଗଠନମାନ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଆସୁଥିଲେ, ଓ ଆଉ କାହାରି ସାହାଯ୍ୟ ଚାହୁଁନଥିଲେ । ଆଜିମଧ୍ୟ ଏହିସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟରେ ସ୍ମରଣ କଲାବେଳକୁ ମୁଁ ଏକପ୍ରକାର ଆସକ୍ତି ଅନୁଭବ କରିପାରୁଛି । ମୋର ରାଜନୀତିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟମାନ ହିଁ ମୋତେ ସେହିସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ଛାଡ଼ି ଆସିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରିଥିଲା ।

ଏହି ସମୟରେ ମୁଁ ଆଉ ଯେଉଁଟିର ସଂଗଠନ ବିଷୟରେ ଉଦ୍ୟମ କରି ଆସିଥିଲି, ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ସହିତ ତାହାର କୌଣସି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସମ୍ପର୍କ ନଥିଲା । ଡରବାନ୍ ସହରର ଦକ୍ଷିଣରେ ଅବସ୍ଥିତ ଉମ୍‌ଲାଜି ମିଶନ୍ ଅଞ୍ଚଳ ସମ୍ପର୍କରେ ହିଁ ମୁଁ ଏହି ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲି । ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ପରି ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଆଙ୍ଗ୍ଲିକାନ୍ ମିଶନ୍‌କେନ୍ଦ୍ର ଥିଲା । ଏବେ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କରେ ପୁଣି ଉମ୍‌ଲାଜିର ଉଲ୍ଲେଖ ହେଲାଣି, କାରଣ ୧୯୫୯ ଓ ୧୯୬୦ର ଗୋଳମାଳ ପରେ କାଟୋ ମାନର୍‌ର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଉଠାଇଆଣି ଏହିଠାରେ ରଖାଇବାର ମସୁଧା କରଯାଉଚି ।

କିନ୍ତୁ ୧୯୪୦ ମସିହାର ଅବ୍ୟବହିତ ପରେ ସେତେବେଳେ ଉମ୍‌ଲାଜି ଏକ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ୟାଦ୍ୱାରା ସଙ୍କଟାପନ୍ନ ହୋଇଥିଲା । ଆପଣା ଦେବୋତ୍ତର ସମ୍ପତ୍ତିର ଏକ ଅଂଶକୁ ଗୋଟିଏ

ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଇଉରୋପୀୟ କମ୍ପାନୀକୁ ଏବଂ ଆଉ ଏକ ଅଂଶକୁ ଡରବାନ୍ ନଗରପାଳିକାକୁ ବିକ୍ରୀ କରି ଉମ୍‌ଲାଜିର ଆଙ୍ଗ୍ଲିକାନ୍ ମିଶନ୍‌କେନ୍ଦ୍ର ବଡ଼ ଅବିବେକିତାର ପରିଚୟ ଦେଇଥିଲା । ଏହାଫଳରେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀମାନେ ଏହି ଜମି ଭୋଗ କରିବାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି କେବଳ ୮୦୦୦ ଏକର୍ ଜମି ଅବଶିଷ୍ଟ ରହିଥିଲା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣାର ଆଉକେତେକ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିବାଲାଗି ଡର୍‌ବାନ୍ ନଗରପାଳିକା ଉମ୍‌ଲାଜି କେନ୍ଦ୍ରରୁ ଅଧିକ ଜମି ଦଖଲ କରିବାକୁ ଲୋଭଦୃଷ୍ଟି ପକାଉଥିଲା । କାରଣ ଦର୍ଶାଇ ଏହା କହୁଥିଲା ଯେ କଳା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ଲାଗି ବସତି ଯୋଗାଇଦେବାକୁ ସହରାଞ୍ଚଳରେ ଆଦୌ ବଳକା ଜାଗା ମିଳୁନାହିଁ । ମିଶନ୍-ଅଞ୍ଚଳର କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରକୁ କ୍ରମେ ବସତିରେ ପରିଣତ କରିଦେବା ହିଁ ଏହାର ମତଲବ ଥିଲା । ଉମ୍‌ଲାଜି ଅଞ୍ଚଳ କ୍ରମେ ଡର୍‌ବାନ୍ ନଗରପାଳିକାଦ୍ୱାରା ଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳର ଅଂଶବୋଲି ସ୍ୱୀକୃତ ହେଉ, ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନଗରପାଳିକା ତରଫରୁ ସରକାରଙ୍କ ପାଖକୁ ଦରଖାସ୍ତ ପଠାଯାଇଥିଲା ।

ଏହାଫଳରେ ଉମ୍‌ଲାଜୀର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କର ଚାଷ ବୁଡ଼ିଯିବ ଏବଂ ସେମାନେ କେବଳ ଏକ ଦରିଦ୍ର ବସ୍ତି ଅଞ୍ଚଳରେ ବେକାର ବାସିନ୍ଦାହୋଇ ରହିବେ, ଏହି ଆସନ୍ନ ସଙ୍କଟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାଲାଗି ମୁଁ ଅନେକ ଦିନହେଲା ପ୍ରାୟ ଅଚଳ ହୋଇ ରହିଥିବା ମିଶନ୍ ଅଞ୍ଚଳ ସମିତିର ପୁର୍ନସଂଗଠନ ଲାଗି ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲି । ରେଭରେଣ୍ଡ୍ ଜୁଲୁ ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ଏଥିରେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହେବାରେ ମୋତେ ଅନେକ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ମୋର ଅନୁମାନ, ମୋତେ ମଧ ସ୍ୱତଃ ଏହି ସମିତିର ସଭାପତି ହିସାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ପ୍ରଥମତଃ ମିଶନ୍ ଅଞ୍ଚଳର ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକର ସୁରକ୍ଷା କରିବାଲାଗି ଓ ସାମୂହିକ ସ୍ୱାର୍ଥଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିବାଲାଗି ଏହି ସମିତିର ସ୍ଥାପନା ହୋଇଥିଲା । (ଏହି ମିଶନ୍ ଅଞ୍ଚଳମାନ କେବଳ ନେଟାଲ୍‌ରାଜ୍ୟ ବ୍ୟତୀତ ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକାର ଆଉ କେଉଁଠି ନାହିଁ । ଏଠାରେ ଔପନିବେଶିକ ଶାସନ ଚାଲୁଥିବା ଦିନରୁ ଏଗୁଡ଼ିକ ସରକାରଙ୍କର ସ୍ୱୀକୃତି ଲାଭ କରିଥିଲା ।) ସମିତିର ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଅଧିକାରକୁ ନାନା ହସ୍ତକ୍ଷେପରୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରି ରଖିବାହିଁ ଏହାର ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ଅନେକ ଦିନରୁ ଆମେ ଆଶା କରି ରହିଥିଲୁ ଯେ କ୍ରମେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀମାନେ କେବଳ ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଓ ସାମୂହିକ ଭାବରେ ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ହିସାବରେ ମଧ ଆପଣା ଜମିର ସ୍ୱତ୍ୱାଧିକାରୀ ବୋଲି ସ୍ୱୀକୃତ ହେବେ । ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆମେ ଆବଶ୍ୟକ ପରିବର୍ତ୍ତନମାନ କରି ଜମିର ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ମାଲିକାନାକୁ କ୍ରମେ ଉଠାଇଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ମଧ କରୁଥିଲୁ ।

ତେଣୁ ଆପଣାର ସ୍ଥାପନାକାଳରୁ ହିଁ ମିଶନ୍ ଅଞ୍ଚଳ ସମିତିକୁ ଆପଣା ଜମି ଉପରେ ଆପେ ମାଲିକ ହୋଇ ରହିବାର ଅଧିକାର ବିଷୟରେ କ୍ରମେ ସଚେତ ହୋଇ ଉଠୁଥିବା ଏକ ଜାତିର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଉମ୍‌ଲାଜୀ ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ କରାଇବା ଆମର ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା । ଏଥିରେ ଆମକୁ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିନଥିଲା । ଲୋକେ ଡର୍‌ବାନ୍ ନଗରପାଳିକାର ଯୋଜନାଟିର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିରୋଧୀ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ବିରୋଧ ଓ ପ୍ରତିବାଦକୁ ଠିକଣା ସ୍ଥାନରେ ନେଇ ପହଞ୍ଚାଇ ପାରିବା ହିଁ ସମିତିର କାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା । ଏତିକିବେଳେ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରୁ ଜାଣିବାକୁ ମିଳିଲା ଯେ ସରକାର ମଧ କ୍ରମେ ନଗରପାଳିକାର ପକ୍ଷଆଡ଼କୁ ଢଳିବାକୁ ଯାଉଚନ୍ତି । ଏହାଫଳରେ ପରିସ୍ଥିତି ଅଧିକ ଜରୁରୀ ହୋଇପଡ଼ିଲା, ଏବଂ ଆଫ୍ରିକା-ବିଭାଗ ଜରିଆରେ ଆମେ ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ସରକାରଙ୍କଠାରେ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ଏହାର ବିଚାର କରିବାଲାଗି ଆଫ୍ରିକା ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ଡର୍‌ବାନ୍ ସହରରେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀମାନଙ୍କର ଏକ ସାଧାରଣ ଅଧିବେଶନ ଡକାଇଲେ । ସେ ନିଜେ ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ମଧ ଅଧିବେଶନର ସଭାପତିତ୍ୱ କରିନଥିଲେ । ଉମ୍‌ଲାଜୀର ସାଧାରଣ ଅଧିବାସୀ ତଥା ମିଶନାଞ୍ଚଳ ସମିତି ତରଫରୁ ଏଠାକୁ ପ୍ରତିନିଧିଦଳ ପଠାଯାଇଥିଲା, ଡର୍‌ବାନ୍ ନଗରପାଳିକା ମଧ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷକ ପଠାଇଥିଲେ ।

ସରକାରୀ ବିଭାଗ ଯେ ଡର୍‌ବାନ୍ ସହରପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଉଚନ୍ତି, ଏକଥା ଜାଣିବାଲାଗି ଅଧିବେଶନରେ ଆଉ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ରହିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ସମ୍ମିଳିତ ଭାବରେ ଏହାର ବିରୋଧ କରିଥିଲୁ, ଏବଂ ଡର୍‌ବାନ୍ ସହରର ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରିପାରିବା ଭଳି ନଗରପାଳିକାର ଇଲାକା ଭିତରେ ଥିବା ଆହୁରି ଅନେକ ଖାଲି ପଡ଼ିଥିବା ଜମିପ୍ରତି ସମସ୍ତଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲୁ । ଶେଷରେ ସରକାରୀ ମଧସ୍ଥତାରେ ଏକ ମିଳାମିଶା ହୋଇଗଲା । ଏହା ଫଳରେ ମିଶନ୍‌ର ସ୍ୱତ୍ୱ ହିସାବରେ ରହିଲେ ମଧ ହଜାର ଏକର୍ ଜମି ଘର ତିଆରି କରିବାର ଯୋଜନା ଭିତରକୁ ଅଣାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ ୭୦୦୦ ଏକର ଉପରେ କୌଣସିପ୍ରକାର ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରାଗଲାନାହିଁ । କେବଳ ଗୋରା ଲୋକେ ବାସ କରୁଥିବା ଡରବାନ୍ ସହରର ନଗରପାଳିକା ହାତରେ ସମସ୍ତ ୮୦୦୦ ଏକର୍ ଭୂମି ଯାଇ ପଡ଼ିବା ଭୟରେ ଆମେ ଆପାତତଃ ଏହି ମିଳାମିଶାରେ ରାଜି ହୋଇଗଲୁ । ଏହି ଜମିଉପରେ ଡରବାନ୍ ନଗରପାଳିକାର ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ଲୋକଙ୍କର ଓ ସରକାରୀ ଆଫ୍ରିକା-ବିଭାଗର କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ରହିବ, ଏହି ସର୍ତ୍ତରେ ହିଁ ଆମେ ଏଥିରେ ରାଜୀ ହୋଇଥିଲୁ । ଏଥିରେ ଉମ୍‌ଲାଜୀର ଅଧିବାସୀମାନେ କି ମତ ଦେବେ, ତାହା ଜାଣିବା ପୂର୍ବରୁ ଆମେ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଯାଇ ଆମର ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲୁ । ଅତି ଅଳ୍ପ ବହୁମତରେ ସେମାନେ ମିଳାମିଶାରେ ସ୍ୱୀକୃତ ହେଲେ । ତଥାପି ସାଧାରଣ ସମସ୍ତେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ଯେ 'ଏ ଜମି ହେଉଚି ଆମର' । ଏହି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପଛରେ ମୋର ମଧ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ଥନ ଥିଲା ।

କାଳକ୍ରମେ (ସେତେବେଳେ ସବୁକଥା ବଡ଼ ଧୀରଗତିରେ ଚାଲୁଥିଲା) ସରକାର ଟିକିନିଖି କରି ସବୁ ସମସ୍ୟାର ବିଚାର କରିବାଲାଗି ଏକ କମିଟି ଗଠନ କରିଥିଲେ । ସରକାର,

ଡରବାନ୍ ସହର, ଗୃହନିର୍ମାଣ ବୋର୍ଡ଼, ବାଣିଜ୍ୟ ବିଭାଗ, ଶିକ୍ଷ ବିଭାଗ, ଉମ୍‌ଲାଜୀ ଓ ମିଶନାଞ୍ଚଳ ସମିତି,– କମିଟିରେ ଏହି ସାତୋଟିଯାକ ପକ୍ଷର ସଦସ୍ୟ ରହିଲେ । ଉମ୍‌ଲାଜୀର ଆଙ୍ଗ୍‌ଲିକାନ୍ ପାଦ୍ରୀ ରେଭରେଣ୍ଡ (ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଶପ୍) ଆଲଫେଉସ୍ ଜୁଲୁ ଉମ୍‌ଲାଜୀ ତରଫରୁ ସଦସ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ, ମୁଁ ମିଶନାଞ୍ଚଳ ସମିତି ତରଫରୁ ଉକ୍ତ କମିଟିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି । ଆମେ ଦୁହେଁ ସବୁ କଥାରେ ସାଧାରଣତଃ ସଂଖ୍ୟାଲଘିଷ୍ଠ ହୋଇ ରହୁଥିଲୁ, ବହୁମତ ସହିତ କେବଳ ଅସହମତ ହିଁ ହେଉଥିଲୁ ।

ଏହି କମିଟି ଭିତରକୁ ଆସି ଆହୁରି ଅନେକ କଥା ସହିତ ଆମେ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ କଥା ମଧ୍ୟ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଥିଲୁ । କଳ୍ପିତ ଗୃହନିର୍ମାଣ ଯୋଜନାରେ ଯାହାକୁ ବାସିନ୍ଦାମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଉଥିଲା, ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷରେ ତାହା କୌଣସି ଅଧିକାର ହିଁ ନଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାହାକୁ ଅଧିକାର ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା, ସେହି ଅଧିକାରକୁ କେତେବେଳେ କାଢ଼ିନେବାର ମଧ୍ୟ ଭୟ ରହିଥିଲା । କାଗଜ ଉପରେ ଏହାକୁ 'ଦୋକାନ ଅଞ୍ଚଳ' ବୋଲି ସୂଚିତ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହିସବୁ ଜାଗାରେ ସାଧାରଣ ବଜାର ବସିବାର ଯୋଜନା ଥିଲା, କେବଳ କେତେକ ବେପାରିଙ୍କୁ ଏଥିରେ ଷ୍ଟଲ ଖୋଲିବାକୁ ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମୋଟା ବା ଖୁଚୁରା କୌଣସି ଗୋଟିଏ ହେଲେ ସ୍ଥାୟୀ ଦୋକାନ ଖୋଲିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନଥିଲା । ଶିକ୍ଷ ଲାଗି ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ହେଲେ ସ୍ଥାନକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କରି ରଖାଯାଇନଥିଲା । ଏହି ବିଷୟରେ ମୁଁ ଓ ରେଭରେଣ୍ଡ ଜୁଲୁ ବାଣିଜ୍ୟ ଓ ଶିକ୍ଷବିଭାଗର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଜାଣିବାଲାଗି ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇଥିଲୁ । ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଅନୁସାରେ ଏହି ନୂତନ ବସତିଟିକୁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନୂତନ ସହର ପରି ଦେଖାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଉଥିଲା । ଏଥିରେ ଦୋକାନବଜାର ଖୋଲିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ରଖାଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ଏପରି ଆଳ ଦେଖାଇ ଗୋରାଲୋକମାନେ ଏହାକୁ ଡର୍‌ବାନ୍ ସହର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ରହୁଥିବା କେବଳ ଏକ ବସ୍ତିରେ ପରିଣତ କରି ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ଏହାଦ୍ୱାରା କେବଳ ଡର୍‌ବାନ୍ ସହରର ବେପାରିମାନଙ୍କର ଅର୍ଥାଗମ ବଢ଼ାଇବା ହିଁ ଏକମାତ୍ର ମତଲବ ଥିଲା ।

ଏହି ନୂତନ ବସତିରେ ଅଧିକ ବିକାଶଲାଗି କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ, ବିଶେଷତଃ ଶିକ୍ଷର ବିକାଶଲାଗି କୌଣସି ସୁବିଧା ରଖାଯାଇନାହିଁ, ମୁଁ ଓ ରେଭରେଣ୍ଡ ଜୁଲୁ ଏଥିପ୍ରତି ବିଭାଗଗୁଡ଼ିକର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ଡର୍‌ବାନ୍ ସହରର ଜଣେ ଶିଳ୍ପପତି ଆମର ପ୍ରବଳ ବିରୋଧ କରି କହିଲେ;

''ଡର୍‌ବାନ୍ ସହରର ଉପକଣ୍ଠରେ କଳାମାନେ କାରଖାନା ଖୋଲିବେ, ଏହା ଆମେ କଦାପି ହେବାକୁ ଦେବୁନାହିଁ । ଏପରି କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଲେ ଆମକୁ ପରିଣାମରେ ଏକ ଜାପାନ ସହିତ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରିବାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।'' 'ଆମେ' ଦ୍ୱାରା ସେ ଅବଶ୍ୟ ଗୋରା ଶିଳ୍ପ ମାଲିକମାନଙ୍କୁ ହିଁ ବୁଝାଉଥିଲେ ।

ତାଙ୍କର ଏପରି କହିବାରେ ଅବଶ୍ୟ କୌଣସି ଚାଞ୍ଚଲ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇନଥିଲା । କାରଣ ଏପରି କହି ସେ କେବଳ ଡର୍‌ବାନ୍ ସହରର ଗୋରା ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ସରକାରଙ୍କ ମତ ହିଁ ବ୍ୟକ୍ତ କରୁଥିଲେ । ଏହି ବିଷୟରେ ଆମକୁ କୌଣସିପ୍ରକାର ସୁବିଧା ମିଳିନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଗୋରା ଲୋକ ଏକାଠି ସମବେତ ହୋଇଥିବା କୌଣସି ସଭାରେ ସେତେବେଳେ ଯେତେଦୂର ଖୋଲିକରି କହିବା ସମ୍ଭବ ହେଉଥିଲା, ସେ ତାହାଠାରୁ ଟିକିଏ ଅଧିକ ଖୋଲା ଭାବରେ କଥା କହି ପକାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ଅବସ୍ଥା ସୁଧାରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସଭାପତି ଆମକୁ ନିର୍ଭର ଦେଇ କହିଲେ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାର 'ଜାପାନ'ର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା ଏଡ଼ିବା ଲାଗି ଶିକ୍ଷବିଭାଗରେ ଅନେକ ଆଇନ୍ ତିଆରି ହୋଇ ରହିଚି । ନୂଆ ବସତି ସ୍ଥାନରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦୋକାନଲାଗି କିଛି ଜାଗା ଛାଡ଼ିଦେବାକୁ ସେ ଯୋଜନାକାରୀମାନଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲେ । ଶିକ୍ଷ ଲାଗି ସ୍ଥାନ ମହଜୁଦ ରଖିବା ବିଷୟରେ ମୀମାଂସା ପରେ କରାଯିବ ବୋଲି ସେ ମତ ଦେଲେ । ଆମେ ସରକାରଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରି କହିଲୁ ଯେ ପରେ ଏହାର ମୀମାଂସାଲାଗି କୌଣସି ଅବକାଶ ହିଁ ରହିବନାହିଁ, କାରଣ ଇତ୍ୟବସରେ ଜମିକୁ କୌଣସି ନା କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଲଗାଇ ଦିଆଯିବ । ଏବେ ସରକାର ବାନ୍ଟୁଜାତିର ବସବାସଲାଗି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଞ୍ଚଳର ବିକାଶ କରିବା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବଡ଼ବଡ଼ କଥାମାନ କହୁଥିବାବେଳେ ମୋର ସେହି ଘଟଣାଟି ହିଁ ମନେ ପଡ଼ିଯାଉଚି ।

ଏଠାରେ ମୁଁ ଜୋରଦେଇ କହିବାକୁ ଚାହେ ଯେ ଏହି କମିଟି ଆମଉପରେ ଜବରଦସ୍ତି କରି ଆମଠାରୁ କୌଣସି କଥା କରାଇନେବାର କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କରିନଥିଲା । ମଝିରେ ମଝିରେ ସେମାନେ ଆମସହିତ ସୁସ୍ଥ ସହଯୋଗ କରିବାଲାଗି ଆରମ୍ଭ କରୁଥିବାର ସ୍ପଷ୍ଟ ସୂଚନା ମଧ୍ୟ ମିଳୁଥିଲା । କେତେକ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଓ ରେଭ୍‌ରେଣ୍ଡ୍ ଜୁଲୁ କେତେକ ଅନିଷ୍ଟକାରକ ଯୋଜନାକୁ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ଓ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି କେତେକ ସୁବିଧା ହାସଲ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲୁ । କମିଟିର ସବୁ ନିଷ୍ପତ୍ତିରେ ଅବଶ୍ୟ ଆମେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ପାରିନଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଏହିସବୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ସମୟରେ ଆମେ ଦୁହେଁ ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲୁ ଓ ବେଳେବେଳେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ମଧ୍ୟ ପକାଇ ପାରୁଥିଲୁ ।

ସେତେବେଳର ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ପାର୍ଟିର ରୂପ ଓ ପ୍ରକୃତି ବଦଳିଗଲାଣି । ଜାତୀୟବାଦୀ ଦଳ ସହିତ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ଜିତିବାର ନିଶାରେ ଇଉନାଇଟେଡ୍ ପାର୍ଟି ଆପଣାର ଅନେକ ସଭ୍ୟଙ୍କୁ ଦଳ ପ୍ରତି ବିତୃଷ୍ଣ ହୋଇ ପଡ଼ିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରିଚି । ଆଗେ ଦଳରେ ଯେତିକି ସଂବଦ୍ଧତା ଓ ସାଧୁତା ରହିଥିଲା ଏହା ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହାକୁ ହରାଇ ବସିଚି । ଇଉନାଇଟେଡ୍ ପାର୍ଟି ସେତେବେଳେ ସରକାର ଚଳାଉଥିଲେ । ଏହି ସରକାର ପୂରା ନହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅଧେ କାନ ଦେଇ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର କଥା ଶୁଣିବାଲାଗି କଦାପି ଅମଙ୍ଗ ହେଉନଥିଲେ । ସେମାନେ ଆମସହିତ ପରାମର୍ଶ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ, ଅବଶ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ନିଷ୍ପତ୍ତିମାନ ସର୍ବଦା ଆମର ଆଶାନୁରୂପ ହୋଇ ପାରୁନଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ଏହି ଯୋଜନା କେବଳ ଯୋଜନା ହୋଇ ରହିଗଲା ପରି ମନେହେଲା । ୧୯୪୮ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହା ଘୁଷୁରି ଘୁଷୁରି ଯିବାରେ ଲାଗିଲା । ତା'ପରେ ଜାତୀୟବାଦୀ ଦଳ କ୍ଷମତାକୁ ଆସିଲେ ଏବଂ ସେଇଠୁ ସମସ୍ତ ଯୋଜନାଟିକୁ ସିନ୍ଦୂକ ଭିତରେ ରଖିଦିଆଗଲା । ଆମେ ଏହାକୁ ଆମଲାଗି ଏକ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲୁ । ଯେତେ ଅପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ସତ୍ତ୍ୱେ ମଧ୍ୟ ଉମ୍‌ଲାଜୀ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ ଯୋଜନା ଦ୍ୱାରା ସହର ଓ ଗାଆଁ ଭିତରେ ଏକ ସୁଖସମ୍ମିଳନ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା ଓ ଆମଜାତିର ଅନେକ ଲୋକ । କ୍ରମେ ସହରଜୀବନର ଶୃଙ୍ଖଳା ବିଷୟରେ ଅନେକ କଥା ଶିକ୍ଷା କରି ପାରିଥାନ୍ତେ । ସମାଜରେ ହଠାତ୍ ଅନେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ସାଧାରଣତଃ ଯେଉଁସବୁ ବିଘଟନ ଓ ବିଶୃଙ୍ଖଳା ଉପୁଜିଥାଏ ସେମାନେ ତାହାକୁ ବନ୍ଦ କରିବାଲାଗି ହୁଏତ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତେ । ଏହି ଯୋଜନାଟି ଦ୍ୱାରା କାଟୋ ମାନର୍ ଉପରେ ପଡୁଥିବା ଚାପ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଊଣା ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା ।

ଉମ୍‌ଲାଜୀଠାରେ ଏହିପରି ଏକ ଯୋଜନା ଆରମ୍ଭ କରିବାଲାଗି ଏବେ ପୁଣି କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚାଲିଚି । ଡର୍‌ବାନ୍ ସହରର ନଗରପାଳିକା ଏବେ ପୁଣି ଜାତୀୟବାଦୀ ସରକାର ସହିତ ମସୁଧା କରିବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନର ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଗର ସେହି ଯୋଜନାଠାରୁ କେତେ ବେଶୀ ବା କେତେ କମ୍ ଫରକ୍, ମୋତେ ସେ କଥା ଜଣାନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ କଥା ଭଲ କରି ଜାଣିଚି ଯେ ଏଥର ଏବିଷୟରେ ଆମକୁ କେହି କଦାପି ପଚାରିବାକୁ ଆସିବେନାହିଁ ।

ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ବାହାରେ ମୋର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଆଖୁଚାଷୀଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ କରାଇବା ଓ ଉମ୍‌ଲାଜୀର ବାସିନ୍ଦାମାନଙ୍କର ଦାବୀ ପେସ୍ କରିବା ପରି ସର୍ବଦା କଦାପି ଏତେଦୂର କଠିନ ନଥିଲା । ଜୁଲୁରାଜ୍ୟର ନଙ୍ଗୋମାଠାରେ ଜାତିର ସାଧାରଣ ସଭାରେ ଯୋଗଦେବା ମଧ୍ୟ ମୋର ଆଉଏକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଥିଲା । ସେଠାରେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରମୁଖ ବାସ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କସହିତ ଜୁଲୁ-ପ୍ରମୁଖମାନଙ୍କର ଯେଉଁ ସମ୍ପର୍କ ଥିଲା, ତାହାକୁ ଆଇନଗତ ନକହି ଭାବଗତ ସମ୍ପର୍କ ବୋଲି କହିଲେ ଅଧିକ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ହେବ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରମୁଖ ବା ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଜାଙ୍କ ଉପରେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରମୁଖଙ୍କର କୌଣସି ଆଇନଗତ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଆପଣାର ଉଚ୍ଚପଦ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ହିଁ ଜୁଲୁରାଜ୍ୟର ପ୍ରଜାଙ୍କ ଲାଗି ସେ ଅନେକ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଓ କ୍ଷମତାର ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ରହିଆସିଚନ୍ତି ।

ଆମର ଅନୁରକ୍ତି କେବଳ ଏକ ବାହ୍ୟ ରୀତି ନୁହେଁ, ଆମ ଜାତିଲାଗି ଏହା ହେଉଛି ଏକ ପ୍ରକୃତ ଶକ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ଏକଥା ସତ ଯେ ଆମର ପ୍ରଜାତୀୟ ସଂଗଠନଗୁଡ଼ାକ ଟିକିଏ ପୁରୁଣା ଢଙ୍ଗର ଏବଂ ପ୍ରମୁଖମାନଙ୍କର ପରମ୍ପରାଗତ ଅବିଜ୍ଞ ଶାସନ ଅନେକ ସମୟରେ ମୋ' ଜାତିର ଲୋକଙ୍କୁ ପଛୁଆ କରି ରଖିବାରେ ଅନେକ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଚି । ଏବେ ଜାତୀୟବାଦୀ ସରକାର ମଧ୍ୟ ଏହି ଅବିଜ୍ଞ ପ୍ରଜାତୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ନନେଇ କଦାପି ଛାଡୁନାହାନ୍ତି ।

ପ୍ରମୁଖମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁମାନେ ଜାଣିବାଶୁଣିବା ଲୋକ ଓ ଯେଉଁମାନେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ସାହସୀ, ସେମାନେ ଏକଥା ବେଶ୍ ଭଲକରି ଜାଣିଚନ୍ତି, ଏବଂ ସେଥିଲାଗି ସେମାନେ ରାଜନୀତିକ ନେତାମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟରେ କୌଣସି ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରୁନାହାନ୍ତି ଓ ସରକାରଙ୍କର ହାତବାରିସି ହୋଇ ରହିବାକୁ ମଧ୍ୟ ସିଧା ନାହିଁ କରି ଦେଉଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆଧୁନିକ ଘଟଣାପ୍ରବାହର ବାହାରେ ରହି ସେହି ପୁରୁଣା ପଦ୍ଧତି ଅନୁସାରେ ଶାସନ କରିବା ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି କ୍ରମେ ଅଧିକ କଷ୍ଟକର ହୋଇପଡୁଚି । ଏଣେ ଜାତୀୟବାଦୀ ସରକାର ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅନେକପ୍ରକାର ଚାପ ପକାଉଚନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ଆପଣା ପ୍ରଜାଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ଓ ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ସରକାରୀ ହୁକୁମ,— ପ୍ରମୁଖମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହିପରି ଏକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଭିତରେ ପଡ଼ିଯାଇଚନ୍ତି, ଏବଂ ଫଳରେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଅନେକ ଦୁର୍ବଳ ପ୍ରମୁଖ କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼ ହୋଇ ପଡୁଚନ୍ତି । ତଥାପି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଜାତିର ପ୍ରମୁଖ ହିସାବରେ ଆପଣା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଓ ଅନୁରକ୍ତି ବିଷୟରେ ସେମାନେ ଅଧିକ ସଚେତ ରହିଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆମେ କେତେବର୍ଷ ଲାଗି ଜାତୀୟବାଦୀ ସରକାରର ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ସହିଲେ ହୁଏତ ଏହି ପ୍ରଜାତୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭୁଷୁଡ଼ି ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିବ । ଏଣେ ପ୍ରଶାସିତ ଆଫ୍ରିକାବାସୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଭିତରେ ପଡ଼ିରହିଚନ୍ତି;— ବଡ଼ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଆମ ପ୍ରମୁଖମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଆମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଆମକୁ ଟାଣୁଚି;— କିନ୍ତୁ ଆମେ ଭାରି ଭଲକରି ଜାଣିଚୁ ଯେ ଦିନକୁଦିନ ଅଧିକରୁ ଅଧିକସଂଖ୍ୟକ ପ୍ରମୁଖ ଜାତୀୟବାଦୀମାନଙ୍କ ହାତରେ କେବଳ କଣ୍ଢେଇପରି ହୋଇ ରହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି ।

ମୋ' ଆପଣା ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏହି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଟିକୁ ବେଶ୍ ଅନୁଭବକରିପାରୁଚି । ଆମଜାତିର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରମୁଖଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବା ମୋର ମଜ୍ଜାଗତ ହୋଇ ରହିଚି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଗାଦୀରେ ଆସୀନ ରହିଥିବା ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରମୁଖଙ୍କର ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଓ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଅନେକ ସମୟରେ ମୋର ପ୍ରିୟ ଓ କାମ୍ୟ ଅନେକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ ଆଦର୍ଶକୁ ବିଘ୍ନ କରି ପକାଉଚି, ଏକଥା ଭଲ କରି ଜାଣିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ଗଭୀର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଅନୁରକ୍ତି ରହିଚି । ଏପରି ଏକ ମାନସିକ ସ୍ଥିତି ଯେ ବଡ଼ ଅଶ୍ୱସ୍ତିକର, ମୁଁ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ଭଲକରି ବୁଝିପାରୁଚି । ତଥାପି ତାଙ୍କର ଅଧୀନସ୍ଥ ଅନେକ ପ୍ରମୁଖ ଗୋରା ଜାତୀୟବାଦୀମାନଙ୍କର ନାନା ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ଯୋଜନା ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିରୋଧ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି । କିନ୍ତୁ ଆମର ଓ ଅନ୍ୟ ଜାତିର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରମୁଖମାନେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସରକାରୀ କୌଶଳର ଦଉଡ଼ିରେ ବନ୍ଧାହୋଇ ଘୁଷୁରିବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି । ଏହାଦ୍ୱାରା ଆମଭିତରେ ନାନା ଅନ୍ତର୍ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱର ସୃଷ୍ଟି ହେଉଚି । କିନ୍ତୁ ଗୋରାମାନଙ୍କର ମତଲବରେ ହଁ ଭରି ସରକାରଙ୍କର ଆଜ୍ଞାପାଳନ କରୁଥିବା ପ୍ରମୁଖମାନଙ୍କର ବାଧ ହୋଇ ରହିଲେ ଏହି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ କଦାପି ଦୂର ହେବନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ନଙ୍ଗୋମାଠାରେ ହେଉଥିବା ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରମୁଖଙ୍କର ସଭାରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ଯିବାର ମୋର ପ୍ରଥମ କେତେବର୍ଷ ପରିସ୍ଥିତି ଟିକିଏ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଥିଲା । ସେତେବେଳେ ନାବାଳକ ପ୍ରମୁଖଙ୍କ ଲାଗି ପ୍ରତିନିଧି-ଶାସନ ବର୍ତ୍ତମାନ ରହିଥିଲା ଓ ପ୍ରମୁଖର ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଗୋରା କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱର ଦୁଷ୍ଟାଭିଳାଷପୂର୍ଣ୍ଣ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ମଧ୍ୟ ନଥିଲା । ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ଜୁଲୁରାଜ୍ୟର ବେଶ୍ ଦକ୍ଷିଣକୁ ଅବସ୍ଥିତ ଥିଲେ ହେଁ, "ଜୁଲୁରାଜ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଆମର ଦୁଆର ମୁହଁ କରି ରହିଚି",– ଆମଭିତରେ ଏହିପରି ଏକ ପ୍ରବାଦ ପ୍ରଚଳିତ ରହିଥିଲା ।

ତେଣୁ ରାଜଧାନୀକୁ ମୋର ଏହିସବୁ ଯାତ୍ରା ଠିକ୍ ମୋର ମନମୁତାବକ ହୋଇ ପାରୁଥିଲା । ଏଥିରୁ ମୋର ଅନେକ ଶିକ୍ଷାଲାଭ ବି ହେଉଥିଲା । ଏଠାକୁ ଆସିବାଦ୍ୱାରା ମୋତେ ମୋର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅପରିଚିତ ଅନେକ ବିଧି ଓ ସଂସ୍କାରଦ୍ୱାରା ମଣ ହେବାକୁ ପଡୁଥିଲା, ଏବଂ ରାଜଦରବାରର ନାନା ଔପଚାରିକ ସ୍ୱମ୍ଭାନ୍ତତା ମୋର ବେଶଭୂଷାରେ ସତେଯେପରି ଅନେକ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନର ପୂରଣ କରି ଦେଉଥିବା ପରି ବୋଧ ହେଉଥିଲା ।

ଏହିସବୁ ଔପଚାରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯେ ଗୋରାଲୋକଙ୍କୁ ବଡ଼ ଅସ୍ୱସ୍ତିକର ଲାଗେ, ମୁଁ ସେକଥା ଭଲକରି ଜାଣିଚି । ଇଉରୋପୀୟମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ମୁଁ ସେଠାକୁ ଦୁଇଥର ଯାଇଥିବାର ସ୍ମରଣ କରିପାରୁଚି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବିଧାନସଭା-ସଦସ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ବଡ଼ ସାଆନ୍ତିଆ ଭାବରେ ସେଠାରେ ଆମକୁ ସକଳ ଔପଚାରିକତା ମଧ୍ୟଦେଇ ଯିବାକୁ ହେଲା, ଆମେ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିବାର ଦୀର୍ଘ ଅନେକ ସମୟପରେ ଯାଇ ଆମକୁ ରାଜଦର୍ଶନ ମିଳିଲା । ଏସବୁ କାରଣରୁ ଆମର ଇଉରୋପୀୟ ବନ୍ଧୁମାନେ ବଡ଼ ଅଧୀର ହୋଇପଡ଼ିଲେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ କେବଳ ଏସବୁ ଜାକଜମକରେ ବିସ୍ମୟାଭିଭୂତ ହେଲାପରି ରହିଥାଏ । ମୋର ଅନୁମାନ, ଏହା ମୋର ରକ୍ତଭିତରେ ହିଁ ରହିଚି । ଏହାଭିତରେ ମୁଁ ଏକ "କଳା ସାହେବ" ପାଲଟି ଗଲିଣି ବୋଲି ମୋର ଆଦୌ ମନେ ହେଉନାହିଁ ।

ଏଠାରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ମଧ୍ୟ ମନେରଖିବା ଉଚିତ । ନଙ୍ଗୋମାଠାରେ ଇଉରୋପୀୟ ପଦ୍ଧତି ଅନୁସାରେ ପ୍ରମୁଖ ଓ ପ୍ରଜାତୀୟ ପଞ୍ଚମାନଙ୍କର ଏହି ସଭାର ଆୟୋଜନ କରାଯାଉଥିଲେ ସ୍ଥାନ ଓ ଅତିଥିଚର୍ଚ୍ଚାର ଅତି କଠିନ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡୁଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ପାରମ୍ପରିକ ରୀତିରେ ସବୁ ଆୟୋଜିତ ହେଉଥିବାରୁ ଆମକୁ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ହେଉନଥିଲା । ସ୍ଥାନର ସମସ୍ୟା ଅତି ସହଜରେ ମେଣ୍ଟିଯାଉଥିଲା । ଯୁଦ୍ଧକୁ ଯାଉଥିବା କୌଣସି ସେନାପତିର ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ପରି ଆମେ ସମସ୍ତେ ବାହାରେ ଛାମୁଡ଼ିଆ ତଳେ ରହିଲୁ । ଆମର ଖାଇବାଚର୍ଚ୍ଚା ଲାଗି ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରମୁଖ ଆମକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟାରେ ପଶୁ ଯୋଗାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଏଥିରୁ ଅନେକ ପଶୁ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ତରଫରୁ ତାଙ୍କପାଖରେ ଭେଟି ସ୍ୱରୂପ ପହଞ୍ଚିଥିଲା । ଆମେ ଅତିଥିମାନେ ସେହିସବୁ ପଶୁ କାଟି ରାନ୍ଧି ଖାଇଲୁ ।

ଏହିପରି ଉପଲକ୍ଷମାନଙ୍କରେ ସହରରେ ଲାଳିତ ହୋଇଥିବା ଶିକ୍ଷିତ ଆଫ୍ରିକାବାସୀମାନେ କିପରି ସହଜ ଓ ସରଳ ଭାବରେ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ ପାରୁଥିଲେ, ତାହାହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବାର ବିଷୟ ଥିଲା । ଅତି ଅସଚେତ ଭାବରେ ସେମାନେ ପରସ୍ପର ସହିତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ମିଶି ପାରୁଥିଲେ । ଏପରିକି ଡାକ୍ତର ଦୁବେଙ୍କ ପରି ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ କିପରି ସ୍ୱାଭାବିକ ଓ ବିନୀତ ଭାବରେ ସଭାରେ ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆସନରେ ଯାଇ ବସୁଥିଲେ, ତଳେ ଚେକାମାଡ଼ି ବସି ଖାଉଥିଲେ ଏବଂ ଛାମୁଡ଼ିଆ ତଳେ ଶୋଉଥିଲେ, ଆଜି ମଧ୍ୟ ମୋର ସେହିକଥା ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ମନେରହିଚି । ମଝିରେ ମଝିରେ ସାନସାନ କନ୍ଦଳମାନ ଉପୁଜୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଯେ ଏସବୁ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଆମର ମୌଳିକ ଏକତାର ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ରହିଥିଲା, ଆଜି ସେକଥା ସ୍ମରଣ କରିବାରେ ମଧ୍ୟ ଭାରି ଆନନ୍ଦ ଲାଗୁଚି । "ଶିକ୍ଷା ପାଇଲେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ସେମାନଙ୍କର ଆପଣା ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇଯିବେ,"– ଉକ୍ତ ସଭାରୁ ଏହିପରି ଏକ ଉକ୍ତିର ନିରର୍ଥକତାହିଁ ପ୍ରମାଣିତ ହେଉଥିଲା ।

ଇଉରୋପରେ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିବାପରେ ଆମେ ଥରେ ଏହିପରି ଏକ ସଭାରେ ସମବେତ ହୋଇଥିଲୁ, ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଲାଗି ସୈନ୍ୟସଂଗ୍ରହ କରିବା ଏହି ସଭାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । ସରକାରୀ ଆଫ୍ରିକା-ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ଖୋଦ୍ ଏହି ସଭାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ରାଜ୍ୟର ମାରଫତ୍-ଶାସକ ମ୍ସିୟେନିଙ୍କୁ ଏହି ସଭାରେ ଗୋଟିଏ ଘୋଡ଼ା ଓ ଗୋଟିଏ ପୁରାତନ ବନ୍ଧୁକ (ଏହାର ଏକ ଐତିହାସିକ ମୂଲ୍ୟ ଥିଲା ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା ।) ଉପହାର ମିଳିଥିଲା । ଏହି ଉପଲକ୍ଷରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଏକ ପରେଡ୍ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା ଓ ଜୁଲୁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକମାନେ ଅନେକ ଦିନରୁ ସମ୍ଭବତଃ ଅକାମୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ତୋପଳୁ ପୁଣି ଫୁଟାଇବାର ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲେ । ଏସବୁ ଦେଖିବାରେମୋର ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ଉତ୍ସାହ ନଥିଲା, ସଭାରେ ମୋ'ଭଳି ଆହୁରି କେତେକ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ଅଧିକନ୍ତୁ ଜୁଲୁ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଧୁକହାତରେ ଦେଖିଲାବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ଜାଣିଶୁଣି ଧୋକା ଦିଆ ଯାଉଥିବାର ମନେ ହେଉଥିଲା । କାରଣ ପ୍ରକୃତ ସୈନ୍ୟବାହିନୀରେ ଜୁଲୁମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଧୁକ ଧରିବାକୁ ଦିଆଯାଏ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଆଳୁରୁ ଚୋପା ଛଡ଼ାଇବା, ଟ୍ରେନ୍‌ଚ୍ ଖୋଳିବା, ବା ସେମାନଙ୍କର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କାମ ଟ୍ରକ୍ ଚଳାଇବାକୁ ହିଁ ଦିଆଯାଏ ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର କଳାଜାତି ଯୁଦ୍ଧ ବିଷୟରେ ଆଦୌ ଉତ୍ସାହ ପ୍ରକାଶ କରିନଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରୋଟେକ୍‌ଟରେଟ୍‌ମାନଙ୍କରେ ପରିସ୍ଥିତି ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଥିଲା । ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଲାଗି ଆମର କୌଣସି ଆକର୍ଷଣ ନଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଆମେ କେବଳ ଗୋରାମାନଙ୍କର ଡାକରାରେ ହିଁ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଯାଇଥିଲୁ, ଏବଂ ତା'ପରେ ଆମର ଅବସ୍ଥା ଅଧିକ ଖରାପ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା । ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଜାହାଜ 'ମେଣ୍ଡି' ବୁଡ଼ିଗଲାବେଳେ ସେହି ଦୁର୍ଘଟଣାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ଅନେକସଂଖ୍ୟକ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ମଧ୍ୟ ଜଳସମାଧି ଲଭିଥିଲେ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର

ଗୋରାମାନେ ଏହି ଘଟଣାକୁ ଭାରି ଚଞ୍ଚଳ ପାସୋରି ପକାଇଥିଲେ । ସେମାନେ ବୋଲ ବତାଇଲା ମାତ୍ରକେ ଆମେ ଯେ ଆଦେଶ ମାନିବାକୁ ଯାଇ ହାଜର ହୋଇଯିବୁ, ଏକଥାକୁ ସେମାନେ ଏକ ସ୍ୱତଃସିଦ୍ଧ ସତ୍ୟପରି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଚନ୍ତି । ଏବଂ ଆପଣାର ନାନା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ସାଧନ ଲାଗି ହିଁ ସେମାନେ ଆମର ଏହି ଅନୁରକ୍ତିକୁ ବେଶ୍ୟାପରି ଖଟାଇବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି ।

ସେ ଯାହାହେଉ ପଛକେ, ଇଉରୋପରେ ହିଟଲର ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ସାଧନ ଲାଗି ଯୁଦ୍ଧ କରୁଥିଲା, ଆମେ ଅଧିକାଂଶ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ତାହାକୁ ଆଦୌ ଏକ ସମସ୍ୟାବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ପାରିନଥିଲୁ । ଆମେ ଭାବୁଥିଲୁ ଯେ ଯୁଦ୍ଧରେ ଯୋଗଦେବାର ଅର୍ଥ ହେଉଚି ଆମର ଗୋରାଶାସନ ଜେନେରାଲ୍ ସ୍ମଟ୍ସ୍‌ଙ୍କର ରାଜ୍ୟରକ୍ଷାଲାଗି ଏକତ୍ର ହେବା, ତାଙ୍କର ପରିଚାଳିତ ଉତ୍ପୀଡ଼କ ଗୋରା ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକା ଓ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦର ପକ୍ଷ ଲଢ଼ିବାକୁ ସମବେତ ହେବା । ଏହିମାନଙ୍କର ନାନା ଉତ୍ପୀଡ଼ନ ହିଁ ଆମକୁ ଭୋଗ କରିବାକୁ ହୋଇଚି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହିମାନଙ୍କର ପକ୍ଷରେ ଠିଆ ହୋଇ ଯୁଦ୍ଧ ଲଢ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧପରେ ସେମାନେ ଯେ ଆମପ୍ରତି କେବଳ ଅବଜ୍ଞା ହିଁ ଦେଖାଇବେ, ଏପରି ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଆମପାଖରେ ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ରହିଥିଲା । ପୁଣି, ଆମର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ବିଚାର କରି ଦେଖିଲେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମଉପରେ ଜାରି ହୋଇ ରହିଥିବା ଗୋରା ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ପ୍ରଭୁ ବା ଶାସକଜାତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ହିଟ୍‌ଲର୍‌ର ଦାବୀ ସହିତ ଏକ ଘନିଷ୍ଠ ସମ୍ପର୍କରେ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ହୋଇ ରହିଥିବାପରି ମନେ ହେଉଥିଲା । ତେଣୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଆମେ ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ବିଷୟରେ ଯେ ପଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ ହୋଇ ରହିଥିଲୁ, ଏଥିରେ ବିସ୍ମିତ ହେବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ଆମ ଦେଶରେ ଶାସନ କରୁଥିବା ପ୍ରଭୁଜାତି ବିଦେଶର କୌଣସି ଏକ ପ୍ରଭୁଜାତି ସହିତ ଯୁଦ୍ଧରେ ଲିପ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲା,– ଯୁଦ୍ଧର ସମସ୍ୟା କହିଲେ ଆମେ ଏହାହିଁ ବୁଝୁଥିଲୁ । ତେଣୁ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଆମର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରମୁଖ ଓ ତାଙ୍କର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ନାନାପ୍ରକାର ଅଦ୍ଭୁତ ସାମରିକ ପଦବୀମାନଙ୍କରେ ଭୂଷିତ କରାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧଲାଗି ସରକାରଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ସାହାଯ୍ୟ ଓ ସମର୍ଥନ ମିଳି ପାରିନଥିଲା ।

ଏସବୁ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯୋଗଦେବାରୁ ମୁଁ ଅନେକ ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରୁଥିଲି, ମୋ' ଜାତିଭାଇଙ୍କର ଶୃଙ୍ଖଳା ଓ ସମ୍ମାନଜ୍ଞାନ ମୋତେ ସର୍ବଦା ହୃଷ୍ଟ କରି ଦେଉଥିଲା । ମୋର ବୟସ ସେତେବେଳେ ଅତି କମ୍ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ମୋତେ ରାଜପ୍ରତିନିଧିଙ୍କର ନାନା ବିଶେଷ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସଭାମାନଙ୍କରେ ସଦସ୍ୟରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏସବୁ ସଭା ଏବଂ ସମ୍ମିଳନୀରେ ସଦସ୍ୟରୂପେ ଯୋଗ ଦେଇ ଆମେ ପରସ୍ପର ସହିତ ମତର ଆଦାନପ୍ରଦାନ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଉଥିଲୁ, ସଭାର ଔପଚାରିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବାହାରେ ଆପଣାଭିତରେ ଆଲୋଚନା ଓ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଥିଲୁ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସି ନାନା ନୂଆ କଥା

ଶୁଣିବାଦ୍ୱାରା ଆପଣାର ବିଚାରରେ ବିକାଶ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନମାନ କରି ପାରୁଥିଲୁ । ଏହାକୁ ହିଁ ମୁଁ ଏସବୁ ସମ୍ମିଳନୀର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଲାଭ ବୋଲି କହିବି । ଏହାରି ଫଳରେ ହିଁ ମୋ'ର ଜୀବନକ୍ଷେତ୍ରରୁ ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜର ଶାନ୍ତିମୟ ପରିସର ଅପସାରିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଓ ଏକ ବୃହତ୍ତର ଅଥଚ ଅଧିକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଉ ଏକ ସଂସାର ଆସି ତାହାର ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲା ।

□□□

(୭)

ଦୁଇଥର ବିଦେଶଯାତ୍ରା

ଜାତିର ପ୍ରମୁଖ ହିସାବରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ ଗୋରାଜାତିର ଯେତିକି ସମ୍ପର୍କରେ ଆସି ପାରୁଥିଲି, ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜରେ ମୋର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ଭିତରେ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ମୋର ସମ୍ପର୍କ ତୁଳନାରେ ତାହାକୁ କେବଳ କମ୍ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଷ୍ଟାଙ୍ଗର୍ ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରୁଥିବା ଗୋରାମାନଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ କୌଣସିପ୍ରକାର ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରି ପାରିନଥିଲି । ସେମାନେ ମୋତେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ବୋଲି ମନେହେଉଥିଲେ, ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକାରେ ବାସ କରୁଥିବା ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ପରି ଭାରି ବୈଷମ୍ୟ-ସଚେତ ପରି ମନେହେଉଥିଲେ ।

ନାନା ଜାତିର ଲୋକଙ୍କୁ ଏକାଠି କରି ଏକ ମିଶ୍ରିତ ଗୋଷ୍ଠୀ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ମୁଁ ଓ ଆଉ କେତେଜଣ ଭାରତୀୟ ଏକ ଉଦ୍ୟମ ଆରମ୍ଭ କଲୁ । ବଡ଼ ଥଙ୍ଗେଇ ଥଙ୍ଗେଇ ହେଲାପରି ଜଣେ ଦୁଇଜଣ ଗୋରାଲୋକ ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ, ଦୁଇଜଣ ଗୋରା ପାଦ୍ରୀ କେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମର ଏହି ଉଦ୍ୟମକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ସମର୍ଥନ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଏହି ଉଦ୍ୟମରେ ଗୋରାମାନଙ୍କର ଯଥେଷ୍ଟ ସମର୍ଥନ କେବେହେଲେ ମିଳିନଥିଲା; ଓ ମୋ'ଉପରେ କଟକଣା ଜାରି ହେବାପରେ ଏହି ଉଦ୍ୟମ ଫସରଫାଟି ଯାଇଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରାମାନେ ବର୍ଣ୍ଣ-ବୈଷମ୍ୟକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସତ୍ୟରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଇଚନ୍ତି । ତେଣୁ ସରକାର ବା ସାଧାରଣଙ୍କ ତରଫରୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର କୌଣସି ତାଗିଦା ବା ଧମକ ଆସି ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରକେ ବର୍ଣ୍ଣସୀମାର ବାହାରକୁ ଯାଇ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିବାର ସକଳ କ୍ଷୀଣ ଉଦ୍ୟମ ପଙ୍ଗୁ ହୋଇ ପଡ଼ିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ।

ମୋ' ଅଞ୍ଚଳର ବାହାରେ ବିଶେଷତଃ ଡର୍‌ବାନ୍ ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରୁଥିବା ଗୋରାଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିବାର କେତେକ ଉଦ୍ୟମ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲି ।

ଆଫ୍ରିକାବାସୀ କଳା ଓ ଗୋରାମାନଙ୍କର ଏକ ମିଶ୍ରିତ ସଭାରେ ମୁଁ ଜଣେ ସଦସ୍ୟ ଥିଲି, ଜାତି-ନୀତିର ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ସଭ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥିଲି । ଅବଶ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣଗତ ସମତାଲାଗି ଆମର ସଂଗ୍ରାମରେ ପ୍ରଥମଟିର ଅବଦାନ୍ ଖୁବ୍ କମ୍ । ଥରେ ମୋର ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ମତ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଥିଲେ ଯେ ଏହି ସଭାମାନ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ଗଭୀରଭାବେ ଭେଦ କରିବାର କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କରିନଥିଲେ ଏବଂ ତେଣୁ ଆମର ସଂଗ୍ରାମରେ ଏମାନେ ଅନ୍ତରାୟ ହିଁ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ । ବନ୍ଧୁଙ୍କର ଏହି ମତରେ ଅନେକ ସତ୍ୟ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଚି । ଅଧିକନ୍ତୁ ଗୋରାମାନଙ୍କର ଅତିରିକ୍ତ ସଂଖ୍ୟାଧିକ୍ୟ ହେତୁ ଏହିସବୁ ସଭା ଅନେକ ସମୟରେ କଳାମାନଙ୍କର ନାନା ଉଦ୍ୟମକୁ ପଣ୍ଡ କରିଦେବାର ବା ତାହାକୁ ଭୁଲ ବାଟରେ ଭଟକାଇ ଦେବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ମଧ୍ୟ ଦେଖାଉଥିଲେ ।

ଜାତିଗତ ସମ୍ପର୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜାତି-ନୀତି ଅନୁଷ୍ଠାନ ଯେଉଁ ଗବେଷଣାମାନ କରିଚି ଏବଂ ବର୍ଣ୍ଣଗତ ନାନା ଦୂରତା ମଧ୍ୟରେ ଏହା ଯେଉଁସବୁ ସେତୁ ପକାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଚି, ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନଟିକୁ ମୁଁ ଏକ ଅତି ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଷ୍ଠାନ ବୋଲି କହିବି । ତଥାପି ଅନୁଷ୍ଠାନଟି ସାଧାରଣ ଜନମତକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିବାରେ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ସଫଳ ହୋଇପାରୁଚି ବୋଲି ମୋର ମନେ ହେଉନାହିଁ । କଳା ଆଫ୍ରିକାର ଦାରିଦ୍ର୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନର ଅନେକ ଦୂରରେ ଗୋରା ଆଫ୍ରିକାର ସଂସାର ଏକ ଦ୍ୱୀପପରି ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଓ ସୁରକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହିଚି ।

ଡରବାନ୍ ଶ୍ରମିକ ସଂଗଠନ, ଡରବାନ୍ ରୋଟାରି କ୍ଲବ୍ ଏବଂ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଯୁବକ ଓ ଯୁବତୀମାନଙ୍କର ସଂଗଠନମାନଙ୍କରେ (Y. M. C. A. ଓ Y. W. C. A.) ଭାଷଣ ଦେବାଲାଗି ମୁଁ କେତେଥର ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ଯିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲି । ଥରେ Y.M.C.A ର ଏହିପରି ଏକ ସଭାରେ ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ବକ୍ତାମାନେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ଜଣେ କୃଷ୍ଣକାୟ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ, ଜଣେ ଭାରତୀୟ, ଜଣେ ଶ୍ୱେତକାୟ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଓ ଜଣେ ଇଂରାଜ । ପ୍ରଥମେ ଆମ ବକ୍ତାମାନଙ୍କୁ ପରସ୍ପର ସହିତ ପରିଚିତ କରାଇ ଦିଆଗଲା । ଶ୍ୱେତକାୟ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଜଣକ ବଡ଼ କୁଣ୍ଠିତ ଭାବରେ ସତେଅବା ଗୋପନରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବାପରି ଭାରତୀୟ ଜଣଙ୍କ ସହିତ କରମର୍ଦ୍ଦନ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବଡ଼ ସତର୍କ ଭାବରେ ଯେ ସେ ମୋ'ସହିତ କରମର୍ଦ୍ଦନ କରିବାର ଦଣ୍ଡକୁ ଏଡ଼ିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ, ଓ ଆପଣା ଚେଷ୍ଟାରେ ସଫଳ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ, ଏକଥା ବେଶ୍ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ଲକ୍ଷିତ ହୋଇ ପାରିଥିଲା । ତାଙ୍କର ଏପରି ବ୍ୟବହାରରେ ମୁଁ ଆଦୌ ବିସ୍ମିତ ହୋଇନଥିଲି । ତଥାପି ଏଥିରେ ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନୁଶୋଚନା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି ଓ ମୋ' ତରଫରୁ ମୁଁ ତାଙ୍କ ସହିତ ଯାଇ କରମର୍ଦ୍ଦନ କରିବି କି ନାହିଁ, ଏ ବିଷୟରେ ଏକ ବିଷମ ଦ୍ୱିଧାରେ ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲି ।

ନେଟାଲ୍ ମିଶନାରି ସମ୍ମିଳନୀରେ ହିଁ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୋର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଆଗ୍ରହ ଥିଲା । ଏହି ସମ୍ମିଳନୀଟି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ କାଉନ୍ସିଲ୍‌ର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଏହି କାଉନ୍ସିଲ୍‌ରେ ସବୁଜାତିର ସଦସ୍ୟ ରହିଥିଲେ ଓ ନେଟାଲ୍‌ର ଜଣେ ପ୍ରତିନିଧି ହିସାବରେ ମୁଁ ମଧ ଏଥିରେ ଆସି ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି । ପରେ ମୁଁ ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସମିତିରେ ମଧ ଜଣେ ସଭ୍ୟରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲି । (ମୋ' ଉପରେ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ସରକାରୀ କଟକଣା ଜାରି ହେବାପରେ ମୋତେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସମିତିର ସଭ୍ୟପଦ ଛାଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିଲା, କାରଣ ଏହାପରେ ମୁଁ ଆଉ ଏହାର ଅଧିବେଶନମାନଙ୍କରେ ଯୋଗ ଦେଇ ପାରିଲି ନାହିଁ ।) ଏହି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ କାଉନ୍ସିଲ୍‌କୁ ଆସି ମୁଁ ରେଭରେଣ୍ଡ୍ ଆର୍ଥର୍ ବ୍ଲାକ୍ସାଲ୍ ଓ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଡୁ ଟୟ୍ ପ୍ରଭୃତି ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଭେଟିବାର ସୁଯୋଗ ଲାଭ କରିଥିଲି । ଏହି କାଉନ୍ସିଲ୍‌ର ସଭ୍ୟ ହେବାଦ୍ୱାରା ଅବଶ୍ୟ ମୋର ଜୀବନରେ କୌଣସି ଚୁମୂଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇନଥିଲା,– ତଥାପି ଅନ୍ୟ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସି ମୁଁ ଅତୀବ ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରିଥିଲି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ତତଃ କେତେଜଣ ବଡ଼ ନିଷ୍ପାପର ଭାବରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଗୋଷ୍ଠୀ ଭିତରୁ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟର କଳଙ୍କକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ପୋଛିଦେବାରେ ସର୍ବଦା ଆଗ୍ରହୀ ଥିଲେ, ଅନ୍ୟ ଯେକୌଣସି ଜାତିର ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍‌ମାନଙ୍କ ସହିତ ବନ୍ଧୁତାସୂତ୍ରରେ ଆବଦ୍ଧ ହେବାଲାଗି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଆକାଂକ୍ଷା ରହିଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ କୃଷ୍ଣକାୟ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ବିଶେଷ ମତ ଜାଣିବାଲାଗି ସେମାନେ ସବୁବେଳେ ଇଚ୍ଛୁକ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ।

ତଥାପି ମୋ'ମତରେ ଏହି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ କାଉନ୍ସିଲ ବର୍ଣ୍ଣ ବୈଷମ୍ୟର ବିଷରୁ ଆପଣାକୁ କଦାପି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ମୁକ୍ତ କରି ପାରିନଥିଲା ଏବଂ ବର୍ଣ୍ଣଗତ ସମସ୍ୟା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆପଣାର ମତଦ୍ୱୈଧ ହେତୁ ହଲାଣ୍ଡୀୟ ଏକ ଧର୍ମ-ସମ୍ପ୍ରଦାୟ (Dutch Reformed Churches) କାଉନ୍ସିଲ୍‌ରୁ ଅଲଗା ମଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଏହି ଘଟଣାଟିକୁ ଆମେ ଅନେକେ ଏକ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲୁ । ଆଫ୍ରିକାର ଶ୍ୱେତକାୟମାନେ କିପରି ଆପଣାକୁ କଳାମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଲଗା କରି ରଖିବାକୁ ହିଁ ଯଥାର୍ଥ ନୀତି ବୋଲି ବିଚାରୁଛନ୍ତି, ଘଟଣାଟି ତାହାରି ଏକ ଲକ୍ଷଣ ହିଁ ଥିଲା । ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ବିବେକର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିରୋଧୀ ଭାବରେ ପ୍ରଥମେ ଆପଣାର ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ଜାରି କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରି ତା'ପରେ ଆପଣାକୁ ଅଲଗା କରି ନେବାଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ସମସ୍ୟାଟିର ଆଲୋଚନା କରିବାଲାଗି ଏକ ଅନିଚ୍ଛା ହିଁ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ବିଚାର ଓ ବିଶ୍ୱାସର କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ଆଦାନପ୍ରଦାନ ହେଉଚି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ପରିଚାୟକ,– କେବଳ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଲେ ଏହାର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଅସମ୍ଭବ । ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ଧର୍ମସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଅଲଗା ହୋଇ ଚାଲିଯିବାଦ୍ୱାରା ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ କାଉନ୍ସିଲ୍‌ର କୌଣସି କଲ୍ୟାଣ ହୋଇନଥିଲା । ଆଙ୍ଗ୍‌ଲିକାନ୍ ଆର୍ଚ୍ଚବିଶପ୍ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଡର୍ବିଶାୟାର୍ ଆସି ସଭାପତି ହେବାପରେ ଯାଇ ଏହି କାଉନ୍ସିଲ୍ ଏହି ଆଘାତଟିରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିଥିଲା ।

ହଲାଣ୍ଡୀୟ ଧର୍ମ-ସମ୍ପ୍ରଦାୟଟି ଅଲଗା ହୋଇଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ର ଜଣେ ସଦସ୍ୟ ହିସାବରେ ମୁଁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ବାହାରକୁ ଯିବାର ପ୍ରଥମ ସୁଯୋଗ ଲାଭ କରିଥିଲି । ଏହି ଅଧ୍ୟାୟଟିରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ମୋର ଦୁଇଥର ବିଦେଶଯାତ୍ରା ସହିତ ମୋର ଜୀବନରେ ବିଦେଶ ଯାତ୍ରା କରିବା ଇତି ହୋଇ ଯିବନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ଆଶା କରୁଚି । ୧୯୩୮ ମସିହାରେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ମିଶନାରି ସମ୍ମିଳନୀରେ ମୁଁ ଚାରିଜଣ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ପ୍ରତିନିଧି ହିସାବରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଯାଇଥିଲି । ମିଶନାରି ଅର୍ଥାତ୍ ଧର୍ମପ୍ରଚାର କାର୍ଯ୍ୟରେ ସ୍ଥାନୀୟ ବା ଦେଶୀୟ ଗୀର୍ଜାର କେଉଁପରି ସ୍ଥାନ ରହିବା ଉଚିତ, ସମ୍ମିଳନୀରେ ଏହାହିଁ ପ୍ରଧାନ ଆଲୋଚ୍ୟ ବିଷୟ ଥିଲା ।

ହଲାଣ୍ଡୀୟ ଧର୍ମ-ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଜଣେ ପାଦ୍ରୀ ଆମ ଦଳର ନେତା ଥିଲେ । ଜାହାଜ-ଯାତ୍ରାରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାକୁ ଅନେକ ପଛରେ ଛାଡ଼ି ଆସିଥିଲେ ମଧ ତଥାପି ସେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟଗତ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ ଛାଡ଼ି ପାରି ନଥିଲେ । କୌଣସି କାରଣରୁ ଆମେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ଯାତ୍ରା କରୁଥିଲୁ, ଏବଂ ଇଉରୋପୀୟମାନେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଯାତ୍ରା କରୁଥିଲେ । ଯାତ୍ରାକାଳୀନ ପ୍ରଥମ ରବିବାରଦିନ ପ୍ରତିନିଧିଦଳର ନେତା ଆମକୁ ଆସି କହିଲେ : ''ଉପାସନା ଲାଗି ତୁମେମାନେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀକୁ ଆସିଲେ ଗୋରା ଯାତ୍ରୀମାନେ ହୁଏତ ସେଥିରେ ଟିକିଏ ଆପତ୍ତି କରିବେ । ତେଣୁ ତୁମେମାନେ ଆପଣାଲାଗି ଅଲଗା ଉପାସନାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଭଲ ହେବ ।''

ତାଙ୍କର ଏହି ପରାମର୍ଶକୁ ଆମେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିଲୁ । ଏଥିରେ ନୂଆ ବା ବିଚିତ୍ର କଥା କିଛି ନଥିଲା । କାହାରିଠାରୁ ଏ ବିଷୟରେ କୌଣସିପ୍ରକାର ଟୀକା ମଧ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଲାନାହିଁ । ଆମେ ସମବେତ ପ୍ରାର୍ଥନାରୁ କାହିଁକି ଅନୁପସ୍ଥିତ ରହିଲୁ, ଗୋରା ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଆମକୁ ପରେ ଏକଥା ପଚାରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ଆମଠାରୁ କାରଣ ଜାଣି ସେମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅବାକ୍ ହୋଇଗଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ରବିବାରଦିନ ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ସମବେତ ପ୍ରାର୍ଥନାରେ ଯୋଗ ଦେବାଲାଗି ପ୍ରଥମଶ୍ରେଣୀ ଯାତ୍ରୀ-କକ୍ଷକୁ ଯିବାପାଇଁ ଆମକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଏପରି କରିବାଦ୍ୱାରା କୌଣସି ପ୍ରମାଦ ଘଟିନଥିଲା କି ଜାହାଜ ବୁଡ଼ି ମଧ ଯାଇନଥିଲା ।

ପ୍ରତିନିଧି ଦଳର ଏହି ନେତା ମୋତେ ଜାହଜରେ ଆଉଦିନେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଭାବରେ ଗୋଟିଏ କଥା କହିଥିବାପରି ମୋର ମନେପଡୁଚି : ''ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ମୁଁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣଗତ ବୈଷମ୍ୟ ମାନେନାହିଁ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତିର ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍‌ମାନଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ମିଳାମିଶା କରିବାରେ ମୁଁ କଦାପି କୌଣସି ଆପତ୍ତି କରିବିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ବିଶେଷ ପରିସ୍ଥିତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୋର ପଡ଼ୋଶୀମାନେ ଆପତ୍ତି କଲେ ମୁଁ କଦାପି ତୁମମାନଙ୍କୁ ମୋର ଆପଣା ଘରକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି ପାରିବିନାହିଁ ।''

ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମର ନୀତି କଣ କହୁଚି, ଏବଂ ପଡ଼ୋଶୀମାନେ କଣ ଭାବୁଚନ୍ତି,– ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଏହାକୁ ଏକ ଦରିଦ୍ର ଯୁକ୍ତି ବୋଲି କହିବି । କିନ୍ତୁ ଏହି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଓ ଏ ସଂଗ୍ରାମର ଏକ ଫଳ ଅବଶ୍ୟ ଫଳିଚି, ଏହା ମୋ'ଭିତରେ ଏକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ବିବେକ ଜାଗ୍ରତ କରିପାରିଚି । ଅନେକ ବର୍ଷକାଳ ନୀରବ ରହିବାପରେ (ହଲାଣ୍ଡୀୟ ଧର୍ମସମ୍ପ୍ରଦାୟଟି ସଂଗଠନ ମଧ୍ୟରୁ ଅପସରି ଯିବାପରେ) ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ପାଦ୍ରୀ ଓ ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ଆମକୁ ବନ୍ଧୁଭାବରେ ଲୋଡ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଚନ୍ତି, ଆମ ଘରକୁ ଆସିଚନ୍ତି ଓ ଚିଠିପତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଆମସହିତ ସମ୍ପର୍କ ରଖିଚନ୍ତି । ଯେତେବେଳେ ମୋ'ଉପରୁ ସରକାରୀ କଟକଣା ଉଠିଯିବ ଓ ମୁଁ ସ୍ୱାଧୀନଭାବରେ ସବୁ ସ୍ଥାନକୁ ଯାଇପାରିବି, ସେତେବେଳେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ସଂଖୋଳି ଆସିପାରିବି ବୋଲି ଆଶା କରୁଚି । ଅନ୍ତତଃ ଏହି ବିଷୟଟିରେ ପାଦ୍ରୀଙ୍କର ପ୍ରତିବେଶୀମାନେ ଜିତି ପାରିନାହାନ୍ତି ।

ଏହି ସମ୍ମିଳନୀ ଫଳରେ ସାରା ପୃଥିବୀର ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମପ୍ରମୁଖମାନଙ୍କ ସହିତ ପରିଚିତ ହେବାଲାଗି ଏକ ଅପୂର୍ବ ସୁଯୋଗ ମିଳିଥିଲା । ସମ୍ମିଳନୀରେ ହେଉଥିବା ଚର୍ଚ୍ଚାଲୋଚନାର ଉଚ୍ଚ ମାନ ମୋତେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ମୁଗ୍ଧ କରିନଥିଲା, କିନ୍ତୁ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ କୁଟୁମ୍ବକୁ ଗୋଟିଏ ଥାନରେ ଠୁଳ ହୋଇଥିବାର ଦେଖି ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି । 'ସଂସାରର ସବୁ ଦେଶକୁ ଯାଇ ଧର୍ମ ସନ୍ଦେଶର ପ୍ରଚାର କର',– ଏହି ସମ୍ମିଳନୀରେ ହିଁ ମୁଁ ବାଇବେଲ୍‌ର ଏହି ଆଜ୍ଞାଟିର ପ୍ରଭୂତ ଫଳ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲି । ଆଗରୁ ମୋର ମନଭିତରେ ଯାହା କେବଳ ଅତି ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ରହିଥିଲା, ତାହା ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା । ଏହାଛଡ଼ା ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମର ଏକ ଶକ୍ତି ରହିଥିବାର ମଧ୍ୟ ମୁଁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରିଲି ଓ ଆନନ୍ଦରେ ନିମଗ୍ନ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି । ଏହିଠାରେ ହିଁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମକୁ ମୁଁ ଏକ ଜୀବନ୍ତ, ସକ୍ରିୟ ଓ ଆପଣା ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ସେଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବା ଏକ ଧର୍ମରୂପେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରିଲି । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମର ଏହି ପରିଚୟ ଆମେ କ୍ୱଚିତ୍ ପାଇଥାଉ ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ପରିସ୍ଥିତି ମୋତେ ପ୍ରକୃତରେ ଦୁଃଖାଭିଭୂତ କରି ପକାଇଥିଲା । ଏହିଠାରେ ହିଁ ମୁଁ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲି ଯେ ପଶ୍ଚିମ ଆଫ୍ରିକାରେ ଆଙ୍ଗ୍ଲିକାନ୍ ଧର୍ମ-ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ତରଫରୁ କଳା ବିଶପ୍‌ମାନେ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଏହାକୁ ମୁଁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ନିନ୍ଦନୀୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲି, କାରଣ ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି କଳା ବିଶପ୍ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏହାର କାରଣ କଣ ? ପ୍ରକୃତରେ କଣ ଗୀର୍ଜା କଳା ବିଶପ୍ ତାଲୀମ୍ କରିବାରେ ଅସମର୍ଥ ହୋଇଚି, ବା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହାର୍ଦ୍ଦିକତା ସହିତ ଏଦିଗରେ କୌଣସି ଉଦ୍ୟମ ମଧ୍ୟ କରିନାହିଁ ? ବା ପଶ୍ଚିମ ଆଫ୍ରିକାର ଅନନୁକୂଳ ଜଳବାୟୁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଇଉରୋପୀୟମାନେ ସେଠି ସ୍ଥାୟୀଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଉନାହାନ୍ତି ଏବଂ ସେଥିଲାଗି କଳାମାନଙ୍କ ହାତରେ ଦାୟିତ୍ୱ ସମର୍ପି ଦେଇ ଚାଲିଯିବାକୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିଚନ୍ତି ?

ଭାରତବର୍ଷର ଚାରିଆଡ଼େ ଆମକୁ ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଓ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମର ନିଦର୍ଶନ ମିଳିଥିଲା । ଚାରିଆଡ଼େ ମିଶନ୍ ତରଫରୁ ସ୍କୁଲ ଓ କଲେଜମାନ ବସିଥିଲା ଏବଂ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରବୀଣ ତାଲୀମପ୍ରାପ୍ତ ଧର୍ମପ୍ରମୁଖ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମସଂଗଠନ ସମ୍ଭବ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ବିଚାରୁଥିଲା । ସମ୍ଭବତଃ ଅତ୍ୟୁଚ୍ଚ ପରିମାଣରେ ବିକଶିତ ହୋଇଥିବା ପ୍ରାଚ୍ୟ ଧର୍ମର ଆହ୍ୱାନ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍‌ମାନଙ୍କୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଉଦ୍ୟମ ଚଳାଇବାଲାଗି ବାଧ କରୁଥିଲା । ମାତ୍ର ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମ ଦେଶର ସାଧାରଣ ଧର୍ମ-ଉଦାସୀନ ସାମାଜିକ ସଂଗଠନ ସହିତ ଆପଣାକୁ ଖାପ ଖୁଆଇ ଚଳିବାକୁ ହିଁ ନିଜର ଏକମାତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିଲା, ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କ ଲାଗି କେବଳ କିଛିତ୍ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଏହା ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଏହି ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ନୂତନଦୀକ୍ଷିତ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀମାନେ ଏହାକୁ ପଛରୁ ଠେଲି ଆଗକୁ ଯିବାକୁ ଓ ପ୍ରାୟ ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଯାଇ ତ୍ରସ୍ତ ଓ ତରବର ହୋଇ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ବାଧ କରନ୍ତୁ, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମ ସମ୍ଭବତଃ ଏହିପରି ଗୋଟାଏ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଥିଲା ।

ଭାରତବର୍ଷରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ-ସମସ୍ୟାର (ଏହି ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ପ୍ରକୃତରେ କି କରୁଣ ଓ କି ଶୋଚନୀୟ !) ସମାଧାନ କରିବାଲାଗି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମସମାଜ ନାନା ନିଷ୍ଠାପର ଉଦ୍ୟମ କରୁଥିଲା; କୃଷି, ଗୃହଶିଳ୍ପ ଓ ସାମାଜିକ ସେବାର ନାନା ଯୋଜନା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା,— ଏହିସବୁ ଦେଖି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଉଦ୍ୟମର ମନ୍ଥର ଗତି ବିଷୟରେ ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଚେତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମସମାଜର ଜଣେ କଠୋର ସମାଲୋଚକ ଭାବରେ ମୁଁ ଦେଶକୁ ଫେରିଥିଲି । ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ମୋର ମତରେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ସେହି କାରଣରୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମ ପ୍ରତି ରହିଥିବା ମୋର ଅନୁରକ୍ତି ମଧ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଊଣା ହୋଇ ଯାଇନାହିଁ ।

ଭାରତ ଆଉ ସିଂହଳଦ୍ୱୀପରେ ଅତିଥିପରାୟଣତା ଓ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ ସମାଜର ଉଦାରତା ମୋତେ ଅଭିଭୂତ କରି ପକାଇଥିଲା । ସିଂହଳଦ୍ୱୀପରେ ମୁଁ ଆଙ୍ଗ୍ଲିକାନ୍ ଧର୍ମସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଜଣେ ବିଧବାଙ୍କର ଘରେ ଦଶଦିନ ଲାଗି ଅତିଥି ହୋଇ ରହିଥିଲି । ଏହି ବିଧବାଙ୍କର ଏକ ବିରାଟ ଜମିଦାରୀ ଓ ବାସଭବନ ରହିଥିଲା । ତାଙ୍କର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟବଶତଃ ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପୁଅ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦଳର ସଭ୍ୟ ଥିଲେ । ସେ ମୋତେ ଏହି ବିଷୟରେ ଯାହା କହିଥିଲେ, ସେକଥା ମୋର ଆଜି ମଧ୍ୟ ମନେଅଛି : "ବାବୁ, ମୋ'ର ପୁଅ କଥା ଭାବିଭାବି ମୁଁ ଦୁଃଖର ସମସ୍ତ ସୀମା ଡେଇଁବାକୁ ବସିଲିଣି । ମୋ'ର ପୁଅ ଆଦୌ ମନ୍ଦ ପିଲା ନୁହେଁ । ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲେ ସେ ଘରେ ବସି ମୋର ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ଉଡ଼ାଇ ମଧ୍ୟ ପାରୁଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ସେ ତାହା ନକରି ନିଜେ ଆପଣାର ଜୀବିକା ଅର୍ଜନ କରୁଚି । ଘରର ଚାକରମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ତା'ର ଯତ୍ନ ଓ ଖାତିର ଦେଖିଲେ ଜଣେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍

ହିସାବରେ ମୁଁ ନିଜେ ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ପଡୁଛି । ବଡ଼ ହୋଇ ସେ ଜଣେ ଆଙ୍ଗ୍ଲିକାନ୍ ପାଦ୍ରୀ ହେବ ବୋଲି ମୋର ଭାରି ଆଶା ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ମୋର ସବୁ ନିରାଶା ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ତାକୁ ମନ୍ଦ ପୁଅ ବୋଲି କଦାପି କହିବିନାହିଁ ।''

ଭାରତର ନିର୍ମମ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ମୋର ଚିତ୍ତକୁ ବିଚଳିତ କରି ପକାଇଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଦାରିଦ୍ର୍ୟଠାରୁ ଏହା ଅଧିକ କଠୋର, ଅଧିକ ଶୋଚନୀୟ । ଆମେ ରାସ୍ତାରେ ଯିବାବେଳେ ଭିକାରୀମାନେ ଆମ ପଛରେ ମାଇଲ୍ ମାଇଲ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଡ଼ାଉଥିଲେ, ଲୋକେ ଅତି ଆଶ୍ରୟହୀନ ଭାବରେ ଧାଡ଼ୀ ଧାଡ଼ୀ ହୋଇ ରାସ୍ତାଉପରେ ଶୋଉଥିଲେ, ଗାଆଁରେ ବାସଘର ବୋଲି କହିଲେ କେବଳ ଭଙ୍ଗା କୁଡ଼ିଆମାନ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଥିଲା । ଆଖିଆଗରେ ଏହି ଶୋଚନୀୟ ଦାରିଦ୍ର୍ୟଦେଖି ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଅତି ନିଃସହାୟ ପରି ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭାରତୀୟମାନେ ଯେ ଏହି ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସହିତ ଲଢ଼ିବାକୁ ଯାବତୀୟ ଉଦ୍ୟମ କରୁଥିଲେ, ମୁଁ ଏହାର ପ୍ରମାଣ ମଧ୍ୟ ପାଇଥିଲି । କୌଣସି ସହରର ଉପକଣ୍ଠ ଅଞ୍ଚଳରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ସୁଦୃଶ୍ୟ ବସତି ପରିଦର୍ଶନ କଲାବେଳେ ଆମେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲୁ ଯେ ଏଠାରେ ଶିକ୍ଷକମାନେ ଏକାଠି ମିଶି ଏକ ଗୃହନିର୍ମାଣ-ସମିତି ଗଢ଼ିଚନ୍ତି ଓ ଏହି ଘରସବୁ ତିଆରି କରିଚନ୍ତି । ଭାରତ ସେବକ ସମାଜ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱେଚ୍ଛାପ୍ରଣୋଦିତ ଅର୍ଥଦାନମାନ ସଂଗ୍ରହ କରି ଦରିଦ୍ରମାନଙ୍କର ଦୁରବସ୍ଥା ଦୂର କରିବାରେ ତତ୍ପର ରହିଥିଲା । ଏହିସବୁ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ପଛରେ ରହିଥିବା ମନୋଭାବ ଓ ସାଧୁ ପ୍ରେରଣା ଆମ ଉପରେ ଗଭୀର ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥିଲା ।

ଆସନ୍ନ ଯୁଦ୍ଧର ମେଘଛାୟା ଭିତରେ ହିଁ ଏହି ସମ୍ମିଳନୀର କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ସମ୍ମିଳନୀକୁ ଆସିଥିବା ଚୀନ୍ ଓ ଜାପାନର ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ମନମଧ୍ୟରେ ଠୁଳ ହୋଇ ରହିଥିବା ନାନା ଆତଙ୍କିତ ସଂଘର୍ଷ ବାହାରକୁ ବଡ଼ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ଧରା ପଡ଼ି ଯାଉଥିଲା । ତଥାପି ଏପରି ଏକ ସଂତ୍ରସ୍ତ ପରିସ୍ଥିତି ସତ୍ତ୍ୱେ ସେମାନେ ଯେ ପରସ୍ପରର ଭାଇ ପରି ଏକାଠି ବସି ଆଲୋଚନା କରି ପାରୁଥିଲେ, ତାହାହିଁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଶକ୍ତି ବିଷୟରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ଦେଉଥିଲା ।

ପ୍ରଶସ୍ତତର ସହାନୁଭୂତି ଓ ପ୍ରଶସ୍ତତର ଏକ ଦିଗ୍‌ଦୃଷ୍ଟି ସହିତ ମୁଁ ଭାରତବର୍ଷରୁ ଦେଶକୁ ଫେରିଥିଲି ।

ଦଶବର୍ଷ ପରେ ମୋର ଆପଣା ଦେଶର ଜଟିଳ ଆବହ ଭିତରୁ ଆପାତତଃ ଦୂରକୁ ଯିବାଲାଗି ଆଉଏକ ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲି । ପ୍ରଥମଥର ମୋର ବିଦେଶଯାତ୍ରା ପରି ମୋର ଧର୍ମସଂଗଠନ ସମ୍ପର୍କୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ-କ୍ଷେତ୍ରରୁ ହିଁ ମୋତେ ଏହି ସୁଯୋଗ ମିଳିଥିଲା । ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ମିଶନ୍‌ଗୁଡ଼ିକର କାର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟରେ କେତେକ ବକ୍ତୃତା ଦେବାଲାଗି ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ମୁଁ ଆମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରରୁ ଏକ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଥିଲି । ଆମେରିକାନ୍ ବୋର୍ଡ୍ ଏବଂ ଉତ୍ତର ଆମେରିକାର ମିଶନାରି ସଂଗଠନ ତରଫରୁ ମୋତେ ଏହି ନିମନ୍ତ୍ରଣ ମିଳିଥିଲା ।

ଏହି ସୁଯୋଗରେ ମୁଁ ଅତିଶୟ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଅନୁଭବ କରିଥିଲି । ଏହି ସୁଯୋଗ ସହିତ ମୋତେ ଜୀବନରେ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ବସିବାର ଅବସର ମଧ ମିଳିଲା । ମୋର ପତ୍ନୀ ଜୋହାନ୍‌ସ୍‌ବର୍ଗ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ'ସହିତ ଯାଇଥିଲେ । ସେଇଠାରୁ ପ୍ରାୟ ଅଧରାତିରେ ଆମର ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଛାଡ଼ିଲା । ଆଜି ମଧ ସେହି ଯାତ୍ରାଟି ମୋର ଅତି ସ୍ୱଷ୍ଟଭାବରେ ମନେଅଛି । ଚାରିଆଡ଼େ କିଟିକିଟି ଅନ୍ଧାର ଘୋଟି ରହିଥିବାରୁ ମୁଁ ଯାତ୍ରାପୂର୍ବରୁ ଶେଷ ଥରପାଇଁ ମୋ' ପତ୍ନୀଙ୍କର ମୁହଁ ମଧ ଦେଖି ପାରିଲିନାହିଁ । ଉଡ଼ାଜାହାଜଟି ଉପରକୁ ଉଠିବା ମାତ୍ରକେ ମୁଁ ଅତି ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିବାପରି ଏକ ତୀବ୍ର ବେଦନା ମଧ ଅନୁଭବ କଲି,–ସତେଯେପରି ମୁଁ କେଉଁ ଶୂନ୍ୟର ଗର୍ଭଭିତରେ ନିଲୀନ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ପରି ମନେହେଲା ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଯାତ୍ରାର ଜିନିଷପତ୍ର ବାନ୍ଧିବାବେଳେ ଯେ ମୋର ଭୂଗୋଳଜ୍ଞାନ ମୋତେ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଇଚି, ନିଉୟର୍କରେ ପହଞ୍ଚି ଏକଥା ଜାଣିବାକୁ ମୋତେ ଆଦୌ ଅଧିକ ସମୟ ଲାଗିନଥିଲା । ପୁଡ଼ାପତ୍ର ବାନ୍ଧୁଥିବା ବେଳେ ଦେଶରେ ସେଠି ଶୀତକାଳ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆମେରିକାରେ ଏକ ଉତପ୍ତ ଓ ସନ୍ତାପଦାୟକ ନିଦାଘର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଏବଂ ମୁଁ ସବୁପ୍ରକାର ଅବସ୍ଥାଜ୍ଞାନ ହରାଇ ବସିଥିବାପରି ଶୀତଦିନିଆ ଗୋଟାଏ ମୋଟା କୋଟ୍ ପିନ୍ଧି ମୁଁ ଏହି ନିଦାଘକୁ ଭେଟିବାକୁ ବାହାରିଥିଲି ।

ଆମେରିକାରେ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ପରେ ମୁଁ ମୋର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଭିତରେ ନିମଗ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି । ବିଶେଷତଃ ଯୁବକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିବା କେତୋଟି ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳୀନ କ୍ୟାମ୍ପ୍‌ରେ ମୁଁ ଯୋଗଦେବାକୁ ଯାଇଥିଲି । ଆମେରିକାର ଗୀର୍ଜାମାନେ ଯୁବକମାନଙ୍କର ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାଲାଗି ଯେଉଁସବୁ ଉଦ୍ୟମ କରୁଥିଲେ, ତାହାହିଁ ମୋ'ଉପରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ପାରିଥିଲା । କେବଳ ସେମାନଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡ଼ିକର ପୂରଣ କରି ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କୁ ଅତି ସୁବିବେଚିତ ଭାବରେ ଗୀର୍ଜାର ନାନା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଲଗାଇ ଗୀର୍ଜାସଂସ୍ଥାମାନ ଯୁବକମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିଲେ । ଯୁବକମାନଙ୍କୁ ଏହିପରି କାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଲଗାଇବା ବିଷୟରେ ଏଠାରେ ମୋର ପ୍ରଥମ ଅଭିଜ୍ଞତା ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଉଦ୍ୟମଗୁଡ଼ିକ ମୋତେ ଅତି ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ଓ ସଫଳ ବୋଲି ମନେହେଲା । ପ୍ରାୟ ଦୁଇମାସ ଯାବତ ମୁଁ ଏହିସବୁ କ୍ୟାମ୍ପ୍‌ମାନଙ୍କୁ ଯାଇ ଯୁବକମାନଙ୍କୁ ବକ୍ତୃତା ଦେଇଥିଲି । ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ୟାମ୍ପ୍‌ରେ ଜଣେ ପରିଚାଳକ ଓ କାର୍ଯ୍ୟବାହକ ହିସାବରେ ମୋତେ ଅଳ୍ପବୟସ୍କ ଗୋରାପିଲାମାନଙ୍କର ଦଳଗୁଡ଼ିକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେବାକୁ ମଧ ପଡ଼ିଥିଲା । ଏଇଟି ମଧ ମୋ'ଜୀବନରେ ଏକ ନୂତନ ଅଭିଜ୍ଞତା ଥିଲା । ଏହିପରି ଗୋଟିଏ କ୍ୟାମ୍ପ୍‌ରେ ମୋର ଦଳଟି (ବାଳକ ଓ ବାଳିକା ଉଭୟ) କ୍ୟାମ୍ପ୍‌ରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ସଂସ୍କୃତିମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଏକ ମୁଖ୍ୟ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେଦିନ ରାତିରେ ଆମେ ଆଫ୍ରିକାକୁ ହିଁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ମୁଖ୍ୟ ବିଷୟରୂପେ ରଖିଥିଲୁ 'ଙ୍କୋଶି ସିକେଲେଲ୍ ଇ-ଆଫ୍ରିକା' ଏହି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ଅର୍ଥ ହେଉଚି,

'ଭଗବାନ ଆଫ୍ରିକାର ସହାୟ ହୁଅନ୍ତୁ !' ଏହି ଗୀତଟି ହେଉଚି କୃଷ୍ଣକାୟ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ସର୍ବସମର୍ଥିତ ବେସରକାରୀ ଜାତୀୟ ସଂଗୀତ । ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଧିବେଶନ ବେଳେ ମଧ ନିୟମିତ ଭାବରେ ଏହି ସଂଗୀତଟି ବୋଲାଯାଏ । ଆମେ ଗୀତଟି ଗାଇ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଉଦ୍‌ଯାପନ କରିଥିଲୁ ।

ସବୁସ୍ଥାନରେ ମୁଁ ମୋର ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କ ମଧରେ ଆଫ୍ରିକା ବିଷୟରେ ଅତୀବ ଆଗ୍ରହ ଥିବାର ପରିଚୟ ପାଇଥିଲି । ସେମାନଙ୍କର ଜିଜ୍ଞାସାକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବାରେ ମୁଁ ସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲି ବୋଲି ଅନୁମାନ କରୁଚି । କିନ୍ତୁ ଆଫ୍ରିକାର ଅବଶିଷ୍ଟ ଅଞ୍ଚଳ ବିଷୟରେ ମୋତେ ଯେଉଁସବୁ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚରା ଯାଇଥିଲା, ସେଥିରୁ ମୁଁ ସମଗ୍ର ମହାଦେଶ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୋର ଅତ୍ୟଳ୍ପ ଜ୍ଞାନ ବିଷୟରେ ସେତେବେଳେ ବଡ଼ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ ଜାଣିପାରିଥିଲି; ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରା ଶାସନ ଆମକୁ ଆମର ମହାଦେଶଠାରୁ କିପରି ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରି ରଖିଚି, ତାହାରି ପରିଚୟ ପାଇଥିଲି ।

ଏହାପରେ ମୁଁ ବେଶ୍ କେତେଦିନ ଲାଗି ଉତ୍ତର ଆମେରିକାର ମିଶନାରି ସଂଗଠନର ଅଧୀନରେ ରହିଥିଲି । ଏହି ସଂଗଠନର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁସାରେ ବକ୍ତାମାନଙ୍କୁ ଦଳଦଳ ହୋଇ ଆମେରିକାର ବିଭିନ୍ନ ସହରକୁ ଯିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ଏହି ଭ୍ରମଣ କାଳରେ ମୋତେ ବୋଷ୍ଟନ, ଚିକାଗୋ, ମିନିଆପୋଲିସ୍ ଏବଂ ୱାଶିଙ୍ଗ୍‌ଟନ୍ ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ବଡ଼ ସହରରେ ବିରାଟ ଜନସଭାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଦଳର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ମୋତେ ହିଁ ଅଧିକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ହେଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଅତି କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇପଡ଼ି ମୁଁ ପାରିବିନାହିଁ ବୋଲି ପ୍ରତିବାଦ କରୁଥିଲି, ସେତେବେଳେ ମୋତେ କୁହାଯାଉଥିଲା : ''ଲୋକେ ଯେ ଆଫ୍ରିକା ବିଷୟରେ ଜାଣିବାକୁ ଏପରି ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରୁଚନ୍ତି, ଆପଣଙ୍କର ସେହି ଆଗ୍ରହକୁ ଦୋଷ ଦେବା ହିଁ ଉଚିତ ।''

ସେତେବେଳେ ଆମେରିକାରେ ସଭାପତି-ନିର୍ବାଚନ ଲାଗି ପ୍ରଚାର ଚାଲିଥାଏ । ଆଫ୍ରିକା ବିଷୟରେ ଆମେରିକାବାସୀଙ୍କର ଏତେବେଶୀ ଆଗ୍ରହ ଲାଗି ଏହା ହୁଏତ ଏକ କାରଣ ହୋଇପାରେ । ଅବିକଶିତ ଦେଶମାନଙ୍କର ବିକାଶ ଏହି ନିର୍ବାଚନ-ପ୍ରଚାରର ଏକ ମୁଖ୍ୟ ବିଷୟ ହୋଇଥାଏ । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଆଶା କରିଥାଏ ଯେ ଆମେରିକାର ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆଫ୍ରିକାର ଯଥାର୍ଥ ଉନ୍ନତି ଓ ବିକାଶ କାମନା କରୁଚି ଏବଂ କେବଳ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ରାଜନୀତିର ସ୍ୱାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ-ଶକ୍ତିଙ୍କର ଫାଶଭିତରେ ପକାଇ ଦେବାକୁ ଚାହୁନାହିଁ । ଆଜି ମଧ ମୁଁ ଠିକ୍ ତାହାହିଁ ଆଶା କରୁଚି । ମୁଁ ଅନୁମାନ କରୁଚି ଯେ ଆମେରିକା କେବଳ ଆଫ୍ରିକାର ଭୌତିକ ଓ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦକୁ ଆପଣା ବ୍ୟବସାୟରେ ଲଗାଇ ପାରିବବୋଲି ଆଫ୍ରିକାର ଉନ୍ନତି କାମନା କରୁନାହିଁ । ଆମେରିକାରେ ମୁଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚର୍ଚ୍ଚା ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଲୋଚନାରେ ମୋର ଏହି ମତଟିକୁ ହିଁ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଚି ।

ମୁଁ ଭାବୁଚି ଏହା ଆଜି ମଧ୍ୟ ଏକ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଶ୍ନ ହୋଇ ରହିଚି । ପ୍ରାଚ୍ୟ ଓ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଉଭୟ ଗୋଷ୍ଠୀ ନାନା ପ୍ରଲୋଭନ ଦେଖାଇ ଆମକୁ ଆପଣା ପାଖକୁ ଟାଣିବାର କେତେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆମେ କେବଳ ଆପଣା ଗୋଡ଼ରେ ଆପେ ଠିଆ ହେବାକୁ ହିଁ ଚାହୁଁଚୁ, ଆମର ନିଜସ୍ୱ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ । ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶକୁ ଆତ୍ମସାତ୍ କରିବାକୁ ଲାଗିରହିଥିବା ପୁରାତନ ସମର ଓ ସଂଘର୍ଷରେ ଆମର ଯେଉଁ ଆତ୍ମା ମ୍ରିୟମାଣ ଓ ପ୍ରପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ଆସିଚି, ଆମେ ଆଜି ସେହି ଆତ୍ମାର ମୁକ୍ତ ବିକାଶ କାମନା କରୁଚୁ । ଆଜି ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଭୌତିକ ଉନ୍ନତି କରାଇଦେବା ଲାଗି ବାହାରୁ ଯେଉଁସବୁ ପ୍ରଲୋଭନ ଦେଖାଯାଉଚି, ଆଫ୍ରିକାର ନେତାମାନଙ୍କର ସେହି ପ୍ରଲୋଭନ ବିଷୟରେ ସର୍ବଦା ସତର୍କ ରହିବା ଉଚିତ । ଆମେ ଆଜିମଧ୍ୟ ଭୋକଉପାସର ସମସ୍ୟାରେ ପ୍ରପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଚୁ; ଉପାସୀ ମଣିଷଲାଗି ଅନ୍ନଥାଳୀ ଯେତେଦୂର ଆକର୍ଷଣୀୟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ କେବଳ ଅନ୍ନ ହିଁ କଦାପି ଆମ ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ସମ୍ବଳ ନୁହେଁ ।

ଆମେ ୱାଶିଙ୍ଗଟନରେ ଥିଲାବେଳେ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆର ଦୂତାବାସ ଆମର ସ୍ୱାଗତଲାଗି ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଆୟୋଜନ କରିଥିଲା, ସେହି ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଦୈବାତ୍ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ରାଜକୀୟ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଭେଟ ହୋଇଥିଲା । ଆପଣା ଘରଠାରୁ ଏତେ ଦୂରରେ ଜୁଲୁଭାଷାରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ମୋତେ ବଡ଼ ଅଦ୍ଭୁତ ଲାଗୁଥାଏ । ଆଜିକାଲି ମୋର ନିଜ ଦେଶରେ ଜଣେ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀଠାରୁ ମୁଁ ସାଧାରଣତଃ ଯେପରି ବ୍ୟବହାର ପାଉଥାନ୍ତି, ବିଦେଶରେ ତାହାଠାରୁ ଭିନ୍ନପ୍ରକାର ବ୍ୟବହାର ପାଇ ମୋତେ ଆହୁରି ଅଦ୍ଭୁତ ବୋଧ ହେଉଥାଏ । ସେହି କର୍ମଚାରୀଙ୍କର ଆମନ୍ତ୍ରଣରେ ମୁଁ ଦୁଇଥର ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଦୂତାବାସ ପରିଦର୍ଶନ କରିଥିଲି । ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ବେଶ୍ ସ୍ୱାଭାବିକ ବ୍ୟବହାର ମିଳିଥିଲା । ଦୂତାବାସର କଥାବାର୍ତ୍ତାମାନ ମୋର ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ମନେ ଅଛି;

''ପ୍ରଧାନେ, ଆମେରିକାରେ ତୁମର ସମୟ କିପରି କଟୁଚି ?''

ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲି : ''କିନ୍ତୁ ମୁଁ କିପରି ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବି ? ମୁଁ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଆଗରେ ମୋର ବକ୍ତୃତାମାନ ଦେଇଚି, ସେହିମାନେ ହିଁ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ଯଥାର୍ଥ ଉତ୍ତର ଦେଇପାରିବେ । ଧର୍ମସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ପ୍ରଶ୍ନଠାରୁ ସରକାରୀ ରାଜନୀତିକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କରି ବିଚାର କରିବା ମୋ'ପକ୍ଷରେ ବଡ଼ କଠିନ ହୋଇପଡୁଚି । ଆପଣ ତ ଭଲକରି ଜାଣନ୍ତି ଯେ ଆମେରିକାର ଲୋକେ ମୋତେ ନାନାପ୍ରକାର ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରୁଚନ୍ତି ଏବଂ ମୋର ଆପଣା ଜ୍ଞାନ ଅନୁସାରେ ମୁଁ ସେହିସବୁ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଯଥାସାଧ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କରୁଚି । ରାଜନୀତିଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ ଆଉ ଏକ ଶୂନ୍ୟଭିତରେ ଅବସ୍ଥାନ କରିପାରିବ ବୋଲି ମୁଁ କଳ୍ପନା ହିଁ କରିପାରୁନାହିଁ ।''

''ମୋଟାମୋଟି ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ତୁମେ ତୁମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ଅତି ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ସମ୍ପାଦନ କରିପାରୁଛ ।''

ସେମାନେ କିପରି ଏକଥା ଜାଣିପାରିଲେ, ଏକଥା ଭାବି ମୁଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲି ।

ଆଗରୁ ମୋର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳକୁ ଯିବାଲାଗି ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି ଏବଂ ତିନୋଟି କଲେଜରେ ମୋର ସ୍ୱାଗତ କରାଯାଇଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ସାଧାରଣ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିବାଲାଗି ମୋତେ ସେପରି କୌଣସି ସୁଯୋଗ ମିଳିନଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳମାନଙ୍କର ପରିଦର୍ଶନ କରୁଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ ଆମେରିକାରେ ବାସ କରୁଥିବା ନିଗ୍ରୋମାନଙ୍କର ଜୀବନସ୍ଥିତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ମୋଟାମୋଟି ଧାରଣା କରି ପାରିଥିଲି । କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ଯେ କେବଳ ଚାଷର ଉନ୍ନତ ପ୍ରଣାଳୀମାନ ଶିଖାଇ ଦିଆଯାଉଥିଲା ତାହା ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ବିଶେଷରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଚାଷ ଲାଗି ସରକାରୀ ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ମିଳୁଥିଲା । ଆମେରିକାର ସୁଦୂର ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏହାର ପ୍ରମାଣମାନ ପାଇଥିଲି । ଡା. ଲୋରାମ ଯେପରି ଅନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇଥାନ୍ତେ, ଏଠି ସେହିପରି କେତେକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ମିଳିଥିଲା । ଏହିସବୁ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ହସ୍ତଶିଳ୍ପ ଉପରେ ଅନେକ ଜୋର ଦିଆଯାଉଥିଲା । ହସ୍ତଶିଳ୍ପ ଲାଗି ମୋ'ମନରେ କୌଣସିପ୍ରକାର ବିତୃଷ୍ଣା ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ କେବଳ ହସ୍ତଶିଳ୍ପରେ ପ୍ରବୀଣତା ଅର୍ଜନ କରି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଡିଗ୍ରୀ ଲାଭ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ମୁଁ ପସନ୍ଦ କରି ପାରୁନାହିଁ ।

ଆପଣାର ଆଗ୍ରହ ଓ ଜିଜ୍ଞାସାକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା ଅପେକ୍ଷା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବାରେ ହିଁ ଆମେରିକାରେ ମୋର ଅଧିକ ସମୟ ଅତିବାହିତ ହୋଇଥିଲା । ଆମେରିକାବାସୀ ମୋର ନିଗ୍ରୋ ବନ୍ଧୁମାନେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ବିଷୟରେ ନାନାକଥା ଜାଣିବାଲାଗି ଭାରି ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବା ଲାଗି ଯେ ସେମାନେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କର ଏହିଭଳି ପ୍ରଶ୍ନମାନଙ୍କରୁ ତାହାର ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ମିଳୁଥିଲା : ''ତୁମର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଆମେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାକୁ ଯାଇ ପାରିବୁ କି ?''

ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଇ ମୁଁ କହୁଥିଲି : ''ଆପଣମାନେ ଏହା କରିପାରିଲେ ଏଥିରୁ ଆମକୁ ଅନେକ ଉତ୍ସାହ ଓ ପ୍ରେରଣା ମିଳିବ, କିନ୍ତୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ସରକାର ଆପଣମାନଙ୍କୁ ସେ ଦେଶକୁ ଯିବାଲାଗି କଦାପି ଅନୁମତି ଦେବନାହିଁ । ଅନ୍ତତଃ ଆମର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆପଣମାନେ ସେଠାକୁ ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକଲେ ଅନୁମତି ମଳିବା କଦାପି ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ଆଉଏକ କଥା ହେଉଚି ଯେ ଆପଣାର ଆଦିଦେଶରେ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ବଡ଼ ଖାପଛଡ଼ା ବିଦେଶୀ ଭଳି ବୋଧହେବ । କିନ୍ତୁ ଆପଣମାନେ ଯେ ଆମର ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ ଲାଗି ଏତେଦୂର ଆଗ୍ରହ ପୋଷଣ କରିଚନ୍ତି, ଏହାହିଁ ଆମକୁ ଅନେକ ଉତ୍ସାହ ଓ ଆନନ୍ଦ ଦେଉଛି ।

ଏଠାରେ ଆମେରିକାରେ ବର୍ଣ୍ଣଭେଦ-ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ କରି ମଧ୍ୟ ଆପଣମାନେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଆମର ସଂଗ୍ରାମକୁ ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ଅନେକ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବେ । ଆମେରିକାରେ ଯେତିକି ଯେତିକି ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହେବ, ବିଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ସେତିକି ବେଶୀ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିପାରିବ ଓ ସେହି ପ୍ରଭାବଦ୍ୱାରା ସେତିକି ବେଶୀ ଲାଭ ମଧ୍ୟ ହେବ । ଏଦେଶରେ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ମଧ୍ୟ ଏଥିଲାଗି ଅଧିକ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିବେ ବୋଲି ଆମର କାମନା । କିନ୍ତୁ ଆମେରିକା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶରୁ ଆଫ୍ରିକାକୁ ଯାଉଥିବା ଅନେକ ଗୋରା ମିଶନାରି ଅନେକ ସମୟରେ ଟିକିଏ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଉଥିବା ପରି ମନେହେଉଚି, ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନେ ଆପଣାର ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରାମାନଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥ ସହିତ ମିଳାଇ ଦେଉଚନ୍ତି ।''

ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳରେ ମୁଁ ବର୍ଣ୍ଣଭେଦର କୌଣସି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଖିବାକୁ ପାଇନଥିଲି । ସାଧାରଣତଃ ମୋର ଭ୍ରମଣର ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ମୁଁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ପରିବାରରେ ବାସ କରୁଥିଲି ଏବଂ ଏହିସବୁ ପରିବାରରେ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟର କୌଣସି ଲକ୍ଷଣ ନଦେଖିବା ହିଁ ଅଧିକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ହୋଟେଲ ଏବଂ ଦୋକାନମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ମଣିଷପରି ହିଁ ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳରେ ଯେତେ କ୍ଷୀଣ ଭାବରେ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ ସବୁବେଳେ ମୋର ଆଖିରେ ଆସି ପଡ଼ିଯାଉଥିଲା ।

ମୁଁ ଯାହାଙ୍କ ଘରେ ଅତିଥି ହୋଇ ରହିଥିଲି, ସେହି ଭଦ୍ର ମହିଳାଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ ଅବସର-ବିନୋଦନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏକାଠି ଥରେ ସିନେମା ଦେଖି ଯାଇ ପାରିବି କି ନାହିଁ, ଆଟଲାଣ୍ଟା ରାଜ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥାନ ବେଳେ ମୁଁ ଏହିକଥା ଜାଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲି ।

ଭଦ୍ରମହିଳା ଉତ୍ତର ଦେଲେ : ''ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଲୁଥୁଲି, ତୁମେ ମୋ'ଠାରୁ ଏକ ବଡ଼ କଠିନ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦାବୀ କରୁଚ । ତୁମେ ଜାଣିଚ ଯେ ଆମର ଏଠି କଳା ଓ ଗୋରାଙ୍କ ଲାଗି ଅଲଗା ଅଲଗା ସିନେମାଘରର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଚି, ସାଧାରଣତଃ ସେଠାରେ ନିମ୍ନ ଧରଣର ଚିତ୍ର ହିଁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଅସଲ ସମସ୍ୟା ହେଉଚି ଯେ ମୁଁ କଳାଗୋରା ବର୍ଣ୍ଣଭେଦକୁ ସ୍ୱୀକାର କରୁଥିବା କୌଣସି ବ୍ୟାପାରରେ ପଇସାଟିଏ ସୁଦ୍ଧା ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବିନାହିଁ ବୋଲି ମୋର ଜୀବନରେ ସଂକଳ୍ପ କରିସାରିଚି । ପଇସା ଦେଇ ମୁଁ କଦାପି ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ କିଣିବାକୁ ଯିବିନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ କେବଳ ଖୁସୀ ହୋଇ ମୁଁ ତୁମକୁ ମୋ'-ସାଙ୍ଗରେ ଏକାଠି ସିନେମା ଦେଖାଇ ନେଇଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତୁମେ ଏବିଷୟରେ ମୋର ଅସମର୍ଥତାକୁ ବୁଝିପାରିବ ବୋଲି ମୁଁ ଆଶା କରୁଚି ।''

ମୁଁ କହିଲି : ''ମୁଁ ଖୁବ୍ ଭଲଭାବେ ଆପଣଙ୍କର କଥା ବୁଝିପାରୁଚି ।''

ଥରେ ଗୋଟାଏ ଉପଲକ୍ଷରେ ବର୍ଣ୍ଣଭେଦ ବା ଜାତିଭେଦ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ସଚେତନତା ଅତି ଅତିରିକ୍ତ ଭାବରେ ଧରାପଡ଼ି ଯାଇଥିଲା । ଗୋଟିଏ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ମୁଁ ରବିବାର ଦିନ

ସକାଳେ ଧର୍ମୋପଦେଶ ଦେଇଥିଲି ଓ ପରଦିନ ଶ୍ରେଣୀଗୁଡ଼ିକ ପରିଦର୍ଶନ କରି ଯାଇଥିଲି । ମୋର ପରିଦର୍ଶନ ଶେଷ ହେବା ପରେ ମୋ' ସାଙ୍ଗରେ ଥିବା ଶିକ୍ଷକ ଜଣକ ଟିକିଏ କୁଣ୍ଠିତ ହେଲାପରି ମୋତେ କହିଲେ : ''ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଜଣେ ପିଲା ଆପଣଙ୍କର ବକ୍ତୃତାରେ ଉପସ୍ଥିତ ରହିବାକୁ ଆପଣାର ଅସମ୍ମତି ପ୍ରକାଶ କରିଚି । ଏହି ଅସମ୍ମତିର କାରଣ ଆପଣଙ୍କୁ ଖୋଲିକରି କହିବାକୁ ମୁଁ ବଡ଼ ସଙ୍କୋଚ ବୋଧ କରୁଚି ।''

କାରଣଟି ଜାଣିବାଲାଗି ମୁଁ ବାରବାର ଅନୁରୋଧ କରିବାରୁ ସେ କହିଲେ ''କାଲି ଧର୍ମୋପଦେଶ ଦେଲାବେଳେ ଆପଣ କହିଥିଲେ, 'ମୋର ଆପଣା ଜାତିଭାଇଙ୍କ ସହିତ ଆଜି ଏକତ୍ର ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇଥିବାରୁ ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଚି ।' ଏହି ପିଲାଟି ଏହି ବାକ୍ୟଟି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆପଣାର ଆପତ୍ତି ଜଣାଇଚି । ସେ କହୁଚି ଯେ ତାର ପୂର୍ବଜମାନେ ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶରୁ ଆସିନାହାନ୍ତି ।''

ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଲି, ''ସେହି ପିଲାଟି ଆମେରିକାକୁ ଆପଣାର ଦେଶ ଓ ବାସସ୍ଥାନ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଚି, ଏହାକୁ ମୁଁ ଏକ ଭଲ କଥା ବୋଲି ବିଚାରୁଚି । କିନ୍ତୁ ତା'ର ଆପଣା ଇତିହାସ ବିଷୟରେ ତାକୁ ଯଥାର୍ଥ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ଆପଣଙ୍କର ଅବଶ୍ୟ ଉଚିତ ଥିଲା ।''

ୱାଶିଙ୍ଗ୍‌ଟନ ସହରରେ ହିଁ ବର୍ଣ୍ଣଭେଦର ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ନଗ୍ନ ଅସଭ୍ୟତା ବଡ଼ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ଆମ ଆଖିରେ ଆସି ବାଜିଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳକୁ ରେଲରେ ଯିବା ବା ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳରୁ ଏଠାକୁ ରେଲରେ ଆସିବା ବିଷୟରେ ଏଠାରେ ବର୍ଣ୍ଣଗତ କଟକଣା ରହିଥିଲା । ଏହି କଟକଣା ଅନୁସାରେ କଳା ଯାତ୍ରୀ ଓ ଗୋରା ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ପରଦା ଟଣାହୋଇ ରହୁଥିଲା । ଉଭୟେ ଏକ ଡବାରେ ଯାତ୍ରା କରୁଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଦୁହିଁଙ୍କ ମଝିରେ ପରଦା ଟଣାହୋଇ ରହୁଥିଲା । ରେଳଗାଡ଼ି ଆସି ୱାଶିଙ୍ଗ୍‌ଟନରେ ପହଞ୍ଚିଲା ପରେ ପରଦା ସବୁ ଖୋଲି ଦିଆଯାଉଥିଲା । ଯାତ୍ରୀମାନେ ଏକ ଡବାରେ ବସି ରହୁଥିଲେ ଓ ନିଃଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସରେ ଏକା ପବନ ସେବନ କରୁଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଦେଖି ପାରୁଥିଲେ ଓ ପରସ୍ପରର କଥା ମଧ୍ୟ ଶୁଣିପାରୁଥିଲେ ।

ଗୀର୍ଜା ଓ ଧର୍ମସମ୍ପ୍ରଦାୟର ବାହାରେ ଥିବା ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏଠାରେ ବକ୍ତୃତା ଦେବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲି । ଏବଂ ତା'ପରେ ଅତି ଅନିଚ୍ଛାର ସହିତ ମୋତେ ଆମେରିକାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଅନିଚ୍ଛାର ସହିତ, କାରଣ ଏହି ଦେଶରେ ମୁଁ କେତେ ସ୍ଥାନରେ ଘନିଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁତାର ସୂତ୍ରରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି, କାରଣ ଏହିଦେଶରେ ଗୋରାମାନଙ୍କ ସହିତ ମଧ୍ୟ ସାଧାରଣ ମନୁଷ୍ୟୋଚିତ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରି ମୁଁ ନୂଆ ଜୀବନ ପାଇଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରିଥିଲି । ଜଣେ କଳାଲୋକ ମଣିଷ ପରି ଗୋରାଲୋକଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିବାଦ୍ୱାରା ଏଠାରେ ଆକାଶ ଆଦୌ ତଳେ ଓଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିନଥିଲା । ସେତେବେଳକୁ ଆମେରିକାରେ

ମୋର ଅବସ୍ଥାନ କାଳକୁ ମୁଁ ଅଧିକା ତିନିମାସ ବଢ଼ାଇ ସାରିଥିଲି । ତଥାପି କାନାଡ଼ା ଓ ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗରୀୟ ଉପକୂଳ ପ୍ରଭୃତି ଅନେକ ସୁଦୂର ସ୍ଥାନରୁ ମୋତେ ବକ୍ତୃତା ଦେବାର ଅନେକ ନିମନ୍ତ୍ରଣକୁ ବାଧହୋଇ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ଲିସ୍‌ବନ୍ ବାଟ ହୋଇ ମୁଁ ଆଫ୍ରିକାକୁ ଫେରିଲି । ମୋର ଯାତ୍ରାର ଉଭୟ ଚରଣରେ ମୁଁ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଓହ୍ଲାଇବାର କୌଣସି ସୁଯୋଗ ପାଇଲି ନାହିଁ ବୋଲି ମୋ' ମନରେ ଭାରି ଅବଶୋଷ ରହିଗଲା । କିନ୍ତୁ ଫେରିବା ବାଟରେ ମୁଁ ଲିସ୍‌ବନ୍ ସହରରେ ଗୋଟିଏ ଦିନ କଟାଇ ପାରିଥିଲି । ମନେମନେ କହିଲି : ''ଲିସ୍‌ବନ୍ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ରମଣୀୟ ସହର ।'' ଏହାର ରମଣୀୟତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅବଶ୍ୟ ବିସ୍ମୟ ପ୍ରକାଶ କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ଏହି ରମଣୀୟତାର ଅନ୍ତତଃ ଗୋଟାଏ ଅଂଶ ଆଫ୍ରିକାର ଶ୍ରମଶୋଷଣ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବ ହୋଇଚି । ଜୀବନରେ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ରମଣୀୟତାର କୌଣସି ସ୍ୱାଦ ପାଇନଥିବା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଏହି ସହରକୁ ଏପରି ଏକ ରମଣୀୟ ଆକୃତି ଦେବାରେ ଅନେକ ସାହାଯ୍ୟ କରିଚନ୍ତି ।

ଆପାତତଃ ଏହାକୁ ହିଁ ମୋ'ର ଶେଷ ବିଦେଶଯାତ୍ରା ବୋଲି କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମୋର ଏହି ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଦେଶଯାତ୍ରା ବେଳକୁ ଡାକ୍ତର ମାଲାନ୍‌ଙ୍କର ଜାତୀୟବାଦୀ ସରକାର କ୍ଷମତାରୂଢ଼ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏହା ପୂର୍ବରୁ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ବିଦେଶଯାତ୍ରା ଲାଗି ଗୋରାମାନେ ସାଧାରଣତଃ କୌଣସିପ୍ରକାର ଉତ୍ସାହ ଦେଉନଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ କେତୋଟି କ୍ୱଚିତ୍ ବ୍ୟତିକ୍ରମକୁ ବାଦ୍ ଦେଲେ ଏହା ଅତ୍ୟନ୍ତ କଠିନ ଓ ଅସମ୍ଭବପ୍ରାୟ ହୋଇପଡ଼ିଚି । ଅବଶ୍ୟ ଏହା ସପକ୍ଷରେ ଯୁକ୍ତି ଦର୍ଶାଯାଉଚି ଯେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ବିଦେଶକୁ ଯିବାର ସୁବିଧା ପାଇଲେ କେବଳ ଭ୍ରଷ୍ଟ ହିଁ ହୋଇଯିବେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଆମେ କେବଳ ଅଯୋଗ୍ୟ ଓ ଅନୁପଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିବୁ ବୋଲି କୁହାଯାଉଚି । ଇଉରୋପ ବା ଆମେରିକା ଯାଇ ସେଠି ଗୋରାମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିଲେ ଆମର ମୁଣ୍ଡରେ ନାନା ଖରାପ କଥା ପଶିଯିବ ବୋଲି ଆଶଙ୍କା କରାଯାଉଚି ।

କିନ୍ତୁ ଭାରତବର୍ଷ ଓ ଆମେରିକାକୁ ମୋର ଏହି ଦୁଇଥରର ବିଦେଶଯାତ୍ରା ମୋ'ଭିତରେ କୌଣସି ନୂତନ ଅସନ୍ତୋଷର ସୃଷ୍ଟି କରିନଥିଲା ବା ଆପଣା ଦେଶ ଛାଡ଼ି ଆଉ କୌଣସି ଦେଶକୁ ପଳାଇ ଯିବାଲାଗି କୌଣସି ପ୍ରଲୋଭନର ଉଦ୍ରେକ କରିନଥିଲା । ମୁଁ ଆମେରିକାରେ ସ୍ଥାୟୀଭାବରେ ରହିବାକୁ ପସନ୍ଦ କରିବି କି ନାହିଁ, ସେହି ଦେଶରେ ମୋର ଭ୍ରମଣକାଳରେ ମୋତେ ଏକାଧିକ ବାର ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟି ପଚାରାଯାଇଚି । ସବୁଥର ମୁଁ କେବଳ ସେହି ଗୋଟିଏ. ଉତ୍ତର ଦେଇଚି : ''ନାହିଁ । ମୋର ଦେଶର ବର୍ଣ୍ଣଭେଦ ସମସ୍ୟା ମୋତେ ଆପଣା ଦେଶରେ ରହି ଆପଣାର ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିବାକୁ ହିଁ ଆହ୍ୱାନ ଦେଉଚି । ଅବଶ୍ୟ ବିଦେଶଯାତ୍ରାକୁ ମୁଁ ସବୁବେଳେ ଭଲପାଇ ଆସିଚି । କିନ୍ତୁ କେବଳ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ହିଁ ମୋର ଘର, ଆଉ କୌଣସି ଦେଶରେ ଆଉ କୌଣସି ଘରେ ଯାଇ ରହିବାଲାଗି ମୋର କୌଣସି ଲାଳସା ନାହିଁ ।''

ସମ୍ଭବତଃ ବିଦେଶରେ ଭ୍ରମଣ କରିବାଦ୍ୱାରା ମୁଁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିକ ତୀବ୍ର ଓ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଶିଖିଛି, ଏକ ନୂତନ ଓ ବୃହତ୍ତର ଦୃଷ୍ଟିଭୂମି ଉପରେ ସେଗୁଡ଼ିକର ବିଚାର କରି ଶିଖିଛି । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଏସବୁ ଅନୁଭୂତି ସତ୍ତ୍ୱେ ମୋ' ଜାତିର ଅତ୍ୟାଚାରୀ ଉତ୍ପୀଡ଼କମାନେ ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର ନକଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଦ୍ରୋହକରି ସେମାନଙ୍କର ତାଳୁ ଫଟାଇ ଦେବାର କୌଣସି ଦୁଷ୍ପ୍ରବୃତ୍ତି ମୋତେ କେବେହେଲେ ଗ୍ରାସ କରି ପାରିନାହିଁ । ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ ଓ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କର ମଧ ଦିନେ ସୁବୁଦ୍ଧି ହେବ ଓ ସେମାନେ ଆମକୁ ମଣିଷ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବେ, ମୁଁ ଚିରଦିନ ଏହି ଆଶା ହିଁ ପୋଷଣ କରିଆସିଛି ।

କିନ୍ତୁ ଜାତି ଜାତି ଭିତରେ ମନୁଷ୍ୟୋଚିତ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିବାର କଥା ଦୂରେଥାଉ, ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ମଧ ମନୁଷ୍ୟୋଚିତ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପିତ ହେଉ, କୌଣସି କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଏପରି ଏକ ଅଭିଳାଷ ପୋଷଣ କରିବା ମାତ୍ରକେ ହିଁ, ତାହାକୁ ତା'ର ନଷ୍ଟ ଓ ପଥଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇଯିବାର ଏକ ପ୍ରମାଣ ବୋଲି ବିଚାର କରାଯାଉଛି । ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ ଏହାହିଁ ସତକଥା ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ମୁଁ କହିବି ଯେ ବିଦେଶକୁ ଯାଇ ମୁଁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇନାହିଁ । ଭଗବାନଙ୍କର ସାଦୃଶ୍ୟରେ ତିଆରି ହୋଇ ମୁଁ ଏହି ସଂସାରରେ ମଣିଷଜନ୍ମ ପାଇଛି, ଏହାହିଁ ଅନେକ ଆଗରୁ ମୋ'ଭିତରେ ମଣିଷ ହେବାର ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ଓ ଦୁର୍ବୃତ୍ତି ଆଣି ପୂରାଇ ଦେଇଛି ।

□□□

(୮)

ଏ ଦେଶ କାହାର ?

୧୯୪୮ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସି ଏହିଠାରେ ମୁଁ ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନର କାହାଣୀ କହିବା ବନ୍ଦ କରିବି । ମୋର ପାଠକମାନଙ୍କର ମନେ ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ଡାକ୍ତର ମାଲାନ୍‌ଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱରେ ଆମ ଦେଶରେ ପ୍ରଥମ ଜାତୀୟବାଦୀ ସରକାରର ସ୍ଥାପନା ହୋଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଆମେରିକାରୁ ଦେଶକୁ ଫେରିନଥାଏ । ସେହି ଆମେରିକାରେ ଥାଇ ହିଁ ମୁଁ ଡର୍‌ବାନ୍ ସହରରେ ହୋଇଥିବା ଲୋମହର୍ଷଣକାରୀ ଦଙ୍ଗାର ସମ୍ବାଦ ପାଇଥିଲି । ଏସବୁର ଉଲ୍ଲେଖ କରି ମୁଁ ପାଠକମାନଙ୍କୁ ଏତିକିମାତ୍ର କହିବାକୁ ଚାହେ ଯେ ଜାତିର ପ୍ରଧାନରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବାର ମୋର ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକାଳର ପ୍ରଧାନ କେତେବର୍ଷ ଭିତରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ସ୍ଥିର ବା ସ୍ଥାଣୁଭାବରେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିନଥିଲା, ଏଠି ମଧ ନାନା ଘଟଣା ଏକ ପ୍ରବାହ ପରି ଆଗକୁ ଗତିକରି ଚାଲିଥିଲା ।

ଦେଶର ସମକାଳୀନ ରାଜନୀତିକ ପରିବିକାଶଠାରୁ ମୁଁ ଅଲଗା ହୋଇ ଦୂରରେ ଠିଆହୋଇ ରହିଥିଲି ବୋଲି ଯଦି ପାଠକମାନଙ୍କ ମନରେ ଏପରି କୌଣସି ଧାରଣା ଜନ୍ମିଥାଏ, ତେବେ ସେହି ଧାରଣାକୁ ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଦୂର କରିଦେବାକୁ ହିଁ ମୁଁ ମୋର ସର୍ବପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ବିଚାର କରୁଚି । ଏକଥା ଅବଶ୍ୟ ସତ ଯେ ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜରେ ଥିଲାବେଳେ ମୁଁ ପ୍ରଧାନତଃ ସେଠି ଶିକ୍ଷକ-ତାଲୀମ ବିଭାଗରେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ହୋଇ ରହିଥିଲି, ଏବଂ ଆଡ଼ାମ୍‌ସ୍ କଲେଜର ଜୀବନ ଦେଶର ସାଧାରଣ ସ୍ଥିତିର ପ୍ରଧାନ କ୍ଷେତ୍ରର ବାହାରେ ରହିବାପରି ରହିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେଠାରେ ଜାତିର ପ୍ରଧାନରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହେବାପରେ ମୁଁ ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସାଧାରଣ ଜୀବନ ସହିତ ସମ୍ପୃକ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି, ଏବଂ ସେହି ଦିନଠାରୁ ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନର ଘଟଣାମାନ କ୍ରମବର୍ଦ୍ଧମାନ ପ୍ରତିରୋଧ-ଆନ୍ଦୋଳନ ସହିତ କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଜଡ଼ିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ଏହା କଦାପି ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ ଗତି କରି ପାରିନଥାନ୍ତା ।

ମୋର ଆପଣାର ଅବଦାନ ଆରମ୍ଭ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଯେଉଁ ପ୍ରତିରୋଧ-ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲି ଆସୁଥିଲା, ତାହାର ଗତିବିଧି ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ କରିଦେବାକୁ ହେଲେ ମୋତେ ଟିକିଏ ପଛକୁ ଫେରିଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତାହା ନହେଲେ ମୁଁ କି ଆକର୍ଷଣରେ କାହିଁକି କେଉଁ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଆସି ଯୋଗ ଦେଲି, ସେକଥା ହୁଏତ ପରିଷ୍କାର କରି ବୁଝିପାରିବା ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ ।

ଯେଉଁମାନେ ଅର୍ଥନୀତି ଓ ଆର୍ଥିକ ଶୋଷଣକୁ ଯାବତୀୟ ପ୍ରକାର ମାନବିକ ସମସ୍ୟାର ମୂଳକାରଣ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିବସନ୍ତି, ମୁଁ ନିଜକୁ ସେମାନଙ୍କ ଦଳର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ବୋଲି ବିଚାରେନାହିଁ । ତଥାପି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଯାବତୀୟ ସମସ୍ୟାର ମୂଳଗଣ୍ଠି ହେଉଚି ମାଲିକାନାର ସମସ୍ୟା । ଏହି ଦେଶରେ ବାସ କରୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଜାତି ଓ ପ୍ରଜାତିର ଲୋକେ ମାଲିକାନା-ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସମସ୍ୟାଟିର ସମାଧାନର ମୌଳିକ ନୀତି ବିଷୟରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରସ୍ପର ସହିତ ସମ୍ମତ ହୋଇ ପାରିନାହାନ୍ତି । ସେହି ହେତୁ ଏହି ବିବାଦ ବଢ଼ିବଢ଼ି କ୍ରମେ ଜାତିଗତ ନାନା ପ୍ରଶ୍ନ ଓ ନାନା ବ୍ୟାପାର ଭିତରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇ ଗଲାଣି ଏବଂ ଉଭୟ ପକ୍ଷର ଶିବିରରେ ବଡ଼ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଭାବରେ ଏହି ଜାତିଗତ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ଆନ୍ଦୋଳନର ଏକ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଅଙ୍ଗ ହୋଇ ପଡ଼ିଲାଣି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥାରେ ଯେତେ ଇଚ୍ଛାକଲେ ମଧ୍ୟ କେହି ମାଲିକାନା ସମସ୍ୟାକୁ ଜାତିଗତ ସମସ୍ୟାଠାରୁ ପୃଥକ୍ କରି ବିଚାର କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଏହାର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ହେଉଚି ଯେ ଏହି ଦେଶରେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଜାତି ହିଁ ଏକା ସମଗ୍ର ଦେଶର ମାଲିକ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଜିଦ୍ ଧରି ବସିଚି ।

କିନ୍ତୁ ଏହି ଦେଶ ପ୍ରକୃତରେ କାହାର ?

ଡାକ୍ତର ଫିଅରଭୁର୍ଡ୍ ଓ ଜେନେରାଲ ସ୍ମଟ୍ସ୍‌ଙ୍କର ଦଳରୁ ରାଜନୀତି ଶିକ୍ଷା କରିଥିବା କତିପୟ କଳା ଜାତୀୟବାଦୀଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ, ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଏକ ଅତି ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଠ ଭାଗ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର କେବଳ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଉତ୍ତର ଦେଉଚି । ସେ କହୁଚି ଯେ ଦେଶରେ ବାସ କରୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ଦେଢ଼କୋଟି ମଣିଷ ହେଉଚନ୍ତି ଏହି ଦେଶର ମାଲିକ । ଯେତେ ଜାତିର ଯେତେ ମଣିଷ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର କେଉଁ ଅଞ୍ଚଳରେ କେଉଁ ଜାତି ଆଗ ଆସି ବସତି ସ୍ଥାପନ କଲା, ଆମେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନକୁ କେବଳ ଅବାନ୍ତର ବୋଲି ବିଚାରୁଛୁ । ଇତିହାସର ଗତକଥା ନେଇ କଳହ କରିବା ନୁହେଁ, ବର୍ତ୍ତମାନ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିବା ହେଉଚି ଆମର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ପ୍ରଶ୍ନ । ଯେଉଁମାନେ ଏହି ଦେଶରେ ବାସ କରୁଚନ୍ତି, ଏହି ଦେଶ ହେଉଚି ସେମାନଙ୍କର । ଆପଣା ଚମଡ଼ାର ବର୍ଣ୍ଣ ଯାହା ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, ଏହି ଦେଶ ହେଉଚି ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ଦେଶରେ ବାସ କରୁଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଧିବାସୀର । କୌଣସି ପ୍ରକାର ଦ୍ୱିଧା ନରଖି ମୁଁ ଏହି ମତର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ଥନ କରୁଚି । କିନ୍ତୁ ଏହି ମତକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଚି ମଣିଷକୁ ମୂଳତଃ ମଣିଷବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବା । ସାଂସ୍କୃତିକ ସଂସ୍କାର ଓ ଜୀବନାଚାର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ହୁଏତ ଜାତି ଜାତି ଭିତରେ ଯେତେ ଇଚ୍ଛା ସେତେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଥାଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ଦେଶର ମାଲିକାନା ଓ ଶାସନରେ ଭାଗ ନେବାର ସମସ୍ୟାରେ ଜାତିଗତ ସକଳ ଯୁକ୍ତିକୁ କେବଳ ଅବାନ୍ତର ବୋଲି ମାନିନେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଅରଣ୍ୟରୋଦନ କରୁଥିବା ମୁଷ୍ଟିମେୟ ମାତ୍ର କେତେଜଣଙ୍କର ମତକୁ ବାଦ ଦେଲେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବାସ କରୁଥିବା ଗୋରା ଜନସଂଖ୍ୟାର ଏକ ଅତ୍ୟଧିକ ଭାଗ ଏହି ଦେଶକୁ କେବଳ ତିରିଶ ଲକ୍ଷ ଗୋରା ଲୋକଙ୍କର ଆପଣା ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ଦାବୀ କରୁଚନ୍ତି । ଜେନେରାଲ ସ୍ମଟ୍ସ୍ ଓ ତାଙ୍କର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀମାନେ, ତଥା ଡାକ୍ତର ଫିଅରଭୁର୍ଡ୍ ଓ ତାଙ୍କର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀମାନେ ସର୍ବାନ୍ତକରଣରେ ଏହି ମତର ସମର୍ଥନ କରୁଚନ୍ତି । କେବଳ ଜମିର ମାଲିକାନା, ସମ୍ପତ୍ତି ବା ଶାସନରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବା ଭିତରେ ଏହି ଦାବୀ ସୀମାବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିନାହିଁ । କେବଳ 'ଗୋରା' ଚମଡ଼ା ନେଇ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବାର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ହେତୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରାମାନେ ଦେଶର ଅବଶିଷ୍ଟ କୋଟିଏ ଦଶଲକ୍ଷ କଳାଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ ମାଲିକ ବୋଲି ବିଚାରୁଚନ୍ତି । 'ଶ୍ୱେତକାୟ ମଣିଷର ଅଧିକୃତ ଏହି ଦେଶରେ' କଳାଲୋକେ ଯେ ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରିବାର ଓ ଜୀବନ ଧାରଣ କରିବାର ଅନୁମତି ପାଇଚନ୍ତି, ସେମାନେ ଯେ ଏହି ଦେଶରେ 'କାମ' କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଚନ୍ତି, ଏଥିଲାଗି ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ମନେକରିବା ଉଚିତ ବୋଲି ଗୋରାମାନେ ଆଶା କରୁଚନ୍ତି ।

ଏହି ମତର ପୋଷଣ କରୁଥିବା ଶ୍ୱେତକାୟ ଅଧିବାସୀମାନେ ଦୃଢ଼ ପ୍ରତିବାଦ କରି କହୁଚନ୍ତି ଯେ 'ପ୍ରଭୁଜାତି'ର ବହିର୍ଗତ ଭାବରେ ବାସ କରୁଥିବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସେମାନେ କଦାପି

ଆପଣାର ଦାସ ପରି ରଖି ସେମାନଙ୍କର ମାଲିକ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ । ଏକଥା ଅବଶ୍ୟ ସତ ଯେ ଆଗେ ଦାସତ୍ୱପ୍ରଥାର ପାରମ୍ପରିକ ଯୁଗରେ ଦାସମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁପରି ବନ୍ଧନମାନଙ୍କରେ ବାନ୍ଧି କରି ରଖାଯାଉଥିଲା, ଆମକୁ ଆଜି ଠିକ୍ ସେହି ବନ୍ଧନମାନଙ୍କରେ ବାନ୍ଧି ରଖାଯାଇନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତୁମର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅନୁସାରେ ଦାସତ୍ୱର ରୂଢ଼ିମାନଙ୍କରେ ମଧ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଚାଲିଚି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗରେ ଅନେକ ସମାଜରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମାଲିକାନାର ପରିବର୍ତ୍ତନର କେତେକ ପରିଣାମରୁ ଜାତୀୟ ମାଲିକାନାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଚି । ଦାସତ୍ୱପ୍ରଥାର ଜାତୀୟକରଣ କରାଯାଇଚି । ଆମେ କେଉଁଠି କାମ କରିପାରିବୁ ବା ନକରି ପାରିବୁ, କେଉଁଠି ବାସ କରିପାରିବୁ ବା ନକରି ପାରିବୁ, ସେକଥା ଆମକୁ ଆଜ୍ଞା ଦେଲାପରି କହି ଦିଆଯାଉଚି । ସ୍ୱାଧୀନଭାବରେ ଆପଣାର ଭୂମି ଉପରେ ମାଲିକ ହୋଇ ବାସ କରିବାର ସକଳ ଅଧିକାର ଆମଠାରୁ କାଢ଼ି ନିଆଯାଉଚି । କେବଳ ଗୋରା ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନେଇ ତିଆରି ହୋଇଥିବା ଏକ ବିଧାନସଭାର ଅନୁଶାସନ ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଶୋଷଣ ବିରୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ପ୍ରତିବାଦ ଓ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ବିଷୟରେ ମଧ ଦେଶର ଆଇନ୍ ଦ୍ୱାରା ଆମ ଉପରେ ନିଷେଧାଜ୍ଞା ଜାରିହୋଇ ରହିଚି ।

ଆମର କୌଣସିପ୍ରକାର ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରି ରଖିବାଲାଗି ଆମଦେଶରେ କୌଣସି ବିଧି ବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । କେବଳ ଆପଣା ଭିତରେ ଏକମତ ହୋଇପାରିଲେ ଗୋରା ଲୋକମାନଙ୍କର ଆମପ୍ରତି ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାର ଆଚରଣ ବା ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବା ଲାଗି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କ୍ଷମତା ମଧ ରହିଚି । ୧୯୧୦ ମସିହାରେ ଜାରି ହୋଇଥିବା ଇଉନିଅନ୍ ଆକ୍ଟ୍‌ରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଶରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେତେ ଆଇନ୍ ଜାରି କରାହୋଇଚି, ସବୁଥିରେ କେବଳ ସେହି ଏକମାତ୍ର ମତଲବ ଧରାପଡ଼ି ଯାଉଚି; କେବଳ ଗୋରାମାନେ ହିଁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବାସ କରୁଥିବା କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ, ଭାରତୀୟ ତଥା ଅଣଗୋରା ଆଉ ସକଳ ଜାତିଙ୍କ ଉପରେ ଚିରଦିନ ଯାବତ ମାଲିକ ହୋଇ ରହିଥିବେ । ଏ ଦେଶରେ ଭୋଟ ଦେଉଚନ୍ତି କେବଳ ଗୋରାଲୋକେ । ଗୋଟାକପରେ ଗୋଟାଏ କରି ଏଠି ଯେତେଯେତେ ନିର୍ବାଚନ ହେଉଚି, ସେଥିରେ ଏହି 'ଅଣଗୋରା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ସମସ୍ୟା'ର ଉତ୍ଥାପନ କରାଯାଇ ଅତି ସଫଳ ଭାବରେ ସକଳ ଭୋଟଦାତାଙ୍କର ମତକୁ ଆୟତ୍ତ କରି ନିଆଯାଉଚି । ''ଆମର ରାଜନୀତିକ ପ୍ରତିପକ୍ଷମାନେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରିନଥିବା ଆମର ଅସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ବିଷୟରେ ଆମେ କଣ କରିବା ?''– ଭୋଟ୍‌ବେଳେ ଏହିପରି ନାନା ସ୍ଲୋଗାନ୍‌ର ପ୍ରଚାର କରାଯାଉଚି । ଆମେ ଏସବୁ ତାମସାରେ କେବଳ ଜଡ଼ ସାକ୍ଷୀପରି ଠିଆହୋଇ ରହିଚୁ ଓ ଗୋରାମଣିଷର ଫୁଟ୍‌ବଲ୍ ପରି ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଚୁ । ଗୋରା ଲୋକଙ୍କର ଏଦଳ ବା ସେ ଦଳ ଭୋଟରେ ଜିତୁଚି, 'କଳା ଅଣଗୋରା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ବିଷୟରେ କଣ କରାଯିବା ଉଚିତ'

ଏହି ସମସ୍ୟାର ଦୁଆ ଧରି ହିଁ ସେ ନିର୍ବାଚନରେ ଜିତୁଚି । ତାହାର ବୁଟ୍‌ଜୋତାର ମାଡ଼ ଚାଖିବାହିଁ ଆମର ଏକମାତ୍ର ଭାଗ୍ୟ ହୋଇ ରହିଚି ।

ଇଉନିଅନ୍ ଆକ୍ଟ୍ ପାସ୍‌ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଏହି ମାଲିକାନାର ପ୍ରଶ୍ନଟି ତଥାପି ଆଂଶିକ ଭାବରେ ଅମୀମାଂସିତ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଦୁଇଟିଯାକ ବୁଅର୍ ଗଣରାଜ୍ୟରେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର କୌଣସି ଅଧିକାର ନଥିଲା, ଭବିଷ୍ୟତରେ କୌଣସି ଅଧିକାର ପାଇବା ବିଷୟରେ ଆଶା କରିବାଲାଗି ମଧ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ କୌଣସି କାରଣ ନଥିଲା । ନେଟାଲ୍ ରାଜ୍ୟର 'ଇଂରାଜୀ' ଉପନିବେଶରେ ଏକ ଅତି ଜଟିଳ ଓ ଅସନ୍ତୋଷଜନକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା, ଯାହାଦ୍ୱାରା କି କେବଳ କେତେକ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଭୋଟ୍ ଦେବାର ଯୋଗ୍ୟତା ମିଳୁଥିଲା । ଜୁଲୁରାଜ୍ୟ ଏହି ନେଟାଲ୍ ରାଜ୍ୟର ଅଂଶ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଅନ୍ତରୀପ ପ୍ରଦେଶରେ ମଧ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ କେତେକ ଅଧିକାର ମିଳିଥିଲା ଏବଂ ସେହି ରାଜ୍ୟରେ ବେଶ୍ କେତେକ ସଂଖ୍ୟକ (ଅବଶ୍ୟ ଏହି ସଂଖ୍ୟା ଦେଶର ଶାସନନୀତିରେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟାଇପାରିବା ଲାଗି ଆଦୌ ଯଥେଷ୍ଟ ନଥିଲା ।) ଭୋଟଦାତା ମଧ ରହିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ତରୀପ ପ୍ରଦେଶରେ ମଧ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ ଏପରି ଅଧିକାରମାନ ଦେବାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିରୋଧ କ୍ରମେ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥିଲା ।

ଇଉନିଅନ୍ ଆକ୍ଟ୍ ପାସ୍‌ହେବା ପରେ ବସ୍ତୁତଃ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଗୋରାଗୋଷ୍ଠୀ ହାତରେ ସମଗ୍ର ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ମାଲିକାନା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ସମର୍ପି ଦିଆଗଲା । ନେଟାଲ୍ ରାଜ୍ୟ ମଧ ଅତି ପ୍ରସନ୍ନ ହେଲାପରି ବୁଅର୍ ଗଣରାଜ୍ୟ ଦୁଇଟିର ଏହି ନୂତନ ନୀତିକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ସମର୍ଥନ କଲା । କେବଳ ଅନ୍ତରୀପ ପ୍ରଦେଶରେ କାଁ ଭାଁ କେତେକ ପ୍ରତିବାଦ ହୋଇଥିଲା, ମାତ୍ର ଏହି ପ୍ରତିବାଦର କୌଣସି ଫଳ ଫଳିନଥିଲା । ଏବଂ ସବୁ ରାଜ୍ୟକୁ ମିଶାଇ ଏକ ଇଉନିଅନ୍ ଗଢ଼ିବାର ଉଦ୍ୟମକୁ ସଫଳ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯେଉଁସବୁ ମିଳାମିଶା ଓ ଆପୋଷ ଚୁକ୍ତିମାନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା, ତାହାରି ଭିତରେ ଏହି ଆପତ୍ତି ଓ ପ୍ରତିବାଦ ମଧ କ୍ରମେ ବିଲୀନ ହୋଇଗଲା । ଏହାପରେ ଗୋରାମାନଙ୍କ ଲାଗି ଆଉ କୌଣସି ସମସ୍ୟା ହିଁ ରହିଲା ନାହିଁ । ସେହିମାନେହିଁ ନୂତନ ରାଜ୍ୟରେ ସର୍ବେସର୍ବା ହୋଇ ରହିଲେ । ଅନ୍ୟ ଜାତିର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ପ୍ରକାର ସମ୍ମତି ନିଆନଯାଇ ସରକାରୀ ଆଇନ୍‌ଦ୍ୱାରା ଗୋରାମାନଙ୍କର ହାତରେ ସମର୍ପି ଦିଆଗଲା, ଜମି ସହିତ ଜମି ଉପରେ ବାସ କରୁଥିବା ପ୍ରାଣୀ ହିସାବରେ ସେମାନେ ମାଲିକର ସମ୍ପତ୍ତି ହୋଇ ରହିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ଆଉ କେହି ମଣିଷ ହିସାବରେ ଗଣିଲେ ନାହିଁ ।

ଇଉନିଅନ୍ ଆକ୍ଟ୍ ପାସ୍ ହେବାଦ୍ୱାରା ଦେଶରେ ଯେଉଁ ପରିସ୍ଥିତିର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା, ଆଫ୍ରିକାବାସୀ କଳାମାନେ ଯେ ସେହି ପରସ୍ଥିତିର ବିରୋଧ କଲେ, ଏଥିରେ ବିସ୍ମୟ ପ୍ରକାଶ

କରିବାକୁ ମୁଁ କୌଣସି କାରଣ ଦେଖୁନାହିଁ । ଏହି ବିରୋଧ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ସେପରି କୌଣସି ଉଗ୍ର ବା ଭୟଙ୍କର ଆକାର ଧାରଣ କରିଚି ବୋଲି ମଧ୍ୟ ମୁଁ ମନେ କରୁନାହିଁ । ଏହି ଇଉନିଅନ୍ ଆକ୍ଟକୁ ଆମେ କେବଳ ଏକ ଦସ୍ୟୁବୃତ୍ତି ବୋଲି ମନେକରୁଚୁ । ଏହି ଦସ୍ୟୁବୃତ୍ତିର ଅବଲମ୍ବନ କରାଯାଇ କୋଟିଏ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଜୀବନ ଓ ସମର୍ଥତାକୁ ଅପହରଣ କରି ନିଆଯାଇଚି ।

ଇଉନିଅନ୍ ଗଢ଼ାହେବା ପରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାଜ୍ୟର ସରକାର ରାଜ୍ୟରେ ଗୋରାମାନଙ୍କର ଆସ୍ଥାନକୁ ଜବର କରିବାରେ ସବୁପ୍ରକାର ଚେଷ୍ଟା ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଚନ୍ତି । ଏଥିରେ ସରକାରଙ୍କୁ କୌଣସି କ୍ଷତି ବା ଆଘାତ ସହିବାକୁ ପଡ଼ିନାହିଁ, ମାତ୍ର 'ଅଧୀନସ୍ଥ ଜାତି' ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଉଥିବା କଳାମାନଙ୍କ ଲାଗି ଏହାଦ୍ୱାରା ଏକ ଜୀବନ-ସଙ୍କଟର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଚି । ଗୋଟାକପରେ ଗୋଟାଏ ଆଇନ୍ ପାସ୍ ହୋଇ ଗୋରାଜାତିର ଏହ ମତଲବ ସିଦ୍ଧ ହେବାରେ ଲାଗିଚି । ଶିଳ୍ପ, ଭୂସମ୍ପତ୍ତି, ବିବାହ, ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରୁ ଆଉଗୋଟାଏ ସ୍ଥାନକୁ ଯାଇଆସି ପାରିବାର ସ୍ୱାଧୀନତା, ଗୃହନିର୍ମାଣର ଯୋଜନା, ଶିକ୍ଷା, ବାଣିଜ୍ୟ, ପାସ୍‌ପୋର୍ଟ, ବିଧାନସଭାର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ, ମଜୁରି, ଧର୍ମଘଟ, ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ, ବେଶ୍ୟା ବା ଯାନବାହନ,– ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ବିଷୟରେ ଯେକୌଣସି ଆଇନ୍ ପାସ୍ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ମନରେ କେବଳ ସେହି ଏକ ମତଲବ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଆସିଚି,– ଗୋରାମାନଙ୍କର ମାଲିକାନା ଓ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱକୁ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରି ତାହାର ସମ୍ପ୍ରସାରଣ କରିବା ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ମତଲବ ହୋଇ ରହିଆସିଚି ।

ଗୋଟିଏ ଆଇନ୍ ପରେ ଆଉଗୋଟିଏ ଆଇନର ଚର୍ଚ୍ଚା କରି ଏଠାରେ ମୁଁ ସେହି ନୃଶଂସ ନୀତିର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଯାଉନାହିଁ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ସରକାରୀ ଆଇନ୍-ବହି ଅଧ୍ୟୟନ କଲେ ଯେକୌଣସି ଜିଜ୍ଞାସୁ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହାର ସ୍ପଷ୍ଟତର ପ୍ରମାଣମାନ ପାଇପାରିବେ । ୧୯୧୩ ମସିହାରୁ ପାସ୍ ହୋଇ ସାରିଥିବା 'ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଭୂମି ଆଇନ୍' ଆମକୁ ଅତିରିକ୍ତ ଜନବହୁଳ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ବାସ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରିଚି । ଏହି ଆଇନ୍‌ଦ୍ୱାରା ଆମେ କୌଣସିଠାରେ ନୂତନ ଜମି ଖରିଦ କରିବାର ଅଧିକାରରୁ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଚୁ । ୧୯୬୦ ମସିହାରେ ପାସ୍ ହୋଇଥିବା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ-ଶିକ୍ଷାର ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ଆଇନ୍‌ଦ୍ୱାରା ଆମକୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରୁ ତଡ଼ି ଦିଆଯାଇଚି । ୧୯୧୦ ମସିହାଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋରାମାନେ ଅତି ବିଧିବଦ୍ଧ ଓ ନିର୍ମମଭାବରେ ଆମକୁ ପୋଛି ସଫା କରିଦେବାର ନାନା ଉଦ୍ୟମ ଚଳାଇ ଆସିଚନ୍ତି । ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତର ଯାବତ୍ ଚନ୍ଦ୍ରାର୍କ କାଳ ଲାଗି ସେହିମାନେ ହିଁ ଦେଶର ମାଲିକ ହୋଇ ବସିଚନ୍ତି ।

ଇଉନିଅନ୍ ଗଢ଼ାହେବା ପୂର୍ବରୁ ଅବଶ୍ୟ ଗୋରାମାନଙ୍କର ଏହି ଉଚ୍ଚାଭିଳାଷୀ ଯୋଜନାମାନଙ୍କର ବିରୋଧ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଇଉନିଅନ୍ ଆକ୍ଟ୍ ପାସ୍ କରିବାଲାଗି ସରକାରୀ ପ୍ରସ୍ତୁତିମାନ ଆରମ୍ଭ ହେବା ପରେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ବିରୋଧ ଅଧିକ

ଟାଣ ହେବାରେ ଲାଗିଲା ଏବଂ ସେମାନେ ସଂଘବଦ୍ଧ ଓ ସମ୍ମିଳିତ ଭାବରେ ପ୍ରତିରୋଧ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ବୁଅର୍ ଆଉ ବ୍ରିଟନ୍‌ମାନେ ଏକାଠି ମେଣ୍ଟ ବାନ୍ଧି ଆପଣାର ଅଭୀଷ୍ଟ ସିଦ୍ଧ କରିଥିଲେ ଓ ଆପଣାଲାଗି ସକଳ କ୍ଷମତା ମାଡ଼ି ବସିଥିଲେ । କେବଳ ଏକତାବଦ୍ଧ ହୋଇ ଯେ ଆମେ ଦୁଃଶାସନର ମନ୍ଦଫଳଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରତିରୋଧ କରିପାରିବୁ, କେବଳ ଏକତାବଦ୍ଧ ହୋଇ ଯେ ଆମେ ଗୋରାଶାସନର ଛାଟଦ୍ୱାରା ଗୋରୁପଲପରି ବ୍ୟବହୃତ ହେବାର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାରୁ ଆପଣାକୁ ରକ୍ଷାକରି ପାରିବୁ, ଓ ଶେଷରେ ଦିନେ କ୍ଷମତାପାଗଳ ଗୋରାଶାସକର ମୁଣ୍ଡରେ ହୋସ୍ ଆଣିପାରିବୁ, ଏହିକଥା ବୁଝିବାଲାଗି ଆମକୁ ଆଦୌ ଅଧିକ ସମୟ ଲାଗିନଥିଲା ।

ଏହାରି ଜବାବ ଦେବାକୁ ଯାଇ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ପ୍ରଥମେ ଏହି ସଂସ୍ଥାକୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ନେଟିଭ୍ (କଳା) ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା । ଏହି ପୁସ୍ତକରେ ମୁଁ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ 'କଂଗ୍ରେସ' ବା 'ଆ.ଜା.କ୍' ବୋଲି ଉଲ୍ଲେଖ କରିବି ।

ଆମର ନିଜଦେଶରୁ ଆମକୁ ସ୍ଥାନଚ୍ୟୁତ କରିଦେବାର ଯେଉଁ ଦୁରବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ଓ ଏହି ଦୁରବସ୍ଥାକୁ ଜାରି କରିବାଲାଗି ଗୋରାଜାତି ଯେପରି ଆଣ୍ଟ ଧରି ବସିଥିଲେ, ତାହାରି ଫଳସ୍ୱରୂପ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ଜନ୍ମ ହେଲା । ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଏକତାବଦ୍ଧ ହୁଅନ୍ତୁ, ଏହି ଏକତାକୁ ଏକ ସଂଗଠିତ ରୂପ ଦେବାଲାଗି ଗୋଟିଏ ସଂସ୍ଥା ଗଢ଼ାହେଉ, ଇଉନିଅନ୍ ଆକ୍ଟ୍‌ଦ୍ୱାରା ମୂକ ହୋଇ ବସିଥିବା ଜାତିର କଥା କୁହାଇବାଲାଗି ଏହି ସଂସ୍ଥା ମୁଖପାତ୍ରରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁ, ସଦ୍ୟ ଅକ୍ସଫୋର୍ଡ଼୍ ଓ ବିଲାତରୁ ଆଇନ୍ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ଫେରିଥିବା ଜଣେ ମେଧାବୀ ଯୁବକ ଡାକ୍ତର ସେମେ ପ୍ରଥମେ ଏହି ଆବଶ୍ୟକତାର ଉପଲବ୍ଧି କରିଥିଲେ । ସେ ଆପଣାର ଯୁକ୍ତିଦ୍ୱାରା ତତ୍କାଳୀନ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ନେତାମାନଙ୍କର ହୃଦ୍‌ବୋଧ କରାଇ ପାରିଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କରି ଉଦ୍ୟମର ପ୍ରଥମ ଫଳସ୍ୱରୂପ ୧୯୧୨ ମସିହାରେ ଏହି ନେତାମାନେ ବ୍ଲୁମ୍‌ଫଣ୍ଟାଇନ୍‌ଠାରେ ଏକ ଅଧିବେଶନରେ ସମବେତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଡାକ୍ତର ଜନ୍ ଲାଙ୍ଗିବାଲେଲେ ଦୁବେଙ୍କର ସଭାପତିତ୍ୱରେ ଏହି କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରଥମେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଛାଞ୍ଚରେ ଗଢ଼ାହୋଇଥିଲା । ବିକଶମାନ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଜନସମାଜର ନାନା ଜଟିଳତାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏହି କଂଗ୍ରେସକୁ ପ୍ରମୁଖସଭା ଓ ଲୋକସଭା ଏପରି ଦୁଇଟି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଗୋରା ଶାସକମାନେ ରାଜ୍ୟସାରା ଏତେ ଅଧିକସଂଖ୍ୟାରେ ସାନସାନ ପ୍ରମୁଖପଦର ସୃଷ୍ଟି କରି ପକାଇଥିଲେ ଯେ ପ୍ରମୁଖସଭାରେ ବସିବାଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁମାନଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟତା ରହିଚି, ତାହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ବଡ଼ କଠିନ ଓ କଷ୍ଟସାଧ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ପୁଣି ଗୋରାମାନେ ଏହି କଂଗ୍ରେସ ଗଢ଼ାହେବା ବିଷୟରେ ଆଦୌ ପ୍ରସନ୍ନ ନଥିଲେ, ଓ ସେଥିଲାଗି ସେମାନେ ନାନାପ୍ରକାର ଚାପ ପକାଇ ପ୍ରମୁଖମାନଙ୍କୁ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ସହିତ କୌଣସିପ୍ରକାର ସମ୍ପର୍କ ନରଖିବାକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଉଥିଲେ । ଅନେକ ପ୍ରମୁଖ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ଏହି ପ୍ରବର୍ତ୍ତନାର ଫାନ୍ଦରେ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲେ ।

ତଥାପି ପ୍ରମୁଖ ଓ ସାଧାରଣ ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ବିଭକ୍ତତା ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଏହି ଚକ୍ରାନ୍ତ ଆଦୌ ସଫଳ ହୋଇନଥିଲା । କୌଣସି ପ୍ରକାର ଦ୍ୱିଧାରେ ନପଡ଼ି ପ୍ରମୁଖମାନେ ଲୋକନିର୍ବାଚିତ ନେତାମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ନିର୍ବାଚିତ ଲୋକନେତାମାନେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରମୁଖମାନଙ୍କର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବାଲାଗି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ପ୍ରଲୁବ୍ଧ ହେଉନଥିଲେ ।

ପ୍ରମୁଖମାନଙ୍କୁ ରାଜନୀତିକ ନେତାମାନଙ୍କଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରି ରଖିବାଲାଗି ଦେଶର ଜାତୀୟବାଦୀ ସରକାର ନାନାପ୍ରକାର ସଘନ ଉଦ୍ୟମ କରୁଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ମୁଁ କହିବି ଯେ ସରକାର ଆପଣାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସଫଳ ହୋଇ ପାରିନାହାନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ଏଠିସେଠି କେତେକ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ନିଶ୍ଚୟ ରହିଚି, କିନ୍ତୁ ଗୋରା ଶାସନକର୍ତ୍ତାମାନେ ଯେତେଦୂର ଆଶା କରୁଚନ୍ତି, ପ୍ରମୁଖମାନେ ରାଜନୀତିକ ନେତାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କଦାପି ସେତେଦୂର ଈର୍ଷାଭାବ ଦେଖାଉନାହାନ୍ତି । ଏପରିକି ସରକାରପ୍ରତି 'ସହାନୁଭୂତି' ରଖିଥିବା ପ୍ରମୁଖମାନେ ମଧ୍ୟ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଆମ ପ୍ରତିରୋଧ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଆପଣାର ସମର୍ଥନ ଜଣାଉଚନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରମୁଖ ଓ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଜା ଉଭୟେ ଏକଥା ଭଲକରି ବୁଝିସାରିଚନ୍ତି ଯେ ସରକାର ସହିତ ଏକ ବିଧାନଗତ ସମ୍ପର୍କରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିବାରୁ ପ୍ରମୁଖମାନେ କଦାପି ଆମ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର ଆନ୍ଦୋଳନରେ ନେତୃତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବେନାହିଁ ।

ଅନେକ ବର୍ଷପୂର୍ବରୁ ପ୍ରମୁଖସଭାକୁ ଉଠାଇ ଦିଆଗଲାଣି । ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଏକ ଛାୟା-ବିଧାନସଭା ରଖିବାର ମତଲବରେ ହୁଏତ ପ୍ରଥମେ ଏହିପରି ଏକସଭା ଗଢ଼ାଯାଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ ପରେ ଏହି ମତଲବରେ କୌଣସି ଯଥାର୍ଥତା ରହିଚି ବୋଲି ମନେ ହୋଇନଥିଲା ।

ଚର୍ଚ୍ଚାଲୋଚନା କରିବା ବା ଆଇନ୍ ପାସ୍ କରିବା କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ । ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଚି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଶାସନାଧିକାରରୁ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିବାର ଅନ୍ୟାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ କରିବା, ସ୍ୱାଧୀନତାର ଶକ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଉଚିତ ମାର୍ଗରେ ପରିଚାଳିତ କରିବା, ଦେଶରେ ନିରତ ଲାଗିରହିଥିବା ନିଷ୍ପେଷଣ ଓ ଅତ୍ୟାଚାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦିନକୁଦିନ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବା ପ୍ରତିରୋଧଶକ୍ତିକୁ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ମାର୍ଗରେ ବିକଶିତ ହୋଇପାରିବା ଲାଗି ଉଚିତ ନେତୃତ୍ୱ ଦେବା, ଏବଂ ନାନାପ୍ରକାର ଅହିଂସ ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଅନ୍ୟାୟର ଅପସାରଣ ଦାବୀ କରିବା । ତେଣୁ ନିର୍ବାଚନରେ ଲଢୁଥିବା ଯେକୌଣସି ଏକ ରାଜନୀତିକ ଦଳର ଛାଞ୍ଚରେ କଂଗ୍ରେସ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୋଟିଏ ସଂଘବଦ୍ଧ ସଂସ୍ଥାରୂପେ ତିଆରି ହୋଇଚି ଏବଂ ଏହାରିଦ୍ୱାରା ହିଁ ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟମାନ ଅଧିକ ସୁଚାରୁରୂପେ ସାଧିତ ହୋଇ ପାରୁଚି । (କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଏହି କଂଗ୍ରେସକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିକଶିତ ରାଜନୀତିକ ଦଳ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଯେକୌଣସି ରାଜନୀତିକ ଦଳ ଅପେକ୍ଷା ଏହା ଲୋକଜୀବନର ଅଧିକତର

କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆପଣାକୁ ଜଡ଼ିତ କରି ରଖିଚି । ଭବିଷ୍ୟତରେ ଦିନେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଶାସନ-ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଲାଗି ଏହାର କୌଣସି ଆକାଙ୍କ୍ଷା ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଦିନେ ଏହି ଦେଶର ମାଲିକାନା ଓ ଏହିଦେଶର ଶାସନରେ ଆପଣାର ନ୍ୟାଯ୍ୟ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିବେ, ଏହାହିଁ କଂଗ୍ରେସର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହୋଇ ରହିଚି । ଆମ ଭିତରେ ରାଜନୀତିକ ଦଳମାନ ଗଢ଼ାହେବାର ପରିପକ୍ୱ ସମୟ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସିନାହିଁ ।)

ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଜାତି ଭିତରେ ରହିଆସିଥିବା ପାରମ୍ପରିକ ଅନେକ ବିବାଦ ଓ ବିଭେଦ ମେଣ୍ଟାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଜାତିକରି ଗଢ଼ିବା ପ୍ରଥମରୁ ହିଁ କଂଗ୍ରେସର ଏକ ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ସକଳକ୍ଷେତ୍ରରେ କ୍ଷମତାସୀନ ହୋଇ ରହିଥିବା ଗୋରାମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ସମସ୍ତ ଦେଶରେ ଜାତୀୟ ଏକତା ସ୍ଥାପନ କରିବା ସେତେବେଳେ ଆମ ଆଶାର ଅତୀତ ଥିଲା, ତେଣୁ ଅନ୍ତତଃ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ ଏକତାବଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଆମେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲୁ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବାସ କରୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଜାତି କେବଳ ଆପଣାର ପ୍ରଜାତି ବା ଗୋଷ୍ଠୀପ୍ରତି ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଅନୁରକ୍ତି ଛାଡ଼ି ଏକ ସାଧାରଣ ଏକତା ଓ ଅନୁରକ୍ତିର ସୂତ୍ରରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇପାରିବେ, ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ମୂଳରୁ ଏହାର ମହତ୍ତ୍ୱ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିଥିଲା । ଆମର ଉତ୍ପୀଡ଼କମାନେ ଆମକୁ ସାନସାନ ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଅନୁରକ୍ତି ଭିତରେ ଆବଦ୍ଧ ଓ ଅନ୍ଧ କରି ରଖିବାଲାଗି ସବୁପ୍ରକାର ଚେଷ୍ଟା କରି ଆସିଚନ୍ତି । ତଥାପି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକତାର ସଂଗ୍ରାମରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୟଲାଭ ନକରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଏହି ଦିଗରେ ଅନେକଦୂର ଅଗ୍ରସର ହୋଇପାରିଚୁ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରା ପ୍ରଭୁଜାତି ଗୋଷ୍ଠୀ ନିର୍ବିଶେଷରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଉପରେ ଦିନକୁଦିନ ଯେଉଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅତ୍ୟାଚାର ଚଳାଇବାରେ ଲାଗିଚି, ତାହା ମଧ୍ୟ ଆମ ଏକତାର ସଂଗ୍ରାମରେ ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ସହଯୋଗୀ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଆସିଚି ।

ଆପଣାର ସ୍ଥାପନା ପରେ ପ୍ରଥମେ କେତେବର୍ଷ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକମାନଙ୍କର ଦୈନନ୍ଦିନ ନାନା ଅଭିଯୋଗ ଓ ଅସୁବିଧାର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲା । ବାରବାର ବିଫଳ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ବାରବାର ଗୋରା ଶାସକମାନଙ୍କୁ ଆବେଦନ କରୁଥିଲା, ପ୍ରତିନିଧିଦଳ ପଠାଉଥିଲା ଏବଂ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକତା ସ୍ଥାପନ କରିବାର ମୂଳଦୁଆ ମଧ୍ୟ ପକାଉଥିଲା । ଦେଶର ଭୂମି ଉପରେ ଅଧିକାର ହାସଲ ଓ ଶାସନରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବାଲାଗି ଦାବୀ କରିବାର ସମୟ ସେତେବେଳେ ଆସିନଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଲୋକମାନେ ରାଜନୀତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ତଥାପି ଅଜାଗ୍ରତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ, ତେଣୁ ବାସ୍ତବ ଅବସ୍ଥାକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ୧୯୧୩ ମସିହାର ଭୂମିଆଇନ୍ ଓ ପାସ୍‌ପୋର୍ଟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଫଳରେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି ଯେଉଁସବୁ ଅସୁବିଧାର ସୃଷ୍ଟି କରାହୋଇଥିଲା, କଂଗ୍ରେସ କେବଳ ତାହାରି ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱହିଁ କରିଥିଲା । ଦେଶର ନିର୍ବାଚନରେ ଆପଣାର ଅଧିକାର ଦାବୀ କରିବା ଅପେକ୍ଷା କଂଗ୍ରେସ ସେତେବେଳେ ଆମର ଦୁରବସ୍ଥାମାନ ଦୂର କରିବାର ଆବେଦନ କରିବାରେ ହିଁ ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସୀମିତ ରଖିଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ଏତିକିରେ ମଧ୍ୟ ବେଶୀଦୂର ଅଗ୍ରସର ହେବା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପରି ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ଗୋରା ଶାସକମାନେ ଆମର କୌଣସି କଥା ଶୁଣିବାର ମିଜାଜରେ ନଥିଲେ । ସରଳ ଓ ସାଧୁଯୁକ୍ତିକୁ ଶୁଣିବାଲାଗି ଗୋରାମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କେତେଦୂର ପ୍ରସ୍ତୁତ ବା ସମ୍ମତ ଅଛନ୍ତି, ସେକଥା ବିଚାର ନକରି କଂଗ୍ରେସ ସେତେବେଳେ ଆପଣା ଦାବୀଗୁଡ଼ିକର ଯଥାର୍ଥତା ଉପରେ ହିଁ ଅଧିକ ଆସ୍ଥା ରଖିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଫଳ ଯାହା ଫଳିଥାଉ ବା ନ ଫଳିଥାଉ ପଛକେ, କଂଗ୍ରେସ ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ହିସାବରେ ବଞ୍ଚିରହି ପାରିଥିଲା ଏବଂ ଆଉକିଛି ନହେଲେ ମଧ୍ୟ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଗୋରାଜାତିଙ୍କୁ ଅନ୍ତତଃ ସବୁକଥା ବୁଝାଇବାର ଓ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବାର ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲା ।

କଂଗ୍ରେସର ଇତିହାସରେ ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋରାଜାତି ଆମକୁ ମଣିଷ ହିସାବରେ ସ୍ୱୀକାର କରୁ ଓ ଆମ ଅସୁବିଧାଗୁଡ଼ିକର ଅପନୋଦନ ହେଉ, ଏ ବିଷୟରେ କଂଗ୍ରେସ କୌଣସି ସମ୍ଭାବ୍ୟ ସଭ୍ୟ ମାର୍ଗକୁ କେବେ କୌଣସିପ୍ରକାର ଅବହେଳା ଦେଖାଇନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଅନୁମାନ ଯେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଅଧିକାଂଶ ଗୋରାଲୋକେ କୌଣସିପ୍ରକାର ସାଧୁ ଯୁକ୍ତି, ମାନବିକ ମୂଲ୍ୟ ଓ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ନୀତିର ମୂଲ୍ୟ ବୁଝିବାକୁ ସମର୍ଥ ନୁହନ୍ତି । କାଳକାଳର ପରମ୍ପରା ସେମାନଙ୍କୁ କାଳକ୍ରମେ ବଧିର କରି ପକାଇଲାଣି ।

ପ୍ରଥମେ ଆମେ କେବଳ ଆମର ଗୁହାରିମାନ ଶୁଣାଇବାରେ ହିଁ ଆମ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ସୀମିତ ରଖିଥିଲୁ,— ସେମାନେ କାଲ ହୋଇଗଲେଣି ବୋଲି ଜାଣିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ କେବଳ ଏହାହିଁ କରିଥିଲୁ । ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଯୁକ୍ତିଦ୍ୱାରା ଆପଣାର ଦାବୀମାନ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିପାରିବାକୁ କଂଗ୍ରେସ ସେତେବେଳେ ଯଥେଷ୍ଟ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ସଂଗଠିତ ହୋଇନଥିଲା । ସେତେବେଳେ ନେତାମାନେ ବର୍ଷକୁ ଥରେ ଲେଖାଏଁ ଏକାଠି ହେଉଥିଲେ, ଆପଣା ଗୁହାରିଗୁଡ଼ିକୁ ବିଧିବଦ୍ଧ ଭାବରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରି ଉଚିତ କର୍ତ୍ତମାନଙ୍କ ପାଖରେ ତାହାର ଆବେଦନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରତିନିଧିଦଳ ପଠାଉଥିଲେ ଏବଂ ତା'ପରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣାର ଘରେ ଯାଇ ବସୁଥିଲେ । ଏହି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଅବଶ୍ୟ କେତେକ ନେତା ଆପଣାର ଅବସର ଅନୁସାରେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ଲାଗି କେତେକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ କୌଣସିସ୍ଥାନରେ କଂଗ୍ରେସର କୌଣସି ଶାଖାସମିତି ସ୍ଥାପିତ ହୋଇନଥିଲା ବା ସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ ଆପଣାର ଦାବୀକୁ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବାଲାଗି କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନଥିଲା । ବ୍ରିଟିଶ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଉପରେ ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ଅଟଳ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା, ଓ୍ୱେଷ୍ଟମିନିଷ୍ଟରର ବିଧାନକୁ ସେତେବେଳେ ସେହି ସରଳ ଲୋକମାନେ ଭାରି ଭୁଲ ବୁଝିଥିଲେ, ତେଣୁ ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନେ ବିଲାତକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିନିଧିଦଳ ପଠାଉଥିଲେ । ସେଠାରେ ବଡ଼ ଭଦ୍ରଭାବରେ ସେମାନଙ୍କର ଚର୍ଚ୍ଚା କରାଯାଉଥିଲା ଏବଂ ତା'ପରେ ସେମାନେ କେତେବେଳେ ଆଶାନ୍ୱିତ ଓ ଆଉ କେତେବେଳେ ନିରାଶ ହୋଇ ଆପଣା ଦେଶକୁ ବାହୁଡ଼ି ଆସୁଥିଲେ ।

ପ୍ରଥମ ମହାଯୁଦ୍ଧର ଅବସାନ ପରେ ଏହିପରି ଏକ ପ୍ରତିନିଧିଦଳ ଭର୍ସାଇଠାରେ ଜେନେରାଲ ହେର୍ଟ୍‌ସୋଗ୍‌ଙ୍କୁ ଯାଇ ଭେଟିଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଜେନେରାଲ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଏକ ଗଣରାଜ୍ୟ ସ୍ଥାପନା କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ, ଏବଂ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଆପଣା ଜନ୍ମଭୂମି ଉପରେ ଆପଣାର ଅଧିକାର ଚାହୁଁଥିଲେ ।

ତଥାପି ଘଟଣାର ପ୍ରବାହ ଆଗକୁ ଚାଲିଥାଏ । ୧୯୧୩ ମସିହାରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଫ୍ରି ଷ୍ଟେଟ୍‌ରେ ପାସ୍‌ପୋର୍ଟ-ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିରୁଦ୍ଧରେ ନାନା ପ୍ରଦର୍ଶନମାନ ହୋଇଥିଲା । ଅନେକ ଲୋକ ଗିରଫ ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୧୯ ମସିହାରେ କଂଗ୍ରେସ ତରଫରୁ ଏକ ପାସ୍‌ପୋର୍ଟ-ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନର ଆୟୋଜନ ହୋଇଥିଲା, କେବଳ ଜୋହାନେସ୍‌ବର୍ଗ୍ ସହରରେ ଏହି ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ୭୦୦ ଲୋକ ଗିରଫ ହୋଇଥିଲେ । କେପ୍‌ଟାଉନ୍ ବନ୍ଦରରେ ୪୦୦ ଜଣ ଶ୍ରମିକ ଧର୍ମଘଟ କରିଥିଲେ । ୧୯୨୦ ମସିହାରେ ରୀଫ୍ ଅଞ୍ଚଳରେ କାମ କରୁଥିବା ୪୦,୦୦୦ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଖଣିଶ୍ରମିକ ଧର୍ମଘଟ କରିଥିଲେ, ପୋର୍ଟ୍ ଏଲିଜାବେଥ୍‌ଠାରେ ପୋଲିସ୍‌ର ଆକ୍ରମଣ ଫଳରେ ୨୧ ଜଣ ଲୋକ ନିହତ ହୋଇଥିଲେ । ପରବର୍ଷ ବୁଲ୍‌ହୋକ୍‌ଠାରେ ପୋଲିସ୍‌ମାନେ ୧୬୩ଜଣ ଲୋକଙ୍କୁ ବଡ଼ ନିର୍ମମଭାବରେ ହତ୍ୟା କରିଥିଲେ । ୧୯୨୪ ମସିହାରେ କୁକୁର ମାନଙ୍କ ଉପରେ ବସିଥିବା ଏକ ଅବୋଧ କର ଦେବାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବା ଅପରାଧରେ ହଟେନ୍‌ଟଟ୍ ଜାତିର ଶହେଜଣ ଲୋକଙ୍କର ପ୍ରାଣନାଶ କରାଯାଇଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଇଉନିଅନ୍ ଆକ୍ଟ୍ ପାସ୍‌ହେବା ପରେ ହିଁ ଆମେ ସଂଗ୍ରାମର ପଥ ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ବାଧ ହୋଇଥିଲୁ ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ମଧ ଏହାର ପରିଣାମ ଭୋଗ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ସେହିକାଳରୁ ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାବତୀୟ ପ୍ରକାର ଚାପ ଓ ଆତଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି କରିବାଦ୍ୱାରା କେବଳ ଏହା କ୍ରମେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ହିଁ ଲାଗିଚି ।

ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଏହି କ୍ରମବର୍ଦ୍ଧମାନ ପ୍ରତିରୋଧର ଗୌରବ ଲାଗି ମୁଁ କେବଳ କଂଗ୍ରେସକୁ ପ୍ରଶଂସା ଦେବାର ଦାବୀ କରୁନାହିଁ । ପ୍ରଥମେ କଂଗ୍ରେସ ଏହି ପ୍ରତିରୋଧର କେବଳ ଏକ ଅଂଶମାତ୍ର ହୋଇ ରହିଥିଲା, ହୁଏତ ଏକ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ଅଂଶ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ସଂଗଠନ ଓ ସ୍ୱାର୍ଥ ମଧ ସେତେବେଳେ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଏହି ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ କଳା ଶ୍ରମିକ-ସଂଗଠନ ଓ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇପାରେ । ଦେଶରେ ଚାଲିଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରତିରୋଧ-କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମଧରେ ସେତେବେଳେ କୌଣସି ସହଯୋଗ ଓ ସଂବଦ୍ଧତା ନଥିଲା । ତଥାପି ପ୍ରତିରୋଧ ହେଉଥିଲା; ଏବଂ ଗୋରାଜାତି ଆମ କଳାମାନଙ୍କୁ ଦେଶର ଭୂମି ଉପରେ ଅଧିକାର ଦେବାକୁ ନାସ୍ତି କରୁଥିବାରୁ ହିଁ ଏହି ପ୍ରତିରୋଧ ଚାଲିଥିଲା, ଆମ ଆପଣା ଦେଶରେ ଆମକୁ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ଯାତାୟତ କରିବାର ଅନୁମତି ନ ଦେଉଥିବାରୁ ଏହି ପ୍ରତିରୋଧ ଚାଲିଥିଲା ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରାମାନେ ଦେଶର ଭୂମି ଓ ମଣିଷ ଉଭୟ ଉପରେ ଆପଣାର ଅଧିକାର ଦାବୀ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଆପଣାର ଆସ୍ଥାନ ଦୃଢ଼ କରିବାକୁ ବଦ୍ଧପରିକର ହୋଇ ବାହାରିଥିଲେ । ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ସେମାନଙ୍କର ଏହି ଦାବୀର ବିରୋଧ କରିଥିଲେ । ଏବଂ ଏହିଥିରୁ ହିଁ ଦୁଇଜାତି ମଧ୍ୟରେ ସଂଘର୍ଷ ଉପୁଜିଲା । ପରିଣାମରେ ଦେଶରେ ଅଗଣିତ ଆହୁରି ଅନେକ ଆଇନ୍ ଜାରି କରାଯାଇ ଗୋରାଜାତିର ଅଧିକାରକୁ ଅଧିକ ଦୃଢ଼ କରି ଦିଆଗଲା ଓ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ବିରୋଧକୁ ନଷ୍ଟଭ୍ରଷ୍ଟ କରି ଦିଆଗଲା । ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ସକଳ ପ୍ରତିରୋଧକୁ ପଙ୍ଗୁ କରିଦେବାର ଉଦ୍ୟମ କରାଗଲା, ଗୋଟିକପରେ ଗୋଟିଏ କରି ସେମାନଙ୍କର ସୁବିଧାମାନ କାଢ଼ି ନିଆଗଲା, ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ମୁହଁ ବନ୍ଦ କରି ଦିଆଗଲା ଓ ପ୍ରତିରୋଧ କରୁଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ କଠୋର ଶାସ୍ତି ଦିଆଗଲା ।

୧୯୨୪ କି ୧୯୨୫ ମସିହାରେ ମୋର ଠିକ୍ ମନେନାହିଁ, ସ୍ମଟ୍ସ୍ ସରକାର (''ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାକୁ ଏକ ଗୋରା ଦେଶରେ ପରିଣତ କରିବା ଆମର ଆଦର୍ଶ ହୋଇ ରହିଆସିଚି ।'') ଭାଙ୍ଗି ହେର୍ଟ୍ସୋଗ୍ ଓ ଶ୍ରମିକଦଳ ଗୋରା ଶ୍ରମିକଦଳକୁ ନେଇ ଏକ ମିଳିତ ସରକାର ଗଢ଼ାହେଲା । ୧୯୨୯ ମସିହାରେ ଶ୍ରମିକଦଳର କୌଣସି ଅପେକ୍ଷା ନରଖି ହେର୍ଟ୍ସୋଗ୍ ସରକାର ଗଢ଼ିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ୧୯୩୩ ମସିହା ବେଳକୁ ତାଙ୍କ ଦଳର ଉଗ୍ରପନ୍ଥୀମାନେ ତାଙ୍କୁ ଅନେକ ଅସୁବିଧାରେ ଆଣି ପକାଇଲେ । ହଲାଣ୍ଡୀୟ ରିଫର୍ମ୍ଡ୍ ଚର୍ଚ୍ଚ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଜଣେ ପାଦ୍ରୀ ଡି.ଏଫ୍. ମାଲାନ୍ ଏହି ଉଗ୍ରପନ୍ଥୀମାନଙ୍କର ନେତା ଥିଲେ । ଜେନେରାଲ ସ୍ମଟ୍ସ୍‌ଙ୍କର ଦଳ ସହିତ ଆପଣାର ଦଳକୁ ମିଶାଇଦେଇ ହେର୍ଟ୍ସୋଗ୍ ଆପଣାକୁ ଏହି ସଙ୍କଟରୁ ରକ୍ଷା କଲେ ଓ ପରିଣାମରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାଲାନ୍ ଶକ୍ତିହୀନ ଓ ଅଜ୍ଞାତ ହୋଇ ରହିଲେ ।

ହେର୍ଟ୍ସୋଗ୍ କ୍ଷମତାରୂଢ଼ ହେଲାପରେ ଯେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀମାନଙ୍କୁ ରାଜନୀତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପଙ୍ଗୁ କରି ରଖିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆଇନ୍‌ମାନ୍ ପାସ୍ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା, ତାହା ନୁହେଁ । ତଥାପି ଶତାବ୍ଦୀର ଦ୍ୱିତୀୟ ଦଶକର ମଧ୍ୟଭାଗରୁ ଏହିସବୁ ଆଇନ୍‌ର ସଂଖ୍ୟା ଓ ପରିସର ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏକଥା ସ୍ମରଣ ରହିବା ଉଚିତ ଯେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ପ୍ରତିରୋଧକୁ ଦବାଇଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମାଲାନ-ଷ୍ଟ୍ରାଇଡ଼ମ୍-ଫିଅରଭୁର୍ଡ୍ ପ୍ରଭୃତି ଜାତୀୟବାଦୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପାସ୍ ହୋଇଥିବା ନୃଶଂସ ଆଇନ୍ ସବୁ ୧୯୪୮ ମସିହା ପୂର୍ବରୁ ଦେଶର ବିଧାନ ବହିରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ଯାଇ ଏହି ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ କ୍ଷମତାକୁ ଆସିଲେ । ବୋଥା-ସ୍ମଟ୍ସ୍, ହେର୍ଟ୍ସୋଗ୍ ଶ୍ରମିକଦଳ, ହେର୍ଟ୍ସୋଗ୍-ସ୍ମଟ୍ସ୍ ଓ ସ୍ମଟ୍ସ୍‌ଙ୍କର ସରକାରମାନେ ଆପଣା ଆପଣାର ଶାସନକାଳରେ ଏହିସବୁ ଆଇନ୍‌ର ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ ।

ହେର୍ଟ୍ସୋଗ୍‌ଙ୍କର ଶାସନକାଳରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଆପଣାର ନ୍ୟାୟସିଦ୍ଧ ମାର୍ଗରେ ହିଁ ଗତି କରିବାରେ ଲାଗିଥିଲା । ପ୍ରତିରୋଧ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥିଲା, ଏଣେ ଅତ୍ୟାଚାର ମଧ୍ୟ

ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥିଲା । ୧୯୨୮-୧୯୨୯ରେ ନେଟାଲ୍ ରାଜ୍ୟରେ ମଦ ତିଆରି କରିବା ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ କେତେକ କଟକଣାକୁ ଭିତ୍ତି କରି ଅଶାନ୍ତି ଓ ହିଂସାତ୍ମକ ଆନ୍ଦୋଳନମାନ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା, କର ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ପ୍ରତିବାଦ ସ୍ୱରୂପ ଡରବାନ୍ ରାଜ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଅଶାନ୍ତି ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ୧୯୩୦ରେ ଡିର୍ସେଷ୍ଟାର୍‌ଠାରେ ଏକ ପ୍ରତିବାଦ-ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ଡରବାନ୍‌ରେ ପାସ୍‌ପୋର୍ଟ-ବିରୋଧୀ ଏକ ପ୍ରଦର୍ଶନ ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ଗୋରାଜାତି ଦେଶରେ ମାଲିକ ହୋଇ ରହିବାର ମୂଲ୍ୟ ଦିନକୁଦିନ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଲା ଓ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଶବଦ୍ୱାରା ହିଁ ପ୍ରାୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତଃ ଏହି ମୂଲ୍ୟ ଦେବାକୁ ପଡୁଥିଲା ।

ଏହିସବୁ ଅଶାନ୍ତିର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସ୍ୱରୂପ କେବଳ ଗୋରାଲୋକଙ୍କୁ ନେଇ ଗଢ଼ା ହୋଇଥିବା ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ୍ ସରକାର ହାତରେ କ୍ରୁରତର କ୍ଷମତାମାନ ଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ଖଣ୍ଡିଆଖାବରା ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ମଣିଷ ଯଦି ବେଦନା ସହିନପାରି ତଥାପି ଚିତ୍କାର କରୁଚି, ତେବେ ଆଉଥରେ ଗୁଳିମାରି ତା'ର ଚିତ୍କାରକୁ ଶେଷ କରିଦିଅ,— ଏହାହିଁ ଅନୁସୃତ ନୀତି ହୋଇ ରହିଲା ।

କ୍ଷମତାକୁ ଆସିବା ପରଠାରୁ ହେର୍ଟ୍‌ସୋଗ୍ ଯେଉଁ ସୁଯୋଗ ଲାଗି ଚାକି ବସିଥିଲେ, ହେର୍ଟ୍‌ସୋଗ୍ ଓ ସ୍ମଟ୍‌ସ୍‌ଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱରେ ମିଳିତ ସରକାର ସ୍ଥାପିତ ହେବାପରେ ତାଙ୍କୁ ଠିକ୍ ସେହି ସୁଯୋଗ ମିଳିଗଲା । ଆପଣାର ମତଲବକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ସକାଶେ ହେର୍ଟ୍‌ସୋଗ୍ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ଦୁଇତୃତୀୟାଂଶ ସଂଖ୍ୟାଧିକ୍ୟ ଚାହୁଥିଲେ । ଇଉନିଅନ୍ ଆକ୍ଟଭିତରେ ଗଳିକନ୍ଧି ପରି ରହିଯାଇଥିବା କେତୋଟି ଧାରାଉପରେ ଆକ୍ରମଣ ଆରମ୍ଭ କରିବା ତାଙ୍କର ମତଲବ ଥିଲା । ଆଜିଯାଏ ସେ ବିଧାନସଭାର ଦୁଇତୃତୀୟାଂଶ ଲାଭ କରିବାରେ ଅସମର୍ଥ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏବେ ସ୍ମଟ୍‌ସ୍‌ଙ୍କର ସହଯୋଗ ଫଳରେ ତାଙ୍କୁ ସେହି ସାମର୍ଥ୍ୟ ମିଳିଗଲା । ଆପଣା ଭିତରେ ବୁଝାମଣା କରି ସେମାନେ ୧୯୧୩ ମସିହାରୁ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ଭୂମି-ଆଇନ୍‌କୁ ଅଧିକ କଠୋର କରିବାକୁ ମସୁଧା କଲେ ଏବଂ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି ରାଜନୀତିକ ସୁବିଧା ଦେଲାଭଳି ଅବଶିଷ୍ଟ ରହିଯାଇଥିବା ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ନିର୍ମୂଳ କରିଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ ।

ସ୍ମଟ୍‌ସ୍ ଓ ହେର୍ଟ୍‌ସୋଗ୍‌ଙ୍କର ଏହି ପରସ୍ପର-ସହଯୋଗୀ ଯୋଜନା ଫଳରେ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟରେ ଦୁଇଟି ନୂଆ ଆଇନ୍ ପାସ୍ ହେଲା । କୌଣସି କାରଣ ବଶତଃ ଏହି ଆଇନ୍ ଦୁଇଟିକୁ ଏବେମଧ୍ୟ ହେର୍ଟ୍‌ସୋଗ୍ ବିଲ୍ ବୋଲି କୁହାଯାଉଚି । କଳା ଭୋଟ ଆଇନ୍ ଫଳରେ କୌଣସି ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ପାଇଁ କେବେହେଲେ ଭୋଟ୍‌ଦେବାର ଯୋଗ୍ୟତା ହାସଲ କରିବାକୁ ଅସମ୍ଭବ କରି ଦିଆଗଲା । ଏଥିପୂର୍ବରୁ ଭୋଟ୍ ଅଧିକାରର ପରିସରକୁ କିଞ୍ଚିତ୍ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ କରିପାରିବାର କେତେକ ସମ୍ଭାବନା ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା । କେପ୍ ପ୍ରଦେଶରେ ଭୋଟ୍-ତାଲିକାରେ କେତେ ହଜାର ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ନାମ ମଧ୍ୟ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ନୂଆ ଆଇନ୍ ପାସ୍‌ହୋଇ ଆମଲାଗି ଭୋଟ୍-ଅଧିକାରର ସକଳ ଦ୍ୱାରକୁ ବନ୍ଦ କରି ଦିଆଗଲା ।

ଏତିକିବେଳେ ଦୁଇ ଜେନେରାଲ୍ ମିଶି ଆମଲାଗି ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ବାହାରିଲେ । ସମ୍ଭବତଃ ସେମାନେ ଏହାକୁ ଆମକୁ ତୋଷ କରିବାର ଏକ ଉପାୟ ବୋଲି ମନେ କରିଥିଲେ । ଭୋଟଦାତା-ମଣ୍ଡଳିର ଏକ ଜଟିଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାଦ୍ୱାରା ଏଥିରେ ଆମକୁ ଚାରିଜଣ ସିନେଟ୍-ସଭ୍ୟ ଓ ଆସେମ୍ବ୍ଲି ଲାଗି ତିନିଜଣ ସଭ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେବାର ମସୁଧା ହୋଇଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ କେବଳ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରାଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ହିଁ ଆମର ସଭ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ କରିବାର ଅନୁମତି ମିଳିଥିଲା ।

ଏଥି ସହିତ ସେମାନେ ନୂଆ କରି ଏକ କଳା ପ୍ରତିନିଧି କାଉନ୍‌ସିଲ (Natives' Representative Council) ମଧ୍ୟ ବସାଇଲେ । ସରକାରୀ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ-ବିଭାଗର ସେକ୍ରେଟରୀ କଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ଚାରିଜଣଯାକ ପ୍ରଧାନ କମିଶନର୍ ଏବଂ ନିର୍ବାଚିତ ତଥା ନିଯୁକ୍ତ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ ନେଇ ଏହି କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଏଥିରେ ଥିବା କଳା ସଭ୍ୟମାନଙ୍କର କେବଳ ପରାମର୍ଶ ଦେବାର ହିଁ ଅଧିକାର ରହିଲା । ସେମାନେ ବୋଧହୁଏ ଭାବିଥିଲେ ଯେ ଆମକୁ କେବଳ ନିଷ୍ଫଳ ଭାବରେ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ପାରିଲେ ଆମର ରାଜନୀତିକ ଆକାଂକ୍ଷା ଓ ଆର୍ଥିକ ଅସମର୍ଥତାମାନ କାଳକ୍ରମେ ପଛକୁ ରହିଯିବ ।

କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି ପାସ୍ ହୋଇଥିବା ଭୂମି ଓ ମାରଫତଦାରୀ ଆଇନ୍‌ଦ୍ୱାରା ଭୂମିସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ପରିସ୍ଥିତିରେ କୌଣସି ପ୍ରକୃତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇନଥିଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ୧୯୧୩ ମସିହାରୁ ଅନୁସୃତ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ବିଧି ଗୁଡ଼ାକୁ କେବଳ ଏକାଠି କରି ଗୋଟାଏ ଆଇନ୍‌ରେ ଗୁନ୍ଥି ଦିଆଗଲା, ଏବଂ ଫଳରେ ଆମେ କଳାଲୋକେ ଆହୁରି ଅଧିକ ସଫଳ ଭାବରେ ଦେଶର ମାତ୍ର ୧୩% ଭୂମିକୁ ଆଦରି ରହିବାକୁ ବାଧ ହେଲୁ । ଆଇନ୍‌ଟିର 'ମାର୍‌ଫତଦାରୀ' ସମ୍ପର୍କୀୟ ଧାରାଟିରୁ ଆମ ମନରେ ଗୋଟାଏ ଧାରଣା ଜନ୍ମିଥିଲା ଯେ ଆମର ଜନବହୁଳ ବସତି ଓ କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଅନନୁକୂଳ 'ରିଜର୍ଭ' ଜମିର ସମସ୍ୟାମାନ ସମାଧାନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସରକାର ଆମଲାଗି ନୂଆ ଅଧିକା ଜମି କିଣିବାର ମତଲବ ହୁଏତ ରଖିଛନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ କଥାରେ ଏହିପରି ଘୋଷଣା ହିଁ କରାଯାଇଥିଲା । ପରେ କିଛିତ୍ ଭୂମି ମଧ୍ୟ କିଣାଗଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଚିଶବର୍ଷ ଭିତରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସରକାରମାନେ ସେତେବେଳେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦିଆଯାଇଥିବା ଅଧିକା ଭୂମିର ମାତ୍ର ୭୫% କିଣି ପାରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ୧୩%ରୁ କମ୍ ଜମିକୁ ଆଦରି ରହିଚୁ । ଆଉକିଛି ଅଧିକ ଜମି ବିକ୍ରୀ କରିବାକୁ ଗୋରା ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବାରେ ମଧ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ସରକାର ନାନା ଉତ୍କଟ ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଚନ୍ତି । ଯଦି କେବେହେଲେ ଆମେ ଆମର ଜମି କ୍ରୟ କରିବା ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ସୀମା ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଦେଉଥିବା ଆଇନ୍‌ର ସମର୍ଥନ କରିଥାନ୍ତୁ ବା ଗୋରାମାନଙ୍କ ତରଫରୁ ଦିଆଯାଉଥିବା

ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଉପରେ ଆସ୍ଥା ସ୍ଥାପନ କରିଥାନ୍ତୁ, ତେବେ ପଚିଶବର୍ଷ ପରେ ଆଜି ଆମକୁ ବଡ଼ ମର୍ମନ୍ତୁଦ ଭାବରେ ଚେତିବାକୁ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା, ଆମର ସକ
ଭାବରେ ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ସୌଭାଗ୍ୟ ବଶତଃ

(୯)

ହେର୍ଟ୍ସୋଗ୍ ଆଇନ୍

ଆଡ଼ାମ୍ସ୍ କଲେଜରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବାବେଳେ ତଥା ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେଠାରେ ପ୍ରମୁଖରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ସେତେବେଳର ସରକାରୀ ଆଫ୍ରିକା ବିଭାଗ ଥରେ ମୋତେ ପ୍ରମୁଖ ଓ ନେତାମାନଙ୍କର ଏକ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିଥିଲେ । ହେର୍ଟ୍ସୋଗ୍ ବିଲ୍ ଦୁଇଟିର ବିଭିନ୍ନ ଧାରାଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବାଲାଗି ଏହି ସମ୍ମିଳନୀ ଡକାଯାଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ବିଲ୍ ଦୁଇଟି କେବଳ ଚିଠା ଆକାରରେ ହିଁ ରହିଥିଲା ଏବଂ କଳାଙ୍କ ଲାଗି ଆଇନ୍ ପ୍ରଣୟନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ କଳାଙ୍କ ସହିତ ସେହି ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବାଲାଗି କିପରି ସଦିଚ୍ଛା ରହିଚି, ବାହାରକୁ ଏହାହିଁ ଦେଖାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସମ୍ମିଳନୀଟି ବସିଥିଲା । କେବଳ ନେଟାଲ୍ ରାଜ୍ୟ ଲାଗି ଡକାହୋଇଥିବା ସମ୍ମିଳନୀକୁ ମୁଁ ଆମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି, କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ଅନୁରୂପ ସମ୍ମିଳନୀମାନ ଡକାଯାଇଥିଲା ।

ସମ୍ମିଳନୀରେ ଅନେକ ଅତୁଆ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲା । ଅସ୍ଥାୟୀଭାବେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ଜୁଲୁଜାତିର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରମୁଖ ସମ୍ମିଳନୀର ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ନେଟାଲ୍ ଶାଖାର ସଭାପତି ଡାକ୍ତର ଦୁବେ ସମ୍ମିଳନୀରେ ତାଙ୍କ ତରଫରୁ ସଭାପତିର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଇଥିଲେ । ଆଲୋଚନା ସରିବାପରେ ସମ୍ମିଳନୀର ନିଷ୍କର୍ଷଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ବିବରଣୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାଲାଗି ଏକ କମିଟି ତିଆରି ହେଲା ଓ ରେଭରେଣ୍ଡ୍ ଏ. ମତିମ୍‌କୁଲୁ ଏହି କମିଟିର ସଭାପତି ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟବଶତଃ ସେ କମିଟିର କେତୋଟି ଅଧିବେଶନରେ ଅନୁପସ୍ଥିତ ରହିଯିବାରୁ ମୋତେ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଇବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ଅନେକ ପରିଶ୍ରମ କରି ଆମେ ବିବରଣୀଟିଏ ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲୁ, ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଆଇନ୍‌ଟିର ନାନା ବିଶଦ ଟୀକା ଓ ସମାଲୋଚନା ଏଥିରେ ରହିଥିଲା । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିବରଣୀଟିକୁ ନେଇ ଆମେ ରେଭରେଣ୍ଡ୍ ମ୍‌ତିମ୍‌କୁଲୁଙ୍କ ହାତରେ ଦେଲୁ ଓ ଆଶା କରିଥିଲୁ ଯେ କମିଟିର ସଭାପତି ହିସାବରେ ସେ ଏ ବିଷୟରେ ଉପଯୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟବିଧାନ କରିବେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଆଖି ବୁଲାଇ ଆଣିବାପରି ବିବରଣୀଟିକୁ ଥରେ ଦେଖିନେଲେ ଓ କହିଲେ : ''ନାହିଁ, ମୁଁ ଏହି ବିବରଣୀଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବି ନାହିଁ ।''

ଜୁଲୁଜାତିର ସଂସ୍କାର ଅନୁସାରେ ଆମେ ଆମର ବିସ୍ମୟକୁ ଗୋପନ ରଖିଥିଲୁ ଏବଂ ଆପଣା କମିଟିଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ବିବରଣୀକୁ ସେ କାହିଁକି ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ, ଏହାରି କାରଣ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲୁ । ସେ ନିଜେ ଏକୁଟିଆ ଗୋଟିଏ ବିବରଣୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ ବୋଲି ଆମକୁ କହିଲେ ।

ଆପଣାର ବିବରଣୀଟି ତିଆରି କରିସାରିବା ପରେ ସେ ଆମକୁ କହିଲେ : ''ମୋର ଏହି ବିବରଣୀଟି ସରକାରୀ ନୀତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ତିଆରି ହୋଇଚି । ସରକାରୀ ମତଲବର ଆୟତନ ଭିତରୁ ଗୁଡ଼ାଏ ଦୂରକୁ ବାହାରି ଯିବାଟା ଆମ ପକ୍ଷରେ ଆଦୌ ଉଚିତ ହେବନାହିଁ ।'' ଆମେ ପରେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲୁ ଯେ ସରକାରୀ ଆଫ୍ରିକା-ବିଭାଗର ଜଣେ କିରାନି ବେସରକାରୀ ଭାବରେ ଏହି ବିବରଣୀଟି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ ଅନେକ ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶନ କରାଇ ଦେଇଚନ୍ତି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମ୍‌ତିମ୍‌କୁଲୁଙ୍କର ପ୍ରବୀଣ ବୟସପ୍ରତି ସକଳ ସମ୍ମାନ ରଖି ତଥାପି ଆମେ ଆମର ମତ ଉପରେ ଜୋର ଦେବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲୁ ।

କିନ୍ତୁ ସେ ନାସ୍ତି କରି କହିଲେ : ''ନାଇଁ,-ନାଇଁ,- ତୁମେମାନେ ଟୋକା ଲୋକ, ତୁମମାନଙ୍କର ବୟସ କେବଳ ଅପାକଳ ।''

ପ୍ରକୃତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ସେ କମିଟିର ବିବରଣୀଟିକୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରି ନିଜେ ଲେଖିଥିବା ବିବରଣୀଟି ଦାଖଲ କରିଥିଲେ । ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ ଅନ୍ତରୀପ ପ୍ରଦେଶରେ ଭୋଟ-ଅଧିକାରରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଥିବା ଆପଣା ଭାଇମାନଙ୍କର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ପ୍ରତି ନେଟାଲ୍ ରାଜ୍ୟର ଆଫ୍ରିକାବାସୀ କେବଳ ଏକ ଉଦାସୀନ ଭାବ ହିଁ ଦେଖାଇଥିଲେ । ଏବଂ ଆମର ସମ୍ମିଳନୀ ଭୂମିସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ସକଳ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ବିନା ସମାଲୋଚନାରେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଲାପରି ବାହାରକୁ ଜଣାପଡ଼ିଲା । ଜୁଲୁରାଜ୍ୟର କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ପ୍ରଜା ଜେନେରାଲ୍ ହର୍ଜିଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକମତ ବୋଲି ଅତି ଆନନ୍ଦର ସହିତ ଗୋରା କାଗଜରେ ସମ୍ବାଦ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଆମେ ଯୁବକମାନେ ଏଥିରେ ଅତିଶୟ ଚକିତ ଓ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲୁ, କିନ୍ତୁ ରାଜନୀତିକ ଫାନ୍ଦ ଭିତରେ ପଡ଼ିଯାଇଥିବା ଜଣେ ବୃଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହିତ ଆମେ କିପରି ଯେ ଏହି ବିଷୟ ନେଇ ଗୋଳ ଲଗାଇବାକୁ ଯିବୁ, ଏଥିଲାଗି ଆମକୁ କୌଣସି ବୁଦ୍ଧି ଦେଖାଗଲାନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ଘଟଣାଟି ଏତିକିରେ ଇତି ହୋଇ ଯାଇ ନଥିଲା । ମୋର ଅନୁମାନ, ଗୋରା ଶାସନକର୍ତ୍ତାମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଘଟିଥିବା ଘଟଣା ବିଷୟରେ କୌଣସି ସୂତ୍ରରୁ ସବୁ ତଥ୍ୟର ସମ୍ବାଦ ପାଇଲେ ଏବଂ ଏହାଫଳରେ ଏକ ଦ୍ୱିତୀୟ ସମ୍ମିଳନୀ ଡକାଯାଇଥିଲା । ସରକାରୀ ଆଫ୍ରିକା ବିଭାଗର ସମ୍ପୃକ୍ତ ସେହି କିରାନି ଜଣକ ଇଚ୍ଛାକରି ଏହି ସମ୍ମିଳନୀରୁ ଅନୁପସ୍ଥିତ ରହିଥିଲେ । ଅନ୍ତରୀପ ପ୍ରଦେଶର ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ସେମାନଙ୍କର ଭୋଟ-ଅଧିକାରରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେଉଚନ୍ତି, ଏହାର ନିନ୍ଦା କଲେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ମିଳନୀ କଳାମାନେ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟକୁ କେବଳ ଗୋରା ପ୍ରତିନିଧି ପଠାଇପାରିବାର ବିଧାନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସି ଟିପ୍ପଣି କରିନଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଭୋଟଦେବାର ଅଧିକାର ବିଷୟରେ ନେଟାଲ୍ ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ତୀବ୍ର ସମସ୍ୟା ଉପୁଜିନଥିଲା । ଆମେ କଳାଲୋକଙ୍କ ଲାଗି ଭୂମିପରିମାଣକୁ ସୀମାବଦ୍ଧ କରି ଦିଆଯାଉଥିବାର ଆଇନ୍ ବିଷୟରେ ଅଧିକ ଜୋର ଦେଉଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ଆମେ ଏକଥା ମଧ୍ୟ କହିଥିଲୁ ଯେ ସରକାର ଆପଣାର ଘୋଷିତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅନୁସାରେ କଳାମାନଙ୍କ ଲାଗି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ରଖାଯାଇଥିବା ଭୂମିପରିମାଣକୁ ବଢ଼ାଇବାକୁ ଚାହୁଁଥିବାରୁ ଆମେ ଏହି ଆଇନକୁ ଅବଶ୍ୟ ସ୍ୱାଗତ କରିବୁ ।

କଳାମାନଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ଗଢ଼ାଯାଇଥିବା କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ର ନେଟାଲ୍ ରାଜ୍ୟ ତରଫରୁ ସପକ୍ଷ କିମ୍ବା ବିପକ୍ଷରେ କୌଣସି ଦୃଢ଼ ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରାଯାଇ ନଥିଲା । ବୋଧହୁଏ ଜାତିର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରମୁଖ ଏହି କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ର ସଭ୍ୟ ଥିବାରୁ ଜୁଲୁ ପ୍ରଜାମାନେ ଏହାକୁ ଅନେକାଂଶରେ ଏକ ଶୁଭକାମୀ ସଂସ୍ଥାରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିଲେ ।

କେବଳ ଆମକୁ ଶାନ୍ତ କରି ରଖିବାକୁ ହିଁ ଏହି ଦ୍ୱିତୀୟ ସମ୍ମିଳନୀଟି ଡକାଯାଇଥିଲା । ଏହି ସମ୍ମିଳନୀଟି ନ ଡ଼କାଇ ମତିମ୍‌କୁଲୁଙ୍କର 'ବିବରଣୀ'କୁ ପ୍ରକୃତ ବିବରଣୀରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ କାମ ଚଳିଥାନ୍ତା । ଜେନେରାଲ ଦୁହେଁ ଚିରଦିନ ଯାହା କରିବାକୁ ଅଭିଳାଷ ରଖିଥିଲେ, ଠିକ୍ ତାହାହିଁ କରିବାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଭୋଟ ଦେବାର ଅଧିକାରରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେଲେ, ଜମି ଉପରେ ଆମର ଅଧିକାରକୁ ଆହୁରି ସୀମାବଦ୍ଧ କରି ଦିଆଗଲା, ଏବଂ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି ଏକ ପ୍ରତିନିଧି କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ମଧ୍ୟ ଗଢ଼ାଗଲା ।

ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଆଇନ୍‌ଦ୍ୱାରା ଆଉ ଏକ ଫଳ ଫଳିଲା । ଅନ୍ତରୀପ ପ୍ରଦେଶର ପୁରାତନ ନେତାଙ୍କର ପୁତ୍ର ଅଧ୍ୟାପକ ଜାବାଭୁ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ସକଳ ସଂଗଠନଗୁଡ଼ିକର ଏକ ମିଳିତ ସମ୍ମିଳନୀ ଡକାଇବାର ଉଦ୍ୟମ ଆରମ୍ଭ କଲେ, ଏହି ଉଦ୍ୟମର ଫଳସ୍ୱରୂପ ଏକ ନିଖିଳ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ସମ୍ମିଳନୀ ବସିଥିଲା । ୧୯୩୫ ମସିହା ଡିସେମ୍ବରମାସରେ ବ୍ଲୁମ୍‌ଫଣ୍ଟେଇନ୍‌ଠାରେ ଏହି ସମ୍ମିଳନୀ ବସିଥିଲା । ଏଥିରେ ୪୦୦ ଜଣ ପ୍ରତିନିଧି ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ, ଏପରିକି ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ସ୍ପୋର୍ଟ୍-ସଂଗଠନମାନେ ଏହି ସମ୍ମିଳନୀକୁ ପ୍ରତିନିଧି ପଠାଇଥିଲେ । ମୁଁ ଏହି ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯୋଗ ଦେଇନଥିଲି ।

ସମ୍ମିଳନୀ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ସରକାରୀ ଆଇନ୍ ଦୁଇଟିର ନିନ୍ଦାବାଦ କରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଏହି ବିଷୟରେ ସମ୍ମିଳନୀର ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଉତ୍କଟ ମତଭେଦମାନ ମଧ୍ୟ ଉପୁଜିଥିଲା । ସାଧାରଣ ଭାବରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ସମ୍ମିଳନୀର ଯୁବକ-ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଆଇନ୍ ଦୁଇଟିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ନରମବାଦୀ ଦୃଷ୍ଟିସମ୍ପନ୍ନ ବୟସ୍କ ବୃଦ୍ଧବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଆଇନ୍ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଟିକିନିଖି ସବୁ ବିଷୟର ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ ଓ ମୂଳ ସରକାରୀ ନୀତିର କୌଣସି ସମାଲୋଚନା ନକରି କେବଳ ଏଠିସେଠି କିଞ୍ଚିତ୍ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ପରାମର୍ଶ ଦେବାକୁ ହିଁ ଉଚିତ ମନେ କରୁଥିଲେ । ହେର୍ଟ୍‌ସୋଗ୍ କେତେକ ବୃଦ୍ଧ ନେତାଙ୍କୁ ଡକାଇ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିଥିଲେ, ଏହି କଥାବାର୍ତ୍ତା ପରେ ନେତାମାନେ ବେଶ୍ ପ୍ରସନ୍ନ ଓ ଶୀତଳ ହୋଇ ଫେରିଲେ । କଣ ପାଇଁ ସେମାନେ ଏପରି ତୁଷ୍ଟ ହୋଇଗଲେ, ମୁଁ ସେକଥା କହି ପାରିବିନାହିଁ । ସବୁ ଅଭିନୟ ସତ୍ତ୍ୱେ ବିଲ୍ ଦୁଇଟି ଆଇନ୍‌ରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା ।

ଏହି ଘଟଣାଟି ପରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ବିଲ୍‌ଦୁଇଟି ଆଇନ୍‌ରୂପେ ପାସ୍ ହେବାପରେ ଆମର ସମ୍ମିଳନୀରେ ପ୍ରବୀଣ ଓ ନବୀନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ମତଭେଦ ଆହୁରି ତୀକ୍ଷ୍ଣ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ନବୀନମାନେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି ଗଢ଼ାହେବାକୁ ଯାଉଥିବା ପ୍ରତିନିଧିସଭାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ବୟକଟ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ, ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟରେ ଆମର ପ୍ରତିନିଧିରୂପେ ଗୋରା ସଦସ୍ୟଙ୍କୁ ଭୋଟ ଦେଇ ନିର୍ବାଚନ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ଚାହୁଁନଥିଲେ । ବୁଢ଼ାମାନେ କହୁଥିଲେ : ''ପଡ଼ିଆ ଗାଈକୁ ତଥାପି ଦୁହିଁବାର ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଉଚିତ । ଗୋରାମାନେ ଆପଣା ସାଧୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବିଷୟରେ ଯେଉଁସବୁ ଘୋଷଣା କରିଚନ୍ତି, ଆମର ଆଉଥରେ ସେହି ସାଧୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ପରୀକ୍ଷା କରିବା ଉଚିତ ।''

ଶେଷକୁ ବୁଢ଼ାମାନଙ୍କର କଥା ହିଁ ରହିଲା । ନବୀନମାନେ ଏହାପରେ କଂଗ୍ରେସ ଜରିଆରେ ଆପଣାର ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାର ଉଦ୍ୟମ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଓ ଏହାଫଳରେ କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ଏକ ନୂତନ ଓ ଶକ୍ତିଦାୟୀ ସଂଗ୍ରାମ-ମନୋଭାବ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିଥିଲା ।

ନିଖିଳ ଆଫ୍ରିକା ସମ୍ମିଳନୀ ଫଳରେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ରାଜନୀତିକ ଜୀବନରେ ଗୋଟିଏ କୁଫଳ ଫଳିଥିଲା । କେବଳ ହେର୍ଟ୍‌ସୋଗ୍ ବିଲ୍‌ଦୁଇଟି ବିଷୟରେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାକୁ ଏହି ସମ୍ମିଳନୀଟି ବିଶେଷ ଭାବରେ ଡକାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ମିଳନୀର କାର୍ଯ୍ୟକର୍ତ୍ତାମାନେ ଏହାକୁ ଏକ ସ୍ଥାୟୀ ଅନୁଷ୍ଠାନରୂପେ ରଖିବାକୁ ମନ ବଳାଇଥିଲେ । ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଏହି ମନୋଭାବର ବିରୋଧ କରିଥିଲା, ଅବଶ୍ୟ ଏହାର କେତେଜଣ ସମ୍ମାନସ୍ଥାନୀୟ ସଭ୍ୟ ଅନ୍ୟମତ ପୋଷଣ କରୁଥିଲେ । କଂଗ୍ରେସ ଆପଣାର ଯୁକ୍ତି ଦେଖାଇ କହୁଥିଲା ଯେ ଏହା ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ରାଜନୀତିକ ସଂଗଠନ ହୋଇ ରହିବ ଓ କେବଳ ଚର୍ଚ୍ଚା ଓ

ଆଲୋଚନାରେ ଆପଣାକୁ ବୁଡ଼ାଇ ରଖିବନାହିଁ । କଂଗ୍ରେସର ସଭ୍ୟ ଥିବା ଯୁବକମାନେ କଂଗ୍ରେସକୁ ଏକ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଲାଗି ସଂଗଠିତ କରିବାକୁ ଚାହୁଥିଲେ । ତେଣୁ ରାଜନୀତିକ ଓ ଅରାଜନୀତିକ ନାନା ଛୋଟ ବଡ଼ ସମିତି ଓ ସଂଗଠନମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଭିଲ୍ଲା ଭାବରେ ଗଢ଼ା ହୋଇଥିବା ସମ୍ମିଳନୀ ସହିତ ଆପଣାକୁ ମିଶାଇଦେଲେ କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ନାନା ବାଧା ଆସି ପହଞ୍ଚିବ ବୋଲି ଏମାନେ ଆଶଙ୍କା କରୁଥିଲେ । ଖାଲି ପାଟିତୁଣ୍ଡ ନକରି ଏଥର କିଛି କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ କରିବାକୁ ହେବ, କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ଏହିପରି ଏକ ମନୋଭାବ କ୍ରମେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଥିଲା । କେବଳ ନିରର୍ଥକ ଆଲୋଚନାରେ କାଳକ୍ଷେପଣ କରିବା କ୍ରମେ ଅତୀତର ଏକ ଇତିହାସ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଯାଉଥିଲା ।

ଏହିସବୁ କାରଣରୁ କଂଗ୍ରେସ ଆପଣା ପଥ ଅନୁସରଣ କରିବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି କଲା । ସମ୍ମିଳନୀ ମଧ୍ୟ ରହିଲା ଓ ଅଣ-ଇଉରୋପୀୟ ଏକତା ସ୍ଥାପନ କରିବାଲାଗି ଏକ ନୂତନ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କଲା । ଏହି ଏକତା ଆନ୍ଦୋଳନ ତୁଳନାରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ନାନା ବିଭେଦ ବିଭିନ୍ନ ଓ ଅସଂବଦ୍ଧ ଆଉ କୌଣସି ଦ୍ୱିତୀୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅଛି କି ନାହିଁ, ସେଥିରେ ମୋର ଅନେକ ସନ୍ଦେହ ରହିଚି । କେବଳ ଅନ୍ତରୀପ ପ୍ରଦେଶର ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଅଂଶକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଆଉ କୌଣସିଠାରେ କୌଣସି ରାଜନୀତିକ ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ପାରିନାହିଁ ।

କଂଗ୍ରେସ ଏଣିକି କେବଳ ଆପଣା ବାଟରେ ଗଲା, ଏପରି କହିବା କଦାପି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯଥାର୍ଥ ହେବନାହିଁ । କଂଗ୍ରେସର କେତେଜଣ ସଭ୍ୟ ମଧ୍ୟ କଂଗ୍ରେସ ଛାଡ଼ି ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯାଇ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ କଂଗ୍ରେସର ସଭାପତି ରେଭରେଣ୍ଡ୍ ଜେଡ୍. ମାହାବନେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ନବୀନମାନଙ୍କର ମତ ସହିତ ସହାନୁଭୂତି ରଖିଥିବା ଡାକ୍ତର କ୍ସୁମାଙ୍କର ନୂତନ ନେତୃତ୍ୱରେ କଂଗ୍ରେସର ଅଧିକାଂଶ ସଭ୍ୟ ଏକ ନୂତନ ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ହେର୍ଟ୍‌ସୋଗ୍ ବିଲ୍‌ଦୁଇଟି ଦେଶରେ ଏକ ଅଚଳ ଅବସ୍ଥାର ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା । ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ବ୍ୟକ୍ତ କରାଯାଇଥିବା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ମତକୁ ସରକାର ଯେ କୌଣସି ଅପେକ୍ଷା ରଖିଲେନାହିଁ, ଏ ବିଷୟରେ ଆଉ କାହାରି କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନଥିଲା । ଏତେଦିନଯାଏ ସରକାର କେତେବେଳେ କଅଁଳିଆ ଭଦ୍ରକଥା କହି ବା କେତେବେଳେ ଆମ ପିଠିକୁ ଥାପୁଡ଼ାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି ଆମକୁ ପୋଷା ମନାଇ ରଖିଚନ୍ତି, ଆମେ ସମସ୍ତେ ଅତି ପରିଷ୍କାର ଭାବରେ ଏକଥା ବୁଝି ପାରିଥିଲୁ ।

ଶେଷରେ ଡାକ୍ତର କ୍ସୁମାଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱରେ କଂଗ୍ରେସ ଆପଣାକୁ ସଂଗ୍ରାମ ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ବାସ୍ତବ ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ବାହାରିଲା । ଆଗେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ କେବଳ ଆପଣାର ଅଭିଯୋଗ ଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଏକମାତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବୋଲି ଭାବୁଥିଲେ.

କଂଗ୍ରେସର ନୂଆ ସଦସ୍ୟମାନେ ଏବେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଆପଣାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ବାହାରିଲେ । କ୍ସୁମାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ (୧୯୪୦-୧୯୪୯) ମଧ୍ୟରେ କ୍ରମେ କଂଗ୍ରେସ ଏକ ନୂତନ ରୂପ ଧାରଣ କରିବାରେ ଲାଗିଲା । ଏଣିକି ଏହା ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ଆପଣାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ ନୀତିକୁ ସୂତ୍ରବଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା । 'ଆଟଲାଣ୍ଟିକ୍ ସନନ୍ଦ' ଓ ମାନବିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଗି ସଂଗ୍ରାମ କରିବାର ପ୍ରେରଣାରେ ଅନୁପ୍ରେରିତ ହୋଇ କଂଗ୍ରେସ ମଧ୍ୟ 'ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଦାବୀ' ବୋଲି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଇସ୍ତାହାରର ଚିଠା କରିଥିଲା । କଂଗ୍ରେସରେ ଯୁବକମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ହିଁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ବ୍ୟକ୍ତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା, ଓ କଂଗ୍ରେସ ଯୁବ-ସଂଗଠନ ସମଗ୍ର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭିତରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସଂକଳ୍ପ ଓ ଜୀବନ ଆଣିଦେଲା । କଂଗ୍ରେସଲାଗି ଏକ ନୂଆ ସମ୍ବିଧାନ ତିଆରି ହେଲା, ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କରିବାପାଇଁ ସଂଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ଯାଉଥିବା ଏକ ସଂଗଠନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଏହି ସମ୍ବିଧାନ ତିଆରି ହୋଇଥିଲା । ଅନୁଷ୍ଠାନର ବ୍ୟବସ୍ଥାପନାକୁ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ବଦଳାଇ ଦିଆଗଲା । ଆଗରୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କୌଣସି ଆକାର ବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନଥିବା ଏକ ସଂସ୍ଥା ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୂପ ଧାରଣ କଲା । ଏହାର ସଦସ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନଟିର ରୂପରେଖକୁ କ୍ରମେ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ ବୁଝିପାରିଲେ ଏବଂ ଦେଶସାରା କଂଗ୍ରେସର ଶାଖାମାନ ଖୋଲିବାଲାଗି ଏକ ଅଭିଯାନ ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ।

ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଯେ ହଠାତ୍ ରାତିକ ଭିତରେ ଏକ ଦୋଷଶୂନ୍ୟ ଆଦର୍ଶ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଗଲା, ମୁଁ କଦାପି ଏପରି ଏକ ଦାବୀ କରିବାକୁ ଯାଉନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ ଏକ ଆଦର୍ଶ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣସାମର୍ଥ୍ୟସମ୍ପନ୍ନ ଅନୁଷ୍ଠାନ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଏବଂ ଏହାକୁ ହିଁ ମୁଁ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନର ଏକ ବଡ଼ ଅସୁବିଧା ବା ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ବୋଲି କହିବି । ବିଶେଷତଃ ଜାତୀୟବାଦୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବାଧା ଓ ପ୍ରତିବନ୍ଧକକୁ ଦେଶରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାର ପ୍ରଶସ୍ତ କ୍ଷେତ୍ର ମିଳୁଥିବା ଦିନଠାରୁ ଏହା ହିଁ ଆମର ବଡ଼ ଅଭାବ ହୋଇ ରହିଚି । ଅବଶ୍ୟ କଂଗ୍ରେସର ଅବସ୍ଥାରେ ଦିନକୁଦିନ ଅନେକ ଉନ୍ନତି ହୋଇଚି ଏବଂ ଡାକ୍ତର କ୍ସୁମାଙ୍କୁ ହିଁ ଏହି ଉନ୍ନତି ଲାଗି ଅନେକ ଗୌରବ ଦେବାକୁ ହେବ । ଏହି ଉନ୍ନତି ଫଳରେ ହିଁ ଆମେ ଆମର ପ୍ରକୃତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ବୁଝିପାରିଚୁ ଏବଂ ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ଅନୁଧାବନ କରିବାଲାଗି ଅନୁରୂପ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମମାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ସମର୍ଥ ହୋଇଚୁ ।

ମୁଁ ଏଠାରେ 'ଆମେ' ବୋଲି କହିଲାବେଳେ ଏକଥା ଅବଶ୍ୟ ସ୍ମରଣ ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ ଏହି ସମୟରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ୪୦-୪୫ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ କଂଗ୍ରେସର ସଦସ୍ୟ ହୋଇ ନଥିଲି । ଆଡ଼ାମସ୍ କଲେଜର କୂପ ଭିତରୁ ମୁଁ ସେତେବେଳେ ମାତ୍ର ବାହାରକୁ ବାହାରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଥିଲି, ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ଶାସନସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମୋର ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ନିୟୋଜିତ ହେଉଥିଲା, ଆଖୁଚାଷୀମାନଙ୍କ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ମୋତେ କିଛି ସମୟ ଦେବାକୁ ପଡୁଥିଲା; ଏବଂ ଏହି

ସମୟରେ ମୁଁ ଭାରତ-ପରିଦର୍ଶନରେ ମଧ କିଛିଦିନ କଟାଇଥିଲି । କିନ୍ତୁ ବାହାରେ ଥାଇ ସୁଦ୍ଧା ଅତି ଆଗ୍ରହ ଓ ମନୋଯୋଗ ସହିତ ମୁଁ ଆଫ୍ରିକାର ରାଜନୀତିକ ଜଗତରେ ହେଉଥିବା ଘଟଣା-ବିକାଶକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବାରେ ଲାଗିଥିଲି, ଏବଂ ବିକଶମାନ ଏହି ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ତାହାର ଏକ ଅଂଶରୂପେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି ।

କଂଗ୍ରେସରେ ମୋର ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଏକ ଅତି ଆକସ୍ମିକ ଘଟଣା ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗଦେବା ବିଷୟରେ ମୋର ମନରେ ଅବଶ୍ୟ କୌଣସି ଅନିଚ୍ଛା ରହିଥିଲା ବୋଲି ମୁଁ କଦାପି ଦେଖାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବିନାହିଁ । କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ମୁଁ ଅନେକ ଦିନରୁ ପ୍ରଶଂସା କରି ଆସୁଥିଲି । ବିଶେଷତଃ ୧୯୧୩ ଓ ୧୯୩୬ ମସିହାରେ ପାସ୍ ହୋଇଥିବା ଭୂମି-ଆଇନ୍ ଏବଂ ପାସ୍‌ପୋର୍ଟ ବିରୁଦ୍ଧରେ କଂଗ୍ରେସ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିବା ନୀତିପଛରେ ମୋର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁମୋଦନ ରହିଥିଲା । ଲୋକମାନଙ୍କର ଉତ୍ଥାନ ଓ ନାନା ପ୍ରବଳ ବାଧା ଓ ବନ୍ଧନର ଦୂରୀକରଣ ଲାଗି ଏକ ସଂଗଠିତ ଅନୁଷ୍ଠାନରୂପେ କଂଗ୍ରେସ ସଂଗ୍ରାମ କରି ଆସୁଥିଲା । (ଦେଶର ଶାସନରେ ଆମ କଳାଲୋକଙ୍କୁ ମଧ ସମାନ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଅଧିକାର ମିଳୁ, ସେତେବେଳେ ଆମର ଏହି ଅଭିଳାଷ ବାହାରକୁ ପ୍ରକାଶ ପାଇନଥିଲା ।) ସେତେବେଳେ କେବଳ ଔପଚାରିକ ଅର୍ଥକୁ ବାଦ୍ ଦେଲେ ମୁଁ ଓ ମୋର ଜାତିଭାଇମାନେ କଂଗ୍ରେସର ହିଁ ଏକ ଅଂଶ ହୋଇ ରହିଥିଲୁ । କଂଗ୍ରେସର ତାଲିକାଭୁକ୍ତ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ପରି ମୋ'ଲାଗି ମଧ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ "ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ପ୍ରହରୀ" ହୋଇ ରହିଥିଲା ।

ନିମ୍ନଲିଖିତ ଭାବରେ ହିଁ ମୁଁ କଂଗ୍ରେସରେ ବିଧାନଗତ ଭାବରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି । ସେତେବେଳେ ଡାକ୍ତର ଦୁବେ ନେଟାଲରାଜ୍ୟରେ କଂଗ୍ରେସର ନେତା ଥାଆନ୍ତି । ସେ ଆଗରୁ ଅନୁଷ୍ଠାନଟିର ପ୍ରଥମ ସଭାପତିରୂପେ ମଧ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଉଦାର ଦୃଷ୍ଟି ଓ ବୁଦ୍ଧିସମ୍ପନ୍ନ ଏହି ଡାକ୍ତର ଦୁବେ ଆଫ୍ରିକାର ରାଜନୀତିରେ ଜଣେ ପୁରୋଧା ଓ ଗୁରୁଜନ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ୧୯୪୫ ମସିହାରେ ସେ ହଠାତ୍ ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ପଡ଼ିବାରୁ କଂଗ୍ରେସର କର୍ଣ୍ଣଧାର ହେବାର ଦାୟିତ୍ୱ ସରକାରୀ ସଭାପତି ରେଭରେଣ୍ଡ୍ ମ୍‌ତିମ୍‌କୁଲୁଙ୍କ ହାତରେ ଆସି ପଡ଼ିଥିଲା । ଦଶବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଥରେ ଏହି ରେଭରେଣ୍ଡ୍ ମ୍‌ତିମ୍‌କୁଲୁ ହେଟ୍‌ସୋଗ୍ ଆଇନ୍ ବିଷୟରେ ନିର୍ବାଚିତ କମିଟିର ବିବରଣୀକୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରି ତାହା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଆପଣାର ବିବରଣୀଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ଡାକ୍ତର ଦୁବେ ପୀଡ଼ିତ ହେବାର କିଛିଦିନ ପୂର୍ବରୁ ନେଟାଲ କଂଗ୍ରେସ ନାନାପ୍ରକାର ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ପୀଡ଼ିତ ହେବାର ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ ଡାକ୍ତର ଦୁବେ ପରଲୋକ ଗମନ କରିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଆମେ ଯୁବକମାନେ ଆଶଙ୍କା କରିବାକୁ ଲାଗିଲୁ ଯେ ଡାକ୍ତର ଦୁବେ କଂଗ୍ରେସଭିତରେ ଯେଉଁସବୁ ଆଦର୍ଶର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିଥିଲେ, ତାଙ୍କ ଅନ୍ତେ ଏଣିକି ସେସବୁ ହୁଏତ ଭାଙ୍ଗିରୁଜି ଯିବ । ତେଣୁ ଡାକ୍ତର ଦୁବେଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାଲାଗି

ଆମେ କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ଆସି ସମବେତ ହେବାଲାଗି ଓ ସେ ପକାଇ ଯାଇଥିବା ମୂଳଦୁଆ ଉପରେ କିଛି ଗଢ଼ିପାରିବାଲାଗି ଏକ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କରିଥିଲୁ । ଅନେକାଂଶରେ ଏହା ଆମ ପକ୍ଷରେ ଡାକ୍ତର ଦୁବେଙ୍କ ପ୍ରତି ରହିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅନୁରକ୍ତିର ଏକ ନିଦର୍ଶନ ଥିଲା ।

ଦୀର୍ଘ ଅନେକ ବର୍ଷ ଧରି ନେଟାଲ ରାଜ୍ୟରେ ଶ୍ରମିକନେତା ଏ. ଡବ୍ଲିଉ. ଜି. ଚାମ୍ପିଅନ୍ ଡାକ୍ତର ଦୁବେଙ୍କର ପ୍ରବଳ ବିରୋଧ କରି ଆସୁଥିଲେ । ଆସନ୍ନ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ବାର୍ଷିକ ଅଧିବେଶନରେ ଚାମ୍ପିଅନ୍ ଏବଂ ମ୍ତିମ୍‌କୁଲୁ ଉଭୟେ ନେଟାଲ୍ ରାଜ୍ୟରେ କଂଗ୍ରେସର ସଭାପତିପଦ ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୋଇଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ପଛରେ ସେମାନଙ୍କ ଆପଣା ଅନୁଗାମୀମାନଙ୍କର ଦୃଢ଼ ସମର୍ଥନ ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା ।

ମୋର ଏଠାରେ କହିରଖିବା ଉଚିତ ଯେ ଏହିସବୁ ବାର୍ଷିକ ଅଧିବେଶନ ସେତେବେଳେ ଏକ ବଡ଼ ସାଧାରଣ ବ୍ୟାପାର ଥିଲା । ଏହି ଅଧିବେଶନରେ ଯୋଗ ଦେଇ ଚର୍ଚ୍ଚାଲୋଚନାରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ କେବଳ ଫାଟକ ପାଖରେ ଆପଣାର ଚାନ୍ଦାଟି ଦାଖଲ କରିଦେବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ଅଧିକ କିଛି କରିବାକୁ ପଡୁନଥିଲା । ସେତେବେଳେ ନେଟାଲ୍ ରାଜ୍ୟର କଂଗ୍ରେସ ଅନୁଷ୍ଠାନ କେବଳ ଏହି ବାର୍ଷିକ ଅଧିବେଶନ ଭିତରେ ହିଁ ସୀମାବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିଲା ଏବଂ ଯେକୌଣସି ଉପାୟରେ ତିଷ୍ଠି ରହି ପାରିଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ କଂଗ୍ରେସ ଆଗରେ ନାନା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଏକ ସମୁଦ୍ର ପଡ଼ିରହିଥିଲା । ଅନେକ ସମୟରେ ଏହି ବାର୍ଷିକ ଅଧିବେଶନମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ କନ୍ଦଳ ଓ ଅରାଜକତା ଉପୁଜିଥିଲା, ଆଗରୁ କେତେକ ଉପଲକ୍ଷରେ ଏକାଧିକ ପ୍ରତିନିଧି ଝରକା ଡେଇଁ ଅଧିବେଶନ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା ।

ଡାକ୍ତର ଦୁବେ ଅସୁସ୍ଥ ହୋଇ ପଡ଼ିବାପରେ ଯେଉଁ ଅଧିବେଶନଟି ବସିଥିଲା, ସେଥିରେ ମ୍ତିମ୍‌କୁଲୁ ସଭାପତିର ଆସନରେ ବସିଥିଲେ । ସେ ଅବହେଳା ବଶତଃ ସକାଳେ ଅଧିବେଶନରେ ଯୋଗ ଦେଉଥିବା ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କର ପରିଚୟ-ପତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ତନଖି ଦେଖି ପାରିନଥିଲେ । ଅପରାହ୍ନରେ, କେତେକ ଅଣ-ପ୍ରତିନିଧି ଅଧିବେଶନରେ ଆଲୋଚନା ଓ ଭୋଟ ଗ୍ରହଣରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରି ସାରିବାପରେ ସେ ଏକଥା କରିବାକୁ ବାହାରିଲେ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅତି ଯଥାର୍ଥ କାରଣ ଦେଖାଇ ଚାମ୍ପିଅନ୍ ଏହାର ବିରୋଧ କଲେ । ଫଳରେ ଅଧିବେଶନରେ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ଉପୁଜିଲା । ମ୍ତିମ୍‌କୁଲୁ ହଠାତ୍ ସଭାପତିଙ୍କ ଆସନ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଗଣ୍ଡଗୋଳ ଆଦୌ କମିଲା ନାହିଁ । ଅଧିବେଶନ ଭାଙ୍ଗିଯିବାକୁ ବସିଥିବାର ଏହି ଉତ୍ୟକ୍ତ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମୁଁ ହଠାତ୍ ମଞ୍ଚଉପରକୁ ଯାଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶାନ୍ତଭାବରେ ବସିବାକୁ ନିବେଦନ କରିଥିଲି । ମୋର ନିବେଦନ ମାନି ସମସ୍ତେ ନୀରବ ହୋଇଯିବାର ଦେଖି ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ବଡ଼ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି । ଆମେ କଦାପି ଏହି ଅଧିବେଶନକୁ ଏପରି ଅରାଜକ ଭାବରେ ଭାଙ୍ଗି ଯିବାକୁ ଦେବାନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲି । ମ୍ତିମ୍‌କୁଲୁ କାହିଁକି ସଭା ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ, ଆମେ କେହି ତାହାର

କାରଣ ଜାଣିନଥିଲୁ, ତେଣୁ ସେହି ବିଷୟ ନେଇ କଳହ କରିବାରେ କୌଣସି ଯଥାର୍ଥତା ନଥିଲା । ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ସଭାର କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଜଣେ ଅସ୍ଥାୟୀ ସଭାପତି ନିର୍ବାଚନ କରନ୍ତୁ ଓ ସଭାର କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲୁ ବୋଲି ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଣିଲି । ସମସ୍ତେ ମୋର ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବ ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ, ଓ ମୋତେ ହିଁ ଅସ୍ଥାୟୀ ସଭାପତି ରୂପେ ସଭାର କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଇବାକୁ ହେଲା ।

ପ୍ରଥମେ ଆମେ ମେମ୍ବାମାନଙ୍କୁ ଛେଳିମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଲଗା କରିଦେଲୁ । ସେଦିନ ସଭାରେ ବେଆଇନ୍ ଭାବରେ ଅନେକ ଛେଳି ଆସି ପଶି ଯାଇଥିଲେ । ତା’ପରେ ଏକ ଔପଚାରିକ ନିର୍ବାଚନ ହେଲା । ଚାମ୍ପିଅନ୍ ନେଟାଲ କଂଗ୍ରେସର ସଭାପତି ହେଲେ ଏବଂ ମୋତେ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସମିତିରେ ଜଣେ ସଭ୍ୟ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରାଗଲା । ସେହି ଦିନକ ଭିତରେ ଏକାବେଳକେ ଅନେକ ବିସ୍ମୟକର ଘଟଣା ଘଟିଗଲା ।

ଆଡ଼ାମ୍ସ୍ କଲେଜରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବାବେଳେ ମୁଁ ଯେଉଁ ମୌଳିକ ଜୀବନଦୃଷ୍ଟି ଅର୍ଜନ କରିଥିଲି, ଏହି ନୂତନ ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ମୁଁ କେବଳ ତାହାରି ଏକ ଫଳ ବୋଲି ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲି । ଏହାକୁ ମୁଁ ମୋର ଜାତିର ସେବା କରିବାର ଏକ ମାର୍ଗରୂପେ ଗ୍ରହଣ କଲି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଡାକ୍ତର ଦୁବେ ଆଉ କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ନଥିଲେ । ତଥାପି ଚାମ୍ପିଅନ୍‌ଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଜାତିର ସେବା କରିବାରେ ମୁଁ ଡାକ୍ତର ଦୁବେଙ୍କ ପ୍ରତି ରହିଥିବା ମୋର ପ୍ରଗାଢ଼ ଅନୁରକ୍ତିର କୌଣସି ଅବମାନନା କରୁଚି ବୋଲି ଭାବି ପାରିନଥିଲି । ଦୁବେ ଓ ଚାମ୍ପିଅନ୍ ଉଭୟେ ଆପଣା ଆପଣା ବାଟରେ କେବଳ ଆପଣା ଜାତିର ସେବା ହିଁ କରୁଥିଲେ ।

ଜାତୀୟ ସଭାପତିରୂପେ କ୍ସୁମା ଓ ନେଟାଲରେ ଆମର ନେତାରୂପେ ଚାମ୍ପିଅନ୍.— ଏହାଫଳରେ କଂଗ୍ରେସର ଅନେକ କଲ୍ୟାଣ ସାଧିତ ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ମୁଁ ବିଚାର କରୁଚି । ନେଟାଲ କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ଅନେକ ଦିନରୁ ରହିଆସିଥିବା କଂଗ୍ରେସ ଓ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ବିବାଦ କ୍ରମେ ମେଣ୍ଟିଗଲା, ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ କେବଳ ଆପଣା ପ୍ରଦେଶରେ ହିଁ କଂଗ୍ରେସ ଅନୁଷ୍ଠାନର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଚଳାଇବାକୁ ଡାକ୍ତର ଦୁବେ ଯେଉଁ ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରି ଆସୁଥିଲେ, ସେହି ନୀତି ଆଉ ରହିଲାନାହିଁ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରଗାଢ଼ ଅନୁରକ୍ତିର ସହିତ ଜାତୀୟ ଅନୁଷ୍ଠାନଟି ଭିତରେ ଆସି ସମବେତ ହେଲୁ । ପ୍ରଶାସନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ମଧ୍ୟ କଂଗ୍ରେସର ଏକାଧିକ ଶାଖା ଖୋଲି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ବିଧିବଦ୍ଧ ଭାବେ ଚଳାଇବା ଉପରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଗଲା । କଂଗ୍ରେସର ସଭ୍ୟସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏବଂ ପରିଶେଷରେ କଂଗ୍ରେସ ବିଷୟରେ ଆମର ଚିନ୍ତାଧାରା ମଧ୍ୟ ବଦଳିଗଲା । ଏଠିସେଠି କାଆଁଭାଆଁ ଗୋଟାଏ ବା ଦୁଇଟା ଅନୁଗ୍ରହ ବା ସୁବିଧା ହାସଲ କରିବାକୁ କଂଗ୍ରେସର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରୂପେ ନବିଚାରି ଆମେ ଏଣିକି ମୌଳିକ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲୁ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଆକାଶତଳେ ଆମକୁ ଆମର ନ୍ୟାଯ୍ୟ ସ୍ଥାନ

ଓ ନ୍ୟାଯ୍ୟ ଅଧିକାର ମିଳୁ, ଏଣିକି ଏହାହିଁ ଆମର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଦାବୀରେ ପରିଣତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବଳ ଗୋରାମାନେହିଁ ଆମଲାଗି ଆମର ସ୍ଥାନ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରି ଦେଉଥିଲେ ଏବଂ ଆମ ପ୍ରତି ହେଉଥିବା କଠୋର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ବ୍ୟବହାରଗୁଡ଼ିକ କିଞ୍ଚିତ୍ ପରିମାଣରେ କୋହଳ କରାଯାଉ, ପ୍ରଧାନତଃ ଏଇଥିଲାଗି ହିଁ ଆମେ ଗୁହାରି ଜଣାଇ ଆସୁଥିଲୁ ।

ମୁକ୍ତି-ସଂଗ୍ରାମ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗଢ଼ାହୋଇଥିବା ଆହୁରି ଅନେକ ସଂଗଠନ ସହିତ ଯେ କଂଗ୍ରେସ କ୍ରମେ ସହଯୋଗ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା, ଆମ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ତରଫରୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କ୍ସୁମାଙ୍କୁ ହିଁ ଏଥିଲାଗି ସବୁ ଶ୍ରେୟ ଦେବାକୁ ହେବ । ଅବଶ୍ୟ ଜେନେରାଲ୍ ସ୍ମଟ୍ସ୍‌ଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏହି ଗୌରବରୁ କିଞ୍ଚିତ୍ ଭାଗ ଅବଶ୍ୟ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ, କାରଣ ତାଙ୍କରିଦ୍ୱାରା ଜାରି ହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟାୟ-ଆଇନ୍‌ହିଁ ନେଟାଲରାଜ୍ୟର ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଓ ଭାରତୀୟ ମାନଙ୍କୁ ଏକାଠି କରାଇ ପାରିଥିଲା । ଆମ ଦୁଇପକ୍ଷ ଲାଗି ଯେ ଅନେକ ସାଧାରଣ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ରହିଚି, ଆମେ କ୍ରମେ ଏହିକଥା ବୁଝିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲୁ । ଜେନେରାଲ ସ୍ମଟ୍ସ୍ ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକାର ସୀମା ବାହାରେ ସାରା ପୃଥିବୀରେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ରାଜନୀତିକ ନେତା ବୋଲି ପରିଚିତ ହୋଇ ସାରିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଆପଣାର ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକା ଭିତରେ ସେ ଗୋରାଜାତିର ଏକକର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ବିଷୟରେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ନଇଁବାକୁ ଆଦୌ ରାଜୀ ନଥିଲେ । ୧୯୪୬ ମସିହାରେ ନେଟାଲ ରାଜ୍ୟରେ ବାସ କରୁଥିବା ଗୋରାମାନଙ୍କର ସଂତ୍ରସ୍ତତାର ପ୍ରତିକିୟା ସ୍ୱରୂପ ସେ କୁଖ୍ୟାତ 'ଘେଟୋ ଆଇନ୍' ବା ଏସିଆବାସୀ ଭୂମ୍ୟଧିକାର ଆଇନର ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ । ଆଗରୁ ଜାରି ହୋଇଥିବା ୧୯୧୩ ଓ ୧୯୩୬ର ଭୂମି ଆଇନ ପରି ଏହାକୁ 'ଜାତୀୟବାଦୀ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରାଞ୍ଚଳ ଆଇନ୍' (Nationalist Group Areas Act) ର ପୂର୍ବଗାମୀ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ, କାରଣ ଏହି ଆଇନ୍‌ଦ୍ୱାରା ସକଳପ୍ରକାର ଅଧିକାରରୁ ବଞ୍ଚିତ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ପ୍ରଜାମାନେ ଆପଣାର ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ବାସ କରିବାକୁ ବାଧ ହେଲେ ।

ଡାକ୍ତର କ୍ସୁମା ଓ ଡାକ୍ତର ଦାଦୁ (ଭାରତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ସଭାପତି) ଆପଣାର ବୃହତ୍ତର ଓ ଉଦାର ଦୃଷ୍ଟି ଫଳରେ କେବଳ ଆପଣା ଆପଣା ଜାତିର ଅଧ୍ୟୟନକୁ ଡେଇଁ ବିଚାର କରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ, ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ 'ଦାଦୁ-କ୍ସୁମା ଚୁକ୍ତି' ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହେବା ସମ୍ଭବ ହୋଇଥିଲା । ସେହି ଦିନଠାରୁ ଦୁଇ କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ପାରସ୍ପରିକ ସହଯୋଗ କ୍ରମେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାକୁ ଲାଗିଲା ।

(ମୁଁ ଏଠାରେ କହିରଖିବାକୁ ଚାହେଁ ଯେ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଏକ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଦଳ ଏହି ସହଯୋଗ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସମାଲୋଚନା କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ 'ଏକାକୀ' ଆପଣାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରନ୍ତୁ ବୋଲି ଚାହୁଥିଲେ । ଏବେ ଏହି ଦଳ

କଂଗ୍ରେସରୁ ଅଲଗା ହୋଇ 'ନିଖିଳ ଆଫ୍ରିକା କଂଗ୍ରେସ' ବୋଲି ଆଉଗୋଟିଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଠନ କରିଚନ୍ତି ।)

କଂଗ୍ରେସ ଯୁବକ-ସଂଗଠନର ସ୍ଥାପନ ହେବା ଏହି କେତେବର୍ଷର ନୂତନ ଜାଗରଣର ଆଉଏକ ସଙ୍କେତ । ଡାକ୍ତର କ୍ସୁମା ସଭାପତି ହୋଇ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ଥିବା ବୟସ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଯୁବକମାନଙ୍କୁ ଏହାର ନେତୃତ୍ୱରେ ଭାଗ ନେବାର ସୁଯୋଗ ଦେବା ଦୂରେଥାଉ, ସେମାନଙ୍କର କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗ ଦେବାଲାଗି ମଧ୍ୟ କୌଣସିପ୍ରକାର ଉତ୍ସାହ ଦେଖାଉ ନଥିଲେ । ତେଣୁ ଅନୁଷ୍ଠାନଟି ଭିତରେ ଯୁବକମାନଙ୍କର ବିଚାର ଓ ଶକ୍ତିମତ୍ତାର ଏକାନ୍ତ ଅଭାବ ଅନୁଭୂତ ହେଉଥିଲା । କ୍ସୁମାଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ହିଁ ଯୁବକମାନେ କଂଗ୍ରେସ ଭିତରକୁ ଆସିଲେ ଏବଂ କଂଗ୍ରେସ ଉପରେ ଯୁବକ-ସଂଗଠନର ଯେଉଁ ସମଗ୍ର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଲା, ତାହାଦ୍ୱାରା କଂଗ୍ରେସ ଅନେକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉପକୃତ ହୋଇ ପାରିଥିଲା ।

ଏହି ସମୟରେ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୯୩୫ ରୁ ୧୯୪୫ ଭିତରେ ଆଫ୍ରିକାରେ ଏକ ନୂତନ ଜାଗରଣ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିଲା । ଆମ ରାଜ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଆମର ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ଗୋଟିଗୋଟି କରି କାଟି ନିଆଯିବାର ଦୁର୍ଦ୍ଦମ ନୀତିଫଳରେ କ୍ରମେ ଆମର ନିଦ ଭାଙ୍ଗି ଆସୁଥିଲା । ଆମେ କେବଳ ମୂକ ହୋଇ ବସି ରହିଥିବୁ ଓ ମଣିଷ ହିସାବରେ ଆମର ସକଳ ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ଅପହରଣ କରି ନିଆଯାଇ ଆମର ଜୀବନକୁ ନିଃଶେଷ କରି ଦିଆଯାଉଥିବ, ଏଣିକି ନୂତନ ଶକ୍ତି ସହିତ ଏହାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବାର ସଂକଳ୍ପ ମଧ୍ୟ ଆମଭିତରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । କୌଣସି ସରକାରୀ ପଶୁକୁ ନାନା ପ୍ରଲୋଭନ ଦେଖାଇ ଓ ନାନାଭାବେ ଭଣ୍ଡାଇ ତା'ର ପିଠିଉପରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବୋଝ ଲଦିବାର ନୀତି ଚିରକାଳ ସକାଶେ ଚଳି ପାରିବନାହିଁ । ବିଶେଷତଃ ଯଦି ସେହି ପଶୁ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଭାରବାହୀ ପଶୁ ନହୋଇ ମଣିଷ ହୋଇଥିବ, ତେବେ ବୋଲ ମାନି ସହିବାର ଗୋଟାଏ ସୀମାକୁ ଆସି ନିଶ୍ଚୟ ଦିନେ ନା ଦିନେ ତାହାର ଧୈର୍ଯ୍ୟଚ୍ୟୁତି ଘଟିବ ।

ଆମ ଦେଶଠାରୁ ଅନେକ ଦୂରରେ ପୃଥିବୀ ମାନବିକ ସ୍ୱାଧୀନତାର ରକ୍ଷାଲାଗି ଲାଗିଥିବା ଏକ ଯୁଦ୍ଧ ଦ୍ୱାରା ଛିନ୍ନଭିନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଜେନେରାଲ ସ୍ମଟ୍ସ୍ ବାହାରେ ବିଶ୍ୱରାଜନୀତିର ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଉପରେ କିପରି ଆଚରଣ ଦେଖାଉଥାନ୍ତି ଓ ଏଣେ ଆପଣା ଦେଶରେ କିପରି ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଉଥାନ୍ତି, ଦୁହିଁଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଥିବା ବିରୋଧ ଆମ ଆଖିରେ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଉଥାଏ । ବିଶ୍ୱରାଜନୀତିର ମଣ୍ଡପ ଉପରେ ସେ ସ୍ୱାଧୀନତା, ମାନବିକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଓ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜୀବନମୂଲ୍ୟ ବିଷୟରେ କୀର୍ତ୍ତନ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏଣେ ଆପଣା ଘରେ ସେ ଠିକ୍ ଏହିସବୁ ବିଷୟରୁ ଆମକୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଥାନ୍ତି, ଏବଂ ଅତି ଉତ୍ସାହରେ ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକା ସରକାରଙ୍କର ଯୁଦ୍ଧଉଦ୍ୟମରେ ଆମର ସହଯୋଗ ଓ ସାହାଯ୍ୟ ଚାହୁଥାନ୍ତି । ତଥାପି ବୃହତ୍ତର

ପୃଥିବୀ ଓ ଆମ ମହାଦେଶକୁ ଦୋହଲାଇ ଦେଉଥିବା ଦୁଇ ବିରୁଦ୍ଧ ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ଲାଗିଥିବା ଯୁଦ୍ଧ ବିଷୟରେ ଆମକୁ ସଚେତ କରାଇ ଦିଆଯାଉଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଆମ ଦେଶରେ ବାସ କରୁଥିବା ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ବଡ଼ ବିସ୍ମୟର ସହିତ ଏହିକଥା ଉପଲବ୍ଧି କରିଥିଲେ ଯେ ପୃଥିବୀ କହିଲେ ସାଧାରଣତଃ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାକୁ କଦାପି ବୁଝାଏ ନାହିଁ ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରା ଗୋଷ୍ଠୀ ଯେଉଁ ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରି ଦେଶର ଶାସନ କରୁଚନ୍ତି, ପୃଥିବୀରେ ତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନୀତି ଓ ପନ୍ଥାମାନ ଅବଶ୍ୟ ରହିଚି ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାସମରର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସି ମୁଁ ଏଇଠି କଂଗ୍ରେସର କାହାଣୀକୁ ଆପାତତଃ ଇତି କରିବାକୁ ଯାଉଚି । ସେତେବେଳେ ଜେନେରାଲ ସ୍ମଟ୍‌ସ୍ ରାଜ୍ୟର ଗୋରାଗୋଷ୍ଠୀ ବିଷୟରେ ଆପଣାର ସରକାରୀ ନୀତିରେ ନାନା ଭୁଲ୍ କରିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ, ଏବଂ ତାଙ୍କ ସରକାରକୁ ଗାଦୀଚ୍ୟୁତ କରିବାଲାଗି ବିରୋଧୀ ମାଲାନ୍ ଦଳର ଶକ୍ତି ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥିଲା । ତେଣେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଯେତେ ଧୀରେଧୀରେ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅତି ସ୍ୱଷ୍ଟ ଭାବରେ ଜାଗ୍ରତ ହେବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ।

ଦେଶରେ ଏହିସବୁ ଘଟଣା ଘଟୁଥିବା ବେଳେ ଓ ମୁଁ ନେଟାଲ୍ କଂଗ୍ରେସରେ ଚାମ୍ପିଅନ୍‌ଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିରେ ସଭ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥିବା ବେଳେ, ମୋତେ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ଏକ ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ଏଠାରେ ସ୍ମରଣ ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ ୧୯୩୬ ରେ ପାସ୍ ହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ହେର୍ଟ୍‌ସୋଗ୍ ବିଲ୍ ଫଳରେ ଆମ ଦେଶରେ ଏକ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ପ୍ରତିନିଧି କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ତିଆରି ହୋଇଥିଲା । ଏକଥା ମଧ୍ୟ ସ୍ମରଣ ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ ଏକ ନିଖିଳ ଆଫ୍ରିକା ସମ୍ମିଳନୀରେ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବର ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିଲା, ଏବଂ ଏହି ବିଷୟରେ ଏକ ମତଭେଦ ମଧ୍ୟ ଉପୁଜିଥିଲା । ଯୁବକ-ସଭ୍ୟମାନେ କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତଃ ବର୍ଜନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ବୟସ୍କ ଓ ବୃଦ୍ଧମାନେ କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ଗଢ଼ାହେବାକୁ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ବୋଲି ଜାଣିଥିବାରୁ ଯେତିକି ମିଳୁଚି ସେତିକି ପାଇବା ଅଭିଳାଷରେ କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ଗଢ଼ାହେବାର ପକ୍ଷରେ ମତ ଦେଉଥିଲେ । ଶେଷରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ମତଟି ହିଁ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ମତ ସପକ୍ଷରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଯୁକ୍ତି ରହିଥିଲା : ଯେତେପ୍ରକାର ଅଡୁଆ ଓ କେଁ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହି କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ରେ ନିର୍ବାଚିତ ପ୍ରତିନିଧି ରହିବେ ଏବଂ ସବୁ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଏହି ପ୍ରତିନିଧି-ନିର୍ବାଚନରେ ଭାଗ ନେଇପାରିବେ । ତେଣୁ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉଦ୍ୟମଟିରେ ସହଯୋଗ କଲେ ଆଦୌ କୌଣସି କ୍ଷତି ହେବନାହିଁ । ଯେତେ ଯାହା ହେଉପଛକେ, ଆପଣାର ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାଲାଗି ଆମଲାଗି ଏକ ସୁଯୋଗ ଆସି ପହଞ୍ଚିଚି । ଆମକୁ ଦିଆଯାଉଥିବା ଏକ ସୁଯୋଗକୁ ଆମେ ଭଲକରି ନବିଚାରି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିଦେଲୁ, ଭବିଷ୍ୟତରେ ଯେପରି କେହି ଆମକୁ ଏପରି ଅପବାଦ ନଦିଏ ।

ଏହି ପ୍ରତିନିଧି କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ରେ ନେଟାଲ୍ ତରଫରୁ କେଉଁମାନେ ପ୍ରଥମ ପ୍ରତିନିଧି-ଦଳ ଭାବରେ ଯୋଗ ଦେବେ, ଏହି ଆଲୋଚନାରେ ଭାଗ ନେବା ବ୍ୟତୀତ ସେତେବେଳେ କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ସହିତ ମୋର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନଥିଲା । ମୋ' ଜାତିର ପ୍ରମୁଖ ହିସାବରେ ମୋର ଯେତିକି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ମୁଁ କେବଳ ସେତିକି କରିଥିଲି । ଅବଶ୍ୟ ଡାକ୍ତର ଦୁବେଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁପରେ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ସ୍ଥାନ ପୂରଣ କରିବାଲାଗି ଉପନିର୍ବାଚନ ହେଲା, ସେତେବେଳେ ମୋତେ ସେଥିଲାଗି ନିର୍ବାଚିତ କରାଯାଇଥିଲା । ନିର୍ବାଚନ ପୂର୍ବରୁ ଲୋକମାନଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିବାଲାଗି ବୁଲିବାବେଳେ ସେମାନେ ଏହି କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ବିଷୟରେ କିପରି ସଂଶୟମାନ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ, ଅତି ଆଗ୍ରହର ସହିତ ମୁଁ ଏକଥା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିଲି । ଅବଶ୍ୟ ସେମାନଙ୍କଠାରେ ଏପରି ଏକ ଭାବ ଦେଖି ମୁଁ ଆଦୌ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇନଥିଲି ।

ସେମାନେ ମୋତେ ପଚାରୁଥିଲେ : "ତୁମେ କାହିଁକି ପ୍ରିଟୋରିଆର ଏହି ପ୍ରତିନିଧି କାଉନ୍ସିଲ୍‌ରେ ସଭ୍ୟ ହୋଇଯିବାକୁ ବସିଚ ? ସେମାନେ ସିନା ଖାଲି ଏକାଠି ବସି ଗୁଡ଼ାଏ ଆଲୋଚନା କରିବେ, କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ କୌଣସି ଫଳ ଫଳିବ ନାହିଁ । ଏହି କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ଦ୍ୱାରା ଆମର କୋଉଠି କଣ ଲାଭ ହୋଇଚି, କହିଲ ?"

ଏହି ଉକ୍ତିରେ କୋଉଠି କଣାଏ ହେଲେ ଅସତ୍ୟ ନଥିଲା । କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ର ସଭ୍ୟମାନେ ବର୍ଷବର୍ଷ ଧରି କେବଳ ଆଲୋଚନା ହିଁ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର କଥା ଶୁଣିବାକୁ କେହି ଖାତିରି କରୁନଥିଲେ । କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ର ଫଳଦାୟକତା ବିଷୟରେ ମୋ'ର ନିଜ ଭିତରେ ମଧ କୌଣସି ଆଶା ନଥିଲା । ତେଣୁ ମୁଁ ଲୋକଙ୍କର ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଥିଲି : "ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକାର ବାହାରେ ହୁଏତ କେତେକ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଆମ କଥାକୁ ଶୁଣୁଚନ୍ତି । ତେଣୁ ବଡ଼ ପାଟିକରି ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀର ଦାଣ୍ଡରେ ଆମ କଥା କହିପାରିବା ମଧ ଆମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ଭିତରକୁ ଯାଇ ମୁଁ ଆଉଟିକିଏ ବଡ଼ପାଟିରେ ଆମ କଥା କୁହାଇ ପାରିବାରେ ନିଶ୍ଚୟ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବି ।"

ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଏହି ପ୍ରତିନିଧି କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ଯେ କେବଳ ଏକ ଫମ୍ପା ଅଭିନୟରେ ପରିଣତ ହେବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ଅଧିକ କିଛି କରି ପାରିଲା ନାହିଁ, ଏଥିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାଲାଗି କାହାର କୌଣସି କାରଣ ନଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରାମାନେ କଂସାରୀଘରର ପାରା ହୋଇ ସାରିଥିଲେ, ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କର ବଧିର କାନରେ ଆମ କଥା ଭେଦି ପାରିଲାନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ବାଦପତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ମଧ ସେମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବାଲାଗି କୌଣସି ଉଦ୍ୟମ କରୁନଥିଲେ ।

ସରକାରୀ ଆଫ୍ରିକା-ବିଭାଗର କେତେକ କର୍ମଚାରୀ ମଧ କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌କୁ ଅପଦସ୍ତ କରିବାକୁ ନାନାପ୍ରକାର ଚେଷ୍ଟା କରିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ । ଚିରକାଳ ପରି ଏହି କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ରେ

ମଧ୍ୟ ମାଙ୍କଡ଼ ଆସି ପିଠା ବାଣ୍ଟିବାର ଖେଳ ଖେଳାଯାଉଥିଲା; ଆମ ଭିତରେ ଭେଦ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇ ଆମକୁ ଶାସନ କରିବାର ଫିକର କରାଯାଉଥିଲା । ଏଥର ସରଳମନା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପୁରୁଣା ଯୁକ୍ତି ଦେଖାଇ କୁହାଯାଉଥିଲା : "ଆମ ସରକାରୀ କମିଶନ୍‌ରମାନଙ୍କ ଉପରେ କଣ ତୁମର କୌଣସି ବିଶ୍ୱାସ ହେଉନାହିଁ ? ସରକାରଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ତୁମର ଏହି ପ୍ରତିନିଧି-ସଭା ତୁମମାନଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ରକ୍ଷା କରିବାରେ ଅଧିକ ସମର୍ଥ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି କଣ ତୁମେମାନେ ବିଚାରୁଚ ?" ଏହା ସହିତ କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ର ଆଫ୍ରିକାବାସୀ କଳା ସଭ୍ୟମାନଙ୍କର ବଦନାମ କରିବାର ଅଭିଯାନ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଲା; ସେମାନେ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ କେଡ଼େ ଅକାମୀ ଏହା ପ୍ରମାଣ କରି ଦେଖାଇଦେବାର ନାନାପ୍ରକାର ଚେଷ୍ଟା କରାଗଲା । ଠିକ୍ ଏହାପୂର୍ବରୁ କେତେକ ସାମାନ୍ୟ ସଂସ୍କାରଲାଗି କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ତରଫରୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ସରକାର ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରିଦେଇଥାନ୍ତି । ତେଣୁ କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ହାତରେ କିଛି କରିପାରିବାର କ୍ଷମତା ନାହିଁ ବୋଲି ଦେଖାଇବାରେ କମିଶନର୍‌ମାନଙ୍କୁ ଆଉ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ହେଉନଥାଏ । କିନ୍ତୁ କାଉନ୍‌ସଲ୍ ଗଢ଼ିବାର ଫିକର କରିଥିବା ଖୋଦ୍ ସରକାର ଯେ କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି କାମ ହେଉ ବୋଲି ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ, ସେମାନେ ଏକଥାଟିକୁ ସର୍ବଦା ଲୁଚାଇ ରଖୁଥାନ୍ତି । ତେଣେ ଗୋରା କର୍ତ୍ତାମାନେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବାରୁ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ଆପଣାର ଉଦ୍ୟମରେ ବିଫଳ ହେଉଥାଏ ଏବଂ ଏହି ବିଫଳ ହେବାର ଦୋଷକୁ କଳାମାନଙ୍କର ପିଠିଉପରେ ଆଣି ଲଦି ଦିଆଯାଉଥାଏ ।

"ପୃଥିବୀ ଦାଣ୍ଡରେ ଯାଇ ପାଟି କରିବି" ବୋଲି ମୁଁ ଯେଉଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲି, ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ଗୋଟାଏ ବକ୍ତୃତା ଭିତରେ ହିଁ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଲା । ଯେଉଁ କୋଠରୀଟି ଭିତରେ ମୁଁ ଏହି ବକ୍ତୃତାଟି ଦେଇଥିଲି, ମୋର ବକ୍ତୃତା ସେହି କୋଠରୀଟି ଡେଇଁ ଆଉ କୋଉଠି କାହା କାନରେ ବାଜିଥିଲା କି ନାହିଁ, ସେହି ବିଷୟରେ ମୋର ଅନେକ ସନ୍ଦେହ ରହିଚି ।

କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ରେ ମୋର ସ୍ଥାନ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ପ୍ରିଟୋରିଆ ଗଲି, ସେତେବେଳେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ସଙ୍କଟ ମଧଦେଇ ଗତି କରୁଥାଏ । ସତୁରି ହଜାର ଖଣିଶ୍ରମିକ ଧର୍ମଘଟ କରିଥାନ୍ତି । ପାଞ୍ଚଜଣ ଲୋକ ନିହତ ଓ ଆହୁରି କେତେ ଶହ ଆହତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ପ୍ରତିନିଧି କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ପରିସ୍ଥିତିର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଆସି ପ୍ରବେଶ କରିଥାଏ ।

ଅଧିବେଶନ ଆରମ୍ଭ ହେବାର ପ୍ରାୟ ଘଣ୍ଟାକ ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଆସି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲି । ସେତେବେଳେ ସଭ୍ୟମାନେ ଆପଣା ଭିତରେ ଧର୍ମଘଟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଥାନ୍ତି ଏବଂ ସରକାର ତାଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣଭେଦମୂଳକ ଆଇନ୍‌ସବୁ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିନେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ର ବୈଠକକୁ ମୁଲତୁବୀ ରଖିବା ଉଚିତ ବୋଲି ଭାବୁଥାନ୍ତି । ବୈଠକ ମୁଲତୁବୀ ରଖିବାର ଆଲୋଚନା କରିବାରେ ଏହି କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ଅନେକ ଦିନରୁ ବଡ଼ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ମୁଁ ଠିକ୍

ସେତିକିବେଳେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥାଏ, ତେଣୁ ଆଲୋଚନାରେ କୌଣସି ବିଶେଷ ଭାଗ ନେବାକୁ ଉଚିତ ମନେ କରୁନଥାଏ ।

ଅଧିବେଶନ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଉପଚାରମାନ ସରିବାପରେ ଡାକ୍ତର ମୋରୋକା ବୈଠକକୁ ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାଳଲାଗି ମୁଲତୁବୀ ରଖିବାପାଇଁ ଏକ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଣିଲେ । ଖଣିଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ର ସହାନୁଭୂତି ରହିଚି,. ସେମାନଙ୍କର ଦାବୀକୁ କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ଉଚିତ ବୋଲି ବିଚାରୁଚନ୍ତି, ଏହିପରି ମତ ପ୍ରକାଶ କରି ଏହିସବୁ ଦାବୀର ତଦନ୍ତ କରିବାକୁ ଏକ ସାଧାରଣ କମିଟି ବସୁ ବୋଲି କହିଥିଲେ । କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ର କୌଣସି ପ୍ରସ୍ତାବ ବା ପରାମର୍ଶକୁ ଶୁଣିବାଲାଗି ସରକାର କୌଣସି ମନୋଭାବ ଦେଖାଉନାହାନ୍ତି, ତେଣୁ ଆଉ ଅଧିକ କିଛି ଆଲୋଚନା ନକରି ବୈଠକକୁ ମୁଲତୁବୀ ରଖିବା ଉଚିତ ବୋଲି ସେ କାରଣ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ । ଆଉଜଣେ ସଭ୍ୟ ଉଠି ଅତି ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ମୋରୋକାଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତାବଟିର ସମର୍ଥନ କଲେ, ଏବଂ ତା'ପରେ ମୁଁ ମୋର ନୂଆ କାତ ପକାଇବାକୁ ବାହାରିଲି । ସେଦିନ ମୁଁ ବକ୍ତୃତାରେ ଯାହାସବୁ କହିଥିଲି, ତାହା ଆଜି ମଧ ମୋର ମନେରହିଚି ।

ମୁଁ ବକ୍ତୃତା ଆରମ୍ଭ କରି କହିଥିଲି ଯେ ଏହି ଅଧିବେଶନରେ ନିଆଁ ଲାଗିଥିବାବେଳେ ଏଠି ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିବାରୁ ମୁଁ ଏହାକୁ ଏକ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ମନେକରୁଚି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଏହି ନିଆଁକୁ ନିଭାଇବାର କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କରିବିନାହିଁ, ବରଂ ସମ୍ଭବ ହେଲେ ମୁଁ ଏହି ନିଆଁକୁ ଅଧିକ ଇନ୍ଧନ ଯୋଗାଇଦେବି । ଏକ ନିର୍ବାଚନରେ ସଦ୍ୟ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ଏଠାକୁ ଆସିଥିବାରୁ ମୁଁ ଲୋକଙ୍କର ସଂଶୟୀ ମନୋଭାବକୁ ହୁଏତ ଅଧିକ ନିପୁଣ ଭାବରେ ବିଚାର କରିପାରିବି । ଏହି କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ଉପକାର ହେବ ବୋଲି ସେମାନେ ଆଦୌ ବିଚାର କରୁନାହାନ୍ତି । କାରଣ କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ର କଥାରେ କେହି କର୍ଣ୍ଣପାତ କରିବାକୁ ନାହାନ୍ତି, କାରଣ କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ର କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଶର ଶାସକମାନଙ୍କୁ ଅନାବଶ୍ୟକ ବୋଧ ହେଉଚି, କାରଣ ଗତ ଦଶବର୍ଷ ଭିତରେ ହେର୍ଟ୍‌ସୋଗ୍ ସରକାରର କୌଣସି ଗୋଟିଏ ହେଲେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ରକ୍ଷା କରିବାକୁ କିଛିହେଲେ କରାଯାଇନାହିଁ । ଅଧିକ ଜମି କିଣି ଆମଲାଗି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ରଖାଯାଇଥିବା ଭୂମିପରିମାଣକୁ ବଢ଼ାଇବାର ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ସିନ୍ଦୁକରେ ବନ୍ଦ କରି ରଖାଯାଇଚି, ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଥିବା ହେତୁ ଏହା କରାଯାଇ ପାରୁନାହିଁ ବୋଲି କହି ଆମକୁ ଭଣ୍ଡାଯାଉଚି । କିନ୍ତୁ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିବା ପରେ ମଧ ଜେନେରାଲ୍ ସ୍ମଟ୍‌ସ୍‌ଙ୍କର ସରକାର ଯୁଦ୍ଧଫେରନ୍ତା ଗୋରା ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଜମି ଯୋଗାଇଦେବା ଲାଗି ସରକାରୀ ଜମିଉପରେ ମଧ ଗୋରାଲୋକଙ୍କୁ ଆଣି ବସାଇବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି ଏବଂ ଏଥିଲାଗି କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ ଏହି ଭୂମିର କେତେକ ଅଂଶ ଭୋଗ କରିବାରୁ ବଞ୍ଚିତ କରୁଚନ୍ତି । ଏଣେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି ଅତି ଜରୁରୀ ଭାବରେ ଆବଶ୍ୟକ ଜମିକୁ କ୍ରୟ କରିବା ବନ୍ଦ କରି ଦିଆଯାଇଚି । ତେଣେ ଆମଲାଗି ଯେତିକି ଜମି ରହିଥିଲା, ସେଥିରୁ ମଧ ଆମକୁ

ବଞ୍ଚିତ କରାଇବାର ଉପାୟ କରାଯାଉଚି । ପ୍ରସ୍ତାବ ପରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ବାଢ଼ି ଏହି କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ସରକାରଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇଚି, କିନ୍ତୁ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକଥର କେବଳ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ ଓ ଆସ୍ଫାଳନ ହିଁ କରାଯାଇଚି । ତେଣୁ ବୈଠକକୁ ମୁଲତୁବୀ ରଖିବାର ପ୍ରସ୍ତାବରେ ମୁଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଏକମତ ।

ଏତକ କରି ଆପଣାର ଆସନ ଗ୍ରହଣ କଲାବେଳକୁ ଏକଥା ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ଜଣାପଡ଼ି ଯାଇଥିଲା ଯେ କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ର ବୈଠକରେ ସଭାପତିତ୍ୱ କରୁଥିବା ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ ମୋର ବକ୍ତୃତାରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷୁବ୍ଧ ଓ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଚନ୍ତି । ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଆପଣା ଏହି ମନୋଭାବକୁ ଲୁଚାଇ ରଖି ପାରୁନଥାନ୍ତି । ଜଣେ ପ୍ରମୁଖ ଓ ନବନିର୍ବାଚିତ ସଭ୍ୟଙ୍କ ପାଖରୁ ସମ୍ଭବତଃ ଏପରି ସିଧା ଓ କଡ଼ା ସତକଥାମାନ ଶୁଣିବେ ବୋଲି ସେମାନେ କଦାପି ଆଶା କରିନଥିଲେ । ସେ ମୋତେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲେ : "ତୁମେ କୋଉଠି ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲ କହିଲ ?" କଣ ବିଚାରି ଯେ ସେ ସେଦିନ ଏପରି ଏକ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଥିଲେ ଏବଂ ପଚାରିଥିବା ସେହି ଭଦ୍ରଲୋକ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୟଂ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବାର କାରଣ ବିଷୟରେ ଅବଗତ ଥିଲେ କି ନାହିଁ, ଆଜି ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏହାର ଉତ୍ତର ଖୋଜି ପାଇନାହିଁ । ମୋତେ 'ବିଦେଶୀ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ରାଜ୍ୟର ଜଣେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ' ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିବା ବୋଧହୁଏ ତାଙ୍କର ମତଲବ ଥିଲା । କାରଣ ମୁଁ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଥିଲି ଯେ ମୁଁ ରୋଡ଼େସିଆ ରାଜ୍ୟରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଚି ।

ସଭା ମୁଲତୁବୀ ରଖିବାର ପ୍ରସ୍ତାବଟି ସର୍ବସମ୍ମତିକ୍ରମେ ଗୃହୀତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା, ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ପ୍ରମୁଖମାନେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତାବଟି ପକ୍ଷରେ ଭୋଟ୍ ଦେଇଥିଲେ । ଆମର ଦାବୀଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ସରକାର କି ଉତ୍ତର ଦେବେ, ତାହା ଶୁଣିବାଲାଗି ଆମକୁ ପୁଣିଥରେ ଡକାଇ ନିଆଯାଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଜେନେରାଲ୍ ସ୍ମଟ୍‌ସ୍ ବିଦେଶରେ ଥାଆନ୍ତି, ତେଣୁ ଆମ ଦାବୀଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ଦେବାର ଦାୟିତ୍ୱ ତାଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଜେ. ଏଚ୍. ହଫ୍‌ମାୟର୍‌ଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ସାହସ ଧରି ସେ ନିଜେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଲାଇବାକୁ ଆସିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଜେନେରାଲ ସ୍ମଟ୍‌ସ୍‌ଙ୍କର ଅବଲମ୍ବିତ ନୀତିର ପକ୍ଷସମର୍ଥନ କରି ଆମସହିତ ଆଲୋଚନା କରିବାର କାର୍ଯ୍ୟଟି କଦାପି ତାଙ୍କର ହୃଦୟଗ୍ରାହୀ ହୋଇନଥିବ । ସଂକ୍ଷେପରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ସରକାର ଆମର କୌଣସି ଗୋଟିଏହେଲେ ଦାବୀକୁ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମତା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଆମେ ଯେଉଁସବୁ ଆଇନ୍‌କୁ ବର୍ଣ୍ଣଭେଦମୂଳକ ବୋଲି ବିଚାରୁଥିଲୁ, ସରକାର ସେହିଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ଆମର ପ୍ରକୃତ କଲ୍ୟାଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତିଆରି ହୋଇଚି ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିଲେ ।

ସେଠାରୁ ଆସି ଆମେ ପୁଣିଥରେ ଆଲୋଚନାରେ ବସିଲୁ ଏବଂ ସ୍ଥିର କଲୁ ଯେ ତଥାପି ସଭାକୁ ମୁଲତୁବୀ ରଖିବା ହିଁ ଉଚିତ ।

ବିଦେଶରୁ ଫେରିଆସିବା ପରେ କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌କୁ ଆପାତତଃ କିଞ୍ଚିତ୍ ଅଧିକ ଜୀବନ ଦେବା ମତଲବରେ ଜେନେରାଲ ସ୍ମଟ୍‌ସ୍ ଆଉ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ପ୍ରସ୍ତାବର ଚିଠା କରିଥିଲେ । ଶାସନ-ବିଭାଗରେ ମଧ ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ନୂଆ ପଦର ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ । ଛଅଜଣ ସଭ୍ୟଙ୍କୁ ସେ କେପ୍‌ଟାଉନ୍‌ଠାରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ଡାକିଥିଲେ । ଅଧ୍ୟାପକ ମାଥିଉସ୍ ମଧ ଏହି ଛଅଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଥିଲେ । କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିବା ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ ବୋଲି ଏହି ସଭ୍ୟମାନେ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ମତବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ପ୍ରସ୍ତାବଗୁଡ଼ିକର ସମାଲୋଚନା କରିଥିଲେ, ଏଗୁଡ଼ିକ କଦାପି କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ଦ୍ୱାରା ସହଜରେ ଗୃହୀତ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ ବୋଲି ସୂଚନା ମଧ ଦେଇଥିଲେ ।

ତା'ପରେ ୧୯୪୮ ମସିହାର ନିର୍ବାଚନପରେ ସ୍ମଟ୍‌ସ୍ ସରକାରରୁ ବିଦାୟ ନେଇଗଲେ । ଅନେକଦିନ ଅବଧି କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ର କୌଣସି ଅଧିବେଶନ ଡକାହୋଇ ନଥିଲା ଏବଂ ସରକାରୀ ଆଫ୍ରିକା-ବିଭାଗର ନୂତନ ସେକ୍ରେଟରୀ ଡାକ୍ତର ଆଇସେଲେନ୍ ଏକ ନୂଆ କଥା ଶୁଣାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଜାତୀୟବାଦୀ ସରକାର ଆମର କୌଣସି ଅନୁରୋଧକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବନାହିଁ ବୋଲି ସେ ଆମକୁ କରିଥିଲେ । କୌଣସିପ୍ରକାର ରାଜନୀତିକ ପ୍ରସଙ୍ଗର ଆଲୋଚନା କରିବାଲାଗି କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ର କୌଣସି କ୍ଷମତା ନାହିଁ, ତେଣୁ ତାଙ୍କ ମତରେ ଏହି ଅନୁରୋଧମାନ କରାହୋଇ ନଥିଲେ ହିଁ ଅଧିକ ଉଚିତ ହୋଇଥାନ୍ତା ।

ଏହାର କିଛିଦିନ ଉତ୍ତାରୁ ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ଼ ଆଫ୍ରିକା-ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀପଦ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ପ୍ରତିନିଧି କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ର ଗୋଟିଏ ଅଧିବେଶନ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରି ସେ ଏକ ଦୀର୍ଘ ଭାଷଣ ଦେଇଥିଲେ । ଏହି ଭାଷଣ ଉପରେ କୌଣସିପ୍ରକାର ଆଲେଚନା କରିବାଲାଗି ଆମକୁ ଅନୁମତି ମିଳିଲାନାହିଁ । ହୁଏତ ଇଚ୍ଛାକଲେ ଆମେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ମନ୍ତ୍ରୀବରଙ୍କ ସହିତ ଏବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିପାରିବୁ ବୋଲି ଆମକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦିଆଯିବାରୁ ଆମେ ସେଥିରେ ଅସମ୍ମତି ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲୁ । ଆମକୁ ପରସ୍ପରଠାରୁ ବିଭକ୍ତ କରି ଆମ ଉପରେ ରାଜତ୍ୱ କରିବାର ଅନେକ ଅଭିଜ୍ଞତା ଆମର ହୋଇସାରିଥିଲା । ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍ ଏକ ସାଧାରଣ ସଭାରେ ତାଙ୍କର ଭାଷଣ ଦେଇଚନ୍ତି, ତେଣୁ ଏକ ସାଧାରଣ ସଭାରେ ହିଁ ଆମେ ତାଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରିବୁ, ଏହାହିଁ ଆମର ଏକମାତ୍ର ଦାବୀ ଥିଲା । ଏହିପରି ଭାବରେ କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ର ଅଧିବେଶନ ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାଳ ଲାଗି ମୁଲତୁବୀ ହୋଇ ରହିଲା ।

ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍ ତାଙ୍କର ବାନ୍ଟୁ ଶାସନ-ଆଇନ୍ (Bantu Authorities Act)ର ଚିଠା କରିଥିଲେ ଓ ତାହାକୁ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ପାସ ମଧ କରାଇ ନେଇଥିଲେ । ଏହି ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ନିରର୍ଥକ, କେବଳ ସମୟ ନଷ୍ଟ କରୁଥିବା ଅଥଚ କୌଣସି ଫଳ ଫଳାଉନଥିବା କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌କୁ ଉଠାଇ ଦିଆଗଲା । ଆମଲାଗି ଆହୁରି ଅଧିକ ଦୁର୍ଗତି ଆସନ୍ନ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା ।

□□□

(୧୦)

ସଂଗ୍ରାମର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ

୧୯୪୮ ମସିହାରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଗୋରାମାନେ ଭୋଟ୍‌ଦେବାକୁ ଗଲାବେଳେ ଏହି ନିର୍ବାଚନଟି ପ୍ରକୃତରେ କେତେଦୂର ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାକୁ ଯାଉଚି, କେହି ତାହାର ମର୍ମ ଉପଲବ୍ଧି କରିଥିଲେ କି ନାହିଁ, ମୋର ସେ ବିଷୟରେ ଅନେକ ସନ୍ଦେହ ରହିଚି । ଜେନେରାଲ ସ୍ମଟ୍‌ସ୍‌ଙ୍କର ଇଉନାଇଟେଡ୍ ପାର୍ଟି ନିର୍ବାଚନରେ ଜିତିବା ବିଷୟରେ ନିଶ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ମନେହେଉଥିଲା । ମାଲାନ୍‌ଙ୍କର 'ଶୋଧିତ' ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ଏଥର କିଛି ଅଧିକ ଭୋଟ୍ ପାଇବେ ବୋଲି ଆଶା କରୁଥିଲେ ।

ପ୍ରାୟ ସବୁଥର ପରି, କିନ୍ତୁ ଏଥର ଆଗଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଭାବରେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ସମ୍ପର୍କୀୟ ନୀତି ଉପରେ ହିଁ ନିର୍ବାଚନର ଅଭିଯାନମାନ ଲଢ଼ା ଯାଇଥିଲା । ଇଉନାଇଟେଡ୍ ପାର୍ଟି ଆବଶ୍ୟ ଖାଦ୍ୟସମସ୍ୟା ଗୁଡ଼ିକର ଅବତାରଣା କରାଇବାକୁ କିଞ୍ଚିତ୍ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ଲୋକସମର୍ଥନ ମିଳିନଥିଲା । ତେଣୁ ୧୯୪୮ ମସିହାର ନିର୍ବାଚନକୁ ମୁଁ ବର୍ଣ୍ଣଭେଦ-ନୀତିର ନିର୍ବାଚନ ବୋଲି କହିବି । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଉପୁଜିଥିବା ଜାତିଗତ ସମସ୍ୟାଲାଗି ମାଲାନ୍ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଓ ନିଶ୍ଚିତ ସମାଧାନ କରିବାକୁ ଯାଉଚନ୍ତି ବୋଲି ଦାବୀ କରିଥିଲେ । ଗୋରା ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀ ଭିତରେ କଳା ଆତଙ୍କ ପୂରାଇଦେଇ ଯେଉଁ ଭୟର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଚି, ସରକାରୀ ଦଳ ଯେପରି ବିଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆପଣାର ଶୂନ୍ୟତା ଓ ଅସମର୍ଥତା ପ୍ରମାଣ ହିଁ କରିଚନ୍ତି, ମାଲାନ୍‌ଙ୍କର ଏହିସବୁ ଉକ୍ତି ଫଳରେ ନିର୍ବାଚନରେ ସ୍ମଟ୍‌ସ୍-ଶାସନର ଅନ୍ତ ହେଲା । ଭୋଟ୍ ଗଣତି ହେବାପରେ ଜଣାପଡ଼ିଲା, କେବଳ ଯେ ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ଶାସନର ଅଧିକାର ହାସଲ କରିଚନ୍ତି, ତା'ନୁହେଁ, ଆପଣାର ନିର୍ବାଚନ-ମଣ୍ଡଳିରେ ଜଣେ ଅନାମଧେୟ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ମଟ୍‌ସ୍ ପରାଜୟ ସ୍ୱୀକାର କରିଚନ୍ତି ।

ସରକାରର ଅନ୍ତ ହେଲା, କିନ୍ତୁ ଯୁଗର ଅନ୍ତ ହେଲାନାହିଁ । ଅତୀତର ଏହି ସ୍ମଟ୍‌ସ୍ ଶାସନ-କାଳକୁ ଏକ ସଂଯମ ଓ ନ୍ୟାୟପୂର୍ଣ୍ଣ ସରକାରର ଯୁଗବୋଲି କଳ୍ପନା କରିବାର ଏକ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଆଜିକାଲି ବେଳେବେଳେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ କଥା ହେଉଚି, ସକଳ ଅସମର୍ଥତାର ଦାରୁଣ ବୋଝତଳେ ବିଳାପ ଓ ଚିତ୍କାର କରୁଥିବା କଳାଜାତିଙ୍କୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସାହାପକ୍ଷ ହେବାଲାଗି ଜେନେରାଲ୍ ସ୍ମଟ୍‌ସ୍ ଆପଣାର ଅପ୍ରତିରୋଧୀ କ୍ଷମତାର ବ୍ୟବହାର କରିବାରେ କେବେହେଲେ କୌଣସି ତତ୍ପରତା ଦେଖାଇନଥିଲେ । ଆଗରୁ ଭୋଟ-ଅଧିକାର ପାଇଥିବା ମୁଷ୍ଟିମେୟ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକାରରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବାଲାଗି ଏହି ଜେନେରାଲ୍ ସ୍ମଟ୍‌ସ୍ ହିଁ ହେର୍ଟ୍‌ଜୋଗ୍‌ଙ୍କୁ ଆବଶ୍ୟକ ଶକ୍ତି ଯୋଗାଇ ଦେଇଥିଲେ ।

ବର୍ଣ୍ଣଭେଦ-ନୀତି ଅନୁସରଣ କରିବା ବାଟରେ ସେ ଯେତିକିଦୂର ଯାଇଥିଲେ, ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରାଗୋଷ୍ଠୀ ସେହି ବାଟରେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକଦୂର ଯିବାଲାଗି ଯେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥିଲା, ଜଣେ ରାଜନୀତିକ ହିସାବରେ ଜେନେରାଲ୍ ସ୍ମଟ୍ସ୍ ତାହା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବାରେ ଅସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୪୬ ମସିହାରେ ଏସିଆବାସୀ ଭୂମି ଆଇନ୍ ବା 'ଘେଟୋ ଆଇନ୍'ର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କଲାବେଳେ ସେ ତଥାପି ଆପଣାର ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳିର ମତ ବିଷୟରେ ସଚେତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କର ନିଷ୍ଠୁର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ହିଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଥିଲେ । ୧୯୪୮ର ନିର୍ବାଚନ ପରେ ସେ ପଛରେ ପଡ଼ିରହିଲେ, କିନ୍ତୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରା ଜାତି ତାଙ୍କରି ବର୍ଣ୍ଣଭେଦ-ନୀତିର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଙ୍ଗତ ସୋପାନରେ ହିଁ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲା । ହେର୍ଟ୍‌ସୋଗ୍-ସ୍ମଟ୍ସ୍ ଆଇନ୍ ଗୁଡ଼ିକରେ ଅତି ସାହସର ସହିତ ସକଳ ନ୍ୟାୟ ଓ ନୀତିର ବିଲୋପ କରିବାଲାଗି ଯେଉଁ ପଦକ୍ଷେପ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା, ଦେଶର ଗୋରା ମତଦାତା ତାହାକୁ ଆହୁରି ଅଗ୍ରସର କରାଇ ନେବାଲାଗି ଯେ ବଡ଼ ଉତ୍ସାହୀ ହୋଇ ରହିଥିଲା, ସ୍ମଟ୍ସ୍ ହୁଏତ ଏ ବିଷୟରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସଚେତ ନଥିଲେ । ଅତି ମୁଷ୍ଟିମେୟ କେତେଜଣଙ୍କୁ ବାଦ୍ ଦେଲେ, ଯେଉଁମାନେ ଏ ବିଷୟରେ କୌଣସି ଉତ୍ସାହ ଦେଖାଉନଥିଲେ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହିସବୁ ଅନ୍ୟାୟର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନକୁ ଦେଖି ମଧ୍ୟ ନଦେଖିଲା ପରି ରହିଗଲେ ବା ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିରପେକ୍ଷ ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କଲେ । କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନୀତିର ଅନୁସରଣ କରିଥିବା କାରଣରୁ ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ପ୍ରଧାନତଃ ଆପଣାର ଅବିଚକ୍ଷଣ ରାଜନୀତିକ ବୁଦ୍ଧି ହେତୁ ହିଁ ଜେନେରାଲ୍ ସ୍ମଟ୍ସଙ୍କପରି ଜଣେ ମେଧାବୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଯେ ସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇ ରହିଲେ, ଏହାକୁ ମୁଁ ସର୍ବଦା କେବଳ ଏକ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର ବିଷୟ ବୋଲି ମନେକରି ଆସିଚି । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଆପଣା ରାଜ୍ୟରେ ଯେ ସେ କୌଣସି ନୀତିକୁ ନିଷ୍ଠାପର ଭାବରେ ଅନୁସରଣ କରିନଥିଲେ, ହୁଏତ ଏହିକାରଣରୁ ତାଙ୍କର ଏପରି ଏକ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ହିଁ ଉଚିତ ଥିଲା ।

ଖେଳ ଚାଲିଥିବାବେଳେ ଆମ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ ପଶାପାଲିର ସାରପରି ଏପାଖରୁ ସେପାଖ କରି ଚଳାଯାଉଥିଲା ଓ ଖେଳ ଶେଷହେବା ପରେ ଆମକୁ ଗୋଇଠାମାରି ଗୋଟାଏ ପାଖକୁ ପେଲି ଦିଆଗଲା । ଏହିପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଆମଭିତରୁ ଅଧିକାଂଶ ବ୍ୟକ୍ତି ନିର୍ବାଚନଟିକୁ କେବଳ ଅନାବଶ୍ୟକ ବୋଲି ମନେକରିଥିଲେ । ଜଣଜଣ କରି ବୋଥା, ହେର୍ଟ୍‌ସୋଗ୍ ଓ ସ୍ମଟ୍ସ୍ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ଶାସନକୁ ଆମେ ଭୋଗ କରି ସାରିଥିଲୁ । ତେଣୁ ଗୋରାମାନେ ଆମ କପାଳକୁ ଆଉଜଣେ ସ୍ମଟ୍ସ୍ ଆଣି ବସାଉଚନ୍ତି, ବା ଜଣେ ମାଲାନ୍‌ଙ୍କୁ ଆଣି ଥୋଇବାକୁ ଯାଉଚନ୍ତି, ଏହା ଆମକୁ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ମନେ ହେଉନଥିଲା । ଦିନକୁ ଦିନ ଆମର ଦୁର୍ଗତି ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଚାଲିଥିଲା, ଏବଂ କୌଣସି ଗୋଟାଏ ନିର୍ବାଚନ ହୋଇ ଯେ ଆମର ଭାଗ୍ୟର ଗତି ବଦଳିଯିବ, ଏପରି କୌଣସି ସମ୍ଭାବନା ଅଛି ବୋଲି ଆଶା କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ନଥିଲା ।

ମୂଳତଃ ଆମରି ଅନୁମାନ ହିଁ ଠିକ୍ ଥିଲା । ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଆମେ ଭୋଗ କରି ଆସୁଥିବା କଠିନ ଦୁଃଖ ଓ ଅପମାନ ଏଣିକି ଯେ ହୁଏତ ଆହୁରି ଅଧିକ କଠିନ ଓ ସଘନ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବ, ଏକଥା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜାତୀୟବାଦୀମାନଙ୍କର ନିର୍ବାଚନ-ବିଜୟରେ ଆମେ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ବିସ୍ମୟ ବା ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିନଥିଲୁ । ତଥାପି ଏଣିକି କେଡ଼େ ପ୍ରଖର ଗତିରେ ଯେ ଆମର ଦୁରବସ୍ଥା ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିବ, ଆମଭିତରୁ ଅତି ଅଳ୍ପ କେତେଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ବୁଝିପାରୁଥିଲେ ବୋଲି ମୁଁ ଭାବୁଚି । କିନ୍ତୁ ଜାତୀୟବାଦୀ ଦଳର ଅତ୍ୟାଚାର ବଢ଼ିବାଦ୍ୱାରା ଆମେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହାସଲ କରି ପାରିନଥିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ହାସଲ କରିବାରେ ଯେ ଏଣିକି ଅଧିକ ସଫଳତା ମିଳିବ, ସେତେବେଳେ ଆମଭିତରୁ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ଲୋକ ଏକଥା ଜାଣିଥିଲେ କି ନାହିଁ, ଏବିଷୟରେ ମୋର ବଡ଼ ସନ୍ଦେହ ରହିଚି । ଜାତୀୟବାଦୀଦଳର ଅତ୍ୟାଚାର ଓ ଦାଉ ପ୍ରବଳ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ନୂତନ ରାଜନୀତିକ ଜାଗରଣ ଆସିଲା, ଉଦାସୀନ ଭାବରେ ସବୁ ସହି ପଡ଼ିରହିବାର ଜଡ଼ତା ଭାଙ୍ଗିଗଲା, ଏବଂ ଏହାରି ଫଳରେ ଆମର ମୁକ୍ତି-ଦିବସ କ୍ରମେ ଅଧିକ ଆସନ୍ନ ହୋଇ ଆସିଲା ।

ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ଯେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଦାବୀରେ ଅଧିକ ଶକ୍ତି ଓ ଅଧିକ ଅଦମ୍ୟତା ଆଣି ଭରି ଦେଇଥିଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହା ସ୍ୱୀକାର କରିବା ଆଦୌ ସହଜ ନୁହେଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମେ ଯେଉଁ ଜୀବନ-ଦହନ ଓ ଜୀବନ-ସଂଗ୍ରାମର ଆବହ ଭିତରେ ଆସି ପଡ଼ିଚୁ, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ମୁକ୍ତି ଲାଗି ତାହା ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ୧୯୪୮ ମସିହାର ନିର୍ବାଚନରେ ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ଜୟଲାଭ କରିନଥିଲେ ଗୋରା-କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱକୁ ମାନିନେବା ଲାଗି ସିଧା ନାହିଁ କରିଦେବାର ବ୍ୟାପକ ଜନମତ ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ହୁଏତ ଆମକୁ ଆହୁରି ଅନେକ ବର୍ଷ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ଓ ସଂଗଠିତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା ।

ତେଣୁ ମାଲାନ୍ ଷ୍ଟ୍ରାଇଡ଼ମ୍ ତଥା ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍ ଆମ କାମର ଏକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଂଶର ପୂରଣ କରାଇଦେଇ ପାରିଚନ୍ତି । କଂଗ୍ରେସ ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁ ଅସତ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାୟର ପ୍ରତିରୋଧ କରି ବାହାରିଚି, ସେହିମାନେ ହିଁ ବଡ଼ ସ୍ୱଷ୍ଟଭାବରେ ସେକଥା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ ଦେଖାଇ ଦେଇଚନ୍ତି । ଏବଂ ପରିଶେଷରେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀମାନେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅସନ୍ଦିଗ୍ଧ ଭାବରେ ଏହି ଆହ୍ୱାନର ଜବାବ ଦେଇଚନ୍ତି । ସରକାର କୌଣସି ନୂତନ କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଯିବାବେଳେ ଆଉ କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ମାତ୍ର କେତେକ ସଭ୍ୟଙ୍କର ବିରୋଧ ଶୁଣିବାକୁ ପଡୁନାହିଁ । ''ଆମର ଏଥିରେ ଆଦୌ ସମ୍ମତି ନାହିଁ''– ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ସମସ୍ୱରରେ ଏହାହିଁ କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି ।

ଏଥିଲାଗି ଜାତୀୟବାଦୀ ସରକାରକୁ କେତେକ ପରିମାଣରେ ଗୌରବ ଦେବାକୁ ହେବ । ସେମାନେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ମନରେ ଯେଉଁ କ୍ରୋଧ ଓ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ-ଆକାଂକ୍ଷାର

ଜାଗୃତି କରାଇଚନ୍ତି, ତାହାକୁ ସୁସଂଗଠିତ କରାଇବା ଓ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିଗ ଓ ଅହିଂସ ରୂପ ଦେବା ହିଁ କଂଗ୍ରେସର ସର୍ବପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହୋଇ ରହିଚି । ଆମର ଦାସତ୍ୱବେଡ଼ିକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସଘନ ଓ କଠିନ କରି ସେହିମାନେ ହିଁ ଆମ ଭିତରେ ମୁକ୍ତିଲାଗି ଏକ ଦୁର୍ନିବାର ଓ ପ୍ରବଳ ତୃଷା ଆଣି ଦେଇଚନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ କାଳକ୍ରମେ ଏହା ନିଶ୍ଚୟ ଆସିଥାନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ଜାତୀୟବାଦୀ ସରକାର ଆପଣାର କ୍ରୂର ନୀତିଦ୍ୱାରା ଗୋରା ଉତ୍ପୀଡ଼ନର ଅନ୍ତ ହେବାକୁ ଅଧିକ ଆସନ୍ନ କରାଇ ଆଣିଚନ୍ତି ।

ଆମଲାଗି ତଥାପି ବାକୀ ରହିଯାଇଥିବା ମନୁଷ୍ୟତା ଓ ମନୁଷ୍ୟୋଚିତ ସୁବିଧାଗୁଡ଼ିକରୁ ଆମକୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବାରେ ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ଯେ କେଡ଼େ ତତ୍ପର ଓ ଖର ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବେ, କଂଗ୍ରେସର ସଭ୍ୟମାନେ ପ୍ରଥମେ ଏକଥା ଆଦୌ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିନଥିଲେ । ତଥାପି ଏଥର ଆମେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଭୁଲ ବାଟରେ ବଣା ହୋଇ ଯାଇନଥିଲୁ । ହେର୍ଟ୍‌ସୋଗ୍ ଆଇନ୍ ଆଉ ଜେନେରାଲ ସ୍ମଟ୍‌ସ୍‌ଙ୍କର ମୁହଁବୁଲା ଭିତରେ ଆମେ ଆସୁଥିବା ପରିସ୍ଥିତିର ସୂଚନା ପାଇଥିଲୁ । ସ୍ମଟ୍‌ସ୍‌ଙ୍କର ସୈନ୍ୟବିଭାଗରେ କ୍ରମେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ ଗାଡ଼ୀ ଚଳାଇବା ଓ ଆଳୁରୁ ଚୋପା ଛଡ଼ାଇବାରୁ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚିତ କରି ଦିଆଗଲା । କଂଗ୍ରେସ ଯୁବ-ସଂଗଠନ ଆରମ୍ଭ ହେବାଦ୍ୱାରା ବହୁଦିନରୁ ଅନୁଭୂତ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ଆମର ଏକ ଆବଶ୍ୟକତା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇପାରିଲା, ଏହାଦ୍ୱାରା ଯୁବକମାନେ ଆପଣାକୁ ସକ୍ରିୟ କରି ରଖିବାର ଏକ କ୍ଷେତ୍ର ପାଇଲେ; ଭଦ୍ରଭାବରେ ଅନୁନୟ ଓ ନିଷ୍ଫଳ ଅଭିଯୋଗମାନ କରିବାର ଦିନ ଯେ ଅନ୍ତ ହୋଇଗଲାଣି, ସେମାନେ କ୍ରମେ ଏହାର ନିଶ୍ଚିତ ପ୍ରମାଣ ପାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମାଲାନ୍ ଶାସନକ୍ଷମତାରେ ଆସୀନ ହେବା ବେଳକୁ ଆମେ ଜେନେରାଲ ସ୍ମଟ୍‌ସ୍‌ଙ୍କର ସରକାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ ସଂଗଠିତ ଓ ସଜ୍ଜିତ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲୁ ।

କେଡ଼େ ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ଯୁବକମାନେ କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଆସି ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ଓ କଂଗ୍ରେସର ବିଚାରଧାରାରେ ସେମାନେ କେଡ଼େ ଦ୍ରୁତ ପରିବର୍ତ୍ତନମାନ ଆଣିଥିଲେ, ଡାକ୍ତର କ୍ସୁମାଙ୍କର ଅବସରଗ୍ରହଣ କରିବାରେ ଏହାର ପ୍ରମାଣ ମିଳିଲା । ଡାକ୍ତର କ୍ସୁମା ଯେତେବେଳେ ଜାତିର ନେତୃତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ସେ ଆମର କର୍ଣ୍ଣଧାର ଓ ଅଗ୍ରଣୀ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ଆମର ସଂଗ୍ରାମକୁ ସଂଗଠିତ କରିବାରେ ତାଙ୍କର ବହୁମୂଲ୍ୟ ଅବଦାନଗୁଡ଼ିକୁ କେହି କଦାପି ପାସୋରି ଦେବନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମାଲାନ୍ ସରକାରୀ ଶାସନକୁ ଆସିବା ସମୟରେ ସାଧାରଣତଃ କଂଗ୍ରେସର ସଦସ୍ୟମାନେ ଓ ବିଶେଷତଃ ଏହାର ଯୁବସଂଗଠନ ଶାଖା ଡାକ୍ତର କ୍ସୁମାଙ୍କୁ ଡେଇଁ ଅନେକ ଆଗକୁ ବିଚାର କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲେ ।

ଯୁବ ସଂଗଠନର ପରିଚାଳନାରେ ଯେଉଁମାନେ କ୍ରିୟଶୀଳତା ଓ ପ୍ରେରଣା ଆଣି ଦେଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଦ୍ୱାରା ଉପକୃତ ହେବାକୁ କଂଗ୍ରେସର ସୌଭାଗ୍ୟ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଶକ୍ତିମନ୍ତ ଓ ପ୍ରତିଭାବାନ୍ ରୋମାନ୍ କାଥୋଲିକ୍ ଶ୍ରୀ ଆଣ୍ଟୋନ୍

ଲେମ୍ବେଡ଼େ ଯୁବସଂଗଠନର ନେତା ହୋଇ ରହିଥିଲେ, ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ସହଯୋଗ କରିବାଲାଗି ତାଙ୍କ ସହିତ ମାଣ୍ଡେଲା, ସାନ୍ ମାଥିଉସ୍, ୱାଲ୍‌ଟର୍ ସିସୁଲୁ, ମ୍ଦା, ୟେଙ୍ଗ୍‌ବା, ଡାକ୍ତର କଙ୍ଗୋ ଏବଂ ଅଲିଭର ଟାମ୍ବୋଙ୍କ ପରି ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଏକ ଦଳ ମହଜୁଦ ରହିଥିଲା ।

ସଂଗ୍ରାମକୁ ସୁସଂଗଠିତ କରିବାଲାଗି ସମସ୍ତେ ସହମତ ହେବାପରେ ସେମାନେ ଅତିଶୀଘ୍ର ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ପାରିଥିଲେ ଯେ ଡାକ୍ତର କ୍ସୁମା ଏହି ସଂଗଠନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନାନାପ୍ରକାର ସଂଶୟ ପୋଷଣ କରୁଚନ୍ତି । କଂଗ୍ରେସ ଆଗଭର ହେବାଲାଗି ଉତ୍ସାହୀ ହୋଇ ବାହାରିଥିଲା, କିନ୍ତୁ କ୍ସୁମା ଆପଣା ମନଭିତରେ ବଡ଼ ସାବଧାନ ଓ ସତର୍କ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହୁଥିଲେ । କଂଗ୍ରେସର ଯୁବକ-ସଦସ୍ୟମାନେ ଆପଣାଲାଗି ଏକ ନୂତନ ନେତାର ସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଏବଂ ଡାକ୍ତର ଜେମ୍‌ସ୍ ମୋରୋକା ସେମାନଙ୍କର ନୂତନ ଆକାଂକ୍ଷା ପୂରଣ କରି କଂଗ୍ରେସର ନେତା ହେଲେ ।

କଂଗ୍ରେସର ନବ-ନିର୍ବାଚିତ ସାଧାରଣ ସଭାପତି ମୋରୋକାଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱରେ ୧୯୪୯ ମସିହାରେ ସଂଗଠନର ଗୋଟିଏ ବୈଠକରେ ସଂଗ୍ରାମର ଏକ ସଂବଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଜନ୍ମଲାଭ କଲା । କଂଗ୍ରେସର ଇତିହାସରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଥର ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରିବ । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହିଁ କଂଗ୍ରେସର ନୀତି ଓ କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଣାଳୀରେ ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିବର୍ତ୍ତନର ସୂଚନା ଆଣି ଦେଇଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରାଜାତି ଖାଇ ଉଠିଗଲାପରେ ତାହାର ଥାଳୀରେ ଅବଶିଷ୍ଟ ରହୁଥିବା ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟକୁ ଭାଗ୍ୟ ଆଦରି ଗ୍ରହଣ କରିନେବା ଓ ସେଇଥିରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହିବାର ପରମ୍ପରା ବଦଳିଗଲା । କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଏହି ନୂତନ ନୀତି ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ଘୋଷିତ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା ।

ଏଥର ମୂଳ ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରିବାର ଆହ୍ୱାନ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା, କେବଳ ଏଠିସେଠି ତାଳି ପକାଇଦେବା ବା କାଁ ଭାଁ ଆମର କୌଣସି ଅସୁବିଧା ଦୂର କରିବାରେ ଆମର ଆଉ ଆଗ୍ରହ ରହିଲା ନାହିଁ । ନିର୍ବାଚନରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାଗ ନେବାର ଅଧିକାର ନପାଇବା ଯାଏ ଆମର ଭାଗ୍ୟରେ ଯେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ କଦାପି ହେବନାହିଁ, ଏବିଷୟରେ ଆମ ମନରେ ଆଉ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ରହିଲାନାହିଁ । ନିର୍ବାଚନର ଅଧିକାର ନପାଇବା ଯାଏ ଆପଣା ଦେଶରେ ମଣିଷ ହେବାଲାଗି ଆମର ଆଉ କୌଣସି ପନ୍ଥା ରହିବନାହିଁ, ଏପରିକି ଆମର କଥା ମଧ୍ୟ ଯାଇ କଦାପି କାହାରି କାନରେ ବାଜିବନାହିଁ । ନିର୍ବାଚନରେ ଅଧିକାର ନପାଇବାଯାଏ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଗୋରାମାନେ ଆଗପରି ଚିରଦିନ ଆମର ଭବିଷ୍ୟତର ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାରେ ଲାଗିଥିବେ । କେଉଁଥିରେ ଆମ କଳାଙ୍କର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ କଲ୍ୟାଣ ସାଧିତ ହେବ, ଏକଥା ଭଲକରି ଜାଣିଚନ୍ତି ବୋଲି ଗୋରାମାନେ ଚିରଦିନ ଦାବୀ କରି ଆସିଚନ୍ତି । ଆଜି ଆମେ ଠିକ୍ ଏହାହିଁ ଜାଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଚୁ । କେବଳ ନିର୍ବୋଧ, ବଞ୍ଚିତ ଓ ଅନୁନ୍ନତ ହୋଇ ରହିଥିବାରୁ ଆମେ

ଆମର ବିକାଶପଥକୁ ଜାଣି ପାରୁନାହୁଁ । ଏହି ଦେଶର କଳା-ଗୋରା ବିବାଦରେ ଗୋରାମାନଙ୍କର ହିଁ ଅଧିକ ସ୍ୱାର୍ଥ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଚି । ଯେଉଁଥିରେ ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥ ନିରାପଦ ରହିପାରିବ, ସେମାନେ ଆମକୁ କେବଳ ସେତିକି ଦେବାକୁ ଚାହୁଚନ୍ତି; ଆମଲାଗି ପାସ୍‌ପୋର୍ଟ୍‌ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁଚନ୍ତି, ଆମକୁ ପଙ୍ଗୁ କରି ଦେଲାଭଳି ଶିକ୍ଷ-ଆଇନ୍‌ମାନ ଜାରୀ କରୁଚନ୍ତି, କଳା ଆଫ୍ରିକାକୁ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଭିତରେ ବୁଡ଼ାଇ ରଖିଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି ଭୂମି ଦେବା ବା କିଞ୍ଚିତ୍ ପରିମାଣରେ ହେଲେ ମଧ ସେମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆତ୍ମନିୟନ୍ତ୍ରଣର ଅଧିକାର ଦେବା କଦାପି ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ମଣିଷ ହିସାବରେ ଆମକୁ ମଣିଷର ସମ୍ମାନ ଓ ସୁବିଧା ଦେବାର ପଥ ଉପରେ ଲୁହାବାଡ଼ ବସିଚି ।

୧୯୪୯ରେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ କଂଗ୍ରେସ ନୂତନ କାର୍ଯ୍ୟପଦ୍ଧତିର ଉଦ୍ଭାବନ କରିଥିଲା । ପ୍ରତିନିଧିଦଳ ପଠାଇବାର ସେହି ପୂର୍ବ ପ୍ରଥାକୁ ବର୍ଜନ କରାଗଲା । ଦେଶବ୍ୟାପୀ ପ୍ରତିବାଦ-ପ୍ରଦର୍ଶନ, ଧର୍ମଘଟ ଓ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ, – ଏଣିକି କେବଳ ପାଟି କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଏହିସବୁ ଆମର ନୂଆ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହେଲା । ଘେଟୋ ଆଇନ୍ ପାସ୍ ହେବାପରେ ଭାରତୀୟମାନେ ମଧ ସଂଘବଦ୍ଧ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ, ସେମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ଆମେ ମଧ ଅହିଂସ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଉପରେ ଅଧିକ ଜୋର ଦେବାକୁ ରାଜୀ ହୋଇଥିଲୁ । କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆଇନ୍ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏହି ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ପ୍ରଚାଳିତ ହେଉନଥିଲା । ଇଉନିଅନ୍ ଆକ୍ଟ୍‌ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଶରେ ବର୍ଣ୍ଣଭେଦମୂଳକ ଯେତେଯେତେ ଅନୈତିକ ଆଇନ୍ ଜାରୀ ହୋଇଥିଲା, ଆମର ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ସମଗ୍ରତଃ ସେହିସବୁର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହେଲା ।

ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବରେ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଏହି ନୂତନ ନୀତି ଓ କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ କରିବାପରେ ଜାତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିରେ ଏହାକୁ ଉପସ୍ଥାପିତ କରାଯାଇଥିଲା । ସାଧାରଣ ନୀତି ଅନୁସାରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମମାନ ତିଆରି କରିବା, ବିଶଦ କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଣାଳୀମାନ ଗଢ଼ିବା ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଲାଗି ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କୁ ଆହ୍ୱାନ ଦେବା,– କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟି ଆଗରେ ଏହିସବୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରହିଥିଲା । କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିର ଆହ୍ୱାନ ପାଇଲେ ପ୍ରଦେଶୀୟ ଶାଖାମାନେ ତାହାକୁ ସ୍ଥାନୀୟ ଶାଖାଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରଚାର କରିଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା ।

୧୯୫୦ ମସିହା ଜୁନ୍‌ମାସ ୨୬ ତାରିଖରେ ଏକ ବଡ଼ ଧରଣର ପ୍ରତିବାଦ-ପ୍ରଦର୍ଶନ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଜାତି ଅନୁସାରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ବାସ କରିବାକୁ ବାଧ କରାଯିବା ଓ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟବାଦର ଦମନ କରାଯିବାର ଦୁଇଟି ଆଇନ୍ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିବାଦ କରିବା ହିଁ ଏହି ପ୍ରଦର୍ଶନର ତାତ୍କାଳିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁସାରେ ଆମେ ଦିନକ ସକାଶେ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ନଯାଇ ଆପଣାଘରେ ରହିଥିଲୁ । ଜୋହାନ୍‌ସ୍‌ବୁର୍ଗ୍, ପୋର୍ଟ୍ ଏଲିଜାବେଥ୍

ଓ ଡର୍‌ବାନ୍ ସହରରେ ଏହି ପ୍ରତିବାଦ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସଫଳତା ଲାଭ କରିଥିଲା । କାର୍ଯ୍ୟକୁ ନଯାଇ ସେଦିନ ଯେଉଁମାନେ ଘରେ ରହିବେ, ସେମାନେ ମୁକ୍ତି-ସଂଗ୍ରାମରେ ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାଣବଳି ଦେଇଥିବା ଅଗଣିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କଲାଗି (ପ୍ରଧାନତଃ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ) ଉପଯୁକ୍ତ ଶୋକପ୍ରକାଶ କରିବେ, ପ୍ରତିବାଦର ସଂଗଠକମାନଙ୍କର (ଆଫ୍ରିକାବାସୀ, ଭାରତୀୟ ଓ ଅଣଗୋରା ଆଉ ସମସ୍ତେ) ମନରେ ଏହପରି ଏକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରହିଥିଲା । ଗତ କେତେବର୍ଷ ଧରି ସରକାରୀ ପୋଲିସ୍‌ହାତରେ ଅନେକ ଲୋକ ପ୍ରାଣ ହରାଇ ଆସୁଥିଲେ । ଏ ବିଷୟରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବାରେ ସେପରି କୌଣସି ଚାଞ୍ଚଲ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିଲା, କାରଣ ଏହା କାଳକ୍ରମେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଲୋକଜୀବନରେ ଏକ ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକ ଅଂଶରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଆମ ଜାତିର ହଜାର ହଜାର ବ୍ୟକ୍ତି ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଆପଣାର ପ୍ରାଣ ଦେଇ ଆସିଥିଲେ, ସେହି ମୃତଆତ୍ମାମାନଙ୍କ ଲାଗି ବର୍ତ୍ତମାନ ଶୋକପ୍ରକାଶ କରିବାର ସମୟ ଅବଶ୍ୟ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲା ।

୧୯୫୧ ମସିହା ମେ'-ମାସରେ ସବୁ ଅଣଗୋରା ଜାତି ମିଶି ଆଉଏକ ସଫଳ ପ୍ରତିବାଦ-ଧର୍ମଘଟର ଆୟୋଜନ କରିଥିଲେ । ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଓ ଭାରତୀୟ ଉଭୟେ ଏହାକୁ ସମର୍ଥନ କରିଥିଲେ । ପୋର୍ଟ୍ ଏଲିଜାବେଥ୍ ଓ ଦକ୍ଷିଣ-ପଶ୍ଚିମ କେପ୍ ପ୍ରଦେଶରେ ଏହି ଧର୍ମଘଟର ଆୟୋଜନ ହୋଇଥିଲା । ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ-ତାଲିକାରୁ ଅଣଗୋରା ଲୋକମାନଙ୍କର ନାମ କାଟିଦେବାକୁ ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ଯେଉଁ ଅଭିସନ୍ଧି କରୁଥିଲେ, ତାହାରି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏହି ଧର୍ମଘଟ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଆମ ସଂଗ୍ରାମର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଏହାକୁ ମୁଁ ପ୍ରଥମ ପଦକ୍ଷେପ ବୋଲି ହିଁ କହିବି ।

୧୯୫୧ ମସିହା ଜୁଲାଇ ମାସରେ ବିଭିନ୍ନ କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟି ମାନଙ୍କର ଏକ ମିଳିତ ଅଧିବେଶନ ବସିଥିଲା । ବିଭିନ୍ନ ଅଣଗୋରା ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ସଂଗଠିତ ସହଯୋଗ ସ୍ଥାପନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏଇଠି ଏକ ମିଳିତ ଯୋଜନା-ସଭା ଗଢ଼ାହେଲା । ଆମ ସଂଗ୍ରାମରେ ଏହାକୁ ଏକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦକ୍ଷେପ ବୋଲି କୁହଯାଇ ପାରିବ ।

ଏହି ମିଳିତ ଯୋଜନା-ସଭାର ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ଉଚିତ ଭାବରେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରିବା ଉଚିତ । ଏହି ସଭାଟି ଯେ ଗଢ଼ାହୋଇ ପାରିଲା ଓ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ପାରିଲା, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର କେବଳ ଗୋରାମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଆଉସବୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତି ଯେ ଏଣିକି ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଓ ଜାତିଗତ ବାଧାମାନ ଅତିକ୍ରମ କରି ଏକାଠି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି, ଏଥିରୁ ସେହି ସତ୍ୟର ପ୍ରମାଣ ମିଳିଥିଲା । ଦେଶରେ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟର ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଖଣ୍ଡନ କରିବାର ଯେଉଁ ଅଭିଳାଷ ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମର ମନଭିତରେ ରହିଥିଲା, ଏଣିକି ତାହା ସମ୍ମିଳିତ ନାନା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ବାହାରକୁ ପ୍ରକାଶ ପାଇବାକୁ ବସିଲା । ଆଇନ-

ଅମାନ୍ୟର ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଇବା ଲାଗି ସବୁ ଜାତିର ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ସଂଗଠନ ଗଢ଼ାହେବା ଫଳରେ ଜାତିବୈଷମ୍ୟବିହୀନ ଏକ ନୂଆ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ସମ୍ଭବ କରିବା ପଥରେ ଆମେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ପାଦ ଆଗେଇ ଯାଇଥିଲୁ ।

କିନ୍ତୁ ନେଟାଲ୍ ରାଜ୍ୟରେ ଆମକୁ ଏକ ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସଂଗ୍ରାମର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସହିତ ଆମର ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସହମତ ରହିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏଥର ଶ୍ରୀ ଚାମ୍ପିଅନ୍ ଏସବୁ ବିଷୟରେ କ୍ରମେ ସନ୍ଦେହ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଅବଶ୍ୟ ଆପଣା ସଂଶୟଗୁଡ଼ାକୁ ବାହାରେ ପ୍ରକାଶ କରି ନୂତନ ଯୋଜନାକୁ ସେ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଭାବରେ ବିରୋଧ କରିନଥିଲେ । ସେ କେବଳ ନୀରବ ହୋଇ ରହିଲେ, ଜାତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିର ବୈଠକରୁ ଫେରିବାପରେ ସେଠାରେ କଣସବୁ ହେଲା ବା ଘଟିଲା, ସେହି ବିଷୟରେ ସେ ଆମକୁ କିଛିହେଲେ କହିଲେ ନାହିଁ । ଫଳରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଆମେ ଟିକିଏ ପଛରେ ପଡ଼ିଗଲୁ; ଦେଶର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ କଣସବୁ ଚର୍ଚ୍ଚା ବା ଯୋଜନା କରାଯାଉଚି, ଆମେ ସେବିଷୟରେ କିଛି ଜାଣି ପାରିଲୁନାହିଁ ।

ଏହି ସମୟରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଚାମ୍ପିଅନ୍ ପୂର୍ବପ୍ରଚଳିତ ପରମ୍ପରା ପରି ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିକୁ ଆପେ ନିଯୁକ୍ତ କରିବାଲାଗି ଜିଦ୍ ଧରି ବସିଲେ । ଏଥିରେ ଆପତ୍ତି ଉଠାଇ ମୁଁ ତାଙ୍କର କମିଟିରେ ରହିବା ବିଷୟରେ ଆପଣାର ଅନିଚ୍ଛା ଜଣାଇଦେଲି । ତାଙ୍କର ଏହି ନୀତି ମୋତେ ବଡ଼ ପଶ୍ଚାତ୍ମୁଖୀ, ବଡ଼ ଅଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଓ ବଡ଼ ଅବିହିତ ବୋଲି ମନେହୋଇଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଏହାଦ୍ୱାରା ଆମଭିତରେ ରହିଥିବା ବନ୍ଧୁତାର ସମ୍ପର୍କ ତୁଟି ଗଲାନାହିଁ । ଏଣିକି ମୁଁ କଂଗ୍ରେସର କେବଳ ଜଣେ ସାଧାରଣ ସଭ୍ୟ ହୋଇ ରହିଲି; କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟି ଭିତରେ କ୍ରମେ ଯେଉଁସବୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କଳହ ଓ ସଂଘର୍ଷମାନ ଉପୁଜିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା, ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ କମିଟିର ବାହାରେ ରହିଗଲି ବୋଲି ମୁଁ କଦାପି କୌଣସି ଶୋଚନା କରିନଥିଲି ।

ଏହିସବୁ କଳହ ଓ ସଂଘର୍ଷର ବିବରଣୀମାନ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଏବଂ ୧୯୫୧ ମସିହାର ବାର୍ଷିକ ସମ୍ମିଳନୀରେ ନେଟାଲ୍ ନେତାମାନଙ୍କର ଏହି ପାରସ୍ପରିକ କଳହର ଆଲୋଚନା ମଧ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା । ପ୍ରଥମେ ପିଟର୍‌ମରିଜ୍‌ବର୍ଗ୍‌ରେ ଏହି ସମ୍ମିଳନୀ ବସିବାର ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଶେଷରେ ଏହାକୁ ଡରବାନ୍ ସହରର ବୈଠକକୁ ଘୁଞ୍ଚାଇ ଦିଆଗଲା । ସେଇଠି ନୂତନ କାର୍ଯ୍ୟକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କର ନିର୍ବାଚନ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ବିଧାନ ଅନୁସାରେ କେବଳ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଏହି ସମ୍ମିଳନୀ ବସିବା କଥା; କିନ୍ତୁ ସମ୍ମିଳନୀ ଭିତରେ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ରହିଚନ୍ତି ବୋଲି ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଆପତ୍ତି ଉଠାଇଥିଲୁ, ଚାମ୍ପିଅନ୍ ସେମାନଙ୍କର କଥାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଅବଜ୍ଞା କରି ଦେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସମ୍ମିଳନୀର ବୈଠକକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେବା ଅପେକ୍ଷା ତାଙ୍କ କଥାକୁ ମାନିନେବାକୁ ଆମେ ଅଧିକ ଉଚିତ ମନେ କରିଥିଲୁ ।

ଡରବାନ୍ ସମ୍ମିଳନୀରେ କେବଳ ବାର୍ଷିକ ନିର୍ବାଚନ ହିଁ ଆମର ଏକମାତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଥିଲା । ସମ୍ମିଳନୀ ବସିବାର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବରୁ ଯୁବ-ସଂଗଠନର ଗୋଟିଏ ଦଳ ମୋ'ପାଖକୁ ଆସି ମୋତେ ନେଟାଲ୍ କଂଗ୍ରେସର ସଭାପତି ପଦଲାଗି ଠିଆହେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ନେଟାଲ କଂଗ୍ରେସର ପ୍ରବୀଣ ସମ୍ପାଦକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମ୍ସିମାଙ୍ଗାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏଥିଲାଗି ଅନୁରୋଧ କରାଯାଇଛି ବୋଲି ଆଗରୁ ଜାଣିଥିବାରୁ ମୁଁ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବରେ ଅସମ୍ମତି ପ୍ରକାଶ କଲି । କିନ୍ତୁ ଯୁବକ-ସଭ୍ୟମାନେ ଜିଦ୍ ଧରି କହିଲେ : "କଂଗ୍ରେସର କଲ୍ୟାଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନେଟାଲ୍ ରାଜ୍ୟକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ କଂଗ୍ରେସର ନେତୃତ୍ୱରେ ଅବଶ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବାକୁ ହେବ ।"

ଶେଷରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ସର୍ତ୍ତରେ ରାଜୀ ହେଲି । ନିର୍ବାଚନ-ଆନ୍ଦୋଳନରେ ମୁଁ ସକଳପ୍ରକାର ଲଢ଼ାଲଢ଼ି ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କଳହ ଭିତରୁ ବାହାରେ ରହିବି ବୋଲି ଜଣାଇଥିଲି । ମୁଁ କହିଥିଲି ଯେ କେବଳ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମ୍ସିମାଙ୍ଗା ରାଜୀ ହେଲେ ଯାଇ ସଭାପତି ପଦଲାଗି ମୋର ନାମ ପ୍ରସ୍ତାବିତ କରାଯାଇ ପାରିବ । ତେଣୁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଯାଇ ତାଙ୍କ ସହିତ ଏହି ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲୁ । ତାଙ୍କର ନାମକୁ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରି ଚାମ୍ପିଅନ୍‌ଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୋତେ ଠିଆ କରାଯାଉ ବୋଲି ସେ ଆମକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲେ ।

ପ୍ରାର୍ଥୀପତ୍ର ଦାଖଲ ହେଲାବେଳେ କେବଳ ଚାମ୍ପିଅନ୍‌ଙ୍କ ନାମ ଓ ମୋର ନାମ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ହୋଇଥିଲା । ଯଥାର୍ଥ ବିଧାନସଙ୍ଗତ ଭାବରେ ବସିନଥିବା ଏହି ସଭାରେ ଭୋଟ୍ ନିଆଗଲା ଏବଂ ଅତି ଅଳ୍ପସଂଖ୍ୟକ ଅଧିକ ଭୋଟ୍ ପାଇ ମୁଁ ଚାମ୍ପିଅନ୍‌ଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ନେଟାଲ କଂଗ୍ରେସର ସଭାପତି ହିସାବରେ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲି । ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିକୁ ଆପେ ନିଯୁକ୍ତ କରିବାଲାଗି ମୋର କୌଣସି ଅଭିଳାଷ ନଥିଲା, ତେଣୁ ସଭାପତି-ନିର୍ବାଚନପରେ ଆମେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କର ନିର୍ବାଚନ ମଧ୍ୟ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲୁ ।

କିନ୍ତୁ ଏହି ସମୟରେ ଆମକୁ ଏକ ଧନ୍ଦାରେ ପଡ଼ିବାକୁ ହେଲା । ଆମର ଏହି ସଭାଟିକୁ ଆମେ ଅବୈଧାନିକ ବୋଲି ଭଲକରି ଜାଣିଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ଆମେ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ଜାଣିଥିଲୁ ଯେ ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନରେ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ନଗଲେ ନେଟାଲ୍ ରାଜ୍ୟରେ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ଅବସାନ ଘଟିବ । ତେଣୁ କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟ ଯେପରି ସ୍ଥଗିତ ହୋଇ ନଯିବ, ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏକ ଅସ୍ଥାୟୀ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସମିତି ହିସାବରେ ଆମର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଉଚିତ ବୋଲି ଆମେ ଉଚିତ ମନେକଲୁ ।

ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ ଏକ ସୁଯୋଗ ପାଇବା ମାତ୍ରକେ ଆମେ ପୁଣି ସାଧାରଣ ସଭାର ଏକ ବିଶେଷ ବୈଠକ ଡାକିଲୁ ଏବଂ ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କୁ ଆମର ଅସୁବିଧାପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥିତି ବିଷୟରେ ବୁଝାଇ କହିଦେଲୁ । କିନ୍ତୁ ଆଉଏକ ନୂଆ ନିର୍ବାଚନରେ ସମୟ କ୍ଷେପଣ ନକରି, ଆଗର ସେହି

ଅବୈଧାନିକ ବୈଠକରେ କରାହୋଇଥିବା ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ଅନୁମୋଦନ କରିନେବାଲାଗି ବୈଠକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରିଥିଲା ।

୧୯୫୧ ମସିହା ଶେଷ ଭାଗରେ ବ୍ଲୁମ୍‌ଫଣ୍ଟାଇନ୍‌ଠାରେ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ଏକ ଜାତୀୟ ଅଧିବେଶନ ବସିବାର ଥାଏ । ଏହି ଅଧିବେଶନରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ଯିବାର କିୟତ୍‌କାଳ ପୂର୍ବରୁ ଅଧିବେଶନ-ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ସକଳ କାଗଜପତ୍ର ଆସି ନେଟାଲ୍ କଂଗ୍ରେସର ଦପ୍ତରରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲା । ଏହି କାଗଜପତ୍ର ଭିତରେ ସିଭିଲ୍ ଆଇନ୍-ଅମାନ୍ୟର ଏକ ଅଭିଯାନ ଆରମ୍ଭ କରିବା ବିଷୟରେ ପରାମର୍ଶ ଓ ପ୍ରସ୍ତାବମାନ ରହିଥିବାର ଦେଖି ମୁଁ ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି । ଏଥିରୁ ଜଣାପଡ଼ିଲା ଯେ ଜାତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟି ଓ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟର କଂଗ୍ରେସ-ଶାଖାମାନେ ଅନେକ ଆଗରୁ ଏହି ବିଷୟରେ ବିଚାର କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଇଚନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଏତେବେଳେ ଯାଇ ନେଟାଲ୍ ଏହାର ପ୍ରଥମ ସୂଚନାମାତ୍ର ପାଉଚି !

ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିର ବୈଠକ ଡାକିବାକୁ ଆଉ ବେଳ ନଥିଲା । ବ୍ଲୁମ୍‌ଫୋଣ୍ଟାଇନ୍ ଯିବାର ବାଟରେ ଗାଡ଼ି ଭିତରେ ଏହି ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସୁଯୋଗ ହିଁ ନଥିଲା । ଆମେ ସମସ୍ତେ ସ୍ଥିର କଲୁ ଯେ ନୀତିଗତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମେ ଆଇନ୍-ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ପକ୍ଷରେ ମତ ଦେବା,— କିନ୍ତୁ ନେଟାଲ୍ ରାଜ୍ୟରେ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବର ଉତ୍ଥାପନ ମଧ ହୋଇନଥିବାରୁ ଆମେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତାବିତ ହୋଇଥିବା ଦିନକୁ (୬।୪।୧୯୫୨) ଆଉଟିକିଏ ଗଡ଼ାଇ ଦେବାକୁ କହିବା । ନେଟାଲ୍ ରାଜ୍ୟ ଏହି ନୂତନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବିଷୟରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଜ୍ଞ ରହିଥିବାରୁ ଏପରି ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ମୀମାଂସା ଭିତରକୁ ହୁଁ କରି ଡେଇଁପଡ଼ିବା ଆମପକ୍ଷରେ ଆଦୌ ଉଚିତ ହେବନାହିଁ । ହୁଁ କରି ଡେଇଁପଡ଼ିଲେ ମଧ ଆମେ ଏତେ ଅଳ୍ପସମୟ ମଧରେ ନେଟାଲ୍‌ରାଜ୍ୟକୁ ଆନ୍ଦୋଳନଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ମଧ କରି ପାରିବାନାହିଁ ।

ବ୍ଲୁମ୍‌ଫୋଣ୍ଟାଇନ୍‌ଠାରେ ସାଧାରଣ ସଭାପତି ଡାକ୍ତର ମୋରାକା ମୋତେ ଅଧିବେଶନର ସଭାପତିତ୍ୱ କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ । ଆଇନ୍-ଅମାନ୍ୟ ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଆନ୍ଦୋଳନ ବିଷୟରେ ନେଟାଲରାଜ୍ୟର ମତବ୍ୟକ୍ତ କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଲାଇବାବେଳେ ମୋତେ ଏହି ଆସନ ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା ।

ଏହି ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଲାଇବା ଆଦୌ ସହଜ ନଥିଲା । ଶ୍ରୋତାମାନେ ମୋ' କଥାପ୍ରତି ଆଦୌ ସହାନୁଭୂତିଶୀଳ ନଥିଲେ । ଆନ୍ଦୋଳନର ଦିନ ଗଡ଼ାଇଦେବା ଲାଗି କାରଣ ଦର୍ଶାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲାବେଳେ ଜଣେ ଭଦ୍ରମହିଳା ପ୍ରତିନିଧି କିପରି କ୍ରୋଧପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ, ସେକଥା ମୋର ବେଶ୍ ମନେଅଛି ।

"ଭୀରୁ, ଭୀରୁ !" — ସେ ବଡ଼ପାଟିରେ ଚିତ୍କାର କରି କହିଥିଲେ ।

ମୁଁ ଜବାବ ଦେଇ କହିଲି : ''ଏଠି ଚୁପ୍ ରହି ବାହାରେ ଯାଇ ଭୀରୁପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଅପେକ୍ଷା ଏହିଠାରେ ହିଁ ମୋରଭୀରୁତା ଦେଖାଇବାକୁ ମୁଁ ଅଧିକ ଉଚିତ ବୋଲି ମନେକରୁଚି !''

ସତକଥା କହିବାକୁ ଗଲେ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟମାନେ ୧୯୫୨ ମସିହାର ଅଧିବେଳକୁ ଏହି ଅଭିଯାନ ଆରମ୍ଭ କରିବାଲାଗି ତିଆରି ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ନେଟାଲ୍ ଯଦି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇନାହିଁ ବୋଲି ବିଚାରୁଚି, ତେବେ ଯେତେଶୀଘ୍ର ସମ୍ଭବ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ବର୍ଷ ଶେଷହେବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କରୁ, ଆମକୁ ଅଧିବେଶନରେ ଏତିକି ସୁବିଧା ହିଁ ମିଳିଥିଲା ।

ଅଧିବେଶନ-କକ୍ଷ ବାହାରେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କରୁ ଆସିଥିବା କେତେକ ପ୍ରତିନିଧି ମୋତେ ଗୋପନରେ ଆସି କହିଥିଲେ ଯେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ତରବରରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବାରୁ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଅନେକ କ୍ଷତି ଘଟିବାର ଆଶଙ୍କା ରହିଚି । ଏହି ବିରୋଧୋକ୍ତିରୁ ଏକ ପ୍ରକୃତ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ହିଁ ପ୍ରକାଶ ପାଉଚି । ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଆମକୁ ବଡ଼ ତରବରରେ କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଚି । କିନ୍ତୁ କିଛି ନକରିବା ଅପେକ୍ଷା ଭଲ କରି ପ୍ରସ୍ତୁତ ନହୋଇ ତରବରରେ କିଛି କରି ପକାଇବାଦ୍ୱାରା ଅଧିକ ପ୍ରମାଦ ଘଟିବାର ଆଶଙ୍କା ମଧ୍ୟ ସବୁବେଳେ ରହିଚି । କୌଣସିପ୍ରକାର ପୂର୍ବପ୍ରସ୍ତୁତି ନଥାଇ ହୁ'କରି କୌଣସି ଏକ ପ୍ରଦର୍ଶନ ବା ପ୍ରତିବାଦ କରିବାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଉପରେ କଂଗ୍ରେସ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ଆସ୍ଥା ସ୍ଥାପନ କରି ପାରିବନାହିଁ । ଆମର ଧୈର୍ଯ୍ୟଚ୍ୟୁତିର ମୁହୂର୍ତ୍ତମାନଙ୍କରେ ଅନେକ ସମୟରେ ଏହିପରି ଘଟଣାମାନ ଘଟିଚି, ଏବଂ ପରିଣାମରେ ସେଥିରୁ ହିଂସା ହିଁ ଉପୁଜିଚି । ତେଣୁ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଅତି ସାବଧାନତା ସହକାରେ ଓ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ସବୁ ବିଷୟରେ ବୁଝାଇ କହିବାକୁ ହେବ; ସେମାନେ ନିଜେ ଆପେ ସବୁକଥା ବୁଝିବେ ଓ ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଆସି ଯୋଗ ଦେବେ,–ଏହାଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆମର ସଂଗ୍ରାମ ଯଥାର୍ଥରେ ସଫଳ ହୋଇପାରିବ ।

ଆମର କଂଗ୍ରେସ ରକ୍ତପାତ ଓ ହିଂସାଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ସ୍ଥାପନ କରିଥିବାର ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ହୋଇଥିଲେ ହୁଏତ ଆମର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅଧିକ ସରଳ ଓ ସହଜ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରାଜାତିକୁ ହତ୍ୟା କରିବାକୁ ନୁହେଁ, ତାହାକୁ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ଓ ବିବେକସ୍ଥ କରାଇବାକୁ ହିଁ ଆମେ ଆମର ଲକ୍ଷ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଚୁ । ଦିନେ ଗୋରାମାନେ ଆମ ସହିତ ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ଆସି ସହଯୋଗ କରିବେ ଓ ଆମେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ସହଯୋଗ କରିବୁ, ଏହାହିଁ ଆମର ଆକାଂକ୍ଷା ହୋଇ ରହିଚି ।

ଏହିପରି ଏକ ସ୍ଥିତି ସମ୍ଭବ କରି ପାରିବାଲାଗି ଆମେ ଗୋରାଜାତିର ହୃଦୟ-ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ସବୁପ୍ରକାରେ ନିବେଦନ କରିଥିଲୁ । ତା'ପରେ ଯାଇ ଆମେ ଆମର ସକ୍ରିୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆରମ୍ଭ କଲୁ । ଗତ କେତେବର୍ଷ ଧରି ଆମେ କେମଳ କଥା ନକହି ଓ କେବଳ ବୌଦ୍ଧିକ ଯୁକ୍ତି ନକରି ଯଥାର୍ଥ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଦର୍ଶାଇ ଦେବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଆସିଚୁ । ଗୋରାଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ

ଆପଣା ଉଦାସୀନତା ଛାଡ଼ି ଏହି ଯଥାର୍ଥ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରୁ, ଆମର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପଛରେ ଆମେ ଚିରଦିନ ଏହି ଆଶା ହିଁ ପୋଷଣ କରିଆସିଚୁ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେତେଜଣ ଅବଶ୍ୟ ଏହାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଚନ୍ତି, କେତେକ ଗଣତନ୍ତ୍ରବାଦୀ, ଉଦାରବାଦୀ ଓ ହୁଏତ କେତେକ ପ୍ରଗତିବାଦୀ ଏହାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିଚନ୍ତି । ଆଉକେତେକ ଚିରଦିନ ଯଥାର୍ଥ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଜାଣି ଓ ବୁଝି ସେହି ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରିଆସିଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଅଧିକସଂଖ୍ୟକ ଲୋକେ ବଡ଼ କ୍ରୂର ଓ ନିର୍ମମ ଭାବରେ ଆପଣାର ହୃଦୟକୁ ପଥର କରି ବସିଚନ୍ତି ।

କେବଳ ବିଚାରବିବେକଶୂନ୍ୟ ରକ୍ତପାତ ଓ ହିଂସାଦ୍ୱାରା ଯାଇ ହୁଏତ ସେମାନଙ୍କର ପଥର ହୃଦୟ ଚେତିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବ, ବେଳେବେଳେ ଏପରି ଏକ ଭାବନା ମଧ୍ୟ ଆମର ମନଭିତରେ ଆସି ଆଘାତ ଦେଇଚି । କାରଣ କାଳକ୍ରମେ ସେମାନଙ୍କର ହୃଦୟ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅଭେଦ୍ୟ ବୋଲି ମନେ ହୋଇଚି । କିନ୍ତୁ ହିଂସା ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ବା ଆମର କାହାରି କୌଣସି ମଙ୍ଗଳ ହେବନାହିଁ । କେବେ ଏଦେଶରେ କଳାମାନେ ରକ୍ତପାତ ଓ ହିଂସାର ପଥ ଅବଲମ୍ବନ କଲେ ମଧ୍ୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ତରଫରୁ ତାହା କଦାପି ଅନୁସୃତ ହେବନାହିଁ । ଗୋରାଜାତିର କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଓ ଉତ୍ପୀଡ଼ନ ଯେତେବେଳେ ଅସହ୍ୟ ହୋଇପଡ଼ିବ, ଯେତେବେଳେ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ସୀମା ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଯିବ, ହୁଏତ ସେତିକିବେଳେ ରକ୍ତପାତ ଓ ହିଂସାକୁ ପଥରୂପେ ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ କେତେକ ଲୋକ ବାହାରିବେ । ଯଦି ଗୋରାଜାତି ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନୁସରଣ କରୁଥିବା ନୀତିକୁ ଚିରଦିନ ଅନୁସରଣ କରିବାରେ ଲାଗନ୍ତି, ତେବେ ସାମୂହିକ ହିଂସାକାଣ୍ଡ ପାଇଁ କାହାକୁ ଦିନେ କୌଣସି ସଙ୍କେତ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ, ଏହା ଆପେ ଆପେ କୁହୁଳି ଉଠିବ ।

ବ୍ଲୁମ୍‌ଫୋଣ୍ଟାଇନ୍‌ଠାରୁ ଫେରିଆସିବା ପରେ ନେଟାଲ ପ୍ରତିନିଧିଦଳଙ୍କୁ ଅଧିବେଶନରେ ଆପଣାର ପ୍ରସ୍ତାବିତ କାର୍ଯ୍ୟ ଲାଗି ଗୋରା ତଥା ଗୋରା-ନିୟନ୍ତ୍ରିତ 'ଆଫ୍ରିକାବାସୀ' ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ଆକ୍ରମଣର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ରାଜ୍ୟକୁ ଫେରିଆସିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଆମେ କଂଗ୍ରେସର ଯେଉଁ ସାଧାରଣ ସଭା ଡାକିଲୁ, ସେଥିରେ ଆମ ଦଳଭିତରୁ ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ଲାଗି କୌଣସି ଅଶ୍ରଦ୍ଧା ପ୍ରକାଶ ପାଇନଥିଲା ।

ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ଆଗରୁ ନାନା ପ୍ରତିକୂଳ ଟୀକାଟିପ୍ପଣି ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସାଧାରଣ ସଭାରେ ଅନେକ ଲୋକ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଂଗଠନମାନଙ୍କ ସହିତ ସହଯୋଗ କରିବା ଓ ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଭାଗ ନେବା,— ସଭାରେ ଏହାହିଁ ପ୍ରଧାନ ଆଲୋଚ୍ୟ ବିଷୟ ଥିଲା । ଭାରତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଓ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଉଥିବା ଅନ୍ୟ ଯେକୌଣସି ଅନୁଷ୍ଠାନ ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ଭାବରେ ଏହି ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଅଭିଯାନ ଚଳାଇବାଲାଗି ବ୍ଲୁମ୍‌ଫୋଣ୍ଟାଇନ୍‌ଠାରେ ହୋଇଥିବା ପ୍ରସ୍ତାବ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆମେ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇ ସାରିଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ନେଟାଲରାଜ୍ୟର ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ଭାରତୀୟବିରୋଧୀ ମନୋଭାବ

ରହିଥିଲା ଏବଂ ସେହି ହେତୁ ଅନ୍ୟ କାରଣରୁ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ବିରୋଧ କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଏହି ଜାତିଗତ ବିରୋଧଭାବରୁ ଫାଇଦା ଉଠାଇବା ଆଦୌ କଷ୍ଟକର ହେଲାନାହିଁ । ନେଟାଲ୍‌ର ନୂଆ ନେତମାନେ ହିଁ ଆପଣା ମନକୁ ଏହି ସହଯୋଗ କରିବାର ପ୍ରସ୍ତାବଟିକୁ ଉଦ୍‌ଭାବନ କରିଚନ୍ତି, ଭିନ୍ନମତ ପୋଷଣ କରୁଥିବା ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଏହିପରି ପ୍ରଚାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ଏହି ପ୍ରଚାରର ଉତ୍ତର ଦେବା ଆଦୌ କଷ୍ଟକର ହୋଇନଥିଲା, କାରଣ ଡାକ୍ତର ଦ୍‌ସୁମାଙ୍କଠାରୁ ମୋରୋକା କାର୍ଯ୍ୟଭାର କରିବାର ଓ ନେଟାଲ୍ କଂଗ୍ରେସରେ ଟାମ୍‌ଅନ୍‌ଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ମୁଁ ନିର୍ବାଚିତ ହେବାର ବହୁ ପୂର୍ବରୁ କଂଗ୍ରେସର ଏହି ନୂତନ ସହଯୋଗ-ନୀତି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ସଭା ଆଇନ୍‌ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରତି ଆପଣା ସମ୍ମତି ଦେଇଥିଲା ଏବଂ ତଦ୍ୱାରା ନେଟାଲ୍ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେଉ ବୋଲି ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲା । ଏହି ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଯାବତୀୟ ଟିକିନିଖି ନିଷ୍ପତ୍ତିମାନ କରିବାଲାଗି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିକୁ ଅଧିକାର ଦିଆଗଲା ।

ଏଇଠି ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଉପାଦାନ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଉଲ୍ଲେଖ କରି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଚି । ଅବସ୍ଥା ସହିତ ଆପଣାକୁ ଖାପ ଖୁଆଇ କିପରି ଚଳାଇବାକୁ ହୁଏ, କଂଗ୍ରେସ ଏହି ଶକ୍ତି ହାସଲ କରି ସାରିଥିଲା । ୧୯୪୯ ମସିହାରେ ଯେତେବେଳେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଓ ଭାରତୀୟମାନେ ପାରସ୍ପରିକ ଭୟଙ୍କର ଶତ୍ରୁତାରେ ଲିପ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ଓ ଡରବାନ୍ ସହରରେ ପ୍ରବଳ ଦଙ୍ଗା ଲାଗି ରହିଥିଲା, ସେତେବେଳେ କିଏ ଭବିଷ୍ୟତବାଣୀ କରି କହିପାରିଥାନ୍ତା ଯେ, ମାତ୍ର ତିନିବର୍ଷ ଭିତରେ ଏହି ଡର୍‌ବାନ୍ ସହରରେ ମଧ୍ୟ ଭାରତୀୟ ଓ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ପରସ୍ପର ସହିତ ଏକ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସମ୍ମିଳିତ ହେବେ, ଏବଂ ସମ୍ମିଳିତ ଭାବରେ ଅନ୍ୟାୟ, ଅତ୍ୟାଚାର ଓ ଉତ୍ପୀଡ଼ନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିବାଦ କରିବାକୁ ବାହାରିବେ ?

ଆମର ଏହି ବନ୍ଧୁର ପଥରେ କଂଗ୍ରେସ ପାଦପାଦ କରି ପରିସ୍ଥିତିର ଯଥାର୍ଥ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ଆପଣାକୁ ସମୁଚିତ ଭାବରେ ପରିଚାଳିତ କରି ଶିଖିପାରିଚି । ଏପରି କରିବା ଅବଶ୍ୟ ସବୁବେଳେ ସହଜ ହୋଇନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିଚି । ଏବଂ ସୋପାନ ପରେ ସୋପାନ ଅତିକ୍ରମ କରିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଆମେ ଆପଣାକୁ ଓ ଆପଣାର ଦେଶକୁ ଆମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟସାଧନର ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରାଇ ଆଣିଚୁ । ଆମଦେଶରେ ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ଲୋକେ ଆପଣା ଘର ପରି ଆପଣାର ପ୍ରତିବେଶୀ ହୋଇ ବାସ କରିବେ, ଏହାହିଁ ଆମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହୋଇ ରହିଚି । କାରଣ ଯଥାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିଲେ ସେମାନେ ପରସ୍ପରର ପ୍ରତିବେଶୀ,— ଗୋରାଜାତି କେବଳ ପ୍ରଭୁ ନୁହନ୍ତି ବା ଅଣଗୋରାମାନେ କେବଳ ଭୃତ୍ୟ ନୁହନ୍ତି ।

□□□

(୧୧)

ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଓ ନିର୍ବାସନ

ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନଲାଗି ଆମେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାରେ ଲାଗିଲୁ । ଜୁନ୍ ୨୬ ତାରିଖରେ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଆଇନଅମାନ୍ୟ କରିବାକୁ ଦିନ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରି ଦିଆଗଲା, କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଆଗରୁ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିବା ଏପ୍ରିଲ ଛଅ ତାରିଖକୁ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ଅବହେଳା କରାଯାଇ ନଥିଲା । ଅସଲ ଆନ୍ଦୋଳନଲାଗି ଏହି ଦିନଟିକୁ ଏକ ଅଧିବାସଦିନ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ କରାଗଲା । ସହରର ପ୍ରଧାନ ରାସ୍ତାମାନଙ୍କରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ସଭାମାନ ଡକାଗଲା । ଠିକ୍ ସେହି ସମୟରେ ଗୋରାମାନେ ମଧ ଜାନ୍ ଫାନ୍ ରିବେକ୍ ଆସି ଅନ୍ତରୀପ-ସ୍ଥଳଭାଗରେ ପହଞ୍ଚିବାର ୩୦୦ ତମ ବାର୍ଷିକ ଉତ୍ସବ ପାଳନ କରୁଥାନ୍ତି ।

ଅଧିକ ସରଳ ଭାବରେ କହିବାକୁ ଗଲେ, ସେମାନେ ଯେତେବେଳେ ଏ ଦେଶରେ ଗୋରା-ରାଜତ୍ୱ ଓ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱର ୩୦୦ତମ ବାର୍ଷିକ ଉତ୍ସବ ପାଳନ କରୁଥାନ୍ତି, ଆମେ ସେତେବେଳେ ଏହି ତିନିଶହ ବର୍ଷର କଳା-ଦାସତ୍ୱର ଇତିହାସ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟିପାତ କରୁଥାଉ । ଯାହାକୁ ଭଗବାନଙ୍କର ଏକ ବରଦାନ ବୋଲି ବିଚାରି ସେମାନେ ହର୍ଷପ୍ରକାଶ କରୁଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ବଳାତ୍କାର କରି ଯେ ଆମଠାରୁ ତାହାକୁ ଛଡ଼ାଇ ନେଇଚନ୍ତି, ଆମେ ସେହିକଥାକୁ ମନୋଯୋଗ ଦେଇ ବିଚାର କରୁଥାଉ । ଆମର ସାହାଯ୍ୟ ବ୍ୟତିରେକେ ସେମାନେ ଏହିଦେଶର ଭୂମିରୁ କୌଣସି ଫଳ ଫଳାଇ ପାରିବେନାହିଁ, ତଥାପି ଗତ ତିନିଶହ ବର୍ଷ ହେଲା ଆମକୁ ସେମାନେ ଏହି ଭୂମିରେ ଆମର ଅଧିକାରରୁ ବଞ୍ଚିତ କରାଇ ରଖିଚନ୍ତି ।

ସୋଫିଆଟାଉନ୍‌ର ଫ୍ରିଡ୍‌ମ୍ ସ୍କୋୟାର୍‌ଠାରେ ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚ ହଜାରରୁ ଅଧିକ ଲୋକଙ୍କୁ ଏକ ଭାଷଣ ଦେଇ ଡାକ୍ତର ମୋରୋକା କହିଥିଲେ : "ଆଜି କେପ୍‌ଟାଉନ୍‌ରେ ଏକ ଅଭୂତପୂର୍ବ ସମାରୋହରେ ଫାନ୍ ରିବେକ୍‌ଙ୍କର ସ୍ମୃତି-ଉତ୍ସବ ପାଳନ କରାଯାଉଚି ।... ଆଜି ଗୋରାମଣିଷର ପାତ୍ର ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଉଚ୍ଛୁଳି ପଡ଼ିଲାପରି ମନେହେଉଚି । ଏହିପରି ଆଡ଼ମ୍ବର ଓ ସମାରୋହ ସହିତ ଉତ୍ସବଟିର ପାଳନ କରିବାଲାଗି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଇଉରୋପୀୟର ଅବଶ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ରହିଚି ।... ମୁଣ୍ଡ ହିସାବରେ ବିଚାର କରି ଦେଖିଲେ ଏହି ଦେଶର ଇଉରୋପୀୟମାନେ ପୃଥିବୀର ସବୁଠାରୁ ଧନୀ ଓ ସମ୍ପତ୍ତିଶାଳୀ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ଗଣାହେବେ ।... କିନ୍ତୁ ଆମେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ମଧ ଏହି ବିଗତ ତିନିଶହ ବର୍ଷକୁ ଆଜି ଅବଲୋକନ କରି ଦେଖୁଚୁ । ଏହାକୁ ଆମେ ଏକ ଦୁଃଖ ଓ ନିର୍ଯାତନାର ଇତିହାସରୂପେ ଦେଖିବାକୁ ପାଉଚୁ ।... ଆଜି ମୁଁ ଏହିଦେଶରେ ଘରକରି ରହିଥିବା ଇଉରୋପୀୟମାନଙ୍କୁ ସୂଚାଇ ଦେବାକୁ

ଚାହେ ଯେ ଗତ ତିନିଶହ ବର୍ଷର ଅବଧାରଣା କଲାବେଳେ ସେମାନେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଇତିହାସର ଯେକୌଣସି ପୃଷ୍ଠାଟିକୁ ଲେଉଟାନ୍ତୁ ନା କାହିଁକି, ସେମାନେ ତାହାଉପରେ ପତିତ କଳାମଣିଷର ରକ୍ତଚିହ୍ନ ହିଁ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବେ, ସେମାନେ ଏହି ଇତିହାସର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୃଷ୍ଠାରେ କେବଳ ଅଶ୍ରଦ୍ଧା, ଅସାଧୁତା ଓ ପ୍ରମତ୍ତତାର କାହାଣୀମାନ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବେ । ଏହିସବୁ କାହାଣୀ କଦାପି ସେମାନଙ୍କର ଆଖି ଏଡ଼ାଇ ଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଆଜି ଏହିସବୁ କାହାଣୀକୁ ବିବେକର ସହିତ ବିଚାର କରିବାଲାଗି ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ନିବେଦନ କରୁଚି... ।''

କେପ୍‌ଟାଉନ୍, ପୋର୍ଟ୍ ଏଲିଜାବେଥ୍, ଇଷ୍ଟ୍ ଲଣ୍ଡନ, ପ୍ରିଟୋରିଆ ଓ ଡର୍‌ବାନ୍ ପ୍ରଭୃତି ସହରମାନଙ୍କରେ ପ୍ରାୟ ଦଶହଜାରରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ଜନସଭାମାନଙ୍କରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ଆଇନ୍‌ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରତି ଆପଣାର ସ୍ୱୀକୃତି ଜଣାଇଥିଲେ । ଏହିସବୁ ପ୍ରଧାନ କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ମଧ୍ୟ ସାନସାନ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ବି ସନ୍ତୋଷଜନକ ପ୍ରସ୍ତୁତିମାନ ଚାଲିଥିଲା । ଏହିସବୁ ସଭା ଓ ପ୍ରଦର୍ଶନମାନ ଯେ କେବଳ ଏପ୍ରିଲ୍ ଛଅତାରିଖର ଏହି ଗୋଟିଏ ଦିନରେ ଇତି ହୋଇଗଲା, ତା' ନୁହେଁ; ୧୯୫୨ ମସିହାର ପ୍ରଥମାର୍ଦ୍ଧରେ ଦେଶସାରା ସଭାସମିତିମାନ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେବାରେ ଲାଗିଥିଲା ।

ଏହି ଅବସରରେ କୌଣସି ଫଳ ନଫଳିଲେ ମଧ୍ୟ କଂଗ୍ରେସ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ସରକାରୀ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପତ୍ରର ଆଦାନପ୍ରଦାନ ଚାଲିଥାଏ । ଏହାକୁ ଅବଶ୍ୟ ଯଥାର୍ଥରେ ଆଦାନପ୍ରଦାନ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ବେଳେବେଳେ ଆମର ଚିଠିଗୁଡ଼ିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବଜ୍ଞା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯାଉଥିଲା, କେବଳ 'ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଦପ୍ତର'ରୁ ଆମପାଖରେ ଖଣ୍ଡେ ଦୁଇଖଣ୍ଡ ଚିଠି ଆସି ପହଞ୍ଚୁଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ଆମେ କଣ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଚୁ ଓ କାହିଁକି ଏପରି କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଚୁ, ଗୋରା ଶାସକମାନଙ୍କ ମନରେ ଏବିଷୟରେ ଆଉ କୌଣସିପ୍ରକାର ସଂଶୟ ରହିଲାନାହିଁ । ଆମ ଚିଠିର ଉତ୍ତର ଦେଲାବେଳେ, ଆମେ କାହିଁକି ଭୁଲ୍ ମଣିଷଙ୍କ ପାଖକୁ ଆମର ଚିଠିମାନ ପଠାଉଚୁ, ସେଥିଲାଗି ସେମାନେ ଆମକୁ ଗାଳି ଦେଉଥିଲେ । ଆମର କୌଣସି 'ଜନ୍ମଗତ ଅଧିକାର' ନାହିଁ, ଓ ଆମେ କସ୍ମିନ୍‌କାଳେ ଯେ ଏହିସବୁ ଅଧିକାର ପାଇ ପାରିବୁନାହିଁ, ଏ ବିଷୟରେ ସେମାନେ ଆମକୁ ବେଶ୍ ଚେତାଇ ମଧ୍ୟ ଦେଉଥିଲେ । ''ଆମେ କୌଣସିପ୍ରକାର ଗଣ୍ଡଗୋଳ ଆରମ୍ଭ କଲେ ସରକାରୀ ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ଓ ସମସ୍ତ ସାଧନଦ୍ୱାରା ଯେ ତାହାକୁ ଦବାଇ ଦିଆଯିବ ଏବଂ ତା'ପରେ ଏହିସବୁ ହିଂସାକାଣ୍ଡ ଭିଆଇବାକୁ ନେତୃତ୍ୱ ଦେଇଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସେହି ଅପରାଧଲାଗି ଉଚିତ'ଶାସ୍ତି ଦିଆଯିବ'',— ଆମକୁ ଏହି ଭୟ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଇଥିଲା ।

ଆମର ଦାରୁଣ ନିର୍ଯ୍ୟାତନାପୂର୍ଣ୍ଣ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ବିଚାର କରିବାଲାଗି ସରକାର ଓ ଆମଭିତରେ ଯେ କୌଣସି ବୋଧ ଭାଷା ମଧ୍ୟ ନାହିଁ, ଏହିସବୁ ଚିଠି-ଦିଆନିଆ ଫଳରେ ତାହା

ବିଶେଷକରି ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । କେବଳ ଗୋରା ପ୍ରଭୁତ୍ୱର ସୀମିତ ଶବ୍ଦାବଳୀକୁ ବାଦ୍‌ଦେଲେ ଆଉ କୌଣସି ଭାଷାରେ ଜାତୀୟବାଦୀ ଶାସକମାନେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅସମର୍ଥ ଥିଲେ । କୌଣସିପ୍ରକାର ଆଲୋଚନାଲାଗି ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ସାମର୍ଥ୍ୟ ନଥିଲା । ଯାହା ଜାଣିବା କଥା, ସେମାନେ ଆଗରୁ ତାହାସବୁ ଜାଣିଚନ୍ତି,– ତେଣୁ କେବଳ ଆଜ୍ଞା ଦେବା ଓ ହୁକୁମ୍ ଜାରି କରିବା ହେଉଚି ସେମାନଙ୍କର ଏକମାତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ ।

କିନ୍ତୁ ଆମେ କେବଳ ଖୋସାମଦ କରିବା ଓ ତୋଷଣବାକ୍ୟ କହିବାକୁ ଆଦୌ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୋହୁ । ଉଦାରହୃଦୟ, ସର୍ବଜ୍ଞ ଓ ଶୁଭାକାଂକ୍ଷୀ ଗୋରା-ଶାସକମାନଙ୍କ ଆଗରେ 'ବୋଲମାନୁଥିବା କଳା ଚାକରପିଲା'ପରି ଏକ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଅଭିନୟ କରିବା ଲାଗି ଆମର ଏତେଟିକିଏ ହେଲେ ଅଭିଳାଷ ନାହିଁ । ଆମେ ମଣିଷ ହିସାବରେ ମନୁଷ୍ୟୋଚିତ ସମ୍ମାନ ଚାହୁଁଚୁ, ଆମର ସକଳ ପ୍ରତିବାଦ ଓ ପ୍ରତିରୋଧ କେବଳ ଏହି ନୀତିଉପରେ ହିଁ ପର୍ଯ୍ୟବେସିତ ରହିଚି । ଯେଉଁମାନେ ଏହି ନୀତିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବେ, କେବଳ ସେହିମାନଙ୍କ ସହିତ ହିଁ ଆମର ସମ୍ମତି ଓ ସଦ୍‌ଭାବ ରହିବ । ଯେଉଁମାନେ ଏହି ନୀତିକୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରୁଚନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିଲାବେଳେ ଆମେ ଆମର ମୂଳନୀତିକୁ କଦାପି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିପାରିବୁ ନାହିଁ ।

ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ ହେବାର ଅନେକ ପୂର୍ବରୁ ଆମେ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟକରି ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲୁ ଯେ ଆମେ କୌଣସି ବିଶେଷ ଜାତିର ବିରୋଧ କରିବାକୁ ଯାଉନାହୁଁ, ଆମର ଆନ୍ଦୋଳନ ହେଉଚି ଅନ୍ୟାୟ ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବେସିତ ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିରୁଦ୍ଧରେ । "ଅଣଗୋରା ଲୋକଙ୍କର ଜାତୀୟ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନେ ଯେଉଁ ସଂଗ୍ରାମ କରୁଚନ୍ତି, ତାହା କୌଣସି ଜାତି ବା ଜାତୀୟ ଗୋଷ୍ଠୀ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆଦୌ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ଦେଶର ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଲୋକଙ୍କୁ ଚିରନ୍ତନ ଦାସତ୍ୱ ଓ ଦୁଃଖଭୋଗଲାଗି ବାଧ୍ୟ କରି ରଖୁଥିବା ଅନ୍ୟାୟ-ଆଇନ୍ ବିରୁଦ୍ଧରେ ହିଁ ଆମେ ଏହି ସଂଗ୍ରାମ ଆରମ୍ଭ କରିଚୁ ।"

ଅନ୍ୟାୟ ଓ ଅତ୍ୟାଚାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ହିଁ ଆମର ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା । କୌଣସିପ୍ରକାର ହିଂସାର ଆଚରଣ ନକରି ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ଜେଲ ଯିବା, ଆକ୍ରମଣ ସହିବା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯାବତୀୟ ଶାସ୍ତି ବରଣ କରି ମଧ୍ୟ ଏହିସବୁ ଆଇନ୍‌କୁ ଅମାନ୍ୟ କରିବା ହିଁ ଆମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । ଅତି ସାବଧାନତା ସହକାରେ ତାଲୀମ ପାଇଥିବା ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକମାନଙ୍କୁ ଦଳଦଳ କରି ଆଇନଅମାନ୍ୟ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସାଧାରଣ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କୁ ପଠାଇବା ଆମ ଆନ୍ଦୋଳନର ପଦ୍ଧତି ହେବ ବୋଲି ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲା ।

ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଭାରତୀୟ ଓ ଆଫ୍ରିକା କଂଗ୍ରେସ ସମ୍ମିଳିତ ଭାବରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଆହୁରି କେତେକ ଅଣଗୋରା ଅନୁଷ୍ଠାନ ମଧ୍ୟ ଆମସହିତ ଆସି ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ; କାରଣ ଅଣଗୋରାମାନଙ୍କର କୌଣସି ପ୍ରକାର ମିଳିତ ଜାତୀୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ ନଥିଲା । ଏହାଫଳରେ

ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏକତ୍ର ମିଳି ଆଇନଅମାନ୍ୟ କରିବାର ପରିସର ଅନେକ ପରିମାଣରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ବିଭିନ୍ନ ଅଣଗୋରା ଗୋଷ୍ଠୀକୁ ଦବାଇ ରଖିବାଲାଗି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବିଭିନ୍ନ ଆଇନ୍‌ମାନ ରହିଚି । ସାଧାରଣ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଯେପରି ଅପମାନଜନକ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟର ବାଛବିଚାରମାନ ସହିବାକୁ ହେଉଚି, ଏହାହିଁ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଏକ ସାଧାରଣ ସମସ୍ୟା ଥିଲା । ତେଣୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ରାଜ୍ୟସାରା ''କେବଳ ଇଉରୋପୀୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ'' ନାମରେ ଗୋରାମାନେ ଯେଉଁ ଜାତୀୟ ନୀତି ଜାରିକରି ରଖିଚନ୍ତି, ଏହି ନୀତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ହିଁ ଆମ ଆଇନ-ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଶକ୍ତି ନିୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । 'ଆମର ଏକତା ହେଉଚି ଆମର ଶକ୍ତି'– ଏହାହିଁ ଗୋରା ସରକାରଙ୍କର ଦୃଢ଼ ନୀତି ହୋଇ ରହିଚି । ରେଲଷ୍ଟେଶନ, ମୁସାଫିରଖାନା, ଡାକଘର, ସାଧାରଣ ବସିବାସ୍ଥାନ ଓ ରେଲଡବାମାନଙ୍କରେ ସବୁଠି ଏହି 'କେବଳ ଇଉରୋପୀୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ' ନୀତିଟିର ଅନୁସରଣ କରାଯାଉଚି । 'ଭିନ୍ନ ଓ ଅସମାନ' ହିସାବରେ ଆମର ଦେଶରେ ଆମକୁ ଯେଉଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସୁବିଧାମାନ ଦିଆଯାଉଚି, ସେହିଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ଗୋରାମାନଙ୍କ ଲାଗି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରଭାବରେ ରଖାଯାଇଥିବା ସୁବିଧାଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରିବାଲାଗି ଜିଦ୍ ଧରି ବସିବା,– ଏହାହିଁ ଆମ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହୋଇ ରହିଲା । ଏହାବ୍ୟତୀତ ଆମେ ସାନ୍ଧ୍ୟ-ଆଇନ୍ ଓ ପାସ୍‌ପୋର୍ଟ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ମଧ୍ୟ ଅମାନ୍ୟ କରିବୁ ବୋଲି ସ୍ଥିର କରିଥିଲୁ ।

କେବଳ ନେଟାଲ୍ ଓ କେପ୍‌ଟାଉନ୍ ଭଲକରି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆନ୍ଦୋଳନର ଦିନକୁ ଗଡ଼ାଇ ଦେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅବଶିଷ୍ଟ ପ୍ରଦେଶମାନ ଜୁନ୍ ୨୬ ତାରିଖଦିନ ହିଁ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକମାନେ କେଉଁଠାରେ କଣସବୁ କରିବାକୁ ଯାଉଚନ୍ତି, ସେହି ବିଷୟରେ ସରକାରୀ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଜଣାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା, ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଇନଅମାନ୍ୟ କରିବାକୁ ଯାଉଥିବା ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକମାନଙ୍କର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ତାଲିକା ମଧ୍ୟ ଅତି ଭଦ୍ରତା ସହକାରେ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ହାତରେ ଦେଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ତିନିମାସ କାଳ ଆଇନ-ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବ୍ୟାପକ ହେବାରେ ଲାଗିଲା । ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ ୨୩୫୪ ଜଣ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକ ଆଇନଅମାନ୍ୟ କରିଥିଲେ, ଏହି ମାସଟିରେ ଆମର ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟର ଆନ୍ଦୋଳନଟି ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସୀମା ସ୍ପର୍ଶ କରିଥିଲା । ଏକ ସଫଳ ଆନ୍ଦୋଳନ କ୍ରମେ ଆଗକୁ ଗତି କରିକରି ଯାଉଚି ଓ କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମର୍ଥନ ପାଇବାରେ ଲାଗିଚି, ଏ ବିଷୟରେ ଆଉ କାହାରି କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ରହିଲାନାହିଁ । ଗୋରାକର୍ତ୍ତୃତ୍ୱର ବ୍ୟୂହକୁ ଭେଦ କରିବାର ଇତିହାସରେ ଏହି ଆଇନ-ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନଟି ପ୍ରଥମ ବୃହତ୍ ପଦକ୍ଷେପ ହିସାବରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବ ।

ଗୋରା ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକଦିନ ଆନ୍ଦୋଳନର ଅଗ୍ରଗତି ବିଷୟରେ ସମ୍ବାଦମାନ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲା । କେବଳ ନିର୍ବାଚନ ସମୟଟିକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଦେଶରେ ଯେ

ନବେ ଲକ୍ଷରୁ କୋଟିଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଳାଲୋକ ପ୍ରକୃତରେ ବାସ କରୁଚନ୍ତି ଓ ଗୋରାମାନଙ୍କୁ ପିଠିରେ ବସାଇ ନେବାକୁ ବାଧ ହେଉଚନ୍ତି, ଆନ୍ଦୋଳନ ପୂର୍ବରୁ ଗୋରାମାନେ ଏବିଷୟରେ ଆଦୌ ସଚେତ ନଥିଲେ ବୋଲି କହିଲେ ଆଦୌ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଫଳରେ ଅନ୍ତତଃ ଆମେ ଅଛୁ ବୋଲି ସେମାନେ ଜାଣିବାକୁ ବାଧ ହେଲେ । ଆମେ ଏହିଦେଶରେ ରହିବାଦ୍ୱାରା ପରିଣାମରେ କଣ ହେବ ବା ହେଉଚି, ସେମାନେ ଏଣିକି ଅତି ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ସେକଥା ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ସେହିଦିନଠାରୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ସେହି ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରିବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ ଆମକୁ କୌଣସି ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ବୋଲି କହିଲେ ଆଦୌ ଠିକ୍ ହେବନାହିଁ । ସେମାନେ ଆମ ଆନ୍ଦୋଳନର ଛବିମାନ ଛାପିଥିଲେ, ପ୍ରତିଦିନ ଗିରଫ ହେଉଥିବା ଲୋକଙ୍କର ସଂଖ୍ୟାକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ଗୋରା ଆଫ୍ରିକାବାସୀମାନଙ୍କର ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଯେ ରକ୍ତଚାଉଳ ଚୋବାଇ ପାଟି କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ, ଏଥିରେ ବିସ୍ମିତ ହେବାର ଆଦୌ କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ଆମ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକମାନଙ୍କର ବିଚାର କରୁଥିବା ବିଚାରାଳୟମାନଙ୍କରେ ଆମ ତରଫରୁ ଯେଉଁ ଜବାନବନ୍ଦିମାନ ଦିଆଯାଉଥିଲା, ଇଂରେଜୀ ଖବରକାଗଜମାନେ ମଧ୍ୟ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପାଠକମାନଙ୍କର ସମକ୍ଷକୁ ଆଣିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରିନଥିଲେ ।

ଶୃଙ୍ଖଳା ବିଷୟରେ ଆମ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକମାନେ କେବେହେଲେ କୌଣସି ତ୍ରୁଟି ଦେଖାଇନଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ସେମାନେ କେତେବେଳେ କେଉଁଠି ଦବି ଯାଇଥିଲେ ବା ବଶ୍ୟତା ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ ବୋଲି ମୁଁ କହିବିନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କର ସଂଗ୍ରାମ-ମନୋଭାବ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ପରିସ୍ଫୁଟ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ବଡ଼ ସଂଯତ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ ଓ କେତେବେଳେହେଲେ ଅଣଆୟତ୍ତ ହୋଇ ଯାଉନଥିଲେ । କୌଣସି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କଠାରେ ହିଂସାତ୍ମକ ବା ଅରାଜକ ଆଚରଣ କରିବାର କୌଣସି ଲକ୍ଷଣ ପ୍ରକାଶ ପାଉନଥିଲା । କେପ୍ ପ୍ରଦେଶର ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳରେ (ପୋର୍ଟ୍ ଏଲିଜାବେଥ୍ ଏବଂ ଇଷ୍ଟ ଲଣ୍ଡନ) ଅତି ଚମତ୍କାର ସଂଗଠନ ରହିଥିଲା, ଏବଂ ରିଫ୍ ଅଞ୍ଚଳରେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶୃଙ୍ଖଳା ବିଦ୍ୟମାନ ଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ସାଧାରଣ ଜନସଭାମାନ ପ୍ରଭୂତ ସଫଳତା ଅର୍ଜନ କରିଥିଲା, କିନ୍ତୁ ସଭାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିବା ଉତ୍ସାହରୁ ଆମେ ଯେତେ ଆଶା କରିଥିଲୁ, ତାହା ତୁଳନାରେ ଅତି କମ୍ ସଂଖ୍ୟକ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଭାଗ ନେବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ଏଥିରୁ ଆମକୁ ଅନେକ ଶିକ୍ଷା ମିଳିଲା ।

ପ୍ରକୃତ କ୍ଷେତ୍ରରେ କଣ କରିବାକୁ ହେବ ଓ କିପରି ଆଚରଣ ଦେଖାଇବାକୁ ହେବ, ଏବିଷୟରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ତାଲୀମ ଦେଇ ଆମେ ଡରବାନ୍ ସହରରେ ଭାରତୀୟ ତଥା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ

ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକମାନଙ୍କୁ ଦଳଦଳ କରି ଆନ୍ଦୋଳନ ଲାଗି ପଠାଇ ଦେଉଥିଲୁ । କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଦଳ ଯିବାଆଗରୁ ଆଗ ପୋଲିସ୍ ପାଖକୁ ସେହି ସମ୍ବାଦଟି ମଧ୍ୟ ପଠାଇ ଦିଆଯାଉଥିଲା । ଅତିମାତ୍ରାରେ କାର୍ଯ୍ୟର ଚାପ ବଢ଼ିଯାଇ ଥିବାରୁ ସ୍ଥାନୀୟ ପୋଲିସ୍ ବାଧହୋଇ ଆମର ସାହାଯ୍ୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିଲେ । ଥରେ ସେମାନେ ସତର୍କ ରହିବା ଆଗରୁ ଦଳେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ ଏବଂ ଆମକୁ ହିଁ ସେମାନଙ୍କ ତରଫରୁ ଜନତାର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । କିନ୍ତୁ କେବେ ଥରେହେଲେ ମଧ୍ୟ ଜନସାଧାରଣ ଶୃଙ୍ଖଳାରୁ ବାହାର ହୋଇ ଯାଇନଥିଲେ । ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକମାନେ ଆମଲାଗି କେବେହେଲେ କୌଣସି ସମସ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି କରୁନଥିଲେ, କେବଳ ଦେଖଣାହାରୀ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଯାହା ଆୟତ୍ତଭିତରେ ସମ୍ଭାଳି ରଖିବାକୁ ପଡୁଥିଲା ।

ଏହି ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାଲାଗି ଡର୍‌ବାନ୍ ନଗରପାଳିକା ଏକ ଜରୁରୀ ଉପବିଧି ପାସ୍ କରାଇ ସଭା ଓ ଶୋଭାଯାତ୍ରାଗୁଡ଼ିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱକୁ ଆପଣା ଉପରକୁ ନେଇଯାଇଥିଲା । ଏହି ଖବର ପାଇବାମାତ୍ରକେ ଆମେ ଏହାର ବିରୋଧ କରିଥିଲୁ । ଆମର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଭା "ଲାଲ ଛକ"ରେ ହେବ ବୋଲି ଆମେ ନଗରପାଳିକାକୁ ଲେଖି ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲୁ । ଗୋଇନ୍ଦା ପୋଲିସ୍ ଆସି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନାଇକର୍, ମୋତେ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଗିରଫ କରିନେଲେ, କିନ୍ତୁ ସମୁଦ୍ରପରି ଏଡ଼େବଡ଼ ଜନସମାଗମକୁ ଭାଙ୍ଗିବା ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ଏକ ପ୍ରବଳ ସମସ୍ୟାରୂପେ ଆସି ଠିଆହେଲା । ଗିରଫ ହୋଇ ରହିଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ପୋଲିସ୍‌ଲାଗି ଏହି କାର୍ଯ୍ୟଟି ତୁଲାଇ ଦେଇଥିଲୁ, ଏବଂ ତା'ପରେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପୋଲିସ୍ ଅଫିସକୁ ଗଲୁ । ସେଠାରେ ଅନେକ ଆଗରୁ ସଶସ୍ତ୍ର ପୋଲିସ୍ ଭିଡ଼କରି ରହିଥିବାର ଦେଖି ଆମେ ଅତି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲୁ । (ଆମ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ ଅଣାଗଲା । ଆମେ ବିଧିବଦ୍ଧ ଭାବରେ ଯାଇ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଆଗରେ ହାଜର ହେଲୁ । ସେଦିନ ମକଦ୍ଦମାଟିକୁ ମୁଲତୁବୀ ରଖାଗଲା । ମୋ'ଜାଣିବାରେ ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ସେହି ମକଦ୍ଦମାଟି ମୁଲତୁବୀ ରହିଚି ।)

ଆମକୁ ପୋଲିସ୍ ସହିତ କେତେକ ବିଶେଷ ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ସେମାନେ ଆମକୁ ଗିରଫ କରିବାଲାଗି ସାଧାରଣତଃ ବଡ଼ କୁଣ୍ଠା ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ନେଟାଲ୍ ରାଜ୍ୟର ଚେୟାରମ୍ୟାନ୍ ଡାକ୍ତର ଉଇଲ୍‌ସନ୍ କଙ୍କୋଙ୍କୁ ଥରେ ଆପଣାର ଦଳସହିତ ତିନିରାତି ଧରି ଆଇନଅମାନ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା,– ତା'ପରେ ଯାଇ ପୋଲିସ୍ ସେମାନଙ୍କୁ ଗିରଫ କରିଥିଲେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ଦଳର ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ଏହିପରି ଅଭିଜ୍ଞତା ହୋଇଥିଲା । ମନେ ହେଉଥିଲା, ଯେପରି ପୋଲିସ୍ କେବଳ ଦୂରରେ ଠିଆହୋଇ କେବଳ ଟେରେଇ କରି ସବୁ ଦେଖିବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉକିଛି କରିବାକୁ ଚାହୁଁନାହିଁ !

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ପୋଲିସ୍‌ମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଯେଉଁପରି ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୋଟାମୋଟି ବିଚାର କରି ଦେଖିଲେ ଡର୍‌ବାନ୍ ତଥା ନେଟାଲ୍‌ର ପୋଲିସ୍ ଅତିବେଶୀ

ଆକ୍ରମଣମୂଳକ ଆଚରଣ କରିଥିଲେ ବୋଲି ଆଦୌ କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଥରେ ଏକ ଅତି ନିର୍ବୋଧ ଘଟଣାଟିଏ ଘଟିଥିଲା । ଦଳେ ଦେଖଣାହାରୀ ଥରେ ଏକାଠି ହୋଇ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କର କଚେରୀ ଭିତରୁ ବାହାରକୁ ଯାଉଥିଲେ । ବଡ଼ ଆକସ୍ମିକ ଭାବରେ ସେମାନେ ଏକା ସମୟରେ କଚେରୀ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ବାହାରକୁ ଯାଉଥିଲେ । ଜଣେ ଗୋରା ପୋଲିସ୍ କନ୍‌ଷ୍ଟେବ୍‌ଲ୍ ଅତିବେଶୀ ଉତ୍ସାହପରବଶ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଯାହାକୁ ପାଇଲା, 'ଏକ ଶୋଭାଯାତ୍ରା ବାହାର କରୁଥିବାର' ଅପରାଧରେ ଯାଇ ଗିରଫ କରି ପକାଇଲା । ଜନତା ପୋଲିସ୍‌ର ଆଦେଶ ମାନି ତାହାର ପଛେପଛେ ଆସିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଆଉଜଣେ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତି ଦଉଡ଼ିଯାଇ ଜନତାକୁ ଭାଙ୍ଗିଯିବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ । ଜନତା ଭାଙ୍ଗିଯିବାକୁ ବସିଲା, କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ବିଳମ୍ବ ଘଟିବାରୁ ପୋଲିସ୍ ତରଫରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟାଟନ୍‌ର ଆକ୍ରମଣ ସହିବାକୁ ହେଲା । ଗୁଣିଆ ପରି ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିଥିବା ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକକୁ ଗିରଫ କରି ନିଆଗଲା, କାରଣ ଆପଣାର ସରଞ୍ଜାମସାଜ ଛାଡ଼ି ଯିବାକୁ ସେ ରାଜୀ ହୋଇନଥିଲା । ''ତୁମେମାନେ କାହିଁକି ଅନ୍ୟାୟରେ ସେହି ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଟି ପ୍ରତି ଏପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଚ ?''– ଏତିକି କହିବାର ଅପରାଧରେ ଆଉଜଣେ ପୁରୁଷ ଦେଖଣାହାରୀ ମଧ୍ୟ ଗିରଫ ହେଲା । ଅବଶ୍ୟ ପରେ ଦୁଇଜଣଯାକଙ୍କୁ ଖଲାସ କରି ଦିଆଗଲା ।

କିନ୍ତୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଏପାଖରୁ ସେପାଖଯାଏ ସଶସ୍ତ୍ର ପୋଲିସ୍ ଓ ସୈନ୍ୟବାହିନୀଙ୍କର ପ୍ରକୋପରେ ଦୁଲୁକି ଟଳମଳ ହେବାର ଦିନ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତଥାପି ଆସିନଥିଲା ।

ଆଇନ୍-ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ମୁଁ ଜଣେ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲି । ମୁଁ ନିଜେ କୌଣସି ଆଇନ୍-ଅମାନ୍ୟ କରିବାକୁ ଯାଇନଥିଲି । କେବଳ ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ରହି ଆନ୍ଦୋଳନର ସଂଗଠନ କରିବା ଓ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଚାଲୁ ରଖିବା ମୋର କାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ (ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ତିନୋଟି ପର୍ଯ୍ୟାୟର ଯୋଜନା କରାହୋଇଥିଲା । ପ୍ରଥମେ କେବଳ ସହରମାନଙ୍କରେ ଯତ୍ନର ସହିତ ତାଲୀମ ପାଇଥିବା ସାନସାନ ଦଳ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ କରିବେ, ତା'ପରେ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ କରି ଦିଆଯିବ; ଏବଂ ତୃତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ସମଗ୍ର ରାଜ୍ୟରେ ଲୋକ-ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ ହେବ, କାରଖାନାମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏହି ସଂଗ୍ରାମକୁ ସଂକ୍ରମିତ କରି ନିଆଯିବ ।) ମୁଁ ନେଟାଲ୍ ରାଜ୍ୟର ଗସ୍ତ କରି ଆନ୍ଦୋଳନଲାଗି ଅଧିକସଂଖ୍ୟକ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକ ସଂଗ୍ରହ କରିବି, ଓ ଯେପରି ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ଆସିବେ, ସେଥିଲାଗି ଉଦ୍ୟମ କରିବି ବୋଲି ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲା । ବର୍ଷର ଶେଷବେଳକୁ ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଇଥିଲି । କିନ୍ତୁ ନାନା କାରଣରୁ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଏହି ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟଟିକୁ ସ୍ଥଗିତ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା, ମୁଁ ସେକଥା ପରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କହିବି ।

ଏହି ସମୟରେ ମୋତେ ଆପଣାକୁ ନାନା କାର୍ଯ୍ୟରେ ସକ୍ରିୟଭାବେ ନିୟୋଜିତ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ରାଜ୍ୟର ନାନା କେନ୍ଦ୍ରରେ ଆନ୍ଦୋଳନର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ଶାସନସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ଯାବତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ତୁଲାଇବାକୁ ହେଉଥିଲା । ଜାତିର ପ୍ରମୁଖମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁସବୁ ବିଧାନସଙ୍ଗତ ସୀମାଭିତରେ ରହି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା କଥା, ମୁଁ ସବୁବେଳେ ସେହିସବୁ ସୀମାକୁ ଭଲରୂପେ ଜଗିକରି ରହିଥିଲି, କିନ୍ତୁ ତଥାପି ନାନା ଆପଦ ଆସନ୍ନ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା ।

ଉତ୍ତର ନେଟାଲରେ ଅଳ୍ପ କେତେଦିନିଆ ଏକ ଗସ୍ତରୁ ଫେରିଆସି ମୁଁ ତଳ-ଜୁଗେଲା ବିଭାଗର ସରକାରୀ କମିଶନରଙ୍କଠାରୁ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ପାଇଲି । ଏହି କମିଶନର ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ମୋର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନ କରୁଥିଲେ । ଆପଣା ଚିଠିସହିତ ସେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ କମିଶନରଙ୍କର ଅଫିସରୁ ତାଙ୍କପାଖକୁ ଆସିଥିବା ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଟିପ୍ପଣି ମୋ'ପାଖକୁ ପଠାଇ ଦେଇଥିଲେ । ସରକାରୀ ଯୋଜନାମାନଙ୍କର ବିରୋଧ କରିବାଲାଗି ମୁଁ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଉସ୍‌କାଉଚି, ଜଣେ ଚାଷୀ ଏହି ମର୍ମରେ ସରକାରଙ୍କ ପାଖରେ ଏକ ଅଭିଯୋଗ ଆଣିଥିଲେ । ମୋର ଅନୁମାନ, ଜଣେ ଗୋରା ଚାଷୀ ନିଶ୍ଚୟ ଏହା କରିଥିବେ । ଏକଥା ସତ କି ମିଛ, ମୋତେ ଏହିକଥା ପଚରା ଯାଇଥିଲା । ଉତ୍ତରରେ ମୁଁ ଜଣାଇଥିଲି ଯେ ଏହି ବିବରଣିରେ କେତେକ ଅପୂର୍ଣ୍ଣତା ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏକଥା ସତ ଯେ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ କେତେକ ସରକାରୀ ଆଇନ୍‌କାନୁନର ଅମାନ୍ୟ କରିବାଲାଗି ଏକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କରିଚି; ଗୋରୁ ଜବତ କରିନେବା ଆଇନ୍ ମଧ୍ୟ ଏହି ତାଲିକାର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଏବଂ ନେଟାଲରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ମୁଁ ସଭାପତି ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଚି ।

ପ୍ରାୟ ତିନିସପ୍ତାହ ପରେ ଆମ ସରକାରୀ କମିଶନରଙ୍କ ପାଖରୁ ତାଙ୍କୁ ଯାଇ ସାକ୍ଷାତ କରିବାଲାଗି ମୋ'ପାଖରେ ଏକ ଆଦେଶ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ସେଠାରେ ସେ ମୋତେ ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲେ ଯେ ମୋତେ ପ୍ରିଟୋରିଆରେ ଯାଇ ହାଜର ହେବାକୁ ଉପରୁ ଆଦେଶ ଆସିଚି, ଏବଂ ମୋତେ କୌଣସି କାଳବିଳମ୍ବ ନକରି ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ପ୍ରିଟୋରିଆ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହିପରି ଏକ ସମନ ଆସିବାର କାରଣ ବିଷୟରେ ଆମେ କୌଣସି ଆଲୋଚନା କରିନଥିଲୁ, କିନ୍ତୁ ମୋର ଯାତ୍ରାର ଯୋଗାଡ଼ କରୁଥିବା ସହକାରୀ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ କହିଲେ ଯେ ମୋର ରାଜନୀତିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ସମ୍ପର୍କରେ ହିଁ ଏହି ସମନ ଆସିଚି । ଏବିଷୟରେ ମୋର କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନଥିଲା । ଗୋରାମାନଙ୍କ ଲାଗି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ରଖାଯାଇଥିବା ଡବାରେ ଯିବାଲାଗି ମୁଁ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କରିନଥିଲି । ଗାଡ଼ୀରୁ ଓହ୍ଲାଇବା ବେଳକୁ ପ୍ଲାଟ୍‌ଫର୍ମରେ ନେଟାଲ ରାଜ୍ୟର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସରକାରୀ କମିଶନର୍‌ଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଭେଟ ହେଲା । ତାଙ୍କ ସହିତ ହୋଇଥିବା ପଦେ ଦୁଇପଦ କଥାବାର୍ତ୍ତାରୁ ତାଙ୍କର ବ୍ୟବହାର ମୋତେ ବଡ଼ ସଫେଇ ଦେଉଥିଲା ପରି ଜଣାପଡ଼ିଲା ।

ସରକାରୀ ଆଫ୍ରିକା ବିଭାଗର ଦପ୍ତରରେ ପହଞ୍ଚିବାମାତ୍ରକେ ମୋତେ ବିଭାଗୀୟ ସେକ୍ରେଟରୀଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇ ଦିଆଗଲା । ସେକ୍ରେଟରୀ ଡାକ୍ତର ଆଇସେଲେନ୍‌ଙ୍କ ସହିତ ସହକାରୀ ସେକ୍ରେଟରୀ ଓ ନେଟାଲରାଜ୍ୟର ସର୍ବୋଚ୍ଚ କମିଶନର ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ ।

ଡାକ୍ତର ଆଇସେଲେନ୍ କଥା ଆରମ୍ଭ କରି କହିଲେ: ''କଂଗ୍ରେସରେ ତୁମର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆମେ ତୁମକୁ ଏଠାକୁ ଡକାଇ ପଠାଇଥିଲୁ । ଆମ ସରକାରୀ ବିଭାଗ ତରଫରୁ ଅବଶ୍ୟ ତୁମ ବିରୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ ନାହିଁ । ଆମ ମତରେ ତୁମେ ଅତି ସୁଦକ୍ଷ ଓ ସୁବିବେଚିତ ଭାବରେ ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହ କରିଚ ଏବଂ ତୁମ ଜାତିର କଲ୍ୟାଣଲାଗି ସର୍ବଦା ଚେଷ୍ଟା କରିଆସିଚ । ଆମେ ଏକଥା ଭଲକରି ଜାଣିଚୁ ଓ ଏହାର ପ୍ରଶଂସା ମଧ୍ୟ କରିଚୁ । ତୁମକୁ ଆମେ ଆମର ଦକ୍ଷତମ ପ୍ରମୁଖମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଜଣେ ବୋଲି ବିଚାର କରି ଆସିଚୁ ।

''ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ତୁମେ କେତେଦୂର ବା କିପରି ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରୁଚ, ସେହି ବିଷୟରେ ବିଚାର କରିବାପୂର୍ବରୁ ଆମେ ଆଗ ତୁମକୁ କେତୋଟି ସାଧାରଣ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବୁ । ଭୂମିର ଥଇଥାନ ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ କାହିଁକି ସରକାରୀ ଯୋଜନାର ବିରୋଧ କରିବାକୁ ଯାଉଚି ? ଜମିର ଥଇଥାନ କରାଇ ମୃତ୍ତିକାକ୍ଷୟ ବନ୍ଦ କରାଇବାକୁ ହେଉଥିବା ସରକାରୀ ଯୋଜନାକୁ ଯେକୌଣସି ଶିକ୍ଷିତ ବ୍ୟକ୍ତି କେବଳ ସମର୍ଥନ ହିଁ କରିବନାହିଁ କି ?''

ଉତ୍ତର ଦେଇ ମୁଁ କହିଲି : ''ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ତରଫରୁ ନକହି ମୁଁ ଏବିଷୟରେ ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମତ ଦେଉଚି । ସାଧାରଣ ଭାବରେ ଦେଖିଲେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି କଦାପି ମୃତ୍ତିକାକ୍ଷୟ ବନ୍ଦ କରିବାର ଯୋଜନାରେ ଆପତ୍ତି କରିବାକୁ ଯିବନାହିଁ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଏହା କଦାପି କରିବନାହିଁ । ଯଦି ମୋ 'ନିଜର କୃଷିବୃତ୍ତି ଥାଆନ୍ତା, ତେବେ ମୁଁ ଯେତିକି ଚଳାଇ ପାରନ୍ତି, କେବଳ ସେତିକି ଗୋରୁଗାଈ ପାଖରେ ରଖିଥାନ୍ତି । ଆପଣ ବୁଝିପାରୁଚନ୍ତି ଯେ ଗୋରୁଗାଈଙ୍କର ସୀମା ଧାର୍ଯ୍ୟ କରି ମୃତ୍ତିକାକ୍ଷୟ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ଗଲାବେଳେ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଧନ-ଗୋଧନ ଉପରେ ହିଁ ଆଞ୍ଚ ଆସିବାକୁ ଯାଉଚି । ନୀତିଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ଜମି ବା କୃଷିବୃତ୍ତିର କ୍ଷମତା ଅନୁସାରେ ଯେତିକି ଗୋରୁଗାଈ ରଖି ଚଳାଇ ହେବ, କେବଳ ସେତିକି ଗୋରୁଗାଈ ରଖିବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ଆପଣମାନେ ଗୋଟିଏ କଥାରେ ଅବହେଳା ଦେଖାଇବାକୁ ଯାଉଚନ୍ତି । ୧୯୧୩ ଓ ୧୯୩୬ରେ ପାସ୍ ହୋଇଥିବା ଭୂମି ଆଇନ୍‌ର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଓ ପଶୁସଂଖ୍ୟା ଏପରି ଅତିରିକ୍ତ ପରିମାଣରେ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଚି; ଏବଂ ଏହି ଆଇନ୍ ଦୁଇଟିକୁ ଆମଉପରେ ଜୋର୍‌କରି ଜାରି କରାଯାଇଚି ।

କାଲି ଆପଣମାନେ ଆମଠାରୁ ଆମର ଜମି ଛଡ଼ାଇ ନେଇଥିଲେ; ଏବଂ ଏହି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିବାଲାଗି ଆଜି ଆମର ଗୋରୁଗାଈ ଛଡ଼ାଇନେବାକୁ ବସିଚନ୍ତି । ଏପରି ଭାବରେ ସମସ୍ୟାଟିର ସମାଧାନ କରିବାରେ ଆମେ ଆପଣମାନଙ୍କ ସହିତ ସହଯୋଗ କରିବାକୁ କଦାପି ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୋହୁ । ଯଦି ଆପଣମାନେ ସମସ୍ୟାଟିର ମୂଳକାରଣ ଏହି ଭୂମି-ଆଇନ୍ ଦୁଇଟିକୁ ଉଠାଇ ଦେଇପାରିବେ, ତେବେ ଜମିକୁ କ୍ଷୟ ହୋଇ ଯିବାରୁ ରକ୍ଷା କରିବାଲାଗି ଆମେ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ସହଯୋଗ କରିବୁ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଆପଣଙ୍କର ସମାଧାନ କେବଳ ଆମର ଦୁଃଖଭୋଗ ବଢ଼ାଉଥିବା ନାନା ଅତ୍ୟାଚାର ଓ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଘଟାଉଥିବା ଆଇନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ହିଁ ବ୍ୟକ୍ତ କରୁଚି ।''

ସହକାରୀ ସେକ୍ରେଟରୀ ମୋତେ ପଚାରିଲେ : ''କିନ୍ତୁ ଲୋକବସତିକୁ କଣ୍ଟ୍ରୋଲ୍ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ମଧ୍ୟ ତୁମେମାନେ କାହିଁକି ବିରୋଧ କରୁଚ ?''

''ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାଟିକୁ ଆପଣମାନେ ଯେଉଁପରି ଉପାୟରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରୁଚନ୍ତି, ଏହାଦ୍ୱାରା ଶ୍ରମିକ-ସଂଗଠନଗୁଡ଼ିକର ମନରେ ନାନାପ୍ରକାର ସଂଶୟ ଉପୁଜୁଚି । ଯେଉଁଠି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ମଜୁରି ମିଳିବ, ସେହିଠାରେ ଯାଇ ବାସ କରିବାଲାଗି ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ସ୍ୱାଧୀନତା ରହିବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ମୂଲିଆମଜୁରିକୁ କମ୍ କରି ରଖିବାର ମତଲବରେ ଅସଂଖ୍ୟ ଅର୍ଦ୍ଧୋପବାସୀ ଶ୍ରମିକଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ଆବଦ୍ଧ କରି ରଖିବାର ଯେଉଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆପଣମାନେ କରୁଚନ୍ତି, ଆମେ ସେହି ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଆଦୌ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରୁନାହୁଁ ।''

ସହକାରୀ ସେକ୍ରେଟରୀ ମତ ଦେଇ କହିଲେ : ''କିନ୍ତୁ ସହରରେ ବାସ କରୁଥିବା କଳାଲୋକଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥରକ୍ଷା ଲାଗି ହିଁ ଆମେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ କରୁଚୁ ।'' ତା'ପରେ ସେ ଶ୍ରମିକମାନେ ଗୋଟାଏ ସ୍ଥାନରୁ ଯାଇ ଆଉଗୋଟାଏ ସ୍ଥାନରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାଦ୍ୱାରା କଣସବୁ କ୍ଷତି ହେଉଚି, ତାହାହିଁ ବଖାଣିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏଥିରେ ମୁଁ ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲି । କାରଣ ଯେଉଁ ମୂଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଷୟରେ ଆମେ ଆଲୋଚନା କରୁଥିଲୁ, ତାହାରିଦ୍ୱାରା ହିଁ ପ୍ରକୃତରେ ଏହିସବୁ କ୍ଷତି ହେଉଥିଲା । ପ୍ରକୃତ କ୍ଷେତ୍ରରେ କେବଳ ଶ୍ରମିକମାନେ ଗୋଟାଏ ସ୍ଥାନରୁ ଆଉଏକ ସ୍ଥାନକୁ କାମ କରିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ପରିବାର ଯେଉଁଠି ଥାଏ, ସେଇଠି ରହେ । ପରିବାରକୁ ହିଁ ବଡ଼ ସଫଳ ଭାବରେ ଅସମର୍ଥ କରି ରଖିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ତାଙ୍କର ଏହିସବୁ ଯୁକ୍ତି ଶୁଣି ମୁଁ ଅବାକ୍ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

କିଛିସମୟ ପରେ ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲି : ''ଆଜ୍ଞା, ଆପଣ ଭଲକରି ଜାଣନ୍ତି ଯେ ଆମେ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରମିକମାନେ ସ୍ଥାନରୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର ହୋଇ ବୁଲିବାର ପଦ୍ଧତିକୁ ଆଦୌ ସମର୍ଥନ କରୁନାହିଁ । ଏହି ପଦ୍ଧତି ଆମ ତରଫରୁ ମଧ୍ୟ ଉଦ୍ଭାବିତ ହୋଇନାହିଁ । ଶ୍ରମିକମାନେ ଯେଉଁଠି କାମ କରୁଚନ୍ତି ସେଇଠି ସ୍ଥାୟୀ ହୋଇ ରହନ୍ତୁ ଏବଂ ଆପଣା ଜୀବନନିର୍ବାହ କରିପାରିବାର ପାରିଶ୍ରମିକ

ମଧ ସେମାନଙ୍କୁ ମିଳୁ, ମୁଁ ଏହାହିଁ ଚାହେ । ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ପରିବାର ଆସି ଯେପରି ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକତ୍ର ବାସ କରିପାରିବେ, ଗାଆଁର ଲୋକମାନେ ମଧ ଯେପରି ଜମି ନେଇ ଭଲରେ ଜୀବିକାର୍ଜନ କରିପାରିବେ, ସେଥିଲାଗି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବସତିମାନ ବସାଯାଉ ବୋଲି ମୁଁ ସୁବନ୍ଦିନେ ମତ ଦେଇଆସିଚି । କୌଣସି ସହରବାସୀ କଳାଲୋକ ଗାଆଁଲୋକେ ସହରକୁ ଆସି ବାସ କରିବାରେ କେବେ କୌଣସି ଆପତ୍ତି କରିଥିବାର ମୋତେ ଜଣାନାହିଁ । ଆଜି ପ୍ରଥମକରି ଏହିଠାରେ ହିଁ ମୁଁ ସେ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ପାଉଚି । ଯଦି ଆମ ଲୋକେ କୌଣସି ଆପତ୍ତି କରୁନାହାନ୍ତି, ତେବେ ଏହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆଇନ୍ ତିଆରି ହେଉଚି କାହିଁକି ଓ ସେମାନେ ଆପତ୍ତି କରୁଚନ୍ତି ବୋଲି ଏକ ଧାରଣା ଜନ୍ମାଯାଉଚି କାହିଁକି ?''

ଡାକ୍ତର ଆଇସେଲେନ୍ ବୋଧହୁଏ ଭାବିଲେ ଯେ ଏଥର ପ୍ରକୃତ କଥା ଉପରକୁ ଆସିବା ଉଚିତ ।

ସେ କହିଲେ : ''ତୁମେ ହେଉଚ ଜଣେ ପ୍ରମୁଖ । ତଥାପି ତୁମେ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ଦେଶର ଆଇନ୍‌କୁ ଅମାନ୍ୟ କରିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଚ । ଜଣେ କର୍ମଚାରୀ ହିସାବରେ ରାଜ୍ୟରେ ଶାନ୍ତିଶୃଙ୍ଖଳା ରଖିବା ହେଉଚି ତୁମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଅଥଚ ତୁମେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଆଇନ୍ ଭାଙ୍ଗିବାଲାଗି ହିଁ ଉତ୍ସାହିତ କରୁଚ । ଏ ବିଷୟରେ ତୁମର କଣ କହିବାର ଅଛି ?''

ମୋର କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ସଜାଡ଼ି କହିବାଲାଗି ମୁଁ ଦଣ୍ଡେ ନୀରବ ରହି ତା'ପରେ କହିଲି : ''ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ନୀତି ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରସାର କରିବାଲାଗି ଯେ ମୁଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଚି, କୌଣସିପ୍ରକାରେ କୁଣ୍ଠିତ ନହୋଇ ମୁଁ ଏକଥା ଅବଶ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରିବି । କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ନୈତିକ ଭିତ୍ତିନଥିବା ଆଇନ୍‌ଗୁଡ଼ିକର ବିରୋଧ କରିବାଲାଗି ଆମପାଖରେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ବାଟ ରହିଚି, ଏବଂ ଆମେ ସେହି ବାଟରେ ହିଁ ଯିବାକୁ ସ୍ଥିର କରିଚୁ । ଲୋକମାନେ ଆଇନ୍ ଭାଙ୍ଗନ୍ତୁ ବା ଅପରାଧ କରିବା ମତଲବରେ ଅପରାଧ କରନ୍ତୁ, ମୁଁ କେବେହେଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଏପରି କୌଣସି ଅସତ୍‌ପ୍ରେରଣା ଦେଇନାହିଁ । ଆମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମୂଳତଃ ରାଜନୀତିକ । ଐକ୍ୟବଳ ଉପାୟରେ ହିଁ ଆମେ ଆମର ଦୁରବସ୍ଥାକୁ ଜଗତ୍‌ସମକକ୍ଷରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିପାରିବୁ । ଅସାଧୁ ଆଇନ୍‌ଦ୍ୱାରା ଶାସିତ ହେବାଲାଗି ଯେ ଆମର କୌଣସି ସମ୍ମତି ନାହିଁ, କେବଳ ଏହି ଉପାୟରେ ହିଁ ଆମେ ତାହା ବ୍ୟକ୍ତ କରିପାରିବୁ । ଦିନେ ନା ଦିନେ ଗୋରାମାନେ ଆମର ଅଭିଯୋଗକୁ କାନଦେଇ ଶୁଣିବେ, ଆମ ଗୁହାରିର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ବୁଝିବେ, ଆମେ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଗମ୍ଭୀର ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ଖୋଜି ବାହାରିଚୁ, ସେମାନେ ଏକଥା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବେ । ଏହି ଆଶାରେ ହିଁ ଆମେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଚୁ । ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟକୁ ଜାରି କରି ରଖିବାକୁ ଦେଶରେ ଯେଉଁସବୁ ଆଇନ୍ ପାସ୍ କରାଯାଇଚି, ସେହିଗୁଡ଼ିକ ବିରୁଦ୍ଧରେ ରାଜନୀତିକ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାଲାଗି ଆମର ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଚି ।''

ସେକ୍ରେଟରୀ ପ୍ରତିବାଦ କରି କହିଲେ : "ସେସବୁ ମିଛକଥା, ତୁମେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଆଇନ୍ ଭାଙ୍ଗିବାଲାଗି ଉତ୍ସାହ ଦେଉଚ,– କେବଳ ଆଇନ୍ ଭାଙ୍ଗିବାଲାଗି ।"

ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଲି : "ନାଇଁ ଆଜ୍ଞା, ଆଇନ୍ ଭାଙ୍ଗିବାଲାଗି ନୁହେଁ । ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରକାରର ଆଇନ୍‌ପ୍ରତି ଆମର ଅସ୍ୱୀକାର ଜଣାଇବାକୁ ହିଁ ଆମେ ଏପରି କରୁଚୁ ।"

"ଜଣେ ପ୍ରମୁଖ ହିସାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବାବେଳେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଆଇନ୍ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ କହିବାଦ୍ୱାରା ତୁମେ କେତେଦୂର ସଙ୍ଗତ ବା ଅସଙ୍ଗତ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଚ, ସେକଥା ବିଚାରି କେବେ ଦେଖିଚ କି ?"– ସେକ୍ରେଟାରୀ ବା ତାଙ୍କର ସହକାରୀ, ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କିଏ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟି ପଚାରିଲେ, ମୋର ଠିକ୍ ମନେପଡୁନାହିଁ ।

"ମୋର ଦୁଇ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଭିତରେ ମୁଁ କେବେହେଲେ କୌଣସି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇନାହିଁ । ମୋର ଦୁଇଟିଯାକ କାର୍ଯ୍ୟ ଯେପରି କେବେହେଲେ ପରସ୍ପରର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆସି କୌଣସି ହସ୍ତକ୍ଷେପ ନକରନ୍ତି, ସେବିଷୟରେ ମୁଁ ସର୍ବଦା ସାବଧାନ ରହିଚି । ଯେତେବେଳେ କେହି ଜାତିଆଣ ସଭାରେ କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ବାହାରିଚି, ମୁଁ ସେତେବେଳେ ତାହା ବନ୍ଦ କରିଦେଇଚି । କିନ୍ତୁ କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଭାଗ ନେବାଦ୍ୱାରା ପ୍ରମୁଖ ହିସାବରେ ମୁଁ ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ କୌଣସି ଖିଲାପ କରୁଚି ବୋଲି ଭାବିପାରୁନାହିଁ । କଂଗ୍ରେସକୁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକ ବେଆଇନ୍ ଧ୍ୱଂସମୂଳକ ସଂଗଠନ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯାଇନାହିଁ ।"

ଡାକ୍ତର ଆଇସେଲେନ୍ କହିଲେ : "ତୁମେ କଂଗ୍ରେସ ଛାଡ଼ିଦିଅ ବୋଲି ତୁମକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବାକୁ ଆମେ ତୁମକୁ ଏଠାକୁ ଡକାଇନାହୁଁ, ତୁମେ ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଶର ଆଇନ୍ ଭାଙ୍ଗିବାଲାଗି କହୁଚ ବୋଲି ଆମେ ତୁମକୁ ଏଠାକୁ ଡକାଇଚୁ । ତୁମେ ଯାହାକର ପଛକେ, ଦୁଇ ନାବରେ କଦାପି ଗୋଡ଼ଦେଇ ପାରିବନାହିଁ ।"

ଏହି କଥାଟିରୁ ମୁଁ ଅନେକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ସୂଚନା ପାଇଲି । ଦେଶରେ ଶାନ୍ତିଶୃଙ୍ଖଳା ରଖିବାକୁ ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ପ୍ରମୁଖମାନେ ଯଦି ଦେଶରେ ଗୋରା-କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱକୁ ଜାହିର୍ କରି ରଖିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଜାରି ହୋଇଥିବା ନୀତିହୀନ ଆଇନ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ କୌଣସିପ୍ରକାର ଆପତ୍ତି କରନ୍ତି, ତେବେ ସେମାନଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱକୁ କେବଳ ଏକ ବିଭକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ବୋଲି କୁହାଯିବା ହିଁ ଉଚିତ ବୋଲି ଏହି କଥାରୁ ସୂଚନା ମିଳୁଥିଲା । ପ୍ରମୁଖ ହୋଇ ରହିଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଯେ ମୁଁ କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି, ତା'ନୁହେଁ । ମାତ୍ର ପ୍ରମୁଖ ହୋଇ ନିଯୁକ୍ତ ହେବାପରେ ମୁଁ ଯେଉଁ ସବୁ ଅନ୍ୟାୟମୂଳକ ସ୍ଥିତିକୁ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଥିଲି, ତାହାହିଁ ମୋତେ କଂଗ୍ରେସ ଆଡ଼କୁ ଟାଣିନେଇ ଯାଇଥିଲା ।

ଆମର କଥାବାର୍ତ୍ତାକୁ ସମାପ୍ତ କରିବାକୁ ଯାଇ ଡାକ୍ତର ଆଇସେଲେନ୍ କହିଲେ : "ଆମ ସରକାରୀ ବିଭାଗ ତୁମକୁ ଏପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ କଦାପି ଅନୁମତି ଦେବନାହିଁ, ମୁଁ ତୁମକୁ ଏହିକଥା ସ୍ପଷ୍ଟ କରି କହିଦେବାକୁ ଚାହେ । ତୁମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାଇ ଏହି ବିଷୟରେ ଭଲ କରି ଚିନ୍ତା କର ଓ ସପ୍ତାହକ ମଧ୍ୟରେ ଆମକୁ ଜବାବ ଦିଅ ।"

"ଏପରି ଏକ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରିବାଲାଗି ଟିକିଏ ଅଧିକ ସମୟ ଦରକାର ହେବ ବୋଲି ମୁଁ ଭାବୁଚି । ହୁଏତ ଏଥିଲାଗି ମୋର ପ୍ରମୁଖପଦ ଛାଡ଼ିଦେବା ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇପାରେ । ଏଥିଲାଗି ମୋର ଜାତିଭାଇଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମଧ୍ୟ ଆଲୋଚନା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ହେବ ।"– ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲି ।

"ଜାତିଭାଇଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ? ଏହା କଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ?"

"ହଁ ଆଜ୍ଞା, ଅନ୍ତତଃ ମୋର ପଞ୍ଚମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ।"

"ଆଜ୍ଞା, ସପ୍ତାହେ ସମୟ ପ୍ରକୃତରେ ବଡ଼ ଅଳ୍ପ ସମୟ ନୁହେଁ କି ?"– ନେଟାଲ୍ ରାଜ୍ୟର ସର୍ବୋଚ୍ଚ କମିଶନର୍ ପଚାରିଲେ ।

"ଏହାର ମୀମାଂସା କରିବା ଦାୟିତ୍ୱକୁ ମୁଁ ତୁମଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରୁଚି," – ଡାକ୍ତର ଆଇସେଲନ୍ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ।

କଥାବାର୍ତ୍ତା ଏଇଠି ଶେଷ ହେଲା । ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁ ପଥ ଅବଲମ୍ବନ କରିବି, ସେବିଷୟରେ ଏହିଠାରେ ହିଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରି ସାରିଥିଲି, କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ କିଛି କହିବାକୁ ଉଚିତ ମନେ କଲିନାହିଁ । ମୋର ଜାତିଭାଇଙ୍କ ସହିତ କୌଣସି ପରାମର୍ଶ ନକରି ମୋତେ ମୋର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ନଜଣାଇ ହୁଏତ ମୋର ପ୍ରମୁଖପଦ ଛାଡ଼ିବାକୁ ହେବ, ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଏପରି ଏକ ସୂଚନା ପାଇ ମୁଁ ଟିକିଏ ନିରାଶ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି । ସରକାରୀ ଆଫ୍ରିକା-ବିଭାଗର ବିଚାରରେ ଏହାହିଁ ଉଚିତ ପନ୍ଥା ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ଜୁଲୁଜାତିର ବା ମୋ'ର ବିଚାର ଅନୁସାରେ ନୁହେଁ । ତଥାପି ଡାକ୍ତର ଆଇସେଲେନ୍‌ଙ୍କର ଶେଷ ବାକ୍ୟଟି ଶୁଣିବାପରେ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଯେପରି ବଡ଼ ସଙ୍କୁଚିତ ବୋଧ କରିବାକୁ ଲାଗିଲି ।

ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ ମୁଁ ଜାତିଆଣ ସଭା ମଧ୍ୟ ଆଉ ଡାକିଲିନାହିଁ । ପ୍ରିଟୋରିଆର ସାକ୍ଷାତବେଳେ ଯାହାସବୁ କହିଥିଲି, ତା'ଠାରୁ ଅଧିକକିଛି କହିବାରୁ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ବୋଧ ନକରିବାରୁ ମୁଁ ଡାକ୍ତର ଆଇସେଲେନ୍‌ଙ୍କ ପାଖକୁ ମଧ୍ୟ ଆଉ କିଛି ଲେଖିଲିନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ପ୍ରମୁଖ ହିସାବରେ ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଭିତରେ ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ବା ବିରୋଧ ରହିଚି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁନଥିଲି । କାରଣ ମୁଁ ସମ୍ଭବତଃ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ପ୍ରମୁଖପଦକୁ ସରକାରୀ ଆଫ୍ରିକାବିଭାଗର ମୋ ପ୍ରତି ଏକ ଅନୁଗ୍ରହ ବୋଲି

ଗ୍ରହଣ କରିପାରୁନଥିଲି । ମୋର ଗୀର୍ଜାର ପାଦ୍ରୀମାନଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ ଏହି ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କଲି ଏବଂ ଘଟଣାଟି ପ୍ରକୃତରେ କିପରି ଗତି କରିବାକୁ ଯାଉଚି, ତାହାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲି ।

ପ୍ରିଟୋରିଆଠାରେ ମୋତେ ଯେଉଁ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚରା ଯାଇଥିଲା, ତାହାରି ଉତ୍ତର ଦାବୀ କରି ପ୍ରାୟ ଦୁଇସପ୍ତାହ ପରେ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ମୁଁ ନିରପେକ୍ଷ ଭାବରେ ଉତ୍ତର ଦେଲି ଯେ ମୁଁ କଂଗ୍ରେସର ନେତୃତ୍ୱ ବା ପ୍ରମୁଖପଦ କୌଣସିଟିକୁ ଛାଡ଼ିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁନାହିଁ, କାରଣ ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ରହିଥିବାର ଦେଖି ପାରୁନାହିଁ । ଏହିପରି ଉତ୍ତର ଦେବାର ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ ଯାହା ଘଟିବାର ଆଶଙ୍କା ରହିଥିଲା, ମୁଁ ମୋର ପଞ୍ଚମାନଙ୍କୁ ସେବିଷୟରେ ସତର୍କ କରିଦେଇଥିଲି ।

ତା'ପରେ ସରକାରୀ କମିଶନର ମୋତେ ଆପଣା ଦପ୍ତରକୁ ଡକାଇ ପଠାଇଥିଲେ । ସେ କହିଲେ, ''ଆଜିଠାରୁ ତୁମେ ଆଉ ଉମ୍‌ବୋଟି ମିଶନ୍‌ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରମୁଖ ହୋଇ ରହିବନାହିଁ ବୋଲି ପ୍ରିଟୋରିଆରୁ ଆଦେଶ ଆସିଚି ।''

ସେଠାରେ ସହକାରୀ କମିଶନର୍‌ଙ୍କ ସହିତ ମୋର କିଛିଟ୍ କଥାବାର୍ତ୍ତା ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ସେ କହିଲେ : ''ଘଟଣାଟି ଯେ ଏପରିଭାବରେ ଗତି କଲା, ମୁଁ ସେଥିଲାଗି ବଡ଼ ଦୁଃଖିତ । ଅନେକ ସମୟରେ ମୁଁ ଏବିଷୟରେ ତୁମସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାଲାଗି ଭାବିଚି, କିନ୍ତୁ ନାନା କାରଣରୁ ତାହା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତୁମକୁ ଆମର ଗୋଟିଏ ଅନୁରୋଧ କରିବାକୁ ଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମର କାର୍ଯ୍ୟଭାର କିଏ ଗ୍ରହଣ କରୁ ବୋଲି ତୁମେ ପରାମର୍ଶ ଦେବ ?''

''ସାଧାରଣତଃ ସରପଞ୍ଚଙ୍କର ହିଁ ଏହି ଦାୟିତ୍ୱ ନେବା କଥା ।''

ମୋତେ ଗୋଟିଏ ସଭା ଡାକିବାଲାଗି ଆଦେଶ ଦିଆଗଲା, କିନ୍ତୁ ମୋତେ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ବରଖାସ୍ତ କରି ଦିଆଯାଇଚି ବୋଲି ସଭାରେ କହିବାଲାଗି ମନାକରି ଦିଆଗଲା । ମୁଁ ଠିକ୍ ଏହିପରି କରିଥିଲି । ସରକାରୀ କମିଶନର୍ ସ୍ୱୟଂ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଘଟିଥିବା ଘଟଣାମାନ କହିଦେଇଥିଲେ । ଏହି ସମ୍ବାଦରେ ଲୋକମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଯେଉଁ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଦେଖାଯାଇଥିଲା, ସେଥିରେ ମୁଁ ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲି, ସରକାରୀ କମିଶନର ମଧ୍ୟ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ମୋ'ସ୍ଥାନରେ ଆଉଜଣେ ପ୍ରମୁଖ ନିଯୁକ୍ତ କରିବାଲାଗି ଲୋକେ ସମ୍ମତ ହେଲେନାହିଁ । ସେମାନେ କମିଶନର୍‌ଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ : ''ଆମର ନିର୍ବାଚିତ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ ନକରି ତୁମେ କାହିଁକି ଆମ ଅଧିକାର ଉପରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିଚ, ତୁମଠାରୁ ଓ ତୁମ ବିଭାଗଠାରୁ ଆମେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଚାହୁଁ । ଆଉଜଣେ ପ୍ରମୁଖଙ୍କର ନାମ ପ୍ରସ୍ତାବ କରିବାକୁ ଆମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଦୌ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୋହୁଁ । ପ୍ରକୃତ କଥା ହେଉଚି, ଆମେ ଆଉ କାହାର ନାମ

ପ୍ରସ୍ତାବ କରିବୁ ? ଆମେ ଯାହାର ନାମ ପ୍ରସ୍ତାବ କରିବୁ, ସେ ମଧ୍ୟ କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଭାଗ ନେଉଥିବ, ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ ତାକୁ ମଧ୍ୟ ସମଦଶା ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।"

ପ୍ରାୟ ଦୁଇତିନିମାସ ଯାଏ ବିଷୟଟି ଏହିପରି ଅମୀମାଂସିତ ରହିଲା । କିନ୍ତୁ ଇତ୍ୟବସରରେ ଲୋକଙ୍କର ଉତ୍ସାହ ମାନ୍ଦା ହୋଇଯିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ଶେଷରେ ଗୋରାମାନଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହିଁ ଯେ ସିଦ୍ଧ ହେବ, ଏକଥା କ୍ରମେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା । ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ନୂଆ ପ୍ରମୁଖପଦ ଲାଗି ପ୍ରଚାର ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେର ପ୍ରଜାମାନେ ଆପଣାର ମୂଳ ମତ ଉପରେ ଦୃଢ଼ ହୋଇ ରହିଲେନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ବଡ଼ ଦୁଃଖିତ ହୋଇଥିଲି । ଅବଶ୍ୟ ଆମ ଅଞ୍ଚଳ କୌଣସି ପ୍ରମୁଖ ନିର୍ବାଚନ କରିନଥାନ୍ତା ବୋଲି ମୁଁ କହୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋ'ମତରେ ଲୋକମାନେ ବଡ଼ ଦୁର୍ବଳ ଭାବରେ ମୋତେ ବରଖାସ୍ତ କରିଥିବାର ସରକାରୀ ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିଲେ; ଜୋର ଯାହାର, ମୂଲକ ତାହାର,—ସେମାନେ ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ ଏହି ନୀତିକୁ ମାନିନେଲେ । ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଏହି ବରଖାସ୍ତ କରାଯିବା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ ସମ୍ମିଳିତ ପ୍ରତିବାଦ ହେଉ ବୋଲି ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ଥରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସ୍ତାବ କରାଯାଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଏହା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇନଥିଲା ।

ସରକାରୀ ଆଫ୍ରିକା ବିଭାଗ ଅଧୀନରେ ମୋର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ଏତିକିରେ ସମାପ୍ତ ହେଲା । ସେହିଦିନଠାରୁ ମୁଁ ଜାତିଆଣ ପ୍ରସଙ୍ଗ ବିଷୟରେ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅସମ୍ପୃକ୍ତ ରହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଆସିଛି ।

□□□

(୧୨)

ଯେତେବେଳେ ଜଞ୍ଜିର ଛିଡ଼େ

ଏହିପରି ଭାବରେ ମୁଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଆବହ ଭିତରକୁ ଫେରି ଆସିଥିଲି । ହଠାତ୍ ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ କାରଣରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ମଧ୍ୟ ଉଦ୍‌ଯାପିତ ହେବାକୁ ବସିଲା । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଯେ କ୍ଷଣକାଳ ପରେ ଆପେଆପେ କଦାପି ବନ୍ଦହୋଇ ଯିବନାହିଁ, ଏକଥା କ୍ରମେ ସରକାରଙ୍କ ଆଗରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ ଦୀର୍ଘ ଚାରିମାସ ଚାଲିବାପରେ ମଧ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ କ୍ରମେ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । କଂଗ୍ରେସର ସଭ୍ୟସଂଖ୍ୟା ସାତ ହଜାରରୁ ଶହେ ହଜାର ହୋଇ ସାରିଥାଏ । ଆନ୍ଦୋଳନରେ ବାହାରିଥିବା ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକମାନଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଦଳ ଯେଉଁ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଖାଇଥିଲେ, ଦେଶଯାକ ଏପରିକି ସାନସାନ ସହରରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତମାନ ଅନୁସୃତ ହେବାରେ

ଲାଗିଥାଏ । ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କର ଉତ୍ସାହ ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥାଏ, କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ପାରିବାଭଳି ଆମର ସଂଗଠନକୁ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ କରିବାଲାଗି ଆମେ ସମର୍ଥ ହୋଇନଥାଉ । ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକମାନଙ୍କର ଶୃଙ୍ଖଳା ପୂର୍ବପରି ଅବିଚଳିତ ରହିଥାଏ ।

ଏତିକିବେଳେ, ବଡ଼ ଅସତର୍କ ଭାବରେ ଦଙ୍ଗା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଅକ୍ଟୋବର ମାସର ଶେଷ ଭାଗରେ ପୋର୍ଟ ଏଲିଜାବେଥ୍‌ର ନିଉ ବ୍ରାଇଟନ୍‌ଠାରେ ଦଙ୍ଗା ହେଲା । ଚୋର ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିବା ଦୁଇଜଣ ଲୋକଙ୍କୁ ଗିରଫ କରିବାକୁ ଯାଇ ଜଣେ ପୋଲିସ୍ ଗୁଳି ଚଳାଇଥିଲେ । ଏକୋଇଶି ଚୋଟ ଗୁଳି ମାରିବା ପରେ ସେ ସେଥିରୁ ନିବୃତ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଚୋରକୁ ଗିରଫ କରିବାଲାଗି ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଉଥିବା ଏହି ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରାୟ ଦୁଇହଜାର ଲୋକ (ପୋଲିସ ତରଫରୁ ୨୦୦୦ ବା ୩୦୦୦ ଲୋକ ବୋଲି କୁହାଯାଇଥିଲା । ଖୋଲା ଜାଗାରେ ସମବେତ ଜନତାର ସଂଖ୍ୟା ସୁମାରି କରିବାକୁ ପୋଲିସମାନେ କିପରି ତାଲିମ ପାଆନ୍ତି, ମୁଁ ସେକଥା ଜାଣେନାହିଁ । ଏଭଳି ପରିସ୍ଥିତିମାନଙ୍କରେ ଏହି ସଂଖ୍ୟାକୁ ଅତିରଞ୍ଜିତ କରି କହିବାର ପ୍ରଲୋଭନକୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରିବା ସାଧାରଣତଃ ସମ୍ଭବ ହୋଇନଥାଏ ।) ରୁଣ୍ଡ ହୋଇ ରେଲଷ୍ଟେଶନ୍‌କୁ ଧ୍ୱଂସ କରିବାକୁ ବାହାରିଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ଦମନ କରିବାଲାଗି ଆହୁରି ଅଧିକ ସଶସ୍ତ୍ର ପୋଲିସ୍ ଆସି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଦୁଇପକ୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଉପୁଜିଲା ଏବଂ ଫଳରେ ଅନେକ ସମ୍ପତ୍ତି ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା । ସାତଜଣ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଓ ଚାରିଜଣ ଗୋରା (ଏମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେହି ପୋଲିସ୍ ନୁହନ୍ତି ।) ଏଥିରେ ପ୍ରାଣ ହରାଇଥିଲେ ।

ଟିକସ ବଢ଼ିବାର ବ୍ୟାପାରରେ ହୋଇଥିବା ଏକ ଗଣ୍ଡଗୋଳରେ ଜୋହାନ୍ସ୍‌ବର୍ଗଠାରେ ନଭେମ୍ବର ମାସର ଆରମ୍ଭରେ ତିନିଜଣ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ନିହତ ହୋଇଥିଲେ । ପୋଲିସ୍‌ମାନେ ଗୋଟାଏ ସ୍ଥାନରେ ଲୁଚି ରହି ବଡ଼ ଅନ୍ଧଭାବରେ ଶ୍ରମିକମାନେ ରହୁଥିବା ଗୋଟିଏ ମେସ୍‌କୁ ଗୁଳି ଚଳାଇବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ।

ଠିକ୍ ସେହି ସମୟରେ ଆହୁରି ଦୁଇଟି ଦଙ୍ଗା ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । କିମ୍ବର୍ଲି ମଦଦୋକାନରେ ହୋଇଥିବା ଗଣ୍ଡଗୋଳରେ କେତେଜଣ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ ପ୍ରାଣ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଇଷ୍ଟ ଲଣ୍ଡନ ଗୋଳମାଳରେ ପୋଲିସ୍ ବ୍ୟାଟନ୍ ଓ ଗୁଳି ଚଳାଇବା ଫଳରେ ଅନ୍ତତଃ ବାରଜଣ ଲୋକ ପ୍ରାଣ ହରାଇଥିଲେ ।

ଅତି ଆତଙ୍କିତ ଭାବରେ ଆମେ ଏହିସବୁ ଘଟଣା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥାଉ । ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁସବୁ କାରଣରୁ ଯେ ଏହି ହିଂସାକାଣ୍ଡମାନ ଘଟୁଚି, ସେଗୁଡ଼ିକ ଜାଣିସାରିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ଆମର ସନ୍ତ୍ରସ୍ତତା ଆଦୌ ଊଣା ହେଉନଥିଲା । ଗୋରା ଲୋକେ ଦେଶରେ ଯେଉଁ ନୀତିର ଅବଲମ୍ବନ କରୁଥିଲେ, ତାହାରି ଏକ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ପରିଣାମରୂପେ ଏସବୁ ଘଟଣା ଘଟୁଥିଲା ।

ଯେତେବେଳେ ବେକ ଉପରେ ପଡ଼ିଥିବା ଯୁଆଳି ଅସହ୍ୟ ଓ ଦୁର୍ବହ ହୋଇଉଠେ, ସେତିକିବେଳେ ବିସ୍ଫୋଟନ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ଏବଂ କିୟତ୍‌କାଳ ସକାଶେ ବଡ଼ ଅନ୍ଧଭାବରେ ପ୍ରତିରୋଧ କରିବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କୌଣସି ବାଟ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଏହି ଦୁଃଖଦ ପରିଣାମକୁ ସମ୍ଭାଉଥିବା ଅବସ୍ଥାକୁ ଜାରିରଖିବା ଲାଗି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଅଧିକାଂଶ ଗୋରାଲୋକେ ବଡ଼ ଯତ୍ନର ସହିତ ସବୁପ୍ରକାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି । କଳାମାନଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରଭୁ ହୋଇ ରହିବାଲାଗି ସେମାନଙ୍କର ମନରେ ଯେଉଁ ବାସନା ରହିଚି, ତାହାରି ଫଳରେ ହିଁ ସେମାନେ କେଉଁଠି ଟିକିଏ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଗନ୍ଧ ପାଇଲେ ବଡ଼ ସଶଙ୍କ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ପରି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଦେଖାଇଥାନ୍ତି । ଆମେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ତାହାହିଁ କରିଥାଉ । କିନ୍ତୁ ଏସବୁର ନିଦାନକୁ ଦୂର କରିବାଲାଗି ସେମାନେ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ସେତିକିରେ ଏହି କାହାଣୀଟି କଦାପି ଶେଷ ହୋଇ ଯିବନାହିଁ । କେବଳ ଯେ ରାଜ୍ୟର କେତୋଟି ସହର ଭିତରେ ଏହି ବର୍ଣ୍ଣଭେଦର ଦୁର୍ନୀତି ସୀମାବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଚି, ତା' ନୁହେଁ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଯେ ଏକ ବର୍ବର ଓ ଶତ୍ରୁତୁଲ୍ୟ କଳାଜାତି ସହିତ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକାଠି ବାସ କରିବାକୁ ପଡୁଚି, ଅନେକ ଗୋରାଲୋକ ସକଳ ପ୍ରତିକୂଳ ପ୍ରମାଣ ସତ୍ତ୍ୱେ କେବଳ ଏହାହିଁ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଚନ୍ତି, ଏବଂ ସେହିହେତୁ ଆମ କଳାଲୋକଙ୍କୁ ନିରନ୍ତର ଛାଟ ମାରି ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କରି ରଖିବାକୁ ଆପଣା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରୁଚନ୍ତି । ଯେପରି ମନେହେଉଚି, ଆମେ ବନ୍ଧୁଭାବ ଦେଖାଇ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଓ ଧୈର୍ଯ୍ୟଶୀଳ ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଇଲାବେଳେ ହିଁ ସେମାନେ ଆମ ବିଷୟରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ତ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ପଡୁଚନ୍ତି । ଶାନ୍ତ ଶିଷ୍ଟ ବଡ଼ କଳା କୁକୁରଟି ଅଗଣାରେ ବନ୍ଧାହୋଇ ରହିଚି; ସିଏ ଗୋଟାଏ କାମୁଡ଼ା କୁକୁର ଏବଂ ତେଣୁ ବଡ଼ ବିପଜ୍ଜନକ ବୋଲି ତୁମକୁ ପ୍ରଥମରୁ କହି ଦିଆଯାଇଚି । ତେଣୁ ସେ ତୁମପାଖରେ ଶିଷ୍ଟଭାବ ଦେଖାଇଲେ ତୁମେ ତାହାକୁ କେବଳ ଏକ ଛଳନା ବୋଲି ମନେକରିବା ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ । ତେଣୁ ତୁମେ ସବୁବେଳେ ତା'ଠାରୁ ଦୂରରେ ଠିଆହୋଇ ତା'ର ଦେହରେ ଛାଟ ବସାଇବାରେ ଲାଗିଚ, ଏବଂ ତା'ର ରାଗକୁ ବଢ଼ାଇବାକୁ ହିଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଚ । ଆପଣା ଅଭିପ୍ରାୟରେ ତୁମେ ସଫଳ ହୋଇ ପାରିଲେ, କୁକୁରଟି ଏକ ବନ୍ୟ ଓ ବର୍ବର ପ୍ରାଣୀ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଯାଉଚି । ବେଳେବେଳେ ବାସ୍ତବିକ ତୁମେ ସଫଳ ହୋଇ ପାରୁଚ, କାରଣ ଏପରି ତାଡ଼ନା ଓ ଖେଞ୍ଚା ଖାଇଲେ ଯେଡ଼େ ଶିଷ୍ଟ ଓ ଶାନ୍ତ ଜୀବ ମଧ୍ୟ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଉଠିବ, ଆପଣାର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ହରାଇ ବସିବ । ବେଳେବେଳେ ତୁମେ ତାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ବଡ଼ ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ କରି ପକାଉଚ । ବେଳେବେଳେ ତା' ବେକରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ଜଞ୍ଜିରଟା ମଧ୍ୟ ଭାରି ଜୋରରେ କଷି ହୋଇ ଯାଉଚି । ଏବଂ ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ଦଙ୍ଗା ଆରମ୍ଭ ହେଉଚି ।

ଗୋରାମାନେ କେବଳ ଦଙ୍ଗା ହିଁ ଦେଖୁଚନ୍ତି । ଆଉ ଏହାର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସ୍ୱରୂପ ସେମାନେ ଜଞ୍ଜିରକୁ ଆହୁରି ଜବର କରିବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି ।

ଯେଉଁ ଗୋରାମାନେ କଳାମାନଙ୍କ ସହିତ ସାଧାରଣତଃ ଅତି ଘନିଷ୍ଠ ଓ ନିୟମିତ ଭାବରେ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସନ୍ତି, ସେହିମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ବାଛିବାଛି ଗୋରା ପୋଲିସ୍-ବାହିନୀ ଗଢ଼ାଯାଇଚି । ଅବଶ୍ୟ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଂଯମର ସହିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଚନ୍ତି,– ଏହି ସଂଯମର ପ୍ରଶଂସା କରିବାରେ ମୁଁ କେବେହେଲେ ପଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ ହୋଇନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଏହିମାନେହିଁ ଆଫ୍ରିକାର କଳା ରାକ୍ଷସଟା ଦେହରେ ଛାଟ ବସାଇବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେତେକ ଏହି ବିପଜ୍ଜନକ ଖେଳରେ ଅନେକଦୂର ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ଆପଣାର ଆଚରଣଦ୍ୱାରା ଆପଣାର କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଓ କ୍ଷମତାକୁ ଦେଖାଇବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ସେଥିଲାଗି କେତେବେଳେ ସେମାନେ ଏଇଟା ଦାବୀ କରନ୍ତି ତ ପୁଣି କେତେବେଳେ ସେଇଟା ପାଇଁ ହୁକୁମ ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ସବୁବେଳେ ଗାଳି ଓ ଭର୍ତ୍ସନା ବରଷିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ଉପରେ ଯେତେ ତୋଡ଼ ଦେଖାଇଲେ ମଧ ଭିତରେ ସେମାନେ ଭୟରେ ଜର୍ଜର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ଏବଂ ସେମାନେ ସବୁବେଳେ ଜଞ୍ଜିର ଉପରେ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଭରସା ରଖିଥାନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ଜଞ୍ଜିର ଛିଡ଼ିଲେ ଦଙ୍ଗା ହୋଇ ଯେ ତା'ପରେ ଶାନ୍ତିପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇଯାଏ ତା'ନୁହେଁ । ଦଙ୍ଗା ହୁଏ ଓ ଦଙ୍ଗା ବିରୁଦ୍ଧରେ ମଧ ଦଙ୍ଗା ହୁଏ । ବିଶେଷତଃ କେପ୍-ପ୍ରଦେଶର ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳରେ ୧୯୫୨ ମସିହାରେ ଗୋଟାଏପରେ ଗୋଟାଏ କରି ଘଟିଥିବା ଦଙ୍ଗାରୁ କେବଳ ଏହାହିଁ କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଜୀରଷ୍ଟ୍ ଓ ସେଖୁଖୁନିଲାଣ୍ଡରେ ଏବେ ଘଟିଥିବା ଘଟଣାମାନଙ୍କରୁ ତାହାହିଁ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଯାଇଚି । ଦଙ୍ଗାର ଜବାବ ଦେବାକୁ ଯାଇ ଦଙ୍ଗା ଭିଆଇଲାବେଳେ ପୋଲିସ୍‌ମାନେ ବଡ଼ ଶୃଙ୍ଖଳାର ସହିତ ତାହା କରିଥାନ୍ତି; ଦଙ୍ଗାକାରୀମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ସେହିମାନଙ୍କ ପାଖରେ ହିଁ ଅଧିକ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ରହିଥାଏ ଏବଂ ସେମାନେ ଯାହାସବୁ କରନ୍ତି, କେବଳ ଶାନ୍ତି ଓ ଶୃଙ୍ଖଳା ରକ୍ଷା କରିବାଲାଗି ସେସବୁ କରାଯାଉଚି ବୋଲି ତାହାଉପରେ ସବୁବେଳେ ଘଣ୍ଟ ଘୋଡ଼ାହୋଇ ରହିଥାଏ ।

ଅନେକ ସମୟରେ 'ଦଙ୍ଗା' ଆରମ୍ଭ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ମଧ ତାହାର ଜବାବ ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦଙ୍ଗା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଏ । ମୁଁ ଏହା ଲେଖିବାପରେ ସାର୍ପେଭିଲେ ଘଟଣାରୁ ହିଁ ଏହି ସତ୍ୟର ଏକ ନଗ୍ନ ଓ ନୃଶଂସ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଚି । ଇଷ୍ଟଲଣ୍ଡନ୍ ଅଞ୍ଚଳରେ ଯେତେବେଳେ ପୋଲିସ୍ ଏକ ପ୍ରାର୍ଥନାସଭା ଉପରେ ଯାଇ ଚଢ଼ାଉ କରିଚି, ପୁଣି ଚଢ଼ାଉ କରିଚି ଓ ଶେଷରେ ଗୁଳି ଚଳାଇଚି, ସେଥିରୁ କେବଳ ଏହାହିଁ ଅନୁମାନ କରାଯାଇପାରେ । ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ସେହିସବୁ ସ୍ଥାନ ଦେଇ ଗାଡ଼ୀରେ ବସି ଗଲାବେଳେ ସେହିମାନେ ହିଁ ଗାଡ଼ିଭିତରୁ ଗୁଳି ଚଳାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଚନ୍ତି ।

୧୯୫୨ର ଦଙ୍ଗାରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରେ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତେଜିତ କରାଯାଇଥିଲା । ଯେପରି ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଓ ସଫଳ ଭାବରେ ଆଇନ-ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଥିଲା, ସେଥିରେ ହୁଏତ ସରକାର ଆଦୌ ସ୍ଥିର ହୋଇ ବସିରହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଆନ୍ଦୋଳନ ଦିନକୁଦିନ ବଢ଼ିବାରେ ମଧ୍ୟ ଲାଗିଥାଏ । ଯଦି ଗୋରା ପ୍ରଭୁମାନେ ସଭ୍ୟ ଭାବରେ ଆମ ଆହ୍ବାନର ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର ଦେଇଥାନ୍ତେ, ତେବେ କେବଳ ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାଳପାଇଁ ଆମକୁ ଗିରଫ କରିବା ବ୍ୟତୀତ ସେମାନେ ଆଉକିଛି କରିପାରି ନଥାନ୍ତେ । ହଜାରହଜାର ଗିରଫ ହୋଇ ସାରିଥାନ୍ତି, ଆହୁରି ହଜାରହଜାର ସେଥିଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଅହିଂସାର ଆହ୍ବାନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାଲାଗି ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ବଳ ନଥାଏ । ଏହାଫଳରେ ସେମାନଙ୍କର ସକଳ ସାଧନ ଅକାମୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଲାପରି ପ୍ରମାଣିତ ହେଉଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଅପର ପକ୍ଷରେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ହିଂସାର ଆଚରଣ କଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆପଣା ସାଧନମାନ ଖଟାଇବାର ଓର ମିଳିଯିବାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ଭାବନା ରହିଥାଏ । ଆମ ତରଫରୁ ହିଂସାର ଆଚରଣ ହେଲେହିଁ ସେମାନେ ଯେ ବନ୍ଧୁକ ବାହାର କରିବେ ଏବଂ ଭୟ ଓ ଦମନର ନାନା ମାର୍ଗ ଅନୁସରଣ କରି ଶାନ୍ତି ଓ ଶୃଙ୍ଖଳା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାଲାଗି ଯେ ବାହାରି ପଡ଼ିବେ, ଏଥିରେ ଆଉ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନଥାଏ ।

ସେମାନେ ଠିକ୍ ଯୋଉଥିଲାଗି ଚାକି ବସିଥିଲେ, ଶେଷରେ ତାହାହିଁ ଘଟିଲା ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତାହାଦ୍ୱାରା ଏହିପରି ଏକ ସମୟରେ ସରକାରଙ୍କୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସୁବିଧା ମିଳିଲା । ପୋର୍ଟ୍ ଏଲିଜାବେଥ୍ ଓ କିମ୍ବର୍ଲି ଅଞ୍ଚଳରେ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ନିଯୁକ୍ତ କେତେକ ଲୋକ ଯେ ଲୋକମାନଙ୍କ ଭିତରେ ପଶି ସେମାନଙ୍କୁ ହିଂସାଲାଗି ଉସ୍କାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ, ଏହି ସତ୍ୟର ଅନେକ ପ୍ରମାଣ ରହିଚି । ସେମାନେ ଅତି ସଁତର୍କ ଓ ଚତୁର ଭାବରେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକ ଓ କଂଗ୍ରେସ ଅନୁଷ୍ଠାନଠାରୁ ଦୂରରେ ରହି ଆପଣା କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ପ୍ରଧାନତଃ ଦାୟିତ୍ୱଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ ଅଳ୍ପବୟସ୍କମାନଙ୍କୁ ହିଁ ସେମାନେ ମତାଇବାରେ ଲାଗିଥିଲେ । ପୋର୍ଟ୍ ଏଲିଜାବେଥ୍ଠାରେ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଉପରେ ଚଢ଼ାଉ ହୋଇଥିଲା, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଅଧରୁ ଅଧିକଙ୍କର ବୟସ କୋଡ଼ିଏରୁ ସେପାଖକୁ ଡେଇଁ ନଥିଲା ।

ସରକାର ଠିକ୍ ଏହାହିଁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ତେଣୁ ଦଙ୍ଗା ଓ ଆଇନ-ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଅଭିଯାନ ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଗୋରାମାନଙ୍କୁ ଆଦୌ ଅଧିକ ସମୟ ଲାଗିଲାନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସରକାରଙ୍କୁ ହିଁ ଦାଉ ସାଧିବାର ମଉକା ମିଳିଗଲା ।

ଏହି ଘଟଣାର ଅନୁସନ୍ଧାନ ହେଉ ବୋଲି ଆମେ ଦାବୀ କରିଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ଏକ ନିରପେକ୍ଷ-କମିଶନ ବସି ଦଙ୍ଗାଗୁଡ଼ିକର ତଦନ୍ତ କରୁ ବୋଲି ସରକାର ଆଦୌ ଇଚ୍ଛା କରୁନଥିଲେ । କାରଣ ପ୍ରଥମତଃ ଏହି ଅନୁସନ୍ଧାନ ଫଳରେ ଦଙ୍ଗା ଓ ଆଇନ୍-ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମାନ ଅଭିଯାନ ନୁହେଁ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରାଯାଇ ପାରିଥାନ୍ତା । ଏହାଦ୍ୱାରା ସରକାରଙ୍କର କୌଣସି ଲାଭ

ହୋଇନଥାନ୍ତା । ଦ୍ୱିତୀୟତଃ, ଏହି ଦଙ୍ଗାସବୁ କେଉଁ କାରଣରୁ ହେଉଚି ଓ କେଉଁଭଳି ଲୋକେ ପଛରେ ରହି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଉଚନ୍ତି, ସେକଥା ମଧ୍ୟ ପଦାରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥାନ୍ତା । ଏବଂ ଏହାଫଳରେ ସରକାର ଆଉ ଦାଉ ସାଧିବାର କୌଣସି କାରଣ ପାଇନଥାନ୍ତେ ।

ଏହିସବୁ ଦଙ୍ଗାର ଏକ ବିଚାରବିଭାଗୀୟ ତଦନ୍ତ କରାଯାଉ ବୋଲି ହୋଇଥିବା ଦାବୀର ଉତ୍ତର ଦେଇ ଆଇନ୍-ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ସି.ଆର୍. ସ୍ୱାର୍ଟ୍ କହିଥିଲେ ଯେ ଆଇନ୍‌ଭଙ୍ଗ କରୁଥିବା ଲୋକେ କେବଳ ଗୋଟିଏ କଥାରେ ମଙ୍ଗିବେ ଏବଂ କେବଳ ଗୋଟିଏ କଥା ବୁଝିବେ । ଏବଂ ତାହା ହେଉଚି ପୋଲିସ୍‌ର ମାଡ଼ । ସେ କହିଥିଲେ ଯେ ହିଂସାଦ୍ୱାରା ହିଁ ହିଂସାକୁ ଦବାଇ ନପାରିଲେ ସେ କଦାପି ସରକାରଙ୍କର ଆଇନ୍-ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବେନାହିଁ । (ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ହେଉଚନ୍ତି ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକା ରିପବ୍ଲିକ୍‌ର ପ୍ରଥମ ସଭାପତି ।) ଏକ ବିଚାରବିଭାଗୀୟ ତଦନ୍ତ କମିଶନ ବସିବାଦ୍ୱାରା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ମତାଉଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଅଧିକ ପାଟି କରିବାଲାଗି ସୁଯୋଗ ମିଳିବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ଅନ୍ୟକୌଣସି ଫଳ ହେବନାହିଁ । ଏହି ଶେଷ କାରଣଟି ସକାଶେ ମଧ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ କୌଣସିପ୍ରକାର କଥାକୁ ସାଧାରଣରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାଲାଗି ନାସ୍ତି କରି ଦିଆଯାଉଚି ।

ହିଂସାର ଆଚରଣ ଦ୍ୱାରା ସରକାରଙ୍କୁ ଦାଉ ସାଧିବାଲାଗି ଯେଉଁ ସୁଯୋଗ ମିଳିଲା, ସରକାର ଅତି ନୃଶଂସ ଓ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ସେହି ସୁଯୋଗର ସଦ୍‌ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ଏହି ବିଷୟରେ ସରକାରୀ ଘୋଷଣାମାନ କରାଗଲା ଓ ତା'ପରେ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟର ଅଧିବେଶନ ବସିବାପରେ ସଂଶୋଧିତ ଫୌଜଦାରୀ ଆଇନ୍ ଓ ସାଧାରଣ ନିରାପତ୍ତା ଆଇନ୍‌ମାନ ମଧ୍ୟ ଜାରି ହୋଇଗଲା । ଏହି ଆଇନ୍‌ଦୁଇଟି ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଓ ଅହିଂସ ପ୍ରତିରୋଧରେ କୌଣସି ଭାଗ ନେଉଥିବା ଲୋକକୁ କଠୋର ଶାସ୍ତିବିଧାନ ହେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଲା । ଦଙ୍ଗାର ଆଳ ନିଆଯାଇ ଅହିଂସ ପ୍ରଦର୍ଶନକାରୀମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ନୃଶଂସ ଭାବରେ ଦମନ କରିବାକୁ ପ୍ରଶୟ ଦିଆଗଲା । କୌଣସିପ୍ରକାର ପ୍ରତିବାଦ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ଆଇନ୍‌ର ଅମାନ୍ୟ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଅପରାଧ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ଦିଆଗଲା ।

ତଥାପି ବେଶ୍ କେତେଦିନଯାଏ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଥିଲା । ଏହାର ପଛରେ ରହିଥିବା ସଂଗଠନ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିନଥିଲା । ନୂଆ କରି ପୋର୍ଟ୍ ଏଲିଜାବେଥ୍ ସହରରେ ଜାରି ହୋଇଥିବା ସାନ୍ଧ୍ୟ-ଆଇନ୍‌ର ପ୍ରତିବାଦ ଜଣାଇ ନଭେମ୍ବର ଦଶ ତାରିଖରେ ଦିନକ ସକାଶେ କେହି କାମକୁ ନଯାଇ ଆପଣା ଘରେ ରହିବେ ବୋଲି ଏକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ରଖାଯାଇଥିଲା । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଅଭୂତ ସଫଳତା ମିଳିଥିଲା । ପ୍ରାୟ ୯୨% ଲୋକ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ।

ତଥାପି ଆନ୍ଦୋଳନ କ୍ରମେ ଶେଷ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ସରକାରଙ୍କର କର୍କଶ ନୀତି କେତେକ ଲୋକଙ୍କୁ ଭୟଭୀତ କରିପକାଇଲା । ଏହାଠାରୁ ଏକ ଅଧିକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟ

ହେଉଚି ଯେ, ଗୋରାଲୋକେ ଦଙ୍ଗାଗୁଡ଼ିକ ସକାଶେ ଆମ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଦୋଷୀ ବୋଲି ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଚନ୍ତି ବୋଲି ଲୋକେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ବିନା ଦୋଷରେ ଦଙ୍ଗାସହିତ ସମ୍ପୃକ୍ତ ବା ଲିପ୍ତ ରହିଥିବାର ଅପବାଦ ନେବା ଅପେକ୍ଷା ଅନେକ ଲୋକ ଅହିଂସ ଆଇନ୍‌ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ବର୍ଜନ କରିବାକୁ ଅଧିକ ଉଚିତ ବୋଲି ମନେ କରିଥିଲେ,— ଆମେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଯେ ସ୍ୱଭାବତଃ କେତେଦୂର ହିଂସାପରାୟଣ, ଏହିଥିରୁ ତାହାର ପ୍ରମାଣ ମିଳିଯାଉଚି ।

ଆଇନ୍‌ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଶେଷ କେତୋଟି ସପ୍ତାହ ବେଳକୁ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସକୁ ଏକ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ସଙ୍କଟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । କଂଗ୍ରେସର ସାଧାରଣ ସଭାପତି ଡାକ୍ତର ମୋରୋକା ଓ ଜୋହାନ୍‌ସ୍‌ବୁର୍ଗ୍‌ରେ ଆଇନ୍‌ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ନେତୃସ୍ଥାନୀୟ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ଆଉ ୧୯ ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି ବିଚାର ଲାଗି ନିଆଯାଇଥିଲା । (ସାମାଜ୍ଞୀ ବନାମ ଓ୍ୱାଲ୍‌ଟର୍ ସିସୁଲୁ ଏବଂ ଆଉ ୧୯ ଜଣ ନାମକ ମକଦ୍ଦମା) ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ନିଜର ମକଦ୍ଦମା ଲଢ଼ିବାକୁ ମୋରୋକା ଆପଣାର ଓକିଲ ନିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲେ । ଖାସ୍ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟଟି କରିବାଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ସମ୍ମାନରେ ଅନେକ ହାନି ଘଟିଥିଲା ।

ମାତ୍ର ଯେତେବେଳେ ମକଦ୍ଦମା ଶେଷରେ ତାଙ୍କର ନିଜ ଓକିଲ କେବଳ ତାଙ୍କୁ ଆଦେଶ ହୋଇଥିବା ଶାସ୍ତିକୁ ଟିକିଏ କୋହଳ କରିବାଲାଗି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆବେଦନ ଜଣାଇଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ମୋରୋକାଙ୍କର ସମ୍ମାନରେ ପ୍ରକୃତ ଆଘାତ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲା । କାହା ବୁଦ୍ଧିରୁ ଯେ ଏପରି ଘଟିଥିଲା, ମୁଁ ସେକଥା କହି ପାରିବିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଓକିଲ ଯୁକ୍ତି ଦର୍ଶାଇ କହିଥିଲେ ଯେ ପ୍ରତିବେଶୀ ଗୋରା ଚାଷୀମାନଙ୍କ ସହିତ ମୋରୋକାଙ୍କର ସବୁବେଳେ ଖୁବ୍ ଭଲ ସମ୍ପର୍କ ରହିଆସିଚି ଏବଂ ଗୋରା ପିଲାଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ଲାଗି ସେ ଅନେକ ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରିଚନ୍ତି । ହୁଏତ ସେସବୁ କଥା ସତ୍ୟ ହୋଇପାରେ, ପ୍ରଶଂସାର୍ହ ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରେ; କିନ୍ତୁ ଠିକ୍ ଏହି ସମୟରେ ଏସବୁ ବିଷୟ କଂଗ୍ରେସର ଦୃଷ୍ଟିରେ ପ୍ରୀତିକର ନଦିଶିବା ନିତାନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ । କଂଗ୍ରେସର ନେତା ମକଦ୍ଦମାର ଅନ୍ୟ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଅଲଗା ଭାବରେ ଏକା ଆପଣାର ମକଦ୍ଦମା ଲଢ଼ିଲେ, ଆଇନ୍-ଅମାନ୍ୟର ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ସେ ଶେଷଯାଏ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ, ଏବଂ ଗୋରା ଆଇନ୍‌ରୁ ତାଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବାଲାଗି ସେ ଗୋରାମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଅନୁରୋଧ ଜଣାଇଥିଲେ, ଆପଣା ଅବଲମ୍ବିତ ନୀତିର ପରିଣାମରୁ ରକ୍ଷା କରିବାଲାଗି ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆବେଦନ ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ ।

ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ କଂଗ୍ରେସର ଜାତୀୟ ସମ୍ମିଳନୀ ବସିଲା ଏବଂ ୧୯୫୨ ମସିହାରେ ହିଁ କଂଗ୍ରେସର ନୂତନ ସଭାପତି ନିର୍ବାଚନ କରିବାର କଥା ଥିଲା । ସବୁଥର ପରି ଏଥର ନିର୍ବାଚନରେ ମଧ୍ୟ ଆଗରୁ ପରୋକ୍ଷ ପ୍ରଚାର ଓ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନା ପ୍ରଭୃତି କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲିଥିଲା । ସମ୍ମିଳନୀରେ

ଯୋଗ ଦେବାକୁ ନେଟାଲର ଯେଉଁ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ମୋ'ସହିତ ଆସୁଥିଲେ, ଡାକ୍ତର ମୋରୋକାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଠିଆ ହେବାଲାଗି ସେମାନେ ମୋ' ନାଆଁ ପ୍ରସ୍ତାବ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଚନ୍ତି ବୋଲି ମୋତେ ଜଣାଇଥିଲେ । କୌଣସିପ୍ରକାର ଉତ୍ତେଜନା ପ୍ରକାଶ ନକରି ମୁଁ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବରେ ସମ୍ମତି ଦେଇଥିଲି, କିନ୍ତୁ ଏହି ସମ୍ମତିର ଏକ ସର୍ତ୍ତ ହିସାବରେ ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲି ଯେ ପଦପ୍ରାପ୍ତି ଲାଗି କୌଣସିପ୍ରକାର ଲଢ଼େଇରେ ନିଜକୁ ମୁଁ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ଲିପ୍ତ କରିବିନାହିଁ ।

''ତୁମେ ସେକଥା ଆମହାତରେ ଛାଡ଼ିଦିଅ'',– ସେମାନେ ମୋତେ ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲେ ।

ମୁଁ ସବୁକଥା ସେହିମାନଙ୍କ ହାତରେ ହିଁ ଛାଡ଼ିଦେଇଥିଲି । ମୋରୋକାଙ୍କର ଅଶୋଭନୀୟ ଆଚରଣ ପରେ ଟ୍ରାନ୍ସ୍‌ଭାଲ୍‌ର ନେତୃତ୍ୱରେ ଆଉ ଖବୁ ବେଶୀ ଆକର୍ଷଣ ନଥିବ ଓ ଅତି ସତର୍କ ଭାବରେ ଏହାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ବୋଲି ଜୋହାନ୍‌ସ୍‌ବୁର୍ଗ୍‌ଠାରେ ମୋର ଧାରଣା ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ନୂତନ କରି ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭିତରକୁ ଆସିଥାଏ । ଅନ୍ୟ ଅନେକେ ମୋ'ଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଅନୁଷ୍ଠାନର ବୋଝ ମୁଣ୍ଡାଇଥାନ୍ତି, ଏହାର ଅନେକ ସନ୍ତାପ ସହିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନେ ମୋତେ କେବଳ ଜଣେ ଅଖ୍ୟାତ ଓ ଅବଜ୍ଞାତ ବୋଲି ବିଚାରୁଚନ୍ତି, ଓ ସେଥିଲାଗି ମୋତେ କୌଣସି ବଡ଼ ଦାୟିତ୍ୱ ଦେବାଲାଗି ସଂଶୟ ପ୍ରକାଶ କରୁଚନ୍ତି, ଏହା ଜାଣିଥିଲେ ମଧ ମୁଁ କଦାପି କୌଣସି ବିସ୍ମୟ ପ୍ରକାଶ କରିନଥାନ୍ତି ।

ପ୍ରାର୍ଥୀ–ନିର୍ବାଚନବେଳେ କେବଳ ମୋର ଓ ଡାକ୍ତର ମୋରୋକାଙ୍କର ନାମ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ହୋଇଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ନେଟାଲ୍‌ର ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କୁ କୌଣସି କଥା କରିବାକୁ ପଡ଼ିନଥିଲା, କାରଣ ଟ୍ରାନ୍ସ୍‌ଭାଲ୍‌ର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ହିଁ ମୋର ନାମ ପ୍ରସ୍ତାବ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ବିସ୍ମିତ କରିଥିଲେ ।

ଫ୍ରି ଷ୍ଟେଟ୍ ପ୍ରଦେଶର କେତେଜଣ ପ୍ରତିନିଧି ଡାକ୍ତର ମୋରୋକାଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କରିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ନିର୍ବାଚନର ଫଳସ୍ୱରୂପ ମୁଁ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ସଭାପତିରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲି ଓ ଆଇନ୍‌ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ତୁଙ୍ଗସ୍ଥାନରେ ଆସି ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲି । ପରେ ଡାକ୍ତର ଆଇସେଲେନ୍ ଓ ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍‌ଙ୍କଠାରୁ ମୋତେ ଯେଉଁ ନିର୍ବାସନର ଆଦେଶ ମିଳିଥିଲା, ଏହି ଘଟଣାସହିତ ମଧ ତାହାର ଏକ ସମ୍ପର୍କ ଥିଲା ବୋଲି ମୋର ଅନୁମାନ । ଲୋକମାନେ ମୋତେ ଏହି ଦାୟିତ୍ୱ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ, ତେଣୁ ମୁଁ ଏହି ଦାୟିତ୍ୱଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଏହି ପଦପ୍ରାପ୍ତି ଲାଗି ଯେ ମୋତେ କୌଣସି ସଂଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିନଥିଲା ବା ଆଇନ୍‌ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିସହିତ କୌଣସି ବିବାଦରେ ଜଡ଼ିତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିନଥିଲା, ଏଥିଲାଗି ମୁଁ ସର୍ବଦା କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବି ।

ଆଫ୍ରିକା କଂଗ୍ରେସର ଜାତୀୟ ସମ୍ମିଳନୀ ସରିବାର ଅବ୍ୟବହିତ ପରେ କଂଗ୍ରେସର ଯୁବସଂଗଠନ ତରଫରୁ ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡ୍ରା ସହରରେ ଏକ ସଭାରେ ଭାଷଣ ଦେବାଲାଗି ମୋତେ ଅନୁରୋଧ କରାଯାଇଥିଲା । ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡ୍ରା ଜୋହାନ୍‌ସ୍‌ବୁର୍ଗ୍ ସହରର ଠିକ୍ ଉପକଣ୍ଠରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଯେ ଏହି ସଭାରୁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକ ବଛା ହୋଇ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଲାଗି ପ୍ରେରିତ ହେବେ । ମୋର ଭାଷଣ ପରେ ଆଉଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ବକ୍ତୃତାମଞ୍ଚ ଉପରକୁ ଆସିଲେ ଓ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକମାନଙ୍କ ଲାଗି ନିବେଦନ ଜଣାଇ ଏକ ଦୀର୍ଘ ଓ ପରସ୍ପର ସଙ୍ଗତିଶୂନ୍ୟ ଭାଷଣ ଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଏହାଫଳରେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକ ହୋଇ ବାହାରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ଥିବା ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ ପରାଙ୍ମୁଖ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । କେବଳ ଜଣେ ବୃଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତି ଆପଣାର ନାମ ଦେଇଥିଲେ; ସେ ମଧ୍ୟ ମଦ ପିଇଥିଲାପରି ମନେ ହେଉଥିଲା ।

ମୁଁ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଇତ୍ୟବସରରେ ଏହି ବିଷୟରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ବିବେଚନା କରିଥିଲି । ଏସବୁ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କେତେବେଳେ କେଉଁକଥା ଆରମ୍ଭ କରିବା ଉଚିତ, ସେବିଷୟରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟି ରହିଥିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ବିଷୟରେ ଆମେ ଯଥୋଚିତ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ନିର୍ବାଚନ କରି ପାରିଥିଲୁ ବୋଲି ମୋର ମନେହେଉଚି । କିନ୍ତୁ କେତେବେଳେ କୋଉ ବିଷୟ ଶେଷ କରିବାକୁ ହେବ, ସେକଥା ମଧ୍ୟ ଭଲଭାବରେ ଜାଣିବା ଉଚିତ । ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡ୍ରା ସଭାରେ ଯେଉଁ ଅପ୍ରୀତିକର ପରିସ୍ଥିତିଟି ଘଟିଲା, ସେଥିରୁ ଆମେ ଏହାର ଗୁରୁତ୍ୱକୁ ଯଥାର୍ଥଭାବେ ଉପଲବ୍ଧି କରି ପାରିନାହୁଁ ବୋଲି ମୁଁ ଏକ ସଙ୍କେତ ପାଇଥିଲି ।

ଏହାର ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ ଆମେ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବେ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ବନ୍ଦ କରି ଦେଇଥିଲୁ । ମୋ'ମତରେ ଟିକିଏ ଆଗରୁ ଏହା କରିବା ଉଚିତ ଥିଲା । ସରକାରୀ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଯେପରି ନୃଶଂସଭାବରେ ଦଙ୍ଗାଗୁଡ଼ିକୁ ଦମନ କରୁଥିଲେ, ଓ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଯେପରି ଅଭିସନ୍ଧିମୂଳକ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ, ତଦ୍ୱାରା ଅନେକଦିନରୁ ଆମ ଆନ୍ଦୋଳନର ମେରୁଦଣ୍ଡ ଭାଙ୍ଗିଯାଇଥିଲା ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ରାଜନୀତିକ ରଙ୍ଗକୁ ବଦଳାଇ ଦେଇଥିବା ଗୋଟିଏ ବର୍ଷର ଏହିପରି ଭାବରେ ଅବସାନ ଘଟିଥିଲା । ଆପଣା କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱର ପ୍ରକୋପକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ବଢ଼ାଇବାଲାଗି ଗୋରାମାନେ ଆଉ କେତେପାଦ ଅଗ୍ରସର ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଓ ଭାରତୀୟ, ଏବଂ କେତେକ ପରିମାଣରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଣଗୋରା ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସକ୍ରିୟ ପ୍ରତିରୋଧର ମନୋଭାବ ସଂଜୀବିତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା; କେବଳ ଗୋରାମାନଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟସାଧନ ଲାଗି ଗୋରାମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଜାରିହୋଇ ରହିଥିବା ଶାସନକୁ ସ୍ୱୀକାରମାନ କରିନେବାର ମନୋବୃତ୍ତି ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ଏବଂ ଆମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟମାନ ଆମ ଆଗରେ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଏହି ବରଷଟିରେ ଘଟିଥିବା ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକର ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ବାହାର ପୃଥିବୀ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ପାରିଥିଲା ବୋଲି ମୋର ମନେ ହେଉନାହିଁ ।

ରାଜଦ୍ରୋହ ମକଦ୍ଦମାଗୁଡ଼ିକର ବିଚାର ହେବାବେଳକୁ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଦିନ ଏହିସବୁ ବନ୍ଧୁର ବର୍ଷଗୁଡ଼ିକର ଇତିହାସ ଲେଖାହେବ, ସେତେବେଳେ ୧୯୫୨ ମସିହାର ଏହି ବର୍ଷଟିକୁ ଉଭୟ ପକ୍ଷରୁ ଆମ ସଂଗ୍ରାମର ଏକ ନିର୍ଣ୍ଣୟକାରୀ ବର୍ଷ ବୋଲି କହାଯିବ ବୋଲି ମୁଁ ଭାବଚି ।

ଆମର ସଂଗ୍ରାମ ଏକ ଖେଳ ନୁହେଁ, ଏହା ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ସଂଗ୍ରାମ; ବୋଧହୁଏ ଏବେ ମୁଁ ଏହିକଥାଟି ଉପରେ ଅଧିକ ଜୋର ଦେବାକୁ ସର୍ବଦା ଇଚ୍ଛା କରୁଚି । ଆପଣାର ଶକ୍ତି ହରାଇ ବସିବା ପୂର୍ବରୁ ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ବଢୁଥିବା ନୃଶଂସତା ସମ୍ମୁଖରେ ଆମେ କଦାପି ନଇଁଯିବୁନାହିଁ ବା ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବୁନାହିଁ । କେବଳ ଅନେକ ଦୁଃଖବରଣ ପରେ ହିଁ ଆମେ ଆମର ମୁକ୍ତି ହାସଲ କରିପାରିବୁ, ତେଣୁ ଏହାକୁ ଆମ ସଂଗ୍ରାମର ଏକ ଅବଶ୍ୟ ଅଙ୍ଗରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିନେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହି ସଂଗ୍ରାମରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଅନେକ ରକ୍ତ ଦେଇ ସାରିଲାଣି, ଏବଂ ନିଃସନ୍ଦେହ ଭାବରେ ଆହୁରି ଅଧିକ ରକ୍ତ ଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିବ । ଆମେ ଯେ ଏହି ସଂଗ୍ରାମରେ କୌଣସି ଗୋରା ଲୋକର ରକ୍ତ ପଡୁ ବୋଲି ଆଦୌ ଇଚ୍ଛା କରୁନାହୁଁ, ଏକଥା ମୁଁ ଆଗରୁ କହିସାରିଚି । କିନ୍ତୁ ଆମର ଆପଣା ଦେଶରେ ଆମେ ନାଗରିକ ହିସାବରେ ଯଥାର୍ଥଭାବେ ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇପାରିବା ପୂର୍ବରୁ ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରାଜାତି କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀର ରକ୍ତ ଆକାରରେ କେତେ ପାଉଣା ଯେ ଆଦାୟ କରିବ, ସେ ବିଷୟରେ ଆମର କୌଣସିପ୍ରକାର ଭ୍ରମ ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

କେବଳ ୧୯୫୨ ମସିହାର ଦଙ୍ଗା ବିଷୟରେ ନୁହେଁ, ସମଗ୍ରତଃ ସବୁ ଦଙ୍ଗା ବିଷୟରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ମନ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଚି । ଥରେ ଇଷ୍ଟ୍ ଲଣ୍ଡନ ଅଞ୍ଚଳରେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି ନିଷ୍ପାପର ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସିନୀଙ୍କୁ ବଡ଼ ନୃଶଂସଭାବରେ ହତ୍ୟା କରାଯାଇଥିଲା । ସେଠି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ମଧ୍ୟ ଗୀର୍ଜାମାନଙ୍କରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

ଗୀର୍ଜାମାନଙ୍କରେ କାହିଁକି ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦିଆଯାଉଚି, ଏହି ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କଲାବେଳେ ହୁଏତ ଭ୍ରମରେ ଏଥିରୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ବିଶେଷ ଅର୍ଥ ବାହାର କରାଯାଇପାରେ । ଯେତେବେଳେ କୌଣସି କ୍ରୁଦ୍ଧ ଜନତା ଦଙ୍ଗା ଆରମ୍ଭ କରେ, ସେତେବେଳେ ଏହା ଆପଣାର କ୍ରୋଧକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କୌଣସି ନିମିତ୍ତ ବା ସନ୍ତକ ଖୋଜିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକରେ । ହୁଏତ ଆଖିଆଗରେ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ସନ୍ତକ ତା'ର ହାବୁଡ଼ରେ ପଡ଼େନାହିଁ । ଧ୍ୱଂସମୂଳକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ପରିଣାମ କଦାପି ଧ୍ୱଂସକାରୀକୁ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ । କାରଣ ଦଙ୍ଗା ଭିଆଉଥିବା ଲୋକେ କଦାପି ଆପଣାର ସମ୍ପତ୍ତି ନଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ତେବେ ନଷ୍ଟ ବା ଭଙ୍ଗାରୁଜା କରିବାଲାଗି ଆଉ କଣ ବାକୀ ରହିଲା ? କେବଳ ଇଉରୋପୀୟମାନେ ଯେଉଁସବୁ କୋପ

ତିଆରି କରିଚନ୍ତି,—ମଦଦୋକାନ, ସ୍କୁଲ, ଗୀର୍ଜା, କଚେରୀ, ଡାକ୍ତରଖାନା ଓ ସମ୍ଭବତଃ ସିନେମାଘର,— ଏହିସବୁ ହିଁ ସେମାନଙ୍କ ଆଖିରେ ଆସି ପଡ଼ିଥାଏ । ତେଣୁ ସେମାନେ ଏହିସବୁ ସଦନଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଯାଇ ଆକ୍ରମଣ କରନ୍ତି ।

ଏଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଯେ କେତେକ ସେମାନଙ୍କର ଆପଣା କାମରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ, ତାହା ବଡ଼ ଗୌଣ । ପୁଣି ଏକଥା ମଧ୍ୟ ମନେରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ ଏଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ନିବାସ ପ୍ରକୃତରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଉପକାର କରୁଥିବାପରି ବାହାରୁ ମନେ ହେଉଥିଲେ ହେଁ ସେଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ଉପକାର କରନ୍ତି ନାହିଁ । ମଦଦୋକାନ ବିଷୟରେ ଯେ ଏକଥା ସତ୍ୟ, ମୁଁ ତାହା ଆଗରୁ କହିଚି । ସ୍କୁଲଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିପାରିବା । ପ୍ରକୃତ ସ୍କୁଲ ବୋଲି ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର ଫ୍ରିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍‌ଙ୍କର ବାନ୍ଟୁ ଶିକ୍ଷା-ଯୋଜନାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବସାଯାଇଥିବା ସ୍କୁଲ ହିସାବରେ ଲୋକେ ଏଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି କେବଳ ଏକ ତିକ୍ତ ବିତୃଷ୍ଣା ଓ ବିରୋଧ ହିଁ ଦେଖାଇଥାନ୍ତି ।

ମୋର ବଡ଼ ଆଶଙ୍କା ହେଉଚି ଯେ ଠିକ୍ ଏହିପରି କୌଣସି କାରଣରୁ ହିଁ ଗୀର୍ଜାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଦଙ୍ଗାର କବଳରେ ପଡୁଥିଲା । କୌଣସି ଏକ ଗୀର୍ଜାରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦିଆଗଲେ କେତେକ ଗୋରାଲୋକ ମନ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରି କହନ୍ତି, 'ଗୀର୍ଜାରେ ମଧ୍ୟ ନିଆଁ ଲାଗିଲା । ଏହାର କାରଣ ମୁଁ କଦାପି ଖୋଜି ପାଇବିନାହିଁ ।'' ଅନ୍ୟମାନେ କହନ୍ତି : ''ଦେଖିଲଟିକି, ସେମାନେ ଗୀର୍ଜାଘରେ ମଧ୍ୟ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେଉଚନ୍ତି । କାରଣ ସେମାନେ ହେଉଚନ୍ତି ବର୍ବର ।'' କିନ୍ତୁ ଏହିସବୁ ଗୀର୍ଜାଘର ଗୁଡ଼ିକର ଅସଲ ପ୍ରତୀକକୁ ଯେ କାଳକ୍ରମେ ବିକୃତ ଓ ଦୂଷିତ କରି ଦିଆଯାଇଚି, ଏହି ଦୁଃଖଦ ସତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ କି ? ଆଫ୍ରିକାକୁ ଆସିବାବେଳେ ଗୋରାମାନେ ଯେଉଁ ନୀତିଧର୍ମକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଆସିଥିଲେ, ଯେଉଁ ନୀତିଧର୍ମକୁ ସେମାନେ ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ ଏବଂ ଜୀବନର ପ୍ରକୃତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯାହାର ଅଭ୍ୟାସ କରିବାଲାଗି ସେମାନେ ନାସ୍ତି କରି ଦେଇଥିଲେ, ଆଜି ସେମାନେ କେତେଦୂର ସେହି ନୀତିଧର୍ମର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଚନ୍ତି ? ''ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାଲାଗି ତୁମେ ନୀତି ମାନି ଆଖି ବୁଜିରଖିବ; ଏବଂ ଆଖି ଖୋଲିଲାବେଳକୁ ଦେଖିବ ଯେ ଗୋରାମାନେ ଇତ୍ୟବସରେ ତୁମଠାରୁ ତୁମର ଜମି ଛଡ଼ାଇ ନେଇଚନ୍ତି ଓ ତୁମର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରେ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଚନ୍ତି''— ଆଫ୍ରିକାରେ ଆମଭିତରେ ଏହି ପ୍ରବାଦଟି ପ୍ରଚଳିତ ରହିଚି ।

ସାମାଜିକ ସେବାର ପୃଷ୍ଠପୋଷକତା କରୁଚନ୍ତି ବୋଲି ଦେଖାଇ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର କେତେ କେତେ ଗାନ୍ଧୀ ଯୀଶୁ-ଧର୍ମନୀତିର ବିରୋଧୀ ଏକ ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁନାହାନ୍ତି ? ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଦିନେ ଲୋକମାନଙ୍କ ଭିତରେ ହିଁ ବିଚରଣ କରିଥିଲେ, ଆଜି ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଆତ୍ମା ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ବିଚରଣ କରୁଚି । କିନ୍ତୁ ସେ ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱର୍ଗରୁ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ

ଆସିବାପରି (ଯଦି ଏହିପରି ଭାବରେ ପ୍ରସଙ୍ଗଟିକୁ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇପାରେ ।) ଆମ ଭିତରକୁ ଓହ୍ଲାଇ ନଆସି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଥିବା ଅନେକ ପାଦ୍ରୀ କେବଳ ଉପରେ ଉଚ୍ଚାସନରେ ବସି ଆମକୁ ଧର୍ମକଥା ଶୁଣାଉନାହାନ୍ତି କି ? ଅନେକ ଦିନରୁ ଅନେକ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ସହିତ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଏହି ବ୍ୟବହାର ସହ୍ୟ କରି ଆସିଚନ୍ତି;– କିନ୍ତୁ ସେଥିଲାଗି ଆମେ ସେବିଷୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଜ୍ଞ ରହିଚୁ ବୋଲି କଦାପି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ ।

ଉପରେ ରହି ପିତୃସ୍ନେହ ଦେଖାଉଥିବା ଗୋରାମାନଙ୍କର ଏହି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମ ଅନେକ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମଠାରୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦୂରକୁ ହିଁ ଅପସରାଇ ନେଉଚି । ସତେଯେପରି ଏହି ଗୋରାମାନେ ହିଁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମର ଉଦ୍ଭାବନ କରିଚନ୍ତି ! ନାନାପ୍ରକାର କପଟତା ଓ ଦ୍ୱୈତ ଅନୁରକ୍ତି ଏବଂ ଗୋରା ଚମଡ଼ା ସହିତ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମକୁ ଅଭିନ୍ନ ବୋଲି ଦେଖାଇବାର ଚତୁର ପ୍ରବୃତ୍ତି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଏହି ଧର୍ମପ୍ରତି ବିମୁଖ ହିଁ କରାଇବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଚି । କିନ୍ତୁ ମୋ' ବିଷୟରେ ଓ ମୋ'ପରି ଆହୁରି ଅନେକଙ୍କ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ କହିରଖିବି *ଯେ ଧର୍ମତ୍ୟାଗ ନକରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ କଦାପି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମରୁ ବିରତ* ହେବୁନାହିଁ । ଆମେ ଅତି ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ହିଁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମର ପରିଚୟ ପାଇଚୁ । ଏହି ଧର୍ମ ଯେ କେବଳ ଗୋରାଜାତିର ଏକ ଏକଚାଟିଆ ସମ୍ପତ୍ତି ନୁହେଁ, ସେକଥା ମଧ୍ୟ ଆମେ ଭଲକରି ଜାଣିଚୁ । ଆମେ ଭଲ କରି ଜାଣିଚୁ ଯେ ଅନେକ ଗୋରାଲୋକ ତଥା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁ ଧର୍ମର ଅବଲମ୍ବନ କରିଚନ୍ତି, ଆପଣା ଜୀବନରେ ତାହାର ତଦନରୂପ ଆଚରଣ କରୁନାହାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଏହିସବୁ ଅପୂର୍ଣ୍ଣତା ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମର ବିଶ୍ୱାସମାର୍ଗ ବର୍ତ୍ତିରହିଚି । କିନ୍ତୁ ଗୋରାମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ କେତେକେତେ ଦୁର୍ବଳ ଓ ସଂଶୟୀ କଳା ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀଙ୍କୁ ଝୁଣ୍ଟି ପଡ଼ିବାକୁ ବା ବିପଥଗାମୀ ହେବାକୁ ସାହାଯ୍ୟ ନକରୁଚି ! ଆମେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍‌ମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ କେତେ ଦୁର୍ବଳତା ଓ ଅପୂର୍ଣ୍ଣତାଦ୍ୱାରା ପ୍ରମାଦଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ନରହିଚୁ !

ଗୀର୍ଜାରେ ନିଆଁ ଲଗାଇବା ଘଟଣାକୁ ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ନିନ୍ଦା କରିବି, ଏଥିଲାଗି ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ଅନୁଶୋଚନା କରିବି । ଏଥିଲାଗି ମୁଁ ସର୍ବଦା କେବଳ କ୍ଷୁନ୍ନ ହିଁ ହେବି । କିନ୍ତୁ କୁଣ୍ଠାର ସହିତ ତଥାପି ମୁଁ ସ୍ୱୀକାର କରିବି ଯେ ମୁଁ କେତେକାଂଶରେ ଏହି ଘଟଣାଟିକୁ ବୁଝି ମଧ୍ୟ ପାରୁଚି । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାକୁ ବର୍ଣ୍ଣଭେଦନୀତି ଆଣିବା ଗୀର୍ଜାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ନଥିଲା, ପରସ୍ପର ସହିତ ଭ୍ରାତୃତ୍ୱ ଓ ସହଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ସନ୍ଦେଶ ନେଇ ଏହାର ଆସିବା ଉଚିତ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୀର୍ଜାଗୁଡ଼ିକ ତାହା କରିପାରୁଚନ୍ତି କି ? ଅବଶ୍ୟ ମଣିଷ ମାତ୍ରକେ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରେ କେତେକ ଅପୂର୍ଣ୍ଣତା ରହିବା ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଏକାଧିକ ଗୀର୍ଜା ପରସ୍ପରର ଭ୍ରାତୃତ୍ୱ ଓ ସମାନାଧିକାରର ବିରୋଧ କରୁଥିବା ଏକ ଧର୍ମ-ଉଦାସୀନ ରାଷ୍ଟ୍ର ପାଖରେ ବଶ୍ୟତା ସ୍ୱୀକାର କରିନାହାନ୍ତି କି ? ଏପରିକି ଆହୁରି ପାଦେ ଆଗକୁ ଯାଇ କେତେକ ଗୀର୍ଜା ଏହି ଧର୍ମ-ଉଦାସୀନ ରାଷ୍ଟ୍ରର ମନୋବୃତ୍ତି ପ୍ରତି ଆପଣାର ସମର୍ଥନ ଜଣାଇ ନାହାନ୍ତି କି ?

ଆମ ରାଜ୍ୟର ଗୋରା ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍‌ମାନେ ପୁଣିଥରେ ଭଲକରି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମସନ୍ଦେଶକୁ ଦେଖିବାଲାଗି ଓ ଆପଣାର ଅନୁରକ୍ତିରେ ସଂଶୋଧନ କରିବାଲାଗି ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ସମୟ ଗଡ଼ି ଯାଇନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁମାନେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ଚିନ୍ତା କରୁଚନ୍ତି,

ୀଣକରି ଧର୍ମସନ୍ଦେଶର ପ୍ରଚାର'' କରିବାକୁ ଆବଶ୍ୟକ
ନ୍ଙ୍କୁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ବିଷୟରେ ସତର୍କ କରି କିଛି କହିବି କି ?
ର୍ଷ ହେଲା ହିଁ ଧର୍ମପ୍ରଚାରର ଏହି ସୁଯୋଗ ମିଳିଚି । ଏହି
ଳିବନାହିଁ । ଏଣେ ସମୟ ମଧ୍ୟ ଗଡ଼ିଯିବାର ଲାଗିଚି ।

□□□

(୧୩)

ଆଇନ-ଅମାନ୍ୟ ପରେ

ମାଲାନ୍ ସରକାର ଯେତେ ସତ୍ୱର ଓ କଠୋର ଭାବରେ ଆପଣାର ନୀତିମାନ ଜାରି କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା, ହୁଏତ ଆମେ ଆଗରୁ ସେତେଦୂର ଅନୁମାନ କରିନଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ଆମେ ସେତେବେଳେ ଦଙ୍ଗା ବିଷୟରେ କଳ୍ପନା ମଧ୍ୟ କରିନଥିଲୁ । ରାଜ୍ୟକୁ ଆବୋରି ରହିଥିବା ସେମାନଙ୍କର ଚିରକାଳସ୍ଥାୟୀ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ବିରୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି ଏକ ଯଥାର୍ଥ ଓ ସଫଳ ବିରୋଧକୁ ସରକାର ଯେ ଦବାଇ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ, ଏଥିରେ ଆମର କାହାରି କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନଥିଲା । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟବାଦର ଅପସାରଣ ଲାଗି ପାସ୍ ହୋଇଥିବା ଆଇନ୍ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କୁ ବା କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟବାଦକୁ ଦବାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନିୟୋଜିତ ହେବ, ଆମେ କେବେହେଲେ ଏପରି କୌଣସି ଭ୍ରମ ପୋଷଣ କରିନଥିଲୁ । ଦଙ୍ଗା ଦବାଇବାଲାଗି ଜାରି କରାଯାଇଥିବା ଆଇନ୍‌କୁ ମଧ୍ୟ ସୁସଂଗଠିତ ଆଇନ୍-ଅମାନ୍ୟକୁ ଦବାଇବାରେ ନିୟୋଜିତ କରାଯାଇଥିଲା । ୧୯୫୩ ମସିହା ଆରମ୍ଭରେ ସଂଶୋଧିତ ଫୌଜଦାରୀ ଆଇନ୍ ଓ ସାଧାରଣ ନିରାପତ୍ତା ଆଇନ୍ ପାସ୍ ହୋଇଥିଲା; ନାନା ବିଶେଷ ଘୋଷଣା କରାଯାଇ ଏହି ଆଇନ୍‌ଦୁଇଟିକୁ ଜାରି କରାଯାଇଥିଲା । ଏହାର ପରିଣାମରେ କଣସବୁ ଯେ ଘଟିବାକୁ ଯାଉଚି, ତାହା ଆମକୁ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ଆଇନ୍‌ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଜବାବ ଦେବାକୁ ଯାଇ ସରକାର ନାନା ପ୍ରକାର ପ୍ରତିବନ୍ଧ ଓ ନିର୍ବାସନର ଆଦେଶମାନ ଜାରି କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଏବଂ ଆମକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଅସମର୍ଥ କରିଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିଚାରବିଭାଗକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ।

କିନ୍ତୁ କେବଳ ଏହାକୁ ହିଁ ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଏକମାତ୍ର ବା ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପରିଣାମ ବୋଲି କଦାପି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ ।

ଏହି ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆମକୁ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ରହିଯାଇଥିବା କେତେକ ଦୁର୍ବଳତା ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ସଚେତ କରିଦେଇଥିଲା । ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ବାନ୍ଟୁ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ବୋଲି ଆଉଗୋଟିଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା, ଏସ୍. ଏସ୍. ଭେଙ୍ଗୁ ନାମକ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନର ନେତା ଥିଲେ । ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ସାହର ସହିତ ସରକାରଙ୍କର ପଟ ନେଇଥିଲା । "ବାନ୍ଟୁଜାତିକୁ ଠିକ୍ ବାଟରେ ନେବାଲାଗି ଇଉରୋପୀୟମାନେ ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶକ ହୋଇ ରହିବା ଉଚିତ" ବୋଲି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଭେଙ୍ଗୁ ଘୋଷଣା କରି କହିଥିଲେ । "ଅଶିକ୍ଷିତ ଜାତିକୁ ବାଟ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ବିଜ୍ଞତର ପରାମର୍ଶଦାତାମାନେ ଅବଶ୍ୟ ରହିବେ, ଭଗବାନ ସ୍ୱୟଂ ଏହିପରି କହିଚନ୍ତି" ବୋଲି ସେ କାରଣ ମଧ୍ୟ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ । ଜାତିଗତ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରୁଥିବା ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଜାତୀୟବାଦୀ କେନ୍ଦ୍ରାନୁଷ୍ଠାନ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଭେଙ୍ଗୁଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟଲାଗି ପଚାଶ ପାଉଣ୍ଡ ଅର୍ଥଦାନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଗୋରାମାନଙ୍କର ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ତାଙ୍କର ବକ୍ତୃତାମାନ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅକ୍ଷରରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ତାଙ୍କ ପଛରେ ରହି ଆଉ କେତେ ଲୋକ ଯେ ତାଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କରୁଥିଲେ, ସେକଥା ମୋତେ ଜଣାନାହିଁ । ବର୍ଣ୍ଣଭେଦନୀତିକୁ ଗୌରବ ଦେଉଥିବା ଏହି କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ନେତା ଅବଶ୍ୟ ଆମର ଆନ୍ଦୋଳନକୁ କୌଣସିପ୍ରକାର ଆଘାତ ଦେଇନଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଗୋରା ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଜରିଆରେ ଗୋରା ପାଠକମାନଙ୍କୁ ପରିବେଷିତ କରାଯାଉଥିବା ବିକୃତ ଭାବରେ ଚିତ୍ରିତ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଧିକ ବିକୃତ କରିଦେବାରେ ସେ ଅବଶ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ପରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଭେଙ୍ଗୁ ଚୋରି ଓ ଜାଲ କରିଥିବା ଅଭିଯୋଗରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଦଣ୍ଡ ପାଇଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଗୋରା କାଗଜମାନଙ୍କରେ ଏହି ଘଟଣାକୁ ସେପରି ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଇନଥିଲା ।

ଅଣଇଉରୋପୀୟ ଏକତା-ସଂଘ ଆମର ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଯେପରି ଭାବରେ ଆକ୍ରମଣ କରୁଥିଲା, ତାହା ଆଉଏକ ଅଧିକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଘଟଣା । ଅବଶ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏହି ଆକ୍ରମଣର ସେପରି କୌଣସି ଫଳ ଫଳିନଥିଲା । ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ଏହି ସଂଘ କୌଣସି ପ୍ରେରଣା ବା ସାହାଯ୍ୟ ପାଉଥିଲେ ବୋଲି ମନେ ହେଉନଥିଲା । ମୋର ମନେ ହେଉଚି ଯେ ସେମାନଙ୍କର ଆକ୍ରମଣ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ସେମାନଙ୍କର ନିଜସ୍ୱ ହିଁ ଥିଲା । ସେମାନେ ଆମକୁ ଯେପରି ତୀବ୍ର ଭାବରେ ଆକ୍ରମଣ କରୁଥିଲେ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ତୀବ୍ର ଭାବରେ ସରକାରଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଆକ୍ରମଣ କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ ଆପଣା ଆକ୍ରମଣରେ ଅତି କଟୁ ଓ ଭୟଙ୍କର ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ଆଶ୍ରୟ ନେଉଥିଲେ ଏବଂ ଆଖି ବୁଜିଲାପରି ଯାହାକୁ ପାଉଥିଲେ, ତାକୁ ଆକ୍ରମଣ କରୁଥିଲେ । ଏହି ସଂଘ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ "ଅଣଇଉରୋପୀୟ ଏକତା" ସ୍ଥାପନା କରିବାରେ କୌଣସି ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରି ନାହାନ୍ତି, ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ଭୁକିଲା ଅନୁପାତରେ ସେମାନଙ୍କର କାମୁଡ଼ା ମଧ୍ୟ ଆଦୌ ସେପରି ତୀକ୍ଷ୍ଣ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ ।

ଆମର ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଥିବାବେଳେ ସେମାନେ ଆମକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ଭୁକିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ଏବଂ ଆପଣାର ମୁଷ୍ଟିମେୟ ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଆମ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ''ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ପ୍ରତାରକ'' ଓ ଆତ୍ମସ୍ୱାର୍ଥପ୍ରଣୋଦିତ ଭାରତୀୟ ବେପାରିମାନଙ୍କର ଏକ ସମ୍ମିଳିତ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କହୁଥିଲେ । ଆମ ଆନ୍ଦୋଳନର ନେତାମାନେ ''ସକଳ ଦାୟିତ୍ୱରୁ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରିବା ମତଲବରେ କାରାବାସ ବରଣ କରୁଚନ୍ତି'' ବୋଲି ସେମାନେ ଲେଖା ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଦ୍ୱିତୀୟ ମାର୍ଗ ବିଷୟରେ କୌଣସି ପରାମର୍ଶ ନଦେଇ ସେମାନେ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଅନୁସୃତ ମାର୍ଗଗୁଡ଼ିକୁ କେବଳ ନିନ୍ଦା କରିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ । ଏହି ଏକତା-ସଂଘ ତଥା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଏସ୍. ଏସ୍. ଭେଙ୍ଗୁ ଦଙ୍ଗାଗୁଡ଼ିକ ସକାଶେ ଆମ କଂଗ୍ରେସକୁ ହିଁ ଦାୟୀ କରିଥିଲେ ।

ଏକତା-ସଂଘର ଅଧିକାଂଶ ସଭ୍ୟ ହେଉଚନ୍ତି 'ଅଣ-ଇଉରୋପୀୟ', ଅର୍ଥାତ୍ ସମ୍ମିଶ୍ରିତ । ଅଣଗୋରା ଯେଉଁ ଅନ୍ୟ ଜାତି ଓ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଆମର ଆଇନ୍‌ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ସମର୍ଥନ ମିଳିଥିଲା, ସେହିସବୁ ଅନୁଷ୍ଠାନର ନେତୃତ୍ୱକୁ ଏଥିଲାଗି ନିଶ୍ଚୟ ଅନେକ ଗୌରବ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହିସବୁ ଅଣଗୋରା ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ କଂଗ୍ରେସ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥିବା ସହଯୋଗରୁ ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କର ସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରର ଆୟତନ କ୍ରମେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଚି ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ କରି ଦେଇଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଏକଥା ସତ୍ୟ ଯେ ସମଗ୍ରତଃ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଅଣଗୋରା ଲୋକେ ଆପଣାଜାତିରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଏକତା ସ୍ଥାପନ କରି ପାରିନାହାନ୍ତି,— ଏବଂ ରାଜ୍ୟରେ ଶାସନ କରୁଥିବା ଗୋରା କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପାରସ୍ପରିକ ବିଭିନ୍ନତା ରହିଚି । କେତେକ ଏହି କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱକୁ ଏକ ଅନୈତିକ ଆଦର୍ଶ ବୋଲି କହି ଏହାକୁ ବର୍ଜନ କରୁଚନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି ଆଦର୍ଶରୁ ବହିର୍ଭୂତ କରି ରଖାଯାଇଚି ବୋଲି ହିଁ ଅଧିକାଂଶ ଏହାକୁ ବର୍ଜନ କରୁଚନ୍ତି । ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ଗୋରାମାନଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ମିଶ୍ରିତ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଚନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଗୋରାମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛାକୁ ଗ୍ରହଣ କରୁନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏଣେ ସେମାନେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ସହିତ ଆପଣାକୁ ସମ୍ମିଳିତ କରିବାର ସକଳ ସମ୍ଭାବନାକୁ ଏଡ଼ିବାରେ ହିଁ ଲାଗିଚନ୍ତି ।

ସେମାନଙ୍କର ଏହି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକ ବଡ଼ ଦୟନୀୟ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଆଣି ପକାଇଚି; ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଦୁଇ ସଂସାର ମଧ୍ୟରୁ କେଉଁଟିରେ ବାସ କରିବେ, ସେହି ବିଷୟରେ କୌଣସି ନିଷ୍ପତ୍ତି କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଗୋରାଙ୍କ ପରି ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ସକଳ ଅଧିକାର ଓ ସମ୍ଭାବନାରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖାଯାଇଚି । କିନ୍ତୁ ଅପର ପକ୍ଷରେ ସେମାନେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ସଂସାର ସହିତ ସାମିଲ ହେବାଲାଗି ଆପଣାକୁ ସମ୍ମତ କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଠିକ୍ ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣଭେଦ ବିଚାର ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇ ଗୋରାମାନେ ସେମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ

ମିଶାଉନାହାନ୍ତି, ଠିକ୍ ତାହାରି ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ହିଁ ସେମାନେ ଆପଣାକୁ କଳାମାନଙ୍କ ସହିତ ମିଶାଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ଏହି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଓ ଅମୀମାଂସିତ ଅବସ୍ଥା ବଡ଼ ବିଷାଦପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଦୁଇ ପକ୍ଷରୁ ଅଲଗା କରି ରଖିଚି । ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ କହିବାକୁ ଗଲେ, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବିଭିନ୍ନ ଜାତିଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ସଂସାର ରହିଚି ଓ ଏହି ସଂସାରଗୁଡ଼ିକୁ ଯେ ଉଚ୍ଚନୀଚ ମାନଦଣ୍ଡରେ ପାହାଚ ପାହାଚ କରି ଦର୍ଶାଇ ଦିଆଯାଇ ପାରିବ, ସେମାନେ ଏହିପରି ଏକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣର କବଳରେ ପଡ଼ି ରହିଚନ୍ତି । ଆମର କଂଗ୍ରେସ ଠିକ୍ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣର ହିଁ ବିରୋଧ କରୁଚି । ଜାତି ନିର୍ବିଶେଷରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ କେବଳ ସହନାଗରିକ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଏକ ନୂତନ ରାଜ୍ୟର ସ୍ଥାପନା କରିବାଲାଗି ଆମର ସଂଗ୍ରାମ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଚି ।

ବାହାରୁ ଜଣେ ନିନ୍ଦୁକ ହିସାବରେ ଅଣଗୋରା ଜନସମୂହର କୌଣସି ସମାଲୋଚନା କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୁଁ ଏପରି କହୁଚି ବୋଲି କାହାରି ଭାବିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ସେମାନଙ୍କର ଅସୁବିଧାଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ ଭଲକରି ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରୁଚି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରତି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏପରି କଥା କହିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅଣଗୋରା ଲୋକେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରୁ ଜାତିବୈଷମ୍ୟର ନୀତିକୁ ଲୋପ କରିବାର ଆଦର୍ଶକୁ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଆମ ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ସେଥିରେ ଅବଶ୍ୟ ହର୍ଷ ପ୍ରକାଶ କରିବ ।

ବଡ଼ ବଡ଼ ଜନସଭାରେ ଆଇନଅମାନ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ପାସ୍ କରିଦେଲେ ବା ବକ୍ତୃତା ଦେଲେ ଯେ ତାହାର ଫଳସ୍ୱରୂପ ପ୍ରକୃତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଇନଅମାନ୍ୟର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମମାନ ଅନୁସୃତ ହୋଇ ଯିବନାହିଁ, ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନରୁ ଆମକୁ ଏହି ଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ମିଳିଥିଲା । ପାଞ୍ଚହଜାର ଲୋକଙ୍କ ସହିତ କଣ୍ଠ ମିଶାଇ କୌଣସି ଏକ ଘୋଷଣା କରିଦେବା ଭାରି ସହଜ, କିନ୍ତୁ କୋଡ଼ିଏ ଜଣ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକଙ୍କ ସହିତ ଏକାଠି କାରାବରଣ କରିବା ଆଦୌ ସେପରି ସହଜ ନୁହେଁ । ଆମର ଏହି ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଅଧିକାଂଶ ଲୋକଙ୍କର ସମର୍ଥନ ମିଳିଥିଲା ଓ ଏହା ସଫଳତା ମଧ୍ୟ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲା; ସେଇଥିଲାଗି ହିଁ ଥଙ୍ଗମଙ୍ଗ ହୋଇ ପଛରେ ରହିଯାଇଥିବା ଲୋକମାନେ ଏହାର ଗତିରେ କୌଣସି ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରିନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଆମେ ଏହିପରି କୁଣ୍ଠିତଚିତ୍ତମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଆଦୌ ଅସଚେତ ରହିନଥିଲୁ । ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ କଠୋର ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ ଓ ଭୟପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଗଲେ ଯେ ଆମ ପକ୍ଷର କେତେକ ଲୋକ ଶଙ୍କିତ ହୋଇ ପଳାଇଯିବେ, ଆମେ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ଜାଣି ପାରିଥିଲୁ । ଏହାକୁ ମୁଁ ଆମର ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଏକ ଲାଭ ବୋଲି କହିବି । ମୋ'ଉପରେ ନିର୍ବାସନର ଆଦେଶ ଜାରି ହେବାଦ୍ୱାରା ବେଶ୍ ଅନେକ ପ୍ରମୁଖ ଜିଅତ୍ ଶଙ୍କିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ଓ ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରତି ସମର୍ଥନ ଓ ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇବାରୁ ବିରତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଏହି ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଜୁଲୁ ରାଜ୍ୟର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରମୁଖଙ୍କୁ ନେଇ ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା । ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ନିନ୍ଦା କରି ସେ ବିବୃତ୍ତିମାନ ଦିଅନ୍ତୁ, ଅପର ପକ୍ଷରୁ ଏପରି ଉଦ୍ୟମମାନ କରାଯାଇଥିଲା । ପ୍ରକୃତରେ ଆଗରୁ ସରକାରୀ ଅଭିଭାବକ ହିସାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିବା ତାଙ୍କର ମାମୁଁଙ୍କ ନାମରେ ଏକ ବିବୃତ୍ତି ଖବର-କାଗଜରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ଏହି ବିବୃତ୍ତିଟିରେ ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର କିଞ୍ଚିତ୍ ନିନ୍ଦା କରାଯାଇଥିଲା । ଏପରି ଏକ ବିବୃତ୍ତି ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରମୁଖଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମତକୁ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତ କରୁଚି ବୋଲି ଜୁଲୁରାଜ୍ୟର ପ୍ରଜାମାନେ ସାଧାରଣ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ବିବୃତ୍ତିଟି ବାହାରିବା ମାତ୍ରକେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରମୁଖ ଏହା ସହିତ ତାଙ୍କର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଦେଲେ ଏବଂ କେବଳ ସେ ନିଜେ ତାଙ୍କର ମତ ପ୍ରକାଶ କରିବାର ଅଧିକାରୀ ବୋଲି ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲେ । ସ୍ୱାଧୀନ ଜୁଲୁରାଜ୍ୟରେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରମୁଖ ଜୁଲୁମାନଙ୍କର ରାଜା ବୋଲି ସ୍ୱୀକୃତ ହେଉଥାନ୍ତେ, ତେଣୁ ଏପରି ମତ ପ୍ରକାଶ କରି ସେ ଯଥୋପଯୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ହିଁ କରିଥିଲେ । ସେ ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ନିନ୍ଦା କରିବାର କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟୋଜିତ ହେବାକୁ ନାସ୍ତି କରି ଦେଇଥିଲେ ଓ ନିରପେକ୍ଷ ରହିଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର ବିଷୟ ଯେ ସେ ସବୁଦିନପାଇଁ ଆପଣାର ନିରପେକ୍ଷ ମତ ଅବଲମ୍ବନ କରି ପାରିନାହାନ୍ତି । ସରକାର ବାରବାର ତାଙ୍କ ଉପରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଚାପ ପକାଇଚନ୍ତି ଏବଂ ପରିଶେଷରେ ସେ ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟରେ ତଥା ଆପଣାର କଥାରେ ବର୍ଣ୍ଣଭେଦନୀତିର ସମର୍ଥନ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଚନ୍ତି, ଏପରି କରିବାକୁ ବାଧ ନହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଏହିପରି ପକ୍ଷ ଗ୍ରହଣ କରିଚନ୍ତି । ତଥାପି ତାଙ୍କ ଲାଗି ଆମର ସହାନୁଭୂତି ଚିରକାଳ ରହିଆସିଚି । ତାଙ୍କର ଉଚ୍ଚ ଦାୟିତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦଲାଗି ଆମେ ସବୁବେଳେ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇ ଆସିଚୁ । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ସେ ଏପରି ଲିପ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ଯୋଗୁଁ ଆମେ ବଡ଼ ଦୁଃଖିତ ମଧ୍ୟ ହୋଇଚୁ । ହୁଏତ କାଳକ୍ରମେ ଏହି ପାରମ୍ପରିକ ପ୍ରମୁଖପଦ ଅବଲୁପ୍ତ ହୋଇଯିବ, କିନ୍ତୁ ଏପରି ଅସମ୍ମାନିତ ଭାବରେ ଏହାର ଅନ୍ତ ହେଲେ ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖଦ ଘଟଣା ହୋଇ ରହିବ । ଜୁଲୁ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରମୁଖଙ୍କ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଯାହା କହିଲି, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଅଧିକାଂଶ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରମୁଖଙ୍କ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତାହା ହିଁ କହିବି ।

ଆମ ଏକତାର ଡୋରରେ ଯେ ଅନେକ ଅପାକଳ ସୂତା ରହିଯାଇଥିଲା, ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆମକୁ ବଡ଼ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ସେହିକଥା ଦେଖାଇ ଦେଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଆମ ଆଗରେ ଆମ ଶକ୍ତିର ପରିଚୟ ମଧ୍ୟ ଦେଇଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଏହାକୁ ହିଁ ମୁଁ ନିଃସନ୍ଦେହ ଭାବରେ ଅଧିକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି କହିବି । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ହେଉଚି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରାଯାଇଥିବା ଆମର ଦୃଢ଼ତମ ପ୍ରତିବାଦ । ଏହା ଯେ ଦିନକୁଦିନ କେବଳ ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ଲାଗିଲା, ତା'ନୁହେଁ, ଅଗ୍ରସର ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏହାର ଶକ୍ତି ଓ ମହତ୍ତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

କିନ୍ତୁ କେବଳ ଏତିକି କହଲେ ତାହା କଦାପି ଯଥେଷ୍ଟ ହେବନାହିଁ । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଫଳରେ ଅନେକ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ମନରେ ଆଇନଅମାନ୍ୟ କରିବାର ଏକ ସଂଗ୍ରାମମୂଳକ ମନୋଭାବ ମଧ୍ୟ ସଞ୍ଚାରିତ ହୋଇଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ବଡ଼ ଅସମୟରେ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଏହାଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା ନୂତନ ବାତାବରଣଟି ସ୍ଥାୟୀ ହୋଇ ରହିଲା । କେତେକେତେ କ୍ଷେତ୍ରର କେତେ କେତେ ଲୋକ ଆସି ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସେହିଦିନଠାରୁ କେତେକେତେ ଜାଗାରେ ବଡ଼ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବରେ ପ୍ରତିବାଦ-ପ୍ରଦର୍ଶନମାନ ହୋଇଚି, ବିଶେଷତଃ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଏହିସବୁ ପ୍ରଦର୍ଶନରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିଚନ୍ତି । ଜୀରଷ୍ଟ, ନେଟାଲ, ସେଖୁଖୁନିଲାଣ୍ଡ, ରୀଫ୍ ଓ ଫ୍ରି ଷ୍ଟେଟ୍ ଅଞ୍ଚଳ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅହିଂସ ଅସହଯୋଗର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସଂକ୍ରମିତ ହୋଇଯାଇଚି ଏବଂ ସରକାରଙ୍କର ଆଇନ୍ ମାନିନେବାକୁ ଅସମ୍ମତି ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇଚି । ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର ବିଷୟ ଯେ ଏହି ଅସହଯୋଗୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଆପଣାକୁ 'କଂଗ୍ରେସ' ବା ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଇଚନ୍ତି । ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଆମ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇ ନଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଆମକୁ ମଧ୍ୟ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ କରି ଦେଇଥିଲା; କିନ୍ତୁ ତଥାପି ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରେରଣାଦ୍ୱାରା ସଞ୍ଚାଳିତ ହୋଇଥିଲେ ଓ ଅନେକ ସମୟରେ ଏହାର ବିଶେଷ ସଂଗ୍ରାମ-ମାର୍ଗଟି ଦ୍ୱାରା ଅନୁପ୍ରେରିତ ହୋଇଥିଲେ ।

କେବଳ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀମାନେ ଯେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜନୀତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ନିଷ୍କ୍ରିୟ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ଏବଂ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ ହେବା ଫଳରେ ଉଠିକରି ବସିଲେ ଓ ଆଖି ଫିଟାଇ ଦେଖିଲେ, ତା' ନୁହେଁ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଗୀର୍ଜାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଯେ ଗୀର୍ଜାରୂପେ କ୍ରମେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଏହି ସଂଗ୍ରାମରେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ହେବାକୁ ବାହାରୁଥିଲେ, ଏହାର ସ୍ପଷ୍ଟ ସୂଚନାମାନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ପାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏଠି ସେଠି ନାନା ସ୍ଥାନରେ ଓ ନାନା କ୍ଷେତ୍ରରେ କେତେକେତେ ବ୍ୟକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନ ଲାଗି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ, ଏହି ବିଷୟରେ ଆପଣାର ମତ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲେ । ଏବଂ ଶେଷରେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍‌ମାନେ ଅହିଂସ ଅସହଯୋଗର ଏହି ସଂଗ୍ରାମର ସମ୍ପୃକ୍ତ ପକ୍ଷରୂପେ ନୈତିକ ନିଷ୍ପତ୍ତିମାନ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଆପଣା ଆପଣା ଧର୍ମସମ୍ପ୍ରଦାୟରୁ ଏଥିଲାଗି ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶନ ଲୋଡ଼ିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଗୀର୍ଜା କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ବା ଗୋରା ଇଉରୋପୀୟମାନଙ୍କର ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ହିସାବରେ ନୁହେଁ, ମାତ୍ର କେବଳ ଏକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମ-ଅନୁଷ୍ଠାନ ହିସାବରେ ଏହି ବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ବାଟ ଦେଖାଉ, ସେମାନେ ଏହାହିଁ ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲେ ।

ଅବଶ୍ୟ ସବୁ ଗୀର୍ଜା ସମାନଭାବରେ ଆପଣାର ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରି ନଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ମୋ' ଜାଣିବାରେ କେବଳ ହଲାଣ୍ଡୀୟ ରିଫର୍ମଡ୍ ଚର୍ଚ୍ଚ୍ ହିଁ ସିଧାସଳଖ ଭାବରେ ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆପଣାର ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲା ଏବଂ ରାଜ୍ୟର ସରକାରକୁ ମାନିବା ଭଗବାନଙ୍କୁ ମାନିବାର ସମାନ ବୋଲି କହିଥିଲା । ପ୍ରେସ୍‌ବିଟାରିଆନ୍ ଗୀର୍ଜାର ମତକୁ ମୁଁ ଏହି ମତର ଅନୁବର୍ତ୍ତୀ ବୋଲି କହିବି । ଏହି ଗୀର୍ଜାଟି ଆମସହିତ ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇଥିଲା ଓ ଆମେ ବିରୋଧ କରୁଥିବା ଆଇନ୍‌ଗୁଡ଼ିକର ନିନ୍ଦା ମଧ୍ୟ କରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଏହା ଆମର ଆଇନ୍-ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଏକ ଦୁଃଖଦ ପଦକ୍ଷେପ ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ରୋମାନ୍ କାଥୋଲିକ୍ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୀର୍ଜାମାନେ ସରକାରୀ ବର୍ଣ୍ଣଭେଦ ଆଇନ୍‌ଗୁଡ଼ିକର ନିନ୍ଦାବାଦ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଆଇନ୍‌ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ବିଷୟରେ ଦୁଃଖପ୍ରକାଶ କରିବାରୁ ବିରତ ରହିଥିଲେ । ମେଥଡିଷ୍ଟମାନେ ଆଇନ୍‌ଗୁଡ଼ିକର ନିନ୍ଦା କରିଥିଲେ, ହିଂସାତ୍ମକ ଭାବରେ ସେଗୁଡ଼ିକର ବିରୋଧ କରିବାର ନିନ୍ଦା ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ; ଏବଂ ଆପଣାର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ଅହିଂସ ଅସହଯୋଗରେ ଯୋଗ ଦେବାର ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେଇଥିଲେ । ଆପଣା ଗୀର୍ଜାର ତରଫରୁ କହୁଥିବାପରି ଏକ ପ୍ରତୀତି ଦେଇ ଆଙ୍ଗ୍‌ଲିକାନ୍ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଆର୍ଚ୍ଚବିଶପ୍ ଘୋଷଣା କରି କହିଥିଲେ : ''ଅନ୍ୟାୟର ଭୂମି ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଆଇନଗୁଡ଼ିକୁ ମାନିବାଲାଗି କୌଣସି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍‌କୁ ବାଧ୍ୟ ନକରିବା ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଗୀର୍ଜାର ପରମ୍ପରା ସ୍ୱରୂପ ରହିଆସିଚି ।'' ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଭିତରେ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ବିପଦଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ସତର୍କ କରିଦେଇ ଜୋହାନ୍‌ସ୍‌ବୁର୍ଗ୍‌ର ବିଶପ୍ ତଥାପି ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ବିରୋଧ କରାଯାଉଥିବା ଆଇନ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଓ ଏହି ଆଇନ୍‌ଗୁଡ଼ିକୁ ପାସ୍ କରିଥିବା ଗୋରାମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ନୈତିକ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିଲେ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟରୁ ଗୀର୍ଜାମାନେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ କଣ ସବୁ କରିଥିଲେ ବା କହିଥିଲେ ମୁଁ ଅଭ୍ରାନ୍ତ ଭାବରେ ସବୁକଥା କହି ପାରିବିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋଟ କଥା ହେଉଚି ଯେ ଯେଉଁଭଳି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଦେଖାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଏଥିରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ''ରାଜନୀତି ସହିତ ଆମର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ'' – ବୋଲି କାରଣ ଦେଖାଇ ସେମାନେ କଦାପି ଅସମ୍ପୃକ୍ତ ରହିନଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ଅନେକ ସମୟରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଏଡ଼ି ଦେବାଭଳି ଅନିଶ୍ଚିତ ଓ ଅସ୍ୱଷ୍ଟ ମତମାନ ପ୍ରକାଶ କରି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ଗୀର୍ଜା ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କୁ ବଡ଼ ନିରାଶ କରି ଦେଉଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଏହାକୁ ଏକ ନୂତନ ଆରମ୍ଭ ବୋଲି ଅବଶ୍ୟ କହିବାକୁ ହେବ ।

୧୯୫୩ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ମାସରେ ବସିଥିବା ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ କାଉନ୍ସିଲ୍‌ର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସମିତିର ବୈଠକରେ ମୁଁ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲି । ଏହି ବୈଠକରେ ଯାହାସବୁ ଘଟିଥିଲା, ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ

ସେସବୁ ଖୋଲିକରି କହିପାରିବି । ଏହି ବୈଠକରେ କେପ୍‌ଟାଉନ୍‌ର ଆର୍ଚ୍ଚବିଶପ୍ ସଭାପତିର ଆସନ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ବୈଠକଟିରେ ଆମେ ଆଇନ୍‌ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ବିଷୟରେ ମଧ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲୁ, କାରଣ ଏହି ବିଷୟରେ ଆମର ପରାମର୍ଶ ଲୋଡ଼ି ପ୍ରେଷ୍‌ବିଟାରିଆନ୍ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ସମିତିପାଖକୁ ଏକ ଚିଠି ଲେଖି ପଠାଇଥିଲେ ।

ଏହି ଆଲୋଚନାରେ ପ୍ରଥମ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସ୍ୱରୂପ ସମିତି ଭାବିଥିଲା ଯେ ବିଭିନ୍ନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମଧରେ ସହଯୋଗ ଓ ସମନ୍ୱୟ ସ୍ଥାପନ କରିବା ହେଉଚି ଏହାର କାମ; ତେଣୁ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ବିବୃତ୍ତି ଦେବା ଏହାର ଅଧିକାରର ବାହାରେ । ବିଷୟଟିକୁ ଅଧିକ ଆଲୋଚନା ଓ ବିଚାର ଲାଗି ବିଭିନ୍ନ ଗୀର୍ଜ୍ଜା-ସମ୍ପ୍ରଦାୟମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇ ଦିଆଯାଉ ବୋଲି ଏକ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆସିଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବ ବିଷୟରେ ବିପରୀତ ମତ ପୋଷଣ କରିଥିଲି । ଆଲୋଚ୍ୟ ବିଷୟଟିକୁ ମୁଁ ଏକ ବାସ୍ତବ ଓ ଆମର ସମ୍ମୁଖରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ଏକ ବିଷୟ ବୋଲି ବିଚାର କରୁଥିଲି । ମୁଁ କହିଲି, ବିଭିନ୍ନ ଗୀର୍ଜ୍ଜାରୁ ମତ ସଂଗୃହୀତ ହୋଇ ଆସିବାବେଳକୁ ହୁଏତ ପ୍ରସଙ୍ଗଟି ପୁରୁଣା ହୋଇ ସାରିଥିବ । ତେଣୁ ବିଷୟଟିର ବିଚାର କରିବା ସମିତିର ଅବଶ୍ୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ମୁଁ ଜୋର ଦେଇଥିଲି, କାରଣ ଉପସ୍ଥିତ ସମସ୍ୟାଟି ବିଷୟରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ନୈତିକ ନେତୃତ୍ୱ ଦେବାକୁ ମୁଁ ସମଗ୍ରତଃ ଗୀର୍ଜ୍ଜାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ବିଚାରୁଥିଲି । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ସହିତ ଜଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ନୀତି ବିଷୟରେ ଅନେକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଯେପରି ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିଥିଲେ, ସେଥିରେ ସେମାନେ ଗୀର୍ଜ୍ଜାର ମାର୍ଗନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଲୋଡ଼ିବାକୁ ମୁଁ କେବଳ ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲି ।

ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ କାଉନ୍‌ସିଲ ଏହାପରେ ବିଷୟଟିର ପୁନର୍ବିଚାର କରିଥିଲା ଏବଂ ଏହି ସମ୍ପର୍କୀୟ ଏକ ବିବୃତ୍ତିର ଚିଠା କରିବାକୁ ଗୋଟିଏ ଉପସମିତି ଗଢ଼ାଗଲା । ନିମ୍ନଲିଖିତ ସାରମର୍ମରେ ବିବୃତ୍ତିଟି ଲିଖିତ ହୋଇଥିଲା : "ପ୍ରତ୍ୟେକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ଆପଣାର ବିବେକ ଖଟାଇ ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ଉଚିତ । ଆପଣାର ଅସହଯୋଗ ଓ ଆଇନ୍‌ଅମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିବେକର ବିରୁଦ୍ଧରେ ନଯିବାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ କଦାପି ଅଣଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ମଣିଷ ତିଆରି ବିଧାନଠାରୁ ଉଚ୍ଚତର ଆଉଏକ ବିଧାନକୁ ମାନୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷତିଆରି ବିଧାନର ଅମାନ୍ୟ କରିବାକୁ ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ।" ଏହି ସୁଚିନ୍ତିତ ବିବୃତ୍ତିଟି ଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଉପକାର ସାଧିତ ହୋଇ ପାରିଥିଲା, ଏବଂ ଏହାଦ୍ୱାରା ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ କାଉନ୍ସିଲ୍ ପରିସ୍ଥିତିଟିକୁ ଏଡ଼ିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଚି ବୋଲି ଏକ ଅପବାଦରୁ ଆପଣାକୁ ରକ୍ଷା କରି ପାରିଥିଲା ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୀର୍ଜାମାନେ ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଏଡ଼ିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଚନ୍ତି ବୋଲି ଯେଉଁସବୁ ଅଭିଯୋଗ ହୋଇଥାଏ ସେସବୁକୁ କଦାପି ଭିତ୍ତିହୀନ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । କେବଳ ଶୂନ୍ୟଗର୍ଭ ନୀତିମାନଙ୍କର ବିଚାର ନକରି ଯଦି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମ ମଣିଷପ୍ରତି ଏହାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରହିଚି ବୋଲି ବିଚାର କରୁଥାଏ, ତେବେ ମଣିଷମାନେ ବାସ୍ତବ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁ ପରିସ୍ଥିତିରେ ବାସ କରୁଚନ୍ତି, ସେହିସବୁ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଆପଣାର ନୀତି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ହିଁ ଏହାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେବା ଉଚିତ । ମଣିଷମାନଙ୍କର ଇହ ଜୀବନର ଉପସ୍ଥିତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯାହାସବୁ ଘଟୁଚି, ତାହାହିଁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମର ସଞ୍ଚରଣକ୍ଷେତ୍ର ହୋଇ ରହିବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ସେଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ଉଦାସୀନ ରହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମ ମଣିଷପ୍ରତି ଉଦାସୀନ ରହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଚି ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଓ ମୁସଲମାନମାନେ ଏହି ସଂଗ୍ରାମରେ ଜଡ଼ିତ ମଣିଷମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଆପଣାକୁ ସକ୍ରିୟଭାବରେ ସମ୍ପୃକ୍ତ କରି ରଖିଥିବା ବେଳେ ଆପେ ଦୂରରେ ଉଚ୍ଚାସନରେ ବସିରହି ସେମାନଙ୍କର ସମାଲୋଚନା କରିବା କେବଳ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମର ଅଳସୁଆପଣକୁ ହିଁ ପ୍ରକାଶ କରିବ ।

ଅବଶ୍ୟ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନମାନ ଆଗୁଆ ହୋଇ ବାହାରି ରାଜନୀତିକ ଆନ୍ଦୋଳନମାନ ଆୟୋଜନ କରନ୍ତୁ ବୋଲି ଆମେ କଦାପି ଆଶା କରିବୁ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମକୁ ଅବଶ୍ୟ ଲୋକମାନଙ୍କ ସହିତ ରହିବାକୁ ହେବ, ଲୋକଙ୍କର ଜୀବନକ୍ଷେତ୍ରରେ ରହି ସେମାନଙ୍କର ଭାଗ୍ୟରେ ସମଭାଗୀ ହେବାକୁ ହେବ । ଧର୍ମସଂସ୍ଥା ଭିତରେ ଠିଆହୋଇ ଯିଏ ରାଜନୀତିର ପ୍ରଚାର କରିବ, ତାହାକୁ ମୁଁ କଦାପି କୌଣସିପ୍ରକାରେ ଗୌରବ ଦେବିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆଜି ମୋ'ଜାତିର ଲୋକେ ଯେଉଁ ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଚନ୍ତି ଓ ଭବିଷ୍ୟତରେ କେତେ ବର୍ଷଯାଏ ଯେଉଁ ପରିସ୍ଥିତି ହିଁ ଆମର ଭାଗ୍ୟ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବାକୁ ଯାଉଚି, ସେହି ପରିସ୍ଥିତିରେ ମୋର ଜାତିଭାଇ ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶନ ଓ ନେତୃତ୍ୱଲାଗି ଯେ ତୃଷାର୍ତ୍ତ ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି, ମୁଁ ତାହାର କିଞ୍ଚିତ୍ ପରିଚୟ ଅବଶ୍ୟ ପାଇଚି । ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଗୀର୍ଜାର ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ କାନ୍ଧ ମିଳାଇ ଆମ ଭିତରେ ହିଁ ଠିଆ ହେବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ଯଦି ଆମର ଧର୍ମସଂସ୍ଥା ଆମଠାରୁ ବାହାରେ ରହି ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇ ରହେ, ତେବେ ଆମର ଧର୍ମ ବଞ୍ଚିରହିବ ଓ ଆମର ସମ୍ମାନ ପାଇବ ବୋଲି ଆମେ ଆଶା କରିପାରିବୁ କିପରି ? ଏପରି ହେଲେ ଆମେ ଆମର ନୀତିରୁ ବିଚ୍ୟୁତ ହେବୁ ଓ ଏହାକୁ ହିଁ ମୁଁ ଆତ୍ମହତ୍ୟା ବୋଲି କହିବି । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟତଃ ଉପସ୍ଥିତ ଦାରୁଣ ପରିସ୍ତିତି ମାନଙ୍କର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାଲାଗି ଏହି ଧର୍ମର ଅନୁଗାମୀମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଆପଣା ଉପାୟମାନ ଅବଲମ୍ବନ କରିବାଲାଗି ହିଁ ଛାଡ଼ି ଦିଆଯାଇଚି ।

ଆମର ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରତି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ ଗୀର୍ଜାମାନେ ଆଉ ଉଦାସୀନ ହୋଇ ରହି ପାରିଲେନାହିଁ, ଏହା ମୋ'ଲାଗି ବଡ଼ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ବୋଧ ହୋଇଥିଲା ।

କାରଣ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଆଜି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମ ଏକ ଆହ୍ୱାନ ତଥା ସଙ୍କଟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଚି । ଆଫ୍ରିକା-ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲାବେଳେ ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାରୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମପ୍ରତି ପ୍ରାୟ ସକଳ ସମର୍ଥନ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରି ନେଇଥିଲେ ବୋଲି କହିଲେ ଆଦୌ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ । ଗୋରା ଲୋକମାନେ ଗୀର୍ଜା-ପାଠଶାଳା ଦରକାର କରୁଚନ୍ତି, ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ସେହି ସୁବିଧା ଦିଆଯାଉଚି । କିନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ରହିଥିବା ସ୍କୁଲରୁ ଧର୍ମଶିକ୍ଷାର ସକଳ ଅଙ୍ଗକୁ ବହିଷ୍କୃତ କରି ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ଆମର ଶିକ୍ଷାରେ ଆମର ଅଣଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଅତୀତ ଉପରେ ହିଁ ଅଧିକ ଜୋର ଦେବାର ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିଲେ । ଏହିପରି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ କଳା ଲୋକେ ବାଟ ଦେଖାଇବା ଲାଗି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ମିଶନ୍‌କେନ୍ଦ୍ରରେ ଶିକ୍ଷାଲାଭ କରିଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରେ ବର୍ଷବର୍ଷ ଧରି ଭରସା ରଖି ଆସିଚନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଗୀର୍ଜାମାନେ ଏ ବିଷୟରେ କଣ କରିଚନ୍ତି ? କେବଳ ବିଶପ୍ ରୀଭ୍‌ସ୍‌ଙ୍କର ଗୋଟିଏମାତ୍ର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତକୁ ବାଦ ଦେଲେ ଆଉ କେହିହେଲେ କିଛି କରିନାହାନ୍ତି । ଏକା ବିଶପ୍ ରୀଭ୍‌ସ୍ ହିଁ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଦାସତ୍ୱକୁ ସ୍ଥାୟୀ କରିରଖିବା ମତଲବରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିବା ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍‌ଙ୍କର ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଲାଗି ଗୀର୍ଜା ଅଧୀନରେ ଥିବା ଗୃହଗୁଡ଼ିକୁ ଭଡ଼ା ଦେବାକୁ ନାସ୍ତି କରି ଦେଇଚନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମନ୍ତ୍ରୀମହାଶୟଙ୍କର ମର୍ଜି ଅନୁସାରେ ଆଫ୍ରିକା ବାସୀଙ୍କର ଅଞ୍ଚଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ଗୀର୍ଜାର ମହାକୁମାଗୁଡ଼ିକୁ ବର୍ଷଓ୍ୱାରି ପଟା ନିଆଯାଇ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଚି । କୌଣସି ଧର୍ମୋପଦେଶ, କୌଣସି ଧର୍ମଗୋଷ୍ଠୀ ବା ବିଶପ୍ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସରକାରୀ ବିଭାଗର ବିରାଗଭାଜନ ହେଲେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ମହକୁମାକୁ ଆଉ ଲୋକଙ୍କର ବ୍ୟବହାର ଲାଗି ଛାଡ଼ି ଦିଆଯିବନାହିଁ ବୋଲି ଭୟ ଦେଖାଯାଉଚି । ପାଦ୍ରୀମାନେ ରାଜନୀତି ବିଷୟରେ କୌଣସି କଥା କହି ପାରିବେନାହିଁ ବୋଲି ଆଦେଶ ଜାରି କରାଯାଇଚି, କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ ଅର୍ଥରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମୋପଦେଶକୁ ଅବଶ୍ୟ ରାଜନୀତି ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ବିଶେଷତଃ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଏହା ରାଜନୀତିଠାରୁ କଦାପି ଅସଂଲଗ୍ନ ହୋଇ ରହି ପାରିବନାହିଁ । ଏବଂ "ରାଜନୀତି" ବିଷୟରେ ମୁହଁ ବନ୍ଦ କରି ରଖି ଆମର ବାସ୍ତବ ଜୀବନରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ନୀତିର ପ୍ରୟୋଗ କରିବା କିପରି ବା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ ?

ସରକାରଙ୍କର ଏହି ଭୟପ୍ରଦର୍ଶନ ଅନେକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ପାଦ୍ରୀ ତଥା ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ପ୍ରକୃତରେ ବଡ଼ ଭୟଭୀତ ଓ ସଙ୍କୁଚିତ କରି ପକାଇଚି । ସରକାର ଠିକ୍ ଯାହା ଚାହୁଁଥିଲେ, ଫଳତଃ ଠିକ୍ ତାହାହିଁ ଫଳିଚି । କିନ୍ତୁ ଏଣେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମର ଦଶା କଣ ହେବାକୁ ବସିଚି ? ଏହି ବିଷୟରେ ମୁଁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ନଇଁବାକୁ ରାଜୀ ନୁହେଁ । ମୁଁ ବରଂ ପ୍ରସ୍ତାବ କରିବି ଯେ ଆମେ ଗୀର୍ଜାର

ମହକୁମା ଉପରେ ଅଧିକାର ହରାଇ ବସିବା ପଛକେ, କିନ୍ତୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମନୀତିରେ ନିଷ୍ଠାପର ରହିବା । ''ଘରପୋଡ଼ିରୁ କୁଟାଖିଏକୁ ରକ୍ଷା କରି ରଖିବାକୁ'' ଯେଉଁମାନେ ଇଚ୍ଛା କରୁଚନ୍ତି, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଆଦୌ ରାଜୀ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ମୋର ଭୟ ହେଉଚି ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନର ଅବସ୍ଥା ପରିଣାମରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମକୁ କ୍ରମେ ଏକ ଜାତୀୟବାଦୀ ସରକାରୀ ଧର୍ମରେ ହିଁ ପରିଣତ କରି ପକାଇବ । ମୁଁ ଆଜି ମୋ'ର ଆଖିଆଗରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମର ବାନା ବୁଡ଼ିଯାଉଥିବାର ଦେଖି ପାରୁଚି । ଗୋରାମାନେ ଏପରି ନୀତିକୁ କିପରି ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରୁଚନ୍ତି କେଜାଣି, କିନ୍ତୁ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍‌ମାନେ ଏଥିଲାଗି କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆକର୍ଷଣ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି ।

ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ସକ୍ରିୟତା ଓ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ବିଚାର ରୂପରେ ଯାହା ପ୍ରଥମ କରି ଆରମ୍ଭ ହୋଇଚି, ତାହା କଦାପି ନିଃସାରିତ ହୋଇ ଯିବନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ଆଶା କରୁଚି । ଏହା କଦାପି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍‌ମାନଙ୍କୁ ନୈରାଶ୍ୟ ଓ ଶକ୍ତିହୀନତା ମଧ୍ୟରେ ପକାଇଦେଇ ଦୂରକୁ ଅପସରି ଯିବନାହିଁ । ଆମ ଆଶ୍ରୟ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଏହା କଦାପି ପ୍ରତ୍ୟେକ ନୂତନ ଅତ୍ୟାଚାର, ଧମକ ଓ ଆକ୍ରମଣର ସମ୍ମୁଖରେ ଭୟଭୀତ ହୋଇ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସେଥିସହିତ ଖାପ ଖାଇ ପଡ଼ିରହିବା ପାଇଁ ବାଧ କରିବନାହିଁ । ଆମ ଧର୍ମର ଏହି ଅଭୟ ଆଶ୍ରୟକୁ ନୂତନ ଜନ୍ମ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଏବଂ ଯେଉଁମାନେ ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ଏହି ଆଶ୍ରୟ ଉପରେ ଭରସା ରଖିବେ, ଭଗବାନ ସେମାନଙ୍କୁ କଦାପି ବଞ୍ଚିତ କରିବେନାହିଁ ।

ଇଉରୋପୀୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ମଧ ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର କେତେକ ରାଜନୀତିକ କୁପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଚି । ଏହି ନୂତନ ପରିସ୍ଥିତିରୁ ହିଁ ଲିବରାଲ୍ ବା ଉଦାରପନ୍ଥୀ ଦଳର ଜନ୍ମ ହୋଇଚି । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ହେଲେ ସରକାରଙ୍କର ଅନୁମତିପତ୍ର ନେବାକୁ ହେବ, ଆନ୍ଦୋଳନର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଦଳେ ଲୋକ ଏହି ଆଇନକୁ ଅମାନ୍ୟ କରିଚନ୍ତି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଟ୍ରିକ୍ ଡନ୍‌କାନ୍ ଏହି ଦଳର ନେତୃତ୍ୱ କରିଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱରେ ପରିଚାଳିତ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ, ଭାରତୀୟ ତଥା ଗୋରାଲୋକେ ଶେଷରେ ଗିରଫ ମଧ ହୋଇଚନ୍ତି । ଏହି ଘଟଣାକୁ ହିଁ ଉଦାରପନ୍ଥୀ ରାଜନୀତିକ ଦଳର ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ସାଧାରଣ ବ୍ୟାପାରମାନଙ୍କରେ ଭାଗ ନେବାର ପ୍ରଥମ ପାଦ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଏପରି ଗୋଟିଏ ରାଜନୀତିକ ଦଳ ଗଢ଼ାହେବା ଯେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିଲା, ଏହିଥିରୁ ହିଁ ଅନ୍ତତଃ କେତେକ ଇଉରୋପୀୟ ଆମ କଳାମାନଙ୍କର ଦୁରବସ୍ଥାକୁ ଏକ ବାସ୍ତବ ପରିସ୍ଥିତି ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବାର ସୂଚନା ମିଳୁଚି ।

ଅବଶ୍ୟ ଏହି ଉଦାରପନ୍ଥୀ ଦଳରେ ଅତି ଅଳ୍ପଲୋକ ଆସି ଯୋଗ ଦେଇଚନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସମ୍ଭବତଃ କେହି କଦାପି ଏହି ଦଳ ବିଷୟରେ ଏତେଦୂର ଆଶା ମଧ କରିନଥିଲେ । ତଥାପି ଏହି

ଦଳ କେତେ ବେଶୀ ବା କେତେ କମ୍ ଭୋଟ୍ ପାଇଚି, ସେଥିରୁ ଏହାର ଫଳପ୍ରସୂତାକୁ ମାପିବସିବା ଉଚିତ ହେବନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଗୋରାମାନଙ୍କର ମତକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିବାରେ ଏହା ଯେପରି ଶକ୍ତିମନ୍ତ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଚି, ଆମେ ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ହିଁ ଏହି ଦଳର ଶକ୍ତିକୁ କଳନା କରିପାରିବା । ଗୋରାମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯେକୌଣସି ରାଜନୀତିକ ଦଳ ଅପେକ୍ଷା ଏହି ଉଦାରପନ୍ଥୀ ଦଳ ହିଁ ଅଧିକ ନୈତିକ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ସହିତ ଆପଣାର କଥା କହିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇଚି । କାରଣ ଆଲାନ୍ ପେଟ୍ନ୍, ସିନେଟର୍ ରୁବିନ୍, ମାର୍ଗାରେଟ୍ ବାଲିଙ୍ଗର୍, ପିଟର୍ ବ୍ରାଉନ୍, ପାଟ୍ରିକ୍ ଡନ୍କାନ୍ ଓ ଆହୁରି ଅନ୍ୟ କେତେଜଣଙ୍କ ପରି ସୁଦକ୍ଷ ନେତାମାନେ ଏହି ଦଳର ନେତୃତ୍ୱ ଦେଉଚନ୍ତି । ଆଉ ଗୋଟିଏ କାରଣ ହେଉଚି ଯେ କେବଳ ବିଭିନ୍ନ ଅବସ୍ଥାକୁ ଦେଖି ଆପଣାର ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବାର କୌଶଳ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ନହୋଇ ଏହି ଦଳ କେତୋଟି ମୌଳିକ ନୀତି ବିଷୟରେ ଅଟଳ ରହି ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରୁଚି । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଗୋରାମାନାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନୁସୃତ ହେଉଥିବା ରାଜନୀତିରେ ଏହାକୁ ଏକ ନୂଆ କଥା ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଏବେ ନୂଆ ହୋଇ ଗଢ଼ାଯାଇଥିବା ପ୍ରଗତିବାଦୀ ଦଳ (ଜେନେରାଲ୍ ସ୍ମଟ୍ସ୍‌ଙ୍କର ଇଉନାଇଟେଡ୍ ପାର୍ଟିରୁ ଆପଣାକୁ ଅଲଗା କରି ନେଇଥିବା ଦଳ) କେତେଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଦାରପନ୍ଥୀ ଦଳର ମାର୍ଗ ଅନୁସରଣ କରିବ, ଏହା ଦେଖିବାଲାଗି ଆମେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଚୁ । ଅବଶ୍ୟ ଏହି ବିଷୟରେ ଆମେ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଆଶାନ୍ୱିତ ହୋଇ ରହିଚୁ; ଉଦାରପନ୍ଥୀ ଦଳ ଦେଶରେ ଯେଉଁ ନୂତନପ୍ରକାର ଲୋକମତ ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରିଚନ୍ତି, ପ୍ରଗତିବାଦୀ ଦଳ ମଧ ତାହାଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଲାଭବାନ ହୋଇଚନ୍ତି । ହୁଏତ ଉଦାରପନ୍ଥୀମାନେ ସ୍ୱୟଂ ଏକଥା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ପାରିନାହାନ୍ତି ।

ଦେଶର ରାଜନୀତିରେ ନୂତନ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଖାଇ ଏହି ଉଦାରପନ୍ଥୀ ଦଳ ହିଁ ପ୍ରଥମ କରି ସବୁ ଜାତିଭିତରୁ ଆପଣାର ସଦସ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଯାଇଚି; ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଉପରେ ଏହାକୁ ଏକ ସାହସିକ କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ଅବଶ୍ୟ କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କଠାରୁ ଏହି ଦଳ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବଳ ଏକ ସୀମିତ ସମର୍ଥନ ପାଇଚି । ଦଳଭିତରେ ଜାତି ଜାତି ଭିତରେ କୌଣସି ପାତ୍ରାନ୍ତର ନଥିଲେ ମଧ କେବଳ ଗୋରାମାନଙ୍କର ଯେ ଦେଶର ନିର୍ବାଚନରେ ଭାଗ ନେବାର ଅଧିକାର ରହିଚି, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବିଭିନ୍ନ ଜାତିମାନଙ୍କରୁ ସଦସ୍ୟ ନେଇ ଗଢ଼ାଯାଇଥିବା ଯେକୌଣସି ରାଜନୀତିକୁ ଦଳକୁ ଏହିପରି ଏକ ଅସୁବିଧା ବା ଅସମର୍ଥତାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ଏହାଫଳରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ଭ୍ରମ ମଧ ଉପୁଜିବାର କାରଣ ରହିଚି । ଆଇନ୍‌ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଭାଗ ନେଉଥିବା କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀମାନେ ଯେ ଭୋଟ୍-ଅଧିକାରପ୍ରାପ୍ତ ଇଉରୋପନୀୟମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଭୋଟ୍-ଅଧିକାରରୁ ବଞ୍ଚିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ ଆପଣାର ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଓ ସମଭାଗୀ ବୋଲି ବିଚାରୁଚନ୍ତି ମୁଁ ଏଥିରେ

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର କୌଣସି କାରଣ ଦେଖିପାରୁନାହିଁ । ଯେଉଁଦିନ ଦେଶରେ ଜାତି ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭୋଟ ଦେବାର ଅଧିକାର ମିଳିବ, ଯେଉଁଦିନ ଆମେ ଆମର (ଏବଂ ଉଦାରପନ୍ଥୀ ଦଳର) ଏହି ଆଦର୍ଶରେ ଉପନୀତ ହୋଇପାରିବା, ସେଦିନ ଆଜିର ଅବସ୍ଥା ଓ ମନୋଭାବ ମଧ୍ୟ ବଦଳିଯିବ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଆମଭିତରୁ ଅନେକ ଲୋକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ଇଉରୋପୀୟମାନଙ୍କ ସହିତ ସହଯୋଗ କରିବାକୁ ସର୍ବଥା ସ୍ୱାଗତ କରୁଥିଲେ ହେଁ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ପରି ଏକ ପ୍ରତିରୋଧୀ ସଂଗଠନ ଅନ୍ୟକୌଣସି ରାଜନୀତିକ ଦଳ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ସଫଳ ଭାବରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିସ୍ଥିତିର ଆବଶ୍ୟକତା ଗୁଡ଼ିକୁ ପୂରଣ କରୁଚି ବୋଲି ମୁଁ କହିବି । କିନ୍ତୁ ଆମ ଦେଶରେ ଉଦାରପନ୍ଥୀ ଦଳପରି ଗୋଟିଏ ଦଳ ରହିଚି ବୋଲି ମୁଁ ଭାରି ଖୁସୀ । ଭବିଷ୍ୟତରେ ସେହି ଦିନ ଅବଶ୍ୟ ଆସିବ, ଯେଉଁଦିନ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ସର୍ବଜାତୀୟ ରାଜନୀତିକ ଦଳମାନେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କ୍ଷେତ୍ର ପାଇପାରିବେ । ସେଦିନ ବର୍ତ୍ତମାନର ଆଇନ୍‌ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ମଧ୍ୟ ତୁମୁଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଯିବ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିସ୍ଥିତିର ଆବଶ୍ୟକତାମାନ ସେପରି ଏକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ପ୍ରଶସ୍ତ ପରିସର ଯୋଗାଇ ପାରୁନାହିଁ ।

ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଦେଶରେ ଆଉଗୋଟିଏ ଦଳ ମଧ୍ୟ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଚି ଏବଂ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଏହି ଦଳଟି ସହିତ ଘନିଷ୍ଠ ସହଯୋଗ ରଖି କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିଚି । ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ଇଉରୋପୀୟମାନଙ୍କ ସହିତ ସହଯୋଗ ସ୍ଥାପନ କରିବାଲାଗି ଆମକୁ କିଛିଟ୍ ସୁଯୋଗ ମିଳିଥିଲା । ଏହି ସହଯୋଗକୁ ସ୍ଥାୟୀ କରି ରଖିବା ଉଚିତ ବୋଲି ଆମ ଭିତରୁ ଅନେକେ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ । କେବଳ ଏକ ଅସମ୍ମତ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ସଂଖ୍ୟାଲଘିଷ୍ଠ ଅଂଶକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଏକ ଅଧିକ ପ୍ରଶସ୍ତ ଓ ଅଧିକ ବ୍ୟାପକ ମନୋଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରିବାଲାଗି ଆଉଏକ ପାଦ ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଆନ୍ଦୋଳନର ପରିଚାଳନା କରିଥିବା କଂଗ୍ରେସ ସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ ସହାନୁଭୂତିସମ୍ପନ୍ନ ଗୋରା ଭାଇଭଉଣୀମାନଙ୍କୁ ଆପଣା ଭିତରେ ଏକ ଦଳ ଗଠନ କରିବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲା । ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏହି ଦଳଟି ସହିତ ସହଯୋଗ ସ୍ଥାପନ କରିବା କଂଗ୍ରେସର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । ଏହାରି ଫଳସ୍ୱରୂପ ଗଣତନ୍ତ୍ରୀ କଂଗ୍ରେସର (C.O.D ନାମରେ ପରିଚିତ ଏହି ସଂସ୍ଥାଟି ବର୍ତ୍ତମାନ ସମ୍ମିଳିତ କଂଗ୍ରେସ ଗୋଷ୍ଠୀର ଅନ୍ୟତମ ସଂସ୍ଥା । ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀରେ ଉକ୍ତ ସଂସ୍ଥାଟି ସହିତ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଭାରତୀୟ କଂଗ୍ରେସ, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଅଣଗୋରା ଜାତିମାନଙ୍କର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଏବଂ ଶ୍ରମିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ-କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରଭୃତି ବିଭିନ୍ନ ସଂସ୍ଥା ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଚନ୍ତି । ଏବେ ନୂଆ ହୋଇ ଗଢ଼ାଯାଇଥିବା ପ୍ରଗତିବାଦୀ ବା ଉଦାରପନ୍ଥୀ ପାର୍ଟି ଅପେକ୍ଷା ଏହି C.O.D. ର ରାଜନୀତିକ ମତ ସହିତ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣର ଅଧିକ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ରହିଚି ।) ଉଦ୍ଭବ ହେଲା ।

ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ପରସ୍ପର ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ ବେଶ୍ ଭଲଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ କିଛିଦିନ ପରେ କେତେକ ସଂସ୍ଥା ଅଲଗା ହୋଇ ଚାଲିଯିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । କେତେକ ସଭ୍ୟ ଏହି ସଂଗଠନ ଭିତରେ ପୂର୍ବତନ ଅନେକ କମୁନିଷ୍ଟ ରହିଯାଇଚନ୍ତି ବୋଲି ଆଶଙ୍କା କରିଥିବାର ମୁଁ ଅନୁମାନ କରୁଚି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଖୁବ୍ ଭଲକରି ଜାଣିଚି ଯେ ଏହି ସଂଗଠନକୁ କମୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଏକ ଛଦ୍ମରୂପ ବୋଲି କଦାପି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଏହି ସଂଗଠନର ନେତାମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେତେକ ହୁଏତ ଅନେକ,– ଆଗରୁ କେବେହେଲେ କମୁନିଷ୍ଟପାର୍ଟିର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇନାହାନ୍ତି ବା କମୁନିଷ୍ଟ ବିଚାରପ୍ରତି କୌଣସି ଅନୁରକ୍ତି ଦେଖାଇନାହାନ୍ତି । ସି.ଓ.ଡ଼ି. ଭିତରେ ରହିଥିବା ଯେଉଁ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପୂର୍ବତନ କମୁନିଷ୍ଟ ବୋଲି କୁହାଯାଉଚି, ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ଶାସନକ୍ଷମତାକୁ ଆସିବାର ବହୁ ପୂର୍ବରୁ ସେମାନେ ପାର୍ଟି ଛାଡ଼ି ବାହାରି ଆସିଚନ୍ତି । ତଥାପି ହୁଏତ ସି.ଓ.ଡ଼ି. ଭିତରେ ଏଠିସେଠି କେତେକ ପ୍ରକୃତ କମୁନିଷ୍ଟ ରହିଯାଇ ପାରିଥାଆନ୍ତି । ତାହାହେଲେ ମଧ୍ୟ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଏହିପରି ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ କମୁନିଷ୍ଟ ବୋଲି ନକହି ଉଗ୍ର ବାମପନ୍ଥୀ ବୋଲି କୁହାଯାଉଥାନ୍ତା, ସମଗ୍ରତଃ ମୁଁ ଏହାହିଁ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଚି ।

ମାନବିକ ସ୍ୱାଧୀନ ଅଧିକାର-ପ୍ରାପ୍ତିର ସଂଗ୍ରାମରେ ସି.ଓ.ଡ଼ି. ଆମର ଅନୁଷ୍ଠାନ ସହିତ ଆପଣାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ସମ୍ମିଳିତ କରି ଦେଇଥିଲା । ତେଣୁ ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ପରେ ବି ଏହି ସଂଗଠନକୁ ଦେଶର ସାମୂହିକ ଜୀବନରେ କେତେକ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିଥିଲା । କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ, ଭାରତୀୟ ଓ ଅଣଗୋରା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହିତ ସି.ଓ.ଡ଼ି.ର କେତେକ ସଦସ୍ୟଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁତର ରାଜଦ୍ରୋହର ଅପରାଧରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

□□□

(୧୪)

ନିଷେଧାଜ୍ଞା

୧୯୫୩ ମସିହା ଜାନୁଆରି ମାସରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସମିତିର ବୈଠକରେ ଯୋଗଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କେପ୍-ପ୍ରଦେଶକୁ ଯାଇଥିବା ସମୟରେ ହିଁ ମୋତେ ନେଟାଲ୍ ବାହାରେ ଥିବା କଂଗ୍ରେସ-ଶାଖାଗୁଡ଼ିକୁ ପରିଦର୍ଶନ କରିବାର ପ୍ରଥମ ସୁଯୋଗ ମିଳିଥିଲା । ଏହାପୂର୍ବରୁ, କେବଳ କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସମିତିର ବୈଠକରେ ଯୋଗଦେବା ଲାଗି ବେଳେବେଳେ ବାହାରକୁ ଯିବାର ଅବସରକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ, ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ସମ୍ବନ୍ଧରେ

ମୋର ଅଭିଜ୍ଞତା ପ୍ରଧାନତଃ ନେଟାଲ୍ ଭିତରେ ହିଁ ସୀମାବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ କଂଗ୍ରେସର ସାଧାରଣ ସଭାପତି ହିସାବରେ ହିଁ ମୁଁ ଆନ୍ଦୋଳନ ବିଷୟରେ ମୋର ଜ୍ଞାନବୃଦ୍ଧି କରିବାର ଓ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରିବାର ପ୍ରଶସ୍ତ ସୁଯୋଗ ପାଇଲି ।

କେପ୍‌ଟାଉନ୍‌ଠାରୁ ହିଁ ମୋର ଏହି ପରିଦର୍ଶନ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ସେହି ସହରରେ ମୋର ଅବସ୍ଥାନ ସମୟରେ କେପ୍-ପ୍ରଦେଶ କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସଭାପତି ଡାକ୍ତର ନ୍‌ଜୋଙ୍ଗଓ୍ୱେ (ପ୍ରଫେସର ମାଥିଉସ୍ ସେତେବେଳେ ବିଦେଶରେ ଥାଆନ୍ତି ।) ମୋତେ ମୋର ପୂର୍ବତନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବଦଳାଇ ପୋର୍ଟ୍ ଏଲିଜାବେଥ୍ ବାଟ ଦେଇ ନେଟାଲ୍ ରାଜ୍ୟକୁ ଫେରିବାଲାଗି ଏକ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପଠାଇଥିଲେ । ମୁଁ ଅତି ଖୁସୀ ହୋଇ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବରେ ରାଜୀ ହୋଇଗଲି । ଅବଶ୍ୟ ଏହି ଯାତ୍ରାରେ ସାଧାରଣ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକୁ ପରିଦର୍ଶନ କରିବା ସମୟରେ ମୋ' ସାଙ୍ଗରେ ରହିବା ନ୍‌ଜୋଙ୍ଗ୍‌ୱେଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ନଥିଲା, କାରଣ ଏହାପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସ୍ୱାର୍ଟ୍‌ଙ୍କର ଏକ କଟକଣା ଜାରି ହୋଇ ସାରିଥିଲା ।

ପୋର୍ଟ୍ ଏଲିଜାବେଥ୍‌ରେ ମୋର ପ୍ରକୃତରେ ଅନେକ ଅଭିଜ୍ଞତା ହେଲା । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକ ତୁଳନାରେ ଏହି କେନ୍ଦ୍ରଟି ହିଁ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଗୌରବପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା । ଆଜି ମଧ୍ୟ ପୋର୍ଟ୍ ଏଲିଜାବେଥ୍‌ର କଂଗ୍ରେସ ଶାଖାକୁ ଏକ ଆଦର୍ଶ ଓ ସୁସଂଗଠିତ ଅନୁଷ୍ଠାନ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ସବୁପ୍ରକାର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ସହରବାସୀ କଳାଲୋକେ କିପରି ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ରହିଥିବା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ସହିତ ଏକତ୍ର ହୋଇ ମୁକ୍ତିର ସଂଗ୍ରାମରେ ଅଗ୍ରସର ହୋଇପାରିବେ, ପୋର୍ଟ୍ ଏଲିଜାବେଥ୍ ହେଉଚି ତାହାର ଏକ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ । ଏହିଠାରେ ମୁଁ ଏକ ବିରାଟ ସାଧାରଣ ସଭାରେ ଭାଷଣ ଦେବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲି । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେ ଆମର ଲୋକମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଅନ୍ୟାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିରୋଧ କରିବାର ଶକ୍ତି ସଂଜୀବିତ ହୋଇ ରହିଚି, ଏହି ଜନସଭାରେ ମୁଁ ତାହାର ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ପାଇଥିଲି । ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଦଙ୍ଗା ସୃଷ୍ଟି କରିବାଲାଗି ଯେତେପ୍ରକାରେ ଉତ୍ତେଜିତ କରାଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଫଳରେ କଂଗ୍ରେସ ଅଧିକ ଅନୁରକ୍ତି ଓ ଦୃଢ଼ତା ସହିତ ଅହିଂସ ପ୍ରତିରୋଧର ମାର୍ଗକୁ ହିଁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ରହିଥିଲା ।

କିଛିଦିନ ଲାଗି ଘରେ ରହିବାପରେ ଫ୍ରି ଷ୍ଟେଟ୍‌ର ନେତାମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଏକ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଁ ମୁଁ ପୁଣି ଏକ ଗସ୍ତରେ ବାହାରି ଯାଇଥିଲି । ବର୍ତ୍ତମାନ ପରି ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ସେହି ପ୍ରଦେଶରେ କଂଗ୍ରେସ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ନଥିଲା । ମୋର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିର ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ ଏହି ପ୍ରଦେଶରେ ଆଇନ-ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ବାତାବରଣକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବା ଓ ସମ୍ଭବ ହେଲେ ଏହାର ପ୍ରସାର କରିବା ହିଁ ମୋ' ଗସ୍ତର ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । ଏହି

ଅବସରଟିକୁ ମୁଁ ଲୋକମାନଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଏହି ନୂତନ ସମ୍ବନ୍ଧଟି ବିଷୟରେ ଅଧିକ ପରିଚିତ ହେବାରେ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲି ଓ ସ୍ଥାନୀୟ ଶାଖାଗୁଡ଼ିକର କାଗଜପତ୍ର ଦେଖିବାରେ ଓ ସେଗୁଡ଼ିକର ଦକ୍ଷତା କଳନା କରବାରେ ମଧ୍ୟ କେତେକ ସମୟ ବିନିଯୋଗ କରିଥିଲି ।

ବ୍ଲୁମ୍‌ଫଣ୍ଟାଇନ୍‌ଠାରେ ପୋଲିସ୍ ଗୋଇନ୍ଦା ବା ନିରାପତ୍ତା ବିଭାଗ ମୋ'ସହିତ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । କେବଳ 'ଭଦ୍ରତା' ଖାତିରିରେ ସେମାନେ ମୋ' ସହିତ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସିଚନ୍ତି ବୋଲି ସେମାନେ ମୋତେ କହିଲେ । ଉଭୟ ପକ୍ଷରୁ ଅତି ସମ୍ଭ୍ରମର ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚାଲିଲା । ମୋର ମୁଣ୍ଡଟିର ଆକାରଟିକୁ ସେମାନେ ଘୋଷି ସ୍ମରଣସ୍ଥ କରି ରଖୁଥିବାପରି ମୋତେ ବୋଧ ହେଉଥାଏ । ବାସୁତୋଲାଣ୍ଡର ସୀମାଞ୍ଚଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ଫ୍ରି ଷ୍ଟେଟ୍‌ର ଏକ ଗାଆଁ ଫିକ୍‌ସ୍‌ବୁର୍ଗ୍‌ଠାରେ ସେମାନେ ପୁଣି ଯାଇ ମୋ' ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ।

କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ତିନିଦିନ ବା ବାସ୍ତରୀ ଘଣ୍ଟାରୁ ଅଧିକ ରହିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ଯେ ଏକ ବିଶେଷ ଅନୁମତିପତ୍ର ନେବାକୁ ହେବ, ଏହିଠାରେ ହିଁ ମୁଁ ଏହି କଠୋର ଆଇନ୍‌ଟି ବିଷୟରେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଥିଲି । ଆଗରୁ ମୁଁ ଏପରି ନିରାପଦ ଭାବରେ ଏଠାକୁ ସେଠାକୁ ଯିବାରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି ଯେ, ଏପରି ଗୋଟାଏ ଆଇନ୍ ପ୍ରକୃତରେ ରହିଚି ବୋଲି ମଧ୍ୟ ମୋର କୌଣସି ଧାରଣା ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହା ଜାଣିବାର ସମୟ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲା ।

ବେଥଲେହେମ୍ (ଅରେଞ୍ଜ୍ ଫ୍ରି ଷ୍ଟେଟ୍) କଂଗ୍ରେସଶାଖା ଏକ ଚିଠି ପଠାଇ ସେଠାକୁ ମୋର ଆସିବା ସମୟକୁ ଦିନକଲାଗି ଗଡ଼ାଇଦେବା ସକାଶେ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ମୁଁ ଏହି ଅଧିକା ଦିନଟି ଫିକ୍‌ସ୍‌ବୁର୍ଗ୍‌ଠାରେ ହିଁ ଅତିବାହିତ କରିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲି । ବାସ୍ତରୀ ଘଣ୍ଟା ପୂରିଯିବାର ଠିକ୍ ଶେଷ କେତେ ମିନିଟ୍ ବେଳକୁ ଜଣେ ପୋଲିସ୍ କର୍ମଚାରୀ ମୋତେ ଖବର ଦେଲେ ଯେ ଅଞ୍ଚଳ ସୁପରିନ୍‌ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ୍ ମୋ'ସହିତ ଦେଖା କରିବାକୁ ଚାହୁଁଚନ୍ତି । ସାଇକେଲ୍ ପଛରେ ବସାଇ ସେହି କର୍ମଚାରୀ ମୋତେ ସୁପରିନ୍‌ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟଙ୍କ ପାଖକୁ ନେଇ ଯାଇଥିଲେ । ପୋଲିସ୍ ପଛରେ ବସି ଯାଉଥିବାବେଳେ ମୁଁ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ସହରବାସୀଙ୍କର ଉଦ୍‌ବେଗଶଙ୍କିତ ମୁଖମଣ୍ଡଳମାନ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଥିଲି ।

ଅଫିସରେ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ମୋତେ ସୁପରିନ୍‌ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟଙ୍କ ପାଖରେ ନେଇ ହାଜର କରାଯାଇଥିଲା ।

ପୋଲିସ୍ କର୍ମଚାରୀ ଜଣକ ପଚାରିଲେ : "ଆପଣ ଏହି ଲୋକଟିକୁ ଦେଖିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ନା ?"

ସୁପରିନ୍‌ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ୍ : "ହଁ, ଏହି ଲୋକଟିକୁ ! ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ରହିବାଲାଗି ତୁମକୁ ଅନୁମତିପତ୍ର ମିଳିଚି ?"

ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଲି : ''ଅନୁମତିପତ୍ର ? ମୁଁ ସେବିଷୟରେ କିଛି ଜାଣିନାହିଁ । ସ୍ଥାନୀୟ କଂଗ୍ରେସଶାଖାର ଅତିଥି ହିସାବରେ ମୁଁ ଏଠାକୁ ଆସିଚି । ସେହିମାନେ ହିଁ ଏଠାରେ ମୋର ସବୁପ୍ରକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଚନ୍ତି ।''

ସୁପରିଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ : ''କଣ ହେଲା ? ଏଣପି ଏକ ଆଇନ୍ ଏଠି ରହିଚି ବୋଲି ମଧ୍ୟ ତୁମକୁ ଜଣାନାହିଁ ? ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ତୁମେ ଏଠାରେ ବାସ୍ତରୀ ଘଣ୍ଟାରୁ ଅଧିକ ସମୟ ରହି ପାରିବନାହିଁ ।''

ପୋଲିସ୍ କର୍ମଚାରୀ : (ନିରୁତ୍ସାହିତ କଲାପରି ଏକ କଣ୍ଠରେ) ''ତେବେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣ ଏହି ଲୋକକୁ ଅଭିଯୁକ୍ତ କରୁଚନ୍ତି ନା ନାହିଁ ?''

ସୁପରିନ୍‌ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ : ''ହଁ'' ।

ପୋଲିସ୍ କର୍ମଚାରୀ : ''ଆପଣ କଣ ପ୍ରକୃତରେ ଏହି ଲୋକଟିକୁ ଅଭିଯୁକ୍ତ କରିବାକୁ ଯାଉଚନ୍ତି ?''

ସୁପରିନ୍‌ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ : (ଉତ୍ତେଜିତ ଭାବରେ) ''ହଁ, ମୁଁ ଏହି ଲୋକଟିକୁ ଅବଶ୍ୟ ଅଭିଯୁକ୍ତ କରିବାକୁ ଯାଉଚି ।''

ପୋଲିସ୍ କର୍ମଚାରୀ ଜଣକ ସେଠାରୁ ଉଠି ଟେଲିଫୋନ୍ କରିବାକୁ ଗଲେ । ତେଣୁ ଫେରିଆସି ସୁପରିନ୍‌ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟଙ୍କୁ କହିଲେ : ''ଯଦି ଆପଣ ଏହି ଲୋକଟିକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ କରିବାକୁ ଯାଉଚନ୍ତି, ତେବେ ମୋ' ମତରେ ତାହାକୁ ନେଇ ଅଭିଯୋଗ ଦପ୍ତରରେ, ହାଜର କରାଯିବା ଉଚିତ ।''

ଅଭିଯୋଗ ଦପ୍ତରରେ ମୋତେ ପ୍ରାୟ ଘଣ୍ଟାଏ କାଳ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ମୋ'ଠାରୁ ଅଳ୍ପଦୂରରେ ପୋଲିସ୍ ଓ ସୁପରିନ୍‌ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଆପଣା ଭିତରେ ପରାମର୍ଶ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ହୁଏତ ପରିଶେଷରେ ସେମାନେ କୌଣସି ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତିରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲେ ଓ ଜଣେ କର୍ମଚାରୀ ମୋ'ପାଖକୁ ଆସି ପଚାରିଲେ :

''ତୁମର ପ୍ରକୃତରେ କଣସବୁ ଯୋଜନା ଥିଲା, ମୋତେ କହିଲ ।''

ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଲି : ''ବେଥିଲେହେମ୍ କଂଗ୍ରେସଶାଖାର ସମୟ ସହିତ ଖାପ ଖାଇବାଲାଗି ମୁଁ ତାପରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦିନ ରହିବାକୁ ସ୍ଥିର କରିଥିଲି । କାଲି ମୁଁ ସେଠାରୁ ବେଥିଲେହେମ୍ ଯିବି ।''

''ତୁମେ ଆଜି ଏହି ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ି ଯାଇପାରିବ ?''

''ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ନିଶ୍ଚୟ ପାରିବି ।''

''ସୁପରିଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ୍ ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ ଆଣିବାକୁ ଯାଉଚନ୍ତି । ତୁମେ ଆଉ କଦାପି ଆପଣାର ରହିବାସ୍ଥାନକୁ ଫେରିଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ତୁମର ଅଭିଯୋଗ ଆସିବାଯାଏ ତୁମେ ଅପେକ୍ଷା କରିବ ନା ଦୋଷ ସ୍ୱୀକାର କରି ଜୋରିମାନା ଦେବ ?''

''ଏଠାରେ ଆଉ ଅଧିକ କାଳ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ମୋର କୌଣସି ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୁଁ ମୋର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବଦଳାଇବାକୁ ବରଂ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି ।''

''ତେବେ ପାଞ୍ଚ ପାଉଣ୍ଡ ଜୋରିମାନା ଦିଅ'' – ସେ ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲେ ।

ଏହାପରେ ମୋର ଜିନିଷପତ୍ର ବିଷୟରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମସ୍ୟାଟି ଉପୁଜିଲା । ମୁଁ ସୁପରିନ୍‌ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ୍‌ଙ୍କୁ ଜଣାଇଲି, ''ଅନ୍ତତଃ ମୋର ଜିନିଷପତ୍ର ଆଣିବାଲାଗି ମୋତେ ସେଠାକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।''

''ତୁମେ ଆଉ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ସେହି ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯାଇ ପାରିବନାହିଁ ।'' – ସେ ଜବାବ ଦେଲେ ।

''ତେବେ ମୁଁ ମୋର ଜିନିଷପତ୍ର ପାଇବି କିପରି ?''

''ଆଉଜଣେ କୌଣସି ଲୋକ ସେଠାକୁ ଯାଇ ନେଇଆସିବ ।''

''କିଏ'' – ମୁଁ ପଚାରିଲି ।

ଜଣେ ପୋଲିସ୍ ଅଫିସର ବିରକ୍ତ ହୋଇ ସୁପରିନ୍‌ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ୍‌ଙ୍କୁ କହିଲେ : ''କିନ୍ତୁ ତା'ର ଜିନିଷପତ୍ର ଆଣିବାଲାଗି ତାକୁ ସେଠାକୁ ଯିବାକୁ ଅନୁମତି ମିଳିବା ଅବଶ୍ୟ ଉଚିତ ।''

ଏହାପରେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ କିଛିସମୟ ଯୁକ୍ତିତର୍କ ଚାଲିଲା । ଶେଷରେ ରାତି ବାରଟା ଭିତରେ ମୋତେ ଯାଇ ଫେରିଆସିବାର ଅନୁମତି ମିଳିଥିଲା ।

ବେଥ୍‌ଲେହେମ୍‌ରେ ମୋର ରହଣି କାଳରେ ସେପରି କୌଣସି ଘଟଣା ଘଟିନଥିଲା ବା କୌଣସି ଉପଦ୍ରବ ହୋଇନଥିଲା । ମୋତେ ବିଦାୟ ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଲୋକେ ବହୁଭାବରେ ଆସି ରେଲଷ୍ଟେଶନ୍‌ରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଗାଡ଼ୀ ଆସି ପହଞ୍ଚିବାରେ ବିଳମ୍ବ ହେବାରୁ ସେମାନେ ଆପଣା ଆପଣା ଘରକୁ ଫେରିଯାଇଥିଲେ । ଲୋକମାନେ ଚାଲିଯିବାପରେ ଜଣେ କଳା ପୋଲିସ୍ ଆସି ମୋ'ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଆରମ୍ଭ କଲେ । କଂଗ୍ରେସ ସହିତ ତାଙ୍କର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସହାନୁଭୂତି ରହିଚି ବୋଲି ସେ ମୋତେ ଜଣାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମାଆ ତାଙ୍କୁ କହିଥିଲେ : ''ଶୁଣ ପୁଅ, ତୁ ପୋଲିସ୍‌ରେ କାମ କରୁଚୁ । ପୋଲିସ୍‌କୁ ଯେ କଣସବୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବାକୁ ହୁଏ, ଯେକୌଣସି ବିବେକୀ ଲୋକ ସେକଥା ଭଲକରି ଜାଣିଚି । କିନ୍ତୁ ଏ ରାଜ୍ୟରେ ଯାହାସବୁ ହେଉଚି, ତୁ ସେକଥା ମଧ୍ୟ ଜାଣିଚୁ । ଅନେକ ସମୟରେ ବଡ଼ ଖରାପ ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଯାଉଚି, ବଡ଼ ଖରାପ ମାର୍ଗରେ ଆପ୍‌ଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରାଯାଉଚି । ଅନେକ ସମୟରେ ନକରିବା

କଥାମାନ ମଧ କରାଯାଉଚି । କଂଗ୍ରେସ ଯେ ତୋହରି ଭଲ ପାଇଁ କାମ କରୁଚି, ଏକଥା ତୁ ଯେପରି କେବେହେଲେ ଭୁଲିନଯାଉ ! ଜଣେ ପୋଲିସ୍ ହିସାବରେ ତୁ ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ କରିବୁ । କିନ୍ତୁ ବିବେକ ଭୁଲି କଦାପି କୌଣସି ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର କରିବୁନାହିଁ ।''

ଆମେ ବେଶ୍ କେତେ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇଥିଲୁ । ଯେଉଁମାନେ ପୋଲିସ୍ ବିରୁଦ୍ଧରେ କେବଳ ବିଦ୍ରୂପ ହିଁ ଦେଖାଇଥାନ୍ତି, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ କଦାପି ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ପୋଲିସ୍ ଭାବରେ କାମ କରୁଥିବା କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀର ଜୀବନ ଦିନକୁଦିନ କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କଠିନ ହେବାରେ ଲାଗିଚି । ଗୋଟାଏ ଦିଗରେ ତା'ର ଗୋରା ପ୍ରଭୁମାନେ ତାକୁ ଯେ କେବଳ ଜଣେ ପୋଲିସ୍ ହୋଇ ରହିବାକୁ କହୁଚନ୍ତି, ତା' ନୁହେଁ; ଜାତୀୟବାଦୀଙ୍କର ପକ୍ଷ ନେଇ ଗୋରା ଶାସନକର୍ତ୍ତୃତ୍ୱର ରକ୍ଷା କରିବାଲାଗି ସେମାନେ ତାହାକୁ ବାଧ୍ୟ କରୁଚନ୍ତି । କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଲାଗି ଏପରି କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବା ପ୍ରକୃତରେ କେଡ଼େ ଦୁର୍ବହ ! ଏଣେ ଅପର ଦିଗରେ ତା'ର ଆପଣା ଲୋକେ ମଧ ରହିଚନ୍ତି, ତା'ର ଆପଣା ମାଆ ପରି ଲୋକମାନେ ରହିଚନ୍ତି,– ଅତ୍ୟାଚାରୀ ଶାସନକଳର ଏକ ଅଂଶ ହିସାବରେ ପୋଲିସ୍ ଏହିମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଚି । ଆପଣା ଲୋକଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ହିଁ ତାହାର ସକଳ ସହାନୁଭୂତି ରହିଚି, କିନ୍ତୁ ତା'ର ଗୋରା ପ୍ରଭୁମାନେ ତାକୁ ସେମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯିବାଲାଗି ପ୍ରବଳ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନାମାନ ଦେବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି । ସେ ଯଥୋଚିତ ଭାବରେ ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବାକୁ ଚାହୁଚି, କିନ୍ତୁ ଏଣେ ଗୋରାଶାସନକୁ ବଜାୟ ରଖିବାକୁ ହିଁ ତାକୁ ଏକ ଅସ୍ତ୍ରରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଚି । ଏହିପରି ଏକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଭିତରେ ପଡ଼ି ତାହାର ଜୀବନ କ୍ରମେ ବଡ଼ ଶୋଚନୀୟ ହୋଇପଡୁଚି ।

ଆପଣା ବିବେକ ଉପରେ ଛାଡ଼ି ଦିଆଗଲେ ଆପଣା କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ମନୁଷ୍ୟୋଚିତ ଭାବରେ ସମ୍ପନ୍ନ କରିବେ, ଏପରି ଗୋରା ପୋଲିସ୍ ମଧ ରହିଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏକଥା ମଧ ସତ୍ୟ ଯେ ଗତ କେତେବର୍ଷ ଭିତରେ ପ୍ରଧାନତଃ ଗୁଣ୍ଡା ମନୋଭାବସମ୍ପନ୍ନ ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳ ଯୁବକମାନେ ହିଁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ପୋଲିସ୍ ଫୌଜରେ ଆସି ଯୋଗ ଦେଇଚନ୍ତି । କାରଣ ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ କାଳକ୍ରମେ ରାଜ୍ୟରେ ପୋଲିସ୍-ଶାସନ ଚଳାଇବାଲାଗି ଅଭିଳାଷ ପୋଷଣ କରିଚନ୍ତି । ଅତି ଦୁଃଖର ସହିତ ଏହି ସତ୍ୟକଥାକୁ ମଧ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହେବ ଯେ ଏହି ଯୁବକଦଳ ଓ ସେମାନଙ୍କର ନେତାମାନେ ରାଜ୍ୟରେ ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ଅତ୍ୟାଚାରର ସକଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ କରାଇବାଲାଗି ଆପଣାର ସରକାରୀ ପଦଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ଆସିଚନ୍ତି । ଦେଶରେ ନିରପେକ୍ଷ ଆଇନ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ସେମାନଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ, ଗୋରାଜାତିର କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଓ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ଜାରି କରି ରଖିବାହିଁ ସେମାନଙ୍କର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହୋଇ ରହିଚି । ସେମାନେ ଜାଣିଶୁଣି ଯେକୌଣସି ବିବେକୀ ପୋଲିସ୍‌ର ସକଳ ଇଚ୍ଛାକୁ ପଣ୍ଡ କରି ଦେଉଚନ୍ତି । ତଥାପି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବିବେକୀ ପୋଲିସ୍ ଅବଶ୍ୟ ରହିଚନ୍ତି ।

ବେଥ୍‌ଲେହେମ୍ ଷ୍ଟେଶନରୁ ଆମର ଗାଡ଼ୀ ଛାଡ଼ିଲା । ହଠାତ୍ ମୋର ନୂତନ ବନ୍ଧୁଟି ଉପରେ ମୋର ଆଖି ପଡ଼ିଗଲା । ସେ ଗୋଟିଏ ଖମ୍ବପଛରେ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ । ସେ ଥରେ ଡାହାଣକୁ ଅନାଇ ଦେଖିଲା ଓ ପୁଣି ଥରେ ବାଆଁକୁ ଅନାଇ ଦେଖିଲା, ଓ ଶେଷରେ ହାତ ଟେକି ଆମ କଂଗ୍ରେସ-ଅନୁଷ୍ଠାନର ପଦ୍ଧତି ଅନୁସାରେ ଆପଣାର ନମସ୍କାର ଜଣାଇଲା ।

ଏହାର ଅଳ୍ପ କେତେଦିନ ପରେ, ବର୍ଷଟିର ଅଧାଅଧି ବେଳକୁ ଉତ୍ତେଜିତ ଜନତା-ବିରୋଧୀ ଆଇନ୍ ଓ ସଂଶୋଧିତ ଫୌଜଦାରୀ ଦଣ୍ଡବିଧିର ଦଫା ଅନୁସାରେ ମୋ'ଉପରେ ପ୍ରଥମ କଟକଣା ଜାରି ହୋଇଥିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ କଟକଣାଗୁଡ଼ିକର ତୁଳନାରେ ଏଇଟିକୁ ଆଦୌ କଠୋର ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଏହାଦ୍ୱାରା ମୋତେ ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକାର ବଡ଼ବଡ଼ କେନ୍ଦ୍ରମାନଙ୍କୁ ଯିବାକୁ ନିଷିଦ୍ଧ କରି ଦିଆଗଲା, କିନ୍ତୁ ମୋତେ କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆଞ୍ଚଳିକ ସୀମାଭିତରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବାକୁ କୁହାଯାଇ ନଥିଲା । କଂଗ୍ରେସର ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କ ସହିତ କ୍ଷେତ୍ରଗତ ସିଧା ସମ୍ପର୍କ ରଖି ନପାରିଲେ ହେଁ ମୁଁ ତଥାପି ସୁବିଧାଜନକ କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଯାଇ ମୋର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସମିତି ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରି ପାରୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ କୌଣସିପ୍ରକାର ଜନସଭାରେ ଭାଷଣ ଦେବାଲାଗି ମୋତେ ମନା କରି ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

ଏହି ଶେଷ ନିଷେଧଟି ଅନୁସାରେ ସମ୍ମିଳିତ ସାଧାରଣ ଉପାସନାମାନଙ୍କରେ ଯାଇ ଯୋଗ ଦେବାର ସମସ୍ୟା ଉପୁଜିଲା । ମୋର ଗୀର୍ଜା ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗଟି ପ୍ରତି ବିଚାରବିଭାଗର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲା ଏବଂ ମୋତେ ନିର୍ଭର ଦେଇ ଜଣାଇଥିଲା ଯେ ମୋର ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ପୋଲିସ୍ କଦାପି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବାକୁ ଆସିବେନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ତଥାପି ସାଧାରଣ ଉପାସନାରେ ଯୋଗ ଦେବାର ଅନୁମତି ପ୍ରାର୍ଥନା କରି ଦରଖାସ୍ତ କରିବାଲାଗି ଗୀର୍ଜା ମୋତେ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ କୌଣସି କଟକଣା ଅଧିନରେ ରହିଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ପରାମର୍ଶ ଗ୍ରହଣ କରିନାହିଁ । ମୁଁ କେବଳ କେତେକ ସୀମାବଦ୍ଧ ଉପାସନାରେ ଯୋଗଦେଇ ଆସିଚି । ପୋଲିସ୍‌ର ଅନୁମତି ନପାଇ ସାଧାରଣ ଗୀର୍ଜା-ଉପାସନାଗୁଡ଼ିକରେ ଯାଇ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ମୁଁ କଦାପି ମନବଳାଇନାହିଁ । କାରଣ ଏହାଦ୍ୱାରା କେବଳ ଏକ ଦୁଃସାହସିକ ବାହାଦୁରୀ ଦେଖାଇବା ହିଁ ସାର ହେବ ଏବଂ ମୁଁ ପୋଲିସ୍‌ର ଅକଳନୀୟ କବଳରେ ଆସି ପଡ଼ିଯିବି । ମୋର ସହଧର୍ମୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକାଠି ବସି ଭଗବାନଙ୍କର ଉପାସନା କରିବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ମୁଁ କାହାରି ଅନୁମତି ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେନାହିଁ,— କୌଣସି ମଣିଷର ଏପରି ଏକ 'ଅନୁମତି' ଦେବାର ବା କାଢ଼ିନେବାର କୌଣସି ଅଧିକାର ରହିଚି ବୋଲି ମୁଁ ସ୍ୱୀକାର ମଧ୍ୟ କରେନାହିଁ ।

ରାଜ୍ୟସାରା ଅନ୍ୟ କଂଗ୍ରେସନେତାମାନଙ୍କ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ନାନାପ୍ରକାର ନିଷେଧାଜ୍ଞା ଜାରି ହୋଇଥିଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ଆମକୁ ଅଚଳ କରି ଦିଆଯାଇ ଥାଆନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ କ୍ଷେତ୍ରରେ

ଏପରି ଆଦୌ ଘଟିନଥିଲା । କୋଉଠି କୋଉ ନେତାଉପରେ ନିଷେଧାଜ୍ଞା ଜାରି ହୋଇଥିଲା କି ନାହିଁ, ଏହା ସତ୍ତ୍ୱେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ପ୍ରକୃତରେ କଣ ଚାହୁଁଚନ୍ତି, ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଫଳରେ ସେକଥା ସୁବିଦିତ ହୋଇ ସାରିଥିଲା । କ୍ରମେ ସେମାନେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଆସି ଏକଜୁଟ ହେଲେ, *ଏବଂ ଏହାପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା ।* ନେତାମାନଙ୍କ ଉପରେ ମୁହୂର୍ମୁହୁ ନାନା କଟକଣା ଜାରି କରାଯାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଅସମର୍ଥ କରି ରଖିବାର ଯାବତୀୟ ଚେଷ୍ଟା ସତ୍ତ୍ୱେ କଂଗ୍ରେସର ଶକ୍ତି ଓ କଂଗ୍ରେସପ୍ରତି ସମର୍ଥନ ଯେ ସବୁବେଳେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଆସିଚି, ଏଥିରୁ ମୋତେ ନିଜକୁ ଅନେକ ଉତ୍ସାହ ଓ ପ୍ରେରଣା ମିଳିଚି । କାରଣ ଲୋକମାନେ ହିଁ ଆଜି ଆପଣାର ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଉପନୀତ ହେବାକୁ ବାହାରିଚନ୍ତି ଓ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ସମୂହ ଭାବରେ କୌଣସି କଟକଣା ଜାରି କରିବା କଦାପି ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଗୋରାମାନେ ଯଦି ଏହି ସତ୍ୟର ମର୍ମ ବୁଝନ୍ତେ ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତେ ତେବେ ଆମ ଦୁଃଖଭୋଗର କାଳ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଊଣା ହୋଇଯାଆନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସରକାର କେବଳ ଏକ କଳ୍ପନା ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ଆଶ୍ରୟ ଗ୍ରହଣ କରି ରହିଚି । ସେମାନେ ଭାବୁଚନ୍ତି କେବଳ "ଉତ୍ତେଜନା ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା" କେତେକ କଳାଲୋକ ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ବିରୋଧ କରୁଚନ୍ତି । "ସୁନାପୁଅ ପରି ଦେଶର ଆଇନ୍‌କୁ ମାନି ଚଳୁଥିବା" ୯୦% ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସନ୍ତୋଷ ଓ ସମର୍ଥନ ସହିତ ସେମାନଙ୍କ ପଛରେ ରହିଚନ୍ତି ବୋଲି ସରକାରୀ କର୍ତ୍ତାମାନେ କହୁଚନ୍ତି । ଏପରି କଥାର କୌଣସି ଅର୍ଥ ହିଁ ନାହିଁ, କାରଣ ଆଖି ଫିଟାଇ ଦେଖିଲେ ଯେକୌଣସି ଲୋକ ପ୍ରକୃତ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅବଶ୍ୟ ଦେଖିପାରିବ ।

ଏହି ନିଷେଧାଜ୍ଞା ଜାରି ହୋଇଥିବା କାଳରେ ମୁଁ କଂଗ୍ରେସ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ଚଳାଇବାର ନିର୍ଘଣ୍ଟୀୟ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକରେ ମନୋନିବେଶ କରିଥିଲି, ସଂଗଠନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବ୍ୟାପାରଗୁଡ଼ିକରେ ଅଧିକ ସମୟ ଦେଇଥିଲି । ଏଣିକି ମୋର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସମିତି ଆଗ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକଥର ଆସି ମୋ'ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା ।

କୌଣସି ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଚଳାଇବାକୁ ହେଲେ ଅର୍ଥ ହେଉଚି ଏକ ପ୍ରଧାନ ସମସ୍ୟା । ଆମପାଖକୁ ଯେତିକି ଅର୍ଥ ଆସୁଚି, ସାହିତ୍ୟପ୍ରକାଶ ଓ ଦପ୍ତର କାର୍ଯ୍ୟରେ ତାହାର ଅଧିକ ଭାଗ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇ ଯାଉଚି । ଯାହା ବଳୁଚି, ତାହା ଆମର ଯିବାଆସିବା ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଲାଗୁଚି । ପ୍ରକୃତରେ କହିବାକୁ ଗଲେ କିଛି ବଳୁନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷ ଆମେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସମିତିର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଗସ୍ତ ଖରଚ ବାବତରେ ଦେଣାପତ୍ର ଲେଖିଦେଉଛୁ । ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ସେମାନେ ନିଜେ ହିଁ ଆପଣାର ସମସ୍ତ ଗସ୍ତଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କରୁଚନ୍ତି । ସାଧାରଣ ସଭାପତିର ପଦ ହେଉଚି ଏକ ଅବୈତନିକ ପଦ, କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସମିତିର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିବା ଲାଗି ମଧ୍ୟ କେହି କୌଣସି ବେତନ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଆମେ ଆମର ଖରଚ

ତୁଲାଇବା ପାଇଁ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଶୋଷଣ କରୁଚୁ ବୋଲି ଗୋରାମାନେ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରଚାର କରିଥାନ୍ତି । ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକା ସରକାର ଅଧୀନରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଗୋରାମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଯିଏ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ କମ୍ ବେତନ ପାଉଚି ''କଂଗ୍ରେସର ପଇସା'' ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଚଳିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିବାଲାଗି ମୁଁ ତାକୁ ଆହ୍ୱାନ କରିବାକୁ ଚାହୁଚି ।

'ବାନ୍ତୁ ଶିକ୍ଷା'ର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନଦ୍ୱାରା କରାଯାଉଥିବା ଅବିଚାରର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ କଂଗ୍ରେସ ୧୯୫୪ ମସିହାରେ ଆପଣା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା । ୧୯୫୪ ମସିହାର ପ୍ରଥମ ତିନିମାସ ପୂରିବା ବେଳକୁ ଆପଣାର ଧର୍ମବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଶିକ୍ଷାନୀତିକୁ ଜାରି କରିବାଲାଗି ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍ ଇଚ୍ଛା ପୋଷଣ କରିଥିଲେ । ଏହାଫଳରେ ଯେ ଆପାତତଃ ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଇଁ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି ସକଳପ୍ରକାର ଯଥାର୍ଥ ଶିକ୍ଷାର ବିଲୟ ଘଟିବାକୁ ଯାଉଚି, ଆମେ ସେକଥା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଉପଲବ୍ଧି କରିଥିଲୁ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଘଟଣାମାନ ଆମର ଏହି ଆଶଙ୍କାକୁ ସତ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିଥିଲା ।

ଏହି ଶିକ୍ଷାନୀତି ବିଷୟରେ ଆମେ କି ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ କରିବୁ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହା ହିଁ ଆମର ସମସ୍ୟା ହେଲା । କୌଣସିପ୍ରକାରେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଆଇନ ଭିତରେ କୌଣସି ବାଟ ଛାଡ଼ିଦିଆ ଯାଇନଥିଲା, ଏବଂ ଆପଣା ଚେଷ୍ଟାରେ ଶିକ୍ଷାର ଅନ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିପାରିବା ଲାଗି ମଧ୍ୟ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଅର୍ଥସମ୍ବଳ ନଥିଲା । ତେଣୁ ଏହି ଶିକ୍ଷାବିଧିର ପ୍ରତିରୋଧ କରିବା ହିଁ ଆମର ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରୂପେ ଆସି ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହେଲା । ଖାଲି ତୁଣ୍ଡରେ ପ୍ରତିରୋଧ କଲେ କେବେ କୌଣସି ଫଳ ଫଳେନାହିଁ । ତେଣୁ ଆମ ଆଗରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହିପରି ଏକ ପରିସ୍ଥିତି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା : ହୁଏତ ଆମେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ପ୍ରତିବାଦ କରିବାନାହିଁ, ଅଥବା କିଛି କାଳ ପାଇଁ ବୟକଟ କରିବା, ଅଥବା ଆମର ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଆମେ ଆଉ ସ୍କୁଲକୁ ପଠାଇବା ନାହିଁ ।

ଡରବାନ୍‌ଠାରେ ଜାତୀୟ ସମ୍ମିଳନୀର ଯେଉଁ ବୈଠକରେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ମୀମାଂସା ହୋଇଥିଲା, ମୁଁ ସେହି ବୈଠକରେ ଯୋଗ ଦେଇ ନଥିଲି । କିନ୍ତୁ ସେଠାରୁ କେତେଜଣ ପ୍ରତିନିଧି କ୍ଷାଙ୍ଗର୍‌କୁ ଆସି ମୋ'ସହିତ ଦେଖା କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେଠାରେ ଆମର ଏକ ''ଘରୋଇ ସମ୍ମିଳନୀ'' ବସିଥିଲା । ଏହାଛଡ଼ା ଡରବାନ୍‌ଠାରେ ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇଥିବା ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ଲାଗି ମୁଁ ଏକ ସନ୍ଦେଶ ମଧ୍ୟ ଲେଖି ପଠାଇଥିଲି । ମୁଁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲି ଯେ ଆମକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଏକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅବଶ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଲୋକମାନେ ପ୍ରକୃତ କ୍ଷେତ୍ରରେ କିପରି ବା କେତେଦୂର ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛନ୍ତି, ସେହି ଅନୁସାରେ ହିଁ ଆମକୁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ରୂପରେଖ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍ ଆମକୁ ତାଙ୍କର ବାନ୍ଟୁ-ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଶିକ୍ଷାୟତନ ଭିତରେ ଆବଦ୍ଧ କରି ରଖିଥିବାଯାଏ ଆମେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ସ୍ଥାୟୀ ଓ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଏହି ଦେଶରେ ସକଳ ଶିକ୍ଷାକୁ ବର୍ଜନ କରିବୁ, ସମ୍ମିଳନୀରେ ଏହିପରି ଏକ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା । ଏହିପରି ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବା ପଛରେ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ବିପଦଗୁଡ଼ିକ ଆମେ ଜଳଜଳ କରି ଦେଖିପାରୁଥିଲୁ । ଏହାଦ୍ୱାରା ପିଲାମାନଙ୍କର ବାପମାଆଙ୍କୁ ଏକ ଅସମ୍ଭବ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା,– ସେମାନେ ବାନ୍ଟୁ ଶିକ୍ଷାବ୍ୟବସ୍ଥା ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ, ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ପିଲାଏ ପାଠ ନପଢ଼ି ଦାଣ୍ଡରେ ବୁଲନ୍ତୁ, ଏକଥା ମଧ୍ୟ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ଏପରି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦୁଇ ଦୁର୍ଗତି ଭିତରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିକୁ ବାଛିନେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । କିନ୍ତୁ ଦୁଇଟି ଭିତରୁ କେଉଁ ଦୁର୍ଗତିଟି ଅଧିକ ମାରାତ୍ମକ, ଭୋଟ ଗଣି ସେକଥା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ଏପରି ଏକ ମୀମାଂସାରେ ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କର ସମ୍ମତି ମିଳିବ, ସେପରି ଆଶା କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ବାନ୍ଟୁ ଶିକ୍ଷାନୀତି ପ୍ରକୃତରେ ଭଲ କି ମନ୍ଦ, ସେହି ସଂଶୟରେ ପଡ଼ି ଯେ କେହିକେହି ଅସମ୍ମତ ହେବେ, ଏପରି ଭାବିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କେପ୍‌ଟାଉନ୍‌ର ଆର୍ଚ୍ଚ୍‌ବିଶପ କହିବାପରି "ଆଦୌ କୌଣସି ଶିକ୍ଷା ନପାଇବା ଅପେକ୍ଷା ଯେତେ ସଢ଼ାପଚା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତତଃ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଶିକ୍ଷା ପାଇବା ଅଧିକ ଭଲ,– ଅନେକେ ଠିକ୍ ଏହିପରି ବିଚାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଏହି ବର୍ଜନ-ମୀମାଂସାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାଲାଗି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ରମାନଙ୍କରେ ଲୋକେ କ୍ରମେ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଉଠୁଥିଲେ । ପୋର୍ଟ୍ ଏଲିଜାବେଥ୍ ଓ କେପ୍ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏଥିଲାଗି ଯୋଜନାମାନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାରେ ଲାଗିଥିଲା । ପ୍ରକୃତ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ଯାହା ଜଣାଯାଉଥିଲା, କେତେକ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଲୋକେ ଏହି ବର୍ଜନଲାଗି ଖୁବ୍ ଭଲ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ, ଏବଂ ଆଉ କେତେକ ଜାଗାରେ ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରକାର ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇନଥିଲେ । ଏହାଫଳରେ ଆମେ ଏକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱରେ ପଡ଼ିଗଲୁ । ସଭ୍ୟମାନେ ଯେତେବେଳେ ଅଧିକ ବେଗରେ ଆମକୁ ଯିବାକୁ ଦେବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ କଂଗ୍ରେସ ଆପଣା ନୀତିରେ କୌଣସିପ୍ରକାର କୁଣ୍ଠା ପ୍ରକାଶ କରିବା ଆଦୌ ସମୀଚୀନ ହେବନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଏଣେ ବର୍ଜନନୀତିକୁ ଗ୍ରହଣ କଲେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଅଞ୍ଚଳ ସେଥିଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପାରିବେନାହିଁ । ଏହି ବିଷୟଟି ଉପରେ ଅନେକ ଆଲୋଚନା ହେବାପରେ ପୋର୍ଟ୍ ଏଲିଜାବେଥ୍‌ର ବୈଠକ ଠିକ୍ କଲା ଯେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଞ୍ଚଳମାନ ଇଚ୍ଛାକଲେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସମିତିର ଅନୁମୋଦନ ମିଳିଲେ ବର୍ଜନନୀତି ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବେ । ତେଣୁ ଆରମ୍ଭରୁ ହିଁ ବାନ୍ଟୁ-ଶିକ୍ଷାନୀତିକୁ ବର୍ଜନ କରିବାର ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କେବଳ କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ତଥାପି କେବଳ ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସି କୌଣସି ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର (ପରେ ପାସ୍ ହୋଇଥିବା 'ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଆଇନ୍‌ଟି'କୁ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ ଆଗରେ ଏକ ଯଥାର୍ଥ ଆଇନ୍ ବୋଲି ଦର୍ଶାଯାଇଥିଲା । କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ସହିତ ଏବିଷୟରେ

ପରାମର୍ଶ କରାଯାଇଚି ଏବଂ ତା'ପରେ ଏଥିଲାଗି ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ମତି ମିଳିଚି, ଏହି କାରଣରୁ ନୁହେଁ; ମାତ୍ର କଂଗ୍ରେସ ତରଫରୁ ଏହା ବିରୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି ପ୍ରତିବାଦ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯାଇନାହିଁ, ଏହି କାରଣରୁ ହିଁ ଏହାକୁ ଯଥାର୍ଥ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରାଯାଇଥିଲା । ସରକାରୀ ଓ ବେସରକାରୀ ଉଭୟପକ୍ଷରେ ଥିବା ଅଧିକାଂଶ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ ସଭ୍ୟ ଏହିପରି ଯୁକ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଗିଳିବାରେ ବେଶ୍ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି ବୋଲି କହିଲେ ଆଦୌ ଭୁଲ୍ ହେବନାହିଁ ।) ଖର କଥା ଶୁଣିବା ମଧ୍ୟ ଆମପକ୍ଷରେ ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ନଥିଲା । ଏହି ଶିକ୍ଷାନୀତି ବିରୁଦ୍ଧରେ କଳାମାନେ କୌଣସି ପ୍ରତିବାଦ କଲେନାହିଁ, ଏବଂ ତେଣୁ ଏହାକୁ ସେମାନେ ଖୁସୀହୋଇ ଗ୍ରହଣ କରୁଚନ୍ତି ବୋଲି ଗୋରାମାନେ ନିଶ୍ଚିତ ବୋଲି ଧରିନେଲେ,– କୌଣସି ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କଠାରୁ ଏପରି ଯୁକ୍ତି ଶୁଣିବା ଆମପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ନଥିଲା ।

ହୁଏତ ଆଉକିଛି ଦିନ ଅପେକ୍ଷା କରି ସଂଗଠନକୁ ଅଧିକ ମଜବୁତ କରିଥିଲେ ଅଧିକ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ଼୍‌ଙ୍କର ସମଗ୍ର ଶିକ୍ଷାନୀତିଟି ବିଷୟରେ ଲୋକମାନେ, ବିଶେଷତଃ ସହରବାସିନ୍ଦାମାନେ ଏପରି ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ଯେ ସେମାନେ ଏହି ନୀତି ଆସି ଆମକୁ ଗ୍ରାସ କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ଆଦୌ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲେ । ନାନା କେନ୍ଦ୍ରରେ ବର୍ଜନର ନିଷ୍ପତ୍ତିଟିକୁ ଯେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିଲା, ଏବଂ କେତେକ ଜାଗାରେ ଏହି ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାଲାଗି ଠିକ୍ କରାଗଲା, ସଫଳତାର ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ସମ୍ଭାବନା ନଥିବା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହାକୁ ବାସ୍ତବ ଦୃଷ୍ଟିବିହୀନ କହି ହୁଏତ ସମାଲୋଚନା କରାଯାଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ଏହିସବୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଲୋକମାନଙ୍କର ମାନସିକ ଅବସ୍ଥାକୁ ହିଁ ସର୍ବାପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲା, ଏବଂ ଏହି ଅବସ୍ଥାକୁ କୌଣସି ଏକ ପ୍ରକାଶରୂପ ଦେବା ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲା ।

ଏହି ନିଷ୍ପତ୍ତି ଫଳରେ ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଶିକ୍ଷାନୀତିକୁ ବର୍ଜନ କରାଗଲା, ଓ ତାହାର ଜବାବ ଦେବାକୁ ଯାଇ ଅପର ପକ୍ଷରୁ ଦାରୁଣ ଓ ପାଶବିକ ଦମନ ମଧ୍ୟ ହେଲା; କିନ୍ତୁ ସମଗ୍ରତଃ ଆମେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ବାପମାଆ ଅତି ଅନୁଶୋଚନାର ସହିତ ଏହି ଅନ୍ୟାୟବିଧି ଆଗରେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇବାକୁ ବାଧ ହେଲୁ । ଆମର ପିଲାଏ ମାନସିକ ଓ ଆଧାତ୍ମିକ ଖାଦ୍ୟାଭାବରୁ ଆଜି ବଡ଼ କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି । ଜାତୀୟବାଦୀମାନଙ୍କର ମନ୍ଦ ମତଲବକୁ ଅକାମୀ କରିବାଲାଗି ଦକ୍ଷ ଓ ପାରଙ୍ଗମ ଶିକ୍ଷକମାନେ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଫଳ ହୋଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଏହି ବାନ୍ତୁ ଶିକ୍ଷା-ନୀତି ଫଳରେ ଫଳୁଥିବା ପ୍ରମାଦଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ପରେ ଯାହାଦ୍ୱାରା ଆମର ସଂଗ୍ରାମରେ ବ୍ୟାପକ ଫଳପ୍ରସୂତା ମିଳିବାକୁ ଯାଉଥିଲା, ୧୯୫୩ ମସିହାର ଶେଷ ବେଳକୁ ଅତି କ୍ଷୀଣ ଓ ନୀରବ ଭାବରେ ତାହାରି ପ୍ରଥମ ସଞ୍ଚାର ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ କୁଇନସ୍‌ଟାଉନ୍‌ଠାରେ ଆମର ବାର୍ଷିକ ସମ୍ମିଳନୀ

ବସିଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ଅନ୍ତତଃ ଆମକୁ ଗୋଟିଏ ସୁବିଧା ମିଳିଲା ଯେ କଟକଣା ଜାରି ହୋଇଥିବା ନେତାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏଠାକୁ ଆସିବାକୁ ଆଇନତଃ କୌଣସି ମନା ନଥିଲା । ମୁଁ ମଧ ଏହି ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯୋଗ ଦେଇ ପାରିଲି । ଅବଶ୍ୟ ସାଧାରଣ ଅଧିବେଶନମାନଙ୍କରେ ଯୋଗ ଦେବାଲାଗି ମୋର କୌଣସି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତଥାପି କାନୁନର କୌଣସି କଟକଣାକୁ ନଭାଙ୍ଗି ଯେ ମୁଁ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯୋଗଦେଇ ପାରିଲି, ଏକଥା ଅବଶ୍ୟ କୁହାଯାଇ ପାରିବ । (ଅବଶ୍ୟ ସେତେବେଳକୁ ନିରାପତ୍ତା-ବିଭାଗର ପୋଲିସ୍‌ମାନେ ସବୁବେଳେ ମୋତେ ଜଗିକରି ରହିଥିଲେ ।) ''ବିପଦ-ଅଞ୍ଚଳ''କୁ ଏଡ଼ିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏକ ଅନ୍ୟ ବାଟରେ ମୁଁ ଆସି କୁଇନ୍‌ସ୍‌ଟାଉନ୍‌ରେ ପହଞ୍ଚିଲି ।

ଏହିଠାରେ ଏକସାଧାରଣ ଅଧିବେଶନରେ ଆମର ଗୋଟିଏ ଲୋକପରିଷଦ ଗଢ଼ିବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଉକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ସଦ୍ୟ ଆମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟର ଗସ୍ତରୁ ଫେରିଥିବା ଅଧ୍ୟାପକ ମାଥିଉସ୍ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବର ଉଦ୍ରେକ କରିଥିଲେ । ଆମ ଲୋକଙ୍କୁ ସର୍ବଦା ସଚଳ ଓ ସକ୍ରିୟ ରଖିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେ ଏହିପରି ଏକ ପ୍ରସ୍ତାବ ଉଠାଇଥିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ କ୍ରମେ ପୃଷ୍ଠଭୂମିକୁ ଅପସରି ଯାଉଥାଏ, ନାନାପ୍ରକାର ନିଷେଧାଜ୍ଞା ଜାରି କରି ନେତାମାନଙ୍କର ହାତଗୋଡ଼ ବାନ୍ଧି ଦିଆଯାଉଥାଏ,–ତେଣୁ ଠିକ୍ ଏତିକିବେଳେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଅସ୍ଥିରତାକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାଶପଥ ଦେବା ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ବୋଲି ବୋଧ ହେଉଥାଏ ।

କିନ୍ତୁ ଅଧ୍ୟାପକ ମାଥିଉସ୍‌ଙ୍କ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବଟିର ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଯେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ମୋର ପ୍ରଭୁତ୍ୱର ବିରୋଧ କରୁଥିବା ସବୁ ଲୋକଙ୍କୁ ନେଇ ଏକ ଅଧିବେଶନ ଡକାଯିବ, ଅନ୍ୟ ଜାତି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଂଗଠନଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ଭାବରେ ଏହି ବିଷୟରେ ଏକସାଧାରଣ ଘୋଷଣା କରାଯିବ, ଗୋରାଶାସନର ଯୁଆଳିକୁ ଯେ ଆମେ କଦାପି ମାନିନେବାକୁ ସମ୍ମତ ନୋହୁ, ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ଘୋଷଣା କରିଦିଆଯିବ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ମୁକ୍ତିସଂଗ୍ରାମର ଶକ୍ତି ଏହାର ସଂଗଠନ-ଦକ୍ଷତା ଉପରେ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ନିର୍ଭର କରେନାହିଁ । ଏହି ଦକ୍ଷତାରେ ଅନେକ ସମୟରେ ଅନେକ ଅଭାବ ମଧ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଦେଶରେ ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ଲକ୍ଷ ଗୋରାଲୋକ ଆପଣାକୁ ଦେଶର କର୍ତ୍ତା ବୋଲି ମାନିନେଇ ଗୋରା ସମେତ ଅନ୍ୟ ସକଳ ଜାତିର ପ୍ରାୟ ଶହେ ବା ଶହେ କୋଡ଼ିଏ ଲକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯେ ରାଜି ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି, ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଠ ଏହି ଉପଦ୍ରୁତ ପକ୍ଷରେ ଅନ୍ୟ ଅନେକେ ବର୍ଣ୍ଣର ସୀମାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ସାରିଲେଣି ଓ ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ସକଳପ୍ରକାର ବର୍ଣ୍ଣଭେଦନୀତି ଓ ଶାସନପ୍ରଭୁତ୍ୱର ଅନ୍ୟାୟକୁ ଯେ ବର୍ଜନ କରୁଚନ୍ତି, ଏହିଥିରେ ହିଁ ଆମର ମୁକ୍ତିସଂଗ୍ରାମର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଶକ୍ତି ନିହିତ ହୋଇ ରହିଚି ।

ନୂତନ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ରୂପରେଖ କିପରି ହେବା ଉଚିତ, ରଚନାତ୍ମକ ଭାବରେ ଏଣିକି ସେ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରିବା ଉଚିତ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ଆମେ ଆବଶ୍ୟକ ମନେ କରୁଥିଲୁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସଂଗ୍ରାମ ହିଁ ଆମର ଏକମାତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହୋଇ ରହିବାକୁ ବାଧ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ କେବଳ ଏଇଟା ବା ସେଇଟା ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ କରିବାହିଁ ଆମର ମୂଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବା ଆଦର୍ଶ ନୁହେଁ । କୌଣସି ଏକ ରଚନାତ୍ମକ ଆଦର୍ଶ ଲାଗି ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଆମର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆରମ୍ଭ କରିଚୁ । କଳାମାନଙ୍କ ଲାଗି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅନୁମତିପତ୍ରର ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆମେ ସଂଗ୍ରାମ କରୁଚୁ, ଏହାର ସର୍ବମୂଳ କାରଣ ହେଉଚି ଯେ ଆମେ ଦେଶରେ ମାନବିକ ସମ୍ମାନ ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷଲାଗି ଯାତାୟତର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ହାସଲ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଚୁ । ଆମେ ସରକାରଙ୍କର ବାନ୍ଟୁ ଶିକ୍ଷା-ବିଧି ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ କରୁଚୁ, ତାହାର ମୂଳକାରଣ ହେଉଚି ଯେ ଆମେ ପ୍ରକୃତ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରଚଳନ ହିଁ କାମନା କରୁଚୁ । କୌଣସି ଏକ ଯଥାର୍ଥ ଆଦର୍ଶର ପ୍ରାପ୍ତି ଲାଗି ଯାବତୀୟ ଉଦ୍ୟମକୁ ପଣ୍ଡ କରିଦେବାଲାଗି ଯେତେବେଳେ ନାନା ବାଧାର ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଉଥାଏ, ସେତେବେଳେ କେବଳ ଏହି ବାଧାଗୁଡ଼ିକୁ ଏଡ଼ିବା ଭିତରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବାର ଏକ ପ୍ରମାଦ ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ । ଆମର ଆଦର୍ଶ ଓ ଅଭୀଷ୍ଟକୁ ଅଧିକ ସ୍ୱଷ୍ଟ ଭାବରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରି ସେହିପରି ଏକ ପ୍ରମାଦ ଘଟିବାକୁ ନଦେବାର ସମୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆସି ପହଞ୍ଚିଚି ବୋଲି ସମସ୍ତେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ।

ଏହି ଅଧିବେଶନଟିରେ ପ୍ରସ୍ତାବଟିର କେବଳ ଆଲୋଚନା ହିଁ ହେଲା, ଓ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏହି ବିଷୟରେ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରାଯିବାକୁ ଠିକ୍ କରାଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଏଇଠି ସେଥିଲାଗି ମଞ୍ଜି ବୁଣା ଯାଇଥିଲା ବୋଲି ଅବଶ୍ୟ କହିବାକୁ ହେବ ।

ଇତ୍ୟବସରରେ ଆମର ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ ଅଧିକ ଅଶୁଭର ସଞ୍ଚାର କରାଇ ଜାତୀୟବାଦୀ ସରକାର ଆହୁରି ଅନେକ ଅନ୍ୟାୟ-ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜାରି କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ଓ ଆମର ସଂଗ୍ରାମଲାଗି ଆହୁରି ଅଧିକ ଅବସର ଯୋଗାଇ ଦେଉଥାନ୍ତି । ବିରୋଧୀ ଦଳର ଅଧିକାଂଶ ସଭ୍ୟ ସରକାରଙ୍କୁ ଏହିସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଣୟନ କରିବାରେ ସମର୍ଥନ କରୁଥାନ୍ତି । ୧୯୫୩ ମସିହାର ଆରମ୍ଭରେ ଯେ ସଂଶୋଧିତ ଫୌଜଦାରୀ ଆଇନ୍ ପାସ୍ ହୋଇଥିଲା, ସେକଥା ମୁଁ ଆଗରୁ କହିଚି । ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟର କୌଣସି ଦଳ ଏହାର ବିରୋଧ କରିନଥିଲେ । ସାଧାରଣ ନିରାପତ୍ତା ଆଇନ ମଧ୍ୟ ପାସ୍ ହୋଇଗଲା (ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୋଟେ ୯ ଜଣ) ତାପରେ ଗୋରାମାନେ ଆହୁରି ଏକ ନିର୍ବାଚନ ଲଢ଼ିଲେ ଓ ଏହି ନିର୍ବାଚନରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମାଲାନ୍‌ଙ୍କ ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଠ ପକ୍ଷକୁ ଆଉ କେତୋଟି ଅଧିକ ସ୍ଥାନ ମିଳିଥିଲା । ଇଉନାଇଟେଡ୍ ପାର୍ଟିକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ହାରୁଥିବାର ଦେଖି ଆମେ ଆଦୌ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇନଥିଲୁ । କାରଣ ଏହାର ନୀତି କ୍ରମେ ଜାତୀୟବାଦୀ ଦଳର ନୀତିର ଏକ ସରଦଗରମ ସଂସ୍କରଣରେ ପରିଣତ ହୋଇ

ସାରିଥିଲା ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । କେବଳ ଦୁର୍ବଳ ଭାବରେ ଆଉ ଏକ ଦଳର ଅନୁକରଣ କରୁଥିବା ପକ୍ଷକୁ ଛାଡ଼ି ଲୋକମାନେ ଯେ ସିଧାଭାବରେ ଆପଣାର ନୀତିକୁ ଘୋଷଣା କରୁଥିବା ପକ୍ଷକୁ ସମର୍ଥନ କଲେ, ଏହା ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ ।

ନୂଆ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟର ଅଧିବେଶନ ବସି ଆମକୁ ଅଧିକ ଫାଶରେ ଘେରାଇବାର ବିଚାର ହେଲା । ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଶ୍ରମିକ ଆଇନ୍ (ବିବାଦ-ମୀମାଂସା) ପାସ୍ ହୋଇ ଧର୍ମଘଟକୁ ବେଆଇନ୍ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ଦିଆଗଲା, ଏବଂ ଆମରି ଶ୍ରମଉପରେ ହିଁ ତିଷ୍ଠି ରହିଥିବା ରାଜ୍ୟର ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଅଂଶୀଦାର ହେବାରୁ ଆମକୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ଦିଆଗଲା । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସୁବିଧା ଆଇନ୍ ପାସ୍ ହୋଇ ଆମପ୍ରତି ଦାଣ୍ଡଘାଟରେ ପଡ଼ିଥିବା କୁଷ୍ଠରୋଗୀମାନଙ୍କ ପରି ବ୍ୟବହାର କରାଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲା । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟବାଦ ଦମନ ଆଇନ୍‌ର ସଂଶୋଧିତ ବିଧି ଅନୁସାରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସ୍ୱାର୍ଟ୍‌ଙ୍କ ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଖର୍ବ କରିବାଲାଗି ବିଚାରାଳୟର ବିଚାରକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ମଧ୍ୟ ''ଲୋକଙ୍କୁ ଉତ୍ତେଜିତ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି''ମାନଙ୍କର ଦଣ୍ଡବିଧାନ କରିବାକୁ ତାଙ୍କର ଅଧିକାର ରହିଲା । ଦକ୍ଷିଣ-ପଶ୍ଚିମ ଆଫ୍ରିକାର ଶାସନବିଧି ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ସେହି ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ଅଞ୍ଚଳର କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ବା ଅନିଚ୍ଛା ବିଷୟରେ କୌଣସି ଅପେକ୍ଷା ନରଖି ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍‌ଙ୍କର ବିଶାଳକାୟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଗର୍ଭକୁ ନିକ୍ଷେପ କରି ଦିଆଗଲା । ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଭାଷାରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ''ବିଭିନ୍ନ ଜାତିକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାପାଇଁ'' ପାସ୍ ହୋଇଥିବା ଶିଳ୍ପ-ଆଇନ୍ ଫଳରେ ଶ୍ରମିକ ଓ ମାଲିକ ମଧ୍ୟରେ ସକଳ ବିବାଦର ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ସରକାରଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରି ଦିଆଗଲା । ଫଳତଃ ଏହି ଆଇନ୍ ଓ ଆପ୍ରେଣ୍ଟିସ୍ ଆଇନ ପାସ୍ ହେବାପରେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀମାନେ ଦେଶର ଶିଳ୍ପକ୍ଷେତ୍ରରେ ସକଳପ୍ରକାର କୌଶଳ-ଶ୍ରମର ସୁଯୋଗରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି । ପ୍ରଧାନତଃ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ବିଭିନ୍ନ ଜାତି ଲାଗି ସୁରକ୍ଷିତ କରି ରଖିବାର ସରକାରୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ଭାରତୀୟ ଓ ଅନ୍ୟ ଅଣଗୋରା ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କୁ ଯେକୌଣସି ସମୟରେ ଏହି ସୁଯୋଗରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ଦିଆଯିବାର ଆଶଙ୍କା ମଧ ରହିଚି । ସର୍ବସାଧାରଣ ଶ୍ରମକ୍ଷେତ୍ରରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରାମାନେ ଆମସହିତ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରିବାଲାଗି ଅସମର୍ଥ ହେବାଦ୍ୱାରା ଆମେ ସେମାନଙ୍କର ବହ୍ୱାଡ଼ମ୍ବରଘୋଷିତ ଗୋରାଜାତିର ପ୍ରଭୁତ୍ୱନୀତିକୁ ମାନିନେବାରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସାହାଯ୍ୟ ମିଳୁନାହିଁ ।

ଉତ୍ସାହୀ ଓ ବଳବନ୍ତ ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍ ଆପଣାର କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାରୁ କୌଣସିମତେ ବିରତ ହୋଇନଥିଲେ । ସହରାଞ୍ଚଳର ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବାସସ୍ଥାନ ଯୋଗାଇଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ପାସ୍ ହୋଇଥିବା ଆଇନ୍ ଫଳରେ ସହରମାନଙ୍କରେ ବାସ କରୁଥିବା କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀମାନେ ସହର ଛାଡ଼ି ଗୋରାମାନଙ୍କର

କୃଷିଫାର୍ମ୍‌ମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଜା ହୋଇ ରହିବାକୁ ବା କଳାଲୋକଙ୍କ ଲାଗି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ରହିଥିବା ଜନବହୁଳ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ବାସ କରିବାକୁ ବାଧ ହେଲେ । ତାଙ୍କର 'ପୁନର୍ବସତି ଆଇନ' ଦ୍ୱାରା ସେ ଜୋହାନେସବୁର୍ଗ୍‌ର କଳାମାନଙ୍କଠାରୁ ଜମି କିଣିବାର ସମସ୍ତ ଅଧିକାର ଛଡ଼ାଇନେବାର କ୍ଷମତା ପାଇଲେ, ଆପଣାର ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ବାସଚ୍ୟୁତ କରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଯିବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ କେବଳ ପ୍ରଜା ହୋଇ ରହିବାକୁ ବାଧ ମଧ୍ୟ କରିପାରିଲେ । କେବଳ ଏହି ଆଇନ୍‌ଟି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ୧୩୦,୦୦୦ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ସହରତଳି ଅଞ୍ଚଳରୁ ଲୋକଭିଡ଼ ଊଣା କରିବା ସକାଶେ ଏହି ଆଇନ୍ ପାସ୍ ହେଉଚି ବୋଲି ଉପରୁ ଛଳନା କରାଯାଇଥିଲା । ସହରତଳିର ଦୁରବସ୍ଥାକୁ ଦୂର କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆପଣା ଜମି ଉପରେ ବାସ କରୁଥିବା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଉପରେ ଯାଇ ପାହାର ପଡ଼ିଲା । ଯେଉଁ କଳାଲୋକେ ଗୋଷ୍ଠୀ ଅଞ୍ଚଳ ଆଇନ୍‌ର କବଳରେ ପଡ଼ିନଥିଲେ, ସେମାନେ ଏହି ଆଇନ୍‌ଟିର କବଳରେ ପଡ଼ିଲେ; ଏବଂ ଯେଉଁମାନେ ଏହି ଆଇନ୍‌ଟିକୁ ଏଡ଼ି ପାରିଲେ, ସେମାନେ ଅନ୍ୟ ଆଇନ୍‌ଟିର ମାଡ଼ ସହିବାକୁ ବାଧ ହେଲେ ।

କଳାମାନଙ୍କୁ ନିଷ୍ପେଷିତ କରି ରଖିବା ମତଲବରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟରେ ପାସ୍ ହୋଇଥିବା ଆଇନଗୁଡ଼ିକର ଏକ ତାଲିକା ଏଠାରେ ଦେବାଦ୍ୱାରା ତାହା ପାଠକମାନଙ୍କୁ ବଡ଼ ଶୁଷ୍କ ଓ ନୀରସ ବୋଧ ହେଉଥିବ । କିନ୍ତୁ ଏହି ତାଲିକାର କୌଣସି ଅନ୍ତ ହିଁ ନାହିଁ, ସେଗୁଡ଼ିକର ସଂଖ୍ୟା ଏତେ ବେଶୀ ଯେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଗଣିବାଲାଗି କାହାରି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ରହିବନାହିଁ, ବା ସେଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା କେଉଁଠି କିପରି କୁଫଳ ଘଟୁଚି, ତାହା ବିଶଦ ଭାବରେ ଜାଣିବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ଲାଗିବ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଆଇନ୍‌ଦ୍ୱାରା ସେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ଆହତ ଓ ଅସମ୍ମାନିତ କରାଯାଉଚି, ଏଥିରେ କଦାପି କାହାରି ସନ୍ଦେହ ରହିବନାହିଁ ।

୧୯୫୪ ମସିହା ଶୀତକାଳରେ ଏହି ନୂତନ ନିର୍ମମ ଆଇନ୍‌ଗୁଡ଼ିକୁ ଆଇନ୍‌ବହିରେ ଅନ୍ତର୍ଗତ କରାଯାଉଥିବା ବେଳେ ହିଁ ମୋ'ଉପରେ କଟକଣା ଜାରି ହୋଇଥିବା କାଳର ମିଆଦ ପୂରିଗଲା । ଏବଂ ନୂଆ କରି ଆଉଏକ କଟକଣା ଜାରି କରିବାଯାଏ ମୁଁ ମଝିରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ଫୁରସତ ମଧ୍ୟ ପାଇଲି । ମୁଁ ଅନୁମାନ କରୁଚି ଯେ ଏପରି କରି ସରକାର ମୋତେ ଏଣିକି ବାଧ ଓ ଅନୁରକ୍ତ ହୋଇ ରହିବାଲାଗି ଏକ ସୁଯୋଗ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ଅତି ଅଳ୍ପସମୟ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ମୋର ଅବାଧତା ପୁଣି ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଥରେ ମୁଁ ପୋର୍ଟ୍ ଏଲିଜାବେଥ୍ ସହର ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ଉଇଟେନ୍‌ହାଗ୍‌ଠାରେ କେପ୍ ପ୍ରଦେଶର ବାର୍ଷିକ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଏକ ଭାଷଣ ଦେଇଆସିଲି । ସେଠାରୁ ଫେରିବାପରେ ଡର୍‌ବାନ୍ ସହରରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେବାକୁ ଯାଉଥିବା ନେଟାଲ୍ ଭାରତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ସମ୍ମିଳନୀ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏକ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଥିଲି । ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ଲୋକମାନଙ୍କ ଭିତରେ କିପରି ଏକ

ସହଯୋଗ-ମନୋଭାବ ଦିନକୁଦିନ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଚି, ଏହି ନିମନ୍ତ୍ରଣକୁ ତାହାରି ଏକ ସଙ୍କେତ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଏଣିକି ଏହା କେବଳ ଏକ ଆଦର୍ଶ କଳ୍ପନା ହୋଇ ରହିଲାନାହିଁ, ଏହା ଏକ ବାସ୍ତବ ସତ୍ୟରେ ପରିଣତ ହେଲା । ଅବଶ୍ୟ ରାଜ୍ୟସାରା ସବୁଠି ଏହି ସହଯୋଗ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବାରେ ଆହୁରି କିଛିଦ୍ ସମୟ ବାକୀ ଥିଲା,– କିନ୍ତୁ ଏହା ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ବାସ୍ତବ ହୋଇପାରେ, ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏହାର ପ୍ରମାଣ ପାଇଲୁ । ଏହି ସହଯୋଗର ଇଚ୍ଛା କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବ୍ୟାପକ ଓ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଚାଲିଚି ।

ଇଉନିଅନ୍ ଆଇନ୍ ପାସ୍ ହେବାର କେତେକ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ କେବଳ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଭିତରେ ହିଁ ସୀମାବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଏଠାରେ ସ୍ମରଣ ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ ଶ୍ରୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କଦ୍ୱାରା ସଂଗଠିତ ପ୍ରତିବାଦ ପ୍ରଦର୍ଶନଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ଜାରି ହୋଇଥିବା କଟକଣା ଓ ଅସମର୍ଥତା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ''ଉଦାରବାଦୀ''ମାନେହିଁ ବିଦେଶର ଅନେକ ନୂଆ ବିଚାରକୁ ପ୍ରଥମ କରି ଆଫ୍ରିକାକୁ ଆଣିଚନ୍ତି ଓ ତେଣୁ ସେହିମାନେ ହିଁ ଆଇନଅମାନ୍ୟ ବିଚାରଟିର ମଧ୍ୟ ପ୍ରଥମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରାଇଚନ୍ତି ବୋଲି ଭାବୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର ଏହି କଥାଟି ମନେରଖିବା ଉଚିତ । ପରେ ଏହି ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଅନେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଚି, ଏବଂ ଏଥିରେ କୌଣସି ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିନଥିବା ଏପରି କୌଣସି ଜାତି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ମୋ'ମନରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସନ୍ଦେହ ରହିଚି । ପୁରୁଣା ଢଙ୍ଗରେ କାର୍ଯ୍ୟକରୁଥିବା କେତେକ ଦଳ ହୁଏତ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣାର ବିଶିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟାଲଘିଷ୍ଠ ଗୋଷ୍ଠୀଟିକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ଉଚ୍ଚ ଓ ଶୁଦ୍ଧ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଚନ୍ତି,– ତଥାପି ଏହା ସତ୍ତ୍ୱେ ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ନୂତନ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ନିର୍ମାଣରେ ଅଗ୍ରସର ହେବାରେ ଲାଗିଚି ।

ଠିକ୍ ଜୋହାନେସ୍‌ବୁର୍ଗ୍ ଯିବାକୁ ସଜ ହେଉଥିଲାବେଳେ ମୋ'ଉପରେ ନିଷେଧାଜ୍ଞା ଜାରି ହୋଇଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଇଟିର ମିଆଦ ପୂରିଯିବାର ଅବକାଶ ପାଇ ମୁଁ ମୋର ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଟି ପୁଣି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ମନସ୍ଥ କଲି । ଅବଶ୍ୟ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ବରଷ ଅତୀତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଡର୍‌ବାନ୍‌ଠାରୁ ଗୋଟିଏ ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ଚଢ଼ି ଜୋହାନେସ୍‌ବୁର୍ଗରେ ପହଞ୍ଚିବାପରେ ମୁଁ ସିଧା ଯାଇ ପୋଲିସ୍ ଗୋଇନ୍ଦା ବିଭାଗର ହାବୁଡ଼ରେ ପଡ଼ିଲି । ସେତେବେଳେ ମୋ' ସାଙ୍ଗରେ ଥିବା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଅଲିଭର୍ ଟାମ୍ବୋ (କଂଗ୍ରେସର ସାଧାରଣ ସମ୍ପାଦକ)ଙ୍କୁ ମୋତେ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବାକୁ ଆଦେଶ ଦିଆଗଲା । ପୋଲିସ୍‌ର ଘେରାଉ ଭିତରେ ମୋତେ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଷ୍ଟେଶନ୍‌ର ତଳ ମହଲାରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଘରକୁ ନିଆଯାଇଥିଲା ।

''ତୁମେ ଇଂରାଜୀଭାଷା ଜାଣିଚ ?''– ଗୋଇନ୍ଦା ବିଭାଗର ଜଣେକର୍ମଚାରୀ ମୋ'ଠାରୁ ଜାଣିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ।

ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଲି : ''ସମ୍ଭବତଃ ଅତି କିଞ୍ଚିତ୍ ।''

ଏହାପରେ ମୋତେ ଦୁଇଟି ଲିଖିତ ଆଦେଶ ଦେଇଦିଆଗଲା । ଗୋଟିକରେ ମୋତେ ସାଧାରଣ ସଭାମାନଙ୍କରେ ଯୋଗ ଦେବାରୁ ନିଷିଦ୍ଧ କରାଯାଇଥିଲା । ଆଉଗୋଟିଏ ଆଦେଶ ଦ୍ୱାରା ମୋତେ ଆଗାମୀ ଦୁଇବର୍ଷକାଳ ତଳ ତୁଗେଲା ଜିଲ୍ଲାର ଷ୍ଟାଙ୍ଗର୍ ସବ୍‌ଡିଭିଜନ ଛାଡ଼ି ବାହାରକୁ ନଯିବାଲାଗି ହୁକୁମ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ତେଣୁ ମୋ'ର ଶାସ୍ତିର ଦ୍ୱିତୀୟ ପାନ ଆସି ପହଞ୍ଚିବା ଲାଗି ଆଦୌ ଅଧିକ ସମୟ ଲାଗିନଥିଲା ।

ଉପସ୍ଥିତ ଅଫିସରମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ କିଛିକିଛି କ୍‌ସୋସା ଭାଷା କହି ଜାଣିଥିଲେ । ଠିକ୍ ରୀତିରେ କହିଲେ ଜୁଲୁଭାଷା ସହିତ ଏହାର କିଞ୍ଚିତ୍ ସମ୍ବନ୍ଧ ଥିଲାପରି ମନେହୁଏ । ସେ ହୁଏତ ଅନୁମାନ କଲେ ଯେ ମୁଁ ଉଚିତ ଗମ୍ଭୀରତାର ସହିତ ଏହି ଆଦେଶକୁ ଗ୍ରହଣ କରୁନାହିଁ । କାଳେ ମୋ'ପ୍ରତି ହୋଇଥିବା ଆଦେଶର ଅର୍ଥକୁ ମୁଁ ବୁଝି ପାରିନଥିବି, ସେଥିଲାଗି ସେ ମୋତେ କ୍‌ସୋସା ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ଆଦେଶଟିର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅର୍ଥକୁ ବୁଝାଇ କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ଆପଣାର କଥା ଶେଷ କଲାବେଳକୁ ସେ ଭାରି ଜୋର ଦେଇ କହିଲେ : ''ବୁଝିଲ ନା ନାହିଁ ? ତୁମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଠାରୁ ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ କି କୌଣସି ସଭାରେ ଭାଷଣ ଦେଇ ପାରିବନାହିଁ । ବୁଝିଲ ?''

''ହଁ,''– ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲି, ''ବୁଝିଲି !''

ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ଏହି ଆଦେଶରେ ମୋତେ ମଝିରେ ସାତଦିନ ସମୟ ମିଳିଥିଲା । ମୁଁ ସେହି କୋଠରୀଟି ଭିତରୁ ବାହାରକୁ ଯାଇ ମୋର ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ଏହି ନୂତନ ସମ୍ବାଦଟି ଦେଇଥିଲି ।

□□□

(୧୫)

ମୁକ୍ତି–ସନନ୍ଦ

ସୋଫିଆଟାଉନ୍‌ର ଫ୍ରିଡ଼ମ୍ ସ୍କୋୟାର୍‌ଠାରେ ଯେଉଁ ସାଧାରଣ ସଭା ଡକାଯାଇଥିଲା, ସେଇଥିରୁ ଆମର ପ୍ରସ୍ତୁତି ଓ ଆମ ସଂଗଠନ ଉତ୍କର୍ଷ ଲାଭ କରିଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳିଥିଲା । ମୁଁ ଏହି ସଭାରେ ଯୋଗ୍ ଦେଇନଥିଲି । କଂଗ୍ରେସର ସାଧାରଣ ସଭାପତି ହିସାବରେ ନିର୍ବାଚିତ ହେବାପରେ ଯୋହାନେସ୍‌ବୁର୍ଗ୍‌ଠାରେ ଏକ୍ ଜନସଭାରେ ଯୋଗ ଦେବାଲାଗି ମୁଁ ଏହାଦ୍ୱାରା ପ୍ରଥମ ସୁଯୋଗ ପାଇଥାନ୍ତି । ସଭାର ଅଧିବେଶନ ବିହିତ ଭାବରେ ଚାଲିଲା । ମୁଁ ଯେ ସେମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରହିଚି, ସଙ୍କେତ ଦ୍ୱାରା ଏତିକି ଜଣାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଲୋକମାନେ

ହଜାର ହଜାର ସଂଖ୍ୟାରେ ମୁଁ ଅଟକ ହୋଇ ରହିଥିବା ଘରର ଫାଟକଦେଇ ଶୋଭାଯାତ୍ରା କରି ଯାଇଥିଲେ । ବଡ଼ ଅନୌପଚାରିକ ଭାବରେ ଫାଟକ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟଭିନନ୍ଦନ କରିଥିଲି । ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ପ୍ରେରଣା ଯେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅନୁପ୍ରେରିତ କରି ରଖିଥିଲା, ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । କଂଗ୍ରେସର ଯୁବସଂଗଠନ ମୋତେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଟେକିନେଇ ଫ୍ରିଡ଼ମ୍ ସ୍କୋୟାରକୁ ନେଇଯିବାକୁ ବସିଥିଲା, କିନ୍ତୁ ତାହାକୁ ସେଥିରୁ ବିରତ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ଜନସଭାର କିଞ୍ଚିତ୍ ଅଭିଜ୍ଞତା ଲାଭ କରିବାଲାଗି ମୁଁ ସ୍କୋୟାର୍ ପାଖରେ ଥିବା ଆଉଏକ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲି । ସେଠାରେ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଆସି ମୋତେ ବେଢ଼ିଗଲେ । ମୋର ବନ୍ଧୁମାନେ ଏହାଦ୍ୱାରା ଟିକିଏ ସଶଙ୍କ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଏତେବେଶୀ ଲୋକ ଆସି ମୋ'ପାଖରେ ଜମା ହେଲେ ଆଇନ୍ କାଳେ ତାହାକୁ ଜନସମାଗମ ବୋଲି କହି ଅଭିଯୋଗ କରିବ, ସେମାନେ ଏହି ଆଶଙ୍କା କରୁଥିଲେ । କିଞ୍ଚିତ୍ ରୁଷ୍ଟ ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବା ଜଣେ ଆମେରିକାନ୍ ସାମ୍ବାଦିକ ମୋତେ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଥିଲେ : ''ଆପଣ ନିଜକୁ ଜଣେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ବୋଲି କହୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ କିପରି ତଥାପି କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟଙ୍କ ସହିତ ସହଯୋଗ କରୁଚନ୍ତି ?'' କିନ୍ତୁ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ମୁଁ କୌଣସି ସୁଯୋଗ ପାଇଲିନାହିଁ ।

ଯେଉଁପରି ରୁଷ୍ଟ ସ୍ୱରରେ ପ୍ରଶ୍ନଟି ପଚରା ଯାଇଥିଲା, ତାହାକୁ ବାଦ୍ ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ନଟିର ଏକ ଉତ୍ତର ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ । ସେଦିନର ଜନସଭାରେ ଫ୍ରିଡ଼ମ୍ ସ୍କୋୟାର୍‌ରେ କୌଣସି କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଉପସ୍ଥିତ ରହିଥିଲେ କି ନାହିଁ, ମୁଁ ସେକଥା ଜାଣିନାହିଁ । ତଥାପି ଅନ୍ତତଃ କେତେଜଣ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଥିଲେ ବୋଲି ମୁଁ ଧରିନେଉଚି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯାହା ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, ନିଖିଳ-ଆଫ୍ରିକାବାଦୀ ରବର୍ଟ୍ ସୋବୁକ୍ୱେଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଉଦାରପନ୍ଥୀ ପାଟ୍ରିକ୍ ଡନ୍‌କାନ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାନା ମତର ନାନା ବ୍ୟକ୍ତି ଠିକ୍ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟିର ଉତ୍ଥାପନ ହିଁ କରିଚନ୍ତି ।

ପ୍ରଥମରୁ ହିଁ ମୁଁ ଅତିସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ କହିରଖୁଚି ଯେ ପ୍ରକୃତ ପରିସ୍ଥିତିର ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କରିବା ବା ସେବିଷୟରେ କାହାକୁ କୌଣସି କୈଫିୟତ୍ ଦେବାକୁ ମୁଁ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କରୁନାହିଁ । ମୋ' ମତରେ ଅନେକ ସମୟରେ ଏହି ବ୍ୟାପାରଟିର ଭୁଲ ଅର୍ଥ ହିଁ କରାଯାଇଚି । ମୁଁ ନିଜେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ମୋର ବିଚାରରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟବାଦ ଭିତରେ ସମାଜ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ଭ୍ରମାତ୍ମକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଓ ଏକ ଭ୍ରାନ୍ତ ''ଧର୍ମ'' ଏକତ୍ର ସମ୍ମିଶ୍ରିତ ହୋଇ ରହିଚି । ଧର୍ମର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ ହେଉଚି ଜଣେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍, ଏବଂ ରାଷ୍ଟ୍ରୋପାସନା (ରୁଷିଆରେ ଓ କେତେକାଂଶରେ ଗୋରାମାନଙ୍କର ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଯାହା ଚାଲୁଚି ।) ଅଥବା ମନୁଷ୍ୟୋପାସନା (ଯୁଦ୍ଧପୂର୍ବ ଜର୍ମାନୀରେ ଯାହା ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ବଡ଼ ଅସଚେତ ଭାବରେ ଯାହା କେତେକାଂଶରେ ହୁଏତ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜେ. ଜି. ଷ୍ଟ୍ରାଇଡ଼ମ୍‌ଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁପରେ ତାଙ୍କର ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟି-ସମାରୋହରେ ଭାଷଣ ଦେଇ ହଲାଣ୍ଡୀୟ ରିଫର୍ମଡ୍ ଚର୍ଚ୍ଚର ଜଣେ ଗୁରୁ ବାଇବେଲ୍‌ରେ ଥିବା

ସେଣ୍ଟ୍‌ଜନ୍ ଅଧ୍ୟାୟଟିରୁ ନିମ୍ନ ପଂକ୍ତିଟି ଉଦ୍ଧାର କରି କହିଥିଲେ : ''ଭଗବାନ ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ସ୍ୱର୍ଗର ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ପଠାଇଥିଲେ । ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ନାମ ହେଉଚି ଜନ୍ !'' ଏପରି ଏକ ଆଚାର ମୋତେ ବଡ଼ ବିରକ୍ତିକର ଓ ଅସଂଗତ ବୋଧ ହୋଇଥିଲା । ତାହା ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ ରହିଚି ।)ର ପୌତ୍ତଳିକତାକୁ ମୁଁ କଦାପି ମୋ' ଭଗବଦ୍-ଉପାସନାର ଅଙ୍ଗ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବିନାହିଁ । ରାଜନୀତିରେ ମୋ'ର ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଥିବା ଶ୍ରମିକଦଳର ଦୃଷ୍ଟିସହିତ ତୁଳନା କରାଯାଇ ପାରିବ,-ତଥାପି ଏଥିରେ ମଧ ଅନେକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଚି ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ କମୁନିଷ୍ଟ୍ ପାର୍ଟିକୁ ବେଆଇନ୍ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯାଇଚି । ଏହି ଦଳର କେତେକ ପୂର୍ବତନ ସଭ୍ୟ ରାଜ୍ୟର ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇଚନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟାକୁ ମୁଁ ନିଶ୍ଚିତ କରି କହି ପାରିବିନାହିଁ । ମୋ' ଜାଣିବାରେ ଏମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଅତି କମ୍, ଏବଂ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ସହଯୋଗ କରିଆସିଚି । ଆମ କଂଗ୍ରେସର ନୀତି ହେଉଚି : ମୁକ୍ତି ହାସଲ କରିବା, ଆମର ସର୍ବମୂଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ତେଣୁ ଆଦର୍ଶଗତ ସଂଘର୍ଷ ଓ ପ୍ରତିଶୋଧପ୍ରମତ୍ତତାକୁ ଆମର ସଂଗଠନ ଭିତରେ ପୂରାଇ ଆମେ ଆମ ଲକ୍ଷ୍ୟରୁ ବିଚ୍ୟୁତ ହେବାକୁ ଚାହୁଁନାହୁଁ । କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ରହିଥିବା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି କଂଗ୍ରେସର ଲକ୍ଷ୍ୟ ବ୍ୟତୀତ ତା'ର ଆପଣା କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ସାଧନ କରିବାକୁ କଦାପି ଏହି ସଂଗଠନକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ପାରିବନାହିଁ । କଂଗ୍ରେସ ଅନୁଷ୍ଠାନର କାର୍ଯ୍ୟ-ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ କମୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ପୂର୍ବତନ ସଭ୍ୟଙ୍କ ସହିତ ସହଯୋଗ କଲାବେଳେ ମୁଁ କଦାପି କମୁନିଷ୍ଟବାଦ ସହିତ ସହଯୋଗ କରୁନାହିଁ । ଆମର ମୁକ୍ତିଲାଭର ଦିବସ ଆସି ପହଞ୍ଚିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ଆମର ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ରାଜନୀତିକ ମତବାଦକୁ ଧରିବସି ସେଥିରୁ ଖିଅ ବାହାର କରିବାରୁ ଆପଣାକୁ ବିରତ କରି ରଖିଚୁ । ଏକ ଅତିସ୍ୱଚ୍ଛ କ୍ଷେତ୍ର ମଧରେ ରହି ମୁକ୍ତି ଲାଗି ହିଁ ଆମେ ପରସ୍ପର ସହିତ ସହଯୋଗ କରୁଚୁ । କମୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଶୈଶବ ଅବସ୍ଥାରେ ମଧ ଆମର କଂଗ୍ରେସ କମୁନିଷ୍ଟ ମାନଙ୍କୁ ଆମ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେବାରୁ ବାରିତ କରି ରଖିନଥିଲା ।

ଆମର ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ ହୁଏତ ନିର୍ବୋଧ ବୋଲି ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇପାରେ । ଆମ ଆନ୍ଦୋଳନ ଭିତରେ କମୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ପୂର୍ବତନ ସଭ୍ୟମାନେ ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ରହିଚନ୍ତି ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ମୋ'ପାଖରେ କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ଯଦି ଏମାନେ କୌଣସି ଦିନ କଂଗ୍ରେସ-ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ଆପଣାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ-ସାଧନ ଲାଗି ବ୍ୟବହାର କରିବେ ଏବଂ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକୁ ଆସି ମାଡ଼ିବସିବେ, ତେବେ କେବଳ ଅଣକମୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କର ଦାରୁଣ ଉଦାସୀନତା ଫଳରେ ହିଁ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ । ଏକପ୍ରକାର ଭୟ ଓ ପ୍ରତିଶୋଧପରାୟଣତାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଯେଉଁ ଆମେରିକାନ୍ ସାମ୍ବାଦିକଜଣକ ମୋତେ ଉକ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନଟି ପଚାରିଥିଲେ, ମୁଁ କମୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କ ସହିତ ସହଯୋଗ କରୁଚି ବୋଲି ସେ ଅନୁମାନ

କରି ନେଇଥିଲେ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ପରିସ୍ଥିତିରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ଉନ୍ନତି ସମ୍ଭବ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଆମ ପ୍ରତିରୋଧ-ଆନ୍ଦୋଳନରେ ନାନା ମତବାଦ ଓ ନାନା ଧର୍ମର ଲୋକମାନେ ଆସି ସମବେତ ହେବା ଏକାନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ, ସମସ୍ତେ ମିଶି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ପ୍ରାପ୍ତିଲାଗି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଏକାନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ । ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନମାନେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସହଯୋଗ କରୁଚନ୍ତି । ଆମର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ହେବାପରେ ଯେ ଆମେ ପାରମ୍ପରିକ ନାନା ରାଜନୀତିକ ଦଳରେ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇଯିବୁ, ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । କୌଣସିପ୍ରକାର ପ୍ରତିରୋଧ-ଆନ୍ଦୋଳନ ଲାଗି ମ୍ୟାକାର୍ଥିବାଦର ବିଳାସରେ ମାତିବାକୁ କୌଣସି ସମୟ ନାହିଁ, ନାନା ଅସଂଖ୍ୟ ସାନସାନ ମତବାଦଗତ ଦଳରେ ପରସ୍ପରଠାରୁ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ଯିବାକୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ସାମର୍ଥ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ କଦାପି ଅନୁମତି ଦେବନାହିଁ । କାରଣ ଆମେ ଏଠି କୌଣସି ରାଜନୀତିକ ଖେଳ ଖେଳିବାକୁ ଏକାଠି ହୋଇନାହୁଁ, ଆମର ମୁକ୍ତି ହାସଲ କରିବାଲାଗି ହିଁ ଏକାଠି ହୋଇଚୁ ।

ମୁଁ ଜଣେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍, ଠିକ୍ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ମୁଁ କଂଗ୍ରେସରେ ଆସି ଯୋଗ ଦେଇଚି । ଜଣେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ହିସାବରେ ସମାଜ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୋର ଯେଉଁ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଚି, ଏହି ଇହଜଗତର ଜୀବନରେ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ହିଁ ମୋତେ ସେହି ବିଶ୍ୱାସକୁ ପ୍ରକାଶରୂପ ଦେବାକୁ ହେବ । କଂଗ୍ରେସ ହିଁ ଆମର ପ୍ରକୃତ ସଂଗ୍ରାମରେ ଆମକୁ ନେତୃତ୍ୱ ଦେବାଲାଗି ସଂଗଠିତ ହୋଇଚି । ଏହି ସଂଗଠନ ଭିତରୁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କୁ ବାହାର କରିଦେବାକୁ ହୁଏତ କେତେକ ଲୋକ ଚାହୁଁଚନ୍ତି, ଆଉକେତେକ ହୁଏତ ଏଥିରୁ ଅଣକମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ନିଷ୍କାଶିତ ହୋଇଯାଆନ୍ତୁ ବୋଲି ଚାହୁଁଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଆପଣାକୁ ଜଣେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ବୋଲି ବିଚାରୁଥିବାରୁ ମୁଁ ଅନ୍ୟ ସକଳ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନଙ୍କ ସହିତ ଏକତ୍ର ହୋଇ ଆମର ସଂଗ୍ରାମରେ ନିୟୋଜିତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହୁଁଚି । ମୋର ଆପଣା ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମର ସକଳ ଶୁଭପ୍ରେରଣା ନେଇ ହିଁ ମୁଁ ଏହି ସଂଗ୍ରାମରେ ପ୍ରବେଶ କରିଚି, ଏବଂ ଏହି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମ ହିଁ ଚିରକାଳ ଲାଗି ଆମ ପ୍ରତିରୋଧ-ସଂଗ୍ରାମର ଗତିବିଧିକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରି ରଖିଥାଉ, ମୁଁ ସର୍ବଦା ଏହାହିଁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଚି ।

ମୋ'ଲାଗି ଏଥିରେ ଆହୁରି ଅନେକ କଥା ମଧ୍ୟ ନିହିତ ହୋଇରହିଚି । ଆମ ଆଫ୍ରିକାବାସୀମାନଙ୍କୁ ଏ ଦେଶର ଗୋରାସମ୍ପ୍ରଦାୟ ସକଳପ୍ରକାର ମଣିଷପଣିଆରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଚି । ଆମର ମନୁଷ୍ୟତା ଓ ସମ୍ମାନାସ୍ପଦତାକୁ ସେମାନେ ଆପଣାର କଳ୍ପନାଭିତରେ ପାସଙ୍ଗରେ ପକାଇବାକୁ ମଧ୍ୟ ରାଜୀ ନୁହନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଆମେ ହେଉଚୁ କେବଳ "ଛୋକରା" ବା "ଛୋକରୀ", କେବଳ "କାଫେର୍" କେବଳ "ଭଲ" ବା "ମନ୍ଦ", "ଅନୁଗତ" ବା "ଅମାନିଆ" ଆଫ୍ରିକାବାସୀ । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଆମକୁ କଦାପି ମଣିଷ ବୋଲି ଦେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ ମଧ୍ୟ କରିନାହାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର କାମ କରିବାକୁ ମହଜୁଦ ଥିବା ଶ୍ରମିକପଲର ମୂଲିଆ ବା "ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ସମସ୍ୟା"ର ପ୍ରତୀକ ହିସାବରେ ହିଁ ସେମାନେ ଆମକୁ ଦେଖିଆସିଚନ୍ତି ।

ଏପରି ଏକ ଅସମ୍ମାନିତ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀକୁ ମୁଁ କଦାପି ସ୍ୱୀକାର କରି ପାରିବିନାହିଁ । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟବାଦର ଦର୍ଶନକୁ ମୁଁ ସର୍ବଦା ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିଆସିଚି । କିନ୍ତୁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ମଧ ମଣିଷ, ସେମାନେ ହେଉଚନ୍ତି ମୋର ପ୍ରତିବେଶୀ,— ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ କଦାପି କୌଣସି ହୀନତାର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିବାଲାଗି କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କରିବିନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ କେବଳ ବାଟ ଭୁଲି ଯାଇଥିବା ମଣିଷ ବୋଲି ହିଁ ଗ୍ରହଣ କରିବି । ଖାସ୍ ଏହି କାରଣରୁ ହିଁ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର କରୁଣା ଓ ସହାନୁଭୂତି ରହିଥିବ । "କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆତଙ୍କ" ବା ତଜ୍ଜନିତ କୌଣସିପ୍ରକାର ଅନ୍ଧ ଭୟାଚ୍ଛନ୍ନତାକୁ ସ୍ଥାନ ଦେବାଲାଗି ମୁଁ ଆପଣାଭିତରେ କୌଣସି ଅବକାଶ ରହିଚି ବୋଲି ମନେକରୁନାହିଁ ।

କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କୁ ମଣିଷ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର ନକରି ଓ କେବଳ କାହାରି ବିରୋଧ କରିବାଲାଗି ତିଆରି ହୋଇଥିବା କୌଣସି ଶିବିର ଭିତରେ ଅଲଗା ହୋଇ ରହି ମୁଁ କଦାପି ସେମାନଙ୍କର ଭ୍ରାନ୍ତ ସିଦ୍ଧାନ୍ତଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଲଢ଼ି ପାରିବିନାହିଁ କି ସେଗୁଡ଼ିକର ସଂଶୋଧନ କରାଇ ପାରିବିନାହିଁ । ଏପରି କରିବାଦ୍ୱାରା ମୁଁ ପ୍ରଭୁତ୍ୱବାଦୀ ଗୋରାସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଭ୍ରାନ୍ତ ସିଦ୍ଧାନ୍ତଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ପାରିବିନାହିଁ ବା ସେଗୁଡ଼ିକର ସଂଶୋଧନ କରାଇ ପାରିବିନାହିଁ । ଏହା କରିପାରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଓ ଶକ୍ତି ମୋ'ରି ଭିତରେ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଚି, ମୋ' ବିଶ୍ୱାସଭିତରେ ହିଁ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଚି । ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମରେ ରହିଥିବା ମୋର ଅଟଳ ବିଶ୍ୱାସ ମୋତେ ନିର୍ଭର ଦେଇ କହୁଚି ଯେ ମୋର ପ୍ରତିବେଶୀ ସହିତ ଏକତ୍ର ଓ ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ ରହି ହିଁ ମୁଁ ତାହାର ଯଥାର୍ଥ ସେବା କରିପାରିବି । ଯେଉଁମାନେ ଆପଣା ଆଦର୍ଶର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଶକ୍ତି ବିଷୟରେ ସଂଶୟ ପୋଷଣ କରିଥାନ୍ତି, କେବଳ ସେହିମାନେ ହିଁ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିବା, ଭେଦନୀତିମୂଳକ ଆଇନ୍ ପାସ୍ କରିବା, ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ ଓ ବନ୍ଧୁକ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ପ୍ରଲୁବ୍ଧ ହୁଅନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଭୟ ହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଭୌତିକବାଦୀରେ ପରିଣତ କରିଦିଏ । ସେମାନଙ୍କର ଆତ୍ମଗତ ଦୁର୍ବଳତା ହେତୁ ହିଁ ସେମାନେ ପଶୁବଳକୁ ବଢ଼ାଇବାଲାଗି ମନ ବଳାଇଥାନ୍ତି । ଶୁଦ୍ଧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମପଥ ଓ ନ୍ୟାୟ ଏବଂ ବିନୟକୁ ପ୍ରଧାନ ବଳରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରୁଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମାର୍ଗ ଭୌତିକ ସାଧନ ଛାଡ଼ି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସାଧନ ଉପରେ ହିଁ ନିର୍ଭର କରନ୍ତି ଓ ସେଇଥିରୁ ଶକ୍ତିଲାଭ କରନ୍ତି । ଯେକୌଣସି ଭୟାବହ ଆକ୍ରମଣର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲାବେଳେ 'ମଧ ସେମାନଙ୍କ ବଳ ସେମାନଙ୍କୁ କଦାପି ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଯାଏନାହିଁ । ଏହି ବଳ ହେଉଚି ମୋର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ସମ୍ବଳ,— ଏହାରି ସହିତ ହିଁ ମୁଁ ଭାସିବାକୁ ବା ବୁଡ଼ିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି । ଯଦି ଶେଷରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟବାଦର ହିଁ ଜୟ ହୁଏ, ତେବେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କର ଉତ୍ସାହ ବା ବଳ ସକାଶେ ନୁହେଁ, କେବଳ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍‌ମାନଙ୍କର ଅପାରଗତା ବା ବିଫଳତା ଦୋଷରୁ ହିଁ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ ।

ସୋଫିଆଟାଉନ୍ ସଭାର ଉତ୍‌ପ୍ରେରଣା ଓ ନିରାଶା ପରେ ମୁଁ ଆପଣା ଗାଆଁକୁ ଫେରିଆସିଲି ଏବଂ ଆସନ୍ତା ଦୁଇବର୍ଷ ଲାଗି ତଳ ଦୁଗେଲା ଅଞ୍ଚଳ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଆବଦ୍ଧ

କରି ରଖିବାର ନୈରାଶ୍ୟମୟ ଜୀବନକୁ ବରଣ କଲି । ଅବଶ୍ୟ ଏହି ଅବସ୍ଥାକୁ କାରାବାସର ଜୀବନଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଭଲ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ତିରିଶ ମାଇଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଜିଲ୍ଲା ଭିତରେ ମୋର ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ଗମନାଗମନ କରିବାର ସ୍ୱାଧୀନତା ରହିଥିଲା । ଷ୍ଟାଙ୍ଗର୍ ସହରଟି ମଧ୍ୟ ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ଭିତରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିଲା ।

ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଆଶ୍ୱସ୍ତିର ବିଷୟ ହେଉଚି ଯେ ମୋତେ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସିପ୍ରକାର କଟକଣା ଜାରି ହୋଇନଥିଲା । ଯେଉଁମାନେ ନିଜେ ଆସି ପାରୁନଥିଲେ, ସେମାନେ ମୋ'ପାଖକୁ ସମ୍ବାଦବାହୀ ଲୋକ ପଠାଇ ପାରୁଥିଲେ ଓ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ଜରିଆରେ ସମ୍ବାଦର ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର ମଧ୍ୟ ଦେଇପାରୁଥିଲି । ଏହି ସମୟ ଭିତରେ ମୁଁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିର ବୈଠକମାନଙ୍କରେ ଯୋଗ ଦେଇ ପାରିନଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଅତି ଜରୁରୀ ଅବସ୍ଥାରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟି ତଳ ଦୁଗେଲା ଅଞ୍ଚଳ ଭିତରେ ହିଁ ଆପଣାର ବୈଠକମାନ ଡକାଉଥିଲେ ।

ସରକାର ଯଦି ଆମକୁ ପ୍ରକୃତରେ କେବଳ ଉତ୍ତେଜନା ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ବିପଜ୍ଜନକ ଲୋକ ବୋଲି ବିଚାରୁଚନ୍ତି ଓ ଆମଠାରୁ ଏପରି ଆଚରଣର ପ୍ରମାଣ ପାଇଚନ୍ତି, ତଥାପି ଯେ ସେମାନେ ଆମର କଂଗ୍ରେସ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବେଆଇନ୍ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିନାହାନ୍ତି, ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଏହାର କାରଣ ଜାଣିବାକୁ ବଡ଼ କୁତୁହଳୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଚି । ହୁଏତ ସମୟ ଆସିବ, ଯେତେବେଳେ ସେମାନେ ତାହା କରିବାକୁ ବାଧ ହେବେ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେମାନେ ବାହାରୁ ଆସୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କ ଆଗରେ କଂଗ୍ରେସର ଯେଉଁପ୍ରକାର ଚିତ୍ରଣ କରୁଚନ୍ତି, ସେମାନେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଚନ୍ତି କି ? ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ ସେମାନେ ନାନାପ୍ରକାରେ ଉତ୍ତେଜିତ କରିବାଫଳରେ ଯେତେବେଳେ ଆଖର ବେଳକୁ ପ୍ରମାଦ ଉପୁଜିବ, ସେତେବେଳେ କଂଗ୍ରେସ ଉପରେ ନେଇ ସବୁ ଦୋଷ ଲଦିଦେବାକୁ ଆଉ ସେମାନେ ଅନୁଷ୍ଠାନଟିକୁ ତିଷ୍ଠାଇ ରଖିଚନ୍ତି କି ? ଏହିସବୁ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଯାହା ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, ଏକଥା ବଡ଼ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯାଉଚି ଯେ ମୋନେ ମଧ୍ୟ ଆପଣା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟସାଧନ ସକାଶେ 'କଳା ଆତଙ୍କ'କୁ ଜୀଆଇ ରଖିବାକୁ ଚାହୁଚନ୍ତି । ବା ସମ୍ଭବତଃ ସେମାନେ ଆଇନ୍‌ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଅଧିକ-ପରିପକ୍ୱ ହେବାଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଚନ୍ତି, ଯେତେବେଳେ କି ସେମାନେ ଆପଣା ଅଧୀନରେ ଠୁଳ କରି ରଖିଥିବା ହିଂସାର ପ୍ରବଳ ସାଧନଗୁଡ଼ିକୁ ଆମଉପରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିପାରିବା ଲାଗି ଏକ କୈଫିୟତ୍ ମଧ୍ୟ ପାଇପାରିବେ ।

୨୫।୩।୬୦ ଠାରୁ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ବେଆଇନ୍ ଘୋଷିତ ହୋଇଚି ।

ଶାର୍ପେଭିଲେର ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ଓ ତା'ପରେ ଜାରୀ ହୋଇଥିବା ଜରୁରୀ ଅବସ୍ଥା ଘୋଷଣା କରାଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଏହା ଲେଖାଯାଇଥିଲା ।

୧୯୫୪ର ଅବଶିଷ୍ଟ ସମୟ ପ୍ରଧାନତଃ ଲୋକମହାସଭାର ଯୋଜନା କରିବାରେ କଟିଯାଇଥିଲା । ଅଧ୍ୟାପକ ମାଥିଉସ୍‌ଙ୍କର ବିଚାରଟି କ୍ରମେ ଚାରିଆଡ଼େ ଲୋକଙ୍କ ମନଭିତରେ ଚେର ଧରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା ଏବଂ ସମସ୍ତେ ଏହାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଂଗଠନଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଏହା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସମ୍ପୃକ୍ତ ସବୁ ସଂଗଠନର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିକୁ ନେଇ ଏକ ସମ୍ମିଳିତ ବୈଠକ ଡକାଯିବାର ଠିକ୍ କରାଗଲା, ଏବଂ ଯେପରି ମୁଁ ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେଇପାରିବି, ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଟଲ୍ ଟୁଗେଲା ଅଞ୍ଚଳର ଫ୍ରେଜର୍‌ସ୍ ନାମକ ଏକ ସ୍ଥାନରେ ଅବସ୍ଥିତ ଗୋଟିଏ ଭାରତୀୟ ସ୍କୁଲକୁ ବୈଠକର ସ୍ଥାନ ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ କରାଯାଇଥିଲା ।

ପୋଲିସ୍ ଗୋଇନ୍ଦା ବିଭାଗ ଆସି ଆମ ବୈଠକର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଭିତରେ ବେଶ୍ ଏକ ଚଞ୍ଚଳତା ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ । ଆମ ଲୋକେ ମୋତେ ମୋ' ଘରଠାରୁ ମଟରରେ ବସାଇ ନେଇଗଲେ, କିନ୍ତୁ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେଠାରୁ ସିଧା ବାଟରେ ନଯାଇ ଆମେ ଆଉଏକ ବୁଲାଣି ବାଟରେ ଯାଇଥିଲୁ । ଫଳତଃ ଆମର ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ଗୋଇନ୍ଦା ବିଭାଗକୁ ଆମେ ପଛରୁ ଆସି ଅଧବାଟରେ ହାବୁଡ଼ି ଯାଇଥିଲୁ । ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଗାଡ଼ୀରେ ବସି ଆଗେଆଗେ ଗଲେ, ଓ ଆମେ ସେମାନଙ୍କର ପଛେପଛେ ଗଲୁ । ଗନ୍ତବ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲୁ ଯେ ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଆଉଏକ ଗୋଇନ୍ଦା ପୋଲିସ୍-ବାହିନୀ ଆମର ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଚନ୍ତି ।

ଉଦାରପନ୍ଥୀମାନେ ଆମର ଏହି ବୈଠକକୁ ଏକ ନିରୀକ୍ଷକ ଦଳ ପଠାଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ କୌଣସି କଥା ନଜଣାଇ ଆମେ ଆଗ ଏତେକଥା ଆରମ୍ଭ କରିସାରି ତା'ପରେ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଆମ ବୈଠକକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିଥିଲୁ ବୋଲି ସେମାନେ ଟିକିଏ ଅସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ଅସନ୍ତୋଷ ପଛରେ କୌଣସି ଯଥାର୍ଥ କାରଣ ନଥିଲା । କାରଣ ଆମସହିତ ସେମାନେ କଣ ପାଇଁ ଯୋଗ ଦେବେ, ସେମାନଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ଆଗରୁ ଆମେ ଉଦ୍ୟୋକ୍ତମାନେ କେବଳ ସେହି ବିଷୟରେ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ହେବାଲାଗି ପ୍ରାଥମିକ ଆଲୋଚନାମାନ କରିଥିଲୁ । ଆମେ କାରଣ ଦର୍ଶାଇ କହିଥିଲୁ ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଯାଇଥିବା ଆମର ପ୍ରଥମ ନିମନ୍ତ୍ରଣର ସେମାନେ କୌଣସିପ୍ରକାର ଉତ୍ତର ଦେଇନାହାନ୍ତି । ସେଥର ଆମେ ଜାତୀୟବାଦୀ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ମଧ୍ୟ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପଠାଇଥିଲୁ ।

(ଆମର କାର୍ଯ୍ୟବିଧିରେ ପ୍ରକୃତରେ ଧ୍ୱଂସମୂଳକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟମାନ କେତେଦୂର ନିହିତ ହୋଇ ରହିଚି କି ନାହିଁ, ଏହିଥିରୁ ହିଁ ତା'ର କିଞ୍ଚିତ୍ ପ୍ରମାଣ ମିଳିବ ।)

ଆମ ଚାରିପାଖରେ ପଇଁତରା ମାରିବାପରି ରହି ଗୋଇନ୍ଦା ବିଭାଗ ଆମର ସମସ୍ତ କଥାକୁ କାନଡେରି ଶୁଣୁଥିଲେ । ତା'ପରେ, ପ୍ରାୟ ଦୁଇପହର ବେଳକୁ ସେମାନଙ୍କର ସର୍ବପ୍ରଧାନ କର୍ମଚାରୀ କର୍ଣ୍ଣେଲ୍ ସ୍ପେଙ୍ଗଲର୍ ତଦାରଖ କରିବାର ଏକ ୱାରଣ୍ଟ ଧରି ଜୋହାନେସ୍‌ବର୍ଗରୁ ଆସି

ଏଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଆମର ସଭାକାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲିଥାଏ, ତେଣେ ସେମାନଙ୍କର ତଦାରଖ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଥାଏ । ଏହି ତଦାରଖବେଳେ ସେମାନେ ଯେଉଁସବୁ କାଗଜାତ୍ ଜବତ କରି ନେଇଥିଲେ, ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦେଶଦ୍ରୋହ ମକଦ୍ଦମାର ବିଚାରବେଳେ ପ୍ରାଥମିକ ଜବାବସୁଆଲ ସମୟରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖାଇ ଅନେକ କଥା ପ୍ରମାଣ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଥିଲା ।

ଲୋକମହାସଭା ସହିତ ଆପଣାର ସମସ୍ତ ସମ୍ପର୍କ ଛିନ୍ନ କରି ଉଦାରପନ୍ଥୀ ଦଳ ଏହି ବୈଠକରୁ ଆପଣାକୁ ଅପସରାଇ ନେଇଥିଲେ ।ଆମେ ଅବଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ଫ୍ରେଜର୍ ବୈଠକରେ କେତେକ ସାଧାରଣ ପ୍ରସ୍ତାବର ଅନୁମୋଦନ କରିଥିଲୁ । ଏହି ବିଚାରଟି ପକ୍ଷରେ ବ୍ୟାପକ ସମର୍ଥନ ରହିଚି ବୋଲି ଜଣାଯିବା ପରେ ଆଉ ଏକ ତାରିଖ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ଓ ଜୋହାନେସ୍‌ବୁର୍ଗଠାରେ ଏକ ସଭା ଡକାଯିବାର ଠିକ୍ କରାଗଲା । ଆଗରୁ ଗଢ଼ାଯାଇଥିବା ଏକ ଅସ୍ଥାୟୀ ଜାତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ କମିଟିକୁ ଏହି ସମ୍ମିଳିତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଯୋଗସୂତ୍ର ସ୍ଥାପନ କରିବାର ଏକ ଉପସମିତି ରୂପେ ସ୍ୱୀକାର ମଧ୍ୟ କରାଗଲା । (ଏଥିରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସଂଗଠନଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଥିଲେ : ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଭାରତୀୟ କଂଗ୍ରେସ, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଶ୍ରମିକ ସଂଗଠନ କଂଗ୍ରେସ, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଅଣଗୋରା ସଂଗଠନ ଓ ଗଣତନ୍ତ୍ର କଂଗ୍ରେସ ।) ବିଭିନ୍ନ ସଂଗଠନଗୁଡ଼ିକର ଶାଖାମାନଙ୍କୁ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବଟିର ନକଲ ପଠାଇବା ଏବଂ କୌଣସି ଶାଖା ନଥିବା ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିବା ଏହି କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ କମିଟିର କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ରହିଲା । ଆମର କଳ୍ପିତ ଭବିଷ୍ୟତର ଏକ ନୂତନ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାକୁ ରୂପରେଖ ଦେଇ ଏକ ସନନ୍ଦ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାଲାଗି ଆପଣାର ପରାମର୍ଶମାନ ଦେବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିବା, ଚାରିଆଡୁ ଆସୁଥିବା ପରାମର୍ଶ ଓ ପ୍ରସ୍ତାବଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାଠି ମିଳାଇ ଏକ ସନନ୍ଦର ଚିଠା କରିବା ଦାୟିତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ଏହି କମିଟି ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିଲା । ତା'ପରେ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିମାନଙ୍କର ଏକ ମିଳିତ ବୈଠକ ବସିବ ଏବଂ ଚିଠା ବିଷୟରେ ବିଚାର କରିବ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ କରାଯାଇଥିଲା ।

୧୯୫୫ ମସିହା ଜୁନ ୨୬ ତାରିଖ ଦିନକୁ ଏହି ଲୋକମହାସଭାର ତାରିଖ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ଏହାପୂର୍ବରୁ ଏଥିଲାଗି କରାଯାଇଥିବା ପ୍ରସ୍ତୁତିଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ କେବଳ ଅତି ସାଧାରଣ ଭାବରେ ମୁଁ କେତେକ କଥା କହିପାରିବି । କାରଣ କେବଳ ଉପର ସ୍ତରର କେତେକ ବୈଠକରେ ବସି ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗୁଡ଼ିକରେ ଭାଗନେବାକୁ ବାଦ ଦେଲେ, ମୋ'ଉପରେ ଜାରି ହୋଇଥିବା କଟକଣା ହେତୁ ମୁଁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାର ବୈଠକରେ ଯୋଗ ଦେଇନଥିଲି, ଏବଂ ଏହି ସମୟ ଭିତରେ ମୁଁ ଅସୁସ୍ଥ ମଧ୍ୟ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲି । ୧୯୫୫ ଆରମ୍ଭରେ ମୋର ରକ୍ତଚାପ ରୋଗ ବିପଦର ସୀମାକୁ ଆସି ସ୍ପର୍ଶ କରିଥିଲା, ଏବଂ ଏହାଫଳରେ ମୁଁ ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ ହୋଇ ରହିଲି । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ମୋ'ଲାଗି ତଳ ତୁଗେଲ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯିବାଲାଗି ଏକ ଅନୁମତି-

ଆଦେଶ ନପାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋତେ ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ନିଆଯାଇ ପାରିନଥିଲା । ଅନୁମତି-ଆଦେଶ ମିଳିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ମୋତେ ଡର୍‌ବାନ୍ ସହରର ମ୍ୟାକ୍‌କର୍ଡ୍ ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ନିଆଗଲା ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦୁଇମାସର ଅଧିକାଂଶ ସମୟଟି ମୁଁ ଭୟଙ୍କର ଭାବରେ ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଲି । ଅତି ଅସ୍ୱଷ୍ଟ ଭାବରେ ମୋର ସ୍ମରଣ ଅଛି ଯେ ଥରେ ଗୋଇନ୍ଦା ପୋଲିସ୍ ''ମୋର ଅବସ୍ଥା ବିଷୟରେ ତଦନ୍ତ କରିବାଲାଗି'' ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ଆସିଥିଲେ । ମୁଁ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଥିବାତକ ସେମାନେ ସେଠି ପଇଁତରା ଦେଉଥିଲେ ବୋଲି ମଧ ମୁଁ ଖବର ପାଇଥିଲି ।

ମଝିରେ ମଝିରେ ମୋତେ ଟିକିଏ ଆରାମ ବୋଧ ହେଉଥିବା ସମୟରେ ମୋତେ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସୁଥିବା ଲୋକମାନେ କେବଳ ସାନସାନ ଘରୋଇ ବ୍ୟାପାର ମଧ୍ୟରେ ମୋର ଭାବନାକୁ ସୀମାବଦ୍ଧ କରି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଠିକ୍ ଏହି ସମୟରେ ହିଁ ଦେଶସାରା ବାନ୍ଟୁ ଶିକ୍ଷା-ବିଧିର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇଥିଲା । ମୋର ଜଣେ ସହକର୍ମୀ ଶ୍ରୀ ଜର୍ଡ଼ାନ୍ ଙ୍ଗୁବାନେଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଏବଂ ମୋର ଡାକ୍ତରମାନଙ୍କର ଅନୁମତି ନନେଇ (ଏଥିପାଇଁ ମୁଁ ଅତିଶୟ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରୁଚି ।) ମୁଁ ବାନ୍ଟୁ-ଶିକ୍ଷା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗୋଟିଏ ବିବୃତ୍ତି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲି । ପରେ ଏହି ବିବୃତ୍ତିଟିକୁ ହିଁ ସମଗ୍ର ନେଟାଲ ରାଜ୍ୟର ମତ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବା ପ୍ରତିନିଧିମୂଳକ ବିବୃତ୍ତିରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଏହାପରେ ମୋ'ପାଖରେ ଶହଶହ ଚିଠି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା, ଏବଂ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଲୋକ ମ୍ୟାକ୍‌ଲର୍ଡ୍ ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ଆସି ମୋର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିଥିଲେ । ଏହିସବୁ ସହାନୁଭୂତିସୂଚକ ଘଟଣା ମୋର ହୃଦୟକୁ ପ୍ରକୃତରେ ବିଚଳିତ କରିଦେଇଥିଲା ଏବଂ ମୁଁ ଗଭୀର କୃତଜ୍ଞତାରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ ନତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି ।

ପୁଣିଥରେ ଅବସ୍ଥା ଖରାପ ହୋଇଯିବା ପରେ ମୁଁ କ୍ରମେ ବେଶ୍ ସୁସ୍ଥ ହୋଇ ଆସିଲି । ସେତେବେଳକୁ ଲୋକ-ମହାସଭା ଡକା ହେବାର ଦିନ ପ୍ରାୟ ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଆସିଯାଇଥାଏ ।

ସନନ୍ଦଟି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆପଣାର ପରାମର୍ଶ ଓ ବିଚାରମାନ ପଠାଇବାକୁ ସ୍ଥାନୀୟ ଶାଖାମାନେ ଭାରି ବିଳମ୍ବ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେଥିଲାଗି ସନନ୍ଦଟି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ ଅନେକ ଅସୁବିଧା ହୋଇଥିଲା । ସବୁଆଡ଼ୁ ଆସୁଥିବା ବିବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାଠି ମିଳାଇ ଏକ ସାଧାରଣ ଓ ସର୍ବବୋଧ ବିବୃତ୍ତି ତିଆରି କରିବାଲାଗି ଆଦୌ ଯଥେଷ୍ଟ ସମୟ ନଥିଲା । ଏପରିକି ଚିଠା କରାଯାଇଥିବା ସନନ୍ଦଟିକୁ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅବଗତି ଲାଗି ଥରେ ବୁଲାଇଆଣିବା ଲାଗି ମଧ ଜାତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ କମିଟିକୁ ଅବସର ମିଳିଲାନାହିଁ । ସେହି କାରଣରୁ ମୁକ୍ତିସନନ୍ଦରେ କରାଯାଇଥିବା ଘୋଷଣାଟିରେ ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ ଅନେକ ଅପୂର୍ଣ୍ଣତା ରହିଯାଇଚି, ଅନେକ ଖାଲଢିପ ରହିଗଲା ପରି ଲାଗୁଚି । କେଉଁଠି ଅନାବଶ୍ୟକ ଭାବରେ ଅତିଗୁଡ଼ାଏ କୁହାଯାଉଚି ତ ଆଉ କେଉଁଠି କଥାଗୁଡ଼ିକ ଆଦୌ ଯଥେଷ୍ଟଭାବରେ ସ୍ୱଷ୍ଟ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ତଥାପି ସମଗ୍ର ଭାବରେ ବିଚାର

କଲେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାକୁ ସକଳ ଜାତିର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କ ଲାଗି ଏକ ନିବାସଭୂମି ରୂପେ ଗଢ଼ିବାଲାଗି ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର ଆଶା ଓ ଆକାଂକ୍ଷା ବିଷୟରେ ଏହା ଆମକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟି ଯୋଗାଇ ଦେଇପାରୁଚି ।

ପ୍ରାୟ ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସବୁପ୍ରକାର କଠିନ ଉଦ୍ୟମ କରିବାପରେ ରାଜ୍ୟର ଯାବତୀୟ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜାତିର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରି ଆସିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଜୋହାନେସ୍‌ବର୍ଗ୍ ପାଖରେ ଥିବା କ୍ଲିପ୍‌ଟାଉନ୍‌ଠାରେ ଗୋଟିଏ ଖେଳପଡ଼ିଆରେ ଏକ ଦୁଇଦିନିଆ ଅଧିବେଶନରେ ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ସଭାରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଭାରତୀୟ ନେତା ଡାକ୍ତର ଦାଦୁ, ଫାଦର୍ ହଡ୍‌ଲ୍‌ଷ୍ଟନ ଓ ମୋ’ପ୍ରତି ଗଭୀର ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯାଇଥିଲା । ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ କ୍‌ସୋସା ଜାତିର ଉଚ୍ଚସମ୍ମାନସୂଚକ ଇସିତ୍ୱାଲାଣ୍ଡୱେ ପଦବୀଦ୍ୱାରା ଭୂଷିତ କରାଯାଇଥିଲା । ଜାତିର ପରମ୍ପରାନୁସାରେ ସଂଗ୍ରାମରେ ପ୍ରଭୂତ ସାହସର ପରିଚୟ ଦେଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ହିଁ ଏହି ପଦବୀ ମିଳିଥାଏ । ସ୍ୱଭାଥାନରୁ ଅନେକ ଦୂରରେ ମୁଁ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେରେ ରହିଥିଲେ ହେଁ ମୋତେ ମଧ୍ୟ ଏହି ପଦବୀଟି ମିଳିଥିଲା ।

ସଭାସ୍ଥଳରେ କେତେକ ପୋଲିସ୍ ମଧ୍ୟ ଆସି ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକେ ପୋଲିସର ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିଥାନ୍ତି, କେତେକେ ସାଧାରଣ ପୋଷାକରେ ମଧ୍ୟ ଥାଆନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ନାନାପ୍ରକାର ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ରହିଥାଏ, କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣତଃ ଅନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଗୁଡ଼ିକର ତୁଳନାରେ ସେମାନେ ଆଜି ବେଶ୍ ସଂଯମର ସହିତ ବ୍ୟବହାର କରୁଥାନ୍ତି । ସଭାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚୁଥିବା ବା ସଭା ଛାଡ଼ି ଯାଉଥିବା ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କୁ ପୋଲିସମାନଙ୍କର ଏକ ବ୍ୟୂହ ଭିତରଦେଇ ଯିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ପୋଲିସ୍‌ମାନେ ସେମାନଙ୍କର ତଲାସୀ ନେବେ, ସେମାନଙ୍କ ତରଫରୁ ଏହିପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଏହାସତ୍ତ୍ୱେ ସେଦିନ କୌଣସିପ୍ରକାର ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇନଥିଲା ।

ଏହି ସମ୍ମିଳନୀରେ ସବୁଆଡ଼ର ପ୍ରତିନିଧି ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ, ଏହାର ବିବରଣୀମାନ ମଧ୍ୟ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଇତିହାସରେ ସମ୍ଭବତଃ ଏହି ସଭାରେ ହିଁ ସବୁ ଗୋଷ୍ଠୀର ପ୍ରତିନିଧି ଆସି ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଦୁଇଦିନ ଯାବତ୍ ଏହି ସମ୍ମିଳନୀରେ ବିଭିନ୍ନ ନେତାମାନେ ଭାଷଣ ଦେଇଥିଲେ, ନିଷ୍ପେଷିତ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଅଭୀପ୍ସା ଓ ଆକାଂକ୍ଷାକୁ ସେମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଆପଣାର ବାଣୀଦ୍ୱାରା ନିର୍ଘୋଷିତ କରିଥିଲେ । ତା’ପରେ ମୁକ୍ତିର ସନନ୍ଦ ପାଠ କରାଗଲା ଓ ସର୍ବସମ୍ମତି କ୍ରମେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା । (ଦେଖନ୍ତୁ—ପରିଶିଷ୍ଟ ‘ଖ’) ପୋଲିସ୍ ଗୋଇନ୍ଦା ବିଭାଗ ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ କେତେକେ କାଗଜପତ୍ର ଜବତ କରି ନେଇଥିଲେ । ଏହିଠାରୁ ହିଁ ସେମାନେ ଜବତ କରି ନେଇଥିବା ଏକ ବିଜ୍ଞପ୍ତିପତ୍ରକୁ ପରେ ଦେଶଦ୍ରୋହ ମକଦ୍ଦମାର ବିଚାରବେଳେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ମଧ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଏହି ପତ୍ରକ ଉପରେ ଲେଖାହୋଇ ରହିଥିଲା : ''ବନ୍ଧୁଗଣ : ଚାହା-ବା ପେନି, ଚାହା ଓ ଜଳଖିଆ ୬ ପେନି !''

ମୁକ୍ତିସନନ୍ଦର ଘୋଷଣା କରିବା ବ୍ୟତୀତ ଏହି ଲୋକମହାସଭାଦ୍ୱାରା ଆଉକେତେକ ସୁଦୂରପ୍ରସାରୀ ଫଳ ମଧ ଫଳିଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକାର ମୁକ୍ତିସଂଗ୍ରାମର ଇତିହାସରେ ଆଉ କୌଣସି ଘଟଣା ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କର ଚେତନାକୁ ଏତେ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ସ୍ପର୍ଶ କରିନଥିଲା, ଏପରିକି ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ମଧ ଏତେ ଗଭୀରକୁ ପହଞ୍ଚି ପାରିନଥିଲା । ଦୂରଦୁରନ୍ତ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରୁଥିବା ଲୋକେ ମଧ ଏହି ମହାସଭାରେ ଘଟୁଥିବା ଘଟଣାର ମହତ୍ତ୍ୱ ବିଷୟରେ ସଚେତ ହୋଇଥିଲେ । ଗୋରାମାନଙ୍କର ଖବରକାଗଜରେ ଏଡ଼େବଡ଼ ତୁଣ୍ଡରେ ପ୍ରଚାରିତ ହେଉଥିବା ବିରୋଧ ଆମର କଂଗ୍ରେସ ଓ ସନନ୍ଦର ପ୍ରଚାର କରିବାରେ ବରଂ ସାହାଯ୍ୟ ହିଁ କରିଥିଲା । ଆମପାଖରେ ରହିଥିବା ପ୍ରଚାରର ସାଧନଗୁଡ଼ିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମେ କଦାପି ଏପରି ସଫଳ ଭାବରେ ଏହି ପ୍ରଚାର କରି ପାରିନଥାନ୍ତୁ । (''ଗୋରାଙ୍କର ଖବରକାଗଜମାନ ଯେତେବେଳେ ଏହାର ଏଡ଼େ ତୀବ୍ର ବିରୋଧ କରୁଚନ୍ତି, ସେହିଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା ନିଶ୍ଚୟ ଏକ କଲ୍ୟାଣକାରୀ ବିଷୟ ହୋଇଥିବ''– ଅଧିକାଂଶ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଏହିପରି ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ।) ତେଣୁ ଆଫ୍ରିକାର ଜାଗରଣ କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦୂରକୁ ପ୍ରସାରିତ ହେବାକୁ ହିଁ ଲାଗିଲା । ଏହି ନବଜାଗରଣର ଉଦ୍ୟମରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜାତି ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୋଷ୍ଠୀ ଆପଣାର ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ, ଏବଂ ଏହାହିଁ କ୍ରମଜାଗ୍ରତ ପ୍ରତିରୋଧଶକ୍ତିର ଏକ ସ୍ପଷ୍ଟ ସୂଚକ ହୋଇ ରହିଲା ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଯେଉଁ କଠିନ, ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଓ ଅନ୍ୟାୟପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିସ୍ଥିତି କଳା ମଣିଷଙ୍କର ଭାଗ୍ୟକୁ ଆବୋରିକରି ରହିଚି, ସେହି ପରିସ୍ଥିତିରୁ ହିଁ କ୍ଲିପ୍‌ଟାଉନ୍‌ଠାରେ ଲୋକସମକ୍ଷକୁ ଆସିଥିବା ମୁକ୍ତସସନନ୍ଦର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଂକ୍ତି ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିଲା । ତେଣୁ ଏହି ସନନ୍ଦକୁ ମୁଁ ଆମ ଜୀବନ ସହିତ ସଂଗତି ରଖିଥିବା ଏକ ବାସ୍ତବ ସନନ୍ଦ ବୋଲି କହିବି । ଗଣତନ୍ତ୍ର, ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ମୁକ୍ତି ପ୍ରଭୃତି ଶବ୍ଦକୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ପରିସ୍ଥିତି ଉପରେ ଏହି ସନନ୍ଦ ରକ୍ତମାଂସର ଏକ କଳେବର ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବାସ କରୁଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷକୁ ତା'ର ଦେଶ, ଜାତି ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନକ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଅସଙ୍କୁଚିତ ଭାବରେ ବଞ୍ଚିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳୁ,–ସନନ୍ଦଟିରେ ଏହାକୁ ହିଁ ସ୍ୱାଧୀନତା ବୋଲି ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇଚି । ସନନ୍ଦଟିକୁ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିଲେ ଆମେ ଅବଶ୍ୟ ଏହାର ପରିଚୟ ପାଇପାରିବା । ଅତ୍ୟାଚାରକୁ ଆଇନ୍‌ରେ ପରିଣତ କରୁଥିବା ଏକ ନୀତିର ଅବସାନ ଘୋଷଣା କରି ଏହି ସନନ୍ଦ ଆମର ଜୀବନକୁ ଗ୍ରାସ କରି ରହିଥିବା ଅମାନୁଷିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣଟିକୁ ଦୂର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଚି ।

ମୁକ୍ତିସନନ୍ଦ ସମସ୍ତଙ୍କର ସମାଲୋଚନା ଲାଗି ମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଚି । କାରଣ ଏହା ଆପଣାକୁ କଦାପି ଏକ ସର୍ବ-ଉତ୍କର୍ଷ-ସମ୍ପନ୍ନ ସନନ୍ଦ ବୋଲି ଦାବୀ କରିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହାର ସକଳ ଅପୂର୍ଣ୍ଣତା ସତ୍ତ୍ୱେ ଆମକୁ ଏହାର ଅଭିପ୍ରାୟଟିକୁ ହିଁ ସର୍ବଥା ସ୍ମରଣ ରଖିବାକୁ ହେବ । ନିରାପତ୍ତା ଓ ମନୁଷ୍ୟୋଚିତ ସମ୍ମାନ ଲାଗି ଏକ ଗଭୀର ଆକାଙ୍କ୍ଷାରୁ ଯେ ଏହା ଜନ୍ମଲାଭ କରିଚି, ଏକଥା ଆମକୁ ଅବଶ୍ୟ ସ୍ମରଣ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଏହି ଲୋକମହାସଭା ଦ୍ୱାରା ସରକାରର ମଧ୍ୟ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଯାଇଥିଲା । ଆମେ ଯେ ପ୍ରକୃତ ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ସଂଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ବାହାରୁଚୁ, ଏହିକଥାର ସୂଚନା ଦେଇ ମହାସଭା ଆମର ଉତ୍ପୀଡ଼କମାନଙ୍କର କ୍ରୋଧକୁ ଅଧିକ ବଢ଼ାଇ ଦେଇଥିଲା । ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ପରେ ଦେଶାସାରା ଜାରି ହୋଇଥିବା ନିଷେଧାଜ୍ଞାମାନ ଯେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ସୁନାପୁଅ ହୋଇ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟର ଅସତ୍ୟକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିଦେବାରେ ଆମକୁ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରିନାହିଁ, ମହାସଭାଦ୍ୱାରା ଏକଥା ମଧ୍ୟ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଥିଲା । ଫଳରେ ଏହାପରେ ପୋଲିସ୍ ଆପଣାର ଦମନଲୀଳା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ ।

ମୁଁ ଭାବୁଚି ଜୀବନ କହିଲେ ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ହୁଏତ ଦୀର୍ଘ ଓ ଧାରାବାହିକ ବିସ୍ମୟର ଏକ ସମଷ୍ଟି ବୋଲି ହିଁ ବୁଝୁଥିବେ । ସମ୍ଭବତଃ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକେ କଳାମାନେ ମାଦଳପରି ସବୁ ସହିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ପ୍ରକୃତରେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀର ବୁଝିବା ଶକ୍ତି ଅତି ସୀମାବଦ୍ଧ ବୋଲି ହୁଏତ ସେମାନେ ଭାବିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ମନେ କରିଥାନ୍ତି ଯେ ବାହାରୁ କୌଣସି ଉତ୍ତେଜନାକାରୀ ଆସି ସେମାନଙ୍କୁ ନ ଉସ୍‌କାଇଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ପାଟି ନକରି ଖାଦ୍ୟାଭାବ, ଅଳ୍ପ ବେତନ, ଜଣାଛାତ, ପୋଲିସ୍‌ର ପାଶବିକ ଅତ୍ୟାଚାର ଏବଂ ନଗ୍ନ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ସକଳ କଥାକୁ ଆଖିବୁଜି ରହିଥିବେ । ତେଣୁ ଆମେ ଆମର ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଉପନୀତ ହୋଇ ଏହିସବୁ ଅବସ୍ଥାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ସଂକଳ୍ପ କରି ବସିଲେ ସେମାନେ ହଠାତ୍ ଅତି ଅବାକ୍ ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି । କେବଳ ମାଲିକକୁ "ଆଜ୍ଞା ହଜୁର" କରି ରହିବା ଅପେକ୍ଷା ଯେ ଆପଣାଛାଏଁ ଆମର ଆଉ କୌଣସି କଥା କରିବାର ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ରହିଚି, ହୁଏତ ସେମାନେ ଏକଥା ବିଶ୍ୱାସ ବି କରନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେପରି କୌଣସି ଘଟଣା ଘଟିବାପରେ ସେମାନେ ସତେଯେପରି ଏହା ଘଟିବ ବୋଲି କଦାପି ଆଶଙ୍କା କରିନଥିଲେ, ସେହିପରି ଏକ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଦେଖାଇଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଅବାସ୍ତବ ଯୋଜନାମାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ଦେଶରେ ଲାଗୁ ହେବାପରେ ସମଗ୍ର ଆଫ୍ରିକାବାସୀ କଳା ଜାତି ଶତାବ୍ଦୀ ଶତାବ୍ଦୀର ଦାସତ୍ୱର ଗର୍ଭରେ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ରହିବେ ବୋଲି ସେମାନେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବାପରି ମନେହୁଏ ।

୧୯୫୫ ମସିହା ଶେଷବେଳକୁ ପୋଲିସ୍ ଆମର ଏକ ବୃହତ୍ତର ଯୋଜନାକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାର ପଣନେଇ ବାହାରିଲେ । ରାଜ୍ୟସାରା ଅତ୍ୟାଚାର ଓ ଉତ୍ପୀଡ଼ନ ଆରମ୍ଭ ହେଲା, ମାତ୍ର ଆଗଅପେକ୍ଷା ଆହୁରି ଅଧିକ ଅଖଣ୍ଡ ଓ ଅବିରାମ ଭାବରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ ଥରେ ଅତି ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ କହିଥିଲେ : "ଆରେ ବାପାରେ, ସେମାନଙ୍କର ଯୋଜନା ଯାଇ କେତେ ଭିତରେ ଲୁଚି କରି ରହିଚି କେଜାଣି ?"

ଆମେ ଉତ୍ତର ଦେଲୁ : "କୋଉ ଯୋଜନା ? ଆମର ଯାବତୀୟ ଆଲୋଚନାରେ ତ ତୁମେମାନେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲ । ଆମର 'ଯୋଜନା' ଛପା ହୋଇ ବାହାରି ସାରିଲାଣି । ଆମର ସବୁ ଗୁପ୍ତ କଥା ତ ତୁମେ ଜାଣିଚ !"

ଆମର ଏହି କଥା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଥିଲେ ପୋଲିସ୍ ଗୋଇନ୍ଦା ବିଭାଗକୁ ଅନେକ ହରକତରୁ ରକ୍ଷା ମିଳିଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ତଥାପି ଆମର ବୃହତ୍ତର ଯୋଜନାର ତଲାସ କରିବାରେ ଲାଗିଲେ । କଂଗ୍ରେସ କେତେବେଳେହେଲେ ଗୁପ୍ତଭାବରେ କିଛି କରିନାହିଁ । ଏହାକୁ ହିଁ ଆମେ ଆମର ଅନୁସୃତ ନୀତି ହିସାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିଚୁ । ହୁଏତ ପୋଲିସ୍ ତରଫରୁ ଆମକୁ ଲୁଚିକରି ରହିବାକୁ ବାଧ କରାଗଲେ ଯାଇ ଭବିଷ୍ୟତରେ କୌଣସି ଗୁପ୍ତ ଓ ବୃହତ୍ତର ଯୋଜନା ପ୍ରଣୟନ କରିବାର ସମ୍ଭାବନା ରହିବ । କିନ୍ତୁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ଆମର ଯୋଜନା ଓ ଆକାଂକ୍ଷା ବିଷୟରେ କୌଣସି କଥା ଗୁପ୍ତ କରି ରଖିନାହୁଁ ।

ଏହାପରଠାରୁ ପୋଲିସ୍ ବିଭାଗ ବଡ଼ ରୀତିବହିର୍ଭୂତ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଖୋଲା ସଭାମାନ ଡାକିବାରେ ଆମଲାଗି ଅନେକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରିଚନ୍ତି । କାଳେ ଆମେ ମୋଟର ସରବରାହ ଆଇନ୍‌ର ଖିଲାପ କରିଥିବୁ, ତାହାରି ତଦାରଖ କରିବାଲାଗି ପୋଲିସ୍ କେତେଥର ଆମର ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କାନେ ଆସୁଥିବା ବସ୍‌ଗୁଡ଼ିକୁ ବାଟରେ ଅଟକାଇ ରଖିଚନ୍ତି । ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ବସିଥିବା ରେଲଡବାଗୁଡ଼ିକୁ କେତେଥର ଗାଡ଼ୀରୁ କାଟି ଦିଆଯାଇ ଷ୍ଟେଶନ କଡ଼ରେ ପକାଇ ରଖାଯାଇଚି । କିନ୍ତୁ ଏସବୁ ଉପଦ୍ରବରେ ଆମର ଉତ୍ସାହ ଦବି ନଯାଇ ବରଂ ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଚି ।

ଲୋକମହାସଭାକୁ ବିଶେଷ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଡାକଯାଇଥିବା ଏକ ଅସ୍ଥାୟୀ ସମ୍ମିଳନୀ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ତେଣୁ ଏହି ସମ୍ମିଳନୀର ଅଧିବେଶନ ଶେଷ ହେବାପରେ ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିବା ସ୍ଥାୟୀ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକର ବିହିତ ଭାବରେ ମୁକ୍ତି ସନନ୍ଦଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ବାକୀ ରହିଥିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷ ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସରେ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ସନନ୍ଦଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିଲା ।

ଏପରି ଏକ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନର ଆବଶ୍ୟକତା ଅବଶ୍ୟ ରହିଥିଲା, କାରଣ ସନନ୍ଦ ଭିତରେ ଏପରି କେତେକ ନୀତି ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା, ଯାହାକି ଏଥିପୂର୍ବରୁ କଂଗ୍ରେସର ଆଚରିତ ନୀତି

ହିସାବରେ କେବେହେଲେ ସ୍ୱୀକୃତ ମଧ୍ୟ ହୋଇନଥିଲା । ସନନ୍ଦଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାଲାଗି ଡକାହୋଇଥିବା କଂଗ୍ରେସର ଏହି ଅଧିବେଶନକୁ ମୁଁ ମୋର ମନ୍ତବ୍ୟ ଲେଖି ପଠାଇଥିଲି ଏବଂ ଜାତୀୟକରଣ ନୀତି ପ୍ରଭୃତି କେତୋଟି ବିଷୟ ଉପରେ ବିଶଦ ଆଲୋଚନା କରିବାଲାଗି ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କୁ ଜୋର ଦେଇ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି ।ଆଂଶିକଭାବରେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଜାତୀୟକରଣର ସପକ୍ଷରେ ମତ ଦେବି, କାରଣ ଆମର ସମ୍ମୁଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା କେତେକ ଆର୍ଥିକ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିବାକୁ ହେଲେ ଏହାବ୍ୟତୀତ ଆଉ ଅନ୍ୟକୌଣସି ବାଟ ନାହିଁ ।

ଅତି ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ହେଲେ ମଧ୍ୟ କଂଗ୍ରେସ ସର୍ବସମ୍ମତିକ୍ରମେ ସନନ୍ଦଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିଲାନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆମ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ରହିଥିବା ଉଗ୍ର ଦକ୍ଷିଣପନ୍ଥୀମାନେ ଏହାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତଃ ବର୍ଜନ କରିଥିଲେ । (ଆଫ୍ରିକାବାଦୀ ଏହି ଦଳ ବର୍ତ୍ତମାନ ଶ୍ରୀ ରବର୍ଟ୍ ସୋବୁକ୍ୱେଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱରେ ପରିଚାଳିତ ହେଉଚନ୍ତି ।)ସେମାନେ ଆପଣା ମତ ବିଷୟରେ ଜିଦ୍ ଧରି ବସିବାରୁ ସନନ୍ଦଟିର ଆଲୋଚନା କରିବାରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ବାଧା ଉପୁଜିଥିଲା ।

ଏହାଭିତରେ ଗୋରା ସରକାରର ନେତୃତ୍ୱ ଡାକ୍ତର ମାଲାନ୍‌ଙ୍କର ହାତରୁ ଯାଇ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଷ୍ଟ୍ରାଇଡ଼ମ୍‌ଙ୍କ ହାତରେ ପଡ଼ିଚି ଏବଂ ଏହାଫଳରେ ଜାତୀୟବାଦୀ ଶକ୍ତିର ଭାରସାମ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନ୍ତରୀପ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଯାଇ ଅଧିକ ନିର୍ମମ ଓ ଅଧିକ କ୍ରୁଦ୍ଧ ଟ୍ରାନ୍ସ୍‌ଭାଲ୍ ଅଞ୍ଚଳଆଡ଼କୁ ଟିକିଏ ବେଶୀ ଢଳିପଡ଼ିଚି । ଏହାଦ୍ୱାରା ଯେ କୌଣସି ନୂଆକଥା ଘଟିଚି, ତାହା ନୁହେଁ । ଆପଣାର ଅନୁସୃତ ମାର୍ଗରେ ମାଲାନ୍ ଯେତିକିଦୂର ଯାଇଥିଲେ, ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଦେଖିଲେ ଜାତୀୟବାଦୀ ଦଳ ସେହି ମାର୍ଗରେ ଯେ ଆହୁରି ଅନେକ ଦୂର ଯିବାଲାଗି କଦାପି ପଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ ହେବେନାହିଁ, ଅନେକଦିନରୁ ଏହା ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ବିଦିତ ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ଏକକର୍ତ୍ତୃତ୍ୱବାଦର ଆଚରଣନ୍ୟାୟରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରବୃତ୍ତି ରହିଚି, ଯାହାଫଳରେ କି ଏହାର ସମର୍ଥକମାନେ କ୍ରମଶଃ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଉଗ୍ରନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି । ଆପଣାର ମାର୍ଗ ବିଷୟରେ ସ୍ଥିର ଭାବରେ ବିଚାର କରି ଏଥିରେ କୌଣସିପ୍ରକାର ସମାଧାନ ସମ୍ଭବ କରିବାକୁ ସେମାନଙ୍କର ଆଦୌ ସାମର୍ଥ୍ୟ ରହେନାହିଁ । କେବଳ ଭୁଲ ବାଟରେ ସେମାନେ ଅନ୍ଧ ଓ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଭାବରେ ହିଁ ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ଲାଗନ୍ତି । ତେଣୁ ଏହାପରେ ଯେ କଣସବୁ ଘଟିବାକୁ ଯାଉଛି, ଆମେ ସେକଥା ଭଲକରି ଜାଣି ସାରିଥିଲୁ ।

୧୯୫୬ ମସିହାର ଶୀତକାଳରେ ମୋ'ଉପରେ ଗତ ଦୁଇବର୍ଷ ହେଲା ଜାରି ହୋଇଥିବା ନିଷେଧାଜ୍ଞାର ମିଆଦ ପୂରିଗଲା । ତେଣୁ ଏହାପରେ ମୁଁ ନିଜେ କଂଗ୍ରେସର ଅଧିବେଶନରେ ସଭାପତିର ଅଭିଭାଷଣ ଦେବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲି । ''ନିଷେଧାଜ୍ଞା ଓ କଟକଣାମାନ ଜାରି ହେଉ ବା ନହେଉ, ଆମର ସଂଗ୍ରାମ ଅବଶ୍ୟ ଚାଲିବ''— ଏହାହିଁ ମୋ' ଭାଷଣର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଥିଲା । ଆମ ସମ୍ମିଳନୀ ମଧ୍ୟ ଏହି ବିଷୟଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା, ସମସ୍ତ ମୁକ୍ତିସଂଗ୍ରାମରେ ମଧ୍ୟ

ଠିକ୍ ଏହାହିଁ ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ ହୋଇଥିଲା । ସେହିଦିନଠାରୁ ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାନା ନିର୍ମମ ଶକ୍ତିମତ୍ତତା ଓ ନୃଶଂସତା ସହିତ ଆମଉପରେ ହେଉଥିବା ଅତ୍ୟାଚାର ଲାଗି ରହିଥିଲେ ହେଁ, ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ଏହାହିଁ ଆମର ନୀତି ହୋଇ ରହିଚି ।

ଏହି ସଂଗ୍ରାମରେ ଜାତି-ବିଷମତାର କୌଣସି ବ୍ୟାଧା ନରଖି ଆମେ ଯେ ପରସ୍ପର ସହିତ ସହଯୋଗ କରିବୁ, ଏହି ସମ୍ମିଳନୀରେ ତାହାର ପ୍ରମାଣ ମିଳିଥିଲା । ଡାକ୍ତର ଗୋଟାଲା ଭାରତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ପ୍ରତିନିଧି ହୋଇ ଆସିଥିଲେ ଏବଂ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପିଟର୍ ବ୍ରାଉନ୍ ଉଦାରପନ୍ଥୀ ଦଳର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଥିଲେ ।

ସମ୍ମିଳନୀ ପରେ ମୁଁ ମୋର ଦୁଇଜଣ ସହକର୍ମୀ ଡାକ୍ତର ଡବ୍ଲିଉ କଙ୍କୋ ଏବଂ ଡାକ୍ତର ଏମ୍.ବି. ୟେଙ୍ଗୱାଙ୍କର କଟକଣାର ମିଆଦ ପୂରିବାଯାଏ କିଛିଦିନ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲି । ମୁକ୍ତିର ବାତାବରଣରେ ଏକପ୍ରକାର ଚଞ୍ଚଳତା ଆଣି ଦେବାଲାଗି ଆମେ ସ୍ଥିର କରିଥିଲୁ । ଡାକ୍ତର କଙ୍କୋଙ୍କର ଓ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ସହିତ (ୟେଙ୍ଗୱା ବିବାହ କରିନଥିଲେ ।) ଆମେ ଅବିଜ୍ଞାପିତ ଭାବରେ ସ୍ୱାଜିଲାଣ୍ଡର ପରିଭ୍ରମଣରେ ବାହାରିଲୁ । ବାଟରେ ନଙ୍ଗୋମାଠାରେ ଆମେ ରାଜପରିବାର ପ୍ରତି ଜୁଲୁରାଜ୍ୟର ଅନୁଗତ ପ୍ରଜା ହିସାବରେ ଆମର ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଯାଇଥିଲୁ । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ସାଧାରଣ ବନ୍ଧୁ ଶ୍ରୀମତୀ ମେରି ଲୁଇସ୍ ହୁପର୍ ମଧ୍ୟ ଏହି ଯାତ୍ରାରେ ଆମସାଙ୍ଗରେ ଥିଲେ । ଏହି ଆମେରିକାନ୍ ଭଦ୍ରମହିଳା ବର୍ତ୍ତମାନ ବେଆଇନ୍ ବୋଲି ଘୋଷିତ ହୋଇଥିବା ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ସହିତ ବଡ଼ ଘନିଷ୍ଠ ଭାବରେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ରହିଚନ୍ତି ।

ସ୍ୱାଜିଲାଣ୍ଡରେ ଆମେ ମୋର ସାନଶଳାର ଘରେ ଯାଇ କୁଣିଆ ହେଲୁ ଏବଂ ବ୍ରିମର୍‌ସ୍ଟର୍ପ୍‌ଠାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ନାଜାରିନ୍ ମିଶନ୍‌କେନ୍ଦ୍ରର କର୍ମୀମାନଙ୍କ ସହିତ ହାର୍ଦ୍ଦିକ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲୁ । ଆମକୁ ବିସ୍ମିତ ଓ ଅଭିଭୂତ କରି ସ୍ୱାଜିଜାତିର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରମୁଖ ମଧ୍ୟ ଏହିଠାରେ ଆମର ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଏହି ଅନୌପଚାରିକ ପରିଦର୍ଶନ ଦ୍ୱାରା ଆମେ ଆପଣାକୁ ଗୌରବାନ୍ୱିତ ମନେକରିଥିଲୁ ।

ଦମନଲୀଳା ଲଗାଇ ରଖିଥିବା ପୋଲିସ୍‌ବିଭାଗର ପ୍ରାଦୁର୍ଭୂତ ଆମ ରାଜ୍ୟର ତୁଳନାରେ ସ୍ୱାଜିଲାଣ୍ଡରେ ବିରାଜମାନ କରୁଥିବା ମୁକ୍ତ ଜୀବନର ଆସ୍ୱାଦ ପାଇ ମୁଁ ବଡ଼ ହୃଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲି । ଅବଶ୍ୟ ଅନେକଦିନରୁ ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ନାନାପ୍ରକାର ଶୋଷଣ ଲାଗିରହିଚି । ରାଜ୍ୟର ବିକାଶ ବଡ଼ ମନ୍ଥର ଗତିରେ ଚାଲିଥିବାପରି ମନେହେଉଚି । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ସମଗ୍ରଭାବରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ସ୍ୱାଜିଲାଣ୍ଡର ଅଧିବାସୀମାନେ ଆମରାଜ୍ୟରେ ରହିଥିବା ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଚନ୍ତି ଏବଂ ଆପଣା ମାର୍ଗରେ ଓ ସବୁପ୍ରକାର ସଂଘର୍ଷ ଏଡ଼ି ଏହିସବୁ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଚନ୍ତି ।

କେବଳ ଗୋଟିଏ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଟିକିଏ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି । ହୁଏତ ମୋର ଧାରଣା ଭୁଲ ମଧ ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ଏଠାକୁ ଆସି ମୋର ଯେପରି ମନେହେଲା ଯେ ଏହି ରାଜ୍ୟକୁ ପଛରେ ପକାଇଦେଇ ବାସୁତୋଲାଣ୍ଡ୍ ଓ ବେଚୁଆନାଲାଣ୍ଡ୍ ଆଗକୁ ଚାଲିଯିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଚନ୍ତି । କାରଣ କେତେକ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଆଜି ମଧ ଆପଣାର ପୁରାତନ ସ୍ୱାଜିଲାଣ୍ଡକୁ ଫେରି ପାଇବାର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଚନ୍ତି । ଏହି ସ୍ୱପ୍ନ ବର୍ତ୍ତମାନ କଦାପି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ, କାରଣ ଇଉରୋପୀୟମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜ୍ୟର ଜମି ଉପରେ ମାଲିକ ହୋଇ ସାରିଲେଣି । ଏହି ରାଜ୍ୟର ବାତାବରଣରେ ମୁଁ ତଥାପି ଯେପରି କିଞ୍ଚିତ୍ ଜୀର୍ଣ୍ଣତାର ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ପାଇଲି, ମୋର ମନେହେଲା ଏହି ଶତାବ୍ଦୀର ଆହ୍ୱାନର ଉତ୍ତର ଦେବାରେ ଯେପରି ଏହି ରାଜ୍ୟର ଅଧିବାସୀମାନେ ଏକପ୍ରକାର ଶିଥିଳତା ଦେଖାଉଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୋର ଅନୁମାନ ସତ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ମଧ ରାଜ୍ୟର ସାଧାରଣ ଜୀବନରେ ବିରାଜମାନ କରୁଥିବା ଶାନ୍ତିର ତୁଳନାରେ ମୁଁ ଏହି ଅଭାବକୁ ଅତି କିଞ୍ଚିତ୍ ବୋଲି ହିଁ କହିବି । ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳ ସହିତ ସ୍ୱାଜିଲାଣ୍ଡ ମଧ ଯେ ଦିନେ ଆପଣାର ସୁଯୋଗ୍ୟ ସ୍ଥାନ ଗ୍ରହଣ କରିବ, ଏଥିରେ ମୋର କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ସେଠି ଶନି ରବି ଦୁଇଦିନ କଟାଇ ଆମେ ପୁଣି ଆମର ସମସ୍ୟାର ଗହନ ଭିତରକୁ ଫେରିଆସିଥିଲୁ ।

ଡିସେମ୍ବର ପାଞ୍ଚ ତାରିଖ ଭୋର ଚାରିଟା ସମୟରେ ଗୁରୁତର ଦେଶଦ୍ରୋହର ଅପରାଧରେ ମୋତେ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେଠାରେ ଗିରଫ କରିନିଆ ଯାଇଥିଲା ।

□□□

(୧୬)

ଦେଶଦ୍ରୋହ ମକଦ୍ଦମାର ଆରମ୍ଭ

ମୋତେ ଯେପରି ହଠାତ୍ ଓ ଅନୌପଚାରିକ ଭାବରେ ଗିରଫ କରି ନିଆଗଲା, ଆସନ୍ନ ରାଜଦ୍ରୋହ-ଅଭିଯୋଗର ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣତା ସହିତ ତାହା ଯେପରି ଆଦୌ ଖାପ ଖାଇଲା ନାହିଁ ବୋଲି ମନେହେଲା ।

ପୋଲିସ୍ ଆସି କବାଟରେ ଆଘାତ କଲାବେଳକୁ ମୁଁ ବିଛଣାରୁ ଉଠିନଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣତଃ ସବୁଦିନପରି ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ଉଠି ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟମାନ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥାଏ । ସେ ଯାଇ କବାଟ ଫିଟାଇଦେଲା ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ଘର ଭିତରକୁ ଆସିବାକୁ କହିଲା । ସେମାନେ ସିଧା ଶୋଇବାଘରକୁ ପଶିଆସିଲେ ଓ ମୋତେ ଉଠି ଆସିବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ । "ଉଠ, ଉଠ, ଦିନ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲାଣି !"– ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ ମୋତେ ଏହିପରି ଭାବରେ ଏକ

ସମ୍ଭାଷଣ ଜଣାଇଲେ । ସେ ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁ ଦିନଟିକୁ ମନରେ ରଖି ଏକଥା କହିଥିଲେ, ମୁଁ ଜାଣେନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଅନୁଚରମାନଙ୍କୁ ବିରୋଧୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଏହିପରି ଭୟ ଓ ଧମକପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ହିଁ ଯେ ଉତ୍ସାହିତ କରିଥାନ୍ତି, ଏକଥା ମଧ୍ୟ ଭୁଲିଯିବା ଅସମ୍ଭବ । ଫଳତଃ ଅନୁଚରମାନେ ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ରୁକ୍ଷ ଓ କଠୋର ହେବାକୁ କଦାପି ପଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । (ଜାତୀୟବାଦୀମାନଙ୍କର ରାଜନୀତିକ ଭାଷାରେ ଏହାକୁ *Kragdadig* ବୋଲି କୁହାଯାଇଥାଏ । ଏହି ଶବ୍ଦଟି ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟସମ୍ପାଦନରେ କଠୋର ଓ ଶକ୍ତ ହେବାକୁ ବୁଝାଇଥାଏ । ସରକାରୀ ନୀତି ଓ ଉକ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ଅନମନୀୟ କଠୋରତାର ସୂଚନା ଦେବାଲାଗି ଏହି ଶବ୍ଦଟିର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ।)

ମୋ'ପାଖରେ ଦୁଇଜଣ ପୋଲିସ୍ ମୋତେ ଜଗିବାକୁ ରହିଲେ, ଏବଂ ଆଉ ଦୁଇଜଣ ଦୁଆରମୁହଁ ଜଗିବାଲାଗି ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ବଡ଼ ଅନଭିଳଷିତ ଓ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବରେ ଏମାନଙ୍କର ଗହଣରେ ପଡ଼ି ମୋର ପ୍ରାତଃସ୍ନାନ କରିବାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ମୁଁ ସ୍ଥଗିତ ରଖିବାକୁ ହିଁ ସ୍ଥିର କରିଥିଲି ଓ କେବଳ ଦେହକୁ ପୋଛାପୋଛି କରିନେବାରେ ହିଁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥିଲି । ବର୍ତ୍ତମାନ କୌଣସି ଜଳଖିଆ ତିଆରି କରିବାରେ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଚି କି ନାହିଁ ବୋଲି ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ଆସି ପଚାରିଲା । ପୋଲିସ୍ ଦୁଇଜଣ ହଁ ଭରି ଅନୁମତି ଦେଲେ ।

ମୋ'ଘରୁ କଣସବୁ ଜିନିଷ ଜବତ କରିନେବାକୁ ପୋଲିସ୍‌କୁ ଅଧିକାର ଦିଆଯାଇଚି, ସେମାନେ ମୋତେ ସେହିସବୁ ଜିନିଷର ଏକ ତାଲିକା ଦେଇଥିଲେ । ସେମାନେ ମୋତେ ତାଲିକାଟିକୁ ପଢ଼ି ଦେଖିବାକୁ କହିଥିଲେ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିଯିବାକୁ କହିଲି । ଏହାପରେ ସେମାନେ ଦୀର୍ଘ ଦୁଇଘଣ୍ଟା କାଳ ଅତି ଧୀର ଓ ସାବଧାନ ଭାବରେ ମୋର କାଗଜପତ୍ର ଘାଣ୍ଟି ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ସେମାନଙ୍କର ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରେ ମୋର ଝିଅ ଟିକିଏ ଅଧିକ ବେଗ ସଞ୍ଚାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା ।

"ମୁଁ ପାଇଖାନା ଯିବି",– ସେ ଆସି ପୋଲିସ୍‌ମାନଙ୍କୁ କହିଲା ।

"ନାଇଁ, ବର୍ତ୍ତମାନ କୌଣସି ଲୋକ ଘର ଛାଡ଼ି ବାହାରକୁ ଯାଇ ପାରିବନାହିଁ,"– ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା ପୋଲିସ୍ କର୍ମଚାରୀଜଣକ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ।

"ତେବେ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ କଣ କରିବି ମୋତେ ପରାମର୍ଶ ଦିଅ !"

ତେଣୁ ଦୁଇଜଣ ପୋଲିସ୍ ତା'ସାଙ୍ଗରେ ବଗିଚାରେ ଥିବା ପାଇଖାନା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଲେ ଓ ସେ ବାହାରେ ଥିବାଯାଏ ତାକୁ ପହରା ଦେଇ ରହିଲେ । ପରିବାରର କେହି ଜଣେହେଲେ କୌଣସିପ୍ରକାର ଭୀତ ଓ କାତରଭାବ ଦେଖାଇନଥିଲେ । ମୋର ପୁଅ ଘର ଭିତରକୁ ଆସି

ଟିକିଏ ଅସମ୍ମାନସୂଚକ ଭାବରେ ଜଣେ ପୋଲିସ୍ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ହୁଲୁ ଡାକନାମ ଧରି ଡାକିଲା । ମୁଁ ଭାବିଲି ଆଉ କୌଣସି କାଳବିଳମ୍ବ ନକରି ଆମର ପ୍ରକୃତ ବ୍ୟାପାରଟିରେ ମନୋନିବେଶ କରିବା ଉଚିତ ।

ପୋଲିସ୍ ତା'ପରେ ବଡ଼ ତନ୍ନତନ୍ନ କରି ମୋର କାଗଜପତ୍ର ଖେଳାଇ ଦେଖିଲେ ଏବଂ ଆମେ ଘରୁ ବାହାରିଲା ବେଳକୁ ସେମାନେ ଯେତେ ଆପତ୍ତିଜନକ କାଗଜ ଜବତ କରିଥିଲେ, ବିଚାରାଳୟରେ ଦୀର୍ଘ ଦୁଇଦିନର ଅବିରାମ ଜବାବସୁଆଲ ଲାଗି ତାହା ଅବଶ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ ଥିଲା । ମକଦ୍ଦମାର ବିଚାର ଆରମ୍ଭ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଏଥିଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ ଦୁଇଦିନ ସମୟ ଲାଗିଥିଲା । ଜଣେ ପୋଲିସ୍ ଗୋଟାଏ ଥଳିଭିତରେ ଜବତ ହୋଇଥିବା କାଗଜପତ୍ରକୁ ମାଡ଼ିମୁଡ଼ି ଭର୍ତ୍ତି କରିଦେଲେ । ଏହି ଥଳିଟି ମୋର ବଡ଼ ଆଦରର ବସ୍ତୁ ଥିଲା, ଜୋହାନେସ୍‌ବୁର୍ଗ୍‌ର ଯୁବ-ସଂଗଠନ ମୋତେ ଏହି ଥଳିଟି ଉପହାର ଦେଇଥିଲା ।

ମୁଁ ପଚାରିଲି : ''କାଗଜପତ୍ର ଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ଥଳିଟିକୁ ଏଠାରେ ଛାଡ଼ିଗଲେ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ?''

''ତେବେ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ କାଗଜପତ୍ରକୁ ଆମେ କେଉଁଥିରେ ନେବୁ କହିଲ ?''

''ସେକଥା ମୁଁ କିପରି କହିବି ? କିନ୍ତୁ ମୋ'ଲାଗି ଏହି ଥଳିଟିର ମୂଲ୍ୟ ଅନେକ । ଦେଶଦ୍ରୋହ ମକଦ୍ଦମାରେ ଏଇଟି କୌଣସିପ୍ରକାର ସାକ୍ଷ୍ୟରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ମୋର ମନେ ହେଉନାହିଁ ।''

''ଆମେ ଯେକୌଣସି ଜିନିଷ ଜବତ କରିନେବାଲାଗି ଏକ ଆଦେଶ ମଧ୍ୟ ରହିଚି ।''— ମୋତେ ଉତ୍ତର ମିଳିଲା । ବିଚାରାଳୟରେ ପ୍ରମାଣ ଦିଆଗଲାବେଳେ ମୁଁ ଏହି ଥଳିଟିକୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଇନଥିଲି । ସେହିଦିନଠାରୁ ସେଇଟିକୁ ଆଉକେବେ ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଇନାହିଁ ।

ଏହି ଦେଶଦ୍ରୋହ-ଅଭିଯୋଗରେ କେବଳ ମୋତେ ଗିରଫ କରାଯାଉଚି ବା ମୋ'ସହିତ ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ରହିଚନ୍ତି, ସରକାର ମୋତେ ଏକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କେବଳ ମୋତେ ଗିରଫ କରିବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଇଚନ୍ତି ନା ମୋ'ସହିତ ଆଉ ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ଗିରଫ ହେଉଚନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ଏକଥା ଜାଣିବାର କୌଣସି ଉପାୟ ନଥିଲା । ମୋର ପରିବାରଠାରୁ ବିଦାୟ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଅଶ୍ୱସ୍ତିକର ଓ ଦୁଃଖଦାୟକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଟି ସମାପ୍ତ ହେବାପରେ ମୁଁ ପୋଲିସ୍-ମଟରରେ ବସି ଡର୍‌ବାନ୍ ସହର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯିବାକୁ ଲାଗିଲି । ବାଟରେ ଏହି ଗିରଫ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଦାୟିତ୍ୱରେ ରହିଥିବା ପୋଲିସ୍ ଅଫିସରଙ୍କଠାରୁ କିଛି ଅଧିକ ଖବର ଜାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି । କିନ୍ତୁ ହୁଏତ ସେ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ କିଛି ଜାଣିନଥିଲେ, ବା ମୋତେ କୌଣସି ସମ୍ବାଦ ନଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେ କିଛି ନକହିବାକୁ ସ୍ଥିର କରିଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ଡରବାନ୍ ସହରରେ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ମୁଁ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଥିଲି ଯେ ମୋ'ସହିତ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଗିରଫ କରାଯାଇଚି । ମୋର ପ୍ରାଦେଶିକ ସମ୍ପାଦକ ଏମ୍. ବି. ୟେଙ୍ଗ୍ୱୋ ମୋ'ଆଗରୁ ସେଠାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲେ ,ବଂ ପରେ ପିଟରମରିଜ୍‌ବୁର୍ଗ୍‌ଠାରେ ଆଉଏକ ଦଳ ମଧ୍ୟ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଆମ ଆଗରୁ ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ଆଉ ଏକ ବୃହତ୍ତର ଦଳକୁ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟତ୍ର ପଠାଇ ଦିଆଯାଇ ସାରିଥିଲା । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସମାନ ଅଭିଯୋଗରେ ହିଁ ଅଭିଯୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା । ଅଳ୍ପସମୟ ପରେ ଗିରଫ ନହୋଇଥିବା କଂଗ୍ରେସ-ସଦସ୍ୟମାନେ ଆମଲାଗି ଖାଇବା ଆଣି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଗୋଇନ୍ଦା ବିଭାଗର ଜଣେ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀ ଆମକୁ ପରିଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ଆମକୁ ଅଭିଯୁକ୍ତ କରି ବିଧିବଦ୍ଧ ଭାବରେ ଜେଲକୁ ପଠାଇ ଦିଆଯିବାଲାଗି ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କର ଇଜଲାସ୍‌କୁ ଅଣାଯାଇଥିଲା । ସେହିଦିନ ଅପରାହ୍ନ ସମୟରେ ଏକ ସାମରିକ ଉଡ଼ାଜାହଜରେ ବସାଇ ଆମକୁ ଜୋହାନେସ୍‌ବୁର୍ଗ୍ ଦୁର୍ଗକୁ ନିଆଗଲା । ବଡ଼ ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକ ଓ ବୈଚିତ୍ର୍ୟହୀନ ଭାବରେ ଏହିସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥିଲା, ତଥାପି ଏଥର ଯେ କୌଣସି ଏକ ବିଶେଷ ବ୍ୟାପାର ଘଟିବାକୁ ଯାଉଚି, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଓ ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଯେପରି ଏଣିକି ଆଉଏକ ଅଣଲେଉଟା ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଯାଉଚି, ବାତାବରଣରୁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏହିପରି ଏକ ଗନ୍ଧ ପାଇଥିଲୁ ।

କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଲୋକଙ୍କୁ ଯେ ଏଥର ଗିରଫ କରି ଅଣାଯାଇଚି, ନାନାପ୍ରକାର ଔପଚାରିକତା ଅତିକ୍ରମ କରି କାରାଗାର ଭିତରେ ଥିବା ନିର୍ଜନ ପ୍ରକୋଷ୍ଠଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟକୁ ଯିବାପରେ ଯାଇ ଆମେ ସେକଥା ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲୁ । ଅବଶ୍ୟ ସେଲ୍‌ଭିତରକୁ ଆସି ମାତ୍ର କେତେଜଣ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ ହେଲା, ମାତ୍ର ରାଜ୍ୟର ସବୁଆଡୁ ସବୁ କଣରୁ ଏମାନଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି ଅଣାଯାଇଥିଲା । ଖେଳୁଆଡ଼, ଶ୍ରମିକ, ପାଦ୍ରୀ, ସାଧାରଣ ନାଗରିକ, ମୁସଲମାନ, ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍, ହିନ୍ଦୁ, କୌଣସି ଧର୍ମରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି, ଆଫ୍ରିକାବାସୀ, ଭାରତୀୟ ଓ ଅଣଗୋରା,– ଏଥର ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ଧରାହୋଇ ଆସିଥିଲେ । ଦେହର ରଙ୍ଗ ବିଷୟରେ କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କର ଯେଉଁସବୁ ଅଦ୍ଭୁତ କଳ୍ପନାମାନ ରହିଥିଲା, ତାହାରି କାରଣରୁ ସେମାନେ ଆମକୁ ପରସ୍ପର ଉପରେ ଆଖି ପକାଇବାକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଲେନାହିଁ;– ତଥାପି ଆମସହିତ ଇଉରୋପୀୟମାନେ ମଧ୍ୟ ଯେ ଗିରଫ ହୋଇ ଆସିଚନ୍ତି, ଏକଥା ଜାଣିବାଲାଗି ଆମକୁ ଆଦୌ ଅଧିକ ସମୟ ଲାଗିନଥିଲା । ଲୋକମହାସଭାରେ ଯେଉଁ ସତ୍ୟଟି ଥରେ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଥିଲା, ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ତାହାହିଁ ପ୍ରମାଣିତ ହେଲା ଯେ ଆମର ପ୍ରତିରୋଧ-ଆନ୍ଦୋଳନ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଜାତି ବା ଜାତିଗତ ଆୟତନର ସୀମା ଡେଇଁ ସାରିଲାଣି । ଏଣିକି ଏହାକୁ ଗୋରାଚମ ବିରୁଦ୍ଧରେ କଳାଚମର ଆନ୍ଦୋଳନ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଏଥିରେ କୌଣସି ଜାତିଲାଗି କୌଣସି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ନାହିଁ, ଏଥିରେ ନାନା ଶ୍ରେଣୀ, ନାନା ବିଶ୍ୱାସ ଓ ନାନା ରଙ୍ଗ ଆସି ଏକତ୍ର

ସମବେତ ହୋଇଚନ୍ତି; ଆପଣାକୁ ପ୍ରଭୁଜାତି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କର ଆଚରିତ ଅନ୍ୟାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ହିଁ ଏମାନେ ଏକତ୍ର ସମବେତ ହୋଇଚନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ଦଳେ ଲୋକ ପଶୁବଳ ଓ ହିଂସାକୁ ହିଁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ରହିଚନ୍ତି, ଓ ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ଆଉଦଳେ ଏହି ପୋଲିସ୍-ଶାସନକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ବାହାରିଚନ୍ତି । ଜାତିଗତ ଯେକୌଣସି ଭେଦ ଅପେକ୍ଷା ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଆଜି ଏହି ଭେଦ ହିଁ ଆଜି ଅଧିକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିପାରିଚି ।

ଏହିସବୁ ଗିରଫ କରି ଆଣିବାର ପରିଣାମ ଯେ କଣ ହେବାକୁ ଯାଉଚି, ତାହା ଜାଣିବା ପୂର୍ବରୁ ଆମେ ଆପଣାକୁ କାରାବାସ-ଜୀବନଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିନେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲୁ । କୌଣସି କାରଣରୁ ଜେଲ ଭିତରକୁ ଆସିବା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏହିଥର ହିଁ ମୋର ପ୍ରଥମ ଅଭିଜ୍ଞତା ହେଲା । ଅବଶ୍ୟ ଜେଲଜୀବନରେ ସେପରି କୌଣସି ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ି ନଥିଲା, ଆମେ ଆସି ଏତେସଂଖ୍ୟାରେ ପହଞ୍ଚିବୁ ବୋଲି ଜେଲବିଭାଗ ଆଗରୁ ଅବଶ୍ୟ ଜାଣିଥିଲେ । ଆମେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବାର ଠିକ୍ ପୂର୍ବରୁ ଜେଲର ପରିକର ଓ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କର ନିଯୁକ୍ତିରେ ଅନେକ ଚୂଳମୂଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇଚି ବୋଲି ଆମକୁ କୁହାଯାଇଥିଲା । ପ୍ରକୃତରେ ଯାହା ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, ଆମକୁ ଆମର ବ୍ୟବହାରଲାଗି ନୂଆ କମ୍ବଳ, ନୂଆ ବାସନ, ନୂଆ ଚାଖୁ ଓ ଚାମଚ, ଏବଂ ନୂଆ ମସିଣାମାନ ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

ମୁଁ ଓ ଡାକ୍ତର ନାଇକର୍ ଅଧ୍ୟାପକ ମାଥିଉସ୍ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରବୀଣ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟରେ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ କରାଇବାରେ ନେତୃତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲୁ । ଏହି ଜେଲଭିତରେ ମଧ ସବୁ ସଂଗଠନରୁ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କୁ ନେଇ ଏକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟି ଗଢ଼ା ହୋଇଥିଲା ପରି ମନେହେଲା । ଏହିସବୁ ସଂଗଠନର ଆଗରୁ ଯେଉଁ ସୁନାମ ରହିଥିଲା, ତାହାକୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରିବାଲାଗି ଆମେ ଜେଲ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ଛୋଟବଡ଼ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ଶୃଙ୍ଖଳା ରଖିବାଉପରେ ବଡ଼ ଜୋର ଦେଇଥିଲୁ ।

ଦୁଇଟି ବଡ଼ବଡ଼ ସେଲ୍ ଭିତରେ ଗିରଫ ହୋଇ ଆସିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ରଖାଯାଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଦିନବେଳେ ଆମେ ପରସ୍ପର ସହିତ ଅବାଧରେ ମିଶି ପାରୁଥିଲୁ । ଆମେ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କିଏ କୋଉ ସେଲରେ ରହିବ, ତାହା ଠିକ୍ କରି ଦେଇଥିଲୁ ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସେଲ୍‌ରେ ଜଣେ ପାଦ୍ରୀ ନିଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଲୁ । ସୌଭାଗ୍ୟତଃ ଆମଭିତରେ ଦୁଇଜଣ ଆଙ୍ଗ୍ଲିକାନ୍ ପାଦ୍ରୀ ମଧ ରହିଥିଲେ । ସେମାନେ ହେଉଚନ୍ତି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗାଓ୍ୱେ ଓ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କାଲାଟା । ଦୁଇ ସେଲ୍‌ରେ ଦୁଇଜଣ ପାଦ୍ରୀ ରଖିବାକୁ ଆମେ ଆବଶ୍ୟକ ମନେ କରିଥିଲୁ । କାରଣ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସେଲ୍‌ରେ ବାସ କରୁଥିବା ଲୋକଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଅତି କମ୍ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଦିନରାତି ଚବିଶି ଘଣ୍ଟାର ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ଆମକୁ ସେଲ୍‌ଭିତରେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦଳ

ସହିତ ତା'ର ପାଦ୍ରୀକୁ ମଧ୍ୟ ସେହି ସେଲ୍‌ଭିତରେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ବିଚାରିଥିଲୁ ।

ଏହି ନୂତନ ଆବାସ ଭିତରେ ବସବାସ କରି ରହିବାକୁ ଆମକୁ ଆଦୌ ଅଧିକ ସମୟ ଲାଗିନଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ତା'ବୋଲି ଆମଭିତରୁ କେହି ଯେ ଆଳସ୍ୟରେ ସମୟ କଟାଇବାକୁ ପ୍ରଲୁବ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ, ତା'ନୁହେଁ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ପ୍ରତିରୋଧ-ଆନ୍ଦୋଳନରେ ନେତୃତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ସାଧାରଣତଃ ପରସ୍ପର ସହିତ ଏକତ୍ର ହେବାର ସୁଯୋଗ ପାଇନଥାନ୍ତି, କାରଣ ଏଡ଼େବଡ଼ ଏକ ଦେଶରେ ଅବାଧରେ ଗୋଟାଏ ଜାଗାରୁ ଆଉଏକ ଜାଗାକୁ ଯିବାଲାଗି ଏମାନଙ୍କର ସ୍ୱାଧୀନତା ମଧ୍ୟ ନଥାଏ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଆସି ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ଏକତ୍ର ବାସ କରୁଥିଲୁ, ଆମ ହାତରେ ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ସମୟ ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା । ଦୂରତା, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତତା, ଅର୍ଥାଭାବ ଓ ପୋଲିସ୍‌ର ହସ୍ତକ୍ଷେପ ହେତୁ ଆଗରୁ ଯାହା ସର୍ବଦା ଅତି ଆୟାସସାପେକ୍ଷ ହୋଇ ରହିଥିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ ସରକାର ଆମକୁ ସବୁପ୍ରକାର ଯୋଗାଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରି ସେହି ସୁଯୋଗ ଦେଲେ, ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଆଣି ଏକାଠି କଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପରସ୍ପର ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାରେ ଆଉ କୌଣସି ବାଧା ବା ସୀମା ନଥିଲା । ରାଜ୍ୟର ଦୂରଦୁରନ୍ତ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରୁ ଆସିଥିବା ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ହୁଏତ ଆପଣା ସେଲ୍‌ରେ ବା ପାର୍ଶ୍ୱବର୍ତ୍ତୀ ଅନ୍ୟ ସେଲ୍‌ଟିରେ ବାସ କରୁଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ଆମେ ଯେପରି ଦିନରାତି ଯାବତୀୟ ସମୟରେ କେବଳ ପ୍ରତିରୋଧ ସଂଗ୍ରାମର ପ୍ରସଙ୍ଗ ଭିତରେ ଅତିବେଶୀ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ନରହିବୁ, ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆମେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନାନା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଆୟୋଜନ ମଧ୍ୟ କରିଥିଲୁ । କେତେବେଳେ ଆଲୋଚନା-ସଭାମାନ ହେଉଥିଲା, ଘରଭିତରେ ବସି ନାନା ଖେଳ ଖେଳିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା । ବକ୍ତୃତାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଥିଲା, ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଓ ମୁସଲିମ ଧର୍ମୋପାସନା ମଧ୍ୟ ନିୟମିତ ଭାବରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଥିଲା, ସଂଗୀତର ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରହିଥିଲା । ଜେଲ୍‌ର ନିୟମ ଅନୁସାରେ ରାତି ଆଠଟାପରେ ଆମକୁ ଶାନ୍ତିରକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ରାତି ଦଶଟା ବା ଏଗାରଟା ପରେ ଯାଇ ସମସ୍ତେ ପାଟିତୁଣ୍ଡ ବନ୍ଦ କରି ଚୁପ୍ ହୋଇଯିବେ ବୋଲି ମୁଁ ଓ ଡାକ୍ତର ନାଇକର ତତ୍ପର ରହିଥିଲୁ । ଏହି ଆଇନ୍‌ଟିକୁ ମାନିବା ଅପେକ୍ଷା ଏହାର ଅମାନ୍ୟ କରିବାରେ ଯେ ଆମଲୋକେ ଅଧିକ ନିଷ୍ଠାପର ରହିଥିଲେ, ଆମର ପ୍ରହରୀମାନେ ମଧ୍ୟ ପରୋକ୍ଷରେ ତାହା ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଉଥିଲା ପରି ମନେ ହେଉଥିଲା ।

ଜୋହାନେସ୍‌ବୁର୍ଗ୍‌ରେ ବିଶପ ଓ ଆଉକେତେକ ସୁନାଗରିକ ଆମ ତରଫରୁ ମକଦ୍ଦମା ଲଢ଼ିବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରୁଚନ୍ତି ବୋଲି ଶୁଣି ଆମେ ଭାରି ସାନ୍ତ୍ୱନା ଲାଭ କରିଥିଲୁ । ବନ୍ଦୀମାନେ କେବେହେଲେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ନୈରାଶ୍ୟର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ପଡୁନଥିଲେ । ଆମ ତରଫରୁ

ଓକିଲମାନେ ବାରବାର ଆମସହିତ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସିଲେ, ଜୋହାନେସ୍‌ବୁର୍ଗ୍‌ର ଅନେକାନେକ ଅଧିବାସୀ କିପରି ଆମପ୍ରତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଦାର ଓ ସହାନୁଭୂତିସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି, ସେହି ସମ୍ବାଦମାନ ମଧ ଆସି ଆମପାଖରେ ପହଞ୍ଚୁଥିଲା;– ଏହାଦ୍ୱାରା ଆମର ବନ୍ଦୀମାନେ ଅନେକ ଦମ୍ଭ ଓ ଉତ୍ସାହ ମଧ ପାଉଥିଲେ । ଜୋହାନେସ୍‌ବୁର୍ଗ୍‌ର ବିଶପ୍ ଏବଂ ରେଭରେଣ୍ଡ୍ କାନନ୍ ଏ. ବ୍ଲାକ୍‌ସାଲ୍‌ଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଡୋମିନି ଦ ଟୋୟାଙ୍କର୍ ସାକ୍ଷାତ ଲାଭ କରି ମୁଁ ବଡ଼ ଆପ୍ୟାୟିତ ହୋଇଥିଲି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଟୋୟା ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଭାରତବର୍ଷରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଯାଉଥିବା ଆମ ପ୍ରତିନିଧିଦଳର ନେତୃତ୍ୱ କରିଥିଲେ । ଏହିପରି ଏକ ସାକ୍ଷାତ ଦ୍ୱାରା ହୃଦୟକୁ ଯେ କେତେବେଶୀ ବଳ ମିଳେ, ହଠାତ୍ ତାହା ଉପଲବ୍ଧି କରି ହୁଏନାହିଁ ।

ଯେଉଁଦିନ ଜାଲଦେଇ ବନ୍ଦ ହୋଇଥିବା ଗାଡ଼ୀରେ ବସାଇ ଆମକୁ ଅଭିଯୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିବା ଦଫାଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣିବାଲାଗି ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ କଚେରୀକୁ ନିଆଯାଇଥିଲା, ଆମସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି ନିଆଯିବା ଫଳରେ ଦେଶରେ କିପରି ଚାଞ୍ଚଲ୍ୟର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଚି, ସେହିଦିନ ଆମେ ତାହାର କିଞ୍ଚିତ୍ ପରିଚୟ ପାଇଥିଲୁ । ଅତି ସତର୍କତାର ସହିତ ଆମକୁ ଲୋକଚକ୍ଷୁର ଅନେକ ଦୂରରେ ରଖାଯାଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଜନତା ଯେ ଆମଠାରୁ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ଦୂରରେ ନାହିଁ, ଆମେ ତାହାର ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ପାଇଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ଅଦୂର ଭବିଷ୍ୟତରେ ଆଉ ଯାହାସବୁ ଘଟିବାକୁ ଯାଉଥିଲା, ତାହା ତୁଳନାରେ ଏହାକୁ କିଛି ନୁହେଁ ବୋଲି ହିଁ କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ତେଣେ କେତେ ପରିମାଣ ଅର୍ଥ ଉପରେ ଜାମିନ୍ ମିଳିବାକୁ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇ ପାରିବ, ସେହି ସମ୍ବନ୍ଧରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚାଲିଥିବାବେଳେ ଏଣେ ଦୁର୍ଗଭିତରର ବନ୍ଦୀଶାଳାରେ ଅତି ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଲାଭଦାୟକ ଭାବରେ ଆମର ଦିନଗୁଡ଼ିକ ଅତି ଆରାମରେ କଟିଯାଉଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଥରେ ଆମକୁ ପ୍ରାୟ ଦଙ୍ଗା ଉପୁଜାଇବାକୁ ଯାଉଥିବା ଏକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଆସି ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ସେଦିନ ରବିବାର ହୋଇଥାଏ । ଉପରଓଳି ସେଲ୍‌ର ଦୁଆରେ ବୁଲୁଥିବାବେଳେ ଜେଲର କେତେକ ମେଣ୍ଟଙ୍କୁ ଆମର ଆଉକେତେକ ବନ୍ଦୀଙ୍କ ଉପରେ ଚମଡ଼ାବେଲ୍ଟ୍‌ରେ ପ୍ରହାର କରୁଥିବାର ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲୁ । ଜଣେ ଗୋରା ଓ୍ୱାର୍ଡ଼ର୍ ମଧ ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ରହିଥାନ୍ତି । ଆମର ଲୋକମାନେ ଘଟଣାସ୍ଥଳକୁ ଯାଇ ଏହାକୁ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ବାହାରିଲେ । ଏଠାରେ ସ୍ମରଣ ରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ ଆମଦଳର ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କର ହାରାହାରି ବୟସ ୨୮ରୁ ଊଣା ଥିଲା । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଟକାଇ ରଖିବାଲାଗି ଆମକୁ ଅନେକ କଷ୍ଟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଆମ କଂଗ୍ରେସ ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ ଆମେ ସର୍ବାନ୍ତଃକରଣରେ ଅନୁମୋଦନ କରୁଥିଲେ ହେଁ ଜେଲଭିତରର କାନୁନ୍ ଭାଙ୍ଗି ଆମର କୌଣସି

ଅବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଠିକ୍ କରିବାଲାଗି ବାହାରିପଡ଼ିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଆମେ ଯାଇ ୱାର୍ଡ଼ର୍ ସହିତ ଏହି ବିଷୟ ନେଇ କଳହ କରିବାରୁ ସେ ଅତିଶୟ କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇଗଲେ । ହୁଏତ ସେ ଆଗରୁ ମଦ ପିଇ ଭୋଳ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଭାଗ୍ୟକୁ ସ୍ଥିରବୁଦ୍ଧିସମ୍ପନ୍ନ ଆଉଜଣେ ୱାର୍ଡ଼ର୍ ଘଟଣାସ୍ଥଳକୁ ଦଉଡ଼ି ଆସିଲେ ଏବଂ ଫଳରେ ଅବସ୍ଥାଟି ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ''ସେ କରୁଥିବା ଅକର୍ମକୁ ମୁଁ ସମର୍ଥନ କରୁଚି ବୋଲି ଆପଣମାନଙ୍କର କଦାପି ଭାବିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।''– ଆମପାଖରେ କ୍ଷମାପ୍ରାର୍ଥନା କଲାପରି ଦ୍ୱିତୀୟ ୱାର୍ଡ଼ର୍ ଜଣକ ଆମକୁ ଆସି କହିଥିଲେ ।

ଜେଲ-ରହଣିର ଶେଷ ରବିବାରଦିନ ଫାଦର୍ କାଲାଟା ଆମର ଭଗବଦୁପାସନାର ପରିଚାଳନା କରିଥିଲେ । ଏହି ଉପାସନା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ହୃଦୟକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଦ୍ରବିତ କରି ଦେଇଥିଲା, ଆମଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ଭବିଷ୍ୟତ ଲାଗି ଏହା ଆମକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲା । ଆମ ଭିତରେ ଥିବା ଅଣଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଓ ନାସ୍ତିକମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏହା ଅତି ଗଭୀର ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲା । ପରିଶେଷରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ମଣ୍ଡଳାକାରରେ ଠିଆହୋଇ ଆମ ମୁକ୍ତିସଂଗୀତରୁ କେତେକ ଗାଇଥିଲୁ । ମୁକ୍ତିର ସଂଗ୍ରାମରେ ଆମେ ପରସ୍ପର ସହିତ ସର୍ବଦା ଏକତାବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବୁ, ଏହି ସଂକଳ୍ପ ନେବାବେଳେ ମୁଁ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ନେତୃତ୍ୱ ଦେଇଥିଲି । ସେଦିନର ଏହି ସ୍ୱାଭାବିକ ଓ ସ୍ୱତଃସ୍ଫୂର୍ତ୍ତ ଉତ୍ସବଟି ପ୍ରକୃତରେ ବଡ଼ ହୃଦୟସ୍ପର୍ଶୀ ହୋଇଥିଲା,– ଏଥିରେ ଔପଚାରିକତା ଥିଲା ଓ ତଥାପି ଏକ ଶୁଦ୍ଧ ସମର୍ପଣଭାବ ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା । ଜେଲ ଭିତରେ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅନୁଶୋଚନା ବା ଦୁଃଖ ଆମକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିନଥିଲା ଏବଂ ଆମର ଦମ୍ଭ ଓ ଉତ୍ସାହ ଯେ ସର୍ବଦା ବଳବତ୍ତର ରହିଥିଲା, ଏ ବିଷୟରେ ଆମଭିତରୁ କାହାରି ମନରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନଥିଲା ।

ମକଦ୍ଦମାର ପ୍ରଥମ ଜେରା ଆରମ୍ଭ ହେବା ଦିନ ବିଷୟରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିବାଲାଗି ଆମକୁ ସତର୍କ କରିଦିଆ ଯାଇଥିଲା । ମକଦ୍ଦମାରେ ଘଟିଥିବା ପ୍ରକୃତ ଘଟଣା ବିଷୟରେ ସମସ୍ତେ ସୁବିଦିତ ଥିବେ । ଆମର ଅତିପରିଚିତ ଜାଲଦିଆ ମଟରଗାଡ଼ୀରେ ବସି ଦୁର୍ଗଭିତରୁ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ଦୂର ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଜୋହାନେସ୍‌ବର୍ଗ୍ ସହରର ଲୋକମାନେ ଅକଳ୍ପନୀୟ ସଂଖ୍ୟାରେ ରାସ୍ତାଯାକ ଠିଆହୋଇ ରହିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବାଲାଗି ଆମର କୌଣସି ସାମର୍ଥ୍ୟ ନଥିଲା । ଆମକୁ ସିଧା ନେଇ ଏକ ଜାଲିଘେରା ବିଶେଷ ହଲ୍‌ଭିତରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦିଆଗଲା ଓ କୌଣସି ସର୍କସରେ ସିଂହମାନଙ୍କୁ ଯନ୍ତାଭିତରୁ ଫିଟାଇ କ୍ରୀଡ଼ାଙ୍ଗନରେ ଛାଡ଼ି ଦିଆଗଲାପରି ଆମକୁ ସେହି ବୃହତ୍ ଯନ୍ତା ଭିତରେ ଛାଡ଼ିଦିଆଗଲା । ମକଦ୍ଦମା ଆରମ୍ଭ ହେବାର ଠିକ୍ ପୂର୍ବରୁ ବାହାରେ ସମବେତ ହୋଇଥିବା ଜନତା ଆମର ଜାତୀୟ ସଂଗୀତ ''ଙ୍କୋସି ସିକେଲେଲ୍ ଇ-ଆଫ୍ରିକା'' ବୋଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସତେଅବା ସ୍ୱର୍ଗର ଦେବଦୂତମାନେ ଗୀତ ଗାଉଥିବା ପରି ମନେହେଲା, ସେହି ସଂଗୀତର ଶବ୍ଦ ସତେଅବା ଉପରୁ ଆସି ଆମ ଉପରେ

ଅଜାଡ଼ି ହୋଇ ଯାଉଥାଏ । ଏହି ସଂଗୀତଟିକୁ ମୁଁ ଆଗରୁ କେବେହେଲେ ଏପରି ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ବୋଲାହେବାର ଶୁଣିନଥିଲି । ସେହିଦିନର ସଂଗୀତଟି ସୃଷ୍ଟି କରିଥିବାର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ମାଧୁରୀ ଆଜି ମଧ୍ୟ ମୋ'ଲାଗି ଏକ ବିସ୍ମୟ ହୋଇ ରହିଚି ।

ଆମ ପକ୍ଷରୁ ମକଦ୍ଦମା ଲଢ଼ିବାକୁ ଯାଉଥିବା ଓକିଲମାନେ କଚେରୀ ଭିତରକୁ ଆସି ଧାଡ଼ୀହୋଇ ବସିଲେ । ଏଥିପୂର୍ବରୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର କୌଣସି ମକଦ୍ଦମାରେ ଏତେ ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ଓକିଲ ଓ ବାରିଷ୍ଟର ଏକାଠି ହୋଇ ମକଦ୍ଦମା ଲଢ଼ିବାକୁ ଆସିନଥିଲେ । ଏହି ଘଟଣାରେ ଆମର ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ଆହୁରି ବଢ଼ିଗଲା । ଆମର ଏହି ରାଜଦ୍ରୋହର ମକଦ୍ଦମାଟି ଲଢ଼ିବାଲାଗି ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଉଦ୍ୟମରେ ପାଣ୍ଠି ସଂଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା ଓ ଯେଉଁମାନେ ଏହି ପାଣ୍ଠିକୁ ଅର୍ଥସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ, ସେହିମାନଙ୍କ ଲାଗି ଆମର ହୃଦୟ କୃତଜ୍ଞତାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ।

କଚେରୀଘରର ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟିଗୋଟି କରି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ମୁଁ ଏଠାରେ ଆବଶ୍ୟକ ମନେ କରୁନାହିଁ । ସେହି ସମସ୍ତ ଘଟଣା କାଗଜପତ୍ରମାନଙ୍କରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଚି । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ମୁଁ ଏତିକି କହିରଖିବି ଯେ ମକଦ୍ଦମା-ଶୁଣାଣିର ଅତିଶୁଷ୍କ ବାତାବରଣରେ କେବଳ ଆମପକ୍ଷର ଓକିଲମାନେହିଁ ସମୟ ସମୟରେ ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ଓ ଜୀବନ ଆଣି ଦେଉଥିଲେ । ସେଦିନ ସାରା ଦିନଟିଯାକ ଶୁଣାଣି ଚାଲିଥିଲା, ସରକାର ପକ୍ଷର ମୁଦେଇମାନେ ଆପଣାର ପକ୍ଷଟିକୁ ବାଢ଼ିବାରେ କାହାରି ମନରେ କୌଣସି ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ପାରିନଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରମାଣ ଓ ସାକ୍ଷ୍ୟରେ ବଡ଼ ଅପୂର୍ଣ୍ଣତା ଓ ଅସ୍ୱଚ୍ଛତାମାନ ରହିଥିଲା,— ଗୋଟାଏ କଥାକୁ ସେମାନେ ବେଳେବେଳେ ବଡ଼ ଅକୁଶଳ ଭାବରେ ଦୋହରାଇବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର କଥା ଶୁଣି ମନେ ହେଉଥିଲା, ସତେଯେପରି ସେମାନେ ଏହିପରି ଏକ ବିରକ୍ତିକର ନୀରସ ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟିକରି ଆମର ପ୍ରାଣ ନେବାକୁ ଆସିଚନ୍ତି !

ଏହି ନୀରସ ବୈଚିତ୍ର୍ୟହୀନ ବାତାବରଣରେ ଚାଞ୍ଚଲ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିବାଲାଗି ପୋଲିସ୍ କିପରି ପନ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିଲେ, କିପରି ଉପରୁ କୌଣସି ବିହିତ ଆଦେଶ ନପାଇ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ବାହାରେ ଜମା ହୋଇଥିବା ଜନତା ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ ଓ ଆଖିବୁଜି ଗୁଳି ବରଷାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ, ସଂସାରଯାକ ସମସ୍ତେ ଅବଶ୍ୟ ସେକଥା ଜାଣିଚନ୍ତି । କଚେରୀ ଭିତରୁ ମନେ ହେଉଥାଏ, ଯେପରି ବାହାରେ ଝଡ଼ତୋଫାନ ବହୁଚି ! ଗ୍ୟାଲେରୀରେ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଥିବା ଜନତା ବଡ଼ ଆତଙ୍କିତ ଭାବରେ ଏଣେତେଣେ ଧାଇଁବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ, ଏଣେ କଚେରୀଘରର ପୋଲିସ୍‌ମାନେ ମଧ୍ୟ ବାହାରକୁ ଦଉଡ଼ିଗଲେ, ଏବଂ ସତେଅବା ସମସ୍ତଙ୍କର ସମ୍ମତିକ୍ରମେ ମକଦ୍ଦମାର ଶୁଣାଣି ହଠାତ୍ ସ୍ଥଗିତ ହୋଇଗଲା । ସମସ୍ତ ଅକ୍ତିଆର ହରାଇ ବସିଥିବା ଅଫିସରମାନେ ବାହାରେ ଅଧୀନସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ଅକ୍ତିଆରକୁ ଆଣିବାଲାଗି

ଦଉଡ଼ଧାପଡ଼ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଜନରବରୁ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ ଯେ ଜଣେ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ ପୋଲିସ୍ ଅଫିସର୍ କୁଆଡ଼େ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ ଆୟତ୍ତ କରି ରଖିବାଲାଗି ଜୋହାନେସ୍‌ବୁର୍ଗ୍‌ର ବିଶପ୍‌ଙ୍କୁ ଯାଇ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ଅବସ୍ଥା ଅଣଆୟତ୍ତ ହୋଇଗଲା ସମୟରେ ସେମାନେ ଯେ କିପରି ବିରୋଧୀ ପକ୍ଷର ଜଣକ ପାଖକୁ ଯାଇ ଅବସ୍ଥାକୁ ଶାନ୍ତ କରିବାଲାଗି ଅନୁନୟ କରିଚନ୍ତି, ଏହା ତାହାର ଆଦୌ ପ୍ରଥମ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ନୁହେଁ ।

ଅଳ୍ପବୟସ୍କ ପୋଲିସ୍ କନ୍‌ଷ୍ଟେବଲ୍‌ମାନେ ଯେ ଏପରି ଦାୟିତ୍ୱହୀନ ଆଚରଣ ଦେଖାଉଚନ୍ତି, ଏହା ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଅନେକ ଆତଙ୍କର ସୂଚନା ଦେଉଚି ।ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କର ଆଚରଣରେ ସେମାନଙ୍କର ଉପରେ ଥିବା ଅଫିସର୍‌ମାନେ ମଧ କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼ ହୋଇ ପଡୁଚନ୍ତି । ସେଦିନ ଆମେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଥିବା ତାରଜାଲିର ବାହାରେ ସେମାନେ ଯେଉଁ କାଣ୍ଡ ଭିଆଇଲେ, ହୁଏତ ତାହାଠାରୁ ଅଧିକ ଜଘନ୍ୟ ଓ ଅଧିକ କ୍ଷତିକାରକ କାଣ୍ଡମାନ ଭିଆଇବାର ଦିନ ଆସନ୍ନ ହୋଇଆସୁଚି । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଦେଶରେ ଅଠରବର୍ଷ ବୟସର ଗୋରା ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଭୋଟ୍-ଅଧିକାର ଦିଆଯାଇଥିବା ବେଳେ କଳାଚମ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଅଧ୍ୟାପକ ଓ ପାଦ୍ରୀମାନଙ୍କୁ (କେବଳ ଏକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତସ୍ୱରୂପ ମୁଁ ଏହା କହୁଚି ।) ସେଥିରୁ ବଞ୍ଚିତକରି ରଖାଯାଇଚି, ସେଦେଶରେ ଏପରି ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଅବସ୍ଥାର ସୃଷ୍ଟିହେବା ଆଦୌ ବିସ୍ମୟକର ନୁହେଁ ।

ଯେଉଁ ପୋଲିସ୍‌ମାନେ ରାଜଦ୍ରୋହ ମକଦ୍ଦମାରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ଅପରାଧୀମାନଙ୍କୁ ଜଗି କରି ରହିଥିଲେ, ସେମାନେ ହଠାତ୍ ଆମର ସାନ୍ନିଧରେ ରହିଥିବାରୁ ସତେଯେପରି କୌଣସି ପ୍ରମାଦ ଗଣୁଥିବାର ମନେହେଲା । ସେମାନେ ହୁଏତ ଭାବୁଥିଲେ ଯେ ଆମର ପକେଟଭିତରୁ ବୋମାମାନ ବାହାରକରି ଆମେ ସେମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନିକ୍ଷେପ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବୁ ! କିନ୍ତୁ କିଛି ସମୟପରେ ସେମାନଙ୍କର ଶରୀରରେ ପ୍ରାଣ ପଶିଲାପରି ମନେହେଲା । ଅତି ଅଦ୍ଭୁତ କଥା ହେଉଚି ଯେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେତେକ ଆମସହିତ ବେଶ୍ ବନ୍ଧୁପରି ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଆମ ବିରୁଦ୍ଧରେ କରାଯାଇଥିବା ଅଭିଯୋଗ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ବିଶେଷ ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ ଏହାକୁ ଅଦ୍ଭୁତ ବୋଲି କହିବାକୁ ଯାଉଚି । ଯେଉଁ ଗୋରାମାନେ ବାସ୍ତବ କ୍ଷେତ୍ରରେ କଳାମାନଙ୍କୁ ଭେଟିବାର ଅବସର ପାଆନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ମନକୁ ମାଡ଼ି ବସି ରହିଥିବା ''କଳା ଆତଙ୍କ''ର ଭୂତ ହଠାତ୍ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇଯିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ଦେଶର ସରକାର ସଂରକ୍ଷିତ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ଆମକୁ ସୀମାବଦ୍ଧ କରି ରଖିଗୋରାମାନଙ୍କୁ ଆମସହିତ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ରଖିବାରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଚନ୍ତି । ଆମ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା ଗୋରା ସର୍ଜେଣ୍ଟ୍ ଜଣକ କ୍ରମେ ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ସହିତ ବେଶ୍ ଭଲଭାବରେ ପରିଚିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ଦିନେ ଆମ ଭିତରୁ ଜଣେ ଗୋରା ଅପରାଧୀ ଆଡ଼ଭୋକେଟ୍ ସ୍ଲୋଭୋ ବିଚାରାଳୟର ଅବମାନନା କରିଥିବାରୁ ଅପରାଧରେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦଣ୍ଡିତ

ହୋଇଥିଲେ । ଏହାର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସ୍ୱରୂପ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ଏହାର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଥିଲେ । ମୁଁ ପାଟିକରି ସେମାନଙ୍କୁ ଅଟକାଇ ରଖିଲି ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ସ୍ଥାନକୁ ଫେରି ଯିବାଲାଗି ଆଦେଶ ଦେଲି । ମୋର କୁହା ମାନି ସେମାନେ ଫେରିଆସିଲେ । ପରେ ସର୍ଜେଣ୍ଟ ମୋ'ପାଖକୁ ଆସି ତାଙ୍କ ବିଭାଗୀୟ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ ଅଫିସରଙ୍କ ତରଫରୁ ମୋତେ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇଥିଲେ । ସରକାରକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେବାର ଅଭିଯୋଗରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ଏକ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ମୁଁ ନେତୃତ୍ୱ ଦେଉଚି, ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅଫିସରଙ୍କର ଏହି ଧନ୍ୟବାଦଜ୍ଞାପନ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଖାପଛଡ଼ା ଓ ଅଧିକ ଅଦ୍ଭୁତ କଥା ଆଉ କଣ ହୋଇପାରେ ?

ଅଳସୁଆ ହୋଇ ବସିବସି ଯେଉଁ ବିରକ୍ତି ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା, ଏହାକୁ ହିଁ ମୁଁ ଆମ ଅଭିଯୁକ୍ତ ମାନଙ୍କର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଶତ୍ରୁ ବୋଲି କହିବି । ଏହାଛଡ଼ା ସାଧାରଣ ନାନାଭାବେ ନାନା ସାଧାରଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ତତ୍ପର ରହୁଥିବା ବୟସ୍କ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଘଣ୍ଟା ପରେ ଘଣ୍ଟା, ଦିନପରେ ଦିନ କେବଳ ବସାଇରଖି କେବଳ ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କର ଶୁଷ୍କ ଓ ନୀରସ ଗୁହାଇଗୁଡ଼ିକ ଅଧାକାନ ଡେରି ଶୁଣିବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉକିଛି କରିବାକୁ ନଦେବାର ଦଣ୍ଡକୁ ମୁଁ ଆମକୁ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିଥିବା ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଦଣ୍ଡ ବୋଲି କହିବି । ପୁଣି ଏଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ କେବଳ ମଝିରେ ମଝିରେ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳୁଥାଏ, ନୀରସତାର ମରୁଭୂମିରେ ଏଗୁଡ଼ିକ ଠିକ୍ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମରୂଦ୍ୟାନ ବୋଲି ମନେହେଉଥାଏ । କେହିଜଣେ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେବାଲାଗି ଠିଆହେଲା ବେଳକୁ ସତେଯେପରି କଚେରୀଘର ଭିତରେ ଟିକିଏ ଜୀବନର ସଞ୍ଚାର ହୋଇଗଲାପରି ଲାଗୁଥାଏ । ଫାନ୍ ରିବେକ୍ "ଜଖାରୁମାନଙ୍କର ଏକ ଦଳ" ନେଇ ଆସି ଅନ୍ତରୀପର ଉପକୂଳରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲେ, ଜଣେ ଡିଟେକ୍‌ଟିଭ୍ ଏକ କଥା କହିଲାବେଳେ ଠିକ୍ ଏହିପରି ଜୀବନର ସଞ୍ଚାର ହେଲାପରି ଲାଗିଥିଲା ବା ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଆଉଜଣେ ସାକ୍ଷୀ ହିସାବରେ ଏଭାଟନ୍ ବାସୁତୋମାନଙ୍କର ପ୍ରମୁଖଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ପୂର୍ବତନ ପ୍ରମୁଖ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ବୋଲି ପଚରା ହୋଇଥିଲା ଓ ସେ ନିର୍ବିକାର ଭାବରେ "ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିଚି" ବୋଲି ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ଏକ ସରସ ବାତାବରଣର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ।

ଠିକ୍ ଏହିସମୟରେ ମୁଁ ପୁଣି ମୋର ସେହି ପୁରୁଣା ରକ୍ତଚାପ ରୋଗରେ ଭୋଗିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲି ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ ମୋତେ ମାସକଲାଗି କଚେରୀକୁ ଆସିବାରୁ ଛୁଟୀ ମିଳିଥିଲା । ଜୋହାନେସ୍‌ବର୍ଗର ବିଶପ୍‌ଙ୍କର ଉଦ୍ୟମ ଫଳରେ ମୁଁ ଏହି ସମୟଟି ରୋସେଟେନ୍‌ଭିଲେରେ ଥିବା ସେଣ୍ଟ ବେନେଡିକ୍ଟ ଆରୋଗ୍ୟାଳୟରେ ଅତିବାହିତ କରିବାର ସୁଯୋଗ ଲାଭ କରିଥିଲି । ଏହି ସମୟଟି ମୋ'ଲାଗି ଏକ ଯଥାର୍ଥ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଓ ଶାରୀରିକ ଆରୋଗ୍ୟଲାଭ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲା ।

ଏହାପରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଜାମିନ୍‌ରେ ଖଲାସ ହୋଇ ଆସିଥିଲୁ । ରାଜଦ୍ରୋହ ମକଦ୍ଦମା ଲଢ଼ିବାଲାଗି ସଂଗୃହୀତ ହୋଇଥିବା ପାଣ୍ଠିଦ୍ୱାରା ହିଁ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇଥିଲା ଓ ଆମେ ସବୁ ଖଲାସ ହେବାପରେ ଦୁର୍ଗର କାର୍ଯ୍ୟକର୍ତ୍ତାମାନେ ମଧ୍ୟ ଏଣିକି ସେମାନଙ୍କର ସାଧାରଣ ଓ ସ୍ୱାଭାବିକ ଦିନଯାତ୍ରାର ଜୀବନକୁ ଫେରିଆସି ବେଶ୍ ଆଶ୍ୱସ୍ତି ଲାଭ କରିଥିଲେ । (ଥରେ ଆମର ଦାୟିତ୍ୱରେ ରହିଥିବା ଅଫିସର ଆମକୁ କହିଥିଲେ : ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଏଠୁ ଖଲାସ କରି ନେବାଲାଗି ମୁଁ ସବୁ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି ।) ଏହି ସଂଗୃହୀତ ପାଣ୍ଠି ଫଳରେ ଯେ ଆମର ଜୀବନ କେତେବଡ଼ ନିଷ୍କୃତି ଲାଭ କଲା, ତାହା କଳନା କରି କହିହେବନାହିଁ । ଆମପକ୍ଷରୁ ମକଦ୍ଦମା ଲଢ଼ିବାଲାଗି ବଛାବଛା ପ୍ରବୀଣ ଓକିଲମାନଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା, ତେଣୁ ସରକାରଙ୍କ ପକ୍ଷକୁ ଏଥିସକାଶେ ବେଶ୍ ଏକ ପରୀକ୍ଷାରୁ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଏହି ପରୀକ୍ଷା ଏତେଦୂର କଠିନ ହେବବୋଲି ହୁଏତ ସରକାର ଆଗରୁ କଳ୍ପନା ମଧ୍ୟ କରିନଥିଲେ । ଯେଉଁ ହିତୈଷୀମାନେ ଆମଲାଗି ଏହି ପାଣ୍ଠି ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତି ଓ ମତଲବ ବିଷୟରେ ପରିଚିତ ହେବାପରେ ବହିର୍ଜଗତ ଆମ ମକଦ୍ଦମାଟିର ଅସଲ ସ୍ୱରୂପ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ଧାରଣା ମଧ୍ୟ ଯେ କରିପାରିଥିଲା, ଏହା କଦାପି ଅସ୍ୱୀକାର କରାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଏହାଫଳରେ ନାନା ଦୂର ବିଦେଶରୁ ମଧ୍ୟ ଆମ ମକଦ୍ଦମାର ନିରୀକ୍ଷକମାନେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲେ । କୌଣସିପ୍ରକାର ଆଶା ଓ ବିଶ୍ୱାସଶୂନ୍ୟ କେବଳ ହିଂସାପରାୟଣ ବିଦ୍ରୋହୀମାନଙ୍କର ବିଚାର କରିବାକୁ ଯେ ଏହି ମକଦ୍ଦମା ଦାଏର୍ ହୋଇନାହିଁ, ଏକଥା ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ କେବଳ ଏତିକି ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଭିତରେ ସଂଗୃହୀତ ପାଣ୍ଠିର ବଦାନ୍ୟତା କଦାପି ସୀମାବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିନଥିଲା । ହଠାତ୍ ଆପଣାର ଧାରାବାହିକ ସଂସାରରେ ଏକ ବ୍ୟାଘାତ ଆସି ପହଞ୍ଚିବାରୁ ଆମଭିତରୁ ଅନେକ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ଏକ ଦାରୁଣ ଆର୍ଥିକ ଅନାଟନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥିଲେ । ସଂଗୃହୀତ ପାଣ୍ଠି ସେମାନଙ୍କର ପରିବାରକୁ ମଧ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଲା । ପୁଣି ଏହାରି ସାହାଯ୍ୟରେ ଆମର ମକଦ୍ଦମା ମୁଲତୁବୀ ରହିବାବେଳେ ଆମକୁ ପରିବାର ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମଧ୍ୟ ମିଳୁଥିଲା । କଚେରୀଯାଏ ଆସିବାଲାଗି ପରିବାରବର୍ଗଙ୍କୁ ରେଲଭଡ଼ା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଥିଲା । ଏହାକୁ ଏକ ଗୌଣ ସାନ୍ତ୍ୱନା ବୋଲି କଦାପି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଏହି ସାହାଯ୍ୟ ବ୍ୟତିରେକେ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନଙ୍କର ପିତାମାତା ଓ ପରିବାରବର୍ଗଙ୍କର ଦଶା ଯେ କଣ ହୋଇଥାନ୍ତା, ଏବଂ ଆମର ମକଦ୍ଦମାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଦ ଭୂମିକୁ ଲଢ଼ିବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଆସିଥିବା ପ୍ରବୀଣ ଓକିଲମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଆମସମସ୍ତଙ୍କ ଦଶା ଯେ କଣ ହୋଇଥାନ୍ତା, ସେକଥା ଭାବିବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତ୍ରସ୍ତ ଓ ଶଙ୍କିତ ହୋଇ ଉଠୁଚି ।

ପାଣ୍ଠିଦ୍ୱାରା ସଂଗୃହୀତ ହୋଇଥିବା ଅର୍ଥ ଯେଁପରି ଯଥୋଚିତ ଭାବରେ ବ୍ୟୟିତ ହୋଇପାରିବ, ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପାଣ୍ଠିର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର

ପାରିବାରିକ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆଣି ଠିକ୍‌ଭାବରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବାପାଇଁ ଏକ ଯୋଗସୂତ୍ର କମିଟି ଗଠନ କରିବା ଦରକାର ହୋଇଥିଲା । ମକଦ୍ଦମାର ପ୍ରଥମ ଶୁଣାଣି ସମୟରେ ମୁଁ ଏହି କମିଟିର ପରିଚାଳକ ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲି । ଏହି ସୁଯୋଗଟିକୁ ମୁଁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କାରଣରୁ ଏକ ବହୁମୂଲ୍ୟବାନ୍ ସୁଯୋଗରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲି, କାରଣ ମୋତେ ଏହାଦ୍ୱାରା କ୍ରମେ ମୋ'ଲାଗି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମହତ୍ତ୍ୱର ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ରହିଥିବା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହିତ ନିକଟ ପରିଚୟରେ ଆସିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଥିଲା । ଆଗରୁ କେବଳ ଅତି ଆକସ୍ମିକ ପ୍ରସଙ୍ଗମାନଙ୍କରେ ଜୋହାନେସ୍‌ବର୍ଗ୍‌ର ବିଶପ୍‌ଙ୍କ ସହିତ ମୋର ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲା । ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼କୁ ଆଣ୍ଠୁଠାରୁ ତଳକୁ ସେ ଚମଡ଼ାଦ୍ୱାରା କଷିକରି ବାନ୍ଧି ରଖୁଥିଲେ, କେବଳ ଏତକି ବ୍ୟତୀତ ପୂର୍ବ ସାକ୍ଷାତଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ମୋର ପ୍ରାୟ ଆଉକିଛି ମନେ ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କୁ ନିକଟତର ଭାବରେ ଜାଣିବାର ପ୍ରଶସ୍ତ ସୁଯୋଗ ମିଳିଲା, ଏବଂ ଜଣେ ଈଶ୍ୱର-ସମର୍ପିତ ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ ସେ ମୋ'ଉପରେ ଗଭୀର ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥିଲେ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଘଟୁଥିବା ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକର ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରକୃତି ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ଗଭୀର ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟି ଏବଂ ତାଙ୍କର ଅଦ୍ଭୁତ ସାହସ ମୋତେ ତାଙ୍କଆଡ଼କୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରି ନେଇଥିଲା ।

ଏହି କମିଟିର ଏକ ବୈଠକବେଳେ ଥରେ ଜଣେ ଜଣାଶୁଣା ଗୋରା କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ବିଶପ୍‌ଙ୍କୁ ଥଟ୍ଟା କରି ଏହିକଥା କହିଥିବାର ମୋର ବେଶ୍ ମନେଅଛି : ''ଯଦି ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଆପଣଙ୍କପରି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଆହୁରି ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ଥାଆନ୍ତେ, ତେବେ ମୋ'ପରି ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ମାର୍ଗକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରିବାଲାଗି ନିଶ୍ଚୟ ବଡ଼ ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ଚିନ୍ତା କରନ୍ତେ ।'' ବଡ଼ ସହଜ ଓ ପ୍ରସନ୍ନ ଭାବରେ ଆପଣା ବିଶ୍ୱାସରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅବନତ ନହୋଇ ଏହାର ଉତ୍ତର ଦେଇ ବିଶପ୍ କହିଥିଲେ : ''କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କ ପରି କେତେଜଣ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଅଛନ୍ତି ?'' ଅନ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଥିବା ବା କୌଣସିପ୍ରକାର ବିଶ୍ୱାସବୋଧ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେଉନଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ସହିତ ବିଶପ୍ ଯେପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ, ସେଥିରେ ଅନେକ ଶିଖିବାର କଥା ସର୍ବଦା ରହିଥିଲା । ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ ମୂଳତଃ ମନୁଷ୍ୟ ହିସାବରେ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ, ଏକ ଭୟବିମୁକ୍ତ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ସେ ସକଳ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ସକଳ ଆକ୍ରମଣର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିଲେ, କଦାପି କାହାକୁ ଆପଣା ମାର୍ଗକୁ ଟାଣିବାଲାଗି ବା କାହାରିପାଖରେ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ସଙ୍କୁଚିତ ହେବାଲାଗି ସେ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କରୁନଥିଲେ । ମାତ୍ର ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ କେବଳ ସତ୍ୟକୁ ହିଁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ରହୁଥିଲେ, ଏବଂ ସତ୍ୟ ଉପରେ ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ବିଚଳିତ ହେଉନଥିଲା ।

ରାଜଦ୍ରୋହ ମକଦ୍ଦମାଦ୍ୱାରା ଆମର ପ୍ରତିରୋଧ-ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯେ ଏକ ନୂତନ ଐକ୍ୟ-ପର୍ଯ୍ୟାୟର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା, କ୍ରମେ ଏହାର ଅତିସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣମାନ ମିଳିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଠିକ୍ ଯେଉଁଠି ଯେତିକି ପରିମାଣରେ ଗୌରବ ଦେବା ଉଚିତ, ମୁଁ ସେଠି କେବଳ ସେତିକି ଗୌରବ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି । ଏହି ରାଜଦ୍ରୋହ ମକଦ୍ଦମାର ବିଚାର ଆରମ୍ଭ କରି ସରକାର ଆମର ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଯେପରି ଏକତାବଦ୍ଧ କରିପାରିଥିଲେ ଓ ଏହାର ପରିସରକୁ ଯେପରି ନାନାପ୍ରକାରେ ପ୍ରଶସ୍ତ କରିଦେଇଥିଲେ, ଆମେ କେବଳ ଆପଣା ଶକ୍ତିଦ୍ୱାରା ସେଥିଲାଗି କୌଣସି ବାଟ ଉଦ୍ଭାବନ କରିପାରିଥାନ୍ତୁ କି ନାହିଁ, ସେଥିରେ ମୋର ଅନେକ ସନ୍ଦେହ ରହିଚି । ଆମର ସଂଗଠନଗୁଡ଼ିକ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ଏହି ଅପୂର୍ବ ସୁଯୋଗର ଅବହେଳା କରିନଥିଲେ । ଗତ ତିନିବର୍ଷ କାଳ କଟକଣାରେ ରହିଥିବା ହେତୁ ମୁଁ ଆପଣା କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କ ସହିତ ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ ନିକଟ ପରିଚୟରେ ଆସିପାରି ନଥିଲି । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ସେହି ଅଭାବଟି ପୂରଣ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କଂଗ୍ରେସଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନ ହାସଲ କରିବାକୁ ତତ୍ପର ହେଲି ।

କିନ୍ତୁ କେବଳ ଏହି କଂଗ୍ରେସଗୁଡ଼ିକରେ ହିଁ ମୋର ଏହି ପରିଚୟ ସୀମିତ ହୋଇ ରହିନଥିଲା । ଏତେବେଳେ ଯାଇ ମୁଁ ମୋର ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଏକ ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରତିନିଧିମୂଳକ ଚୂଳରୂପର ପରିଚୟ ପାଇଥିଲି । ମୋ'ର ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ବୋଲି କହିଲାବେଳେ ମୁଁ ଏହି ଦେଶକୁ ମୋର ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ଦାବୀ କରିବାକୁ ଯାଉନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଯେ ମୋର ଘର, ମୁଁ ଯେ ଏହିଦେଶର ଜଣେ ନାଗରିକ, ମୁଁ ଏହାହିଁ ଦାବୀ କରିବାକୁ ଯାଉଚି । କଂଗ୍ରେସଗୁଡ଼ିକର ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ନ୍ୟାୟ ଓ ମାନବିକ ସମ୍ମାନର ସ୍ଥାପନା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ଦେଇଥିବା ଏପରି ଅନେକ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି କୌଣସି ଦଳ ବା କୌଣସି ସଂଗଠନର ସଦସ୍ୟ ନୁହନ୍ତି; ଜୋହାନେସ୍‌ବୁର୍ଗରେ ଅବସ୍ଥାନ କାଳରେ ଆମେ ଯେଉଁପରି ବାତାବରଣ ଭିତରେ ରହିଥିଲୁ, ତାହାଫଳରେ ଆମକୁ ନାନା ପ୍ରବୀଣ ଓ ଅକିଞ୍ଚନ ଲୋକମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଥିଲା । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଯେ କେବଳ ଏକ ସାଧାରଣ ଅନୁରକ୍ତି ଗୋଟିଏ ସୂତ୍ରରେ ବାନ୍ଧିକରି ରଖିଚି, ଅପରପକ୍ଷରେ ଏକକର୍ତ୍ତୃତ୍ୱର ତ୍ରାସକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବାଲାଗି ଯେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ବଦ୍ଧପରିକର ହୋଇ ବାହାରିଚୁ, ଆମେ କ୍ରମେ ଏହି ସତ୍ୟର ଆବିଷ୍କାର କରି ପାରିଥିଲୁ । ଏହି ମକଦ୍ଦମାର ବିଚାର ଫଳରେ ଯେଉଁ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ବାତାବରଣର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା, ତାହାରି ଚତୁଃସୀମା ଭିତରେ ସକଳପ୍ରକାର କାଳ୍ପନିକ ଓ ପାଶବିକ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟର ଭାବନା କୁଆଡ଼େ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇଗଲାପରି ଲାଗିଲା । ଏହିସବୁ ଲୋକସମ୍ପର୍କକୁ କେବଳ ଆକସ୍ମିକ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଅଭିଯୁକ୍ତ ବନ୍ଦୀଭାବରେ ଆମର ଦିନଗୁଡ଼ିକ ଯେ କିପରି ଶୁଷ୍କ ଓ ନୀରସ ଭାବରେ କଟୁଥିବ, ଏହା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରି ଜୋହାନେସ୍‌ବୁର୍ଗର ଉଦାରହୃଦୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକଦିନ ରାତିରେ ଆମର ଜୀବନରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ସରସତା ସଞ୍ଚାର କରିବାଲାଗି ସବୁବେଳେ ତତ୍ପର ହୋଇ ରହିଥିଲେ ।

ଆନ୍ଦୋଳନର ବାହାରେ ରହିଥିବା ଅନେକ ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ମଧ୍ୟ ଆମର ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲା । ଜାତିଗତ ସମ୍ବନ୍ଧର ଅଧ୍ୟୟନ କରିବାଲାଗି ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ଅନୁଷ୍ଠାନର ଡିରେକ୍ଟର୍‌ଙ୍କ ଜରିଆରେ ଆମଭିତରୁ କେତେଜଣ ଏକ ଅନୌପଚାରିକ ସାମାଜିକ ମିଳନରେ କେତେକ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ସହିତ ଏକତ୍ର ସମବେତ ହୋଇଥିଲୁ । ଆପଣା ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଆପଣାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତଃ ଖାପ ଖୁଆଇ ପାରୁନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଆମକୁ ବୁଝାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ ଯେ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ-ନୀତିର ଏକ କଲ୍ୟାଣକାରୀ ଦିଗ ମଧ୍ୟ ରହିଚି ଓ ଏହି ଦିଗଟିକୁ ଲୋକମାନଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ ଯଥାର୍ଥଭାବେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରାଯାଇ ପାରିନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେତେଜଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ଖାସ୍ ଏଇଥିଲାଗି ବିଶେଷ ଉଦ୍ୟମ କରୁଚନ୍ତି ବୋଲି ଆମକୁ କହିଥିଲେ । ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ସେମାନେ ବାନ୍ତୁସ୍ତାନ୍ ଯୋଜନାର ଅବତାରଣା କରିଥିଲେ, ଆମ "ନିଜ" ଅଞ୍ଚଳରେ ଆମର "ରାଜନୀତିକ ଅଧିକାର"ର ଚର୍ଚ୍ଚାମାନ କରିଥିଲେ । ଜାତୀୟବାଦୀମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ନାନାପ୍ରକାର ମତଭେଦ ରହିଚି ବୋଲି ସେମାନେ ଆମକୁ ସୂଚନା ଦେଇଥିଲେ । ଗୋରାମାନଙ୍କର ଏହି ମତଭେଦ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆମର ରହିଥିବା ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ପ୍ରଭାବିତ କରୁନାହିଁ ବୋଲି ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ପରିଷ୍କାର କରି ବୁଝାଇ ଦେଇଥିଲୁ । କାରଣ "କଲ୍ୟାଣକାରୀ ବର୍ଣ୍ଣଭେଦନୀତି"ର ନାନାବିଧ ବ୍ୟାଖ୍ୟାଭିତରେ କେବଳ କେତେକ ଅର୍ଥହୀନ ଓ ଅଯଥାର୍ଥ ଯୁକ୍ତିବ୍ୟତୀତ ଆମେ ଆଉକିଛି ରହିଥିବାର କୌଣସି ଗନ୍ଧ ପାଇନଥିଲୁ । ଦେଶର ଜମିରୁ ୪/୫ ଅଂଶରୁ ଅଧିକ (ଆମଭାଗରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପଡ଼ିଥିବା ୧୩% ଜମି ଛଡ଼ା ଆମକୁ ଅଧିକ ଜମି ମିଳିବ ବୋଲି ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ଯେଉଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଚନ୍ତି, ତଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଇଉନିଅନ୍ ସରକାରର ଅଧୀନରେ ନଥିବା ବ୍ରିଟିଶ୍‌ମାନଙ୍କ ସଂରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ବିଚାରୁଚନ୍ତି । ଆପଣା ଅଧିକାର ବାହାରେ ଥିବା ଜମି ବିଷୟରେ ଆମକୁ ଏହି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେବାର ପ୍ରକୃତ ଅର୍ଥ କଣ ହୋଇପାରେ ?) ଜମିଉପରେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଅଧିକାର ରହିବ,– "କଲ୍ୟାଣକାରୀ ବର୍ଣ୍ଣଭେଦବ୍ୟବସ୍ଥା" ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସି ଯୋଜନା କଲାବେଳେ ଏହି ସତ୍ୟରହିଁ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ,–ଏବଂ ଗୋରାମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଏହି ଦିଗରେ କୌଣସିପ୍ରକାର ବିଚାର କରୁଚନ୍ତି ବୋଲି ଆମେ କଦାପି ଭ୍ରମରେ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସ କରିବୁନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ଏହି ଅସମ୍ଭବ ହୁଏତ ଦିନେ ସମ୍ଭବ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏହି "କଲ୍ୟାଣକାରୀ ବର୍ଣ୍ଣଭେଦନୀତି"ର ବିରୋଧ କରିବି, କାରଣ ମୁଁ ବର୍ଣ୍ଣଭେଦନୀତିକୁ ହିଁ ମାନିନେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ । ମୁଁ ହେଉଚି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଜଣେ ନାଗରିକ, କେବଳ ଏହି ରାଜ୍ୟର ୪/୫ ଅଂଶସମ୍ପନ୍ନ ଏକ ନାଗିରକ ନୁହେଁ । ବିଭିନ୍ନ ଜାତି ଓ ବର୍ଣ୍ଣର ଲୋକେ ଯେ କଦାପି ଏକତ୍ର ବାସ କରି ପାରିବେନାହିଁ, ଏପରି ଏକ ଅଯଥାର୍ଥ କଥାକୁ ମାନିନେବାଲାଗି ମୁଁ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା

ଅନୁଭବ କରି ପାରୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ସେମାନଙ୍କର ''କଲ୍ୟାଣକାରୀ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟବ୍ୟବସ୍ଥା''ର ବିଜ୍ଞାପନ କଲାବେଳେ କେବଳ ସବୁଜାତିକୁ ଏକାଠି କରିବା ବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କର ନୈରାଶ୍ୟବାଦ ଓ ପରାଜୟର ପ୍ରମାଣ ହିଁ ମିଳୁଚି । ଆପଣା ପ୍ରତିବେଶୀ ସହିତ ଏକାଠି ବାସ କରିବାଲାଗି କୌଣସି ଉଦ୍ୟମ କରିବାକୁ ମଧ ସେମାନେ ବର୍ଜନ କରି ସାରିଲେଣି । ଏହି ଆଶାଶୂନ୍ୟ ନୈରାଶ୍ୟବାଦକୁ ମୁଁ କେବଳ ଏକ ଆତ୍ମଘାତୀ ନୀତି ବୋଲି କହିବି । ଗୋରାମାନେ ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଠ କଳାମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ମାଡ଼ିଚକଟି ହୋଇଯିବେ, ସେମାନେ ବଶ୍ୟତା ସ୍ୱୀକାର କରିବେ ଓ ଆପଣାର ବିଶେଷ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକୁ ହରାଇବାକୁ ବାଧ ହେବେ ବୋଲି ଗୋରାସମ୍ପ୍ରଦାୟର ମନରେ ଯେଉଁ ଭୟ ରହିଚି, ମୁଁ ତାହାକୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ଭାବରେ ବୁଝିପାରୁଚି । କିନ୍ତୁ ତଥାପି କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀମାନେ ଯେ କେବେହେଲେ କ୍ଷମତାପନ୍ନ ହୋଇ ଅନ୍ୟ ଜାତି ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କରିବେ, ମୁଁ ସେକଥା କଳ୍ପନା ମଧ କରିପାରୁନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ପ୍ରଭୁଜାତି ବୋଲି ଜାହିର କରିବାର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କେବେହେଲେ ଆମ ମୁଣ୍ଡରୁ ବାହାରିନାହିଁ ।

ଉକ୍ତ ଅଧୟନ-ଅନୁଷ୍ଠାନର ସାଧୁଦ୍ୟମ ଫଳରେ ଆମଭିତରୁ କେତେଜଣ ଖଣିମାଲିକ ଶ୍ରୀ ହାରୀ ଓପେନ୍‌ହାଇମର୍‌ଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରିବାର ଏକ ସୁଯୋଗ ଲାଭ କରିଥିଲୁ । ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ କହିଲେ ସେ ପ୍ରକୃତରେ କଣ ବୁଝନ୍ତି, ସେହି ବିଷୟରେ ପ୍ରଥମେ ଆମକୁ ବୁଝାଇ ସାରିବାପରେ ସେ ଆମର ଦାବୀ ଓ ଆମର ଅନୁସୃତ ମାର୍ଗମାନ ବଡ଼ ଅତିରିକ୍ତ ହୋଇପଡୁଚି ବୋଲି କହି ଆମଉପରେ ଦୋଷାରୋପ କରିଥିଲେ । ବୟସ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିମାତ୍ରକେ ଦେଶରେ ବର୍ଣ୍ଣନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭୋଟ ଦେବାର ଅଧିକାର ମିଳୁ ବୋଲି ଆମ ତରଫରୁ କରାଯାଉଥିବା ଦାବୀ ଓ ସର୍ବସାଧାରଣ ଭାବରେ ପ୍ରତିବାଦ-ପ୍ରଦର୍ଶନ ଓ ବୟକଟ୍ ପ୍ରଭୃତି ସଂଗଠିତ କରିବାର ଆମର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ସେ ଏହାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତରୂପେ ଦେଖାଇଥିଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱୀକୃତିର ଦାବୀକରି ଆମେ ଯେଉଁ ''ଉଗ୍ର ସୀମାତିରିକ୍ତତା'' ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଚୁ, ତାହାରି ଫଳରେ ହିଁ ତାଙ୍କ ଗୋରାଗୋଷ୍ଠୀର ''ଉଦାରମନା ଲୋକମାନଙ୍କୁ'' ଆମ ଦାବୀର ନ୍ୟାୟପୂର୍ଣ୍ଣତା ବିଷୟରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ପାରିବାଲାଗି ତାଙ୍କୁ ଅନେକ ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡୁଥିଲା, — ସମ୍ଭବତଃ ତାଙ୍କର ସକଳ କଥାର ସାରାଂଶ କେବଳ ଏତିକି ଥିଲା ।

ତାଙ୍କ ଯୁକ୍ତିର ଉତ୍ତର ଦେଇ ଆମେ କହିଥିଲୁ ଯେ ଆମର ଦାବୀଗୁଡ଼ିକ ଯେତେଦୂର ''ଅପ୍ରୀତିକର'' ହେଲେ ହେଁ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଅବଶ୍ୟ ଯଥାର୍ଥ ଦାବୀ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଆମର ମନୋଭାବକୁ ପାହାଚ ପାହାଚ କରି ଜାଣିବାକୁ ପାଇ ଚକିତ ଓ ବିଚଳିତ ହୋଇପଡ଼ିବା ଅପେକ୍ଷା ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରାମାନେ ଏହି ଆରମ୍ଭରୁ ହିଁ ଆମର ଦାବୀଗୁଡ଼ିକର ଯଥାର୍ଥ ସ୍ୱରୂପକୁ ଜାଣିରଖିବା ଅଧିକ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ହେବ ବୋଲି ଆମେ ଦର୍ଶାଇ ଦେଇଥିଲୁ ।

ରାଜଦ୍ରୋହ ମକଦ୍ଦମାର ବିଚାର ହେବାଫଳରେ ଆମେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଓ ଆମଛଡ଼ା ଆହୁରି ଅନେକ ଲୋକ ଯେ ପୂର୍ବାପେକ୍ଷା ଅନେକ ଅଧିକ ପ୍ରକାର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରିବାର ଓ ପରିଚିତ ହେବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲେ, ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ମକଦ୍ଦମା ଆରମ୍ଭ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଆଗ ଏହାର ଏକ ପ୍ରସ୍ତୁତିମୂଳକ ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଉଥିଲା, ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକେ ବଡ଼ ଅଭାବର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥିଲେ, ଆମ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଖୁଣି-ମକଦ୍ଦମାର ଦଫାମାନ ଖଞ୍ଜି ଦିଆହୋଇଥିଲା, —ଏହିପରି କେତୋଟି କଥାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଆମକୁ ଗିରଫ କରି ନିଆଯାଇ ଆମର ଅନେକ ଉପକାର କରାଯାଇଥିଲା ବୋଲି ହୁଏତ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ।

ଏହିସବୁ ଅଭିଜ୍ଞତା ଲାଭ କରିବା ଆମର ଆନ୍ଦୋଳନଲାଗି ଅବଶ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲା, ନାନା କ୍ଷେତ୍ରର ନାନା ଲୋକଙ୍କୁ ଭେଟିବାର ଏହି ସୁଯୋଗ ଲାଭ କରିବା ବଡ଼ ଦରକାର ଥିଲା । ଏହିସବୁ ସାକ୍ଷାତ ଓ ପରିଚୟ ଦ୍ୱାରା ଆମର କେବଳ ଲାଭ ହିଁ ହୋଇଥିଲା । ସରକାରୀ ଭେଦନୀତିର ବିରୋଧ କରୁଥିବା ନାନା ଜାତିର ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ମକଦ୍ଦମା ଭିତରେ ଓ ମକଦ୍ଦମାର ବାହାରେ ପରସ୍ପର ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ହେବାଫଳରେ ଆମଭିତରେ ଯେ ଏକ ନୂତନ ଏକତାବୋଧ ଓ ନୂତନ ମାର୍ଗବୋଧର ସଞ୍ଚାର ହୋଇଥିଲା, ଏପରି କହିବାରେ ମୁଁ କୌଣସିପ୍ରକାରେ କୁଣ୍ଠିତ ନୁହେଁ ।

ସରକାରୀ ନୀତି ଫଳରେ ଯେଉଁ ପରିଣାମ ଘଟିଲା, ସାଧାରଣତଃ ଅନେକଥର ପରି ଏଥର ମଧ୍ୟ ସରକାର ଆଗରୁ ତାହାର ପ୍ରତ୍ୟାଶା କରିନଥିଲେ । ସ୍ୱଭାବତଃ ଅନୁମାନ କରାଯାଇପାରେ ଯେ ସେମାନେ ଏହି ମକଦ୍ଦମାଟି ଅତି ସଫଳଭାବରେ ଚାଲିବ (ନଚେତ୍ ଏହିସବୁ ଗିରଫର ଆଉ ଅନ୍ୟ କି ମତଲବ ଥାଇପାରେ ?) ଏବଂ ଫଳରେ ସେମାନଙ୍କର ବିରୋଧୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକେ ସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ଅନ୍ତର ହୋଇଯିବେ ବୋଲି ଆଶା କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଯାହାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଏଡ଼ିପାରିବେ ବୋଲି ବିଚାରିଥିଲେ, ବାସ୍ତବ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଠିକ୍ ତାହାହିଁ ଆସି ଉପୁଜିଲା । କାରଣ ସେମାନଙ୍କର ଏହି ମକଦ୍ଦମାଟି ଫଳରେ ପ୍ରତିରୋଧ-ସଂଗ୍ରାମ ଚଳାଇବାର ସଂକଳ୍ପ ଅଧିକ ଦୃଢ଼ୀଭୂତ ହେଲା, ଜାତି ଓ ବର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ବିଶେଷରେ ଏକତାର ନୂତନ ସୂତ୍ରମାନ ସ୍ଥାପିତ ହେଲା, ଆହୁରି ଅନେକ ନୂଆ ଲୋକ ସଂଗ୍ରାମରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ଆସିଲେ, ଏବଂ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟକର୍ତ୍ତା ଓ ସରକାରୀ ଜାତିଗବେଷଣା ଅନୁଷ୍ଠାନର (Potchefstroom) ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ପରି ଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟି ପୋଷଣ କରୁଥିବା ଲୋକେ ଏକାଠି ବସି ମତର ଆଦାନପ୍ରଦାନ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ।

ମକଦ୍ଦମାର ପ୍ରସ୍ତୁତି-ସୋପାନଟି ଶେଷ ହୋଇଆସିଲା ବେଳକୁ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟବ୍ୟବସ୍ଥାର ବିରୋଧ କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର ଚିତ୍ତରେ ଏକ ସାଧାରଣ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରିବାକୁ ଯାଉଥିବାର

ବୋଧ ଆହୁରି ଅନେକ ଗଭୀରତର ଭାବରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସଂଗ୍ରାମ ବିଷୟରେ ଏହି ସାଧାରଣ ବୋଧକୁ ମୂଳରୁ ମାରିଦେବାକୁ ହିଁ ସରକାର ଆମକୁ ଏତେବେଶୀ ସଂଖ୍ୟାରେ ଗିରଫ କରି ନେଇଥିଲେ ।

□□□

(୧୭)

ଦୀର୍ଘ ପଦଯାତ୍ରା

ମକଦ୍ଦମାର ପ୍ରସ୍ତୁତିମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟମାନ ଆରମ୍ଭ ହେବାକୁ ଯାଉଥିବାବେଳେ ଘଟିଥିବା ଗୋଟିଏ ଘଟଣାର ଉଲ୍ଲେଖ କରିବାଲାଗି ମୁଁ ପୁଣି କେଇପାଦ ପଛକୁ ଫେରିଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଚି । ଠିକ୍ ଏହି ଘଟଣାଟି ସମଗ୍ର ବହିର୍ଜଗତର ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଆଡ଼କୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରି ଆଣିଥିଲା ।

ରାଜ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ଶିଳ୍ପକେନ୍ଦ୍ରରେ କଳା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ସରବରାହ କରୁଥିବା ଏକ ସରକାରୀ ସାହାଯ୍ୟପ୍ରାପ୍ତ ମଟର କମ୍ପାନୀ (P.U.T.C.O) ହଠାତ୍ ମଟରଭଡ଼ା ବଢ଼ାଇଦେବାକୁ ସ୍ଥିର କରିଥିଲା । ଏହି ଅଧିକ ଭଡ଼ା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲେ ଅନେକ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ପରିବାର ସେମାନଙ୍କର ନିମ୍ନ ଜୀବନନିର୍ବାହ-ସୀମାରୁ ଆହୁରି ନିମ୍ନକୁ ଯିବାକୁ ବାଧ ହୋଇଥାନ୍ତେ । ଏବଂ ଅପରପକ୍ଷରେ ମଟର କମ୍ପାନୀର ବଜେଟ୍-ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ, ଏହି ଅଧିକ ଭଡ଼ା ଆଦାୟ କରିବାଦ୍ୱାରା ଏହାର ଆୟ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ବଢ଼ିଯାଇ ନଥାନ୍ତା । ତେଣୁ ଏପରି ଭାବରେ ଭଡ଼ା ବୃଦ୍ଧି କରିବାଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ହୁଏତ ନଥିଲା ।

ଏହି ଭଡ଼ାବୃଦ୍ଧି ଫଳରେ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେବାକୁ ଯାଉଥିବା ଆଫ୍ରିକାବାସୀମାନେ ସଂକଳ୍ପ କରି ବସିଲେ ଯେ ଏହି ଅଧିକା ପଇସା ଆଉ ଯେଉଁଠୁ ଆସୁ ପଛକେ, ଅନ୍ତତଃ ସେମାନଙ୍କର ଅଣ୍ଟାରୁ କଦାପି ଦିଆଯିବନାହିଁ । କାରଣ ଅଧିକ ପଇସା ଦେବାର ସମର୍ଥତା ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ନଥିଲା । ଆଲେକ୍ଜାଣ୍ଡ୍ରା ସହରାଞ୍ଚଳରେ, ଜୋହାନେସ୍‌ବର୍ଗ୍ ସହରର ଉପକଣ୍ଠରେ ଅବସ୍ଥିତ ପ୍ରାୟ ଶହେହଜାର କଳାଲୋକ ବାସ କରୁଥିବା ଏକ-ବର୍ଗମାଇଲ-ପରିମିତ ଏହି ବସ୍ତିରେ ସେମାନେ ଏକ ବୟକଟର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସ୍ଥିର କରିଥିଲେ । ଏହି ବୟକଟ ଅନୁସାରେ ଲୋକମାନେ ମଟରରେ ନଆସି ପାଦରେ ଚାଲିବାକୁ ଠିକ୍ କଲେ । ପ୍ରିଟୋରିଆ ସମେତ ଦେଶର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳକୁ ମଧ୍ୟ ଏହି ବୟକଟ୍ ପ୍ରସାରିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଆଲେକ୍ଜାଣ୍ଡ୍ରା ପରି ଗୋଟାଏ ସାନ ବସ୍ତି ଅଞ୍ଚଳରେ ଯେ ଏହି ବୟକଟର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସମସ୍ତଙ୍କଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ ହୋଇ ପାରିଲା, ଆପଣାର ଅନ୍ତସ୍ତଳରେ ବୟକଟକୁ ସମର୍ଥନ

କରୁଥିବା ଗୋରା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଅନ୍ୟମାନେ ଏଥିରେ ବଡ଼ ବିସ୍ମିତ ଓ କ୍ଷୁବ୍ଧ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । କୌଣସି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ନରଖି ଯେ ଲୋକମାନେ ଏହି ଶୋଷଣ ପାଖରେ ମସ୍ତକ ନତ କରିବାକୁ ନାସ୍ତି କରିଦେଇଥିଲେ, ଏହାହିଁ ଚାରିଆଡ଼େ ଏକ ଅଭାବନୀୟ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରିଥିଲା । ଦିନକୁ କୋଡ଼ିଏ ମାଇଲ ବା ତାହାଠାରୁ ଅଧିକ ବାଟ ଚାଲିଚାଲି ଯିବାକୁ ସଂକଳ୍ପ କରି ଲୋକମାନେ ତଜ୍ଜନିତ ସକଳ କଷ୍ଟ ବରଣ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଆପଣା ପିଲାଙ୍କ ଆହାରରୁ କାଟି ଅଧିକ ମଟରଭଡ଼ା ଦେବାର ଏହି ଅନ୍ୟାୟର ସହଯୋଗ କରିବାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ଦେଇଥିଲେ ।

ଏହି ମଟର-ବୟକଟ ଯେ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ ଦିନପରେ ଦିନ ଲାଗି ରହିଲା, ଏଥିରେ ଗୋରାସମ୍ପ୍ରଦାୟର ବିସ୍ମୟ ଆହୁରି ବଢ଼ିଯାଇଥିଲା । ସେମାନେ ଭାବିଥିଲେ, ପ୍ରଥମେ କେତେଦିନ ଏହିପରି ଚାଲିବାପରେ ବୟକଟକାରୀମାନେ କ୍ଲାନ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିବେ ଓ ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍ସାହ ବଳେବଳେ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ିବ । ଦିନପରେ ଦିନ ଏତେବାଟ ଚାଲିବା ଫଳରେ ସେମାନେ ଅବଶ୍ୟ ଭାରି କ୍ଲାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ତଥାପି ସେମାନେ ଚାଲିବାରୁ କ୍ଷାନ୍ତ ହୋଇନଥିଲେ । ସବୁଥର ପରି ଏଥର ମଧ୍ୟ ଖବରକାଗଜ ଜରିଆରେ ଆମେ ନାନାପ୍ରକାର ଧମକ ଓ ଭୟ ଦେଖାଉଚୁ ବୋଲି ପ୍ରଚାର ହୋଇଥିଲା, ସତେଯେପରି ପିକେଟିଂ କରୁଥିବା ମୁଷ୍ଟିମେୟ କେତେଜଣ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକ ମଟର ପାଖରେ ଧାଡ଼ି ବାନ୍ଧି ଠିଆ ହେବାକୁ ଯାଉଥିବା ଶହେ ହଜାର ଲୋକଙ୍କର ଏକ ବସ୍ତିକୁ ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ଭୟ ଦେଖାଇବାର ଆଶଙ୍କା ରହିଥିଲା ! ମଟର ଷ୍ଟେଶନମାନଙ୍କରେ ବୟକଟ ଭାଙ୍ଗିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପୋଲିସବାହିନୀକୁ ମୁତୟନ କରାଯାଇଥିଲା । ହୁଏତ ସର୍ବମୋଟ ଗୋଟିଏ ବା ଦୁଇଟି ସ୍ଥାନରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ଭୟପ୍ରଦର୍ଶନର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଘଟିଥିଲା । ସମ୍ଭବତଃ ମଟରେ ଚଢ଼ିଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବା କେତେକ ଅବସ୍ଥାପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି ଏପରି କରିବାଦ୍ୱାରା ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡ୍ରାର ଅଧିକାଂଶ ଅଧିବାସୀଙ୍କର କ୍ରୋଧ ସେମାନଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚୟ ସହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ବୋଲି ଆଶଙ୍କା କରି ଆପଣାର ଇଚ୍ଛାକୁ ସମ୍ବରଣ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୋଲିସ୍‌ବିଭାଗର ଭୟପ୍ରଦର୍ଶନ ଓ ଆତଙ୍କବାଦ ବିଷୟରେ କୌଣସି ଅଭିଜ୍ଞତା ହୋଇନାହିଁ, ପ୍ରଧାନତଃ ସେହିମାନେହିଁ ଗୋରା ଖବରକାଗଜ ଜରିଆରେ ଏହି ଭୟ ପ୍ରଦର୍ଶନର ଦୁଆ ଦେଇଥାନ୍ତି । "ଗୁଣ୍ଡାଶ୍ରେଣୀର କେତେକ ରାଜନୀତିକ ଲୋକ" ଯେ ଭୟ ଦେଖାଇ ସାଧାରଣ ନିରୀହ ଲୋକଙ୍କୁ ଏହିସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଉତ୍ସାହ ଦେଉଛନ୍ତି, ଏହିପରି କାରଣ ଦେଖାଇ ସେମାନେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଏହି ସମୂହ-ସଂଗ୍ରାମକୁ କଥାରେ ଉଡ଼ାଇ ଦେବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଥାନ୍ତି । ପ୍ରକୃତ କ୍ଷେତ୍ରରେ କଣ ଘଟୁଚି ବା ନଘଟୁଚି, ତାହା ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିବାଲାଗି ସେମାନେ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ମଧ୍ୟ ଦେଖନ୍ତି ନାହିଁ । କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଭିତରେ ଗୁଣ୍ଡା ଅଛନ୍ତି, ରାଜନୀତିଜ୍ଞ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ କୌଣସି ଗୁଣ୍ଡା-

ରାଜନୀତିଜ୍ଞ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ମୋତେ ଜଣାନାହିଁ । ଯଦିବା ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକ କେଉଁଠି ରହିଥାନ୍ତି, ତେବେ ଆମକୁ ସେମାନଙ୍କ ମାର୍ଗରେ ବାଧ କରିବାଲାଗି ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ସାଧନ ହିଁ ନାହିଁ । ପ୍ରମାଣ ନଦେଇ କୁହାଯାଉଥିବା ଭୟପ୍ରଦର୍ଶନର କାହାଣୀଗୁଡ଼ିକରେ ଯଦି ଗୋରାମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥାନ୍ତି, ତେବେ ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ଅନୁମାନ କରିବି ଯେ ରାଜନୀତିକ ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଉପରେ ଜବରଦସ୍ତି କରିବାରେ ସେମାନେ ଏତେବେଶୀ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଗଲେଣି ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ମାର୍ଗକୁ ଅନୁସରଣ କରିବୁ ବୋଲି ସେମାନେ ଆଶଙ୍କା କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି । କାରଣ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଭୟପ୍ରଦର୍ଶନକୁ ସେମାନଙ୍କର ଆପଣା ମାର୍ଗ ବୋଲି କଦାପି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ ।

ଗୋରା ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ ପାଠକମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁଭଳି କାରଣ ଓ କୈଫିୟତ୍‌ମାନ ଦେଇଥାନ୍ତୁ ପଛକେ, ରାଣ୍ଡ୍ ଓ ପ୍ରିଟୋରିଆ ଅଞ୍ଚଳରେ ହୋଇଥିବା ବସ୍-ବୟକଟ୍‌କୁ ଲୋକଙ୍କ ତରଫରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା ଏକ ସ୍ୱତଃସ୍ଫୂର୍ତ୍ତ ଆନ୍ଦୋଳନ ବୋଲି କହିବାକୁ ହିଁ ହେବ । ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡ୍ରାରେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନର ସଂଗଠକମାନଙ୍କ ଭିତରେ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ମତବାଦର ଲୋକମାନଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ରାଜନୀତିକ ବାମପନ୍ଥୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାନାବିଧ ବ୍ୟକ୍ତି ରହିଥିଲେ । କେବଳ ଏକ ସାଧାରଣ ସଙ୍କଟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଯାଇ ହିଁ ସେମାନେ ଏକ ସାଧାରଣ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇଥିଲେ । ବୟକଟ କରିବାଲାଗି ଲୋକମାନେ ଦୃଢ଼ ସଂକଳ୍ପ ନେଇ ବସିଥିଲେ ବୋଲି ହିଁ ସେମାନେ ଏହି ବୟକଟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସଫଳ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ।

ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସାଧାରଣ ବୟକଟକାରୀଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ସଂକଳ୍ପର ପରୀକ୍ଷା ହିଁ ହୋଇଥିଲା । ବୟକଟକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେବାରେ ସରକାରଙ୍କର ଅତିଶୟ ଆଗ୍ରହ ଓ ସ୍ୱାର୍ଥ ରହିଥିଲା,— କାରଣ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଏକତାବଦ୍ଧ ହେବାର ସକଳ ପ୍ରମାଣ ଓ ପ୍ରଦର୍ଶନକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେବାଲାଗି ସେମାନେ ସବୁବେଳେ ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ଆସିଚନ୍ତି । ଆଫ୍ରିକାବାସୀମାନେ ବୟକଟ କରୁଥିବା ମଟର କମ୍ପାନୀଟି ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ସାହାଯ୍ୟ ପାଉଥିଲା, ଏହା ମଧ୍ୟ ତାହାର ଆଉଏକ କାରଣ । ଆପଣାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ସାଧନ କରିବାଲାଗି ସରକାର ପୋଲିସ୍-ବାହିନୀର ପ୍ରୟୋଗ କରିଥିଲେ । ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡ୍ରାଠାରୁ ଜୋହାନେସ୍‌ବର୍ଗ୍ ସହରର ମଝିଯାଏ ବାଟଯାକ ପୋଲିସ୍ ତରଫରୁ ବଡ଼ ଆୟୋଜିତ ଓ ବିଧିବଦ୍ଧ ଭାବରେ ଧର୍ଷଣମାନ ହୋଇଥିଲା । ପୋଲିସ୍‌ମାନଙ୍କର ଅଭିସନ୍ଧିମୂଳକ ଅପଚାର ବିଷୟରେ ଏହିଠାରେ ହିଁ ଗୋରାମାନଙ୍କୁ ଅତିସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ମିଳିଥିଲା । ସେମାନେ ରାସ୍ତାରେ ଯାଉଥିବା ଟାକ୍ସି, ପଦବ୍ରଜୀ ଓ ସାଇକେଲବାଲାଙ୍କ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରୁଥିଲେ । ଚାଲିକରି ଯାଉଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କ ଠାରୁ ପାସ୍ ବା ଅନୁମତିପତ୍ର ମଗାଯାଉଥିଲା । ଅନେକ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟାକ୍ସିଗୁଡ଼ିକୁ ଅଟକାଇ ରଖି ଡ୍ରାଇଭର

ସମେତ ଅନ୍ୟ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ନାମ ଲେଖିନିଆଯାଉଥିଲା । ସାଇକେଲବାଲାଙ୍କୁ ଅଟକାଇ ପୋଲିସ ସାଇକେଲଚକମାନଙ୍କରୁ ପବନ ବାହାର କରି ଦେଉଥିବାରୁ ସେମାନେ ଚାଲିଚାଲି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ଯିବାକୁ ବାଧ ହେଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏଣେ ଗୋରା ଖବରକାଗଜମାନେ ଚତୁର୍ମୁଖ ହୋଇ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ତରଫରୁ ହେଉଥିବା ଭୟପ୍ରଦର୍ଶନମାନଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି ।

ସମସ୍ତଙ୍କର ସମକ୍ଷରେ ନାନାପ୍ରକାରେ ନିର୍ମମତା ଦେଖାଇବାକୁ ମଟର ରାସ୍ତା କଡ଼ରେ ଆସି ଜମା ହୋଇଥିବା (କାରଣ ପୋଲିସ ବିଭାଗର କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ହେଉଥିଲେ ସେମାନେ ନ୍ୟାୟତଃ ଅନ୍ୟତ୍ର ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତେ ।) ଏହି ପୋଲିସ୍‌ମାନଙ୍କର ସହାନୁଭୂତି ମଧ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇ ଆସିଥିଲା । ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଦିଆଯାଉଥିବା ସକଳ ଧମକ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେମାନେ ଏହି ସାହସୀ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ କ୍ଲାନ୍ତିର ଅପନୋଦନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆପଣାର କାର୍‌ମାନ ମଧ ଯୋଗାଇ ଦେଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଏହିପରି କାର୍ଯ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରାଣରେ ଉତ୍ସାହ ଆଣି ଦେଇଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଯେ କେବଳ ଗୋରାମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କେବଳ କଳାମାନଙ୍କର ସଂଗ୍ରାମ ଚାଲିନାହିଁ, ଏଠି ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ପ୍ରଭୁଜାତି (ଏପରି କଥାରୁ ଯେପରି ମୋତେ କେହି ଭୁଲ ନବୁଝନ୍ତି । ପ୍ରଭୁଜାତି କହିଲେ ମୁଁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ସମଗ୍ର ଗୋରାଜାତିକୁ ବୁଝାଉନାହିଁ । ସେମାନେ ଯେଉଁ ଭାଷାଭାଷୀ ହୋଇଥାଅନ୍ତୁ ପଛକେ, ଯେଉଁମାନେ ଗୋରାମାନଙ୍କୁ ବଡ଼ଜାତି ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି, ଏଠାରେ ମୁଁ ସେହିମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଅନ୍ତର୍ଗତ କରିଚି ।) ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅବଶିଷ୍ଟ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କର ସଂଗ୍ରାମ ଚାଲିଚି, ଏହାଦ୍ୱାରା ଏହାର ଆଉଗୋଟିଏ ପ୍ରମାଣ ମଧ ମିଳିଥିଲା ।

ବୟକଟର ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣଙ୍କୁ ହୁଏତ କେବଳ ଦୁଇ ବିବାଦୀ ଦଳଭିତରେ ଲାଗିରହିଥିବା କନ୍ଦଳ କରି ମନେହେଉଥିବ । କିନ୍ତୁ ଏହିସବୁ ଘଟଣା ପଛରେ କେତେକେତେ ବୀରତ୍ୱର କାହାଣୀ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ନରହିଚି ? ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନର କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପୂର୍ବରୁ କୋଡ଼ିଏ ମାଇଲ ବାଟ ଚାଲିକରି ଯିବା ଯେକୌଣସି ବଳୁଆ ମଣିଷଠାରୁ ମଧ ଅନେକ ଧୈର୍ଯ୍ୟଶକ୍ତି ନିଶ୍ଚୟ ଦାବୀ କରିବ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଦୁର୍ବଳ, ସେମାନେ ? ପାଞ୍ଚୋଟି ପିଲାଙ୍କର ମାଆ, ଯିଏ କି ହାଡ଼ଭଙ୍ଗା ପରିଶ୍ରମ କରି ଜୀବିକାନିର୍ବାହ କରୁଚି, ଯାହାଲାଗି କୌଣସି ଦିନ ମଧ କୌଣସି ଛୁଟି ପାଇବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ ଓ ଯାହାର ଆୟ ପରିବାରର ପେଟକୁ ମଧ ଅଣ୍ଟୁନାହିଁ, ସେହି ରୁଗ୍ଣା ବିଧବା ବିଷୟରେ ବିଚାର କରି ଦେଖିଲ ! ଦେହରେ ବଳ ନଥିବା ଲୋକମାନେ ମଧ ଚାଲିଚାଲି କାମକୁ ଯାଉଥିଲେ, ସିନ୍ଦୂରା ଫାଟିବାର ଅନେକ ଆଗରୁ ଘରୁ ବାହାରୁଥିଲେ, ଏବଂ ରାତି ହେବାପରେ ଯାଇ କ୍ଲାନ୍ତ ଶରୀରରେ ଘରେ ପହଞ୍ଚୁଥିଲେ । ମାସକୁ କେବଳ ପାଞ୍ଚ ଶିଲିଙ୍ଗ୍ ବା ତିନିଚାରି ଟଙ୍କା ବଞ୍ଚାଇ ପାରିବା ପାଇଁ

ସେମାନେ ଏହା କରୁଥିଲେ । ଅନ୍ୟର ଝାଳବୁହା ପରିଶ୍ରମର ଫଳକୁ ଆତ୍ମସାତ୍ କରି ଜୀବନ ବଞ୍ଚୁ ବଞ୍ଚୁ ଯେଉଁମାନେ କାଉଁଦା ହୋଇ ଯାଇନାହାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଆଖିରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ନିଶ୍ଚୟ କୀରମାନଙ୍କର ଦେଶ ହୋଇ ରହିଥିବା ଦୁର୍ବଳ ମଣିଷର ଧୈର୍ଯ୍ୟଶୀଳ କଷ୍ଟସହନକୁ ବନ୍ଧୁକ ଧରି ଠିଆ ହୋଇଥିବା ଅତ୍ୟାଚାରୀର ଟାଣପଣଠାରୁ ମୁଁ ସବୁବେଳେ ଅନେକ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ବୋଲି କହିବି । ବାହାରେ ପ୍ରକାଶ ନକରୁଥିଲେ ମଧ ସ୍ୱୟଂ ଅତ୍ୟାଚାରୀ ମଧ ଆପଣା ହୃଦୟ ଭିତରେ ନିଶ୍ଚୟ ଏକଥା ବୁଝି ପାରୁଥିବ । ବେଳ ଘଡ଼ିନଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣାର ଅତ୍ୟାଚାରକୁ ଆହୁରି ପ୍ରବଳ ଭାବରେ ଚଳାଇବାର ଦୟନୀୟ ମାର୍ଗବ୍ୟତୀତ ସେ ଆଉ କୌଣସି ଅନ୍ୟ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଦେଖାଇବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ ।

ମୂଳତଃ ଏହି ବୟକଟ ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କର ହିଁ ଏକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଥିଲା । ଏହାକୁ ସଂଗଠିତ କରିବାରେ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ କୌଣସି ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିନଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ବସ୍ତିରେ ବାସ କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କ ଭିତରେ କଂଗ୍ରେସର ସଭ୍ୟମାନେ ରହିଥିଲେ, ଏବଂ ବସ୍ତିର ବାସିନ୍ଦା ହିସାବରେ ସେମାନେ ମଧ ବୟକଟରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଏପରି ଏକ ସଫଳ ଉଦ୍ୟମ ଲାଗି ଆପଣା ଉପରକୁ ବାହାଦୁରୀ ନେବାଲାଗି ହୁଏତ କେତେକଙ୍କର ଲୋଭ ହେଉଥିବ । ଏହି ବୟକଟ ପରି ଏକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସମ୍ଭବ ହେବାଲାଗି କଂଗ୍ରେସ ଦେଶରେ ପ୍ରତିରୋଧର ଏକ ଅନୁକୂଳ ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲା, କେବଳ ଏତିକି ବ୍ୟତୀତ ଏହି ବିଷୟରେ କଂଗ୍ରେସ ଆଉ କୌଣସି ଦାବୀ କରି ପାରିବନାହିଁ । ସତ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମଧ ଆମେ ସାଧୁଭାବରେ ଏହାଠାରୁ ଅଧିକ କଦାପି ଦାବୀ କରି ପାରିବୁନାହିଁ । ରାଜଦ୍ରୋହ-ଅଭିଯୋଗରେ ଏତେଲୋକ ଗିରଫ ହୋଇ ଚାଲିଯିବା ପରେ କଂଗ୍ରେସର ନେତୃତ୍ୱ ଅନ୍ତତଃ କିଛିକାଳ ସକାଶେ ପ୍ରାୟ ନିଷ୍କ୍ରିୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକେ ବୟକଟର ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ, ସେହିମାନେ ହିଁ ଏହାର ସଂଗଠନ କରିଥିଲେ ଓ ଏହାର ସକଳ ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ଆଉ ଅନ୍ୟ ଜାଗାମାନଙ୍କରେ ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇ ହୋଇଥିବା ବୟକଟରେ କଂଗ୍ରେସ କେତେକାଂଶରେ ଭାଗ ନେଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପ୍ରିଟୋରିଆ, ରାଣ୍ଡ୍ ଓ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ବୟକଟ-ଆନ୍ଦୋଳନର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୌରବ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । କେବଳ ସେହିମାନେ ହେଉଚନ୍ତି ଏହି ଗୌରବର ପ୍ରକୃତ ଅଧିକାରୀ ।

ତଥାପି ସରକାରୀ ଯାନବାହନ ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ବି. ଜେ. ଶ୍ୱ୍ୟମାନ୍ ତାଙ୍କ ବିଦେଶଗସ୍ତ ପରେ ଦେଶକୁ ଫେରିଆସିବାର ଅବ୍ୟବହିତ ପରେ କଂଗ୍ରେସ ହିଁ ଏହି ବୟକଟ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ସଂଗଠିତ କରିଚି ବୋଲି ଏକ ଦମ୍ଭଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ଉଡ଼ାଜାହାଜରୁ ଓହ୍ଲାଇବା ମାତ୍ରକେ ସେ ଆମେ ହିଁ ସମସ୍ତ ବ୍ୟାପାରଟି ଭିଆଇଚୁ ବୋଲି କହିଥିଲେ ଏବଂ ଅତିଶୀଘ୍ର ସେ ଏହାକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେବାକୁ ଯାଉଚନ୍ତି ବୋଲି ଆସ୍ଫାଳନ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୋଲିସ୍ ବିଭାଗଠାରୁ ଅତ୍ୟୁତ୍ସାହପୂର୍ଣ୍ଣ ସହଯୋଗ ପାଇଥିଲେ ମଧ ତାଙ୍କୁ ବିଫଳ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ବଣିକ ଓ ଶିଳ୍ପପରିଷଦ ପ୍ରଭୃତି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଆପଣାକୁ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ସହିତ ସମ୍ପୃକ୍ତ କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଂଗ୍ରେସର ନେତାମାନେ ମଧ୍ୟ ଜାଣିଶୁଣି ଆପଣାକୁ ଏଥିରୁ ଅଲଗା ରଖିଥିଲେ । କେବଳ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶ୍ୟୁମାନ୍‌ଙ୍କର ଉକ୍ତିକୁ ଖଣ୍ଡନ କରିବାବ୍ୟତୀତ ସେମାନେ ଏଥିରେ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ଲିପ୍ତ ହୋଇନଥିଲେ । ଏକ ବିଶେଷ କାରଣରୁ ହିଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଅନେକ ପରେ ଆମେ ଏହି ବ୍ୟାପାରଟି ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲୁ ।

ବୟକଟ ଚାଲିବାର ପ୍ରଥମ ପର୍ବରୁ ହିଁ ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ଦୁଇପକ୍ଷ ମଧ୍ୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚଳାଇବା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ଅଗ୍ରସର ହେବା ପୂର୍ବରୁ ସେମାନେ ଜୋହାନେସ୍‌ବୁର୍ଗ୍‌ର ବିଶପ୍‌ଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏହିସବୁ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚଳାଇବା ଭିତରକୁ ଟାଣି ଆଣିଥିଲେ, କାରଣ ବୟକଟକାରୀମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସଭାଜନ ହେବାଭଳି ଅତି ଅଳ୍ପସଂଖ୍ୟକ ଗୋରାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଥିଲେ । ବୟକଟ ସହିତ ଯେ ତାଙ୍କର ସହାନୁଭୂତି ରହଚି, ଏକଥା କାହାରିକୁ ଅଛପା ନଥିଲା । ବୟକଟର କାରଣଗୁଡ଼ିକୁ ସେ ଭଲକରି ବୁଝିଥିଲେ ଏବଂ ସେ ଏସବୁ ବୁଝିଚନ୍ତି ବୋଲି ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ଭଲକରି ଜାଣିଥିଲେ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାକୁ ଆସିବାର ବହୁପୂର୍ବରୁ (ଲିଭରପୁଲ୍‌ର ରେକ୍ଟାର୍ ଥିବା ସମୟରେ ସେ ପୋତାଶ୍ରୟ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ଏକ ଧର୍ମଘଟର ସମାଧାନ କରବାକୁ ଚାଲିଥିବା କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ଅନେକ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ।) ମଧ୍ୟ ଏସବୁ ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ଅନେକ ଜ୍ଞାନ ଓ ଅଭିଜ୍ଞତା ରହିଥିଲା । ତେଣୁ ଆପଣା ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ସେ ଅନେକ ପରାମର୍ଶ ଦେଇ ପାରିଥିଲେ । ଆପଣା ଘରେ ଓ ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡ୍ରା ବସ୍ତିରେ ତାଙ୍କୁ ଅନେକଥର ଅଧରାତି ପରେ ମଧ୍ୟ ଶୋଇବାକୁ ଯିବାର ସମୟ ମିଳୁନଥିଲା । ତାଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଡ଼ି ଆସିଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟଲାଗି ସେ ସର୍ବାନ୍ତଃକରଣରେ ସବୁକିଛି କରିବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ । ଏକ ସମ୍ମାନଜନକ ଉପାୟରେ ବୟକଟର ଉପସଂହାର ହିଁ ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା ।

କଥାବାର୍ତ୍ତା ଆଗେଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏକ ସମ୍ମାନଜନକ ସମାଧାନ ହୋଇପାରିବାର ସମ୍ଭାବନା ମଧ୍ୟ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲା । ବଣିକ ପରିଷଦ ତରଫରୁ ଏଥିଲାଗି ଅନେକ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଗତ କରାଯାଇଥିଲା, କାରଣ ବାଟ ଚାଲିଚାଲି ଶ୍ରମିକମାନେ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ଫଳରେ ଉତ୍ପାଦନରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ କ୍ଷତି ହେଉଥିଲା । ସଂକ୍ଷେପରେ କହିବାକୁ ଗଲେ, ସରକାର ଯାହା କରିବାଲାଗି ନଇଁବାକୁ ଆଦୌ ରାଜୀ ନଥିଲେ, ବଣିକ ପରିଷଦ ତାହା କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିବାପରି ବୋଧ ହେଉଥିଲା । ଦରିଦ୍ର ଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅଧିକ ଭଡ଼ାର ବୋଝ ଲଦିବା ଅପେକ୍ଷା ମଟର କମ୍ପାନୀକୁ ଦିଆଯାଉଥିବା ସାହାଯ୍ୟକୁ ପରୋକ୍ଷରେ ବଢ଼ାଇବା ସକାଶେ ସେମାନେ ସମ୍ମତି ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ଠିକ୍ ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ କଂଗ୍ରେସ-ନେତୃତ୍ୱ ଏହି ବ୍ୟାପାର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲା ।

ବୟକଟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଏତେ ଅଧିକ ସଫଳତା ମିଳିଥିଲା ଯେ ଦାବୀ ପୂରଣ ହେଉ କି ନହେଉ, ବୟକଟକୁ ଜାରି ରଖିବା ଓ ପ୍ରସାରିତ କରିବାଲାଗି ଅନେକ ଲୋକ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ସମାଧାନ ଦିଗରେ ଏହାହିଁ ଏକ ଅସୁବିଧା ସୃଷ୍ଟି କଲା । ଆମେ ଚାହୁଁଥିଲୁ ଯେ ଲୋକମାନେ ଆଗରୁ ଘୋଷଣା କରିଥିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ପୂରଣ ହୋଇଗଲେ ବୟକଟକୁ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦ କରିଦେବା ଉଚିତ ହେବ । ବୟକଟ ଫଳରେ ସାଧାରଣ ଲୋକମାନେ ଯେପରି କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେଉଥିଲେ, ସେକଥା ଆମେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରୁଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ଏଣେ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମତଭେଦ ସୃଷ୍ଟି ହେଲେ ବୟକଟ୍ ଯେ ଫସରଫାଟି ଯିବ ଏବଂ ପରିଣାମରେ ସରକାରଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହିଁ ସାଧିତ ହେବ, ଆମେ ଏହି ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ ସଚେତ ରହିଥିଲୁ । ଏହିସବୁ କାରଣରୁ ଆମେ ଯୁକ୍ତି ଦେଖାଇ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲୁ ଯେ ଲୋକମାନଙ୍କର ପ୍ରାଥମିକ ଦାବୀଗୁଡ଼ିକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲେ ବୟକଟକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିନେବା ଉଚିତ । କାରଣ କଷ୍ଟ ସହିବାର ଏକ ସୀମା ମଧ୍ୟ ରହିଚି । ବିଜ୍ଞତାସମ୍ପନ୍ନ ସକଳ ନେତୃତ୍ୱର ଏହିକଥା ସବୁବେଳେ ସ୍ମରଣ ରଖିଥିବା ଉଚିତ ।

ପରିଶେଷରେ ଲୋକଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦାବୀର ପୂରଣ ହୋଇଥିଲା, ବୟକଟ୍‌କୁ ଭାଙ୍ଗିଦେବାଲାଗି ଯାନବାହନ ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ଦେଇଥିବା ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଅପୂରଣ ରହିଗଲା ଏବଂ ତା'ପରେ ବୟକଟକୁ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରି ନିଆଗଲା । ତଥାପି ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅମଙ୍ଗ ହୋଇ ରହିଥିବା କେତେକ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ଆମକୁ ଅନେକ କଠୋର ସମାଲୋଚନା ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ଏହିସବୁ ଘଟଣାର ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ ଯେ କେତେବେଶୀ ମନୋବେଦନା ସହିବାକୁ ପଡ଼ିପାରେ, ଆଫ୍ରିକାବାସୀ କେତେକ "ନେତା"ଙ୍କର ଅସମ୍ମାନଜନକ ବ୍ୟବହାର ଭିତରେ ଆମକୁ ତାହାର ପ୍ରମାଣ ହିଁ ମିଳିଥିଲା । ଆପଣାକୁ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ନେତାବୋଲି କହୁଥିବା କେତେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ କେତେଜଣ ଗୋରା ମିଶନାରି ମଧ୍ୟ ଏହି ବୟକଟସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆଲୋଚନାରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ବୟକଟ ପୂର୍ବପରି ଚାଲିଥାଏ । ସେମାନେ ବ୍ୟବସାୟୀ ସଂଘ ଓ "ଉଦାରପନ୍ଥୀ"ମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକାଠି ବସି ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ନାଆଁଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରକାଶ କରି ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ ଆମକୁ ଅନ୍ତତଃ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ଅନୁଗ୍ରହ ଦେଖାଇଥିଲେ । ବୟକଟକାରୀଙ୍କଠାରୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅଧିକାର ପାଇନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏମାନେ ଆପଣାକୁ ସେମାନଙ୍କର "ପ୍ରତିନିଧି" ବୋଲି କହିଥିଲେ । ବୟକଟ ଚଳାଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ସହିତ ଏମାନେ ଆଗରୁ କୌଣସି ପରାମର୍ଶ ମଧ୍ୟ କରି ନଥିଲେ । ତଥାପି ସେମାନେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚଳାଇବାରେ ଓ ବେଳେ ବେଳେ ବୟକଟକାରୀଙ୍କ ନାମରେ ନାନା ସମାଧାନରେ ମଧ୍ୟ ପହଞ୍ଚିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । "ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ନେତାମାନେ ବୟକଟ

ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିନେଲେ''—ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ହଠାତ୍ ଏହିପରି ଏକ ଘୋଷଣା ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲେ ଯେ ଅବସ୍ଥା କେଡ଼େ ଗୋଳମାଳିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା, ତାହା ସହଜରେ କଳ୍ପନା କରାଯାଇପାରେ । ହୁଏତ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ଘଟି ପାରିଥାନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ଆଗରୁ ସେମାନଙ୍କର ନାମଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା ଓ ବୟକଟକାରୀମାନେ ସେମାନେ ପ୍ରକୃତ ପ୍ରତିନିଧି ନୁହନ୍ତି ବୋଲି ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଘୋଷଣା କରି ସାରିଥିଲେ । ସେମାନେ କେବଳ ଆପଣା ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ହିଁ କରୁଥିଲେ । ଆପଣାକୁ ଭାରି ବଡ଼ ବୋଲି ଭାବି ଏମାନେ ଭ୍ରମରେ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲେ ବା ବୟକଟକାରୀମାନଙ୍କୁ ଭଣ୍ଡୁରରେ ପକାଇବାକୁ ଜାଣିଶୁଣି ଏକ ଅପଚେଷ୍ଟା କରିବାକୁ ବସିଥିଲେ, ସେ ବିଷୟରେ ମୋର ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ । ଅତି ସୁଖର କଥା, ଯେ ସେମାନଙ୍କର ନାମ ପଦାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହିଁ ସେମାନେ ଘଟଣାକ୍ଷେତ୍ରରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲିଯାଇଥିଲେ ।

ସେମାନେ ବିଦାୟ ନେଇଗଲେ, ବୟକଟର ମଧ୍ୟ ଅବସାନ ହେଲା, ଏବଂ ୧୯୫୭ ମସିହାର ପ୍ରାୟ ବର୍ଷଟାଯାକ ରାଜଦ୍ରୋହ ମକଦ୍ଦମାର ଅଭିଯୁକ୍ତ ମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତିଦିନ କଚେରୀର ହାଜତରେ ଆଣି ରଖାଯିବାକୁ ଲାଗିଲା । ମକଦ୍ଦମା ବଡ଼ ଘୁଷୁରି ଘୁଷୁରି ଚାଲିଥାଏ । ଠିକ୍ ଏହି ସମୟରେ ସବୁଜାତିଙ୍କୁ ନେଇ ଉଇଟ୍‌ୱାଟର୍‌ସ୍‌ରାଣ୍ଡ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିବା ଏକ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଆମେ କେହି ଯୋଗଦେଇ ପାରିନଥିଲୁ । ଅଲିଭର ଟୋମ୍ବୋ ଓ ମୁଁ ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କର ଏକ ଭୋଜୀସଭାରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ଯାଇଥିଲୁ, କିନ୍ତୁ ଏତିକି କରିବା ମଧ୍ୟ ଆଇନସଙ୍ଗତ ହେବ କି ନାହିଁ, ସେହି ବିଷୟରେ ଆମ ଓକିଲମାନେ ଟିକିଏ ଅଡୁଆରେ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲେ । ନାନା ଜାତିର ସୀମା ଓ ଆୟତନକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିବା ଏହି ସର୍ବଜାତି-ସମ୍ମିଳନୀର ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଥିଲା । ରାଜଦ୍ରୋହସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ଗିରଫଗୁଡ଼ିକ ଫଳରେ ଦେଶରେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବା ବିଶେଷ ପରିସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟ ଏହି ପ୍ରଭାବକୁ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲା ବୋଲି ନିଃସନ୍ଦେହ ଭାବରେ କୁହାଯାଇପାରେ । ଅବଶ୍ୟ ଆମକୁ ଗିରଫ କରି ନିଆଯିବାର ପରେପରେ ଜାତିଜାତି ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧ ସମଗ୍ରତଃ ଅଧିକ ଖରାପ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିସର ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଅଭୂତପୂର୍ବ ସଦିଚ୍ଛା ଓ ସଦ୍‌ଭାବ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିଲା । ବିଶପ୍ ରିଭ୍‌ସ୍ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ପୁଣିଥରେ ସଂଗଠକମାନଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ଜୁନମାସ ୨୬ ତାରିଖରେ ଶ୍ରମିକମାନେ ଦିନକ ସକାଶେ କାମକୁ ନଯାଇ ଆପଣା ଘରେ ରହିଥିଲେ । ଏହି ପ୍ରଦର୍ଶନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଫଳ ହୋଇଥିଲା । ଏହାର ବେଶ୍ କିଛିଦିନ ପରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗୁରୁତର ରାଜଦ୍ରୋହର ଅପରାଧରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ କରାଯାଇ ବିଚାର ଲାଗି ତଲବ କରାଗଲା । ଅବଶ୍ୟ ଏହାପରେ ଆମଭିତରୁ ପଞ୍ଚଷଠି ଜଣକୁ ଖଲାସ କରିଦିଆଗଲା । କେଉଁ ନୀତି ବା ମାନଦଣ୍ଡ ଅନୁସାରେ ଯେ ଏମାନେ ଖଲାସ ହୋଇ ଆସିଲେ ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ବିଚାରର

ଆବହ ମଧଦେଇ ଯିବାକୁ ବାଧ ହେଲେ, ସେକଥା ଆଜିମଧ କେହି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରି କହି ପାରିବେନାହିଁ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ମୋତେ ଖଲାସ କରି ଦିଆଯାଇଥିଲେ ମଧ ମୋର ଅନୁଷ୍ଠାନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ ଅଣାଯାଇ ତାହାର ବିଚାର କରାଯାଉଥିଲା । ଆଜି ଚାରିବର୍ଷ ପରେ ମୁଁ ଏହିକଥା ଲେଖିଲାବେଳେ ମଧ ଠିକ୍ ସେହି ସ୍ଥିତି ବଳବତ୍ତର ରହିଚି । ଗତ ଚାରିବର୍ଷ ହେଲା ପ୍ରାୟ ଶହେଜଣ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ମନ୍ଥର ଗତିରେ ଯାଉଥିବା ଏହି ବିଚାରର ଦାଉ ସହିବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି । ରାଜଦ୍ରୋହ ମକଦ୍ଦମା ଲଢ଼ିବାଲାଗି ସେହି ବଦାନ୍ୟ ପାଣ୍ଠିଟି ସଂଗୃହୀତ ହୋଇନଥିଲେ ଆଜି ସେମାନେ କିପରି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ରହିଥାନ୍ତେ ଓ ସେମାନଙ୍କୁ କିଏ ଆଜିଯାଏ ସ୍ମରଣ ରଖିଥାନ୍ତା ?

୧୯୫୭ ମସିହାର ବର୍ଷଟାଯାକ କଚେରୀର ହାଜତଘରେ ଆମକୁ ଶୁଷ୍କ ନୀରସ ସମୟର ବିରକ୍ତି ସହି ସହି ସନ୍ତପ୍ତ ହେବାକୁ ପଡୁଥିଲେ ମଧ ସମଗ୍ରତଃ ଦେଶର ପରିସ୍ଥିତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେକଥା କଦାପି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଦେଶଟାସାରା ଏକ ନୂତନ ଉନ୍ମାଦନାରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଥିଲା, ଏବଂ ଆମର ପ୍ରତିରୋଧ-ସଂଗ୍ରାମ ଏକ ନୂତନ ଜନସଂଗ୍ରାମରେ ପରିଣତ ହେବାକୁ ଯାଉଥିଲା । ବୟକଟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେକ ଘଟଣାରୁ ଆମେ ଏହାର ପ୍ରମାଣ ପାଇଥିଲୁ । ଆଗରୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଯୋଜନା କରାନଯାଇ ଯେ ବୟକଟ-ଆନ୍ଦୋଳନଟି ସଫଳ ଭାବରେ ଚାଲିପାରିଲା, ଏହାକୁ ହିଁ ମୁଁ ଏହି ଘଟଣାଟିର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା ବୋଲି କହିବି । ଏହାଛଡ଼ା ପ୍ରଧାନତଃ କ୍ଷେତ୍ରଉପରେ ହିଁ ଆନ୍ଦୋଳନଟିର କଳ୍ପନା ହୋଇଥିଲା ଓ ପରିଚାଳନା ମଧ ହୋଇଥିଲା । ବାହାରୁ ଏହା ଏତେବେଶୀ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ହୁଏତ ମନେ ନହେଲେ ହେଁ ଏହାକୁ ହିଁ ମୁଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ମହତ୍ତ୍ୱ ଦେବି । କାରଣ କୌଣସି ସମସ୍ୟା ଆସି ପହଞ୍ଚିଲାବେଳେ 'ନେତାମାନଙ୍କୁ ପଚାରିବା''ର ପ୍ରବୃତ୍ତି ଯେପରି ଆଗରୁ ଅତି ପରମ୍ପରାଗତ ଭାବରେ ଆମର ଅଭ୍ୟାସରେ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲା । ଏହି ବିଷୟରେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ କଂଗ୍ରେସ-ନେତୃତ୍ୱର ପରାମର୍ଶ ଲୋଡ଼ିଥିବା କଂଗ୍ରେସଶାଖାଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ ଅନେକଥର ଭର୍ତ୍ସନା କରି କହିଚି : ''ତୁମ ଆପଣା ଅଞ୍ଚଳ ଅପେକ୍ଷା ଏଠି କେନ୍ଦ୍ରରେ ଅଧିକ ବୁଦ୍ଧି ବା ବିଜ୍ଞତା ରହିଚି ବୋଲି ତୁମେ କାହିଁକି ଭାବୁଚ ? ତୁମେ ଆପେ ତୁମର ସ୍ଥାନୀୟ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକର । ସେଗୁଡ଼ିକ ଆପଣା ଶକ୍ତିକୁ ବଳି ନଗଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାହାରୁ କୌଣସି ସାହାଯ୍ୟ ପାଇବାଲାଗି ଧାଇଁଆସିବା ଆଦୌ ଉଚିତ ନୁହେଁ ।'' ଏହି ବୟକଟ-ଆନ୍ଦୋଳନ ବେଳେ ଘଟଣାସ୍ଥଳରୁ ହିଁ ସୁଯୋଗ୍ୟ ନେତାମାନେ ବାହାରି ଆସିଥିଲେ ଓ ଆପଣା ଉଦ୍ୟମରୁ ହିଁ ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାର ଉପାୟମାନ ଅବଲମ୍ବନ କରିପାରିଥିଲେ,— ଏହା ହିଁ ଆମ ଭିତରେ ଏକ ନୂତନ ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା ।

ନାନା ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଓ ମତବାଦର ନାନା ଲୋକ ''ରକ୍ଷଣଶୀଳ'' ଓ ''ପ୍ରଗତିଶୀଳ'' ଉଭୟ ପକ୍ଷ ଯେ ଏକ ସାଧାରଣ ସଙ୍କଟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାଲାଗି ଆପଣା ଆପଣାର ପାର୍ଥକ୍ୟ ଭୁଲି ପରସ୍ପର ସହିତ ସହଯୋଗ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ବାହାରିଥିଲେ, ଏହାକୁ ମୁଁ ବୟକଟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଆଉଏକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଘଟଣା ବୋଲି କହିବି ।

ଏହି ବୟକଟ ଆନ୍ଦୋଳନ ହିଁ ଦେଶର ଆହୁରି ଅନେକାନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ବାସ୍ତବ ପରିସ୍ଥିତି ବିଷୟରେ ପରିଚିତ ଓ ସଚେତନ କରାଇ ଦେଇଥିଲା । କେତେକ ଗୋରାଲୋକ ଆମପ୍ରତି କିପରି ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ତାତ୍ତ୍ୱିକ ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇଥାନ୍ତି, ଏହି ବାସ୍ତବ ସ୍ଥିତି ବିଷୟରେ ମଧ ଆମେ ସଚେତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲୁ । ମଟରଭଡ଼ା ଓ ମଜୁରିର ସମସ୍ୟାନେଇ ବାତରବରଣ ଗରମ ଥିଲାବେଳେ କେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନେକ ଗୋରାଲୋକ ମଧ ''ବେତନ ବଢ଼ାଅ'', ''ବେତନ ବଢ଼ାଅ'' ବୋଲି ପାଟି କରୁଥିଲେ । ଆମକୁ ଚୁପ୍ କରିବାଲାଗି ଓ ସେମାନଙ୍କର ବିବେକକୁ ବୋଧ ଦେବାଲାଗି କାଁ ଭାଁ ଏଠିସେଠି କେତେକ ବେତନରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ବୃଦ୍ଧି ମଧ ହୋଇଥିଲା । ସଂଗ୍ରାମର ଗରମାଗରମ ସମୟରେ ହେଉଥିବା ପାଟିତୁଣ୍ଡ କ୍ରମେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯିବାପରେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ବେତନସମସ୍ୟାଟିକୁ ମଧ ଫାଇଲ୍ ଭିତରେ ବନ୍ଦ କରି ରଖିଦିଆଗଲା । ଏହି ବିଷୟରେ ଆଉ କୌଣସି ସମସ୍ୟା ନାହିଁ ବୋଲି କେତେକ ଗୋରାଲୋକେ ବିଚାର ମଧ କରୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଖବରକାଗଜଗୁଡ଼ିକ ଶତକରା ଓ ସମଗ୍ର ବେତନବୃଦ୍ଧିର ଦୁଆ ଦେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସପ୍ତାହକର ମଜୁରି ତିରିଶି ଶିଲିଙ୍ଗ୍‌କୁ ୧୦% ବଢ଼ାଇଦେଲେ ଯେ ମୋଟେ ତିନି ଶିଲିଙ୍ଗ୍ ଅଧିକ ମଜୁରି ମିଳେ, ସେକଥା ସେମାନେ ପାଠକମାନଙ୍କୁ କ୍ୱଚିତ୍ କହିଥାନ୍ତି । ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିବା ସମଗ୍ର ମଜୁରିରୁ ଜଣକ ଭାଗରେ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ପଡୁଚି, ସେମାନେ ସେକଥା ବିଷୟରେ ପ୍ରାୟ କିଛିହେଲେ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଫଳତଃ ଗୋରାମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥାରେ ଅନେକ ଉନ୍ନତି ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଯେଉଁ ତିମିରକୁ ସେହି ତିମିରରେ ପଡ଼ିରହନ୍ତି । ଏବଂ କୌଣସି ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଏଥିରେ ଅସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶ କଲେ ତାହାକୁ ଅକୃତଜ୍ଞତା ବୋଲି କୁହାଯାଉଚି । ଗତ ସତେଇଶ ବା ତା'ଠାରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ବର୍ଷ ହେଲା ବିଶେଷଜ୍ଞମାନଙ୍କର ସକଳ ପରିସଂଖ୍ୟାନ କେବଳ ଗୋରାମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥାର ହିସାବ ହିଁ କରିଚି । ଜୀବନ-ନିର୍ବାହର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ଆମର ଭାଗ୍ୟରେ କୌଣସି ଉନ୍ନତି ହୋଇନାହିଁ । କଳାମାନଙ୍କୁ କମ୍ ବେତନ ଦେବାର ନୀତିକୁ ସରକାର ମଧ ସମର୍ଥନ କରୁଚନ୍ତି, ଏକଥା ଜାଣିଥିବାରୁ ମାଲିକମାନେ ମଧ ଜବର ହୋଇ ବସିଚନ୍ତି ।

ବୟକଟ ଅଞ୍ଚଳର ବାହାରେ ମଧ ପ୍ରତିରୋଧ-ଆକାଙ୍କ୍ଷା କ୍ରମେ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥିଲା । ବାନ୍ଟୁ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଆଇନ୍‌କୁ ସମସ୍ତେ ମାନିଯାଆନ୍ତୁ ବୋଲି ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍‌ଙ୍କର ସରକାରୀ ଆଫ୍ରିକା-ବିଭାଗ ଯେଉଁ ଆଶା କରି ବସିଥିଲା, ସେହି ଆଶା ଅନୁସାରେ ଆଦୌ ଫଳ ଫଳିଲା

ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ଉଦ୍ୟମ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବରଂ କ୍ରମେ ବିରୋଧ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଲା ଏବଂ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ମାନଙ୍କରେ ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ ଅବସ୍ଥାମାନ ସୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟ କରିଥିଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ରକ୍ତପାତ, ଜୀବନହାନିର ଆଶଙ୍କା ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ପ୍ରିଟୋରିଆଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଏକ ବିରାଟ ପ୍ରତିବାଦ-ପ୍ରଦର୍ଶନରେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ମହିଳାମାନେ ସରକାରଙ୍କୁ ଖୋଲାଖୋଲି ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲେ ଯେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ସହିତ ଅନୁମତିପତ୍ର-ବିଷୟକ ଅସମର୍ଥତାକୁ ମାନିନେବାଲାଗି ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ । ୧୯୫୭ ମସିହାରେ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ କଳାମାନଙ୍କର ସୁମାରି ହୋଇ ରହୁଥିବା ସରକାରୀ କେନ୍ଦ୍ରମାନଙ୍କରେ ନାନା ଅଶାନ୍ତି ଓ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଉପୁଜିଥିଲା । ପଶ୍ଚିମ ଟ୍ରାନ୍ସଭାଲ୍ ଅଞ୍ଚଳରେ ପୋଲିସ୍‌ର ଗୁଳି ଖାଇ ମଣିଷ ମଲେ । ଲିକ୍‌ଟେନ୍‌ବର୍ଗ୍ ଓ ଜିରଷ୍ଟ୍‌ରେ ମଧ୍ୟ ଏହାହିଁ ଘଟିଲା । ସବୁ ଥର ପରି ଏଥର ମଧ୍ୟ କେବଳ କଳାଲୋକେ ହିଁ ମଲେ ।

ସରକାର ବା ଗୋରାସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ତରଫରୁ ଆମର ଅବସ୍ଥାକୁ ସୁଧାରିବା ଲାଗି କଦାପି କିଛି କରାଯିବ ନାହିଁ, କ୍ରମେ ଏହି କଥା ହିଁ ଆମ ଆଗରେ ବଡ଼ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ବୋଲି ମୋର ମନେହେଉଚି । ଆପଣାଛାଏଁ ଯେ ଦିନେ ଗୋରାମାନଙ୍କର ହୃଦୟ-ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଯିବ, ଅବସ୍ଥାର ଏହି ସୀମାକୁ ଆସି ଆମର ସକଳ ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ ତୁଟିଗଲା । ଆମ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲାବେଳେ ଗୋରା ମାଲିକମାନେ ଯେ କେବେ କୌଣସି ନୀତି ବା ଆଦର୍ଶପ୍ରତି କୌଣସିପ୍ରକାର ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବେ, ଏଣିକି ଏପରି ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଲେ କେବଳ ଆମରି ନିର୍ବୋଧତା ହିଁ ପ୍ରମାଣିତ ହେବ ବୋଲି ଆମର ବୟକଟ-ଆନ୍ଦୋଳନ ଆମକୁ ଦେଖାଇ ଦେଇଥିଲା । ମଫସଲରେ ଘଟୁଥିବା ଘଟଣାମାନଙ୍କରୁ ମଧ୍ୟ ସରକାର ଅତି ନିର୍ମମ ଭାବରେ ଯେକୌଣସି ଉପାୟରେ ସକଳପ୍ରକାର ଆପତ୍ତିଜନକ ଆଇନ୍‌କୁ ଆମଉପରେ ଜାରି କରିବାଲାଗି ଆଣ୍ଠୁ ଧରି ବସିଚନ୍ତି ବୋଲି ପ୍ରମାଣ ମିଳିଥିଲା । ହୁଏତ ଆମରି ନିର୍ବୋଧତା ସକାଶେ ହିଁ ଆମେ କଦାପି ଗୋରାମାନଙ୍କ ଉପରୁ ଆମର ସବୁ ଆଶା ହରାଇ ବସିନାହୁଁ । ତଥାପି ମୁଁ ଅନୁମାନ କରୁଚି ଯେ ୧୯୫୭ ମସିହା ପରେ ଗୋରାମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆମର ଆଉ ପ୍ରାୟ କୌଣସି ସମୀଚୀନ ଭରସା ରହିଲାନାହିଁ ।

ଏହି ବିଷୟରେ ମୁଁ ଏଠାରେ ଆଉଗୋଟିଏ କଥା କହି ରଖିବାକୁ ଚାହୁଚି । ଗୋରାସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଅଧିକାଂଶ ଲୋକେ ସେମାନଙ୍କର ମାର୍ଗ ବଦଳାଇବେ ବୋଲି ଯେତିକି ଯେତିକି ଅସମ୍ଭବ ବୋଲି ମନେହେଲା, ଅନେକ ଗୋରାଲୋକ ଆମକୁ କେବଳ କଥାରେ ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଉଚନ୍ତି ବୋଲି ଆମେ ଯେତିକି ଯେତିକି ଜାଣିଲୁ, ଅତି କମ୍‌ସଂଖ୍ୟକ ଗୋରାଲୋକେ ତଥାପି ବଡ଼ ନିଷ୍ପାପର ଭାବରେ ଆମର ପରିସ୍ଥିତିକୁ ବୁଝିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଚନ୍ତି ବୋଲି ମଧ୍ୟ ଆମେ ସୂଚନା ପାଇଥିଲୁ । ତେଣୁ ଆମର ପ୍ରତିରୋଧ ଦୃଢ଼ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଓ ପ୍ରଭୁତ୍ୱବାଦୀ କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ଅଧିକାଂଶ ଗୋରାଲୋକେ ଯିବାକୁ ଲାଗିବା

ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷରେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଓ ଅପର ପକ୍ଷରେ ପ୍ରଭୁଜାତିର ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ମାନୁନଥିବା ଗୋରାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ ଓ ସଦ୍‌ଭାବ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ମୁଁ ଭାବୁଛି ଯେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରାମାନଙ୍କ ଲାଗି ଆପଣାର ମାର୍ଗ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ଲାଗି ସବୁବେଳେ ସ୍ୱାଧୀନତା ରହିଛି । ଯେଉଁମାନେ ଟିକିଏ ବୁଝି ବିଚାରି ଏହି ମାର୍ଗ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଏକ ନୂତନ ପୃଥିବୀ ଲାଗି ଆପଣାର ଦ୍ୱାର ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରି ରଖୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଥରେ ସୁଦ୍ଧା ଆପଣାର ସମୂହ ଭିତରୁ ବାହାରି ସାର୍ବଜନୀନ ମନୁଷ୍ୟତାର ମାର୍ଗରେ ଯିବାକୁ ସ୍ଥିର କରିପାରିଲେ, ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସୋପାନଗୁଡ଼ିକରେ ପହଞ୍ଚିବା ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି କଦାପି କଷ୍ଟକର ହେବନାହିଁ । ଏବଂ ପୁଣି ଆପଣା ଇଚ୍ଛାରେ ପଛକୁ ପହୁଣ୍ଡ ପକାଇବାର ମୀମାଂସା ନକଲାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ ବର୍ବରତା ଓ ମଣିଷହତ୍ୟା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଚାଲିଥିବା ସଂଗ୍ରାମଟି ସହିତ ଆପଣାକୁ ଦିନକୁଦିନ ଅଧିକ ସମ୍ବନ୍ଧିତ କରିଦେବାରେ ଲାଗିଥିବେ ।

ତେଣୁ କଚେରୀର ହାଜତ ଓ ମକଦ୍ଦମାର ପ୍ରସ୍ତୁତିମୂଳକ ଜେରାର ଅଭିଜ୍ଞତାଗୁଡ଼ିକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ୧୯୫୭ ମସିହାଟିକୁ ମୁଁ କଦାପି ଏକ ନୀରସ ଓ ବୈଚିତ୍ର୍ୟହୀନ ବର୍ଷ ବୋଲି କହିବିନାହିଁ । ବରଂ ଏହି ବର୍ଷଟିରେ ହିଁ ଦୁଇପ୍ରକାର ବିରୋଧୀ ଜୀବନାଦର୍ଶ ଓ ଶାସନପଦ୍ଧତିର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଥିବା ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଦୁଇ ପକ୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ବ୍ୟବଧାନ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଓ ପ୍ରଶସ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ସମ୍ଭବତଃ ଏହି ବର୍ଷ ହିଁ ବାହାରର ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟ ଆମ ଦେଶର ଏହି ଦୁଇଟି ପ୍ରବୃତ୍ତି ବିଷୟରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ପରିଚୟ ପାଇଥିଲା । ଆମ ଦେଶର ଗତିଶୀଳ ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲା ଓ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରେ ବିକ୍ଷେପ ଘଟିବାରେ ମୁଁ କୌଣସି ଶୀଘ୍ର ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି ବୋଲି ଦେଖିପାରୁନାହିଁ । କାରଣ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷ ଗୁଡ଼ିକରେ ଦେଶର ଅବସ୍ଥାରେ ଶାନ୍ତି ପଡ଼ିଯିବ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ମୋର ମନେହେଉନାହିଁ । ଆମର ଏହି ପ୍ରତିରୋଧ-ସଂଗ୍ରାମ ଉପରେ ସକଳ ପୃଥିବୀର ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିବା ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ଅବଶ୍ୟ ସରକାରଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ଯେ ଅବଶିଷ୍ଟ ପୃଥିବୀ ସେମାନଙ୍କର ଦୁର୍ନୀତିଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ଚିରକାଳ ଆଖି ବୁଜି ରହିଥାଉ ଓ କୌଣସି ପ୍ରକାର ପ୍ରଶ୍ନ ନକରି ସେହିମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱାଧିକାରକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଉ । ସରକାର ଇଚ୍ଛା କରୁଛନ୍ତି ଯେ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶମାନେ ଅତି ସମ୍ଭ୍ରମର ସହିତ ପାରମ୍ପରିକ ବିଧି ରକ୍ଷାକରି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଆପଣାର ମୂଳଧନ ଖଟାଉଥାଆନ୍ତୁ ଏବଂ ଆମ ପେଟକୁ ଅପୂରା ରଖି ଆମରି ପରିଶ୍ରମରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉଥିବା ଦକ୍ଷିଣଆଫ୍ରିକାର ଦ୍ରବ୍ୟମାନ କିଣିନେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତୁ ।

୧୯୫୮ ମସିହା ଆରମ୍ଭ ହେବାବେଳକୁ ଆମେ କେତେଜଣ ରାଜଦ୍ରୋହ ମକଦ୍ଦମାରୁ ଖଲାସ ହୋଇ ସାରିଥାଉ । ସେତିକିବେଳେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରାମାନେ ଆଉଥରେ ଭୋଟ ଦେବାକୁ ଯାଉଥାନ୍ତି । ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ଏକ ବିବୃତ୍ତି ଦେଇ ମୁଁ ଘୋଷଣା କରି କହିଥିଲି ଯେ

ଏହି ନିର୍ବାଚନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉଦାସୀନ ହୋଇ ବସିରହିଲେ ଆମେ ଭାରି ଭୁଲ କରିବସିବା । ଏକଥା ଅବଶ୍ୟ ସତ ଯେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର କୌଣସି ଭୋଟ-ଅଧିକାର ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହି ଗୋରା ଭୋଟଦାତାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆମ କଳାଲୋକଙ୍କର ଅତୀତ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏବଂ ସମଗ୍ର ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଆସନ୍ନ ଭବିଷ୍ୟତର ନିଷ୍ପତ୍ତି ହୋଇ ଆସୁଚି । ମୁଁ ଭାବିଲି ଯେ ଏହି ନିର୍ବାଚନ ସମୟରେ ହିଁ ଭୋଟଦାତାର ଫୁଟ୍‌ବଲ୍ ଆପଣାଭିତରେ ଜୀବନ ଅଛି ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିଦେଇ ପାରିବ । ଅବଶ୍ୟ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ତରଫରୁ କୌଣସି ଭାଷଣ ବା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଭୋଟଫଳରେ କୌଣସି ପ୍ରଭାବ ପକାଇପାରିବ ବୋଲି ମୁଁ ଭାବୁନଥିଲି । କଳାମାନେ ରାଜନୀତିକ ବ୍ୟାପାରରେ କୌଣସିପ୍ରକାର ତତ୍ପରତା ଦେଖାଇଲେ ଇଉନାଇଟେଡ୍ ପାର୍ଟିର ପ୍ରାପ୍ୟ ଅନେକ ଭୋଟ ଜାତୀୟବାଦୀମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଢଳିପଡ଼ିବାର ହୁଏତ ଅନେକ ଆଶଙ୍କା ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଇଉନାଇଟେଡ୍ ପାର୍ଟିର ଜୟଲାଭ ମଧ୍ୟ ଆମ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର କୌଣସି ଅଙ୍ଗ ନଥିଲା । ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ଯେ ଆମକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିଷ୍ପେଷିତ କରି ରଖିବାର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ଯୋଜନାମାନ ଧରି ଗୋରାଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ରାଜନୀତିକ ଦଳ ଭୋଟର୍‌ମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଲୁବ୍ଧ କରିବାରେ ରତ ଥିଲାବେଳେ କଳାମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ସ୍ୱର ଅବଶ୍ୟ ଶୁଣାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆମ ନିଜର ପ୍ରକୃତରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଅଭିଳାଷମାନ ରହିଥିଲାବେଳେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ନାନାଭାବେ ବିକୃତ କରି ପ୍ରଚାର କରିବାଲାଗି ଗୋରାମାନଙ୍କୁ ବାଟ ଛାଡ଼ିଦେବାଟା ଆଦୌ ଚତୁରତାର କାର୍ଯ୍ୟ ହେବନାହିଁ । ଗୋରାସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଦେଶର ବାସ୍ତବ ପରିସ୍ଥିତି ବିଷୟରେ ଆପଣାର ଅଜ୍ଞତା ଦେଖାଉଚନ୍ତି ବୋଲି ସେଥିଲାଗି ଆମକୁ ଯେ ଦୋଷ ଦିଆଯାଇ ପାରିବନାହିଁ, ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଏକଥା ଦର୍ଶାଇଦେବାକୁ ମୁଁ ସବୁଦିନ ମୋର ଲକ୍ଷ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରିଆସିଚି ।

ମୋର ଏହି ବିବୃତିଟି ଫଳରେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ସଂଗଠନମାନେ ଆମର ପ୍ରତିରୋଧ-ସଂଗ୍ରାମ ନିର୍ବାଚନ ବିଷୟରେ କଦାପି ଉଦାସୀନ ହୋଇ ରହିବନାହିଁ ବୋଲି ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ନାନା କାରଣରୁ ଏଥର ଆମେ ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ବା ଲୋକମହାସଭା ପରି କୌଣସି ବଡ଼ ଧରଣର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗ୍ରହଣ କରିନଥିଲୁ । କେବଳ ଜୋହାନେସ୍‌ବୁର୍ଗ୍‌ଠାରେ ଏକ ବିରାଟ କର୍ମୀସମ୍ମିଳନୀ ବସିଥିଲା ଏବଂ ନିର୍ବାଚନ ଦିନମାନଙ୍କରେ ଆମେ କେହି କାମକୁ ନଯାଇ ଯେଝାଯେଝା ଘରେ ରହିବୁ ବୋଲି ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିଲା । କେବଳ ଦୁଇଟି ଦାବୀର ଘୋଷଣା କରାଯାଇ ଏହି ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଅଭିଯାନ ଚାଲିବ ବୋଲି ଠିକ୍ ହେଲା । ଗୋଟିଏ ଦାବୀ ହେଉଚି : ''ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ଗାଦୀ ଛାଡ଼ନ୍ତୁ !'' ଦ୍ୱିତୀୟ ଦାବୀଟି ହେଉଚି : ''ଆମକୁ ଦିନକୁ ଗୋଟିଏ ପାଉଣ୍ଡ (କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଧନ୍ଦାରେ ବିଧିବଦ୍ଧ ଶିକ୍ଷାପ୍ରାପ୍ତ ନହୋଇଥିବା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ) ମଜୁରି ମିଳୁ ।'' ଦ୍ୱିତୀୟ ଦାବୀଟି ସହିତ ଆମର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ରହିଥିବାରୁ ସେଇଟି ସମସ୍ତଙ୍କର ହୃଦୟକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରିଥିଲା । ପ୍ରଥମ ଦାବୀଟି ଦ୍ୱାରା

ଇଉନାଇଟେଡ୍ ପାର୍ଟି ପ୍ରତି କୌଣସି ସମର୍ଥନ ଜଣାଇବାକୁ ଆମର କୌଣସି ଇଚ୍ଛା ନଥିଲା । କାରଣ ଏହି ପାର୍ଟି ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହାର ଅନୁସୃତ ନୀତିଦ୍ୱାରା ଦେଶରେ କେବଳ ଜାତୀୟବାଦୀଙ୍କର ପଦାଙ୍କ ହିଁ ଅନୁସରଣ କରୁଚି । ତେଣୁ ଏହି ପାର୍ଟିକୁ ଜିତାଇବାଲାଗି ଆମେ କାହିଁକି ବୃଥା ଆମର ଶକ୍ତିର ଅପଚୟ କରିବାକୁ ଯାଇଥାନ୍ତୁ ?

ଆମ ଯୋଜନାର ଗନ୍ଧ ପାଇ ସରକାର ପ୍ରତିଶୋଧମୂଳକ ବ୍ୟବସ୍ଥାମାନ କରିବାକୁ ସଜ୍ଜ ହେଲେ । ଫେବ୍ରୁଆରୀ ମାସର ଶେଷବେଳକୁ ଡାକ୍ତର ଫିଅରଭୂର୍ଡ୍ ଏକ ବିଶେଷ ଘୋଷଣା ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ ଓ ତାହାକୁ ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଜେନେରାଲଙ୍କର ଦସ୍ତଖତ ଲାଗି ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଥିଲେ । ସରକାରୀ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ହିସାବରେ ସେତେବେଳେ ସେ ଆସନ୍ନ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ନିର୍ବାଚନ ଉପରେ ଆଖି ରଖିଥାନ୍ତି, ତେଣେ ବିଶେଷତଃ ଜୀରଷ୍ଟ୍ ଓ ସେଖୁଖୁନିଲାଣ୍ଡ୍ ଅଞ୍ଚଳରେ ତାଙ୍କ ବିଭାଗଟିର ବିରୁଦ୍ଧରେ କୁହୁଳି ଉଠୁଥିବା ଅସନ୍ତୋଷ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଆଖି ରଖିଥାନ୍ତି । ଏହି ନୂତନ ଘୋଷଣା ଦ୍ୱାରା ସେ ଆପଣାର ପ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ରାଜ୍ୟର ସମଗ୍ର ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସକୁ ଏକ ନିଷିଦ୍ଧ ଅନୁଷ୍ଠାନ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିବାର କ୍ଷମତା ପାଉଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତିନୋଟି ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହି ନିଷେଧାଜ୍ଞା ଜାରି କରିଦେଲେ । ତା'ପରେ ସେ ଆପଣାର ଏହି ନୂତନ କାର୍ଯ୍ୟଟି ପ୍ରତି ଆପଣା ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଆପଣାଠାରୁ ବୟୋଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଅନ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଅନୁକରଣ କରିବାଲାଗି ସାଧାରଣ ଭାବରେ ଆହ୍ୱାନ କରିଥିଲେ । ଗୋଟାଏ ରାଜ୍ୟର ବିଚାରବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ଏହା କରିଥିଲେ, ଏବଂ ଏହାଫଳରେ ସହର ତଥା ମଫସଲରେ ନଅଜଣ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଏକତ୍ର ସମବେତ ହେବାକୁ ବେଆଇନ୍ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ଦିଆଗଲା ।

ଆଗାମୀ ନିର୍ବାଚନବେଳେ ଆମେ ଯାହାସବୁ କରିବାକୁ ବିଚାର କରିଚୁ, ସେକଥା ଜଣାପଡ଼ିଲା ପରେ ଗୋରା ଖବରକାଗଜ ଓ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦଳର ଗୋରା ରାଜନୀତିଜ୍ଞମାନେ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ଏଡ଼େ ଆଡ଼ମ୍ବର ସତ୍ତ୍ୱେ ଆମର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମଧ୍ୟ ଫସରଫାଟି ଗଲା । ଆମ ସଂଗଠନ-ସାମର୍ଥ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଆମେ କଦାପି ଆପଣାର ଶକ୍ତିର କଳନା କରିନାହୁଁ । ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ସେଥିଲାଗି ସଂଗଠନର ମୂଲ୍ୟକୁ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ଊଣା କରିଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯେତେ ଯାହା କୁହାଗଲେ ମଧ୍ୟ କାମକୁ ନଯାଇ ଘରେ ବସି ରହିବାର ଆମ ପ୍ରସ୍ତାବିତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଟି ବିଫଳ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ବୋଲି ହିଁ କହିବାକୁ ହେବ ।

ଏହି ବିଫଳତା ପଛରେ ରହିଥିବା କାରଣଗୁଡ଼ିକୁ ଜାଣିବା ଆଦୌ କଷ୍ଟକର ହେବନାହିଁ । ପ୍ରଥମ କାରଣ ହେଉଚି ଯେ କାମକୁ ନଯିବାର ଏହି ଯୋଜନାଟି ଦୁଇ ଚଉକୀ ଉପରେ ଗୋଡ଼ଦେଇ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । କଂଗ୍ରେସର ସାଧାରଣ ନୀତିକୁ ସମର୍ଥନ କରୁଥିବା ସ୍ଥାନୀୟ

ଶ୍ରମିକଗୋଷ୍ଠୀମାନେ ହିଁ ପ୍ରଧାନତଃ ଏହି ଯୋଜନାର ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିଥିଲେ । ଫଳତଃ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବାଲାଗି ଏକାବେଳେକେ ଅନେକ ଲୋକ ବାହାରିପଡ଼ିଲେ, ଏବଂ ଗୋରା ଖବରକାଗଜମାନଙ୍କରେ ବାହାରୁଥିବା ନାନା ସଂଶୟୋଦ୍ଦୀପକ ବିବୃତ୍ତି ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଅନେକ ସମୟରେ ବଣା କରି ପକାଉଥିଲା । ଏହିସବୁ ବିବୃତ୍ତି ପ୍ରକୃତରେ କିଏ ଦେଉଚି, ଏ ବିଷୟରେ ସେମାନେ ବଡ଼ ସନ୍ଦେହରେ ପଡ଼ିଯାଉଥିଲେ । ଡର୍‌ବାନ୍‌କୁ ଏହାର ଏକ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ । ନିର୍ଦ୍ଦେଶଗୁଡ଼ିକ ବଡ଼ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ବୋଲି ମନେହେଉଥିଲା ଓ କେଉଁମାନେ ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଉଚନ୍ତି, ସେ ବିଷୟରେ ମଧ କୌଣସି ସ୍ପଷ୍ଟତା ନଥିଲା । ପରିଶେଷରେ ମୁଁ ଓ ଡାକ୍ତର ନାଇକର୍ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀର ପ୍ରଚାର କରିଥିଲୁ ଓ ସେତେବେଳେ ଯାଇ ଆମ ଲୋକେ କହିଲେ : "ଏତେବେଳେ ଯାଇ ଆମକୁ ଲୁଥୁଲି ଓ ଡାକ୍ର ନାଇକର୍‌ଙ୍କର କଥା ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଲା ।"

ସ୍ଥାନୀୟ ଶ୍ରମିକ-ସଂଗଠନଗୁଡ଼ିକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ କଂଗ୍ରେସ ମଧ ସବୁବେଳେ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱରରେ ଆପଣାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରଚାର କରୁନଥିଲା, ଏବଂ ଏହି କାରଣରୁ ଅବସ୍ଥା ଆହୁରି ଅଧିକ ଗୋଳମାଳିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ଘଟିଥିବା ଘଟଣାଟିକୁ ମୁଁ ଠିକେଠିକେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଯାଉଚି । ଅନେକଦିନରୁ କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ସମଗ୍ର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଅପର ପାଖରେ ଆଫ୍ରିକାନିଷ୍ଟ୍ ବୋଲି ଗୋଟାଏ ଦଳ ମଧରେ ସଂଘର୍ଷ ଲାଗି ରହିଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଏହା କଦାପି ଏକ ଅତିବଡ଼ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରିନଥାନ୍ତା, କାରଣ କଂଗ୍ରେସ କଦାପି ଏହାର ଅନୁଗାମୀମାନଙ୍କ ଠାରୁ ପ୍ରତିରୋଧ-ସଂଗ୍ରାମ ବିଷୟରେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣର ଦାବୀ ମଧ କରୁନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏହି ଦୁଇ ଦଳଭିତରେ ଥିବା ବ୍ୟବଧାନ କ୍ରମେ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥିଲା । କଂଗ୍ରେସର ଅଧିବେଶନମାନଙ୍କରେ ହେଉଥିବା ବିଧିବଦ୍ଧ ଚର୍ଚ୍ଚାଲୋଚନାରେ ଆଫ୍ରିକାନିଷ୍ଟ୍‌ମାନେ ଆପଣାର ଭିନ୍ନ ମତବାଦଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଲୋଚନା କରୁନଥିଲେ ଏବଂ ଆପଣାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମତକୁ ସେମାନେ କଦାପି ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଠ ଭୋଟଲାଗି ମଧ ଉପସ୍ଥାପିତ କରୁନଥିଲେ । ଏବଂ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟବଶତଃ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନର ସମୟରେ ହିଁ ସେମାନେ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଭିତରୁ ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ଅନୁଷ୍ଠାନର ବାହାରେ ରହିଲାପରି (ସତେଯେପରି ଏପରି କରିବାଲାଗି ସେମାନଙ୍କର ଏକ ଅଧିକାର ମଧ ରହିଥିଲା ।) କଂଗ୍ରେସର ନୀତିକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଏହି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ମଧ ଆମ ଲୋକଙ୍କୁ ବଡ଼ ବିଷମ ଅବସ୍ଥାରେ ପକାଇଦେଲା ଏବଂ ଗୋରା ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ ଏହାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ମଧ ନେଇଥିଲେ ।

କାମକୁ ନଯିବାର ପ୍ରସ୍ତାବିତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଟି ବିଫଳ ହୋଇଥାଉ ବା ନହୋଇଥାଉ ପଛକେ (ଏହା ଏକାବେଳେକେ ଭଣ୍ଡୁର ହୋଇଯାଇଥିଲା ବୋଲି କଦାପି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ ।) ନିର୍ବାଚନପୂର୍ବରୁ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ମଧରେ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଥିବା ଉତ୍ତେଜନାଦ୍ୱାରା

ତଥାପି ଭୋଟ ଦେବାକୁ ଯାଉଥିବା ଲୋକମାନେ ଆମର କେତେକ ଦାବୀକୁ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଥିଲେ । କେତେକ ଗୋରା ତ କ୍ରୋଧରେ ଗର୍ଜନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସଂଗଠନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ ଆମର ବିଫଳତାକୁ ଅବଶ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରିବି, କିନ୍ତୁ ଆମର ପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଫଳ ନଫଳିଥିଲେ ମଧ ତଥାପି ଦେଶରେ ଆମର ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରଭୂତ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଥିଲା ବୋଲି ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ କହିବି ।

ସବୁଥର ପରି ଏଥର ମଧ ନିର୍ବାଚନ ହୋଇଗଲା । ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ ନୀତି ବିଷୟରେ ଆପଣାର ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବାଢ଼ିଦେବାଲାଗି ସବୁପ୍ରକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଆପଣାର ଧମକଗୁଡ଼ିକୁ ଅତି କୌଶଳର ସହିତ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ କରି ରଖିବାକୁ ସର୍ବଦା ଯତ୍ନଶୀଳ ଥିଲେ । ''ବର୍ଣ୍ଣଭେଦବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିବ, କିନ୍ତୁ ନ୍ୟାୟବିଚାର ମଧ ରହିବ'',– ଏହିପରି ଏକ ଦୁଆର ପ୍ରଚାର କରି ଇଉନାଇଟେଡ୍ ପାର୍ଟି ଦେଶର ରାଜନୀତିକ୍ଷେତ୍ରରେ ଆପଣାକୁ କେବଳ ଭାଣ୍ଡ ବୋଲି ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଚିହ୍ନାଇ ଦେଇଥିଲେ । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ଯେ ଏହି ନିର୍ବାଚନରେ ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ଆହୁରି ଅଧିକ ଭୋଟ ପାଇ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ ।

ଏହାର କିଛିଦିନ ପରେ ଇଉନାଇଟେଡ୍ ପାର୍ଟି ଆପଣାର ଏକ ଶବଚ୍ଛେଦ କରିବସିଲେ । ଫଳରେ ପାର୍ଟି ଦୁଇଭାଗ ହୋଇଗଲା । ପାର୍ଟିଭିତରେ ରହିଥିବା ଏକ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଦଳ ଜାତୀୟବାଦୀମାନଙ୍କଠାରୁ ଏହାର ଅଧିକ ଅତ୍ୟାଚାର କରିବାର ଶକ୍ତି ରହିଚି ବୋଲି ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ପ୍ରଚାର କରି ଆସୁଥିଲା ଓ ସକଳପ୍ରକାର ନୀତିର ବର୍ଜନ କରି କେବଳ ଏକ ଖେଳ ହିଁ ଖେଳି ଆସୁଥିଲା । ଆଫ୍ରିକାବାସୀ କଳାଲୋକଙ୍କୁ ଭୂମି ଦେବାର ସମସ୍ୟା ଉପରେ ହିଁ ବିବାଦ ଉପୁଜିଲା । ନେଟାଲ୍‌ର ଶ୍ରୀ ଡଗଲାସ୍ ମିଚେଲ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ''ଇଂରାଜୀ ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ'' ଆମଲାଗି ଅଧିକ ଜମି କିଣିବା ବିଷୟରେ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ଫମ୍ପା ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିର ବିରୋଧ କରିବାଲାଗି ଜିଦ୍ ଧରି ବସିଲେ । କଳାଲୋକଙ୍କ ଲାଗି ରିଜର୍ଭ୍ ହୋଇ ରହିଥିବା ଭୂମି ପରିମାଣରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ବୃଦ୍ଧି କରିବାର ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଇଉନାଇଟେଡ୍ ପାର୍ଟି ଖୋଲାଖୋଲି ବିରୋଧ କରୁ, ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମିଚେଲ୍ ଏହାହିଁ ଚାହୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଦଳଟି ଆଶଙ୍କା ପ୍ରକାଶ କରି ମତ ଦେଇଥିଲେ ଯେ ସରକାରଙ୍କର ବାନ୍ତୁସ୍ଥାନ ନୀତିଫଳରେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକ ଶେଷରେ ସାର୍ବଭୌମ ଅଞ୍ଚଳରେ ପରିଣତ ହେବା ହିଁ ସାର ହେବ । ସେମାନେ ଏପରି ଏକ ପରିଣତିର ଘୋର ବିରୋଧୀ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅପର ପକ୍ଷରେ ଏହି ଦଳ ଅବିଭକ୍ତ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ମଧ କଳାମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅଧିକାର ଦେବାର ଘୋର ବିରୋଧ କରୁଥିଲେ । ଇଉନାଇଟେଡ୍ ପାର୍ଟିରେ ଶେଷରେ ଆନୁଷ୍ଠାନିକଭାବେ ଏହି ମତଟି ଗୃହୀତ ହେଲା । ଏପରି କରି ଏହା ବଡ଼ ବିକଳ ଭାବରେ ଅଧିକ ଭୋଟ ପାଇବବୋଲି ଆଶା କରିଥିଲା, କଳାମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏହି ଟାଣୁଆ ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରି ଗୋରାମାନଙ୍କର ସହାନୁଭୂତି ଆକର୍ଷଣ କରିବ ବୋଲି ମନରେ ପାଞ୍ଚୁଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ଇଉନାଇଟେଡ୍ ପାର୍ଟିର "ବାମ" ଶାଖାଟି ପକ୍ଷରେ ଏଇଟିକୁ ଅଧିକ ହଜମ କରିବା ସମ୍ଭବ ହେଲାନାହିଁ । ଏହି ଶାଖାର ସଭ୍ୟମାନେ ଦଳରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଲେ ଓ "ପ୍ରଗତିବାଦୀ ପାର୍ଟି" ଗଠନ କଲେ । ଏହି ପ୍ରଗତିବାଦୀମାନେ କିଭଳି କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ଯାଉଚନ୍ତି, ତାହା ଦେଖିବାକୁ ଆମେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଚୁ । ସେମାନେ ଏକ ନୈତିକ ପ୍ରଶ୍ନ ଉପରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପନ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରିଚନ୍ତି, ଅନ୍ତତଃ ସେମାନଙ୍କର ଏହି ସାହସ ହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମକୁ ଆଶାନ୍ୱିତ କରି ରଖିଚି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ନୀତିଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟରେ କିପରି ଆପଣାର ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରି ରଖିପାରିବେ, ଏହାହିଁ ଦେଖିବାକୁ ବାକୀ ରହିଚି ।

□□□

(୧୮)

ଦଳବଦଳ।

ଭୋଟ ଲଢ଼େଇରେ ପରାସ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥିବା କେବଳ ଏହି ଇଉନାଇଟେଡ୍ ପାର୍ଟି ଯେ ଦୁଇଭାଗ ହୋଇଗଲା, ତାହା ନୁହେଁ । ଆଫ୍ରିକାର ପ୍ରତିରୋଧ-ସଂଗ୍ରାମ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଅଡୁଆ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲା । ସମଗ୍ରତଃ କଂଗ୍ରେସ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଅନ୍ୟଦିଗରେ ଏହାରି ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା "ଆଫ୍ରିକାନିଷ୍ଟ" ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କର ପାରସ୍ପରିକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ କ୍ରମେ ତୀବ୍ରତର ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ଏବଂ ଏହାଦ୍ୱାରା ଆନ୍ଦୋଳନ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ଏହି ଆଫ୍ରିକାନିଷ୍ଟଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଅତି କମ୍ ହୋଇଥିଲେ କଣ ହେବ, ସେମାନଙ୍କର ପାଟି ସବୁବେଳେ ବଡ଼ ମୁଖର ହୋଇ ରହିଥିଲା ।

ପ୍ରତିରୋଧ ସଂଗ୍ରାମର ନାନା ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ ଆମର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣର ଏହି ପାର୍ଥକ୍ୟର ଜଟିଳ ଇତିହାସ ଜାଣିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ଅନେକ ପଛକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହି ପାର୍ଥକ୍ୟ ହୁଏତ ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଚି । ସାଧାରଣତଃ ଗୋରା ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଜାତି ଓ ବର୍ଣ୍ଣନିର୍ବିଶେଷରେ ସକଳ ପ୍ରତିରୋଧକାରୀଙ୍କୁ ଏକତ୍ର ଓ ସଂଗଠିତ କରିବା କଂଗ୍ରେସର ଅନୁସୃତ ନୀତି ହୋଇଆସିଚି । କିନ୍ତୁ ଆଫ୍ରିକାନିଷ୍ଟମାନେ କେବଳ ଏକାଏକା ଯିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି, ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ-ନୀତିର ବିରୋଧ କରୁଥିବା ଭାରତୀୟ, ଗୋରା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଣଗୋରାମାନଙ୍କୁ ଆପଣା ସହିତ ମିଶାଇବାକୁ ଚାହାନ୍ତିନାହିଁ । ଆମର ପ୍ରତିରୋଧ-ସଂଗ୍ରାମକୁ ସେମାନେ କେବଳ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ସଂଗ୍ରାମ ବୋଲି ବିଚାର କରନ୍ତି ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ ସେମାନେ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ଉଦାର ଓ ପ୍ରଶସ୍ତ ଆଫ୍ରିକାନୀତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଆପଣାର ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କରି ଆଫ୍ରିକାନିଷ୍ଟମାନେ ଯୁକ୍ତି ଦେଖାଇଥାନ୍ତି ଯେ ୧୯୪୯ ମସିହାରେ ପ୍ରତିରୋଧ-ସଂଗ୍ରାମର ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥା (ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ଚାପ ପକାଇବାର ସ୍ଥିର କରାଯାଇଥିଲା । ଅର୍ଥାତ୍ ଆଇନ୍-ଅମାନ୍ୟ, ଅସହଯୋଗ, ପ୍ରତିବାଦ-ପ୍ରଦର୍ଶନ ଓ ଧର୍ମଘଟ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଗତ ହୋଇ ରହିଥିଲା) ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିଲା, ସେଥିରେ କେବଳ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ ନେଇ ଏହି ସଂଗ୍ରାମ ଚଳାଇବାର ମସୁଧା ରହିଥିଲା । ପ୍ରତିରୋଧକୁ କେବଳ ଆମରି ଭିତରେ ସୀମାବଦ୍ଧ କରି ରଖିଥିବାବେଳେ ଆମର କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥା କେବଳ ତତ୍କାଳୀନ ପରିସ୍ଥିତି ଅନୁସାରେ ହିଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥିଲା ବୋଲି କଂଗ୍ରେସ ସଭ୍ୟମାନେ ଯେଉଁ ଯୁକ୍ତି ଦର୍ଶାଇଥାନ୍ତି, ତାହାକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସତ୍ୟ ବୋଲି କହିବି । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ମୁଁ ଆଫ୍ରିକାନିଷ୍ଟମାନଙ୍କର ଯୁକ୍ତିର ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତତାକୁ ମାନିନେବାକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତଥାପି ଏତିକି କହିରଖିବି ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ ୧୯୪୯ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ସମୟ ଅତୀତ ହୋଇଗଲାଣି ଏବଂ ସେତେବେଳେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥାଟିର ସୋପାନରୁ ଆମେ ଅନେକ ଆଗକୁ ଆସି ସାରିଲୁଣି । ହୁଏତ ସେତେବେଳେ ଯଥାର୍ଥ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ କରିଥିବା ଏକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ଯାବୁଡ଼ି ଧରି ରହିବାକୁ ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନାବଶ୍ୟକ ବୋଲି ମନେକରୁଚି । ସେତେବେଳର ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅନାଇ ସେତେବେଳର କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥା ତିଆରି ହୋଇଥିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳର ପରିବର୍ତ୍ତିତ ପରିସ୍ଥିତି ଅନୁସାରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ନାନା ଅଦଳବଦଳ କରିବା ଅବଶ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବାସ କରୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଜାତି ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ସହଯୋଗ ବିକଶିତ ହୋଇପାରିଚି, ତାହାକୁ ହିଁ ମୁଁ ବିଗତ ବାରବର୍ଷର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଆଶାଦାୟକ ଅଗ୍ରଗତି ବୋଲି କହିବି । ଏହାଦ୍ୱାରା କେବଳ ଆମ ପ୍ରତିରୋଧର ଶକ୍ତି ଓ ବଳ ବଢ଼ିଚି ବୋଲି ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ଏହି ସହଯୋଗ ଦ୍ୱାରା ଜାତିବୈଷମ୍ୟ-ବିହୀନ ଏକ ନୂତନ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ମୂଳପତ୍ତନ ହୋଇଚି ବୋଲି ହିଁ ମୁଁ ଏହାକୁ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ମହତ୍ତ୍ୱ ଦେଉଚି । ଜାତିଗତ ଅତ୍ୟାଚାରର ଭିତରେ ସୀମାବଦ୍ଧ କରିରଖିଲେ ଆମେ କେବଳ ଭୁଲ ହିଁ କରିବସିବା । ନୀତିଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହାକୁ ଏକ ଭ୍ରମାତ୍ମକ ପନ୍ଥା ବୋଲି ମୁଁ କହିବି । ଏହି ପନ୍ଥା ଆମର ପିଲାଙ୍କ ଆଗରେ ଯେଉଁ ଆଦର୍ଶ ଦେଖାଉଚି, ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ ଆମର ବାଟକୁ ଭୁଲ ବାଟ ବୋଲି ହିଁ କହିବି । ସଂଗ୍ରାମର କୌଶଳ ଦୃଷ୍ଟିରୁ କେବଳ ଆମରି ଶିଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାଠି କରି କେବଳ ଆମର ଶକ୍ତିକୁ କେନ୍ଦ୍ରିତ କରି ରଖିବାରେ ହୁଏତ ଆମର କେତେକ ଲାଭ ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ଜାତି ନିର୍ବିଶେଷରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ଆପଣାର ନାଗରିକ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା ଏକ ନୂତନ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ସ୍ଥାପନା ଦିଗରେ ଏହା ଅବଶ୍ୟ ଏକ ବାଧା ହୋଇ ଠିଆହେବ ।

ମଟର-ବୟକଟ୍‌ଓ ନିର୍ବାଚନବେଳର ପ୍ରତିବାଦ-ପ୍ରଦର୍ଶନସମୟରେ ଆଫ୍ରିକାନିଷ୍ଟ୍‌ମାନେ ସାଧାରରତଃ କଂଗ୍ରେସ-ନୀତିର କିପରି ଖୋଲା ବିରୋଧ କରୁଚନ୍ତି, ତାହାର ଅନେକ ବିଜ୍ଞପ୍ତି କରାଯାଇଥିଲା । ସେମାନେ ଯେ ଆମଠାରୁ କେବଳ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଲେ, ତାହା ନୁହେଁ, ଆମ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ଏହି ଅମେଳ ଓ ଅନୈକ୍ୟରୁ ଫାଇଦା ଉଠାଇବାଲାଗି ଗୋରା ଖବରକାଗଜମାନେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ତ୍ରୁଟି କରିନଥିଲେ । ପୁଣି ଦେଶର ଯେଉଁ ଅଣଗୋରା ଖବରକାଗଜଗୁଡ଼ିକ ଗୋରାଙ୍କ ପଇସାର କେନ୍ଦରା ଅନୁସାରେ ନାଚିବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ଅଧିକ କିଛି କରନ୍ତିନାହିଁ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଆମଭିତରେ ରହିଥିବା ମତଭେଦକୁ ଦେଖାଇ ବୁଲିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ।

ଏହିସବୁ ଗୋଳମାଳ ଭିତରେ ଆମର ପ୍ରତିରୋଧ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ଆଶଙ୍କା କରି ଅତି କୁଣ୍ଠାର ସହିତ କଂଗ୍ରେସ ପରିଶେଷରେ ଆଫ୍ରିକାନିଷ୍ଟମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲା । ଏକ ଚରମ ପନ୍ଥା ହିସାବରେ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟି ବିଷୟଟିର ବିଚାର କଲା ଏବଂ ଦୁଇଜଣ ସଭ୍ୟଙ୍କୁ ବହିଷ୍କାର କରିଦେବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କଲା । ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ମତ ପୋଷଣ କରୁଥିବାର କାରଣରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭିତରୁ ବାହାର କରି ଦିଆଯାଇ ନଥିଲା । ମାତ୍ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ବିଶଦ ଆଲୋଚନା ଓ ବିଧିବଦ୍ଧ ଭୋଟଗ୍ରହଣପରେ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବରେ ଗୃହୀତ ହେଉଥିବା କଂଗ୍ରେସର ନୀତିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାରେ ନାନା ବାଧା ଓ ପ୍ରତିବନ୍ଧମାନ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବରାରୁ ହିଁ ସେମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ କରାଯାଇଥିଲା ।

କଂଗ୍ରେସର ଏପରି ଦୁଇଭାଗ ହୋଇଯିବା ଫଳରେ ଟ୍ରାନ୍ସ୍‌ଭାଲ୍ ପ୍ରଦେଶର କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ନାନା ବିଷମ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ପ୍ରାଦେଶିକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟି ଆପଣାର ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ବ୍ୟାପାରରେ ଅନେକ ଅବ୍ୟବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କରୁଚି ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ ଉଠି ସେଠାରେ ଆଗରୁ ଅନେକ ଅସନ୍ତୋଷ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଦେଉଥିଲା । ଶେଷରେ ଜାତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟି ଅସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ ପ୍ରାଦେଶିକ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକୁ ଆପଣାର ଦାୟିତ୍ୱକୁ ନେଇଆସିଲେ ଏବଂ ପ୍ରାଦେଶିକ ଅନୁଷ୍ଠାନଟିକୁ ପୁଣି ଦୃଢ଼ ଓ ଯଥୋଚିତ ଭାବରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ।

ଜାତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟି ଦାୟିତ୍ୱରେ ରହିଥିବା ଏହି ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ସକଳ ପ୍ରକାର ଅଭିଯୋଗ ଓ ଅସନ୍ତୋଷର କାରଣ ନିରୂପଣ କରିବାଲାଗି ଏକ ପ୍ରାଦେଶିକ ସମ୍ମିଳନୀ ଡକାଯାଇଥିଲା । ସମ୍ମିଳନୀରେ ନାନାପ୍ରକାର ଦୁଃଖଦାୟକ ସଂଘର୍ଷମାନ ଉପୁଜିବାହିଁ ସାର ହେଲା । ଆଫ୍ରିକାନିଷ୍ଟ୍‌ମାନେ କେବଳ ତୁଣ୍ଡଜୋର ଦେଖାଇଲେ ସିନା, କିନ୍ତୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ବିବେକର ପରିଚୟ ଦେଲେନାହିଁ । ତା'ପରେ ଉଭୟ ପକ୍ଷରୁ ପରସ୍ପର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗାଳି

ଦିଆଯିବା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ସମ୍ମିଳନୀଟିକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେବାଲାଗି ସେମାନେ ସବୁପ୍ରକାର ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲେ । (ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନାନା ଅଭିଯୋଗ ମଧ୍ୟରେ ମୋତେ ମଧ୍ୟ ମସ୍କୋର ଗୋଇନ୍ଦା ବୋଲି ଚିତ୍ରିତ କରାଯାଇଥିଲା ।)

ସଂକ୍ଷେପରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ଅନୁସନ୍ଧାନ ଓ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା କମିଟି ଆଗରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା ବିଷୟରେ ଅତି ଦୃଢ଼ଭାବରେ ଅସମ୍ମତି ଜଣାଇ ତା’ପରେ ଆଫ୍ରିକାନିଷ୍ଟ୍‌ମାନେ ସମ୍ମିଳନୀ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ । ପରେ କଂଗ୍ରେସ ‘‘ଗୁଣ୍ଡାଙ୍କପରି’’ ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଇଚି ବୋଲି ଦୋଷାରୋପ କରି ସେମାନେ ସମ୍ମିଳନୀ ପାଖକୁ ସେମାନଙ୍କର ମିଳିତ ଇସ୍ତଫାପତ୍ର ପଠାଇ ଦେଇଥିଲେ ।

ଏହିକଥା ଲେଖିଲାବେଳେ ମୁଁ କଂଗ୍ରେସର ଏହି ଦୁଇଭାଗ ହୋଇଯିବାର ସମ୍ଭାବ୍ୟ ପରିଣାମ ବିଷୟରେ ଠିକେଠିକେ ସବୁ ବିଚାର କରି କିଛି କହିପାରୁନାହିଁ । ଆମଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇଯାଇ ଆଫ୍ରିକାନିଷ୍ଟ୍‌ମାନେ ଏବେ ନିଖିଳ ଆଫ୍ରିକା କଂଗ୍ରେସ ବୋଲି ଏକ ନୂଆ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ିଚନ୍ତି ଏବଂ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ଏକ ପରିପନ୍ଥୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ହିସାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଯାଉଚନ୍ତି । ଏହି ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା ମଧ୍ୟରେ ଆମର ପ୍ରତିରୋଧ-ସଂଗ୍ରାମର ସକଳ ସ୍ତମ୍ଭ ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡ଼ିବାର ବିପତ୍ତି ମଧ୍ୟ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଚି । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଉପରେ ଯେକୌଣସି ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତାକୁ କେବଳ ଏକ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ପୁଣି ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୋରା-ପ୍ରଭୁତ୍ୱର ସମର୍ଥକମାନେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ସକଳପ୍ରକାର ଅଗ୍ରଗତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯେପରି ଭାବରେ ସଂଗଠିତ ହୋଇ ବାହାରିଲେଣି, ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମଭିତରେ ତଥାପି ଚାଲିଥିବା ଏହି ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତାକୁ ମୁଁ କେବଳ ଏକ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟଠାରୁ ଅଧିକ ବିନାଶକାରୀ ବୋଲି କହିବି ।

କେବଳ କେତୋଟି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଷୟକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ମୁଁ ଆଫ୍ରିକାନିଷ୍ଟମାନଙ୍କର କୌଣସି ସମାଲୋଚନା ନକରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି । ଆମକୁ ଦୁଇଭାଗ କରି ଦେଇଥିବା ଏହି ବିବାଦ ଦିନେ ନା ଦିନେ ତୁଟିଯିବ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତଥାପି ଆଶା ପୋଷଣ କରୁଚି । ଅବଶ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେପରି କୌଣସି ମତଲବ ପ୍ରକାଶ ପାଉନାହିଁ ଓ ଆମର ସମ୍ବନ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ କେବଳ କ୍ରୋଧ ହିଁ ଗାଦୀ ମାଡ଼ି ବସିଚି । ପ୍ରଥମେ କେଉଁ ତରଫରୁ ଏହି ବିବାଦ ବା ବୈମନସ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହେଲା, ତାହା ଜାଣିବାଲାଗି ମୋର କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବାସ କରୁଥିବା ଆମ କଳାମାନଙ୍କୁ ଏକ ସତତ ଚାପତଳେ ଦବାଇ କରି ରଖାଯାଇଚି ଏବଂ ଆମ ଦୁଇପକ୍ଷରୁ ହିଁ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି କଟୂକ୍ତିମାନଙ୍କର ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇଚି ।

ନିଖିଳ ଆଫ୍ରିକା କଂଗ୍ରେସ (Pan-Africanist Congress) ର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଅଭିଳାଷ ବିଷୟରେ ମୋର ସ୍ୱଷ୍ଟ ଧାରଣା ରହିଚି ବୋଲି ମୁଁ କହିପାରୁନାହିଁ । କାରଣ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଏହି

ଅନୁଷ୍ଠାନ ତରଫରୁ ନାନା ବିରୋଧୀ ଓ ଅସଙ୍ଗତିପୂର୍ଣ୍ଣ ବିବୃତିମାନ ପ୍ରକାଶ ପାଉଚି । ''ଆଫ୍ରିକା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି'' ବୋଲି ସ୍ଲୋଗାନ୍ ଦେଲାବେଳେ ସେମାନେ ଯଦି ତଦ୍ଵାରା ''ଆଫ୍ରିକା କେବଳ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କ ଲାଗି'' ବୋଲି ବୁଝୁଥାନ୍ତି, ତେବେ ସେମାନଙ୍କର ଏହି ଆବେଦନକୁ ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମାରାତ୍ମକ ବୋଲି କହିବି । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରା ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିଦିନ ଏହିପରି ଏକ ଚରମ ନୈରାଶ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ସମାଧାନକୁ ଗ୍ରହଣୀୟ ବୋଲି ଦେଖାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଚନ୍ତି, ଏବଂ ଜାତି ଓ ବର୍ଣ୍ଣର ସକଳ ବିଭେଦ ମେଣ୍ଟାଇ ଏକ ନୂତନ ରାଜ୍ୟ ଗଠନ କରିବାର ସକଳ ଅଭିପ୍ରାୟକୁ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିଦିନ ପଣ୍ଡ କରିଦେବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି । ଗୋରା ଜାତୀୟବାଦର ଏହି ବର୍ବର ଆହ୍ବାନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଉଗ୍ର କଳା ଜାତୀୟବାଦର ଏକ ବର୍ବର ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର ଦେଇ ହୁଏତ ଏକ ସହଜ ଉତ୍ତର ଦେବାର ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଉଚି ।

କିନ୍ତୁ ଯଦି ମୁଁ ସ୍ଲୋଗାନ୍‌ଟିର ଭୁଲ୍ ଅର୍ଥ କରିଚି ଏବଂ ''ଆଫ୍ରିକା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ କଳାଲୋକଙ୍କ ଲାଗି''ର ଅର୍ଥ ଯଦି ''ଆଉ ସମସ୍ତେ ରସାତଳକୁ ଯାଆନ୍ତୁ'' ବୋଲି ବୁଝାଉନଥାଏ, ତେବେ ନିଖିଳ ଆଫ୍ରିକା କଂଗ୍ରେସର ନୀତି ଓ ଆମର ଲକ୍ଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ କୌଣସି ମୌଳିକ ପ୍ରଭେଦ ରହିଥିବାର ଦେଖିପାରୁନାହିଁ; ଏବଂ ହୁଏତ ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ବୈଷମ୍ୟ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ଆମର ନୀତିରେ ଅବଶ୍ୟ ଅନେକ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଚି ବୋଲି ସେମାନେ ଦାବୀ କରୁଚନ୍ତି । ହୁଏତ ସେମାନଙ୍କର ନୀତି ବିଷୟରେ ମୋର ଯଥେଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଦୋଷାରୋପ କରି କହୁଚନ୍ତି ଯେ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ କୌଣସି ସ୍ଥାୟୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନରଖି କେବଳ ଏଇଟା ବା ସେଇଟାକୁ ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରୁଚି : ଏଠି ଗୋଟାଏ ବୟକଟ୍ ଆରମ୍ଭ କରୁଚି ତ ସେଠି ପ୍ରତିବାଦ-ପ୍ରଦର୍ଶନର ଆୟୋଜନ କରୁଚି; ପୁଣି ଆଉ କେଉଁଠି ଏକ ଆଇନ୍-ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ପାଇଁ ସଜ ହେଉଚି । ସେମାନେ କହୁଚନ୍ତି ଯେ ଆମେ କେବଳ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାରେ ଆମର ସମୟ କ୍ଷେପଣ କରିବାରେ ଲାଗିଚୁ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ମୂଳାଧାରରୁ ଆମ ଉପରେ ହେଉଥିବା ଅତ୍ୟାଚାରର ବନ୍ୟାପ୍ରବାହ ବହିବାରେ ଲାଗିଚି, ସେମାନେ ସେହିଠାରେ ଯାଇ ଆଘାତ କରିବାକୁ ଓ ମୂଳାଧାରଟିକୁ କାଟିଦେବାକୁ ଚାହୁଁଚନ୍ତି । ଏହି କଥାଟି ଉପରେ ଆଚ୍ଛାଦିତ ହୋଇ ରହିଥିବା କବିତ୍ୱଟିକୁ କାଢ଼ିନେଲେ ଏହାର ପ୍ରକୃତ ଅର୍ଥ କଣ.ହେବ, ମୁଁ ସେକଥା କହି ପାରୁନାହିଁ । ତଥାପି ଏହାର ଉତ୍ତର ଦେଇ ମୁଁ କହିବି ଯେ ମୂଳାଧାର ପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ଆମକୁ ଅନେକ ବାଟ ମଇଳା ପାଣିଭିତରେ ପଶିପଶି ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ପୁଣି ମୁଁ ପଚାରିବାକୁ ଚାହେଁ, ଏହି ଜଳନାଳୀର ଜଳଧାରାକୁ ଗୋଟାଏ ଆଘାତରେ ବନ୍ଦ କରିଦେବାଭଳି ସେପରି ଏକ ଉପାୟ କଣ ରହିଚି ? ତେଣୁ ମୋର ଭାରି ସନ୍ଦେହ ହେଉଚି ଯେ ନିଖିଳ ଆଫ୍ରିକା କଂଗ୍ରେସ ଯେତେବେଳେ ତତ୍ତ୍ୱବିଳାସ

ପରିତ୍ୟାଗ କରି ପ୍ରକୃତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରକୁ ଆସିବ, ସେତେବେଳେ ତାକୁ ମଧ ତା'ର କଳ୍ପିତ ଅମୋଘ ଉପାୟକୁ ଛାଡ଼ି ଠିକ୍ ଆମରି ପରି ଆଂଶିକ ଓ କ୍ରମିକ ସଫଳତାମାନ ହାସଲ କରୁଥିବା ଅନେକପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଯେତେ ଯାହା କହିଲେ ମଧ ପାଣିରେ ପଶି ପଶି ଯିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ ।

ହୁଏତ ଅଳ୍ପକେତୋଟି କେନ୍ଦ୍ରରେ ନିଖିଳ ଆଫ୍ରିକା କଂଗ୍ରେସ ବେଶ୍ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇପାରିଚି, କିନ୍ତୁ ତଥାପି ମୁଁ ଦାବୀ କରି କହିବି ଯେ ଆମ କଂଗ୍ରେସଭିତରୁ ଆଖିକୁ ଦିଶିଲାଭଳି ସଂଖ୍ୟାରେ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଫଟାଇ ନେବାରେ ଏହା ଆଦୌ ସଫଳ ହୋଇନାହିଁ । ଏପରିକି ଟ୍ରାନ୍ସଭାଲରେ ମଧ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ଟ୍ରାନ୍ସଭାଲ ଓ କେପ୍ ପ୍ରଦେଶରେ ଗୋଟାଏ ଦୁଇଟା କେନ୍ଦ୍ରରେ ଏବଂ କେତେକ ନୂଆ ଲୋକଙ୍କୁ ସଭ୍ୟରୂପେ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିବାପରି ମନେହେଉଚି । ଆମର ଦୁଇଟିଯାକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଏକାଠି ହାତରେ ହାତ ମିଳାଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ, ମୁଁ ସେହି ଦିନଟିଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଚି । ଆମର ମୁକ୍ତି ହାସଲ ହୋଇସାରିବା ପରେ ପରସ୍ପର ସହିତ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରିବାଲାଗି ଆମକୁ ଅନେକ ସମୟ ଓ ଅବସର ମିଳିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମଧ କଂଗ୍ରେସକୁ ବଦନାମ ନକରି କେବଳ ଆପଣା ମାର୍ଗରେ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ ଏହା ଆମର ପ୍ରଭୂତ ଉପକାର ସାଧନ କରିପାରିବ । ପୁଣି ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ନେତା ହିସାବରେ ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳରୁ ଗୋରାମାନଙ୍କୁ ତଡ଼ି ବାହାର କରିଦେବାର ନୀତିରୁ କ୍ଷାନ୍ତ ହୋଇ ପାରିଲେ ମଧ ଏହା ଦେଶରେ ଏକ ସୁସ୍ଥତର ଭବିଷ୍ୟତ ଗଢ଼ିବାରେ ଅନେକ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବ । ଏହିସ୍ଥଳରେ ସତ୍ୟକୁ କିଞ୍ଚିତ୍ ବିକୃତ କରି ଦିଆଯାଉଚି ବୋଲି ମୋର ମନେହୁଏ । ଗୋରାମାନଙ୍କୁ "ବଡ଼ ଭାଗୀଦାର" ବୋଲି ସବୁଦିନ ଲାଗି ମାନିନେଇ ଆଫ୍ରିକାରେ କଳାଗୋରାଙ୍କ ଭିତରେ ଆଜି ଯେଉଁ ଔପନିବେଶିକ ଭାଗୀଦାର ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଉପଦ୍ରବ ଚାଲିଚି, ସମଗ୍ର ଆଫ୍ରିକା ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ବଡ଼ ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ ଓ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲାଣି । ଅବଶ୍ୟ ଏହାଦ୍ୱାରା ଗୋରାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କୌଣସି ବିତୃଷ୍ଣା ବା ଅସହିଷ୍ଣୁତା ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ବୁଝାଉନାହିଁ, ଏବଂ କଳା ବା ଗୋରା କୌଣସି ଗୋଟାଏ ପକ୍ଷର ପ୍ରଭୁତ୍ୱର ପିଞ୍ଚ ବୁଲାଇ ଆପଣାକୁ ବିକୃତ କରି ପକାଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଆଫ୍ରିକାର କେବଳ ଅନିଷ୍ଟ ହିଁ କରିବାରେ ଲାଗିଥିବୁ ।

କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଏହିପରି ଦୁଇଭାଗ ହୋଇଯିବା ଦ୍ୱାରା ପରିଣାମ ଭଲ ବା ମନ୍ଦ ଯାହାହେଉ ପଛକେ, ଆମର ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଉପନୀତ ହେବାଲାଗି ଯେ ଆହୁରି ଅନେକ ଦୀର୍ଘ ଓ କଠିନ ପଥ ବାକୀ ରହିଚି, ଏହା ଆମକୁ ଏହି ବିଷୟରେ ସ୍ମରଣ କରାଇଦେଉଚି (ଏପରି ସ୍ମରଣ କରାଇଦେବା କଣ ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ଜରୁରୀ ?) ।ଆମ ସଂଗ୍ରାମର ଆଶାନ୍ୱିତ ମୁହୂର୍ତ୍ତମାନଙ୍କରେ ଆମେ ନିଷ୍ପେଷିତ ଗୋଷ୍ଠୀ ଆମର ଆପଣା ଶକ୍ତିକୁ ଅନୁଭବ କରିପାରୁଚୁ । ମୁକ୍ତି ହାସଲ ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ପରିସ୍ଥିତି ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ କଦାପି ଶାନ୍ତ ହୋଇ ରହିଯିବନାହିଁ ।

ଆମ ସଂଗ୍ରାମର ଶେଷ ସଫଳ ପରିଣତି ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଆମର କୌଣସି ସଂଶୟ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ବିଚାର କଲାବେଳେ ଏହି ସଂଗ୍ରାମର ଦୁର୍ବଳତାଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ଆମ ଆଖିରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯାଉଚି ଏବଂ ଏହିସବୁ ପ୍ରତି ଆଖି ବୁଜି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ବସିବାକୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ବିଜ୍ଞତାର ପରିଚାୟକ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିନାହିଁ ।

ଆମଭିତରେ ଏକତା ଓ ପାରସ୍ପରିକ ସହଯୋଗିତାର ଅଭାବ ଆମର ଅଗ୍ରଗତିରେ ଅନେକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରୁଚି । କିନ୍ତୁ ଏହାଠାରୁ ଆହୁରି ଗଭୀରତର ସ୍ତରରେ ଆମ ଦୁର୍ବଳତାଗୁଡ଼ିକର ମୂଳମଞ୍ଜି ରହି ଯାଇଥିବାର ସମ୍ଭାବନା ମଧ୍ୟ ରହିଚି ।

ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ପ୍ରତିନିଧି-ସଭାକୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୋଇ ଠିଆହୋଇ ଥିବାବେଳେ କୃଷିକାରୀ ଅଞ୍ଚଳ ମାନଙ୍କରେ ଗସ୍ତକରିବା ଦ୍ୱାରା ମୋ'ଉପରେ ଯଉଁ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଥିଲା, ମୁଁ ତାହା କଦାପି ଭୁଲିବିନାହିଁ । ଗୋରା ବିଧାନସଭାରେ ସେହି ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଥିବା ଡାକ୍ତର ଏଡ୍‌ଗାର୍ ବ୍ରୁକ୍‌ସ୍‌ଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ ଏକାଠି ଗସ୍ତ କରୁଥିଲି । ଗୋରାମାନଙ୍କର କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରରେ ବାସ କରୁଥିବା କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଜୀବନ ସହିତ ପରିଚିତ ହେବାର ସୁଯୋଗ ମୁଁ ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ପାଇଥିଲି । କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଚଳିତ ଶ୍ରମିକ-ପ୍ରଥାର ସକଳ କୁପରିଣାମ ସେମାନଙ୍କୁ ଭୋଗିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ଆମେ ଦେଖା କରିଥିବା ଅନେକ ଲୋକ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ହେଉଥିବା ଅତ୍ୟାଚାର ଓ ଅବିଚାରର ଦାଉରେ ଆଶାଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକେ ଆପଣାକୁ କେବଳ ଦାସ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ; ସେମାନଙ୍କର ଭାଗ୍ୟରେ ଯେ ଆଉ କେବେହେଲେ କୌଣସିପ୍ରକାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବନାହିଁ ଏବଂ ସେଥିଲାଗି ମୃତ୍ୟୁ ଆସି ସେମାନଙ୍କୁ ନିସ୍ତାର କରିନେଲାଯାଏ ଏହି ଭାଗ୍ୟକୁ ହିଁ ମାନିନେବା ଓ ସହିନେବା ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଉଚିତ ହେବବୋଲି ଏମାନେ ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଗୋରା ଜମିମାଲିକର ହୃଦୟରେ କେବେହେଲେ କୌଣସି ଦୟାର ସଞ୍ଚାର ହେବବୋଲି ସେମାନଙ୍କର ଆଉ କୌଣସି ଭରସା ନଥିଲା । ଦାସତ୍ୱର ବେଡ଼ୀ ପିନ୍ଧି ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ଜନ୍ମ ହୋଇଚି ଓ ସେହି ବେଡ଼ୀ ଭିତରେ ହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଦିନେ ମରିବାକୁ ହେବ ବୋଲି ସେମାନେ ମାନି ନେଇଥିବାପରି ମନେ ହେଉଥିଲା ।

ଗୋରାମାନଙ୍କର ଭୂମିଉପରେ କେବଳ କୋଠିଆ ହୋଇ ରହିଥିବା ଏହିମାନଙ୍କ ଭିତରେ ହିଁ ଏହି ନୈରାଶ୍ୟମୟ ଦୃଷ୍ଟି ସୀମିତ ହୋଇ ରହିନଥିଲା । କାରଣ ବିଭିନ୍ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ କଳାମାନେ ବାସ କରୁଥିବା କେତେକ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ବି ଆମେ ଠିକ୍ ଏହି ଅବସ୍ଥା ଦେଖିବାକୁ ପାଇବା । ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଏହା ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ପ୍ରକଟ ହୋଇ ରହିଚି । ଏହିସବୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ଲୋକମାନଙ୍କର 'ପରମ୍ପରାଗତ ଗ୍ରାମୀଣ ଧନ୍ଦାଗୁଡ଼ିକୁ ଚେନାଚେନା କରି କାଟି ନିଆହେଲା ପରି ନଷ୍ଟ କରି ଦିଆଯାଇଚି । ଆମହାତରୁ ଆମର ଜମିକୁ ଛଡ଼ାଇ ନିଆଯିବା ଦ୍ୱାରା ବଡ଼ ବଡ଼ ଗୋରୁଗୋଠ ରଖିଆସିଥିବା ଚାଷୀମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ହଳେ କି ଦି'ହଳ ଦରମରା

ଧୋକଡ଼ା ଗାଈ ରଖିବାକୁ ହିଁ ବାଧ ହେଉଚନ୍ତି । ଏହିପରି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଜୀବନପ୍ରତି ସକଳ ଆଗ୍ରହ ହରାଇ ଆଜି ବିତୃଷ୍ଣ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେଣି । ମାତ୍ର କେତେ ଅରା ଭୂଇଁରେ ମାତ୍ର କେତୋଟି ଗୋରୁ ରଖି ଆଉକିଛି ଅଧିକ କରିପାରିବାର ସମ୍ଭାବନା ହିଁ ନାହିଁ । ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜୀବନ ସେମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆହ୍ବାନ ଦେଉନାହିଁ କି କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନର ସୂଚନା ମଧ ଦେଖାଉନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଜାଗୃତି ଆଣିବା ବଡ଼ କଷ୍ଟସାଧ ହୋଇପଡ଼ିଚି,— ଏକଥା କହିଲାବେଳେ ମୁଁ କେବଳ ରାଜନୀତିକ ଜାଗୃତିକୁ ହିଁ ବୁଝାଉନାହିଁ ।

ପରମ୍ପରାଗତପ୍ରଜାତୀୟ ଜୀବନ ମଧ କୌଣସି ନୂତନ ଆହ୍ବାନର ସମ୍ମୁଖୀନ କରାଉନାହିଁ । ଏହି ଜୀବନ ଅତି ସରଳ ଓ ବୈଚିତ୍ର୍ୟହୀନ ଜୀବନ । ଅନେକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ଏହା ଅନେକ ପଛରେ ପଡ଼ିରହିଚି । ଏହି ଜୀବନ ଅତିବାହିତ କରୁଥିବା ଲୋକମାନେ ଅତି ଅଳ୍ପରେ ଅତିଶୀଘ୍ର ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ପଡୁଚନ୍ତି । ଏଣେ ଉପରେ ରହିଥିବା ଅତ୍ୟାଚାରୀ ମଧ ଯେ ଏହିପରି ଚିରସ୍ଥାୟୀ କରି ରଖିବାର ନାନାପ୍ରକାର ଧୃଷ୍ଟ ଅପଚେଷ୍ଟା କରିବାରେ ଆଦୌ ପଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ ହେଉନାହିଁ, ଏଥିରେ ମଧ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ଏହିପରି ପରମ୍ପରାଗତ ଜୀବନରୁ ଯେଉଁ ସାଧାରଣ ଜୀବନଦୃଷ୍ଟି ଉପୁଜୁଚି, ଅତ୍ୟାଚାରୀ ତାହାକୁ ଆପଣାଲାଗି ବଡ଼ ଅନୁକୂଳ ବୋଲି-ବିଚାର କରୁଚି । ସେ ଖୁବ୍ ଭଲକରି ଜାଣିଚି ଯେ ଦଶବର୍ଷ ଭିତରେ ଥରେ ମଜୁରିରେ ମାତ୍ର ଦଶ ଶିଲିଙ୍ଗ୍ ବୃଦ୍ଧି ହେଲେ ମଧ ମଫସଲ ଅଞ୍ଚଳର ଜଣେ ସାଧାରଣ ମୂଲିଆ ସେଥିରେ ଭାରି ଖୁସୀ ହୋଇ ରହିବ । କିନ୍ତୁ ଅଧିକା ମଜୁରୀ ପାଇ ମଧ ସେ ତଥାପି ଆପଣାର ପିଲାଙ୍କୁ ଯେ ଭଲକରି ମୁଠାଏ ଖାଇବାକୁ ଦେଇପାରୁନାହିଁ, ସେ କଦାପି ସେକଥା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନକୌଶଳର ପ୍ରଭାବରେ ଆଫ୍ରିକାର ପ୍ରଜାତୀୟ ଜୀବନରେ ମଧ ଅନେକ ବୈପ୍ଳବିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅବଶ୍ୟ ସଂଘଟିତ ହେବ, ଏବଂ ଏହାସହିତ ତା'ର ପରମ୍ପରାଗତ ଜୀବନଦୃଷ୍ଟି ମଧ ବଦଳିଯିବ । ଗୋରାମାନେ ଯଦି ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ ଅଟକାଇ ରଖିବେ ବୋଲି ମନରେ ପାଞ୍ଚୁଥାନ୍ତି, ତେବେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅତି କୌଶଳର ସହିତ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଯନ୍ତ୍ରଯୁଗକୁ ମଧ ଅଟକାଇ ରଖିବାକୁ ହେବ ।

ଅଧିକାଂଶ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ରାଜନୀତିକବ୍ୟବସ୍ଥାମାନ ପ୍ରକୃତରେ କିପରି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଥାଏ, ସେହି ବିଷୟରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ ଅଜ୍ଞ ରହିଚନ୍ତି । ଏହା ହେଉଚି ବାସ୍ତବିକ ଆମର ଆଉଗୋଟିଏ ଦୁର୍ବଳତା । କେବଳ ସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟାପାରଗୁଡ଼ିକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଆପଣା ରାଜ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ମଧ କଣସବୁ ଘଟୁଚି, ସେମାନେ ସେବିଷୟରେ କିଛିହେଲେ ଜାଣନ୍ତିନାହିଁ । ବିଳମ୍ବ କରିବା, ଅସଲ ସ୍ୱରୂପକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ନାନା ଛଦ୍ମରୂପର ଆଶ୍ରୟ ନେବା, ବଡ଼ ବଡ଼ ଶ୍ରୁତିମଧୁର କଥା କହି ମନକୁ ଭଣ୍ଡିନେବା ଓ ମିଛ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିମାନ ଦେଇ ବୋଧ କରି ରଖିବା ପ୍ରଭୃତିର ଅବାଧ ପ୍ରୟୋଗ କରୁଥିବା ଗୋରା ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ

ଆମଭିତରୁ କେତେକଙ୍କ ଆଖିରେ ଧୂଳି ଦେଇପାରୁଚି, ଏବଂ ଏସବୁ କଥା ଗୋଟାଏ ରାତିରେ ହଠାତ୍ ବଦଳିଯିବ ବୋଲି ମୁଁ କେବେହେଲେ କୌଣସି ଆଶା କରିନାହିଁ । ପ୍ରତିରୋଧ-ସଂଗ୍ରାମ କରୁଥିବା ଆମେସବୁ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଅବହେଳା କଲେ ଚଳିବନାହିଁ, ଆମକୁ ଏଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ସଚଳ ନଗରଜୀବନ ସହିତ ସମ୍ପୃକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସେଠି ଏସବୁ ଚକ୍ରର ସାଧନର କି ପ୍ରଭାବ ପଡୁଚି, ସେଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ସର୍ବଦା ସଚେତ ରହିବା ଉଚିତ । ଏଠି ମୁଁ ଆମର ଆଉଗୋଟିଏ ଦୁର୍ବଳତାର ଉଲ୍ଲେଖ କରି ରଖିବାକୁ ଚାହେ । ସାଧାରଣ କଳାମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଆମଭିତରୁ ଯେଉଁମାନେ ଟିକିଏ ଅବସ୍ଥାପନ୍ନ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଟିକିଏ ଅଧିକ ସମ୍ପନ୍ନ ଓ ଧନବାନ କରିବା ମତଲବରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ-ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନେବାକୁ ଆଦୌ ପଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ ହେଉନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ କେବଳ ଉତ୍କୃଷ୍ଟତର ଦାସ ହୋଇ ରହିବା ବ୍ୟତୀତ ସେମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥାରେ ଆଉ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉନାହିଁ । ଆପଣା ଧନସମ୍ପନ୍ନତା ବଢ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହି କଳାମାନଙ୍କର ରାଜନୀତିକ ସ୍ଥିତିରେ କୌଣସି ଅଦଳବଦଳ ଘଟୁନାହିଁ ।

ଏହିପରି ହୀନସ୍ତରରେ ପଡ଼ିରହିବା, ଫମ୍ପା ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିଦ୍ୱାରା ବାରବାର ପ୍ରତାରିତ ହେବା ସହିତ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମବିଶ୍ୱାସର ବଡ଼ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଅଥଚ ବ୍ୟାପକଭାବରେ ଦୁଷ୍ପ୍ରୟୋଗ କରିବାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ରହିଚି । ଅନେକ ସମୟରେ ଲୋକମାନେ ଅତି ଦୁଃଖର ସହିତ ମୋତେ କହିଥାନ୍ତି : "ପଧାନେ, ସମୟ ଆସିଲେ ଓ ଭଗବାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ହେଲେ ସେ ଆମକୁ ବଳେବଳେ ମୁକ୍ତି ଦେଇଯିବେ ।" ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଓ ଅଣଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଉଭୟ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଲୋକେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଏହିପରି ଏକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ପୋଷଣ କରିଥାନ୍ତି । ଏପରି କରିବାଦ୍ୱାରା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦାୟିତ୍ୱକୁ ବହନ କରିବାରୁ ନିସ୍ତାର ମିଳେ, ଏବଂ ଭଗବାନଙ୍କର ବା କୌଣସି ଏକ ଦେବତାଙ୍କର ଦୋହି ଦେଇ ଏହାକୁ ସମର୍ଥନ ଦେବାର ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଏ । ପରିଣାମରେ ମଣିଷ ଭାଗ୍ୟବାଦୀ ପାଲଟିଯାଏ ଓ ଏକ ଚରମ ଉଦାସୀନତା ମଧ୍ୟରେ ଆଶ୍ରୟ ଗ୍ରହଣକରେ । ଭଗବାନ ଦୟା କରି ଭବିଷ୍ୟତରେ କଣ ସବୁ କରାଇବାକୁ ଯାଉଚନ୍ତି, ସେହି ବିଷୟରେ କେବଳ ଦିବାସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିବାରେ ମସ୍ତ ରହିଥିବାବେଳେ ବର୍ତ୍ତମାନର ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ହାତରୁ ଖସି ପଳାଇବାରେ ଲାଗେ । ଏହାକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଏକ ସୁସ୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ; କର୍ମପରାୟଣତା ଓ ପ୍ରାର୍ଥନାର ଭୂମି ଉପରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ରହିଥିବା ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମନୀତି ସହିତ ଏହାକୁ କଦାପି ଗୋଳାଇ ଦିଆଯାଇ ପାରିବନାହିଁ ।

ଏହିପରି ଯୁକ୍ତିସବୁ ଉପରେ ଗୋରାମାନେ ଭାରି ଆସ୍ଥା ରଖି ଆସିଚନ୍ତି । ବସ୍ତୁତଃ ସେମାନେ ଏହିସବୁକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ମଧ୍ୟ ଦେଉଚନ୍ତି । ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନ ଓ ସମସ୍ୟାସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ

ରଖିଥିବା ପ୍ରକୃତ କ୍ରିୟାଶୀଳ ଧର୍ମ ସେମାନଙ୍କୁ ସତେଯେପରି ବଡ଼ ଅପମାନକର ବୋଧ ହେଉଚି ।

ଏହିଠାରେ ହିଁ ଧର୍ମସଂସ୍ଥା ଓ ଗୀର୍ଜାର କାର୍ଯ୍ୟଲାଗି ଏକ ଅତି ଅବହେଳିତ କ୍ଷେତ୍ର ପଡ଼ିରହିଥିବାର ମୁଁ ଯେ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ଦେଖିପାରୁଚି, ପ୍ରସଙ୍ଗତଃ ମୋର ଏଠାରେ ଏହି କଥା କହିରଖିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏକ ମନ୍ଦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମରୁ ବର୍ତ୍ତମାନର ଉଦାସୀନତା ଓ ନିଷ୍କ୍ରିୟତା ନିଷ୍ପନ୍ନ ହୋଇଚି ବୋଲି ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ କହିବାକୁ ଯାଉନାହିଁ । କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରକୁ ଆସି ପୂର୍ବଗାମୀମାନଙ୍କର ପ୍ରେରଣାକୁ ଭୁଲି ଯାଇଥିବାରୁ ହୁଏତ ଏପରି ହୋଇଚି, କିନ୍ତୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ରହିଥିବା ଲୋକମାନେ ଯେପରି କଦାପି ଏପରି ବିଚାର ନକରନ୍ତି ବା ଏପରି ଆଚରଣ ନଦେଖାନ୍ତି, ସେଥିଲାଗି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମର ସତତ କର୍ମପୂର ହୋଇରହିବା ଉଚିତ ବୋଲି ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ କହିବି । ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଜୀବନଭୂମି ଉପରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମର ଉପାଦେୟତାକୁ କେବଳ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରମାଣ କରି ଦେଖାଇଦେଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ । କିନ୍ତୁ ବହୁପତ୍ନୀଗ୍ରହଣ ଓ ଅର୍ଥବ୍ୟୟ-ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଆପଣାର ସକଳ ଶକ୍ତି ଖରଚ କରିଦେଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ କଦାପି ତାହା କରି ପାରିବାନାହିଁ ।

ଏହିସବୁ ବିଷୟର ଚର୍ଚ୍ଚା କଲାବେଳେ ଆମ ଭିତରେ ରହିଥିବା ନିରର୍ଥକ ଓ ନିଷ୍ଫଳ କଷ୍ଟସହିଷ୍ଣୁତା ବ୍ୟତୀତ ଆମର ଧର୍ମହୀନତା ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଚି । ମଣିଷ-ଜାତି ହିସାବରେ ଆମେ ଶୈଶବର ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଥିବାବେଳେ ଯେଉଁ ଜଗତ ପ୍ରବୀଣ ଅବସ୍ଥାକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ସାରିଥିଲା, ସେହିମାନଙ୍କଠାରୁ ଅନେକପ୍ରକାର ଆଧୁନିକ ଧର୍ମହୀନତା ଆସି ଆଜି ଆମଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିଚି । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବାସ କରୁଥିବା ଅଧିକାଂଶ ଗୋରାଲୋକେ ଭୌତିକ ସୁଖ ଓ ସମୃଦ୍ଧିକୁ ଚରମ ଧ୍ୟେୟ ବୋଲି ଉପାସନା କରିବାର ବାଟରେ ଅନେକ ଦୂର ଆଗେଇଗଲେଣି । ସେମାନେ ଏହାକୁ ସତେ ଅବା ଏକ ଧର୍ମପରି ପରମ ଉତ୍ସାହରେ ଆବୋରି ରହିଚନ୍ତି । ଜୀବନରେ ଅନ୍ୟକୌଣସି ଅନୁପ୍ରେରକ ମୂଲ୍ୟର ଆସ୍ୱାଦନ ପାଇ ନଥିବାରୁ ସେମାନେ ଏପରି କରୁଚନ୍ତି ବୋଲି ମୋର ଭାରି ଆଶଙ୍କା ହେଉଚି । ଆଜି ଦେଶରେ ଭୌତିକବାଦ ହିଁ ସଂକ୍ରାମକ ବ୍ୟାଧିପରି ଚାରିଡ଼େଣା ମେଲାଇ ରହିଚି । ଜୀବନରେ ଯାହା ରହସ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ, ଯାହା ଗଭୀର ଓ ଯାହା ଅତିପାର୍ଥିବ, ଏହି ଭୌତିକବାଦ ଭିତରେ ସେଥିଲାଗି କୌଣସି ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ପୁଣି ଗୋରା ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଯେଉଁଦିନଠାରୁ ରାଷ୍ଟ୍ରକୁ ମଧ୍ୟ ଭଗବାନ ପରି ପୂଜା କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି, ସେହିଦିନଠାରୁ ପ୍ରକୃତ ଧର୍ମପ୍ରତି ବିତୃଷ୍ଣା ଓ ବିଦ୍ୱେଷ ପୋଷଣ କରିବାରେ ଏହା ଆଉଏକ ସୋପାନ ଆଗେଇ ଯାଇଚି । ଏହି ଅଗ୍ରଗତିକୁ କେବଳ ଜର୍ମାନୀର ନାତ୍ସୀମାନଙ୍କର ଦୁଃସାହସ ସହିତ ତୁଳନା କରାଯାଇ ପାରିବ । ଗୋରାମାନଙ୍କର ଛାଞ୍ଚକୁ ଅନୁକରଣ କରି ଆପଣାକୁ ଗଢ଼ିବାକୁ ବସି ଆମେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଦୁଃଖଦ

ସ୍ଥିତିର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ହେବାକୁ ଯାଉଚୁ । ଏହି ଉତ୍ତରାଧିକାର ଆମକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଆକୃଷ୍ଟ ନକରୁ, ଏହାଁ ଦେଖିବାର ଏକ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଦାୟିତ୍ୱ ହେଉଚି ଗୀର୍ଜାର ।

ନିଷ୍ପେଷଣର ଜବାବ ଦେବାକୁ ଯାଉଥିବା ପ୍ରତିରୋଧ ଭିତରେ ମହାନ୍ ଶକ୍ତି ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ହେଁ ଆମର ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଯେ ନାନା ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡୁଚି, ଏକଥା ଅବଶ୍ୟ ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ । ପ୍ରତିରୋଧର ବିଭିନ୍ନ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ମାନଙ୍କରେ ବେଳେବେଳେ ଆମକୁ ବିଫଳ ହୋଇ ପଡ଼ିବାର ଦେଖି ବାହାର ପୃଥିବୀ ଆମର ଦୁର୍ବଳତା ତଥା ଆମର ଶକ୍ତିର ମଧ ଅବଶ୍ୟ ପରିଚୟ ପାଉଥିବ । ଆମଲାଗି ଯେ କେତେ ବାଧା ଅତିକ୍ରମ କରିବା ତଥାପି ବାକୀ ରହିଚି, ସେ ସେକଥା ମଧ ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣୁଥିବ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଦିନ ଗୋରା ଶାସକମାନେ ଆଖି ବୁଜି ସମଗ୍ର ଅତ୍ୟାଚାରର ଲୀଳା ଆରମ୍ଭ କରିବେ, ଯେତେବେଳେ ଅମାନୁଷିକ ବନ୍ଦୀଶିବିରର ଦମନଲୀଳା ଏଠାରେ ମଧ ଚାଲିବ,– ଦିନେ ନା ଦିନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଏହିସବୁ ମାର୍ଗର ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ,– ପ୍ରଭୁଜାତି ହିସାବରେ ସେମାନଙ୍କର ଅବସାନ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ବୋଲି ସେହିଦିନ ହିଁ ସ୍ପଷ୍ଟ ସଙ୍କେତ ମିଳିପାରିବ । ଆମର ଦୁର୍ବଳତା ଅପେକ୍ଷା ଆମର ବଳ ହେଉଚି ଅନେକ ବେଶୀ, ଏବଂ ସେମାନେ ବର୍ଷକୁ ବର୍ଷ ଅନନ୍ୟୋପାୟ ହେଲା ପରି ନଗ୍ନ ଓ ପାଶବିକ ନୃଶଂସତାର ଆଶ୍ରୟ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ବାଧ ହିଁ ହେଉଚନ୍ତି । ସେମାନେ ଏପରି ଉପାୟମାନଙ୍କର ଶରଣ ଯେ ନେଉଚନ୍ତି, ଏଥିରୁ ଆମର ଦୁର୍ବଳତାମାନ ଆମର ବାଟ ଓଗାଳିବାକୁ ଦିନକୁଦିନ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅସମର୍ଥ ହେଉଥିବାର ହିଁ ପ୍ରମାଣ ମିଳିଯାଉଚି ।

ଏହି ବିଗତ କେତେବର୍ଷ ମଧରେ ଆଫ୍ରିକାର ନାରୀମାନଙ୍କ ମଧରେ ଯେଉଁ ଜାଗରଣ ଦେଖାଦେଇଚି, ତାହାହିଁ ଆମ ପ୍ରତିରୋଧର ଶକ୍ତିକୁ ଅନେକ ଗୁଣରେ ବଢ଼ାଇ ଦେଇଚି । ନାରୀମାନେ ପଛରେ ରହିଯାଇଥିଲେ ହୁଏତ ଆମର ପ୍ରତିରୋଧ-ସଂଗ୍ରାମ ମଧ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଡ଼ ଅନିଶ୍ଚିତ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଥାନ୍ତା, ଏହାକୁ ପଥସ୍ଖଳନର ପ୍ରମାଦ ସହିବାକୁ ପଡୁଥାନ୍ତା । କେବଳ କଂଗ୍ରେସର ଆଦର୍ଶ ଓ ପ୍ରଚାରଦ୍ୱାରା ନୁହେଁ, ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ଜାରି କରୁଥିବା ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟମୂଳକ ଆଇନ୍‌ଦ୍ୱାରା,– ବିଶେଷତଃ ପାରିବାରିକ ଜୀବନକୁ ବିପନ୍ନ କରୁଥିବା ଆଇନ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇ ଉଠିଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କେବଳ ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମଧ ସେମାନେ ଆଉ କଦାପି ପଛକୁ ଫେରିଯାଇ ଶିଥିଳ ଓ ନିଷ୍କ୍ରିୟ ହୋଇ ପଡ଼ିବେନାହିଁ ।

ଏକ ସମଗ୍ର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ନାରୀମାନେ ସାଧାରଣତଃ ମୂଳ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ହିଁ ଚିନ୍ତା କରିଥାନ୍ତି । ଠିକ୍ ଏହି ମୂଳ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ହିଁ ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ କୁଠାରାଘାତ କରିଚନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଅନୁମତିପତ୍ର ଉଠାଇଦେବାର ଆଇନ୍‌ଦ୍ୱାରା ନାରୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ହିଁ ଅନୁମତି-ପତ୍ରର ପ୍ରଥାକୁ ଲଦି ଦିଆଯାଇଚି । ପରିବାରକୁ ଛିନ୍ନବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରି ଦେଉଥିବା

ଆଇନ୍‌ଗୁଡ଼ିକୁ ଆହୁରି କଠୋର ଭାବରେ ଜାରି କରି ଦିଆଯିବା ଦ୍ୱାରା ପରିବାରଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାଠି କରି ରଖିବା ଓ ପିଲାଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇପାରିବା ଭଳି ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ କରିବା ମଧ କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କଷ୍ଟକର ହୋଇପଡୁଛି । ଗତ କେତୋଟି ବର୍ଷ ମଧରେ ଗୋରାମାନଙ୍କର ମଜୁରି ଅନେକ ପରିମାଣରେ ବଢ଼ିଯାଇଥିଲେ ମଧ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ମଜୁରିରେ ପ୍ରାୟ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇନାହିଁ । ଏହିସବୁ କଥା ପ୍ରଧାନତଃ ନାରୀ-ସଂସାରର ହିଁ ଅନ୍ତର୍ଗତ, ଏବଂ ଗତ ଦଶପନ୍ଦର ବର୍ଷ ମଧରେ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ନାରୀମାନେ ଆମର ସଂଗ୍ରାମରେ ଆସି ଯୋଗ ଦେଇଥିବାରୁ ସେମାନେ ଅତ୍ୟାଚାରୀମାନଙ୍କର ଏକ ପ୍ରଧାନ ଶତ୍ରୁରେ ପରିଣତ ହୋଇଚନ୍ତି । ନାରୀର ପ୍ରଧାନ ଜୀବନସମ୍ବଳ ଗୁଡ଼ିକ,– ଘର ଓ ପରିବାରକୁ ନିରାପଦ କରି ରଖିବା ଓ ପିଲାମାନଙ୍କର ଭଲ ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା,– ଏହିସବୁ ଉପରେ ହିଁ ବଡ଼ ବର୍ବର ଭାବରେ ଆକ୍ରମଣ କରାଯାଇଚି । ଏପରିକି ଆକ୍ଷରିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ମଧ ଏହି ସଂଗ୍ରାମ ନାରୀମାନଙ୍କ ଲାଗି ଏକ ଜୀବନ୍‌ମରଣର ସଂଗ୍ରାମରେ ପରିଣତ ହୋଇଚି ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ନାରୀ କେବେହେଲେ କୌଣସିକାଳେ କାହାର ଅଧୀନ ହୋଇ ରହିନାହିଁ । ନାରୀ ହିସାବରେ ସେମାନେ ଚିରଦିନ ଆପଣାର ସକଳ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ କରି ଆସିଚନ୍ତି, ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ମଧରୁ କେତେଜଣ ଏହାଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ ଦକ୍ଷତା ମଧ ଦେଖାଇଚନ୍ତି । ଗତ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଜଣେ ନାରୀର ନେତୃତ୍ୱରେ ହିଁ ଏକ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଅରେଞ୍ଜ୍ ଫ୍ରି ଷ୍ଟେଟ ରାଜ୍ୟକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଯାଇଥିଲା ଏବଂ ତାହାର ନାମ ସେତେବେଳେ ଏକ ଆତଙ୍କରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା । ଟ୍ରାନ୍ସକାଇ ପ୍ରଦେଶର ଆଉଜଣେ ନାରୀ ଆପଣାର ପ୍ରଭାବ ବଳରେ ସମଗ୍ର ଜାତିକୁ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ବନ୍ଦ କରି ସଂସାରର ପ୍ରଳୟ ହେବାଯାଏ ଅପେକ୍ଷା କରିବାଲାଗି ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ପାରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏହି ପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ପ୍ରଳୟ ହେଲାନାହିଁ, କିନ୍ତୁ କାମଧନ୍ଦା ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇଥିବାରୁ ଲୋକେ ଭୋକଉପାସରେ ଅନେକ କଷ୍ଟ ଭୋଗିଥିଲେ । ଏବେ ସ୍ୱାଜିଜାତି ଜଣେ ରାଣୀଦ୍ୱାରା ହିଁ ଶାସିତ ହେଉଥିଲା । ଏବଂ ଜୁଲୁମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ, ଗୋରାମାନେ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ଓ ପରେ, ଏହି ଜାତିର କେତେଜଣ ନାରୀ (ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାର ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଉପରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଇନ୍‌ଦ୍ୱାରା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ନାରୀମାନଙ୍କୁ ପୁରୁଷ ସହିତ ସମାନ ଅଧିକାର ଦିଆଯିବା ଆବଶ୍ୟକ) ରାଜନୀତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନାନାପ୍ରକାରେ ପ୍ରଧାନ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଚନ୍ତି ।

ଏଠାରେ ମୁଁ କେବଳ ଏତିକି କହିବାକୁ ଚାହୁଁଚି : ଆମ ଜାତିର ପୁରୁଷମାନେ ନାରୀମାନଙ୍କୁ କଦାପି ଆପଣାଠାରୁ ଅଧସ୍ତନ ବା ଛୋଟ ବୋଲି ବିଚାର କରିନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆମ ଜାତିରେ ଅନେକ ଦିନରୁ ପ୍ରଚଳିତ ରହିଥିବା ପ୍ରଥା ଓ ଆଇନ୍‌ଗୁଡ଼ିକୁ ଭୁଲ ବୁଝି ଗୋରାମାନେ ହିଁ ଏହା ଆରମ୍ଭ କରାଇଚନ୍ତି । ଆମର ଆବଶ୍ୟକତାମାନ ପୂରଣ କରିବାକୁ ସେମାନଙ୍କର ଆପଣା ସମାଜରେ ଅନୁରୂପ କୌଣସି ଆଇନ୍ ନଥିବାରୁ ସେମାନେ ଆମ ସମାଜର ନାରୀମାନଙ୍କୁ

ଆଇନତଃ ଜୀବନସାରା ନାବାଳକ ହୋଇ ରହିବା ଉପରେ ଅତିରକ୍ତ ଜୋର ଦେଇ ଆସିଚନ୍ତି । ଆମ ସମାଜର ପରମ୍ପରାଗତ ଦୃଷ୍ଟିଠାରୁ ଏହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭିନ୍ନ ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ନାରୀର ସାମାଜିକ ସ୍ଥଳ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ବିଷୟରେ ତଦ୍ଵାରା ଅନେକ ଅବିଚାର ଓ କ୍ଷତି କରାହୋଇଚି ।

ଅନୁପଯୋଗୀ ଇଉରୋପୀୟ ଆଇନ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ଵାରା ସେମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ ସ୍ଥାନକୁ ନ୍ୟୂନ କରି ରଖୁଥିବା ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ନାରୀମାନେ ଅନେକ ବର୍ଷଯାଏ ନିର୍ବିବାଦରେ ସହ୍ୟ କରିଚନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ତଥାପି ସେମାନେ ଆଜି ମଧ୍ୟ ଆଫ୍ରିକା-ସମାଜର ନାରୀ ହିସାବରେ ଆପଣାକୁ ରକ୍ଷା କରି ଆସିଚନ୍ତି । ଗତ କେତେବର୍ଷ ଭିତରେ ଘଟିଥିବା ଘଟଣାମାନ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ତାହା ହିଁ ପ୍ରମାଣ କରିଦେଇଚି । ଏଥିରେ ଏକ ସୁଖସମାବେଶ କରାଇବା ପରି ଆମ ଜୀବନର ମୂଳ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ଆକ୍ରମଣ କରିବା ଫଳରେ ନାରୀମାନେ ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ଆସି ଆମର ସଂଗ୍ରାମରେ ଯୋଗ ଦେଇଚନ୍ତି,— ଆପଣାର ଜୀବନ୍ତତା ଓ ପ୍ରଶଂସନୀୟ ବ୍ୟବହାରବୁଦ୍ଧି ସହିତ ସେମାନେ ଏହି ସଂଗ୍ରାମରେ ପ୍ରବେଶ କରିଚନ୍ତି ।

ନାରୀମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ପାସ୍-କଟକଣାର ଅଧୀନ କରି ରଖିବାଲାଗି ସରକାର ଭୟ ଦେଖାଇବା ପରେ ସେମାନେ ସକ୍ରିୟ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ପ୍ରାୟ ଆଇନ-ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଘୋଷଣା ବେଳକୁ ହିଁ ସେମାନେ ଉକ୍ତ କାରଣରୁ ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ଆସି କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗ ଦେଲେ । ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତିରୋଧ କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା, ଏବଂ ୧୯୫୬ ମସିହାରେ ସେମାନେ ଶାସନବିଭାଗର ରାଜଧାନୀ ପ୍ରିଟୋରିଆଠାରେ ଏକ ବିରାଟ ପ୍ରତିବାଦ-ପ୍ରଦର୍ଶନ ଆୟୋଜନ କରି ପାରିଥିଲେ । ରାଜ୍ୟର ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଞ୍ଚଳର ନାରୀମାନେ ଏହି ପ୍ରଦର୍ଶନରେ ଆସି ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଅନେକେ ହୁଏତ ହଜାର ମାଇଲ୍ ଦୂରରୁ ଆସି ଏଠାରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲେ । ଏହି ପ୍ରଦର୍ଶନୀଟି ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ଏକ ସମ୍ମିଳିତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଥିଲା, ଏଠାରେ ଏହିକଥା କହିରଖିବା ଉଚିତ । "ଷ୍ଟ୍ରାଇଡ୍‌ମ୍, ତୁମେ ପାହାଡ଼କୁ କାହିଁକି ଟେକା ମାରିଲ ?"— ସେମାନେ ଏହିପରି ଏକ ଗୀତ ଗାଇ ପ୍ରଦର୍ଶନରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ।

ସବୁଥର ପରି ଏଥର ମଧ୍ୟ ସରକାର (ସେତେବେଳେ ଶ୍ରୀ ଷ୍ଟ୍ରାଇଡ୍‌ମ୍ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଥାଆନ୍ତି ।) ଆପଣା ମୁହଁ ଲୁଚାଇ ରହିଲେ । ଏହି ପ୍ରଦର୍ଶନଟି ରାଜ୍ୟରେ ଅନେକ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥିଲା ଏବଂ କଂଗ୍ରେସ ତଥା ନାରୀ-ସଂଗଠନକୁ ଅନେକ ପ୍ରେରଣା ଆଣି ଦେଇଥିଲା । ସେହିଦିନଠାରୁ ଆମର ସମ୍ମିଳନୀ ଓ ପ୍ରଦର୍ଶନମାନଙ୍କରେ ନାରୀମାନେ ଏକ ପ୍ରଧାନ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରି ଆସିଚନ୍ତି । ୧୯୫୨ର ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ, ୧୯୫୪ରେ ବାନ୍ଟୁ ଶିକ୍ଷା-ବିଧିର ବିରୋଧ ଏବଂ ୧୯୫୬ ମସିହାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ପାସ୍ ଆଇନ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆମର ପ୍ରତିବାଦ,—

ସବୁଥିରେ ନାରୀମାନଙ୍କର ଏକ ବଡ଼ ଭାଗ ରହିଆସିଚି । ଅଧିକନ୍ତୁ ଜୀବନର ମୂଳସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ଆଘାତ କରୁଥିବା ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାଲାଗି ଜାତି ଓ ବର୍ଣ୍ଣନିର୍ବିଶେଷରେ ଆସି ଏକତ୍ର ସମ୍ମିଳିତ ହେବାରେ ନାରୀମାନେ ହିଁ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ତତ୍ପରତା ଦେଖାଇଚନ୍ତି ।

ପ୍ରିଟୋରିଆଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ପ୍ରତିବାଦ-ପ୍ରଦର୍ଶନଟିକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ପାସ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିରୁଦ୍ଧରେ ନାରୀମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରଧାନତଃ ସ୍ଥାନୀୟ ବା ପ୍ରାଦେଶିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ହିଁ ସୀମିତ ହୋଇ ରହିଚି । କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ସେମାନଙ୍କର ଉଦ୍ୟମଗୁଡ଼ିକ ଅତିମାତ୍ରାରେ ସଫଳ ହୋଇଚି, ଅନେକ ସମୟରେ ଏସବୁ ଅତି ସ୍ୱତଃସ୍ଫୂର୍ତ୍ତ ଭାବରେ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଚି । ପଶ୍ଚିମ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଟ୍ରାନ୍ସ୍‌ଭାଲ ପ୍ରଦେଶରେ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ନାରୀମାନେ ହିଁ ଆପଣାର ଦୃଢ଼ ସଂକଳ୍ପ ଦେଖାଇ ଏହି ପାସ୍‌ବିରୋଧୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକରେ ନେତୃତ୍ୱ ଦେଇଚନ୍ତି । ସରକାରଙ୍କର ମତଲବ ଥିଲା ଯେ ସାଧାରଣତଃ ପଛରେ ରହିଥିବା ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ନାରୀମାନେ ଅନ୍ତତଃ ଏହି ଆଇନ୍‌ର ବଶ୍ୟତା ସ୍ୱୀକାର କରିଯିବେ ଏବଂ ଅଧିକସଂଖ୍ୟକ ନାରୀ ଏହାକୁ ମାନିନେବାପରେ ସେହି ଆଇନ୍‌କୁ ସହରମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ଜାରି କରିବେ । କିନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍‌ଙ୍କର ଆଶା ଅନୁସାରେ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ନାରୀମାନେ ଆପଣାକୁ ଏତେ ସହଜରେ ପ୍ରବଞ୍ଚିତ ହେବାକୁ ଦେଇନଥିଲେ । ଆମ ନାରୀମାନଙ୍କର ଅଦମ୍ୟ ସାହସ ହେତୁ ହିଁ କେବଳ ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା ବା ପଶୁବଳର ଆଶ୍ରୟ ନେଇ ଏବଂ ଜୀବନକ୍ଷୟ କରାଇ ଶାସନକର୍ତ୍ତାମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ପାସ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅଧୀନ କରାଇ ପାରିଥିଲେ ।

୧୯୫୭ ମସିହାର ଅଧାବେଳକୁ ଏହି ବ୍ୟାପାର ନେଇ ଜୁଲୁ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଏକ ପ୍ରତିନିଧିଦଳ ଜୁଲୁଜାତିର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରମୁଖଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲା । ଏହାର ଅଳ୍ପଦିନ ପୂର୍ବରୁ ସେ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ବିବୃତ୍ତି ଦେଇ ବାନ୍ଟୁ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଆଇନ୍‌କୁ ମାନି ନେଉଚନ୍ତି ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ସାରିଥିଲେ । ଯେଉଁମାନେ ଏହି ବିଷୟରେ ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସାଧାରଣ ବିଷୟରେ କୌଣସି ଭିନ୍ନମତ ପୋଷଣ କରୁଚନ୍ତି, ସେମାନେ ସିଧା ଖବରକାଗଜରେ ବିବୃତ୍ତିମାନ ନଦେଇ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ଆସି ତାଙ୍କସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରନ୍ତୁ ବୋଲି ସେ ଏକ ନିବେଦନ ମଧ୍ୟ ଜଣାଇଥିଲେ । ନାରୀମାନେ ଏହି ନିବେଦନର ସୁଯୋଗ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଏହି ପ୍ରତିନିଧିଦଳରେ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଡାକ୍ତର ଦୁବେଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ସଦସ୍ୟ ଭାବରେ ରହିଥିଲେ ଓ ଏହା ନେଟାଲ୍‌ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିଥିଲା ।

ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରମୁଖ ଅତି ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ଭାବରେ ଏହି ପ୍ରତିନିଧିଦଳର ସ୍ୱାଗତ କରିଥିଲେ । କଥାବାର୍ତ୍ତା ସମୟରେ ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ କହିଥିଲେ ଯେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉପାୟ ନଦେଖି (ତାଙ୍କର କହିବା ଅନୁସାରେ) ସେ ସରକାରୀ ପାସ୍ ଗ୍ରହଣ କରି ସାରିଚନ୍ତି । ଜୁଲୁଜାତିର ନାରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ପାସ୍‌ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଷୟରେ ଏତେଦୂର ଅପ୍ରସନ୍ନତା ରହିଥିବାର ତାଙ୍କୁ ଆଦୌ ଜଣାନଥିଲା ବୋଲି ମଧ୍ୟ ସେ ମତପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ।

ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରମୁଖ ନାରୀମାନଙ୍କର ଏହି ପ୍ରତିନିଧିଦଳକୁ ସାକ୍ଷାତ ଦେଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ମତକୁ କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କ ପାଖରେ ନେଇ ପହଞ୍ଚାଇବାକୁ ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲେ । ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରମୁଖଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଏହିଠାରେ ହିଁ ସମାପ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କଠାରୁ ଏ ବିଷୟରେ କୌଣସି ଉତ୍ତର ମିଳି ନଥିଲା । ପ୍ରତିରୋଧ ଆଗରୁ ଯେପରି ଚାଲିଥିଲା ପୁଣି ଠିକ୍ ସେହିପରି ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ପରବର୍ଷ, ଅର୍ଥାତ୍ ୧୯୫୮ ମସିହାରେ ଅତି ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ ରାଜ୍ୟସାରା ନାରୀମାନଙ୍କର ପ୍ରତିବାଦ-ପ୍ରଦର୍ଶନମାନ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ନାରୀମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବସ୍ତୁତଃ ଏପରି ଏକ ଉତ୍ତେଜନା ଦେଖା ଦେଇଥିଲା ଯେ ତାହାକୁ ସୁସଂଗଠିତ କରିବାଲାଗି କଂଗ୍ରେସର ନାରୀ-ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସାମର୍ଥ୍ୟ ମଧ ରହିଲାନାହିଁ । ଅକ୍ଟୋବର ମାସ ଶେଷବେଳକୁ ନାରୀମାନଙ୍କର ଉଦ୍ୟମ ଫଳରେ ହିଁ ଜୋହାନେସ୍‌ବୁର୍ଗ୍ ସହରରେ ଏକ ବିରାଟ ପ୍ରତିବାଦ-ପ୍ରଦର୍ଶନ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଅବସ୍ଥାଟିକୁ ସମ୍ଭାଳିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପୋଲିସ୍ ସ୍ଥାନୀୟ ଅଞ୍ଚଳର ସକଳ ଯାନବାହନ-ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇବାକୁ ବାଧ ହୋଇଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ୨୦୦୦ରୁ ଅଧିକ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି ନିଆଯାଇଥିଲା । ଗୋରାମାନଙ୍କ ଘରେ କାମ କରୁଥିବା କଳା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ କାମ ବନ୍ଦ କରିଦେବାଦ୍ୱାରା ଗୋରା ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କରେ ଚାଞ୍ଚଲ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏଣେ ୨୦୦୦ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଗିରଫ ହୋଇ ଯିବାଦ୍ୱାରା କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ପରିବାରରେ ମଧ ଯେ କିପରି ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତତା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବ, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରାମାନଙ୍କଠାରୁ ଏକ ଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅବସ୍ଥାଟିର ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କରୁଥିବା ପାଠକମାନେ ଅତି ସହଜରେ ତାହା ଅନୁମାନ କରିପାରିବେ । ଏହି ୨୦୦୦ଙ୍କ ମଧରେ ଅନେକ ମାଆ ହିଁ ଗିରଫ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ।

ସେହିବର୍ଷ ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ ଡରବାନ୍ ସହରରେ କଂଗ୍ରେସର ବାର୍ଷିକ ସମ୍ମିଳନୀ ବସିଲା ଏବଂ ପାସ୍-ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗ୍ରହଣ କଲା । ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବଟି ଆମକୁ ୧୯୫୯ ବର୍ଷଟି ସାରା କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ ରଖିଥିଲା । ଆମର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଯଥାଶକ୍ତି ଅହିଂସ ରହି ସକଳପ୍ରକାର ପାସ୍‌ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଚାଲିଥିବା ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଆହୁରି ଦୃଢ଼ କରିବାକୁ ହେବ, ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଲାଗି ଜାରି ହୋଇଥିବା ପାସ୍-ପ୍ରଥାର ବିଶେଷ ଭାବରେ ବିରୋଧ କରିବାକୁ ହେବ,— ଆମେ ଏହି ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲୁ । ଦେଶର କେତେକେତେ ଦୂର ମଫସଲ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଆସିଥିବା ନାରୀପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଆମର ଏହି ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ,— କମ୍ବଳ ପିନ୍ଧି ଓ ହାତରେ ଶଙ୍ଖା ଓ ବେକରେ ମାଳି-ଲଗାଇ ସେମାନେ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ମଧରେ ରାଜନୀତିକ ଚେତନା ଆଣିବାକୁ ହେଲେ ଆଗ ସେମାନଙ୍କ ଆଗରେ ନାନା ଜଟିଳ ଓ କୁଟିଳ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ଖିଅଖିଅ କରି ବିଶ୍ଳେଷଣ

କରିଦେବାକୁ ପଡ଼େ । କିନ୍ତୁ ଜୀବନର ମୂଳ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝିବାଲାଗି ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ସେପରି କୌଣସି ବିଶ୍ଳେଷଣ ଦରକାର କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

୧୯୫୯ ମସିହା ଶେଷ ହେବାବେଳକୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ପକାଉଥିବା ଚାପ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ଊଣା ହୋଇ ଯାଇନଥିଲା । ବିଶେଷତଃ ନେଟାଲ ପ୍ରଦେଶରେ ସେମାନଙ୍କ ତରଫରୁ ନାନାବିଧ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଲାଗି ରହିଥିଲା । ଏହିସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅନେକାଂଶରେ କଂଗ୍ରେସର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ସହିତ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ରଖିଥିଲେ ହେଁ ପ୍ରଧାନତଃ ସ୍ୱତଃସ୍ଫୂର୍ତ୍ତ ଭାବରେ ଏସବୁ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା; କେହି ବାହାରୁ ଆସି ଏଗୁଡ଼ିକର ଆୟୋଜନ କରିନଥିଲେ ।

କାଟୋ ମାନର୍‌ଠାରେ ମଦଦୋକାନରେ ହୋଇଥିବା ଗଣ୍ଡଗୋଳ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଆଗରୁ ଉଲ୍ଲେଖ କରି ସାରିଚି, ତାହାର କାରଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ କିଞ୍ଚିତ୍ ସୂଚନା ଦେଇଚି । ତେଣୁ ଏଠାରେ ସେସବୁ କଥା ଆଉଥରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ଲୋକମାନଙ୍କର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ଆମ ପିଲାଙ୍କର ଭୋକିଲା ପେଟର ସମସ୍ୟା ହିଁ ଏହିସବୁ ଗଣ୍ଡଗୋଳରେ ଆପଣାର କଥା କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲା । ନଗରପାଳିକାର ଗୋରା କର୍ତ୍ତାମାନେ ହିଁ ଶେଷରେ ଏହିସବୁ ଘଟଣାଲାଗି ଦାୟୀ ବୋଲି ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହାପୂର୍ବରୁ ନଗରପାଳିକା ସହରତଳି ଅଞ୍ଚଳକୁ ଉଠାଇ ଦେବାର ଏକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା ଏବଂ କାଟୋମାନର୍ ଅଞ୍ଚଳର ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥାନ ଏହି ଶ୍ରେଣୀ ଭିତରେ ପଡୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏହାଦ୍ୱାରା ବାସଚ୍ୟୁତ ହେବାକୁ ଯାଉଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଘର ଯୋଗାଇଦେବା ପୂର୍ବରୁ କର୍ତ୍ତାମାନେ ସେମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଇଥିଲେ (ଏସବୁ ବିଷୟରେ ଗୋରା ଖବରକାଗଜମାନଙ୍କରେ କେବେହେଲେ କୌଣସି କଥା ପ୍ରକାଶ ପାଏନାହିଁ ।) ପୁଣି କ୍ୱାମୁଶୁଠାରେ (ବାସଚ୍ୟୁତ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଅଂଶକୁ ଘର ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ ଏହି ବସ୍ତିଟି ନୂଆକରି ବସିଥିଲା ।) ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଭଡ଼ା ବିଷୟରେ ଏପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ରଖିଥିଲେ ଯେ ମଜୁରି ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଘରପାଇଁ ସେହି ଅନୁପାତରେ ଅଧିକ ଭଡ଼ା ମଧ୍ୟ ଦେବାକୁ ପଡୁଥିଲା ଓ ସେଥିଲାଗି ମଜୁରି ବଢ଼ିବାଦ୍ୱାରା ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ଲାଭ ମଧ୍ୟ ହେଉନଥିଲା । ପୁଣି ଆଂଶିକଭାବରେ ଲାଭକାରୀ ବୋଲି ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଥିବା ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକ ସକାଶେ ମଧ୍ୟ ଲାଭକାରୀ ହାରର ଟିକସମାନ ଜାରି ହୋଇଥିଲା ।

ମଦଦୋକାନରେ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ଆରମ୍ଭ ହେବାର ଅନେକ ପୂର୍ବରୁ ସେହି ଅଞ୍ଚଳର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିବାଲାଗି ବହୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । କାଟୋମାନର୍‌ଠାରୁ ସେମାନେ ଡର୍‌ବାନ୍ ସହରର ଗୋରାଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ପାଖକୁ ଏକ ପ୍ରତିନିଧିଦଳ ପଠାଇଥିଲେ । ଦୁଇରାତି କାଳ ବାହାରେ ପଡ଼ିରହିବା ପରେ ଯାଇ ସାକ୍ଷାତ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଲା,— ସିଟି ହଲ୍‌ର ପାହାଚ ଉପରେ ଧାରଣା ଦେଇ ଠିଆହୋଇ ରହିବାପରେ ଯାଇ ଏହା

ସମ୍ଭବ ହୋଇଥିଲା । ନଗରାଧକ୍ଷ ଆପଣା ତରଫରୁ କିଛି କରିବାର ଚେଷ୍ଟା ମଧ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହି ଚେଷ୍ଟା ଅତି କିଞ୍ଚିତ୍ ଥିଲା ଓ ସେତେବେଳକୁ ଅନେକ ବିଳମ୍ବ ମଧ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଫଳତଃ କେବଳ ନାଆଁକୁ ଅତି ଅସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ କେତେକ ସୁବିଧା ବ୍ୟତୀତ ଆଉକିଛି ମିଳିବାର କୌଣସି ଆଶା ନଦେଖି କାଟୋ ମାନର୍ କ୍ରୋଧରେ ଉନ୍ମତ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ମଦଦୋକାନଗୁଡ଼ିକୁ ଧ୍ୱଂସ କରିଦେବାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବସ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଓ ଖାସ୍ ଡରବାନ୍ ସହରକୁ ମଧ ବ୍ୟାପି ଯାଇଥିଲା ।

ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ପୋଲିସ୍ ବିଭାଗ ଏହି ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ବଡ଼ ସଂଯମ ଓ ବିବେକିତା ସହିତ ଆଚରଣ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣତଃ ସବୁଥର ପରି ଏଥର ମଧ ସରକାରୀ ଆଫ୍ରିକା ବିଭାଗ ଓ ପୋଲିସ୍ ବିଭାଗର ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ ଅଫିସରମାନେ ଏହି ଅଞ୍ଚଳଟିକୁ ପରିଦର୍ଶନ କରି ଗଲାପରେ ପାଶବିକ ଅତ୍ୟାଚାର ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଓ ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି ନିଆଗଲା ।

ଏଣେ ପ୍ରତିବାଦ-ପ୍ରଦର୍ଶନ ମଧ ବ୍ୟାପିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦେଶର କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳ ଭିତରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିନାହିଁ, କେବଳ ଏତିକି କହିବା ବ୍ୟତୀତ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନଟି ବ୍ୟାପିବାର ଅନ୍ୟ କୌଣସି କାରଣ ଦର୍ଶାଇ ପାରିବା ଆଦୌ ସହଜ ନୁହେଁ । ଗୋଟିକପରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ମଦଦୋକାନ, ଗୋରୁଧୁଆ କେନ୍ଦ୍ର (ଗୋରୁମାନଙ୍କୁ ସଫା ରଖିବାଲାଗି ଖୋଲାହୋଇଥିବା ଏହି ଗୋରୁଧୁଆ କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ପ୍ରଜାତୀୟ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ସର୍ବଦା ସନ୍ଦେହୀ ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି । ଗୋରୁର ମାଲିକ ବିନା ପଇସାରେ ନିଜେ ଗୋରୁଧୁଆ କୁଣ୍ଡକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା, ଜାତୀୟବାଦୀ ସରକାରଙ୍କର ଏହି ଆଦେଶ ଜାରି ହେବାପରେ ଲୋକଙ୍କର ବିତୃଷ୍ଣା ଅଧିକ ବଢ଼ିଯାଇଚି । ଆଗରୁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ଜଣେ କଳା ଲୋକକୁ ଦରମା ଦେଇ ରଖାଯାଇଥିଲା । ପୁରୁଷମାନେ ସାଧାରଣତଃ ସହରରେ ରହୁଥିବାରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ତ୍ରୀମାନେହିଁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ବାଧ ହେଉଚନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବିରୋଧ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ ।) ଓ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ସରକାରୀ କମିଶନର୍‌ମାନଙ୍କର ଦପ୍ତର୍‌ମାନଙ୍କୁ ଶୋଭାଯାତ୍ରା କରି ଯାଇଥିଲେ । ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରୁ ଆଉଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନକୁ କାମ କରିବାକୁ ଯିବା ବିଷୟରେ ରହିଥିବା କଟକଣା, କଳାଲୋକଙ୍କ ଲାଗି ଖାସ୍ କରି ରଖାଯାଇଥିବା ଅଞ୍ଚଳ ଗୁଡ଼ିକର ଖାଦ୍ୟାଭାବ, ମଦଦୋକାନ (କଳାମାନଙ୍କର ହିତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏସବୁ ବସାଯାଇଥିଲା ବୋଲି ସରକାର କହୁଥିଲେ ।) ପାସ୍-ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଟିକସବୃଦ୍ଧି ସେମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ୍‌ରେ ଏହି ସକଳ ସମସ୍ୟା ସ୍ଥାନ ପାଇଥିଲା ।

ପ୍ରତିବାଦ-ପ୍ରଦର୍ଶନର ଧାରାବାହିକ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଅଧିକ ଉତ୍ୟକ୍ତତା ଦେଖାଇବାରେ ଲାଗିଲେ । ଗୋଟାଏ ଦୁଇଟା ଜାଗାରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ହିଂସାଚରଣ ମଧ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଏହିସବୁ ଘଟଣାକୁ ଯେତେଦୂର ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିଚି,

ପ୍ରଦର୍ଶନକାରୀଙ୍କ ତରଫରୁ ଏହା କଦାପି ଉପୁଜିନଥିଲା । ସାଧାରଣତଃ ଏହିସବୁ ସାମୂହିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର କ୍ଷେତ୍ରରେ କେତେଜଣ ଗୁଣ୍ଡା ବା ଉତ୍ତେଜନା ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଅଭିପ୍ରାୟରେ ଆସିଥିବା ଦଲାଲମାନେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ଓ ଏହିସବୁ ଅବସ୍ଥାର ସୁଯୋଗ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ପିଟରମରିଜ୍‌ବୁର୍ଗଠାରେ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରୁ ଆସିଥିବା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ସହର ଭିତରକୁ ଶୋଭାଯାତ୍ରା କରି ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ମଦଦୋକାନମାନଙ୍କରେ ପିକେଟିଂ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । କିଛି ସମୟପରେ ସେଠାରେ ସଶସ୍ତ୍ର ପୋଲିସ୍ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ପ୍ରାୟ ଦୁଇଘଣ୍ଟା କାଳ ଦୁଇପକ୍ଷ ପରସ୍ପରର ଗତିବିଧି ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରିସାରିବା ପରେ ପୋଲିସ୍ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରେ ବ୍ୟାଟନ୍‌ଦ୍ୱାରା ଆକ୍ରମଣ ଚଳାଇଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ବାଟରେ ଯାଉଥିବା ଲୋକମାନେ, ଏପରିକି ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧିଥିବା ବୟସ୍କା ଭାରତୀୟ ରମଣୀମାନେ ମଧ ଏହି ଆକ୍ରମଣର କବଳରେ ପଡ଼ିଥିଲେ । ସେହିଦିନ ରାତିରେ ନଗରର ଉପକଣ୍ଠରେ ଥିବା ସୋବାନ୍ତୁ ଗାଆଁରେ ଥିବା ବାନ୍ତୁଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ତରଫରୁ ବସିଥିବା ସରକାରୀ ସ୍କୁଲ ଘରମାନଙ୍କରେ ନିଆଁ ଲାଗିଥିଲା । ପୋଲିସ୍ ଘଟଣାସ୍ଥଳକୁ ଯାଇ ଗାଆଁର ଗୀର୍ଜା ଚାରିପାଖରେ ଘେରାଉ କରି ରହିଲେ ଏବଂ ଅତି ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯାଉଥିବା ଏବଂ ନିଆଁ ଲାଗିଥିବା ସ୍ଥାନରୁ ବହୁଦୂରରେ ରହିଥିବା ଦୁଇଜଣ ଲୋକଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିଥିଲେ । ଗାଆଁର କେତେକ ଦାୟିତ୍ୱହୀନ ଯୁବକ ସ୍କୁଲଘରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେଇଥିଲେ ବୋଲି ପରେ ଅନୁମାନ କରାଯାଇଥିଲା (ସ୍କୁଲଘର ହୁତୁହୁତୁ ହୋଇ ଜଳୁଥିବାବେଳେ ଗୋଟିଏ ପିଲା ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ଟାଇପ୍‌ରାଇଟର୍‌ଟିକୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ଆଣିବା ଲାଗି ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇଥିଲା,– ତାହାର ସାହସ ପ୍ରକୃତରେ ପ୍ରଶଂସାଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ କି ?)

ଉପର ପାହିଆର ଅଫିସରମାନେ ପରିଦର୍ଶନ କରି ଯିବାପରେ କୌଣସି ପ୍ରତିନିଧିଦଳ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରିବାଲାଗି ସରକାରୀ କମିଶନରମାନଙ୍କୁ ମନା କରି ଦିଆଯାଇଥିଲା । ତେଣୁ ଦରଖାସ୍ତ କରିଥିବା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କୁ ଆପଣା ଆପଣାର ଘରକୁ ଫେରିଯିବାକୁ କୁହାଗଲା । ସେମାନେ ଘରକୁ ଯାଇ ସ୍ୱାମୀମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଆପତ୍ତିମାନ ବୁଝାଇକରି କହିବେ ଓ ତା'ପରେ ସ୍ୱାମୀମାନେ ଇଚ୍ଛାକଲେ ସ୍ଥାନୀୟ ପ୍ରମୁଖମାନଙ୍କ ଆଗରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପେସ୍ କରିବେ,– ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କୁ ଏହି ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

ଗୋଟିକପରେ ଗୋଟିଏ ହୋଇ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିବା ଏହିସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ସଂଗଠିତ କରିବାରେ କଂଗ୍ରେସ କୌଣସି ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି ନିଆଯିବାପରେ ସେମାନଙ୍କ ମକଦ୍ଦମା ଲଢ଼ିବା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକତାମାନ ପୂରଣ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କଂଗ୍ରେସ ଏହି ବ୍ୟାପାରଟିରେ ଆସି ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲା । ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥାନରେ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନେତୃତ୍ୱ ନଥାଇ ଚାଲିଥିବା ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନରେ

କଂଗ୍ରେସ ଏତେବେଳେ ଯାଇ ଆପଣାକୁ ସମ୍ପୃକ୍ତ ରଖିବାକୁ ବିଚାର କରିଥିଲା । ସରକାରୀ କମିଶନରମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଦାଖଲ କରିଥିବା ଆବେଦନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ପାଇବାଲାଗି ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କ ତରଫରୁ ଦାବୀ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

ଦଙ୍ଗା ଭିଆଇବାର ସକଳ ପ୍ରକାର ଚତୁର ଓ ମନ୍ଦ ଅଭିପ୍ରାୟ ନେଇ ଠିକ୍ ଏତିକିବେଳେ ପୋଲିସ୍ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା । ପିଟରମରିଜ୍‌ବର୍ଗ୍‌ର ଅଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଏକ ମଫସଲ ଅଞ୍ଚଳ କାମ୍ପରଡାଉନ୍‌ଠାରେ ଘଟିଥିବା ଘଟଣାମାନ ଏହାର ଏକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଦଳବଦ୍ଧ ହୋଇ ସରକାରୀ କମିଶନର୍‌ଙ୍କ ପାଖରେ ଆପଣାର ଦାବୀ ଜଣାଇବାକୁ ଆସିଥାନ୍ତି । କେବଳ ଧଳା ପତାକା ବ୍ୟତୀତ ସେମାନଙ୍କ ହାତରେ ଲାଠି ବା ପଥର କିଛି ନଥାଏ । ବାଟରେ ପୋଲିସ୍ ଆସି ସେମାନଙ୍କୁ ହାବୁଡ଼ିଗଲା ଏବଂ ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ସେମାନଙ୍କୁ ଦଳ ଭାଙ୍ଗିଦେବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲା । ଆଦେଶପାଳନର କୌଣସି ଅପେକ୍ଷା ନରଖି ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ବ୍ୟାଟନ୍ ଚଳାଇବାର ଆଦେଶ ମଧ୍ୟ ଦିଆଗଲା । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରେ ଲାଠିମାଡ଼ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଇକ୍‌ସୋପୋଠାରେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଅତି ଶୃଙ୍ଖଳାର ସହିତ ସଂଘବଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ ଓ ପୋଲିସ୍‌ର ଆକ୍ରମଣ, ଧମକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାଲାଗି ଏକ କୌଶଳ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଦଳ ଭାଙ୍ଗି ଚାଲିଯିବାକୁ ଆଦେଶ ଦିଆଯିବା ପରେ ସେମାନେ ଯେଉଁଠି ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ, ସେହିଠାରେ ଆଣ୍ଠୁମାଡ଼ି ବସିପଡ଼ିଲେ ଓ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଆଉ କୌଣସି ଉପାୟ ନଦେଖି ପୋଲିସ୍ ସେମାନଙ୍କର ଚାରିପାଖରେ ଧାରଣା ଦେଇ ଠିଆହୋଇ ରହିଲେ ।

ଏହିସବୁ ଘଟଣାରୁ ଗୋଟିଏ କଥା ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ଜଣା ପଡ଼ିଯାଉଚି,—''ଆଇନତଃ ନାବାଳକ'' ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିବା ଆମର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କର ଆନ୍ଦୋଳନ ଦିନକୁଦିନ ଅଗ୍ରସର ହେବାରେ ଲାଗିଚି ଏବଂ ସହର ଓ ମଫସଲ ଅଞ୍ଚଳରୁ ନାରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ବ୍ୟବଧାନ ମଧ୍ୟ ଅତି ଶୀଘ୍ର ଅପସରି ଯିବା ଆରମ୍ଭ କଲାଣି । ଆମେ ଯେଉଁ ପୁରୁଷମାନେ ଆନ୍ଦୋଳନର ନେତୃତ୍ୱ ଦେଉଚୁ ଏବଂ ଆଖିଆଗରେ ଆମ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କର କଷ୍ଟଭୋଗକୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଉଚୁ, ଆମେ ଆପଣାକୁ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟି ପଚାରିବାରେ ଲାଗିଚୁ : ଆଉ କେତେକାଳ ଯାଏ ଆମର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକେ ଆପଣାର ଅପମାନ ଓ ଅସମ୍ମାନ ବହନ କରୁଥିବେ, ଆଉ କେତେଦିନଯାଏ ସେମାନେ ଏହି ଅପମାନ ବହନ କରି ତଥାପି ସୀମା ଡେଇଁଯିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଆଶା କରାଯାଉଥିବ ?

□□□

(୧୯)

ଏକ ବିରାଟ ପ୍ରବଞ୍ଚନା

୧୯୫୮ ମସିହାର ଶେଷାର୍ଦ୍ଧରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜୋହାନେସ୍ ଗେର୍‌ହାର୍ଡ୍ସ୍ ଷ୍ଟ୍ରାଇଡ଼ମ୍‌ଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ତାଙ୍କପରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ହେନେରିକ୍ ଫ୍ରେନ୍‌ଶ୍ ଫିଅରଭୁର୍ଡ୍ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟଭାର ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଆମେ ଠିକ୍ ଏହାହିଁ ହେବ ବୋଲି ଆଗରୁ ଆଶା କରିଥିଲୁ । ଆମେ ଭଲକରି ଜାଣିଥିଲୁ ଯେ ଗୋରାମାନେ ଆପଣା ଇଚ୍ଛାରେ କଦାପି କୋହଳ ହେବେନାହିଁ କି ପଛକୁ ହଟିଯିବେନାହିଁ । ଜେନେରାଲ୍ ବୋଥାଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍‌ଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେତେ ନୂଆ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଆସି ଗାଦୀରେ ବସିଚନ୍ତି, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ପିଠି ଉପରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଭାରି ବୋଝମାନ ଲଦିବାର ବରାଦ କରିଚନ୍ତି ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାକୁ ଶାସନ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧରୁ ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍‌ଙ୍କ ପରି ଆଉକେହି ଆପଣା ହାତକୁ ଏପରି କ୍ଷମତା ନେଇନାହାନ୍ତି ବା ଆଉକେହି ସେପରି ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ଓ ଅତ୍ୟାଚାରୀ ଆଇନ୍‌ମାନ ଦେଶରେ ଜାରି କରିବାଲାଗି ନେତୃତ୍ୱ ଦେଇନାହାନ୍ତି । ଆମର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାକୁ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିବା କୌଣସି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରିବାକୁ ହେଲେ, ଆମେ ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କରି ନାମକୁ ହିଁ ସ୍ମରଣ କରିବୁ ।

ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ-ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଦୃଢ଼ କରିବାଲାଗି ଯେତେଯେତେ ଆଇନ୍ ସିଧା ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍‌ଙ୍କର ମୁଣ୍ଡରୁ ବାହାରିଚି ବା ପ୍ରଧାନତଃ ତାଙ୍କରିଠାରୁ ପ୍ରେରଣା ପାଇଚି, ମୁଁ ଏଠାରେ ସମ୍ଭବତଃ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟିଗୋଟି କରି ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ପାରିବିନାହିଁ । ହୁଏତ ଗୋଟିଏ ବା ଦୁଇଟି ଉଦାହରଣ ଦେଲେ ତାଙ୍କ ଆଇନ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା କିପରି ଫଳମାନ ଫଳିଚି ଓ ସେଗୁଡ଼ିକ ପଛରେ କିପରି ମତଲବମାନ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଚି, ତାହା ବଡ଼ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ । ଯେଉଁ ଅମାନୁଷିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଉପରେ ସେ ଆପଣାର ସକଳ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରି ରଖିଚନ୍ତି, ସେହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତର ଛାଞ୍ଚ ଭିତରେ ରକ୍ତମାଂସରେ ଗଢ଼ା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଆଣି ମାଡ଼ିମୁଡ଼ି ପୂରାଇବାଲାଗି ଯେ ସେ କିପରି ବ୍ୟଗ୍ରତା ଦେଖାଇଚନ୍ତି, ଉକ୍ତ ଉଦାହରଣଗୁଡ଼ିକରୁ ଅବଶ୍ୟ ତାହାର ପ୍ରମାଣ ମିଳିଯିବ ।

ପାସ୍-ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରଚଳନକରିବାର ଆଇନ୍ ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍‌ଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରୁ ବାହାରିନାହିଁ । ଔପନିବେଶିକ ଯୁଗରୁ ହିଁ ଏହି ଆଇନ୍‌ର ଅଙ୍କୁରୋଦ୍‌ଗମ ହୋଇଚି, ଏହାରି ବିରୁଦ୍ଧରେ ସେହିଦିନଠାରୁ ଆମର ସଂଗ୍ରାମ ମଧ ଚାଲିଆସିଚି,— କେତେବେଳେ ଏହି ସଂଗ୍ରାମ ପ୍ରବଳ ହୋଇ ଉଠିଚି ତ ପୁଣି ଆଉ କେତେବେଳେ ଏହାକୁ ଦବାଇ ଦିଆଯାଇଚି । କିନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର

ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍‌ଙ୍କ ହାତରେ ହିଁ ଅନ୍ୟ ଦୁଇଟି ଆଇନ୍ (Abolition of Passes & Co-rdination of Documents Act) ଗଢ଼ାହୋଇଚି । ଯେତେବେଳେ ଆମେ ହୁଏତ ପାସ୍-ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରତିବନ୍ଧକରୁ ଟିକିଏହେଲେ ନିସ୍ତାର ପାଇଥାନ୍ତୁ, ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍ ଅତ୍ୟଧିକ କଠୋର ଓ ଦୁର୍ଦ୍ଧାନ୍ତ ଭାବରେ ସେହି ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଜାରି କରି ଦେଇଥିଲେ । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଏପରି କଠୋର କରାଯାଇ ପାରିବ ବୋଲି ଆଗରୁ କେହି କଳ୍ପନା ମଧ୍ୟ କରିନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍ ସେତିକିରେ ଅଟକି ରହିବାର ଲୋକ ନୁହନ୍ତି । ଦେଶର ଇତିହାସରେ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ସେ ଏହି ଆଇନ୍‌କୁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍ ଆମ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ସାମୂହିକ ଜୀବନର ମାତ୍ର କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଯେ ଆୟତ୍ତାଧୀନ କରି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଚନ୍ତି, ତାହା ନୁହେଁ, ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀର ସମଗ୍ର ଜୀବନକୁ ଆପଣା ଆୟତ୍ତରେ ରଖିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ପ୍ରଣୀତ ବାଣ୍ଟୁ ଶିକ୍ଷାବିଧି ଅନୁସାରେ ବସାଯାଇଥିବା ସ୍କୁଲରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ଦିନଠାରୁ ମଶାଣିକୁ ଯିବାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ଜୀବନକୁ ତାଙ୍କର ଅକ୍ତିଆର ଭିତରେ ରଖିବାକୁ ମନସ୍ଥ କରିଚନ୍ତି ।

ପାସ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା ତାଙ୍କର ଏହି ଉଚ୍ଚାଭିଳାଷର ମୂଳଗଣ୍ଠି ହୋଇ ରହିଚି । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଜାରି କରି ସେ ଆମର ଗୋଟାଏ ସ୍ଥାନରୁ ଆଉ ଏକ ସ୍ଥାନକୁ ଯିବାର ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ କଣ୍ଟ୍ରୋଲ କରି ରଖିପାରିବେ, ତାଙ୍କର ମନଲାଖି ହାଟରେ ଆମର ପରିଶ୍ରମକୁ ବିକିପାରିବେ, ତେଣୁ ଆମର ମଜୁରିକୁ ମଧ୍ୟ କଣ୍ଟ୍ରୋଲ କରିପାରିବେ; ଆମେ କେଉଁଠି ଘର କରି ରହିବୁ, ଓ ଗୋରା ଚାଷୀମାନଙ୍କର ବେଠି ଖଟିବାଲାଗି କିପରି ବରାଦ ଅନୁସାରେ ମହଜୁଦ ହୋଇ ରହିଥିବୁ, ସେ ଏହି ସକଳ ବ୍ୟାପାରରେ ଆମକୁ ଅଧୀନ କରି ରଖିପାରିବେ ।

ହାତରେ ପାସ୍ ନଥିଲେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ନପୁଂସକଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ହୀନ ଓ ନିର୍ବଳ ହୋଇ ରହିବ । ହାତରେ ସରକାରୀ ପାସ୍ ନଥିଲେ ଆମେ କୌଣସି ଜାଗାରେ କାମ କରି ପାରିବୁନାହିଁ, ଗୋଟାଏ ଜାଗାରୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଜାଗାକୁ ଯାଇ ପାରିବୁନାହିଁ, ରାସ୍ତା ଉପରେ ଚାଲି ପାରିବୁନାହିଁ, ଏପରିକି ଆପଣା ଘରେ ଏକାକୀ ରହି ମଧ୍ୟ ପାରିବୁନାହିଁ । କେବଳ ଜେଲ ଯିବାର ସ୍ୱାଧୀନତାଟି ହିଁ ଆମଲାଗି ଉନ୍ମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଚି । ଏହି ପାସ୍-ପ୍ରଥାର ଆର୍ଥିକ ପରିଣାମମାନ ଗୋରାମାନଙ୍କୁ ଅନେକପ୍ରକାର ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ଦେଉଚି, କିନ୍ତୁ କଳାମାନଙ୍କର ଜୀବନକୁ ସତ୍ୟାନାଶ କରିଦେଉଚି । ଏହାର ନୈତିକ ପରିଣାମମାନ ଗୋରା ଓ କଳା ଉଭୟଙ୍କର ଜୀବନକୁ ହିଁ ଛାରଖାର କରି ପକାଉଚି ।

ଆମକୁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଞ୍ଚଳ ଭିତରେ ଆବଦ୍ଧ କରି ରଖିବାର ଆଇନ୍ ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଜାରି ହୋଇନାହିଁ । ଡାକ୍ତର ଡୋଙ୍ଗେସ୍ ହେଉଚନ୍ତି ଏହାର ଉଦ୍ଭାବକ । ଏଥିରେ ଠିକ୍

ଫିଅରଭୁର୍ଡ୍-ସୁଲଭ ମତଲବମାନ ରହିଥିଲେ ହେଁ ସ୍ୱୟଂ ଫିଅରଭୁର୍ଡ୍ ହୁଏତ ଏହାକୁ ବଡ଼ ଜଟିଳ ବୋଲି ମନେକରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ପ୍ରକୃତରେ ଏହା ଯାହା ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, ପ୍ରଥମେ ଏହାକୁ କେବଳ ଏସିଆବାସୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଣଗୋରା ସମ୍ପ୍ରଦାୟଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇଥିଲା । ଡାକ୍ତର ଫିଅରଭୁର୍ଡ୍ ମଧ୍ୟ (ସେତେବେଳେ ସେ ସରକାରୀ ଆଫ୍ରିକା-ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥାନ୍ତି ।) ଏହିପରି କୌଣସି ଏକ କଠୋର ଆଇନ୍‌ର ପ୍ରୟୋଗ ଚାହୁଁଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାଦ୍ୱାରା ଆହୁରି ଚଞ୍ଚଳ ଆପଣାର ଅଭିଳଷିତ ଫଳ ଫଳାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ସହରାଞ୍ଚଳ ଆଇନ୍‌ର ଏକ ସଂଶୋଧିତ ପ୍ରକରଣର ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେ କଳାମାନଙ୍କର ପୁନର୍ବସତି ଆଇନ୍‌ଟିକୁ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ୍ ଦ୍ୱାରା ପାସ୍ କରାଇ ନେଇଥିଲେ । ୧୯୧୩ ମସିହାର ଭୂମି-ଆଇନ୍‌ର କେତେକ ଧାରାଦ୍ୱାରା ପୁଣି ଜାରି କରାଯାଇଥିବା ପାସ୍-ଆଇନ୍ ସହିତ ଏହି ନୂଆ ଆଇନ୍‌ଟି ଚମତ୍କାର ଖାପ ଖାଇଯାଉଚି । ୧୯୧୩ ମସିହାର ଆଇନ୍ ସକାଶେ ଅବଶ୍ୟ ଡାକ୍ତର ଫିଅରଭୁର୍ଡ୍‌ଙ୍କୁ କେହି କୌଣସି ଦୋଷ ଦେଇ ପାରିବେନାହିଁ । ଏହି ଆଇନ୍‌ଟି ଜାରି ହେବାଫଳରେ ଗୋରାମାନଙ୍କର ଜୀବନରେ ପ୍ରାୟ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆଞ୍ଚ ଆସୁନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଆମ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ଏହାଦ୍ୱାରା ଆମର ଦେଶକୁ ଏକ ବୃହତ୍ ଶରଣାର୍ଥୀ-ଶିବିରରେ ପରିଣତ କରି ଦିଆଯାଉଚି । ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ଜାଗାରୁ ଉଠାଇ ଆଉଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ନେଇ ବସିବାର ପାଳା ଲାଗି ହିଁ ରହିଚି । କେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅତି ହଠାତ୍ ଭାବରେ ସହରାଞ୍ଚଳରୁ ଉଠାଇ ନିଆଯାଇ କଳାମାନଙ୍କ ଲାଗି ଖାସ୍ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥିବା ଇଲାକାମାନଙ୍କରେ ବସାଇ ଦିଆଯାଉଚି । ସେଠାରେ ପ୍ରଜାତୀୟ ପ୍ରମୁଖମାନେ ହୁଏତ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଦୌ ଚିହ୍ନିନାହାନ୍ତି, ସେଠାରେ ଥିବା ସେମାନଙ୍କର ପୈତୃକ ଭୂସମ୍ପତ୍ତି ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ହାତରୁ ଅନେକ ଦିନ ପୂର୍ବରୁ ଚାଲିଯାଇଚି । ପୁଣି କେତେବେଳେ ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ବାସ କରି ରହିଥିବା ସମଗ୍ର ନଗରବସ୍ତିମାନଙ୍କୁ ହଠାତ୍ ଉଠାଇ ନିଆଯାଇ ଆଉ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ବସାଇ ଦିଆଯାଉଚି ଏବଂ ଏହି ବସ୍ତିର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କଠାରୁ ନୂତନ ସ୍ଥାନରେ ଆପଣା ଜମିର ମାଲିକ ହୋଇ ରହିବାର ଅଧିକାରକୁ କାଢ଼ି ନିଆଯାଉଚି । ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ସୋଫିଆଟାଉନ୍‌ର ଅତି ସୁବିଦିତ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଆମଆଗରେ ରହିଚି । କୌଣସି ଜାଗାରେ କାମ ମିଳିବନାହିଁ ବୋଲି କହି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟତ୍ର କାମ ଖୋଜି ଯିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯାଉଚି । ହୁଏତ ଏକ ପଡ଼ିଶା ସହରରେ ସେମାନଙ୍କୁ କୁହାଯାଉଚି, "ଦେଖ ତୁମେମାନେ ଏଠାରେ କାମ କରି ପାରିବନାହିଁ । କାରଣ ଯେଉଁଠାରେ ତୁମେମାନେ କାମ କରିବ, ତୁମମାନଙ୍କୁ ସେହିଠାରେ ହିଁ ଘର କରି ରହିବାକୁ ହେବ; ଯେଉଁଠି ଘର କରି ରହିବ, କେବଳ ସେହିଠାରେ ହିଁ ତୁମକୁ କାମ ମିଳିପାରିବ ।" ସରକାରୀ ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ବ୍ୟକ୍ତି, ସହର, ଗାଆଁ, ଏପରି କି ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଜାତିକୁ ମଧ୍ୟ ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ଏଠାରୁ ଉଠାଇ ସେଠାରେ ନେଇ ବସାଇ ଦିଆଯାଉଚି,— କାମ କରିବାଲାଗି ପ୍ରତ୍ୟହ ତିରିଶ ମାଇଲ୍ ବାଟ ଚାଲିକରି ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଥିଲାଗି

କାହାରି ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନାହିଁ । ଏହି ଅବସ୍ଥା କ୍ରମେ ବଡ଼ ଅସମ୍ଭବ ଓ ଅସମ୍ଭାଳ ହେବାକୁ ବସିଲାଣି । ସେମାନଙ୍କର ଉଦାସୀନତାକୁ କଦାପି ଅସ୍ଥାୟୀ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ; କାରଣ ବର୍ଷକୁ ବର୍ଷ ଏହା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ପ୍ରସାରିତ ହେବାରେ ଲାଗିଚି ।

ଅନେକ ବର୍ଷପୂର୍ବେ, ପ୍ରାୟ ୧୯୧୩ମସିହାର ଆଖପାଖରେ ଯେତେବେଳେ ଭୂମିହୀନ କାଙ୍ଗାଳ କରି ପଶାପାଲିରେ ସାର ଚଳାଇଲା ପରି ଆମକୁ ଏଠାରୁ ସେଠାକୁ ଚଳାଯାଉଚି ବୋଲି ଆମେ ବୁଝିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲୁ, ସେତେବେଳେ ଆମେ ଗୋଟିଏ ଲୋକଗୀତ ଗାଉଥିଲୁ । ସେହି ଗୀତଟିର ମର୍ମ ହେଉଚି :

ଆମେ କଳାଲୋକେ କୋଉଠି ଅଛୁ ?
(ସତେଯେପରି ଆମେ କୋଉଠିହେଲେ ନାହୁଁ ।)
ଆମେ ଖାଲି ଗୋଟାଏ ଜାଗାରୁ ଆଉଗୋଟାଏ ଜାଗାକୁ
ବୁଲିବାରେ ଲାଗିଥିବୁ, ଖାଲି ବୁଲିବାରେ ଲାଗିଥିବୁ ।
କିନ୍ତୁ ଆମକୁ ଆଉ କେତେଦୂର ଏମିତି ଚାଲିବାକୁ ହେବ ?
ଆଫ୍ରିକାବାସୀ, ଆମେ କେଡ଼େ ବଡ଼ ବୋଝ ବୋହୁଚୁ,
ତୁମେମାନେ ଥରେ ଚାହିଁଦେଖ !
ଆମେ କେବଳ ବୁଲିବାରେ ଲାଗିଥିବୁ, ବୁଲିବାରେ ଲାଗିଥିବୁ !
ଏପାଖରେ ଇଂରାଜ, ସେପାଖରେ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରା ଲୋକ,
ଏ ପାଖରେ ଜର୍ମାନ୍, ପୁଣି ସେପାଖରେ ବି ଜର୍ମାନ୍ !
ଆମେ ଖାଲି ଦାଣ୍ଡେଦାଣ୍ଡେ ବୁଲୁଥିବୁ, ଖାଲି ବୁଲୁଥିବୁ !
କିନ୍ତୁ ଆଉ କେତେ ବାଟ, ଆଉ କେତେ ବାଟ ?
ଆଫ୍ରିକାବାସୀ, ଆମେ ବହୁଥିବା ବୋଝକୁ ତୁମେମାନେ ଥରେ ଚାହିଁଦେଖ !

ଆମକୁ ସମ୍ପତ୍ତିଚ୍ୟୁତ ଓ ବାସଚ୍ୟୁତ କରାଇବାର ସେହି ପ୍ରଥମ କାଳରେ ଏହି ଗୀତଟିର ରଚନା ହୋଇଚି । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ଆମର ଅବସ୍ଥାକୁ ଏହା କେଡ଼େ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ଖାପ ଖାଇଯାଉଚି । ଗୋରା ମଣିଷର ସଶସ୍ତ୍ର ବ୍ୟୂହ ଭିତରେ ଗୋଟାକପରେ ଗୋଟାଏ ଆଇନ୍ ପାସ କରାଯାଇ ଆମକୁ ଆମର ଅଧିକାରରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିବାର ଅଭିଯାନ ଆଜି ମଧ୍ୟ ଏହି ଦେଶରେ ଲାଗି ରହିଚି !

କେବଳ ଆମ କଳାଲୋକଙ୍କୁ ଯେ ବାସଚ୍ୟୁତ ଓ ଅଧିକାର-ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖାଯାଇଚି, ତାହା ନୁହେଁ । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଜାତିଙ୍କ ଲାଗି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବାସଭୂମିର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିବା ଆଇନ ଏସିଆବାସୀ

ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଣଗୋରା ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବାସଚ୍ୟୁତ ପଥଚାରୀ କରିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଚି । ଏସବୁ ବ୍ୟତୀତ ଅଣଗୋରାମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡଉପରେ ଆଉଗୋଟିଏ ଆତଙ୍କ ବା ଧମକ ଝୁଲିକରି ରହିବାପରି ରହିଚି । ସେମାନଙ୍କୁ ନାନାପ୍ରକାର ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରି ଦିଆଯାଇଚି । ଏହାର ପରିଣାମ ବଡ଼ ଭୟାବହ ହୋଇଚି, ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ପରସ୍ପର ସହିତ ବିବାହସୂତ୍ରରେ ଆବଦ୍ଧ ହେବାକୁ ଯାଉଥିବା ଦୁଇଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣକୁ ଗୋରା ଓ ଆଉଜଣକୁ କଳା ଶ୍ରେଣୀର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଚି, ଏପରି ନିବିଡ଼ ମାନବିକ ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ିକୁ ଛିନ୍ନଭିନ୍ନ କରିଦେବାରେ ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗ କରୁଥିବା ସରକାରୀ ବୋର୍ଡ଼ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଗ୍ଳାନି ଅନୁଭବ କରୁନାହିଁ; ଏହିସବୁ ବିବାହଫଳରେ ଯେଉଁ ସନ୍ତାନ ଜାତ ହେଉଚନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତ ଓ ଭାଗ୍ୟ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ବୋର୍ଡ଼ର ମୁଣ୍ଡ ଆଦୌ ବଥାଉନାହିଁ । ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ-ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଏହି କ୍ରୂର ରଥ ଆପଣାର ଚକତଳେ ଯାହାକୁ ପାଉଚି, ତାହାକୁ ପେଷି ଦେବାରେ ଲାଗିଚି, କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରକୁ ବାଦ ଦେବାଲାଗି କୌଣସି ପ୍ରକାର ସଙ୍କୋଚ ଅନୁଭବ କରୁନାହିଁ ।

ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ-ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଜାରି କରିବାଲାଗି ଯେତେଯେତେ ଆଇନ୍ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଚି, ଏଠାରେ ମୁଁ ସେଥିଭିତରୁ କେବଳ ଗୋଟିକର ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବାକୁ ଯାଉଚି । ଏଇଟି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ବିଶେଷ ମନ୍ଦ ବୋଲି ନୁହେଁ, ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ଏଇଟିକୁ ନେଇ ଭାରି ନାଗରା ପିଟିଚନ୍ତି ବୋଲି ମୁଁ ଏହାର ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବାକୁ ଯାଉଚି । ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଚାର ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଆଇନ୍‌ଟି ଏକ ପ୍ରଧାନ ସ୍ଥାନ ଗ୍ରହଣ କରିଚି, ଏବଂ ସେଇଥିଲାଗି ଏଇଟିକୁ ବିଶଦଭାବରେ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିବାକୁ ମୁଁ ଆବଶ୍ୟକ ମନେକରୁଚି । ଏହି ଆଇନ୍‌ଟିର ନାମ ହେଉଚି ବାନ୍ଟୁ ସ୍ୱାୟତ୍ତଶାସନକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିବାର ଆଇନ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଆଞ୍ଚଳିକ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ-ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସୃଷ୍ଟି କରି ଅର୍ଥାତ୍ ରାଜ୍ୟରେ ବାନ୍ଟୁସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକର ସ୍ଥାପନା କରି ଏହି ଆଇନ ଦେଶର ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ସମାଧାନ କରିବାକୁ ବିଚାରିଚି । ଏହି ଆଇନଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବାକୁ ଯାଉଥିବା ଯୋଜନାକୁ ଭଲକରି ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିଲେ ଆମେ ଏହାର ଉପରସ୍ଥ ଆବରଣକୁ ଭେଦି ଭିତରେ ଲୁଚି ରହିଥିବା ନଗ୍ନ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟମୂଳକ କୁସଂସ୍କାରର ସ୍ପଷ୍ଟ ପରିଚୟ ପାଇପାରିବା ।

ବାସୁତୋଲାଣ୍ଡରେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସରକାର ଯାହା କରୁଚନ୍ତି, ବାନ୍ଟୁସ୍ଥାନ ଯୋଜନାଦ୍ୱାରା ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ସରକାର ଠିକ୍ ତାହାହିଁ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ବୋଲି ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍ ରାଜ୍ୟର ଗୋରା ବିଧାନସଭା ତଥା ତାହାରି ଜରିଆରେ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀଆଗରେ ଘୋଷଣା କରି କହିଚନ୍ତି । ଏହି କଥାକୁ କେହି ପ୍ରକୃତ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ଗ୍ରହଣ କରିଚନ୍ତି କି ନାହିଁ, ସେକଥା ମୋତେ ଜଣାନାହିଁ । ଯଦି କେହି ଏପରି କରିଥାନ୍ତି, ତେବେ ମୁଁ କହିବି ଯେ ସେ ଆଇନଟିର ଧାରାଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଆଦୌ ପରିଚିତ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ଡକୁମେଣ୍ଟ୍ ଆଇନ୍ ପାସ୍ ହେବାଦ୍ୱାରା ଯେପରି ପାସ୍‌ପ୍ରଥା ଉଠି ଗଲାନାହିଁ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ବାନ୍ଟୁସ୍ଥାନ ଆଇନ୍‌ର ପ୍ରଣୟନ ହେଲେ

ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି ସ୍ୱାୟତ୍ତଶାସନର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଦାପି ହୋଇଯିବନାହିଁ । ଫୋର୍ଟ୍ ହେୟାର୍ ଆଇନ୍‌ଦ୍ୱାରା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ-ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର ହେଲାପରି ଏହା ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ପଣ୍ଡ ହୋଇଯିବ ।

ବାନ୍ଟୁସ୍ଥାନ ଆଇନ୍ ସମଗ୍ର ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାକୁ ଉତ୍ତର ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଦୁଇଭାଗରେ ସିଧା ବିଭକ୍ତ କରିବାକୁ ଯାଉଚି । ସବା ଉପରେ ଉଭୟ ଭାଗର ଉପର ପରସ୍ତ ପରି ଗୋରା ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ ମଧ୍ୟ ରହିଚି । ଉପରର ଏହି ଗୋରା ପରସ୍ତଟିର ତଳେ ଜଣେ ମଣିଷଦ୍ୱାରା (ବାନ୍ଟୁ-ଶାସନ ଓ ବିକାଶ-ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ) ଏକ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱବିଗ୍ରସ୍ତ ସରକାରର ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇଚି । ବିଚାର ବିଭାଗର ଓ ବାନ୍ଟୁ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପରି ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ତାଙ୍କୁ ଶାସନକାର୍ଯ୍ୟରେ ସହାୟତା କରିବାକୁ ରହିଚନ୍ତି । ପ୍ରକୃତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଗୋରା ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟର ମଧ୍ୟ ଏହି କ୍ଷମତାରୂଢ଼ ବ୍ୟକ୍ତିଟି ଉପରେ କୌଣସି କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ନାହିଁ । ଆଇନ୍‌ଟି ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଯିବା ପରେ ଏହି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିହିଁ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ସକଳ ବ୍ୟାପାରରେ ଏକମାତ୍ର ସର୍ବେସର୍ବା ଓ ନିୟନ୍ତା ହୋଇ ରହିବ । ଏହାପରେ ଗୋରା ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ମଧ୍ୟ ଆଗପରି ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟରେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରି ପାରିବେନାହିଁ । ଫଳତଃ ଏହି ବାନ୍ଟୁସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକ ଯଥାର୍ଥରେ ବାନ୍ଟୁ ଶାସନବିଭାଗୀୟ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ହସ୍ତମୁଦି ମାହାଲ ହୋଇ ରହିବ । ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟର ଶାସନକୁ ତଦନ୍ତ କରି ଦେଖିବାଲାଗି ବାହାରୁ କାହାରି କୌଣସି ଅଧିକାର ରହିବନାହିଁ, ଏହି ରାଜ୍ୟର ସକଳ ଅଧିବାସୀ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତଃ ତାଙ୍କରି ହୁକୁମରେ ରହିବାକୁ ବାଧ ହେବେ । କେବଳ ତାଙ୍କରି ମରଜି ହେଲେ (ବା ତାଙ୍କ ଅଧୀନସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କର) ବାହାରୁ କେହି ଏହିସବୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ଅଧିକାର ପାଇବ । ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟ ହୋଇଥାଉ, ବା ବେପାରୀ, ଆର୍ଚ୍ଚବିଶପ୍ ବା କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ (ଟ୍ରାନ୍ସ୍‌କାଇ ପ୍ରଭୃତି ରିଜର୍ଭ୍ ଅଞ୍ଚଳର ଜଣେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ମଧ୍ୟ ବିନା ଅନୁମତିରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିବନାହିଁ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରିଜର୍ଭ ଅଞ୍ଚଳରେ କାହା ଘରକୁ କୌଣସି ଅତିଥି ଆସିଲେ ସେହି ଘରର କର୍ତ୍ତା ଆଗ ଯାଇ ପ୍ରମୁଖ ବା ପ୍ରମୁଖଙ୍କର କୌଣସି ଆଞ୍ଚଳିକ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କ ପାଖରେ ସେହି ସମ୍ବାଦ ଦେଇଆସିବାକୁ ଅବଶ୍ୟ ବାଧ ହେବ ।) ଯିଏ ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, ବିନା ଅନୁମତିରେ କେହି ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିବେନାହିଁ । ଏହିପରି ଉପାୟରେ ନୂଆ ଆଇନ୍‌ଟି ଦ୍ୱାରା ଆମକୁ ଜଉମୁଦ ଦେଇ ରଖିବାର ପାଞ୍ଚ କରାଯାଇଚି ।

ଚାରିପାଖରୁ ବାଡ଼ ଦେଇ ଘେରା ଯାଇଥିବା ଏହି ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ସଂସାରଭିତରେ ଗଣତନ୍ତ୍ର-ବିଧିରେ ଶାସନ ଚାଲିବ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଅସ୍ପଷ୍ଟ ସୂଚନା ବି ଦିଆଯାଇନାହିଁ । ଏହି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରାଜ୍ୟର ଅଧିବାସୀମାନେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଜାତୀୟ ଆଦିମ ଜୀବନକୁ ଫେରିଯିବାକୁ ବାଧ ହେବେ ବୋଲି ଯାହା ସୂଚନା ଦିଆଯାଇଚି । ପୁଣି ଯେଉଁପରି ଏକାଧିନାୟକତ୍ୱମୂଳକ ଉପାୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଦିମ ହୋଇ ରହିବାକୁ ବାଧ କରାଯିବ, ଆମ ଜାତିର ଏକ ପୂର୍ବତନ ଅଧିନାୟକ

ଶାକା ହୁଏତ ସ୍ୱପ୍ନରେ ମଧ୍ୟ ସେହିସବୁ ଉପାୟର କଳ୍ପନା କରିନଥିଲା । ଏଠାରେ ଯେଉଁପରି ସରକାରୀ ଶାସନ ଚଳିବ ବୋଲି ପ୍ରସ୍ତାବ ଦିଆଯାଇଚି, ତାହାକୁ ଶାସନର କେବଳ ଏକ ବ୍ୟଙ୍ଗ ବୋଲି କହିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ଏହି ଶାସନକୁ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଶାସନ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ, ଏହାକୁ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଶାସନ କହିଲେ ମଧ୍ୟ ଭୁଲ ହେବ । ଏହି ଆଇନଦ୍ୱାରା ଆମ ଜାତିର ପ୍ରମୁଖମାନେ ଅତି ସିଧା ଓ ସଳଖଭାବରେ ଉପରେ ବସିଥିବା ସକଳ କ୍ଷମତାଧାରୀ ବଡ଼ ଶାସନନାୟକର କେବଳ ଅକିଞ୍ଚନ କଣ୍ଢେଇ ବା ଉପକରଣ ମାତ୍ର ହୋଇ ରହିବେ । ସେମାନେ କେବଳ ଉପରର ଶାସକପାଖରେ ଦାୟୀ ହୋଇ ରହିବେ, ଆପଣାର ଲୋକଙ୍କପାଖରେ ସେମାନଙ୍କୁ କେବେହେଲେ କୌଣସିପ୍ରକାର କୈଫିୟତ୍ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବନାହିଁ । ଆଗରୁ ଆମ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଶାସନ-ପରମ୍ପରା ଚଳି ଆସୁଥିଲା, ଗୋରା ଶାସକମାନେ କ୍ରମେ ତାହାକୁ ଏକ ପ୍ରହସନ କରି ଥୋଇସାରିଲେଣି । ଆମର ପୂର୍ବପ୍ରଚଳିତ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଅତି ସଫଳ ଭାବରେ ନଷ୍ଟ କରିସାରିବା ପରେ ସେମାନେ ଯେ ତାହା ସ୍ଥାନରେ ଏକ ଏକଛତ୍ର ଶାସନର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ଯାଉଚନ୍ତି, ସେବିଷୟରେ ସେମାନେ କଦାପି ଆମର ଆଖିରେ ଧୂଳି ଦେଇ ପାରିବେନାହିଁ ।

ସ୍ଥାନୀୟ କମିଟିମାନ ଗଠନ କରିବାରେ ମଧ୍ୟ ଲୋକଙ୍କର କୌଣସି କ୍ଷମତା ବା ଅଧିକାର ରହିବନାହିଁ । କେବଳ ସରକାର ହିଁ ଆପଣା ରୁଚି ଅନୁସାରେ ଆମଭିତରୁ ସଦସ୍ୟ ବାଛିନେବେ,— ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମର୍ଥିତ ହୋଇଥିବା ପ୍ରମୁଖମାନେ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧି ହିସାବରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟର ସମ୍ପାଦନ କରିବେ । ପୁଣି ପ୍ରମୁଖମାନେ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ନାମର ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବେ, ସେମାନେ ସରକାରଙ୍କର ଅନୁମୋଦନ ମଧ୍ୟ ପାଇବେ । ଏହି ପ୍ରଥାକୁ ହିଁ ଯେ ବାନ୍ଟୁ ସ୍ୱାୟତ୍ତ-ଶାସନର ନାମ ଦିଆଯାଇଚି, ମୁଁ ପାଠକମାନଙ୍କୁ ଏହିକଥା ସ୍ମରଣ କରାଇଦେବାକୁ ଚାହୁଁଚି । କେବଳ ବୋଲକରା ଭୃତ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଏହି ଶାସନ ଚାଲିବ । ୧୯୧୦ ମସିହାରେ ଇଉନିଅନ୍ ସ୍ଥାପିତ ହେବା ଦିନଠାରୁ ଆମ ରାଜ୍ୟର ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଯେତେ ନଗଣ୍ୟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ ଓ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ଲାଗି ଅନ୍ତତଃ କିଛିହେଲେ ସ୍ଥାନ ରହିଥିଲା । ଏଣିକି ଆଉ ସେତକ ମଧ୍ୟ ରହିବନାହିଁ । ଯେଉଁ କେତୋଟି ଦୀପ ଆଜିଯାଏ ଅନ୍ତତଃ ମିଞ୍ଜିମିଞ୍ଜି ହୋଇ ଜଳୁଥିଲା, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଏଣିକି ନିଭାଇ ଦିଆଯିବ ।

ଜାତୀୟବାଦୀ ଶାସନର ସେହି ପ୍ରଥମ କାଳରେ ସରକାର ଏହି ଯୋଜନା ସମ୍ବନ୍ଧରେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ନେବାକୁ ଯାଇ ଏକ ଭୁଲ କରି ବସିଲେ । କାରଣ ବିନା ବ୍ୟତିକ୍ରମରେ ଏହି ଯୋଜନାକୁ ସମସ୍ତେ କେବଳ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ ହିଁ କରିଥିଲେ । ତା'ପରେ ସରକାର ଆପଣାର କୌଶଳ ବଦଳାଇଦେଲେ,— ସାଧାରଣ ସଭା ନଡ଼ାକି ପ୍ରମୁଖମାନଙ୍କ ସହିତ ଜଣଜଣ କରି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲେ । ତଥାପି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଏହି ଯୋଜନା ବିଷୟରେ ଆମର ସମ୍ମତି ଦେଇନାହୁଁ । ଅବଶ୍ୟ ଏଠିସେଠି କେତେଜଣ ପ୍ରମୁଖ

ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ନୂତନ ଶାସନ ଆଗରେ ବଶ୍ୟତା ସ୍ୱୀକାର କରିଗଲେଣି,– କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଦୃଢ଼ଭାବରେ କହିବି ଯେ ଏପରି କରିବାଆଗରୁ ସେମାନେ କ୍ୱଚିତ୍ ଆପଣା ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ସହିତ ପରାମର୍ଶ କରିଚନ୍ତି ।

ତା'ପରେ ଏଥିସହିତ ଭୂମିର ସମସ୍ୟାଟି ମଧ୍ୟ ଜଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଚି । ଅନ୍ୟ ଅନେକଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଏକ ଅବିଭକ୍ତ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର କାମନା କରୁଚି । ତଥାପି ରାଜ୍ୟକୁ ବାଣ୍ଟିବାରେ ଯଦି କୌଣସିପ୍ରକାର ନ୍ୟାୟ ଓ ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରାଯାଉଥାଆନ୍ତା, ତେବେ ଜାତି ଅନୁସାରେ ରାଜ୍ୟରେ ଦୁଇଟି ଅଞ୍ଚଳ ସ୍ଥାପିତ ହେଉ ବୋଲି କହୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ବିପଥଗାମୀ ନିଷ୍ଠାରେ ହୁଏତ ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ କରିପାରୁଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଶହେରେ ସତୁରି ଜଣ ମଣିଷଙ୍କ ଲାଗି ଶତକଡ଼ା ୧୩ ଭାଗ ଜମି ଦେବାର ସେହି ପୁରୁଣା ଢୋଲକୁ ବଜାଇବା ବ୍ୟତୀତ ବାନ୍ଟୁସ୍ଥାନ ଆଇନ୍‌ଦ୍ୱାରା ଆଉ ଅଧିକ କିଛି ହେବାକୁ ଯାଉନାହିଁ । ଦେଶରେ ଥିବା ସବୁ ଜମି ଉପରେ ମାଲିକ ହେଉଚନ୍ତି ସରକାର, ଏହି ମୂଳ ବିଶ୍ୱାସ ଉପରେ ଉକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବାକୁ ଯାଉଚି । (ପ୍ରସ୍ତାବିତ ବାନ୍ଟୁସ୍ଥାନର ଅନ୍ତର୍ଗତ ହଜାର ହଜାର ବର୍ଗମାଇଲ ଭୂମି ଯେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଥିବା ସଂରକ୍ଷିତ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ରହିଚି, ଆମ ସରକାର ଏହି ଅପ୍ରୀତିକର ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଟି ସୁଦ୍ଧା ଫିଟାଉନାହାନ୍ତି । ଏହିସବୁ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ''ବାନ୍ଟୁ ସ୍ୱାୟତ୍ତଶାସନ''ର ସମ୍ପ୍ରସାରଣ କରିବାଲାଗି ସେମାନେ ଅତି ବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି ।)

ଏହି ଆଇନ୍‌ଟି ଦ୍ୱାରା ଆଫ୍ରିକାବାସୀମାନଙ୍କୁ ଆଉ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଅଞ୍ଚଳରେ ବସତି ସ୍ଥାପନ କରିବାରୁ ନିଷିଦ୍ଧ କରି ଦିଆଯାଇଚି । ୧୯୧୩ ଏବଂ ୧୯୩୬ ମସିହାରେ ପାସ୍ ହୋଇଥିବା ଭୂମି ଆଇନ୍ ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁସବୁ ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ପରିଣାମମାନ ଘଟିଚି, ସରକାର ସେଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ଆଖିବୁଜି ବସିଚନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଏତେଯେପରି ଆଉ କିଛିହେଲେ କରିବାକୁ ନାହିଁ ।

ବାନ୍ଟୁସ୍ଥାନର ଯୋଜନାକାରୀମାନେ,– ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ କେହି ଜଣେ ହେଲେ କଳାଲୋକ ନାହାନ୍ତି,– କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଲାଗି ଅଲଗା କରି ରଖାଯାଇଥିବା ଅଞ୍ଚଳର ଦାରୁଣ ଦାରିଦ୍ର୍ୟକୁ ଦୂର କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏକ ସମାଧାନ ମଧ୍ୟ ଦେଇଚନ୍ତି । ସେମାନେ ନାନାପ୍ରକାର ''ସୀମାଞ୍ଚଳ ଶିଳ୍ପୋତ୍ପାଦନ''– ମାନ ଖୋଲିବାର ପ୍ରସ୍ତାବ କରିଚନ୍ତି । ଦରିଦ୍ର ସମ୍ବଳହୀନ କଳା-ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକର ସରହଦ ପାଖରେ ନୂଆ କାରଖାନାମାନ ବସାଇବାଲାଗି ଗୋରା ଶିଳ୍ପପତିମାନଙ୍କୁ ନିବେଦନ କରାଯାଇଚି । ଏଠାରେ କାରଖାନା ବସାଇଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଳ୍ପ ମଜୁରିରେ ଶ୍ରମଶକ୍ତି ମିଳିପାରିବ ବୋଲି ପ୍ରଲୋଭନ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଇଚି । ରେଲରାସ୍ତା ବା ଅନ୍ୟକୌଣସି ସୁଲଭ ସରବରାହର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନଥିବା ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ଶକ୍ତିହୀନ ଏହି ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକରେ କାରଖାନା ବସାଇଲେ ଅର୍ଥନୈତିକ ଦିଗରୁ ଯେଉଁ କ୍ଷତି ହେବ, ଅତି ନୃଶଂସ ଭାବରେ କେବଳ

ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ମଜୁରିକୁ କମ୍ କରିପାରିଲେ ଯାଇ ସେହି କ୍ଷତିର ପୂରଣ ହୋଇପାରିବ । ଏହିସବୁ କାରଖାନା ବସିଲେ ଆମ କଳାଲୋକଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ବଦଳିଯିବ ବୋଲି ଆମକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦିଆଯାଉଚି । ହୁଏତ ଏଥିପୂର୍ବରୁ ଆଉ କେବେହେଲେ ଆମକୁ ଏତେବଡ଼ ସୁବିଧା ମିଳିନଥିଲା ବୋଲି ପ୍ରଚାର କରାଯାଉଚି ।

କେବଳ ଅକୁଶଳ ଶ୍ରମିକ ହିସାବରେ ଆମଭିତରୁ କେତେ ଅନୁପାତର ଲୋକେ ଏହି ସୀମାଞ୍ଚଳସ୍ଥିତ କାରଖାନାମାନଙ୍କରେ କାମ କରିବେ, ସେକଥା ମଧ୍ୟ ଆମକୁ କହି ଦିଆଯାଇଚି । ମାଲିକମାନେ ହିସାବ କରି ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଦେଇଚନ୍ତି ଯେ କଳା ଅଞ୍ଚଳର ୪୦% ଲୋକେ ଚାଷକାମ କରିବେ, ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ ୬୦% ଯାଇ କାରଖାନାରେ କାମ କରିବେ । ସରକାରଙ୍କର ଏହି ଆବେଦନ ଫଳରେ ଶିଳ୍ପପତିମାନଙ୍କଠାରୁ ଯେଉଁ ଉତ୍ତର ମିଳିଚି, ତାହା ଫଳରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ସରହଦ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ କେତୋଟି ଲୁଗାକଳ ଓ କେତୋଟି ଚିନାବାଦାମ କାରଖାନା ଖୋଲିଚି । ଏଣେ ଆମଭିତରୁ ୬୦% ଲୋକଙ୍କୁ ସୈଦ୍ଧାନ୍ତିକ ଭାବରେ ଶ୍ରମିକ ବୋଲି ଧରିନିଆଯାଇଚି । କିନ୍ତୁ ସୀମାଞ୍ଚଳରେ ଖୋଲୁଥିବା କାରଖାନାମାନ କଦାପି ୬୦% ଲୋକଙ୍କୁ କାମ ଯୋଗାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଅର୍ଥନୈତିକ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଆମେ କଦାପି ଆମର ଜାତିଗତ ଯୋଜନାକୁ ମାନିବାଲାଗି ବାଧ୍ୟ କରି ପାରିବାନାହିଁ ।

କଳା-ଅଞ୍ଚଳର ସୀମାଭିତରେ ଯେଉଁସବୁ ଶିଳ୍ପ ଖୋଲିବବୋଲି ମସୁଧା କରାଯାଇଚି, ସେଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ କିଛି ନକହିଲେ ମଧ୍ୟ ଚଳିବ । ବାନ୍ଟୁ ବିକାଶ ପରିଷଦକୁ ଯେଉଁ ଶଙ୍ଖେ ପରିମାଣ ଅର୍ଥ (୫୦୦,୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ) ମଞ୍ଜୁର କରାଯାଇଚି, ସେଥିରୁ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯାଉଚି ଯେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାଦ୍ୱାରା ମାତ୍ର କେତେଜଣ କଳା ଦୋକାନଦାରଙ୍କୁ କିଛିଦ୍ ଅର୍ଥ ସାହାଯ୍ୟ ଦିଆଯିବ ଏବଂ ଆଉକେତେକ କୁଟୀର-ଶିଳ୍ପ ମଧ୍ୟ ଖୋଲାଯିବ । ବାହାରୁ କୌଣସି ପୁଞ୍ଜି ଆଣି ଅଞ୍ଚଳଭିତରେ ଖଟାଇବାର ଅନୁମତି ଦିଆଯାଇନାହିଁ,— କାରଣ ଏହାଦ୍ୱାରା "ସୀମାଞ୍ଚଳ ଶିଳ୍ପୋତ୍ପାଦନ" ସହିତ ନିଶ୍ଚୟ ଏକ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା ଉପୁଜିବାର ଆଶଙ୍କା ସବୁବେଳେ ରହିଚି ।

ତେଣୁ ଠିକେଠିକେ କହିବସିଲେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାଦ୍ୱାରା କଳ୍ପିତ ୬୦% ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୫୯% ସିଧା ବେକାର ହୋଇ ବସିବାକୁ ଯାଉଚନ୍ତି । ଏଣେ ସହରମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ଶ୍ରମିକଙ୍କୁ କାମ ଯୋଗାଇ ପାରିବାଲାଗି ଆଉ ଖାଲି ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ସହରର ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ଆଦେଶ ଦ୍ୱାରା କଳାମାନଙ୍କ ଲାଗି ଅଲଗା ରଖାହୋଇଥିବା ଅଞ୍ଚଳକୁ ପଠାଇଦେବା ଲାଗି ସରକାର ଭାରି ତତ୍ପରତା ଦେଖାଉଚନ୍ତି ଓ ଏହାଦ୍ୱାରା କଳା-ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକରେ ବେକାର ସଂଖ୍ୟା ଆହୁରି ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଚି । ପୁଣି ଏଣେ ଭୂସ୍ୱାମିତ୍ୱ ଆଇନଦ୍ୱାରା ଲୋକେ ସଂରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳରୁ ବିତାଡ଼ିତ ହୋଇ ସହରଆଡ଼କୁ ଯିବାକୁ ମଧ୍ୟ ବାଧ୍ୟ ହେଉଚନ୍ତି । ତେଣୁ ଉପବାସୀ ଅନେକ ଲୋକ ଖାଲି ପେଟରେ ସହରରୁ ଗାଆଁ ଓ ଗାଆଁରୁ ସହର ହୋଇ ଭ୍ରମିବାର ଦୁରବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯିବାକୁ

ଆରମ୍ଭ କଲାଣି । ଏଠାରେ ମୁଁ କୌଣସି ଭବିଷ୍ୟତ୍‌ବାଣୀ କରିବାକୁ ଯାଉନାହିଁ । ଦିନକୁଦିନ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଖରାପ ହୋଇଯାଉଥିବା ଏକ ପରିସ୍ଥିତି ବିଷୟରେ ମୁଁ କେବଳ ମୋର ମନ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଯାଉଚି । ଏହି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଆଜି ମଧ ଲାଗିରହିଚି । କଳାମାନଙ୍କ ଲାଗି ସଂରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଆମର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୂର କରିବାଲାଗି ବାନ୍ତୁସ୍ଥାନ ଯୋଜନା ଏହିପରି ଏକ ସମାଧାନ କରିବାକୁ ଯାଉଚି । ଏହି ସଂରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଆମେ କିପରି ଜୀବନଯାପନ କରୁଚୁ, ସେକଥା ଦେଖିବାଲାଗି ବାହାରୁ କେହି ଆମରାଜ୍ୟକୁ ଆସିବାକୁ ବସିଲେ ତାହାକୁ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ସେଥିଲାଗି ଅନୁମତି ନଦେବାର ଅଧିକାର ଅବଶ୍ୟ ରହିବ,— କାହିଁକି ବା କିପରି ଏପରି ଏକ ଆବଶ୍ୟକତା ଯେ ରହିଚି, ଏଥିରୁ ଯେକୌଣସି ଲୋକ ସେକଥା ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ବୁଝିପାରିବ ।

ଅସଲ କଥା ହେଉଚି ଯେ ସମଗ୍ର ଯୋଜନାଟି ଦ୍ୱାରା ଆମକୁ କେବଳ ନିର୍ଘାତ ଭାବରେ ଶୋଷଣ କରିବାର ଫିକର କରାଯାଇଚି । ଏହା ଫଳରେ କୌଣସି କାମ ନଥିବା ଏକ ଶ୍ରମିକଶ୍ରେଣୀର ସୃଷ୍ଟି ହେବାକୁ ଯାଉଚି, ଏବଂ ଏଣେ ସେହି ମୁହଁରେ ଆମକୁ ଏକଥା ମଧ କୁହାଯାଉଚି ଯେ ସରକାର ଏଣିକି ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ କେନ୍ଦ୍ର କୋଷାଗାରରୁ ଅର୍ଥ ଆଣି କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର କଲ୍ୟାଣ-କାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କରେ ମଧ ଲଗାଇବେ । ଆମକୁ ଉପଦେଶ ଦିଆଯାଉଚି : ''ଆପଣାର ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକୁ ତୁମେ ନିଜେନିଜେ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ।'' କଣ କରିବାର ସ୍ୱାଧୀନତା ଆମକୁ ଦିଆଯାଇଚି ? ଆମେ କାହାଲାଗି ଏସବୁ କରିବୁ ବୋଲି ଆମକୁ କୁହାଯାଉଚି ?

ଆମଭିତରୁ ଯେଉଁ ୪୦% ଲୋକଙ୍କୁ ଚାଷୀ କରି ରଖାଯିବାର ଯୋଜନା କରାଯାଉଚି, ବର୍ତ୍ତମାନ ସେମାନଙ୍କ କଥା ମଧ ଟିକିଏ ବିଚାର କରି ଦେଖିବା ଉଚିତ । ସେମାନଙ୍କୁ ଜଣପିଛା ଆଠରୁ ଦଶଏକର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜମି ମିଳିବ, ପାଖରେ ଥିବା ଅତି ଅଳ୍ପସଂଖ୍ୟକ ଗୋରୁଙ୍କୁ ଚରାଇବାଲାଗି କିଞ୍ଚିତ୍ ଗୋଚରଭୂମି ମିଳିବ । କୃଷକ ହିସାବରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବାରର କର୍ତ୍ତାର (ଜାତିଗତ ପୂର୍ବ ପରମ୍ପରା ଅନୁସାରେ ଯେଉଁ ପରିବାରଗୁଡ଼ିକ ବହୁପତ୍ନୀଗ୍ରହଣର ପ୍ରଥା ଅନୁସରଣ କରୁଚନ୍ତି, ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ବିଶେଷଭାବରେ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେବେ ।) ନାମକୁ ଖାତାରେ ଦରଜ କରାଯିବ ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ଏହି ବାଣ୍ଟ ମିଳିବ । କର୍ତ୍ତାର ମୃତ୍ୟୁପରେ ବଡ଼ପୁଅ ତାହାର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ହେବ । ପରିବାରର ଅବଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ବେକାର ହୋଇ ବସିଥିବା ଶ୍ରମିକଶ୍ରେଣୀର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବେ ।

ଜଣେ ଚାଷୀର ଭାଗରେ ପଡୁଥିବା ଏହି ଜମିରୁ ବର୍ଷକୁ ପ୍ରାୟ ୬୦ ପାଉଣ୍ଡ୍ ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜିତ ହୋଇପାରିବ । ଜଣେ ଜାତୀୟବାଦୀ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଡାକ୍ତର ଟମ୍‌ଲିନ୍‌ସନ୍ ଏକଥା ହିସାବ କରି କହିଚନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମତରେ ଜଣେ ଚାଷୀ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ୧୨୦ ପାଉଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉପାର୍ଜନ କରିପାରିବ । ଏହି ଉପାର୍ଜନରେ କୌଣସି ପରିବାରର ପେଟ ପୂରିବନାହିଁ କି ସଂସାରର

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକତା ମଧ୍ୟ ମେଣ୍ଟିବନାହିଁ । ଯଦି ଯାବତୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିସାରିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ଗୋରା ମାଲିକମାନେ ତଥାପି ଆମର ପେଟ ପୂରାଇ ପାରିବେନାହିଁ ବା ଆମର ସଭ୍ୟଜୀବନସୁଲଭ ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ମେଣ୍ଟାଇ ପାରିବେନାହିଁ, ତେବେ ଆମକୁ ଶାସନ କରିବାଲାଗି ସେମାନଙ୍କର କଡ଼ାଏ ମାତ୍ର ଅଧିକାର ରହିଚି ବୋଲି ମୁଁ କଦାପି ସ୍ୱୀକାର କରିବିନାହିଁ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ସୁଖ ଓ ସନ୍ତୋଷ ଲାଗି ଯଥେଷ୍ଟ ଧନ ଓ ସମ୍ଭାବନା ଅବଶ୍ୟ ମହଜୁଦ ରହିଚି, କିନ୍ତୁ ଗୋରାମାନଙ୍କର ଲୋଭ ଓ ଅନାବଶ୍ୟକ ଅର୍ଥ-ଅପଚୟ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ପ୍ରାପ୍ୟକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ହ୍ରାସ କରିବାରେ ଲାଗିଚି ।

ବାନ୍ଟୁସ୍ଥାନର ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଗଲେ କଳା ବେପାରୀ ଓ ବ୍ୟବସାୟୀଜୀବୀମାନେ (ଡାକ୍ତର ଓ ଓକିଲ) ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଲାଭବାନ୍ ହୋଇପାରିବେ ବୋଲି ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ଭାରି ପ୍ରଚାର୍ କରୁଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏମାନେ ଯଥାର୍ଥରେ କେତେଦୂରଯାଏ ଆଶା କରିପାରିବେ ? ଶାଗୁଣାକୁ ମଢ଼ ପାଖକୁ ଡାକି ଆଣିଲାପରି ଆଜି ଏହି ଡାକ୍ତର ଓ ଓକିଲମାନଙ୍କୁ ଲୋଭ ଦେଖାଇ ଡକାଯାଉଚି । ଦାରିଦ୍ର୍ୟପ୍ରପୀଡ଼ିତ କୃଷକ ଓ ଜୀବିକାହୀନ ଶ୍ରମିକ ମାନଙ୍କର ଯତ୍କିଞ୍ଚିତ୍ ସମ୍ବଳକୁ ଝୁଣିକରି ଖାଇବାଲାଗି ଆଜି ସେମାନଙ୍କୁ ଆହ୍ୱାନ ଦିଆଯାଉଚି । କିନ୍ତୁ ଏହି ଡାକ୍ତର ଓ ଓକିଲଙ୍କର ପିଲାମାନେ ଯେତେବେଳେ ମଣିଷ ହେବେ, ବସିବସି ବାପର ପଇସାରେ ମଉଜ କରିବାଲାଗି ଯେତେବେଳେ ଆଉ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ସମ୍ବଳ ନଥିବ, ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ବେକାର ହୋଇ ବସିଥିବା ଶ୍ରମିକଶ୍ରେଣୀର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବେ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦିଆଯାଉଥିବା ଆହ୍ୱାନକୁ ମୁଁ କେବଳ ଏକ ଅସୁନ୍ଦର ଓ ଅଭିସନ୍ଧିମୂଳକ ଆହ୍ୱାନ ବୋଲି ହିଁ କହିବି । ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଏହି ଆହ୍ୱାନ ଦିଆଯାଉଚି ବା ଏପରି ଲୋଭମାନ ଦେଖାଯାଉଚି, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଏଥିଲାଗି କୌଣସି ଉତ୍ସାହ ବା ଆକର୍ଷଣ ରହିଚି ବୋଲି ମୁଁ ଆଦୌ ଦେଖିବାକୁ ପାଇନାହିଁ ।

ପରିଣାମରେ ଏହି କଳ୍ପିତ ବାନ୍ଟୁସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକର ଅସଲ ରୂପ ଏହାହିଁ ହେବ : ଶସ୍ତା ଶ୍ରମିକ ପାଇବାଲାଗି ଏହା ଏକ ରିଜର୍ଭ୍ ଅଞ୍ଚଳ ହୋଇ ରହିବ, ଏବଂ ସହରରେ ଯେଉଁ ଶ୍ରମିକମାନେ ଅଧିକ ମଜୁରି ପାଇଁ ଦାବୀ କରିବେ, ସେମାନଙ୍କୁ ସାଧ ଓ ଶୃଙ୍ଖଳିତ କରି ରଖିବାଲାଗି ଏହି ଦରିଦ୍ର ଓ କାଙ୍ଗାଳ ଅଞ୍ଚଳକୁ ସବୁବେଳେ ମହଜୁଦ କରି ରଖାଯିବ । ଭଲ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଏଠାରେ ଯଥେଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ ସବୁବେଳେ ରହିଥିବ । ବାନ୍ଟୁସ୍ଥାନ କହିଲେ ଆମେ କଳାଲୋକେ ଚିରନ୍ତନ ରୋଗ ଓ ଚିରନ୍ତନ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଘର କରି ରହିଥିବା ଏକ ଅଞ୍ଚଳ ବୋଲି ହିଁ ବୁଝୁଚୁ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ଆମକୁ କୁଢ଼ କୁଢ଼ କରି ରଖି ସଢ଼ିପଚି ଯିବାକୁ ଛାଡ଼ିଦିଆଯିବ,— ଦେଶର "ଦୁଷ୍ଟ ଓ ଅକାମ୍ୟ ଉପାଦାନ" ଗୁଡ଼ିକୁ ଏବଂ ଏହି ପ୍ରଥାଦ୍ୱାରା ସହର ଓ ନଗରମାନଙ୍କରେ ସୃଷ୍ଟ ହେଉଥିବା ଅପରାଧୀମାନଙ୍କୁ ଏହିଠାରେ ଆଣି ଏକାଠି ଖୁନ୍ଦି ଦିଆଯିବ । ବଳୁଆ ଯୁବକ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ସହରରେ ଖଟିବାଲାଗି

ନେଇସାରିବା ପରେ ଯେଉଁ ବୁଢ଼ା ଓ ରୋଗିଣା ଲୋକେ ବାକୀ ରହିବେ, ବାନ୍ତୁସ୍ଥାନ ସେହିମାନଙ୍କର ହିଁ ବାସସ୍ଥାନ ହୋଇ ରହିବ । ଏବଂ ତଥାପି, ସହରରେ ଗୋରା କୃଷକର କୋଠିଆ ହିସାବରେ ବା ଏହି ରିଜର୍ଭ୍ ଅଞ୍ଚଳରେ ଯେଉଁଠି ଯେପରି ଭାବେ ରହିଲେ ସୁଦ୍ଧା ମରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋରାମାନଙ୍କର ସ୍ୱାମିତ୍ୱାଧୀନରେ ରହିଥିବା ଜମିଉପରେ ଆମେ କେବଳ ପ୍ରଜା ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ବାଧ ହେବୁ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଏହାହିଁ ହେଉଚି ଆମର ଭାଗ୍ୟ । ଗୋରାଲୋକର ଅଳିଆ ଓ ଅସ୍ପରା ପକାଇବାଲାଗି ରଖାଯାଇଥିବା ଟିଣ ହେଉଚି ଆମର ଘର ! .

ରିଜର୍ଭ୍ ଅଞ୍ଚଳରେ କଳାଲୋକଙ୍କୁ ଯେପରି ହୀନମାନ ହୋଇ ରହିବାକୁ ବାଧ କରାଯାଉଚି, ଆଗରୁ କେବେହେଲେ ଆମେ ସେପରି ଅବସ୍ଥାରେ ରହିନଥିଲୁ । "ଚାଷୀ"ମାନଙ୍କ ଲାଗି ଯଥେଷ୍ଟ ଭୂମି ବଳକା ରଖିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ରିଜର୍ଭ୍ ଅଞ୍ଚଳର ଘରଗୁଡ଼ିକୁ ପରସ୍ପର ସହିତ ଭାରି ଲାଗିଲାଗି କରି ତିଆରି କରାଯାଉଚି । ଏଠାରେ ବାସ କରିବାକୁ ଆସୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହିସବୁ ଘର କେବଳ ମାଟିତିଆରି ଚାଳଘର ହିଁ ହେବାକୁ ଯାଉଚି, ବା ହୁଏତ କେବଳ କଞ୍ଚା ଗାଞ୍ଛିନି କରାହୋଇଥିବା ଘର ହେବାକୁ ଯାଉଚି । ପରସ୍ପରଠାରୁ ଛଡ଼ାଛଡ଼ା ହୋଇ ତିଆରି ହୋଇଥିଲେ ମଧ ସେଗୁଡ଼ିକୁ କେବଳ ଖରାପ ବୋଲି କୁହାଯାଆନ୍ତା । ପରସ୍ପର ସହିତ ଲାଗିଲାଗି ତିଆରି ହେଲେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଯେ କିପରି ଅବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କରିବ, ତାହା ବେଶ୍ ଅନୁମାନ କରାଯାଇପାରେ । ଆମର ପୂର୍ବ ଜୀବନମାନର ତୁଳନାରେ ରିଜର୍ଭ୍‌ର ଜୀବନମାନକୁ ଅନେକ ନିମ୍ନ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । (କେବଳ ବାଛିବାଛି କେତୋଟି ବାଟରେ 'ଗାଇଡ୍'ମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ କିପରି ଭଲ ମଣିଷପରି ରହିଥିବା ବର୍ବରର ଘର ଦେଖାଇବାକୁ ନିଆହୁଏ, ଏହି ରିଜର୍ଭ୍‌ମାନ ଦେଖିବାକୁ ଆସୁଥିବା ପରିଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ସେ ବିଷୟରେ ସାବଧାନ କରିଦେଉଚି ।) ଆମର ଆଗ ଅବସ୍ଥା ତୁଳନାରେ ମୁଁ ଏହି ରିଜର୍ଭ୍‌ର ଜୀବନକୁ କେବଳ ଉପମାନୁଷିକ ବୋଲି ହିଁ କହିବି । ପୁଣି ଆମକୁ ଯେଉଁ ଜମି ଚଷିବାକୁ ଦିଆଯାଇଚି, ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେହି ଜମି କହିଲେ ମଧ କେବଳ ବଣବୁଦା ଓ ପଥରକୁ ବୁଝାଇବ । ସେହି ସ୍ଥାନର ବାସିନ୍ଦାମାନଙ୍କ ଦେହରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଲୁଗାପଟା ନାହିଁ; ଗୋରୁଗାଈଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଅନେକ କମ୍, ସେମାନଙ୍କ ଦେହରେ ହୁଏତ ଏତେଟିକିଏ ହେଲେ ମାଉଁସ ମଧ ନାହିଁ । ଆମଲାଗି ଦେଶରେ କେବେହେଲେ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ଦରିଦ୍ର ଜୀବନର ଅଭାବ ନଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ନୂଆ ହୋଇ ବସିଥିବା ଏହି ବାନ୍ତୁସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକ ଯେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଆମକୁ କେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ ଆଣି ରଖିବାକୁ ଯାଉଚି, ସେକଥା ଭାବିବାକୁ ମଧ ଆତଙ୍କ ଲାଗୁଚି ।

ସରକାର ପାଟିକରି କହୁଚନ୍ତି : "କଳାମାନଙ୍କର ବୋଝକୁ ଆମେ ଏତେଦିନ ଏତେବାଟ ଟାଣିଟାଣି ଆସିଲୁଣି, ଆଉ କେତେବାଟ ଟାଣୁଥିବୁ ?" ଏହି କଥାରେ ତାଳ ଦେଲାପରି ଗୋରା ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳି ମଧ କହିବାରେ ଲାଗିଚି : "କଳାମାନଙ୍କଲାଗି ଆମେ ଦିନକୁ ଦଶଲକ୍ଷ ଖରଚ

କରୁଚୁ !'' କିନ୍ତୁ ଏହି ଦଶଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ ଧନକୁ ଶହେଲକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ବାଣ୍ଟିଦେଲେ ଦିନକୁ ଜଣପିଛା କେବଳ ଦୁଇ ଶିଲିଙ୍ଗ୍ କରି ପଡୁଚି । ହାରାହାରି ଖରଚ ହେଉଚି ଏହି ଦୁଇ ଶିଲିଙ୍ଗ୍ । ରିଜର୍ଭ୍ ଅଞ୍ଚଳର ବାସିନ୍ଦାମାନେ ହୁଏତ ଏହାଠାରୁ ଆହୁରି ନିମ୍ନସ୍ତରରେ ରହିଚନ୍ତି । ସେଠି ଜଣେଲୋକ ଦିନକୁ ହାରାହାରି ଅଧ ଶିଲିଙ୍ଗ୍ ମଧ ଖରଚ କରୁଚି କି ନାହିଁ, ସେଥିରେ ମୋର ସନ୍ଦେହ ରହିଚି । ଏହା ଛଡ଼ା, ହଠାତ୍ କୌଣସି ଜରୁରୀ ଅବସ୍ଥାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାଲାଗି ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ କୌଣସି ଗଚ୍ଛିତ ସଞ୍ଚୟ ମଧ ନାହିଁ । ଆମେ ଯାହା ମଜୁରି ପାଉଚୁ, ତାହାକୁ ଶେଷ ପାହୁଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ବାଧ ହେଉଚୁ । ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା କଦାପି ଏକ ଜନମଙ୍ଗଳ ରାଷ୍ଟ୍ର ନୁହେଁ,— ଅନ୍ତତଃ କଳାମାନଙ୍କ ଲାଗି ଆଦୌ ନୁହେଁ । ଆମେ ଏହିପରି ନିମ୍ନ ଦୟନୀୟ ସ୍ତରରେ ପଡ଼ିରହିଚୁ ବୋଲି ହିଁ ଏହି ଦେଶର ଗୋରାଲୋକ ଆମ ତୁଳନାରେ ବିଳାସବ୍ୟସନରେ (ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରେ ରହିଥିବା ଜୀବନମାନକୁ ଉପରଆଡୁ ବିଚାର କରି ଦେଖିଲେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରାମାନେ ଚତୁର୍ଥ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିବେ । ଆମ କଳାଲୋକଙ୍କ ଭିତରୁ ଶତକଡ଼ା ୬୦ ଜଣ ପେଟପୂରା ଖାଇବାକୁ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ; ଅବଶିଷ୍ଟଙ୍କ ପାଖରେ କେବଳ ମୁଠାଏ ଖାଇବାଛଡ଼ା ଆଉ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମ୍ଭାବନା କ୍ୱଚିତ୍ ରହିଚି ।) ରହିବାର ସୁଯୋଗ ପାଉଚି, ଏହାହିଁ ହେଉଚି ଆମର ଅଭିଯୋଗ ।

କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ରାଜନୀତିକ ମାନଚିତ୍ରରୁ ମୂଳପୋଛ କରିଦେବା ଯେ ଏହି ବାନ୍ତୁସ୍ଥାନ ଯୋଜନାର ରାଜନୀତିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ, ଏକଥା ବୁଝିବାକୁ କାହାରି କୌଣସି କଷ୍ଟ ହେବନାହିଁ । ଏଠି ଆମକୁ ଶାସନ କରିବାଲାଗି ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଯୁକ୍ତ କେତେକ ବୋଲକରା ଭୃତ୍ୟ ପାହାଚପାହାଚ ହୋଇ ରହିବେ । ଏହାହିଁ ଆମର ପରମ୍ପରାଗତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇ ରହିଆସିଚି ବୋଲି ପୃଥିବୀ ଆଗରେ ପ୍ରଚାର କରି କୁହାଯାଉଚି । ଖାସ୍ କରି ଜାତୀୟବାଦୀମାନଙ୍କର କୃପାରୁ ଆମକୁ ଜଗିରହିବା ଲାଗି ଆମଭିତରେ ଗୁପ୍ତଚର ଓ ଗୋଇନ୍ଦାମାନେ ଭର୍ତ୍ତିହୋଇ ଗଲେଣି । ସିଭିଲ୍ ସର୍ଭିସ୍, ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ, ପୋଲିସ୍-ବିଭାଗ ଓ ରିଜର୍ଭ୍ — ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ଗୋଇନ୍ଦାମାନେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି ।

ଏହି ବାନ୍ତୁସ୍ଥାନ-ପ୍ରଣାଳୀରେ ବିକଶିତ କରାଯାଇ ଆମକୁ ଦିନେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟ କରାଯିବ ବୋଲି ଆମ ବୈଦେଶିକ ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ଜଗତ ଆଗରେ ଘୋଷଣା କରି କହିଚନ୍ତି, ଆମ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଡାକ୍ତର ଫିଅର୍‌ଭୁର୍ଡ୍ ମଧ ଏହି ବିବୃତ୍ତିଟିର ସମର୍ଥନ କରିଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏଣେ ସେହି ସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଚାକିରି କରୁଥିବା ଆଫ୍ରିକା-ବିଭାଗର ସେକ୍ରେଟରୀ ଡାକ୍ତର ଆଇସେଲେନ୍ ମଧ ଦେଶର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଭର ଦେଇ କହିଚନ୍ତି ଯେ ଏହି ବାନ୍ତୁସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଶାସନଲାଗି କଳାମାନଙ୍କୁ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ସୁବିଧା ଦିଆଗଲେ ହେଁ ସେମାନଙ୍କୁ କଦାପି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିଆଯିବନାହିଁ । ଖାସ୍ ଆଇନ୍‌ଟିକୁ ପରୀକ୍ଷା କରି

ଦେଖିଲେ ଜଣାଯାଉଚି ଯେ ଏଥିରେ ମୂଳରୁ ଚୂଳଯାଏ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ବାନ୍ଟୁ ସ୍ୱାୟତ୍ତଶାସନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସି ସୂଚନା ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ଆମକୁ କେବଳ ଜଣେ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୟା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ରଖାଇବା ଲାଗି ହିଁ ଏଥିରେ ଯାବତୀୟ ପ୍ରକାରର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଚି । ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟକୁ ବା ବିଚାରାଳୟକୁ ଗୁହାରି କରିବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ଆମଲାଗି କୌଣସି ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦିଆଯାଇନାହିଁ । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଫଳରେ ଆମ ବେକର ଦଉଡ଼ିକୁ କାଳକ୍ରମେ ଏପରି ଶକ୍ତ କରି ଭିଡ଼ି ଦିଆଯିବ ଯେ ଆମେ ଶେଷକୁ ଆମର ସ୍ୱାଧୀନତା ବା ଦାସତ୍ୱମୋଚନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆପଣା ଭିତରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବାକୁ ମଧ୍ୟ ଅସମର୍ଥ ହୋଇପଡ଼ିବୁ । ଏଠି ଏକଥାକୁ ଆହୁରି ବୁଝାଇ କହିବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ଆଗାମୀ କେତୋଟି ବର୍ଷ ବାନ୍ଟୁସ୍ଥାନର ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଭୋଗ କରି ସାରିବାପରେ ସେହି ପ୍ରସଙ୍ଗ ପୁଣି ଉଠିବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ଆଉ କୌଣସି ଅବସର ନଥିବ । ଆମର ସ୍ୱାଧୀନତାର ପ୍ରଶ୍ନଟି ହେଉଚି, ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି କେବଳ ଏକ ସୈଦ୍ଧାନ୍ତିକ ପ୍ରଶ୍ନ;— ତେଣୁ ସେହି ବିଷୟରେ ଚର୍ଚ୍ଚା କଲାବେଳେ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେ ମତଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଉପୁଜୁଚି, ସେଥିରେ କିଛି ଯାଏ ଆସେନାହିଁ । (କେବଳ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ବାହାରେ ଥିବା ପୃଥିବୀର ଶୁଣିବାଲାଗି ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଏପରି ବିବୃତିମାନ ଦେଉଚନ୍ତି ବୋଲି ସାଧାରଣତଃ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜାତୀୟବାଦୀ ବୁଝିସାରିଲେଣି । କିନ୍ତୁ ସ୍ଥାନୀୟ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ-ସଦସ୍ୟମାନେ ଘରୋଇ ଭାବରେ ଯାହା କହୁଚନ୍ତି, ତାହିଁ ହେଉଚି ଯଥାର୍ଥରେ ଦଳର ନୀତି ।) ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ସ୍ୱାୟତ୍ତଶାସନ ଲାଗି ଆମଭିତରେ ଯେଉଁ କ୍ଷୁଧା ରହିଚି, ସେହି କ୍ଷୁଧାକୁ ମାରିଦେବା ହେଉଚି ଅସଲ ମତଲବ, ଏବଂ ଏହି ମତଲବର ସାଧନ କରିବାଲାଗି ବାନ୍ଟୁସ୍ଥାନ ଆଇନ୍ ହେଉଚି ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ । କୌଣସି ଜାତୀୟବାଦୀର ମନରେ ଏ ବିଷୟରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ଅଛି କି ?

ଏହା କେବଳ ଏକ ବିରାଟ ପ୍ରବଞ୍ଚନା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କଣ ହୋଇପାରେ ? କାହାକୁ କୌଣସି ଭୟ ଦେଖାଇବା ମୋର ଅଭ୍ୟାସ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ସରକାର ଯେ କଳାମାନଙ୍କୁ କେତେବଡ଼ ଫାଙ୍କି ଦେଇ କେତେଦୂର ପ୍ରତାରଣା କରିବାକୁ ବସିଚନ୍ତି, ଆଖିଆଗରେ ତାହାରି ପ୍ରମାଣମାନ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଲାଣି । ଏହା ଫଳରେ ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଶାନ୍ତିପ୍ରିୟ ଲୋକବୋଲି କହି ସରକାର ପ୍ରତାରିତ କରିବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରେ ମଧ୍ୟ ଦିନେ ନା ଦିନେ ଅଦ୍ଭୁତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିବ । ଏଡ଼େବଡ଼ ମିଥ୍ୟା କଦାପି ସବୁକାଳକୁ ବର୍ତ୍ତି ରହି ପାରିବନାହିଁ । ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ସବୁ କାଳପାଇଁ କଦାପି 'ବୋକା କରି ରଖିହେବନାହିଁ ।

ସହରର କାରଖାନାମାନଙ୍କରେ ବା ଗୋରାମାନଙ୍କର ଜମିରେ କୋଠିଆ ହୋଇ କାମ କରୁଥିବା ପ୍ରାୟ ଷାଠିଏ ଲକ୍ଷ ଭୂମିହୀନ ଓ ସକଳପ୍ରକାର ଅଧିକାରରୁ ବଞ୍ଚିତ ଲୋକମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ବାନ୍ଟୁସ୍ଥାନ ଯୋଜନା କୌଣସି ବିଚାର କରିନାହିଁ । ଏହା ହେଉଚି ଏହି ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ଆଉଏକ ସମସ୍ୟା । ବାନ୍ଟୁସ୍ଥାନରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହୁଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଯେତିକି "ଅଧିକାର"

ମିଳିବ, ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତତଃ ସେତିକି ଅଧିକାର ମିଳିବ ବୋଲି କେହି କୌଣସି ସୂଚନା ଦେଇନାହାନ୍ତି । ବାନ୍ଟୁସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକୃତରେ ନନ୍ଦନକାନନ ହୋଇ ରହିଲେ ମଧ୍ୟ (ଆମକୁ ଠିକ୍ ଏହିପରି ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ କୁହାଯାଉଚି ।) ଆପଣାର ୬୦% ଜାତିଭାଇ ସୀମାବାହାରେ ବନ୍ଧନ ଓ ଦାସତ୍ୱ ଭିତରେ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଏହାଦ୍ୱାରା କିପରି ସୁଖୀ ହୋଇ ରହିପାରିବ ? ଏଠାରେ ମୁଁ ଏକ ସମାନ୍ତର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି । ମନେକର ବିଲାତର କାର୍ଡ଼ିଫ୍ ସହରର ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ କୁହାଯିବ : ''ତୁମମାନଙ୍କର କଥା କହିବାର କୌଣସି ସ୍ୱାଧୀନତା ନାହିଁ, ଭୋଟ ଦେବାଲାଗି କୌଣସି ଅଧିକାର ନାହିଁ । ପାର୍ଲାମେଣ୍ଟରେ ତୁମମାନଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିବାଲାଗି ତୁମେମାନେ କୌଣସି ସଭ୍ୟ ନିର୍ବାଚିତ କରି ପାରିବନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଭୟର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ, ଆମେ ତୁମମାନଙ୍କର ସକଳ ସ୍ୱାର୍ଥର ରକ୍ଷା ହୋଇପାରିବା ଲାଗି ସବୁମନ୍ତେ ଯତ୍ନବାନ୍ ରହିବୁ । ୱେଲ୍ସ୍‌ର ଜଣେ କୃଷକକୁ ଆମେ ତୁମମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇବୁ । ସେ ଯେପରି କେବଳ ତୁମରି ପ୍ରଦେଶ ୱେଲ୍ସ୍‌ରୁ ହିଁ ବଛାହୋଇ ଆସେ, ଆମେ ସେବିଷୟରେ ସାବଧାନ ରହିବୁ । ତେଣୁ ସେଥିଲାଗି ତୁମମାନଙ୍କର ଗୌରବ ଅନୁଭବ କରିବା ଉଚିତ । ତୁମମାନଙ୍କର ଯାବତୀୟ ସମସ୍ୟା ନେଇ ତୁମେମାନେ ତାହାରି ଆଗରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବ । ତାହାହେଲେ ସେ ସେହି ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ଉଚିତ ମାର୍ଗରେନେଇ ଉଚିତ ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇ ପାରିବ,– ବାଟରେ ଇଚ୍ଛାକଲେ ଏହି ସମସ୍ୟା ଗୁଡ଼ିକୁ ହୁଏତ ଅଟକାଇ ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଇ ପାରିବ । ଏହିପରି ଉପାୟରେ ତୁମର ଗୁହାରି ଓ ଅଭିଯୋଗମାନ ସବା ଉପରେ ବସିଥିବା ୱେଲ୍ସ୍-ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିପାରିଲେ (ଅବଶ୍ୟ ଯଦି ତାଙ୍କୁ ସେଥିଲାଗି ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ ପାଖରେ କୌଣସି କୈଫିୟତ୍ ଦେବାକୁ ନପଡୁଥିବ ।) ସେ ନିଶ୍ଚୟ ସେଗୁଡ଼ିକର ବିଚାର ଓ ବିହିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବେ । ତେଣୁ ହେ କାର୍ଡ଼ିଫ୍ ସହରର ଶ୍ରମିକମାନେ, ଦେଖ, ଆମେ ତୁମଲାଗି କିପରି ଚମତ୍କାର ସ୍ୱାୟତ୍ତଶାସନର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ଯାଉଚୁ !''

ଏହି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଟିରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ପ୍ରକୃତ ପରିସ୍ଥିତିଟି କେବଳ ଅଂଶତଃ ପରିସ୍ଫୁଟ ହୋଇ ପାରୁଚି । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଅତି କ୍ଷିପ୍ର ଗତିରେ ସକଳ ବିଧାନାନୁମୋଦିତ ଶାସନଙ୍କୁ ଅନ୍ତର୍ହିତ କରାଇ ନେବାଦ୍ୱାରା ଆମେ ଯେପରି କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେଉଚୁ, ଇଂଲଣ୍ଡର କୌଣସି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ସେବିଷୟରେ କେବେହେଲେ କୌଣସି ପ୍ରକୃତ ଧାରଣା ଦେଇ ପାରିବନାହିଁ । ଯିଏ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଭୁଲ ଅଭିଯୋଗ କରିବ, ତାହା କଥା ପୁଣି କଣ ହେବ ? ତାକୁ କଣ ବାଧ ହୋଇ ଶ୍ରମିକ-ଶିବିର ବା 'ସୁରକ୍ଷିତ ଥଇଥାନ-କେନ୍ଦ୍ର''ମାନଙ୍କୁ ପଠାଇ ଦିଆଯିବ ? ଏହିପରି ଅନ୍ୟାୟ ''ଆଇନ୍''ର ପ୍ରଣୟନ କରିବାକୁ ଅକ୍ଳାନ୍ତ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବା ଏକ ସରକାର ହାତରେ ଆମକୁ ସମର୍ପିଦେବାର ବରାଦ କରି ବାନ୍ଟୁସ୍ଥାନ ଆଇନ୍‌ଟି ତିଆରି ହୋଇଚି । ଆଜିଯାଏ ତଥାପି ରହିଆସିଥିବା ନୈତିକ ଓ ଆଇନ୍‌ଗତ ବନ୍ଧନର ସୀମାକୁ ଏହି ଆଇନ୍‌ଟି ଦ୍ୱାରା ଦଳି ଦିଆଯାଉଚି ।

ସହରାଞ୍ଚଳର ବୃହତ୍ କେନ୍ଦ୍ରମାନ ଯେପରି ଏକ ଅରାଜକ ସ୍ଥାନରେ ପରିଣତ ହେବାକୁ ଯାଉଚି, ଇଂଲଣ୍ଡର କୌଣସି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଇ ତାହାର ପରିଚୟ ଦେବା ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣନା ଅନୁସାରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ପ୍ରତ୍ୟେକ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଜଣକେତେ "ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଦୂତ" ଅବସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ରହିବେ । ଲୋକମାନଙ୍କ ସହିତ ପରାମର୍ଶ କରିବାଲାଗି ଏହି "ଦୂତ"ମାନଙ୍କ ପାଖରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନମୂଳକ ସାଧନ ରହିବନାହିଁ । ସାଧାରଣତଃ ମଫସଲ ଅଞ୍ଚଳରେ ରହିଥିବା ପ୍ରମୁଖମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏମାନେ ବଛାହୋଇ ଆସିବେ, ସହରାଞ୍ଚଳର ଉଦ୍ୟମ, ଆବଶ୍ୟକତା ଓ ଜଟିଳ ଜୀବନ ବିଷୟରେ ଏମାନଙ୍କର କୌଣସି ଅଭିଜ୍ଞତା ନଥିବ । ଏହି ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ଲାଗି ଲାଞ୍ଚ ଦେବା ସକାଶେ କେଡ଼େ ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ସୁଯୋଗ ନମିଳିବ ? ସେମାନେ ଉପରକୁ କିପରି ରିପୋର୍ଟ୍ ପଠାଇବାକୁ ମନସ୍ଥ କରୁଚନ୍ତି ବା ସ୍ପଷ୍ଟତର ଭାବରେ କହିଲେ, କେଉଁଭଳି ରିପୋର୍ଟ୍ ପଠାଇବାଲାଗି ସେମାନଙ୍କୁ ଅର୍ଥ ଦିଆଯାଇଚି, ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ବହୁଦୂରରେ ରହିଥିବା ଜାତିର ପ୍ରମୁଖମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଖବର ପଠାଇବାଲାଗି ଏମାନଙ୍କୁ କେତେ ଅବସର ନମିଳିବ ? କିନ୍ତୁ ଆପଣା ଜାତିର ଦୂତ ବା ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ସହିତ ପରାମର୍ଶ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ମଧ ତଥାପି ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଏହି ଲୋକମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତାରଣା କଲେ ଆପଣା ଦୁରବସ୍ଥା ଦୂର କରିବାଲାଗି ନଗରବାସୀ କଳାଲୋକଙ୍କର ଆଉ କି ଚାରା ରହିବ ? ପ୍ରକୃତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ଆଉ କୌଣସି ଭରସା ହିଁ ରହିବନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ସରକାରୀ ବ୍ୟବସ୍ଥାଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ବାଟ ଦେଖାଇ ଦିଆଯାଇଚି, ସେହି ବାଟରେ ଗଲେ, ପଦେପଦେ ଝୁଣ୍ଟିବାକୁ ପଡୁଥିବ, ପଦେପଦେ ମୁଣ୍ଡ ବାଜୁଥିବ ।

ବାନ୍ତୁସ୍ଥାନ ଆଇନ୍ ଭିତରେ ସହରର ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ଲାଗି କିଛିହେଲେ ଆଶା କରିବାର ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଆପଣା ପ୍ରମୁଖମାନଙ୍କ ସହିତ ସେମାନଙ୍କର ଏକ ଭାବଗତ ବନ୍ଧନ ନିଶ୍ଚୟ ରହିଥିବ । କିନ୍ତୁ ଆପଣା ରୁଟି ଲାଗି (ଲହୁଣୀର କୌଣସି ଗନ୍ଧ ହିଁ ନାହିଁ ।) ସେମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଆପଣାଉପରେ ଅବଲମ୍ବନ କରି ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହାହିଁ କରିବାଲାଗି ସେମାନେ ଚିରଦିନ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଆସିଚନ୍ତି, ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ ଆମେରିକା ପ୍ରଭୃତି ଧନୀଦେଶରେ ମଧ ଶ୍ରମିକମାନେ ଅଳ୍ପ ବହୁତ ତାହାହିଁ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଚନ୍ତି ।

ବାନ୍ତୁସ୍ଥାନ ଆଇନ୍‌ଭିତରେ କଳା ଯେକୌଣସି ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଲାଗି ମଧ କିଛିହେଲେ ଆଶା-କରିବାର ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ସେପରି କୌଣସି ଆଶା ଦେବା ଏହି ଆଇନ୍‌ର ମତଲବ ମଧ ନୁହେଁ । କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀର ସର୍ବନାଶ କରି ଆପଣା ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ହିଁ ଗୋରାଲୋକେ ଏହି ଆଇନ୍‌ଟିର ଭିଆଣ କରିଚନ୍ତି । ଗୋରା ମଣିଷର ସ୍ୱାର୍ଥଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏଥିରେ ଏହି ଗୋଟିଏ ଅସୁବିଧା ରହିଚି ଯେ ଆଇନ୍‌ଟିକୁ ପ୍ରକୃତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଦୌ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଏକ ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭାବେ ବିଚାର କରି ଦେଖିଲେ

ଆଇନ୍‌ଟିକୁ କେବଳ ପାଗଳାମି ଓ ମଣିଷର ପ୍ରାଣ ନେବାକୁ ହୋଇଥିବା ଏକ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ବୋଲି କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସୁଶାସନର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ଯାଉଥିବା ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହିସାବରେ ବିଚାର କଲେ ଏହାକୁ କେବଳ ଏକ ଦିବାସ୍ୱପ୍ନ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । କେବଳ ଅରାଜକତା ବ୍ୟତୀତ ଏହାଦ୍ୱାରା ଆଉ କୌଣସି ଫଳ ଫଳିବନାହିଁ । ପୁଣି ଏହି ଆଇନ୍‌ଟି ଜାରିହେବା ଫଳରେ ଦେଶସାରା ଯେଉଁ ନୈରାଶ୍ୟ ଓ ଅସ୍ଥିରତାର ସୃଷ୍ଟି ହେବ, ସେଥିରୁ ପୋଲିସକୁ ଗୁଳି ଚଳାଇବାଲାଗି ହିଁ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ସୁଯୋଗ ମିଳିବ । (ବାନ୍ତୁସ୍ଥାନର ନମୁନା ଅନୁସାରେ ତିଆରି ହୋଇଥିବା ପୋଣ୍ଡୋଲାଣ୍ଡ୍‌ରେ ପରେ ଠିକ୍ ଏହି ଘଟଣା ଘଟିଚି । ଏକଥା ଲେଖିଲାବେଳେ ମୁଁ ଠିକ୍ ତାହାହିଁ ଆଶଙ୍କା କରିଥିଲି ।) ଏହି ଆଇନ୍‌ଟି ସହିତ ସଙ୍ଗତି ରଖି କେବଳ ଜବରଦସ୍ତି ଏକ ପାଶବିକ ଶାସନର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିବା ହିଁ ସମ୍ଭବ ହେବ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ବାହାରେ ଥିବା "ସଭ୍ୟ" ଜଗତ ଏଦେଶର ସରକାରଙ୍କର ଦୁଃସାହସକୁ ଚରିତାର୍ଥ କରିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଯୋଗାଇ ଦେବାରୁ କ୍ଷାନ୍ତ ହୋଇପାରିଲେ ଆମକୁ ସେଥିରୁ ନିଶ୍ଚୟ ଅନେକ ସାନ୍ତ୍ୱନା ମିଳିପାରନ୍ତା ।

କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ବାନ୍ତୁ ସ୍ୱାୟତ୍ତଶାସନର ବିକାଶ କରାଇବାଲାଗି ତିଆରି ହୋଇଥିବା ଏହି ଆଇନ୍‌ଟିକୁ ଆମକୁ ଅଧୀନସ୍ଥ କରି ରଖି ଆମଉପରେ ଉତ୍ପୀଡ଼ନ ଚଳାଇବା ମାର୍ଗର ଚରମ ପରିଣତି ବୋଲି ବିଚାରୁଚନ୍ତି । ଏପରି କରିବାଦ୍ୱାରା ଗୋରାମାନେ ଦେଶରେ ଆଇନ-ଅନୁମୋଦିତ ଶାସନ ଚଳାଇବା ବିଷୟରେ ସକଳ ଛଳନାକୁ ପରିହାର କରିବାକୁ ଯାଉଚନ୍ତି । ଏହାଦ୍ୱାରା ଅନେକ କାଳରୁ ବଡ଼ ଯନ୍ତ୍ରଣାଦାୟକ ଭାବରେ ଘୁଷୁରି ଘୁଷୁରି ଆସିଥିବା ପରିଶେଷ ବା ଅନ୍ତ-ଅଧ୍ୟାୟର ହିଁ ଆରମ୍ଭ ହେବାକୁ ଯାଉଚି ।

□□□

(୨୦)

କେଉଁ ମାର୍ଗରେ ମୁକ୍ତି ମିଳିବ ?

ଏହି ପରିଶେଷରେ ପହଞ୍ଚିବା ଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ ଯେ ଆଉ କେତେ ବାଟ ବାକୀ ଅଛି, ସେ ବିଷୟରେ କୌଣସି ଭବିଷ୍ୟତବାଣୀ କରିବା ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । କେବଳ ଆପଣା ଦେଶରେ ଆମେ ଯେତିକି ଉଦ୍ୟମ କରିପାରୁଛୁ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତଃ ତାହାରି ଉପରେ ଭରସା କରି ରହିବାକୁ ହେଲେ ଏହି ଦାସତାର ଅବସାନ ଅବଶ୍ୟ ହେବ, କିନ୍ତୁ ହୁଏତ ଏଥିଲାଗି ଅନେକ ସମୟ ଲାଗିବ । ଆପେ ଖତମ ହେବାଆଗରୁ ଏକ ଶେଷ ସଂଗ୍ରାମ ଲଢ଼ିବାଲାଗି ଏ ଦେଶରେ ଗୋରା-ସ୍ୱାମିତ୍ୱ ସବୁମନ୍ତେ ସଜବାଜ ହେବାରେ ଲାଗିଲାଣି । ଏହାର ବିଲୟ ଘଟିବାରେ ଯେତିକି ବିଳମ୍ବ

ହେଉଥିବ, ନାନା ନୃଶଂସତା ଓ ଆଖିବୁଜା ହିଂସାର ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ଏହା ସେତିକି ତତ୍ପରତା ଦେଖାଉଥିବ । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନେଇ ମରଣାନ୍ତକ ବନ୍ଦୀଶାଳାରେ ନେଇ ନିକ୍ଷେପ କରିଦିଆଯିବ, ଦେଶସାରା ଆତଙ୍କବାଦର ହିଁ ପ୍ରବଳ ରାଜତ୍ୱ ଚାଲିବ, ସୈନ୍ୟ ଓ ପୋଲିସ୍‌ବାହିନୀ ସାହାଯ୍ୟରେ ନାନା ସୁଯୋଜିତ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦିଆଯିବ ଓ ଆଇନ୍‌ଦ୍ୱାରା ତାହାକୁ ସମର୍ଥନ ମଧ୍ୟ କରାଯିବ;— ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ପ୍ରଭୁତ୍ୱମତ୍ତ ସରକାର ଏସବୁ ମାର୍ଗ ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ କୌଣସିପ୍ରକାର ସଙ୍କୋଚ ଦେଖାଇବ ବୋଲି ଅନୁମାନ କରିବାକୁ ମୁଁ କୌଣସି କାରଣ ଦେଖିପାରୁନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ଆପଣାର ଭବିଷ୍ୟତର ସକଳ ଚାବି ଯେ ତା'ର ଆପଣା ହାତରେ ନାହିଁ, ବଡ଼ ବିସ୍ମୟ ଓ ଅସ୍ୱସ୍ତିର ସହିତ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରାଗୋଷ୍ଠୀ ଆଜି ପରିଶେଷରେ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ଜାଣିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଚନ୍ତି । ସମଗ୍ର ବହିର୍ଜଗତରୁ ଆପଣାକୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରି ରଖିବାକୁ ଏମାନେ ଅନେକ ଚେଷ୍ଟା କରିଚନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଅତି ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇ ଉଠୁଥିବା ଏକ ମହାଦେଶରେ ଆଜି ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆଗ୍ରହ ସହକାରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାକୁ ନିରୀଖି ଦେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି। ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଘଟୁଥିବା ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରଭାବ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଆମଉପରେ ମଧ୍ୟ ପଡୁଚି । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ପରିସ୍ଥିତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନ୍ୟ ଦେଶମାନେ ଯେଉଁ ବିତୃଷ୍ଣା ଓ ଅଶ୍ରଦ୍ଧା ପ୍ରକାଶ କରୁଚନ୍ତି, ଏହି ଦେଶର ଭବିଷ୍ୟତ ଗତିକୁ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାରେ ତାହା ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପ୍ରଭାବ ପକାଇପାରେ । ଠିକ୍ ଏହି କାରଣରୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବାସ କରୁଥିବା ଆମେ କଳାମାନେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଆଶାନ୍ୱିତ ଭାବରେ ଏହି ଅଶ୍ରଦ୍ଧା ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଆସୁଚୁ । ବାହାର କୌଣସି ଦେଶରେ ଫୁଟବଲ୍ ଖେଳାଳୀଦଳକୁ ଆମଦେଶରେ ଆମେ ଯେପରି ଉଲ୍ଲସିତ ଭାବରେ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିଥାଉ, ଆମର ଏହି ଆଶାନ୍ୱିତ ହେବାକୁ ହୁଏତ ତାହାସହିତ ତୁଳନା କରାଯାଇପାରେ । ଆମେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର କୌଣସି ବିରୋଧ କରୁନାହୁଁ । ଏହି ଦେଶରେ ମାଲିକ ହୋଇ ବସିଥିବା ଗୋରା ପ୍ରଭୁତ୍ୱବାଦର ବିରୋଧ ହିଁ କରୁଚୁ ।

ଅନ୍ୟ ଦେଶସବୁ ଆମ ଦେଶର ଗୋରାମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରନ୍ତୁ ବୋଲି ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ନିବେଦନ କରୁନାହୁଁ । ସେଥିଲାଗି ବୈଦେଶିକ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକାଠି ହୋଇ ଆମେ ଗୋପନରେ କୌଣସି ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ କରୁନାହୁଁ । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଆମେ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ଭଲକରି ଜାଣିଚୁ ଯେ ଅନ୍ୟଦେଶମାନେ ଏ ଦେଶରେ ଗୋରାପ୍ରଭୁତ୍ୱ ପ୍ରତି ଆପଣାର ବିରୋଧିତା ଓ ବୀତଶ୍ରଦ୍ଧତା ଦେଖାଇଲେ ଓ ସେହି ବିରୋଧିତା ଓ ବୀତଶ୍ରଦ୍ଧତା ଉଚିତ ମାର୍ଗରେ ପରିଚାଳିତ ହୋଇପାରିଲେ, ଆମଦେଶରେ ଜାରି ରହିଥିବା ରକ୍ତପାତ ଓ ଦାସତ୍ୱର ଦିନଗୁଡ଼ିକର ଅବସାନକୁ ଏହା ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରାଇ ଆଣିବ ।

ମାତ୍ର ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ଦେଶ ଟିକିଏ ଅଧିକ ବ୍ୟବହାରବୁଦ୍ଧି ସହିତ ଆପଣାର ବିରୋଧ ଓ ଅଶ୍ରଦ୍ଧା ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ କୁଣ୍ଠା ବୋଧ କରୁଚନ୍ତି । କୌଣସି କୂଟନୀତିଜ୍ଞର କାନରେ ଗୋପନରେ ଏବିଷୟରେ ପଦେ କଥା କହିଦେଲେ ସେମାନେ ତାହାକୁ ହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ ବୋଲି ଭାବୁଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏପରି କରିବାରେ କୌଣସି ଫଳ ହେଉନାହିଁ । ପୁଣି ଏପରି କୂଟନୀତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ରହିଥିବା ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ମଧ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନର ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକା ସରକାର ଖୁବ୍ ବେଶୀ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉନାହିଁ, ଏବଂ ସୁବିଧା ପାଇଲେ ସେଥିରୁ ଫାଇଦା ଉଠାଇବାକୁ ମଧ୍ୟ ଛାଡୁନାହିଁ । କେବଳ ଭଦ୍ରତାସୂଚକ ସଙ୍କେତକୁ ବୁଝି ସେହି ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାଲାଗି ବାସ୍ତବିକ କ୍ଷେତ୍ର ବିଷୟରେ ଯେତିକି ଜ୍ଞାନ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ସରକାରଙ୍କର ହୁଏତ ସେହି ଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ ।

ଗୋଟିଏ ଉପାଖ୍ୟାନ ଆକାରରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଆମ ଦେଶର ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ମୁଁ ନିମ୍ନପ୍ରକାରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କହିବି । ମୁଁ ଓ ମୋର ଘରକୁ ଲାଗିକରି ରହିଥିବା ଘରେ ବାସ କରୁଥିବା ମୋର ପ୍ରତିବେଶୀ,– ଆମେ ହୁଏତ ପରସ୍ପରକୁ ଭଲ ପାଇପାରୁ, ଭଲ ନପାଇ ମଧ୍ୟ ପାରୁ । କିନ୍ତୁ ଯଦି ଆମଭିତରେ ସ୍ୱାଭାବିକ ମଣିଷସୁଲଭ ବୁଦ୍ଧି ରହିଥାଏ, ତେବେ ଆମେ ନିଶ୍ଚୟ ସାମାଜିକ ରୁଢ଼ି ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ମାନି ପରସ୍ପର ସହିତ ବ୍ୟବହାର କରିବୁ । ସେପରି କୌଣସି ବିଶେଷ ପରିସ୍ଥିତି ଆସି ନପହଞ୍ଚିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ଯିଏ ଯାହାର ସଂସାର ଭିତରେ ରହି ଆପଣା ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରୁଥିବୁ । ପରସ୍ପରର ସ୍ତ୍ରୀ, ପିଲା ବା ସମ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ଆମେ କଦାପି ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବାକୁ ମନ ବଳାଇବୁନାହିଁ । ଆମେ ପରସ୍ପରକୁ ଗାଳି ଦେବୁନାହିଁ ଏବଂ ବାଟରେ ସାକ୍ଷାତ ହେଲେ ଭଦ୍ରତା ଦେଖାଇ ପରସ୍ପରକୁ ନମସ୍କାର ମଧ୍ୟ କରିବୁ ।

କିନ୍ତୁ ହୁଏତ ଏପରି ଏକ ଦିନ ଆସି ପହଞ୍ଚିବ, ଯେତେବେଳେ କି ଏହି ସାଧାରଣ ସମ୍ପର୍କ ତୁଟିଯିବ । ଦିନେ ହୁଏତ ମୁଁ ତା'ର ଜମିଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଦେଖିବି ଯେ ଆପଣା ଘରର ଜଣେ ଲୋକକୁ ସେ ବଡ଼ ପାଶବିକ ଭାବରେ ପ୍ରହାର କରିବାରେ ଲାଗିଚି ବା ନିରସ୍ତ୍ର ସମ୍ବଳହୀନ ଗୋଟିଏ ପିଲାଉପରେ ମାରାତ୍ମକ କୌଣସି ଅସ୍ତ୍ର ଧରି ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ବାହାରିଚି । ସେ ଆପଣାର ଭାଇକୁ ମଧ୍ୟ ହତ୍ୟା କରିଚି ବୋଲି ମୋ'ପାଖରେ ଖବର ଆସି ପହଞ୍ଚିପାରେ ।

ତଥାପି ମୁଁ କେବଳ ଗାତ୍ରକୁଞ୍ଚନ କରି ବଡ଼ ଉଦାସୀନ ଭାବରେ ମୋ' ବାଟରେ ଚାଲିଯିବି । ହୁଏତ ମୁଁ ଆପଣା ମନେମନେ କହିବି : ''ଯେତେ ଯାହା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ହେଉଚି ତା'ଘରର ମାଲିକ, ତେଣୁ ତା'ର ବ୍ୟାପାରରେ ଯାଇ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବାକୁ ମୋର କି ଅଧିକାର ଅଛି ? ସେ ଆସି ମୋ' ସଂସାରରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରୁ ବୋଲି ମୁଁ କଦାପି ଚାହୁନାହିଁ, ତେଣୁ ଆପଣାର ସଂସାର ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଆବଦ୍ଧ କରି ରଖିବା ଓ ତା'ର ସଂସାରରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବାକୁ ନଯିବା ମଧ୍ୟ ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।'' ବା ମନେକର, ମୁଁ ହୁଏତ ଦାଣ୍ଡବାଟେ ଯାଇ ତା'ର

କବାଟ ଉପରେ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଲେଖି ଲଟକାଇ ଦେଇ ଆସିବି ଯେ ତା'ର ଆପଣା ବ୍ୟବହାର ଓ ଆଚରଣରେ ସେ କିଞ୍ଚିତ୍ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିପାରିଲେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ତା'ର ଅନେକ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା । ଏବଂ ଏତିକି କରିଦେଇ ମୁଁ ତାକୁ ସମସ୍ତ ବିଷୟ ଆଉଥରେ ଚିନ୍ତା କରିବାଲାଗି ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସିବି ।

କିନ୍ତୁ ସେ ଯେପରି ଆଉ କାହାରି କୌଣସି ଅନିଷ୍ଟ କରି ନପାରିବ, ସେଥିଲାଗି ମୋର ଯଥାସାଧ ଚେଷ୍ଟା ନକରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନୈତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୋର କାର୍ଯ୍ୟକୁ କଦାପି ଯଥାର୍ଥ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ସେହି ଲୋକକୁ ଯାଇ ଆଘାତ କରିବା ବା ପ୍ରାଣରୁ ମାରିଦେବା ମଧ୍ୟ ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହୋଇ ରହିବନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତାହାକୁ ତା'ର ସଦାଚରଣରୁ ନିବୃତ୍ତ କରି ରଖିବା ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେବ । ସକଳପ୍ରକାର ସ୍ୱୀକୃତ ଓ ଆଇନସଙ୍ଗତ ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଏବଂ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ତା'ଉପରେ କୌଣସି ଆଘାତ ନ ପହଞ୍ଚାଇ ତାହା କରିବାଲାଗି ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଅନୁପ୍ରେରିତ ହେବି ।

ଆପଣାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ''ମାଲିକ'' ବୋଲି ଦାବୀ କରୁଥିବା ଏକ ଜାତିକୁ କେଉଁଭଳି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ଶ୍ରେଣୀର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇ ପାରିବ, ତାହାର ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବାରେ ହୁଏତ କେତେକ ଅସୁବିଧା ହୋଇପାରେ, ମୁଁ ସେକଥା ସ୍ୱୀକାର କରୁଚି । ପୁଣି ଏକ ସର୍ବସମର୍ଥିତ ନୈତିକ ବିଧାନାବଳୀ ଅନୁସାରେ ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀର ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସମ୍ପର୍କମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହେଉନାହିଁ, ସେକଥା ମଧ୍ୟ ମୁଁ ମାନୁଚି । କିନ୍ତୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାକୁ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବାରେ ଯଦି କାହାରି ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ସଂଶୟ ରହିଥାଏ, ତେବେ ଗୋରାଜାତିର ଏହି ପ୍ରଭୁତ୍ୱନୀତି ଲାଗି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ କେତେ କେତେ କଳାଲୋକଙ୍କୁ ଯେ ଜୀବନ ଦେବାକୁ ପଡୁଚି, ତାକୁ ମୁଁ ଅନ୍ତତଃ ତାହାରି କଳ୍ପନା କରି ଦେଖିବାଲାଗି ଅନୁରୋଧ କରୁଚି । ଏହି ଜୀବନକ୍ଷୟର ସଂଖ୍ୟାକୁ ସୁମାରି କରିସାରିଲେ ତାହାର ମନରେ ଏବିଷୟରେ ଆଉ କୌଣସି ସଂଶୟ ରହିବନାହିଁ । ଏକ ମନୁଷ୍ୟୋଚିତ ନୀତିଗତ ମାନକୁ ଅବହେଳା-ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିବାଲାଗି ଗଣତନ୍ତ୍ରଶାସିତ ଦେଶଗୁଡ଼ିକର ନାଗରିକମାନେ ଆପଣା ଆପଣା ସରକାରକୁ କାହିଁକି ଯେ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେବେ, ମୁଁ ତାହାର କୌଣସି କାରଣ ଖୋଜି ପାଉନାହିଁ ।

ସମସ୍ତପ୍ରକାର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କରି ଦେଖିଲେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ସରକାରପ୍ରତି କାହିଁକି ଅର୍ଥନୈତିକ ବାସନ୍ଦ ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ଅବଶ୍ୟ ଉଚିତ, ସେଥିଲାଗି ମୁଁ କୌଣସି ଯୁକ୍ତିପ୍ରମାଣ ଦେବାକୁ ଯାଉନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କେବଳ ଏହାରିଦ୍ୱାରା ହିଁ ଯେ ଆମେ ଅନ୍ତତଃ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଶାସନର ଅସହ୍ୟ ଅବସ୍ଥାରୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସମାନ ଅଧିକାର ଦେଉଥିବା ଏକ ଶାସନବ୍ୟବସ୍ଥାର ସ୍ତରକୁ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇପାରିବୁ, ସେବିଷୟରେ ମୋର କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଏହାବ୍ୟତୀତ ଏକ ଅନ୍ୟ ବାଟ ହେଉଚି ଯେ ପରିସ୍ଥିତି ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେପରି ଭାବରେ ଗତି କରୁଚି, ଆମେ ତାହାକୁ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଭାବରେ ଗତି କରିବାକୁ ଛାଡ଼ିଦେବୁ, ଅର୍ଥାତ୍ କଳା

ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଝାଳବୁହା ପରିଶ୍ରମକୁ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବଜାରରେ ବିକି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରାଗୋଷ୍ଠୀ ଆପଣାର ଆହାର ସଂଗ୍ରହ କରିବାରେ ଲାଗିଥିବ । କିନ୍ତୁ ଏଣେ ଆପଣା ଦେଶରେ ନେଡ଼ିଗୁଡ଼ କ୍ରମେ କହୁଣିକୁ ବୋହିଯାଉଥିବ, ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ନେତାମାନଙ୍କୁ ଢଣଢଣ କରି ଅପସରାଇ ନେବାପରେ ଦେଶରେ ହିଂସା, ଦଙ୍ଗା ଓ ଦଙ୍ଗାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଯାଇ ଓଲଟଦଙ୍ଗା ହିଁ ରାଜତ୍ୱ କରି ରହିଥିବ । ଦେଶର ଅବସ୍ଥା କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଖରାପ ହୋଇ ଶେଷରେ ଅରାଜକତାହିଁ ବ୍ୟାପିଯିବ ଓ ଶେଷ ଦୁର୍ବିପାକ ଆସି ପହଞ୍ଚିବାକୁ ସେତେବେଳେ ଆଉ ଆଦୌ ବିଳମ୍ବ ନଥିବ ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଅର୍ଥନୈତିକ ବାସନ୍ଦ କରାଗଲେ ଏଦେଶର କଳାମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ନିଶ୍ଚୟ ଅନେକ ଅସୁବିଧା ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେ ବିଷୟରେ ଆମର କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କେବଳ ଏହି ଉପାୟରେ ଯଦି ରକ୍ତପାତ ଓ ଲୋକହତ୍ୟାର ପରିମାଣକୁ ଲଘୁ କରାଯାଇପାରେ, ତେବେ ଆମେ ଅବଶ୍ୟ ଏହି କଷ୍ଟ ଓ ଅସୁବିଧାମାନ ସହିବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇପାରିବୁ । ପ୍ରକୃତ କଥା କହିବାକୁ ଗଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ଆମେ କଷ୍ଟ ଭୋଗୁଚୁ, ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ଆମ ପିଲାଏ ଅର୍ଦ୍ଧ-ଉପବାସୀ ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି, ଏବଂ କିଞ୍ଚିତ୍ ପରିମାଣରେ (ଆଜିଯାଏ ଅବଶ୍ୟ ଏହା କିଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଚି ।) ପୋଲିସ୍‌ର ଖିଆଲ ଅନୁସାରେ ମଧ୍ୟ ଆମର ଜୀବନହାନି ହେବାରେ ଲାଗିଚି ।

ବାହାରେ ଥିବା ମୁକ୍ତ ପୃଥିବୀ ଭୌତିକ ବଳ ନେଇ ଆମ ଦେଶର ଶାସନରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରୁ ବୋଲି ଆମେ କହୁନାହୁଁ, କିନ୍ତୁ ଦୂରରେ ଠିଆହୋଇ କେବଳ ଶକ୍ତିହୀନ ଓ ଅସମର୍ଥ ସାକ୍ଷୀ ପରି ସବୁ ଦେଖିବାରେ ହିଁ ଏହାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କଦାପି ଯଥେଷ୍ଟ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବୁଡ଼ିବାକୁ ବସିଥିବା ଡଙ୍ଗାରୁ ଆମେ ଇଚ୍ଛାକଲେ ଅନେକ କିଛି ବଞ୍ଚାଇ ରଖିପାରିବା । ଜାତୀୟବାଦୀମାନେ ଅନ୍ତତଃ କିଛିଦିନ ସକାଶେ ଚରମ କ୍ରୂରତା ଓ ଆତଙ୍କବାଦୀ ଉପାୟମାନ ଅବଲମ୍ବନ କରି କଳାମାନଙ୍କୁ ସବୁକାଳ ଲାଗି କାବୁ କରି ରଖିବାର ଯେଉଁ ଭୟ ଦେଖାଉଚନ୍ତି, ତାହା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଲେ ପୃଥିବୀର ଗଣତନ୍ତ୍ର-ଶାସିତ ଦେଶମାନଙ୍କର ତଦ୍ୱାରା କୌଣସି ଲାଭ ମଧ୍ୟ ହେବନାହିଁ । କେତେକାଳ ଯାଏ ଉପଦ୍ରବ ଓ ଅରାଜକତା ଲାଗି ରହିବା ପରେ ଦେଶରେ କିପରି ଶାସନ ଯେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେବ, ସେକଥା କେହି ଆଗରୁ ନିଶ୍ଚିତ କରି କହି ପାରିବନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଏକ ପ୍ରକୃତ ଗଣତନ୍ତ୍ରମୂଳକ ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାଲାଗି ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ବେଳ କଦାପି ଗଡ଼ିଯାଇନାହିଁ । ଗୋରାମାନେ କୋଉକାଳେ ଆପଣା ତରଫରୁ ରାଜୀ ହୋଇ ଏପରି କରିବେ ବୋଲି ମୋର ଆଦୌ ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ । ତଥାପି ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପାୟରେ ଆମେ ଏପରି ଏକ ଶାସନର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଅବଶ୍ୟ କରାଇପାରିବା ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବାସ କରୁଥିବା ଅଧିକାଂଶ ଗୋରାଲୋକେ ଏପରି ଏକ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିବର୍ତ୍ତନ ବା ବିକାଶ ହେବାକୁ ନଦେବା ଲାଗି ବଦ୍ଧପରିକର ହୋଇ ଯେ ବସିଚନ୍ତି, ଏହା ଅତି

ଦୁଃଖର କଥା । ପରିସ୍ଥିତି ସହିତ ଆପଣାକୁ ଖାପ ଖୁଆଇବା ଲାଗି ଓ ବଦଳାଇବା ଲାଗି ସେମାନେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବଳ ଅସମ୍ମତି ହିଁ ପ୍ରକାଶ କରି ଆସିଚନ୍ତି ଏବଂ କେବଳ ଆମ କଳାମାନଙ୍କୁ ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ପରିସ୍ଥିତି ସହ ଖାପ ଖୁଆଇବାକୁ ହେବ ବୋଲି ଜିଦ୍ ଧରି ବସିଚନ୍ତି । ଆପଣା ଆସନରେ କେବଳ ଦୃଢ଼ ହୋଇ ବସିବା ବ୍ୟତୀତ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସାମର୍ଥ୍ୟ ନଥିଲା ପରି ମନେହେଉଚି । ସେମାନେ ଏହିପରି ଏକ ମନୋଦୃଷ୍ଟିକୁ ଯାବୁଡ଼ି ଧରି ବସିଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୁଇପକ୍ଷ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସିପ୍ରକାର କଥାବାର୍ତ୍ତା ବା ବୁଝାମଣା ଅସମ୍ଭବ ନହେଲେ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ କାଠିକର ପାଠ ହୋଇ ରହିଥିବ । ଗୋଟାକୁ ଗୋଟା ନୂତନ ଆହ୍ୱାନ ବା ନୂତନ ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଯାଇ ଏଣେ ହୃଦୟ ମଧ୍ୟ ପଥର ହେବାରେ ଲାଗିଥିବ ।

କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ମନରେ ରହିଥିବା ସଦିଚ୍ଛା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ଅପର ପକ୍ଷରେ ଏହି ଦମ୍ଭ ଓ ଆଶଙ୍କୁ ଦୁଇଗୁଣ ଦୋଷାବହ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଏପାଖର ଏହି ସଦିଚ୍ଛାକୁ ହୁଏତ ଗୋରାମାନେ ଦେଖି ପାରୁନାହାନ୍ତି ବା ଦେଖିବେ ବୋଲି ଇଚ୍ଛା ମଧ୍ୟ କରୁନାହାନ୍ତି । ସବୁଠାରୁ ଅସୁବିଧାର କଥା ହେଉଚି ଯେ ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚାଭିଳାଷମାନ ଆମ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ପୂରାମାତ୍ରାରେ ରହିଚି ବୋଲି କଳ୍ପନା କରୁଚନ୍ତି । ଆମଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଗୋରାମାନଙ୍କ ଉପରେ ଦିନେ ମାଲିକ ହୋଇ ବସିବାର ଉଚ୍ଚାକାଙ୍କ୍ଷାମାନ ରହିଚି ବୋଲି ସନ୍ଦେହ କରି ସେମାନେ ବାଟବଣା ହେବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି । ଏବଂ ଠିକ୍ ଏହିପରି ଭ୍ରମାତ୍ମକ ଭାବରେ ପରିସ୍ଥିତିର ବିଚାର କରୁଥିବାରୁ ସେମାନେ ଆପଣାଭିତରେ ବଡ଼ ଭୀତ ଓ କାତର ହୋଇପଡ଼ି କେବଳ ସେମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଦୁଇଟି ବାଟ ରହିଥିବାର ଦେଖିପାରୁଚନ୍ତି : କଳାମାନଙ୍କୁ ଯେକୌଣସି ଉପାୟରେ ଜବତ କରି ରଖିବାକୁ ହେବ ବା ପରାଜୟ ସ୍ୱୀକାର କରି ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆମ ତରଫରୁ କହିବାକୁ ଗଲେ ଆମେ କେବେହେଲେ ଗୋରାମାନଙ୍କୁ ଅଧୀନସ୍ଥ କରି ରଖିବାର କୌଣସି ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁନାହୁଁ, ଆମେ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଭାଇଭାଇ ପରି ଏଦେଶରେ ଏକାଠି ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ଚାହୁଁଚୁ । ଚମଡ଼ାର ରଙ୍ଗଦ୍ୱାରା ନୁହେଁ, ପ୍ରକୃତ ଯୋଗ୍ୟତାଦ୍ୱାରା ହିଁ ଏହି ଦେଶରେ ମଣିଷର ସ୍ଥାନ ଓ ପଦ ନିରୂପଣ କରାଯାଉ ବୋଲି ଆମେ ଇଚ୍ଛା କରୁଚୁ । ଆମର ପ୍ରସ୍ତାବ ବା ଆମର ଦାବୀ କେବଳ ଏତିକି ଏବଂ ଅନ୍ୟାୟ ଓ ଅବିଚାରର ଶିକାର ହୋଇ କେବଳ ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇ ଯିବାକୁ ଆମେ ଆଦୌ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୋହୁ । ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଯେତେ ବନ୍ଧୁକ ଥାଉ ବା ଯେତେ ଯୋଦ୍ଧା ଥାଆନ୍ତୁ ପଛକେ, ଏପରି ଭ୍ରମ କରୁଥିଲେ ସେମାନେ କେବଳ ଆପଣାର ନିର୍ବୋଧତାର ହିଁ ପରିଚୟ ଦେବେ ।

ଆମ ଦେଶରେ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଅହିଂସ ଉପାୟରେ ରାଜନୀତିକ କ୍ରମପରିବର୍ତ୍ତନମାନ ଘଟାଇବାକୁ ବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇ ରହିଥିବାରୁ ଆମେ ବାହାର ପୃଥିବୀର ଗତିବିଧିକୁ ମଧ୍ୟ ଅତୀବ ଆଗ୍ରହ ସହକାରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବାରେ ଲାଗିଚୁ; ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାସହିତ ବାଣିଜ୍ୟ-ସମ୍ପର୍କ ରଖି ଯେଉଁସବୁ

ଦେଶ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ପରିଶ୍ରମର ଫଳରେ ଭାଗୀ ହେଉଚନ୍ତି, ବିଶେଷତଃ ସେହି ଦେଶଗୁଡ଼ିକର ମାର୍ଗ ଓ ନୀତିକୁ ଆମେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଦେଖୁଚୁ । ଭାରତବର୍ଷ ଓ ଘାଣା ପ୍ରଭୃତି ଯେଉଁ ଦେଶ ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଆପଣାର ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କରିଚନ୍ତି, ଆମ ମୁକ୍ତିସଂଗ୍ରାମରେ ଆମେ ସେହିସବୁ ଦେଶରୁ ଅନେକ ପ୍ରେରଣା ଲାଭକରିଚୁ ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ନିଷ୍ପେଷିତ ବହୁସଂଖ୍ୟକଙ୍କର ପକ୍ଷ ନେଇ ଭାରତବର୍ଷ ଜାତିସଂଘର ଅଧିବେଶନମାନଙ୍କରେ ଯେପରି ସାହସର ସହିତ ଲଢ଼ିଆସିଚି, ଏବଂ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ-ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବିକୃତ ସ୍ୱରୂପକୁ ଯେପରି ବିଶ୍ୱଦରବାରର ଦୃଷ୍ଟି ସମକ୍ଷ'କୁ ଆଣିପାରିଚି, ତାହାହିଁ ଆମର ହୃଦୟରେ ଅନେକ ଉତ୍ସାହ ଓ ବିଶ୍ୱାସ ଭରିଦେଇଚି । ଏବଂ ଆମ ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶରେ ସାନ ଘାଣା ମଧ୍ୟ କମ୍ ବାହାଦୁରୀ ଦେଖାଇନାହିଁ । ଆମର ସ୍ୱାଧୀନତା-ପଥରେ ବାଧା ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିଖିଳ ବିଶ୍ୱ ଗୀର୍ଜା-ସଂଘ ଯେପରି ଉଦ୍‌ବେଗ ପ୍ରକାଶ କରିଚନ୍ତି, ତାହା ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ଅନେକ ସନ୍ତୋଷ ପ୍ରଦାନ କରିଚି । ଲାମ୍ବେଥ୍‌ଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଆଙ୍ଗ୍‌ଲିକାନ୍ ବିଶପ୍‌ମାନଙ୍କର ସମ୍ମିଳନୀ ଆମର ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ ଯେଉଁ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇଚନ୍ତି, ତାହା ଆଙ୍ଗ୍‌ଲିକାନ୍ ଗୋଷ୍ଠୀର ବାହାରେ ଥିବା ଆହୁରି ଅନେକଙ୍କ ହୃଦୟରେ ମଧ୍ୟ ଆଶା ସଞ୍ଚାର କରିଦେଇଚି । ବାହାର ପୃଥିବୀର ଏହିସବୁ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଫଳରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋରା ଗୋଷ୍ଠୀ ଯେ ଦିନକୁଦିନ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅସ୍ୱସ୍ତି ପ୍ରକାଶ କରୁଚନ୍ତି, ଏବଂ ଯେତେ ନିର୍ଲଜ୍ଜ ଓ ଉଦାସୀନ ଭାବରେ ଆପଣାର ଦୁର୍ନୀତିଗୁଡ଼ାକୁ ବଜାୟ ରଖିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଯେ ଆପଣା ଭିତରେ ଏକପ୍ରକାର ଦଂଶନ ଅନୁଭବ କରୁଚନ୍ତି, ସେଥିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ପୃଥିବୀର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦେଶ ଯେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାକୁ ବାସନ୍ଦ କରିବାକୁ ଯାଉଚନ୍ତି, ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ବିଚାର କରିସାରିବା ପରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦେଶ ଯେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରୁ ଆପଣାର ମୂଳଧନ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିନେଉଚନ୍ତି, ତାହାହିଁ ଗୋରାମାନଙ୍କୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଅସ୍ଥିର କରିପକାଉଚି ।

୧୯୫୮ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ ଆକ୍ରାଠାରେ ଯେଉଁ ସମ୍ମିଳନୀ ବସିଥିଲା, ତାହା ଯେ କେବଳ ଆମକୁ ଗଭୀରଭାବରେ ପ୍ରଭାବାନ୍ୱିତ କରିଥିଲା ତାହା ନୁହେଁ, ଗୋରାମାନଙ୍କ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ପାରିଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଶାସକମାନେ ହୁଏତ ଏହି ସମ୍ମିଳନୀର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସ୍ୱରୂପ ଆପଣାର ହୃଦୟକୁ ଆହୁରି ଶକ୍ତ ଓ କଠୋର କରି ଦେଇଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଏପକ୍ଷ ବା ସେ ପକ୍ଷର ଅବଲମ୍ବନ କରିନଥିବା ଅନେକ ଗୋରାଲୋକଙ୍କୁ ଏହି ସମ୍ମିଳନୀ କେତେକ ପରିମାଣରେ ସଚେତ କରାଇ ପାରିଥିଲା । ଆମେ କଳାଲୋକେ ଆଫ୍ରିକାର ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶମାନଙ୍କର ଏହି ସମ୍ମିଳନୀ ବସିବାଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଦିନର ଏକ ବିରାଟ ଆକାଂକ୍ଷା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ବୋଲି ବିଚାର କରିଥିଲୁ । ଅବଶ୍ୟ ଆମେ ଏହି ସମ୍ମିଳନୀରେ ଆମର ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ

କରିବାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥିଲୁ । ମୋର ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗଦେବା ଦିନଠାରୁ ହିଁ ଆମେ ଚିରଦିନ ଏହି ନିଖିଳ-ଆଫ୍ରିକାର ଆଦର୍ଶରେ ବଡ଼ ସକ୍ରିୟ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିଆସିଛୁ ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ପ୍ରତିବନ୍ଧକପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିସ୍ଥିତି ସକାଶେ ଆମେ ଆକ୍ରା ସମ୍ମିଳନୀକୁ ଆମର ପ୍ରତିନିଧିଦଳ ପଠାଇ ପାରିନଥିଲୁ । ଯୋଗକୁ ଆଗରୁ ଦେଶର ବାହାରେ ଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଏହି ସମ୍ମିଳନୀ ଲାଗି ଏକ ''ପ୍ରତିନିଧିଦଳ'' ପଠାଇବାରେ ଆମକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ସମ୍ମିଳନୀର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ବିଷୟରେ ଆମକୁ କୌଣସି ବିବରଣୀ ଦେବାଲାଗି ଏମାନେ ଆମ ଦେଶକୁ ଆସିବାର ସୁଯୋଗ ମଧ୍ୟ ପାଇନଥିଲେ । ତଥାପି ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କରୁ ଆମେ ସେମାନଙ୍କର ବିବରଣୀ ପାଇପାରିଥିଲୁ ।

ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶର ନେତାମାନେ ଯେପରି ମଝିରେ ମଝିରେ ପରସ୍ପର ସହିତ ଏକାଠି ବସି ଆଲୋଚନା କରିପାରିବେ, ତାହାର ଏକ ସ୍ଥାୟୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିପାରିବା ଲାଗି ଏକ ସେକ୍ରେଟରିଏଟ୍ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହାକୁ ଆମେ ଏକ ଅତି ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଘଟଣା ବୋଲି ବିଚାର କରିଥିଲୁ । ନିଖିଳ ଆଫ୍ରିକା ଲୋକ-ମହାସଭାଠାରୁ ପରାମର୍ଶ ଓ ନେତୃତ୍ୱ ପାଇବାଲାଗି ଆମେ ସବୁଦିନ ଅପେକ୍ଷା ରଖିଆସିଛୁ । ଆମଲାଗି ଓ ଆଫ୍ରିକାର ଆଉକେତେକ ଅଞ୍ଚଳଲାଗି ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କରିବା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ସୁଦୂରପରାହତ ହୋଇ ରହିଚି । ସମଗ୍ର ମନୁଷ୍ୟଜାତିର ବିବେକ-ଦରବାରରେ ଠିଆହୋଇ ତଥାପି ଲଜ୍ଜା ଅନୁଭବ କରୁନଥିବା ଶାସନଗୁଡ଼ିକ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆମର ମୁକ୍ତିସଂଗ୍ରାମ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଚି ।

ଆକ୍ରା ସମ୍ମିଳନୀ ଶେଷ ହେବାପରେ ଆମେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି କାଳବିଳମ୍ବ ନକରି ମାର୍ଚ୍ଚ ପନ୍ଦର ତାରିଖକୁ ଆଫ୍ରିକା-ଦିବସ ବୋଲି ପାଳନ କରିବାର ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାଲାଗି ତତ୍ପର ହୋଇପଡ଼ିଲୁ । ୧୯୫୯ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସରେ ଦେଶର ନାନାସ୍ଥାନରେ ସାଧାରଣ ସଭାମାନ ଡାକିବାର ଆୟୋଜନ ହୋଇଥିଲା । ଆମର ବର୍ଷପଞ୍ଜିକାରେ ଏହି ଆଫ୍ରିକା-ଦିବସଟି ଏକ ପରମ ସ୍ମରଣୀୟ ଉପଲକ୍ଷ ହୋଇ ରହିଲା ଏବଂ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଲୋକ ଏହିସବୁ ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ସଭାମଣ୍ଡପର ଭିତରେ ଯେତିକି ଲୋକ ବସିପାରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଚି, ଭିତରକୁ ଆସିନପାରି ସଭାବାହାରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ସେତିକି ଲୋକ ସମବେତ ହୋଇ ରହିବା ଗତ କେତେବର୍ଷ ଯାବତ୍ ଆଫ୍ରିକା-ଦିବସର ସଭାଦିନମାନଙ୍କରେ ଆମର ଏକ ନିୟମିତ ଅଭିଜ୍ଞତା ହୋଇ ରହିବାପରି ରହିଚି ।

ଡର୍‌ବାନ ସହରର ଏକ ବିରାଟ ଜନସଭାରେ ଭାଷଣ ଦେଇସାରିବା ପରେ ଜନତାର କାନ୍ଧ ଉପରେ ବସି ଟାଣିହୋଇ ଗଲାପରି ମୁଁ ରେଲଷ୍ଟେଶନ୍ ଆଡ଼କୁ ଯିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଏହି ଅବସରଟିର ପରମୋତ୍ସାହରେ ଆମେ ଅନ୍ତତଃ କିଛି ସମୟଲାଗି ଯାତାୟତ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ରହିଥିବା

କଟକଣା ଓ ଖୋଲାପଡ଼ିଆରେ ସଭା କରିବା ବିଷୟରେ ରହିଥିବା ନିଷେଧାଜ୍ଞାକୁ ଏକାବେଳେକେ ପାସୋରି ପକାଇଥିଲୁ । ଆଉ ଅଳ୍ପସମୟ ପରେ ମୋର ଲେଡ଼ିସ୍ମିଥ୍ ଯିବାର ଥାଏ । ତେଣୁ ମୋତେ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇବାକୁ ଦେବାଲାଗି ମୁଁ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

ଲେଡ଼ିସ୍ମିଥ୍‌ଠାରେ ଗୋଟିଏ ସିନେମାଘରେ ସଭା ହୋଇଥିଲା; ବାହାରେ ରହିଥିବା ଅଧିକା ଲୋକଙ୍କର ସୁବିଧା ସକାଶେ ଲାଉଡ୍ ସ୍ପୀକର୍‌ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହାଫଳରେ ପୋଲିସ୍ ଥାନାର କର୍ମଚାରୀମାନେ ମଧ ସଭାର ଭାଷଣମାନ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲେ । ଅବଶ୍ୟ ସବୁଦିନର ନିୟମ ପରି ସେଦିନ ମଧ ସିନେମାଘର ଭିତରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପୋଲିସ୍ ଉପସ୍ଥିତ ରହିଥାନ୍ତି । ଭିତିରି ସମ୍ବାଦରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ପୋଲିସ୍ ଥାନାରେ ଥିବା ଗୋରା କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଭିତରୁ ବୟସ୍କମାନେ ସଭାର ଭାଷଣମାନ ଶୁଣି ପ୍ରାୟ ଉଦାସୀନ ରହିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଅଳ୍ପବୟସ୍କ ଟୋକାମାନେ କ୍ରୋଧରେ ରକ୍ତଚାଉଳ ଚୋବାଇଲା ପରି ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଇଉରୋପର ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟ ସମଗ୍ର ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶକୁ ଆପଣା-ଆପଣା ଭିତରେ ବାଣ୍ଟିକୁଣ୍ଟିନେବାର ଫଇସଲା କରିବାକୁ ବସିଥିବା ବର୍ଲିନ୍ ବୈଠକ ବିଷୟରେ ମୁଁ ମୋର ଭାଷଣରେ ଆଲୋଚନା କଲାବେଳେ ଅନ୍ତତଃ ଏହି ଚଞ୍ଚଳମସ୍ତିଷ୍କ ଅଳ୍ପବୟସ୍କମାନଙ୍କୁ ସଂଯତ କରି ରଖିବା ଉଚିତ ଥିଲା । କେତେକ ଡକାଇତ ଏକାଠି ମିଶି ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶକୁ ଲୁଟିନେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏହି ବର୍ଲିନ୍ ବୈଠକ ଡକାଯାଇଥିଲା ବୋଲି ମୁଁ କହିଥିଲି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେତେ ଥଙ୍ଗେଇ ମଙ୍ଗେଇ କରି ହେଲେ ମଧ ଅନ୍ତତଃ କେତେକ ଇଉରୋପୀୟ ଦେଶ ଯେ ଆପଣାର ଅକୀର୍ତ୍ତି ବିଷୟରେ ସଚେତ ହେଉଚନ୍ତି ଓ ଆପଣାର ନୀତିରେ ସଂଶୋଧନ ଆଣିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି, ମୁଁ ମୋର ଭାଷଣରେ ଏଥିଲାଗି ସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି ।

ମୋର ଏହି ଭାଷଣଟିକୁ ପୋଲିସ୍‌ଥାନାର କର୍ମଚାରୀମାନେ ଶୁଣନ୍ତୁ ବୋଲି ଇଚ୍ଛା କରି ଆମେ ଆଗରୁ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିନଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ଭାଷଣଟି ଆରମ୍ଭ କରିବାର ଅଳ୍ପସମୟ ପରେ ମୁଁ ମୋର ଗୋରା ଶ୍ରୋତୃମଣ୍ଡଳିକୁ ହିଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି ଜାଣିଶୁଣି କେତେକ କଥା କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲି । ଡିମୋକ୍ରାଟ୍ ମାନଙ୍କର ଏକ ସମ୍ମିଳନୀରେ ୧୯୫୮ ଶେଷଭାଗରେ ଜୋହାନେସ୍‌ବର୍ଗଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିବା ଏକ ସଭାରେ ମଧ ମୁଁ କେତେକ ପରିମାଣରେ ଏପରି ଭାଷଣ ଦେବା ଆରମ୍ଭ କରିସାରିଥିଲି । ଲିବରାଲ୍ ଦଳର ଟ୍ରାନ୍ସ୍‌ଭାଲ୍ ସମ୍ମିଳନୀର ଉଦ୍‌ଘାଟନ କଲାବେଳେ ମଧ ମୁଁ ଠିକ୍ ସେହିକଥା କରିଥିଲି । ଏପରି କରିବାଦ୍ୱାରା ଯେ ମୋତେ ଦକ୍ଷିଣପନ୍ଥୀ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଓ ବିଶେଷତଃ ନିଖିଳ-ଆଫ୍ରିକା କଂଗ୍ରେସର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ଅନେକ ସମାଲୋଚନା ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ସେକଥା ଭଲକରି ଜାଣିଥିଲେ ମଧ ଏପରି କରିବାଲାଗି ମୁଁ କୌଣସିପ୍ରକାରେ କୁଣ୍ଠିତ ହୋଇନଥିଲି ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବାସ କରୁଥିବା ଏକପଞ୍ଚମାଂଶ ଗୋରାମାନେ ଦେଶର ଅବଶିଷ୍ଟ ଚାରିଭାଗ ଲୋକ କିପରି ଯେ ବାସ କରନ୍ତି, ସେବିଷୟରେ କିଛିହେଲେ ଜାଣନ୍ତିନାହିଁ । ଏହାଦ୍ୱାରା

ଆମକୁ ମଧ୍ୟ କେତେକ ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ଅଞ୍ଚଳ ଆଇନ୍ ଓ ସେହିପରି ଆଉକେତେକ ଆଇନ୍ ଜାରି କରି ଏବେ ଦେଶରେ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ-ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଦୃଢ଼ତର କରିଦିଆଯିବା ପରେ ଗୋରାଗୋଷ୍ଠୀର ଏହି ଅଜ୍ଞତାରେ ଅନେକ ବିପଦ ନିହିତ ରହିଚି ବୋଲି ମୁଁ ମନେକରୁଚି । କେବଳ କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ହିଁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ସକଳ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମାପ୍ତ ହୋଇଯାଉଚି ବୋଲି ମୁଁ ଦିନେହେଲେ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ । ତେଣୁ ଆମ ଦେଶର ଗୋରାମାନଙ୍କ ଲାଗି କୌଣସି ବିଷୟରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ଆଲୋକପାତ କରିବାର ଅବସର ପାଇଲେ ମୁଁ ଆଉ ଅନେକ ବିଷୟକୁ ପଛରେ ପକାଇ ସକଳ ଆଗ୍ରହର ସହିତ ସେହି ସୁଯୋଗ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଯାଇଚି ।

ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଇଉରୋପୀୟମାନଙ୍କୁ କିଛି କହିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇ ଆମର ପ୍ରକୃତ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝାଇବାଲାଗି ଯାଇଚି, ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କଠାରେ ପ୍ରବଳ ଆଗ୍ରହ ରହିଥିବାର ଦେଖି ମୁଁ ଭାରି ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇଚି । କେବଳ ଆମର ଅବସ୍ଥା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ଉଦାସୀନ କୌତୁହଳ ପ୍ରକାଶ କରିବାଠାରୁ ଅଧିକ ଆଗ୍ରହ ନେଇ ସେମାନେ ଆମକଥା ଶୁଣିବାକୁ ଆସୁଥିଲେ । ଏହିସବୁ ସମସ୍ୟାମାନଙ୍କରେ ଅବଗାହି ପାରିବାର ଇଚ୍ଛା ପଛରେ ସେମାନଙ୍କର ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରହିଥିଲାପରି ବୋଧ ହେଉଥିଲା; ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ, ସେଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଏକ ବଳବତୀ ଇଚ୍ଛା ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା । ଆମ ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କର ଅଜ୍ଞତା ଦେଖି ମୁଁ ବେଳେବେଳେ ଭାରି ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୋତେ ସେମାନଙ୍କର ଏହି ଅଜ୍ଞତାକୁ ଅବଶ୍ୟ ମାର୍ଜନା କରିବାକୁ ହେବ ! ସେମାନଙ୍କର ଏହି ଅଜ୍ଞତା ଆଦୌ ଇଚ୍ଛାକୃତ ନୁହେଁ, ସରକାରଙ୍କ ମତଲବ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସେମାନେ ଅଜ୍ଞ ରହିବାକୁ ବାଧ ହୋଇଚନ୍ତି ।

ଗୋଟିକପରେ ଗୋଟିଏ କରି ବହୁ ସଭା ଡକାହେଲା । ୧୯୫୯ ମସିହାର ଆରମ୍ଭ ବେଳକୁ ମୁଁ ପ୍ରିଟୋରିଆଠାରେ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଗୋରା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ରହିଥିବା ଏକ ଅଧ୍ୟୟନ-ଚକ୍ରରେ ଭାଷଣ ଦେବାକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଥିଲି । ସେତେବେଳେ ଜଣେ ନିରୀକ୍ଷକ ହିସାବରେ ରାଜଦ୍ରୋହ ମକଦ୍ଦମାରେ ଯୋଗ ଦେବାଲାଗି ମୋତେ ପ୍ରିଟୋରିଆଠାରେ ଅନେକ ସମୟ ଦେବାକୁ ହେଉଥାଏ । ସେଥର ମୋର ଶ୍ରୋତୃବର୍ଗଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଡ଼ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବରେ ଅନେକସଂଖ୍ୟକ ଗୋରା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ପାଦ୍ରୀ, ଅଧ୍ୟାପକ ତଥା ବିଦେଶୀ କୂଟନୀତିଜ୍ଞମାନେ ଉପସ୍ଥିତ ରହିଥିଲେ । ଅନେକ ଗୋରା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ପୋଚେଫ୍‌ଷ୍ଟ୍ରୁମ୍ ପ୍ରଭୃତି ଦୁଇଶହ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରୁ ମଧ୍ୟ ଏହି ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଆସିଥିଲେ ।

ପୋଲିସମାନେ ଏହି ସଭାରେ ଟିକିଏ ବିଳମ୍ବରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲେ, ତେଣୁ ସଭା ଆରମ୍ଭରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା ଗୋଳମାଳକୁ ସେମାନେ ଆଉ ଅଟକାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଗୋରା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଏକ ଦଳ ସବୁପ୍ରକାରେ ସଜବାଜ ହୋଇ ସଭାସ୍ଥାନରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ଏବଂ ପ୍ରକୃତରେ ଘଟଣାଟି କିପରି ଆକାର ଧରିବାକୁ ଯାଉଚି, ସେବିଷୟରେ ଅନ୍ୟମାନେ କୌଣସିପ୍ରକାର ଧାରଣା କରିବାପୂର୍ବରୁ ସଭାପତି, ସମ୍ପାଦକ ଓ ଆମନ୍ତ୍ରିତ ବକ୍ତାଙ୍କ ଉପରେ ଆସି ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ସମ୍ପାଦକ (ଜଣେ ଭଦ୍ରମହିଳା)ଙ୍କୁ ଟେକିକରି ସଭାକକ୍ଷ ମଧ୍ୟକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦିଆଗଲା, ସଭାମଣ୍ଡପର ଟେବୁଲ୍‌ତଳେ ମୋତେ ଜବରଦସ୍ତି ପୂରାଇ ଚାରିପାଖରୁ ମୋ'ଉପରେ ଗୋଇଠାର ବର୍ଷଣ କରାଯାଇଥିଲା । ପରେ ବିଚାରାଳୟରେ ଆମର ଆକ୍ରମଣକାରୀମାନେ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଥିଲେ ଯେ ଜଣେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଗୋରାମାନଙ୍କର ଏକ ସଭାରେ ଭାଷଣ ଦେବାକୁ ଅତିରିକ୍ତ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଓ ଅସୁନ୍ଦର ମନେକରି ସେମାନେ ଆମ ଉପରେ ଏପରି ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ । (ଏହି ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେଜଣ ଦୋଷୀ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇ ଦଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ ପାଇଥିଲେ ।)

ସଭାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଜନତାଭିତରୁ ଅନେକେ ଏହି ଘଟଣାଟିରେ ଯେପରି ଲଜ୍ଜିତ ଓ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ, ତାହା ମୋର ପ୍ରାଣକୁ ଆସି ସ୍ପର୍ଶ କରିଥିଲା । ଶେଷରେ ପୋଲିସ୍ ଘଟଣାସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚି ଆକ୍ରମଣକାରୀମାନଙ୍କୁ ଘଉଡ଼ାଇ ନେବାପରେ ଅବସ୍ଥା ଶାନ୍ତ ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲା ଓ ତା'ପରେ ମୋତେ ପୁଣି ମୋର ଭାଷଣ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ କୁହାଯାଇଥିଲା । ସେତେବେଳକୁ ମୋ' ଦାନ୍ତର ମାଢ଼ି ଫୁଲିଯାଇ ଭାରି ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଓ ମୋ'ଉପରେ ବେଶ୍ ମାଡ଼ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ କୌଣସିପ୍ରକାରେ କୁଣ୍ଠିତ ନହୋଇ ମୁଁ ମୋର ଭାଷଣ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲି ।

ସଭାଟି ବେଶ୍ ଭଲଭାବରେ ଚାଲିଥିଲା ଓ ମୁଁ ଏଥିରୁ ଅନେକ ଉତ୍ସାହ ମଧ୍ୟ ପାଇଥିଲି । ଜଣେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଠାରୁ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ହାଲ ଶୁଣିବାଲାଗି ଶ୍ରୋତୃମଣ୍ଡଳୀ ବଡ଼ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇଥିଲେ । ଡାକ୍ତର ଫିଅରଭୁର୍ଡ୍ ଏବଂ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଡ଼ି ଭେଟ୍ ନେଲ୍ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ କେତେଦୂର ଠିକ୍‌ଭାବରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରୁଚନ୍ତି, କେତେକ ବିଚାରଶୀଳ ଗୋରା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଏବିଷୟରେ ସନ୍ଦେହ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି ।

ପ୍ରିଟୋରିଆଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଏହି ସଭାର ଅବ୍ୟବହିତ ପରେ କେପ୍ ପ୍ରଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ କେତେକ ଭାଷଣ-କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସମ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ବିଶେଷତଃ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ଗୋରା ଲୋକେ ଉପସ୍ଥିତ ରହିଥିବା ସଭାମାନଙ୍କରେ ମୋତେ ଭାଷଣ ଦେବାକୁ ହେଉଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଏହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଖୁବ୍ ସଫଳ ଭାବରେ କଂଗ୍ରେସ ଅନୁଷ୍ଠାନର କେତେକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିନେଇ ପାରୁଥିଲି ।

ମୋର ଏହି ଗସ୍ତକ୍ରମଟି ଲାଗି ବିରାଟ ଆୟୋଜନମାନ ହୋଇଥିଲା । ବ୍ୟବସ୍ଥାପକମାନେ ମୋତେ ରେଲଷ୍ଟେଶନରୁ ପାଛୋଟି ନେଇଥିଲେ ଏବଂ ସୁଦୃଶ୍ୟ ଟେବ୍‌ଲ୍ ମାଉଣ୍ଟେନ୍‌ର ପୃଷ୍ଠଭୂମି

ଉପରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ସଭାର ବିରାଟ ଜନତାକୁ ମୁଁ ସଭାସ୍ଥଳରେ ମୋର ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇଥିଲି । ଏହି ପର୍ବତ ଉପରେ ଯେଉଁ ପ୍ରେରଣା ଦିନେ ଜେନେରାଲ୍ ସ୍ମଟ୍‌ସ୍‌ଙ୍କୁ ଅନୁପ୍ରେରିତ କରିଥିଲା, ଆମଭିତରୁ କେତେକ ସେଥିରୁ ଉପକୃତ ହେବାରେ ଅସମର୍ଥ ହୋଇଚନ୍ତି ବୋଲି ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରି ମୁଁ ମୋର ଭାଷଣ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲି ।

ସେଦିନ ଉପରଓଲି ଡ୍ରିଲ୍ ହଲ୍‌ରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଏକ ସଭାରେ ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ଲୋକମାନେ ଆସି ସମବେତ ହୋଇଥିଲେ । ହଲ୍ ଭିତରେ ଥିବା ଲୋକଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଆହୁରି ଅଧିକସଂଖ୍ୟକ ଲୋକ ହଲ୍ ବାହାରେ ଜମା ହୋଇଥିଲେ । ଏହାପରେ ମୁଁ ସ୍ଥାନୀୟ କଂଗ୍ରେସଶାଖାର କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରିଥିଲି, ଓ ତା'ପରେ ଭାରତୀୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଣଗୋରା ସମ୍ପ୍ରଦାୟମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଭେଟିଥିଲି ।

କେପ୍‌ଟାଉନ୍‌ଠାରୁ ମୋତେ ରୋଣ୍ଡେବୋଶ୍‌କୁ ପୁଣି ଧାଇଁବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସେଠାରେ ପ୍ରଧାନତଃ ଗୋରାମାନଙ୍କ ଲାଗି ଡକାହୋଇଥିବା ସଭାରେ ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ଲୋକେ ଏକାଠି ହୋଇ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ସଭାଗୃହର ଭିତର ଅପେକ୍ଷା ବାହାରେ ଅଧିକସଂଖ୍ୟକ ଲୋକ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ କଳାମାନେ କିପରି ଅଧିକ ଜାକିଜୁକି ହୋଇ ବସି ଏଠାରେ ଗୋରାମାନଙ୍କ ଲାଗି ଜାଗା ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ, ସେ କଥା ମଧ୍ୟ ମୋର ଖୁବ୍ ଭଲକରି ମନେଅଛି । କେବଳ ଯେ ଏହି ଗୋଟିଏ ସଭାରେ ମୁଁ ଏପରି ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲି, ତାହା ନୁହେଁ; ଯେଉଁ ଭଦ୍ରତାଚରଣ କରିବାର ଇଚ୍ଛାରୁ ଏପରି ବ୍ୟବହାର ନିଷ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥାଏ, ମୁଁ ତାହାର ମଧ୍ୟ ଏକାଧିକ ପରିଚୟ ପାଇଆସିଚି । ରୋଣ୍ଡେବୋଶ୍‌ଠାରେ ଆଉ ଏକ ସଭା ବି ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା, ସରକାରୀ ଜାତିନୀତିର ବିରୋଧ କରୁଥିବା ଗୋରା ମହିଳାମାନଙ୍କର ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନ (Black Sash) ଏଠାରେ ମୋତେ ଭାଷଣ ଦେବାକୁ ଡାକିନେଇଥିଲା ।

ଏକ ଘରୋଇ ବୈଠକପରି ଡକାଯାଇ ଥିବାରୁ ଏହି ସଭାରେ କେବଳ ଶହେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋରାଲୋକ ଉପସ୍ଥିତ ରହିଥିଲେ । ସାଧାରଣତଃ ଏକ ବିରାଟ ଜନସଭାରେ ଯେଉଁସବୁ କଥା କୁହାଯାଇ ପାରେନାହିଁ, ଏହି ସାନ ସଭାଟିର ବିଶେଷ ଅବସରର ସୁଯୋଗ ନେଇ ମୁଁ ଏଠାରେ ସେହିପରି କେତୋଟି ବିଷୟର ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲି । ଅବଶ୍ୟ ଏହିସବୁ ବିଷୟ ଅନେକ ଗୋରାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡକୁ ଭୂତପରି ମାଡ଼ି ବସିଚି ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ । କଳାମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରାସ କରି ପକାଇବେ, କଳାମାନଙ୍କର ସମୁଦ୍ର ଭିତରେ ଗୋରାମାନେ କୁଆଡ଼େ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ଓ ବିଲୀନ ହୋଇଯିବେ, କଳା ଗୋରାଙ୍କ ସମ୍ମିଶ୍ରଣରେ ଦେଶରେ ଏକ ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କର ଜାତି ଉପୁଜିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବ,— ଏହି ସଭାରେ ମୁଁ ଗୋରାମାନଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଏହିସବୁ ଆଶଙ୍କାର ଆଲୋଚନା କରିଥିଲି । ସେମାନଙ୍କର ଏହିସବୁ ଭୟ ଏକ ଭାବଗତ ଗଭୀର ସ୍ତରରେ ଭେଦି କରି ରହିଚି, ତେଣୁ ଏସବୁକୁ ସବୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ପଦାକୁ ଆଣିବା ଆଦୌ ସହଜ ନୁହେଁ । ଏହିସବୁ

ଆଶଙ୍କାରେ ଜର୍ଜର ହୋଇ ରହିଥିବା ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସହାନୁଭୂତି ରହିଚି, କିନ୍ତୁ କେବଳ କେତେକ ଭୟକୁ ଗଣ୍ଠିକରି ରଖି ତାହାରି ଭୂମିଉପରେ ଆପଣାର ଜୀବନଦୃଷ୍ଟିକୁ ପୋଷଣ କରିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ମୁଁ କଦାପି ଏକ ସୁସ୍ଥ ବା ବିଜ୍ଞ ପ୍ରବୃତ୍ତି ବୋଲି କହି ପାରିବିନାହିଁ । ଏହିସବୁ ଭୟ ଯେ ପ୍ରଧାନତଃ ଭିତ୍ତିହୀନ ଓ କାଳ୍ପନିକ, ସେଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ବିଲାତର ଲୋକମାନେ କର୍ଣ୍ଣୱାଲ୍‌ର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ କଦାପି ଗିଳି ପକାଇବାକୁ ଆସିନାହାନ୍ତି । ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୋଟିଏ କଳାଲୋକ କେବଳ ଯେ ଗୋରାମାନଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନ କରି ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କର ସୃଷ୍ଟି କରିବାଲାଗି ଟାକିବସିଚନ୍ତି, ଏପରି ଏକ କଳ୍ପନା କେବଳ ସେହି ଗୋରାମାନଙ୍କର ଉଦ୍‌ଭାବନ ମାତ୍ର । ଆମର ଏପରି କୌଣସି ଅଭିଳାଷ ହିଁ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଆମେ ଗୋରାମାନଙ୍କ ପରି ଏହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆଇନ୍ ପାସ୍ କରିବାକୁ ମଧ ଚାହୁନାହୁଁ । ଏହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତଃ ସମ୍ପୃକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । କୌଣସି ଏକ କଳ୍ପିତ ଭବିଷ୍ୟତ ବଂଶପାଇଁ "ସୁଖର ବୀମା" କରି ରଖିବାଲାଗି ଆମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବଂଶଧରମାନଙ୍କର ଜୀବନକୁ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ବିକଳ କରିଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁନାହୁଁ । କୌଣସି ଗୋଟାଏ ରଙ୍ଗର ଚମଡ଼ାକୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରି ରଖିବାଲାଗି ଆମେ କାହାର ତାଡ଼ନ ଓ ଉତ୍ପୀଡ଼ନ ସହିବାକୁ ମଧ ଚାହୁନାହୁଁ ।

ଏହି ଅବସରରେ ମୋତେ କେପ୍‌ଟାଉନ୍‌ର ଆର୍ଚ୍ଚବିଶପ୍ ଡାକ୍ତର ଡି ବ୍ଲାଙ୍କ୍ ଏବଂ ପୂର୍ବତନ ପ୍ରଧାନ ବିଚାରପତି ସେଣ୍ଟ୍‌ଲିଭର୍ସ୍‌ଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମଧ ମିଳିଥିଲା । ସେହିଦିନ ସିନେଟ୍ ରୁବିନ୍ ମଧ ମୋତେ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟର ଏକ ଅଧିବେଶନ ଦେଖାଇବାକୁ ନେଇଯାଇଥିଲେ । ସେଦିନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷାକୁ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ କରିବା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆଇନ୍‌ଟିର ଆଲୋଚନା ହେଉଥାଏ, ଫୋର୍ଟ୍ ହେଆର୍‌ର ଧର୍ଷଣ ଲାଗି ମସୁଧା ଚାଲିଥାଏ ।

ଗୋରା ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଉପରେ ଆଖି ପକାଇ ସାରିବାପରେ ମୁଁ ସିନେଟର୍ ରୁବିନ୍ ଓ ଆଉଜଣେ ସମ୍ବାଦଦାତାଙ୍କ ସହିତ ବିଧାନସଭା-ଗୃହର ଅଳିନ୍ଦରେ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ । ଜଣେ ଗୋରା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ସେହିବାଟେ ଗଲାବେଳେ ହଠାତ୍ କୌଣସି ଏକ ଭାବର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହେଲାପରି ମୋ'ଆଡ଼କୁ ବୁଲିପଡ଼ିଲେ, ଓ ମୋତେ ଭାରି ବିସ୍ମିତ କରାଇ ମୋର ହାତ ଧରିପକାଇ କହିଲେ : "ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି ଯେ ମୋର ଘର ହେଉଚି ଅରେଞ୍ଜ ଫ୍ରି ଷ୍ଟେଟ୍‌ରେ ? (ଏହି ଅଞ୍ଚଳଟି ହେଉଚି ଜାତୀୟବାଦୀମାନଙ୍କର ଦୁର୍ଗ ସ୍ୱରୂପ ।) ସେଠାରେ ଯାହାସବୁ ପ୍ରଚାର କରାଯାଉଚି, ସେଥିଲାଗି ମୁଁ ଅତିଶୟ ଲଜ୍ଜିତ । ସେମାନେ ଯେଉଁସବୁ କାଣ୍ଡ ସେଠାରେ କରିବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି, ସେକଥା ଭାବିଲାବେଳକୁ ମୋର ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ହୋଇଯାଉଚି ।" ମୁଁ କୌଣସି ଜବାବ ଦେବାପୂର୍ବରୁ ହିଁ ସେ ସେହିସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟତ୍ର ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ ।

Black Sash ଅନୁଷ୍ଠାନ ତରଫରୁ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ ବାହାରେ ଗୋଟିଏ ମଶାଲ ଜଳାଇ ରଖାଯାଇଥିଲା, ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ-ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଏହି ଆଇନ୍‌ଟି ପାସ୍ ହୋଇଯିବା ପରେ ମଶାଲଟିକୁ

ନିଭାଇ ଦିଆଗଲା । ଅନୌପଚାରିକ ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କ ଅନୁଷ୍ଠାନର ପରିଦର୍ଶନ କରିବାଲାଗି ମୋତେ ସେମାନେ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଟୁପୁଟୁପୁ ବର୍ଷା ହେଉଥାଏ, ମୁଁ ଠିଆହୋଇ ଅନୁଷ୍ଠାନଟିକୁ ଦେଖିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟରେ ସଦ୍ୟ ପାସ୍ ହୋଇଥିବା ଆଇନ୍‌ଟି ସେମାନଙ୍କୁ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ସ୍ପର୍ଶ କରୁନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଗୋରାମାନେ ଅତି ନିଃସନ୍ଦିଗ୍ଧ ଭାବରେ ଏକ ଅନ୍ୟାୟପ୍ରଣୋଦିତ ଆଇନ୍ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିବାଦ-ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ଭାବୁଥାଏ, ଅନ୍ତତଃ ଆଉକେତେ ବର୍ଷ ଆଗରୁ ଏହା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲେ କେଡ଼େ ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟର କଥା ନହୋଇଥାନ୍ତା ।

ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଓ ନାନାଜାତିର ଅନେକ ଲୋକେ କେପ୍‌ଟାଉନ୍‌ଠାରେ ମୋତେ ଏକ ସମାରୋହପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଦାୟ ଦେବାକୁ ଆସିଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ଏସବୁ କଥା ଖୁବ୍ ବେଶୀଦିନଯାଏ ଚାଲିନଥିଲା । ସରକାର ଏସବୁ ବ୍ୟାପାରକୁ ବେଶୀଦିନ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦିଅନ୍ତେ ବା କିପରି ? କାରଣ ଏହିସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ସଦିଚ୍ଛା ଓ ବୁଝାମଣାର ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ, ତାହାରି ଭୂମିଉପରେ ବାନ୍ଟୁସ୍ଥାନ-ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ-ନୀତି କଦାପି ଉଧେଇ ପାରନ୍ତାନାହିଁ । କଳାମାନେ ଯେ ଦେଶର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଆତଙ୍କ, ସରକାରଙ୍କୁ ଏହି ପ୍ରଚାରଟିକୁ ଜାରି ରଖିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ ।

ମେ' ମାସ ପଚିଶ ତାରିଖ ଦିନ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପୋଲିସ୍ ବିଭାଗ ଆସି ମୋ'ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଏବଂ ମୋତେ ଏକ ପରିଚିତ ଆଦେଶନାମା ଦେଇଥିଲେ । ଏହି ଆଦେଶନାମା ଦ୍ୱାରା ବିଚାରବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ତରଫରୁ ମୋ'ମୁହଁରେ ତୁଣ୍ଡି ବନ୍ଧାଯିବାର ବରାଦ ହୋଇଥିଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ମୋର ପାର୍ଟିକୁ ବନ୍ଦକରି ଦିଆଗଲା ଓ ଆଗାମୀ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ସକାଶେ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେଠାରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବାଲାଗି ମୋତେ ବାଧ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଏହି କଟକଣାର ଆଦେଶ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ମୋତେ ସାତଦିନ ସମୟ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ପୂର୍ବ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁସାରେ ମୋର ଜୋହାନେସ୍‌ବର୍ଗ୍ ଯିବାର ଥାଏ । ସେଠାରେ ଥିବା କଂଗ୍ରେସର ଶାଖା ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାପରେ ମୋର ଏହି ମିଆଦର ସୁଯୋଗ ନେବା ଉଚିତ ବୋଲି ଆମେ ସମସ୍ତେ ସମ୍ମତ ହୋଇଥିଲୁ ।

ଡର୍‌ବାନ୍ ରେଲଷ୍ଟେଶନ୍‌ଠାରେ କଂଗ୍ରେସସଭ୍ୟଙ୍କର ଏକ ବିରାଟ ଜନତା ମୋତେ ବିଦାୟ ଦେବାକୁ ଆସିଥିଲା । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ କୌଣସି କଥା କହିପାରିଲି ନାହିଁ କି ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗଦେଇ ପାରିଲିନାହିଁ । ବାଟଯାକ ପ୍ରାୟ ସବୁଠାରେ ଲୋକମାନେ ମୋତେ ସଂଖୋଳିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ଷ୍ଟେଶନ୍‌ମାନଙ୍କରେ ଗାଡ଼ୀ ଠିଆ ହୋଇଥିବାବେଳେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଆମପାଇଁ ଖାଇବା ପଦାର୍ଥ ନେଇ ଆସିଥିଲେ, ଏବଂ କଂଗ୍ରେସର ସଙ୍ଗୀତମାନ ଗାଇଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ଷ୍ଟେଶନରେ ସେହି ଶୀତଜର୍ଜ୍ଜର ରାତ୍ରି ଓ ପୋଲିସ୍ ପକ୍ଷରୁ ଜାରି ହୋଇଥିବା

ସାନ୍ଧ୍ୟଆଇନ୍‌କୁ ଅମାନ୍ୟ କରି ଜଣେ ବୃଦ୍ଧବ୍ୟକ୍ତି ଷ୍ଟେଶନରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲେ । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ନିଦରେ ଶୋଇଥାଏ । ମୋ'ସହିତ ଯାଉଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କ ହାତରେ ଗୋଟିଏ ପାଉଣ୍ଡ୍ ଧରାଇଦେଇ ସେ କହିଲେ : "ଆମର ପ୍ରଧାନଙ୍କ ଲାଗି ବାଟରେ ଚାହାପାଣି କରିବାକୁ ଦରକାର ହୋଇପାରେ !" ଏହି ଘଟଣାଟି ମୋତେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଭିଭୂତ କରି ପକାଇଥିଲା । ଟ୍ରାନ୍ସ୍‌ଭାଲ ପ୍ରଦେଶର ସୀମାପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବା ବେଳକୁ ଆସନ୍ନ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ପୋଲିସ୍ ସାବଧାନ ହୋଇଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଆମପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ନଦେବାଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ ।

ଏହି ରେଲଯାତ୍ରା ଶେଷ ହେବାର ଠିକ୍ ପୂର୍ବରୁ ପୋଲିସ୍ ଗୋଇନ୍ଦା ବିଭାଗର ଦୁଇଜଣ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀ ଆମ ସହିତ ଆସି ଯୋଗଦେଲେ, ଓ ମୋତେ କହିଲେ : "ଦେଖ ପ୍ରଧାନେ, ଆମେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଗୋଳମାଳ ହେଉ ବୋଲି ଆଦୌ ଇଚ୍ଛା କରୁନାହୁଁ । କିନ୍ତୁ ଆମେ ଭଲକରି ଜାଣିଚୁ ଯେ ଜୋହାନେସ୍‌ବୁର୍ଗଠାରେ ଆମକୁ ଏକ ବିରାଟ ଜନତାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତୁମ ଉପରେ ଏଥର ଜାରି ହୋଇଥିବା କଟକଣା ଗତଥରର କଟକଣାଠାରୁ ଯେ ବେଶ୍ ଭିନ୍ନ ଧରଣର, ଆମେ ତୁମକୁ ସେହି ବିଷୟରେ ସତର୍କ କରି କହିଦେଉଚୁ । କୌଣସି ପ୍ରକାର ମଣିଷ ମେଳରେ ଆସିପାରିବାକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମର କୌଣସି କ୍ଷମତା ନାହିଁ; ଅର୍ଥାତ୍ ତୁମେ ଆଉଜଣେ ମଣିଷ ସହିତ ସେଠି କଥାବାର୍ତ୍ତା ମଧ୍ୟ କରି ପାରିବନାହିଁ । ସେହି ବିଷୟରେ ତୁମକୁ ସାବଧାନ କରିଦେବା ଆମେ ଉଚିତ ବୋଲି ଭାବୁଚୁ ।"

ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲି : "ମୁଁ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ସେଥିଲାଗି ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଉଚି । ଆପଣମାନେ ମୋ' ବିଷୟରେ ଯେ ଏପରି ସହାନୁଭୂତିର ସହିତ ଚିନ୍ତା କରୁଚନ୍ତି, ସେକଥା ମୁଁ ଭଲକରି ବୁଝିପାରୁଚି । ଆପଣମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ମୋତେ ଯେଉଁସବୁ ଜନସମାଗମରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ନିଷେଧ କରିଚନ୍ତି, ଦୂରରୁ ସେହିସବୁର କିଞ୍ଚିତ୍ ଅଭିଜ୍ଞତା ପାଇବାଲାଗି ମୁଁ ଏଠାକୁ ଆସିଚି ।"

ଜୋହାନ୍‌ସେସ୍‌ବୁର୍ଗ୍ ପାଖ ହୋଇ ଆସିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ସାମ୍ବାଦିକମାନେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଗାଡ଼ିଭିତରକୁ ଆସିଲେ । କଳା ଓ ଗୋରା-ଭେଦରେ ରେଲଗାଡ଼ୀରେ ଡବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିବାରୁ ଗୋରା ସାମ୍ବାଦିକମାନେ ମୋ'ଡବାକୁ ଆସି ମୋ'ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରି ପାରିନଥିଲେ । ତେଣୁ ଆମେ ଦୁଇ ଡବାର ମଝିରେ ଥିବା ବାଲ୍‌କନିରେ ଠିଆହୋଇ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିଥିଲୁ ଓ ଏଠି ବର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟରେ କୌଣସି ଭେଦବିଚାର ନଥିଲା ।

ଜର୍ମିଷ୍ଟନ୍‌ଠାରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଅଲିଭର୍ ଟାମ୍ବୋ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଭେଟିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ଏହି ଷ୍ଟେଶନଠାରେ ମୁଁ ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇଯିବି ଓ ପରଦିନ ଜୋହାନେସ୍‌ବୁର୍ଗ୍ ସହରକୁ ଯିବି ବୋଲି ନିଷ୍ପତ୍ତି କରାଯାଇଥିଲା । କଂଗ୍ରେସର ସଦସ୍ୟମାନେ ମୋ'ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରି ପାରିନଥିଲେ,

କାରଣ ସେତେବେଳେ ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ ଜର୍ମିଷ୍ଟନ୍‌ରେ ଗୋରାମାନଙ୍କର କାରଖାନା ବା ହୋଟେଲରେ କାମ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କଂଗ୍ରେସର ସଦସ୍ୟ ଓ ଅଣସଦସ୍ୟ ନିର୍ବିଶେଷରେ ରାସ୍ତା ଉପରେ ଯାଉଥିବା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଆସି ମୋର ମଟର ଚାରିପାଖରେ ବେଢ଼ିଗଲେ ଏବଂ ତା'ପରେ ଗୋରାମାନେ ମଧ୍ୟ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଟାମ୍ବୋଙ୍କର ଘରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାଟଯାକ ପୋଲିସ୍ ଗୋଇନ୍ଦା ବିଭାଗର ମଟରସବୁ ଆମକୁ ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇ ନେଇ ଯାଉଥିଲା ପରି ମନେହେଉଥାଏ । ରାତିଯାକ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଆମକୁ ଜଗିରହିଲେ, କିନ୍ତୁ ଏସବୁ ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ମୋର ପ୍ରିୟ ସୁହୃଦ୍ ଜୋହାନେସ୍‌ବୁର୍ଗର ବିଶପ୍‌ଙ୍କଠାରୁ ଆଗାମୀ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ଲାଗି ବିଦାୟ ନେଇ ଆସିବାକୁ କେତେ ସମୟ ଲାଗି ଖସିଯାଇ ପାରିଥିଲି ।

ପରଦିନ କଂଗ୍ରେସର ସଦସ୍ୟମାନେ ସଦଳବଳରେ ଜୋହାନେସ୍‌ବୁର୍ଗ୍ ଷ୍ଟେଶନଠାରେ ମୋ'ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ପରେ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ସହାନୁଭୂତିଶୀଳ ଗୋରାଲୋକେ ମଧ୍ୟ ଆସି ଯୋଗ ଦେଲେ । ଜନଗହଳ ଜୋହାନେସ୍‌ବୁର୍ଗ୍ ସହରର ମଝିରେ କଂଗ୍ରେସର ସ୍ୱୟଂସେବକମାନେ ଆମର ଲକ୍ଷ୍ୟସ୍ଥଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଟରର ଦୁଇପାଖରେ ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ଯାଇଥିଲେ ।

ମେ'ମାସ ୩ ତାରିଖକୁ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିବା ସାଧାରଣ ସଭାର ବିରୁଦ୍ଧରେ କଟକଣା ଜାରିହୋଇ ସାରିଥିଲା । ଏହି କଟକଣା ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିବାଦ ଜଣାଇ ଜୁନ୍ ପହିଲାଦିନ ଡକାଯାଇଥିବା ଆଉଏକ ସଭା ଉପରେ ମଧ୍ୟ କଟକଣା ଜାରି ହୋଇଥିଲା । କେତେକ ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନମତି ଓକିଲମାନଙ୍କର ପରାମର୍ଶ ନେଇ ଆମେ ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ଆମପାଖରେ ତଥାପି ରହିଥିବା ଗୋଟିଏ ଉପାୟର ସୁଯୋଗ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲୁ, ଏବଂ ଗାନ୍ଧୀ ହଲ୍ ଭିତରେ ଏକ ସଭାର ଆୟୋଜନ କଲୁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଉପସ୍ଥିତ ରହି ପାରିନଥିଲି । ମୁଁ ଜଣେ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ଘରେ ବାସ କରୁଥିଲି ଓ ଘରବାହାରେ ପୋଲିସ୍ ଗୋଇନ୍ଦା ବିଭାଗ ମୋତେ ପହରା ଦେଇ ରହିଥିଲେ ।

ଗାନ୍ଧୀ ହଲ୍‌ର ସଭାରେ ମୋର ଲିଖିତ ଏକ ଭାଷଣକୁ ପାଠ କରି ଦିଆଯାଇଥିଲା । ପୋଲିସ୍ ଗୋଇନ୍ଦା ବିଭାଗ ସେହି ଭାଷଣର ଏକ ନକଲ ମାଗିବାକୁ ମୋ'ପାଖକୁ ଆସିଥିଲେ । ମୋ'ପାଖରେ ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ନକଲ ନଥିଲା, ସେଉଠୁ ସେମାନେ ମୋତେ ପଚାରିଲେ : ''ଏହାପରେ ତୁମେ କଣସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଠିକ୍ କରି ରଖିଚ ?''

''ମୁଁ କାଲି ଏଠାରୁ ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ଯିବାକୁ ଠିକ୍ କରିଚି ।''

''ଅର୍ଥାତ୍ ଆଜି ରାତିରେ ତୁମେ ଏହିଠାରେ ହିଁ ରହିବ ?''

''କାଲି ଯାଇ ମୁଁ ଏଠାରେ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଧରିବି । କାଲି ସକାଳେ ମଧ୍ୟ ଆପଣମାନେ ମୋତେ ଠିକ୍ ଏହିଠାରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବେ ।''

ଡି. ଏଫ୍. ମାଲାନ୍ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ପଡ଼ିଆରେ କଂଗ୍ରେସର ସ୍ୱୟଂସେବକ ଥିବା ଅନେକ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ମୋତେ ଭେଟିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ଏଥିରେ ମୁଁ ଭାରି ବିସ୍ମିତ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲି, ଆନନ୍ଦିତ ମଧ ହୋଇଥିଲି । ସେମାନେ ବଡ଼ ଶୃଙ୍ଖଳାର ସହିତ ଧାଡ଼ି ବାନ୍ଧି ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି । କେବଳ ଦୂରରେ ଥାଇ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛି କରିପାରିବା ଲାଗି ମୋର କୌଣସି ସାମର୍ଥ୍ୟ ନଥାଏ । ପୁଣି ଡର୍‌ବାନ୍‌ଠାରେ ମଧ ମୁଁ ସେହିପରି ଦୂରରେ ଥାଇ ଆଉଏକ ସ୍ୱୟଂସେବକଦଳର ପରିଦର୍ଶନ କରିଥିଲି । ଏହି ଦୃଶ୍ୟ ବଡ଼ ଦାରୁଣ ଓ ନୈରାଶ୍ୟଜନକ ଥିଲା ଓ ମୁଁ ଏଥିରେ ଭାରି ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି । ଏତେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଅନୁରକ୍ତି ଦେଖାଇ ସେମାନେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଥିଲେ, ଏହି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଲାଗି କୌଣସି କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ କରିବାଲାଗି ମଧ ମୋର କୌଣସି ଚାରା ନଥିଲା, ଆମ ଦୁହିଙ୍କ ମଧରେ ଏକ ବୃହତ୍ ବ୍ୟବଧାନର ସମୁଦ୍ର ବିସ୍ତୃତ ହୋଇ ରହିଥିଲା ।

ମଣିଷ ଶବକୁ ମଶାଣିକୁ ନେଇଗଲାପରି ମଟରଗାଡ଼ିର ଏକ ଶୋଭାଯାତ୍ରା ପଚାଶ ମାଇଲ ବାଟ ଅତିକ୍ରମ କରି ମୋତେ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେଠାରେ ଆଣି ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇଥିଲା । ବାଟରେ ଯିବାବେଳେ ଆହୁରି କେତେଲୋକ ଆସି ଆମସହିତ ଯୋଗ ଦେଲେ, କେତେ ଜାତିର ଲୋକ ଆସି ମିଶିଲେ । ଷ୍ଟାଙ୍ଗର୍‌ଠାରେ ମଧ ଆହୁରି କେତେକ ମଟରଗାଡ଼ୀ ଆମକୁ ଭେଟିବାକୁ ଆସିଥିଲା ।

ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ଗାଆଁର ମଝିବାଟ ଦେଇ ରାସ୍ତା ପଡ଼ିଥାଏ । ପଡ଼ିଆଟି ପାରହେବା ପରେ ଆମର ଯାତ୍ରା ବନ୍ଦ ହେଲା । ସେତେବେଳେ ଆଉ କହିବାକୁ ମଧ କିଛି ନଥିଲା । ମୋର ଶ୍ରଦ୍ଧାଶୀଳ ଓ ଅନୁରକ୍ତ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କଠାରୁ ମୁଁ ବିଦାୟ ନେଲି, ସେମାନେ କଂଗ୍ରେସର କାଇଦାରେ ମୋତେ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇଥିଲେ । ଜନତାକୁ ରାସ୍ତାଉପରେ ଛାଡ଼ି ମୁଁ ଖଣ୍ଡେଦୂର ଏକୁଟିଆ ଯିବାପରେ ମୋର ଆପଣାଘରେ ଆସି ପ୍ରବେଶ କଲି ।

□□□

ପୁନଶ୍ଚ ସଂଗ୍ରାମ ଖରତର ହେଲା

(ଶାର୍ପେଭିଲେର ଗୁଳିକାଣ୍ଡ ଓ ଦେଶରେ ଜରୁରୀ ଅବସ୍ଥା ଜାରି ହେବାପରେ ଏଇଟି ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅଧ୍ୟାୟଟି ଲେଖାଯାଇଛି ।)

୧୯୫୯ ମସିହା ଜୁନମାସର ଆରମ୍ଭ ବେଳକୁ ମୁଁ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣା ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଥିଲି । ଆଗାମୀ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷର ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଓ ଏକାକୀ ଜୀବନ ବଡ଼ ନୈରାଶ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ମୋ'ଆଗରେ ଝୁଲିକରି ରହିବାପରି ରହିଥାଏ । ଆଗକୁ ଅନାଇ ଦେଖିଲାବେଳକୁ ମୁଁ ଆଖିଆଗରେ ଯେପରି କିଛିହେଲେ ଦେଖି ପାରୁନଥାଏ ।

କିନ୍ତୁ କଟକଣା ଥାଉ ବା ନଥାଉ ପଛକେ, ସେଥିଲାଗି କୌଣସି ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନରଖି ସଂଗ୍ରାମକୁ ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ତେଣୁ କୌଣସି କାଳବିଳମ୍ବ ନକରି କଂଗ୍ରେସର ନେତାମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ନୂତନ ପରିସ୍ଥିତି ଅନୁସାରେ ଆପଣାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ନେଇଥିଲେ; ଏବଂ ଘରଠାରୁ ଦୂରରେ ଥିବାବେଳେ ମୁଁ ଯେତେ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ ନଥିଲି, ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେଠାରେ ଆପଣାଘରେ ମୋତେ ଏଣିକି ତାହାଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ଆଲୁ-ବୟକଟର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଏହି ସମୟରେ ଆମର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲା । ମୂଳରୁ ହିଁ ଆମେ ହିଂସାକୁ ଆମ ସଂଗ୍ରାମର ଏକ ସାଧନରୂପେ ବର୍ଜନ କରିରଖିଛୁ; ତେଣୁ ଆମର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଓ ଦୁରବସ୍ଥା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯେଉଁଠି କିଛି କହିବାର ବା ସଂଗ୍ରାମ କରିବାର କୌଣସି ସଂଗତ ସୁଯୋଗ ମିଳିବାର ସମ୍ଭାବନା ଥାଏ, ଆମେ ତାହାରି ସନ୍ଧାନରେ ହିଁ ବୁଲୁଥାଉ । କେବଳ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପାୟରେ ହିଁ ଆମେ ଆମର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅବଲମ୍ବନ କରୁ, କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଗୋରାମାନେ ତାହାକୁ ଏଡ଼ିଦେଇ ଯିବାର କୌଣସି ସମ୍ଭାବନା ନଥାଏ ।

ଏହାପୂର୍ବରୁ ଆମେ ବଜାରରେ ବିକାହେଉଥିବା "ଜାତୀୟବାଦୀ" ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଜନ କରି ଆସିଚୁ ଏବଂ ସେଥିରେ ବେଶ୍ ସଫଳ ମଧ ହୋଇଚୁ । କିନ୍ତୁ ଏଇଟା ବା ସେଇଟାକୁ ଚିହ୍ନଟ କରି "ଜାତୀୟବାଦୀ" ବୋଲି କହିପାରିବା ଆଦୌ ସହଜ ନୁହେଁ । ଏହାଭିତରୁ କେତେକ ଦ୍ରବ୍ୟ ଯେଉଁସବୁ କାରଖାନରୁ ତିଆରି ହୋଇ ଆସୁଚି, ଆମ ଉପରେ ନିର୍ଘାତ ନିଷ୍ପେଷଣ ଚଳାଇ ଆସୁଥିବା ଲୋକମାନେ ହିଁ ହେଉଚନ୍ତି ସେହିସବୁ କାରଖାନର ମାଲିକ, କିନ୍ତୁ ଆଉକେତେକ କାରଖାନାର ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ବର୍ଜନ କଲେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ମଣିଷର ଅର୍ଥାଗମପଥରେ ହାନି ପହଞ୍ଚାଇବାର ଆଶଙ୍କା ମଧ ସବୁବେଳେ ରହିଚି । ତେଣୁ ଆପଣାର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଆମେ ଏସବୁ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକପ୍ରତି ଆଖିବୁଜି ରହିବାର କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କରିନାହୁଁ ।

ଏକ ସାଧାରଣ ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ଆଳୁକୁ ବର୍ଜନ କରିବାକୁ ବସିବାପୂର୍ବରୁ ଆମେ ଭଲକରି ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ଦେଖିଥିଲୁ ଯେ ଏହାଦ୍ୱାରା ଅଧିକାଂଶ ଅସମ୍ପୃକ୍ତ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ବ୍ୟକ୍ତି କଦାପି କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେବେନାହିଁ । ଦେଶର ନାନା ସ୍ଥାନରେ ଓ ବିଶେଷତଃ ପୂର୍ବ-ଟ୍ରାନ୍ସ୍‌ଭାଲ୍ ଅଞ୍ଚଳରେ କଳା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭୟାବହ ପରିସ୍ଥିତି ଭିତରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ କେବଳ କଳାମାନଙ୍କ ଲାଗି ରିଜର୍ଭ୍ ହୋଇ ରହିଥିବା କୌଣସି ଇଲାକା ନାହିଁ । ଏହା ଫଳରେ ଏଠାରେ ମୂଲିଆର ବଡ଼ ଅଭାବ ରହିଚି । ମୂଲିଆ ମିଳିବାରେ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ଦେଶର ସରକାର ଗୋରା ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କୌଣସି ନା କୌଣସି ପ୍ରତିକାର ଓ ସମାଧାନ କରିବାରେ କେବେହେଲେ ପଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ ହୋଇନାହିଁ । ଏହି ନୀତିକୁ କୃଷି ଉତ୍ପାଦନରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାର ନୀତି ବୋଲି କୁହାଯାଇ ଆସିଚି । ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ପୋଲିସ୍ ବିଭାଗ ଓ ଅପର ପାଖରେ ଗୋରାଚାଷୀଙ୍କ ଭିତରେ ସଲା ହୋଇ ଏହି

ପ୍ରତିକାର ଓ ସମାଧାନର ବାଟ ଖୋଜାଯାଇଚି, ଏବଂ ପୂର୍ବଟ୍ରାନ୍ସଭାଲ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହା ସବୁପ୍ରକାର ସଂଯତତାର ସୀମାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଇଚି । ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହାକୁ ପାସ୍-ଆଇନ୍‌ର ସହାୟତା ଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ ହୋଇଚି । ପାସ୍ ଆଇନ୍‌ର ଅମାନ୍ୟ କରି ଜେଲ ଭୋଗୁଥିବା କଳାମାନଙ୍କୁ,– ଏମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ହେଉଚି, ବର୍ଷକୁ ପାଞ୍ଚଲକ୍ଷ-ଜେଲଭିତରୁ ବାହାରକୁ ଆଣି ଗୋରା ଚାଷୀମାନଙ୍କର ହିଫାଜତରେ ରଖାଯାଇଚି । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାଟି ଦ୍ୱାରା କାରାଗାରର କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଓ ଗୋରାଚାଷୀ ଉଭୟେ ଖୁବ୍ ଖୁସୀ ହେଉଚନ୍ତି, କାରଣ ଏହାଦ୍ୱାରା ଉଭୟଙ୍କର ଲାଭ ହେଉଚି । ବ୍ୟବସ୍ଥାଟି ଫଳରେ ଜେଲ୍‌ଭିତରେ ଭିଡ଼ ମଧ୍ୟ କମିଯାଉଚି, ଏବଂ ଗୋରା ଚାଷୀର ଚାଷଜମିରେ ଅଧିକାରବଞ୍ଚିତ ଭାରବାହୀ କଳା-ପଶୁମାନଙ୍କୁ ଅବାଧରେ ଆଣି ନିଯୁକ୍ତ ବି କରାଯାଇ ପାରୁଚି ।

ଏମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଅଧିକାଂଶ ବାଳକର ବୟସ ଅତିକ୍ରମ କରିନାହାନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କୁ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଜମିଉପରକୁ ଆଣି ଖାଲି ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ଜମିରୁ ଆଳୁ ଖୋଳିବାକୁ ଆଦେଶ ଦିଆଯାଉଚି । ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଠିଆହୋଇ "ମେଣ୍ଟ" ଓ ଓଭର୍‌ସିଅର୍‌ମାନେ ଛାଟ ହାତରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଜଗିରହିଚନ୍ତି । ଛାଟର ବ୍ୟବହାର କରିବାରେ କୌଣସିପ୍ରକାର ସଙ୍କୋଚ ପ୍ରକାଶ କରିବାଲାଗି କୌଣସି କାରଣ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ଏହି "ଅପରାଧୀ" (କେବଳ ଦେଶର ଆଇନ୍ ଭାଙ୍ଗି ହିଁ ଏମାନେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ହୋଇଚନ୍ତି, କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ନୁହେଁ ।) ମାନଙ୍କ ରହିବାଲାଗି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପଲାଘରମାନ ତିଆରି କରି ଦିଆଯାଇଚି । ସେମାନଙ୍କର ବାସସ୍ଥାନ ଏହି ଆବର୍ଜନାପୂର୍ଣ୍ଣ କୁଡ଼ିଆ ବା ବାରାକ୍‌ମାନଙ୍କରେ ଜଗୁଆଳି ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯାଉଥିବା ଖାଇବାପଦାର୍ଥର ଉଲ୍ଲେଖ କରିବାଲାଗି ମୁଁ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ଅଛି ବୋଲି ମନେ କରୁନାହିଁ । ଏହି ଖାଦ୍ୟର ତୁଳନାରେ ଜେଲ ଭିତରର ଖାଇବାକୁ ମଣୋହି କରିବା ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଦେଶରେ କୁଡ଼ କୁଡ଼ କଳା ମଣିଷ ମହଜୁଦ ହୋଇ ରହିଥିଲାବେଳେ ଏମାନଙ୍କୁ ଏଠି ଖାଇବାପିଇବାକୁ ଦେଇ ଜୀଆଇ ରଖିବାରେ ଆଉ କି ଦରକାର ଅଛି ? "ଦେଖାସାକ୍ଷାତ" କହିଲେ ମଝିରେ ମଝିରେ ଗୋରା ଚାଷୀସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ଓ ତା'ଘର ବାହାର ବାରଣ୍ଡାରେ ବସି କଫି ପିଇଲାବେଳେ କିଛିଟ୍ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ବୁଝାଏ । ମାଡ଼ ଖାଇଖାଇ ବା ପ୍ରତିଦିନ ଅଧାଉପାସ ରହି ଶୁଖିଶୁଖି ଅନେକ କଳାଲୋକ ମରନ୍ତି, କେତେବେଳେ ହଠାତ୍ କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇପଡ଼ି ମଧ୍ୟ ଗୋରା ରଖୁଆଳ କଳା ବନ୍ଦୀକୁ ହତ୍ୟା କରିଥାଏ । ଏହିପରି କେତେକ ଘଟଣା ପଦାକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥାଏ ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଯେତେଯେତେ ଗୋରା ଚାଷୀଙ୍କ ବନ୍ଦୀଶାଳାରେ ରହି କଳା ଅପରାଧୀମାନେ କାମ କରୁଚନ୍ତି, ସବୁସ୍ଥାନରେ ଏହିପରି ଘଟଣା ଘଟୁଚି ଓ ସବୁଠାରେ ଏହିପରି ପରିସ୍ଥିତି ରହିଚି ବୋଲି ମୁଁ କହୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହି କ୍ରୁର ପ୍ରଥାଟି ଯେ ବଳବତ୍ତର ରହିଚି, ଏବଂ

କେବଳ ପାଶବିକ ନୀତିଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବା ମାତ୍ର କେତେକଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ଗୋରାଚାଷୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଯେ ଏହି ପ୍ରଥାର ସୁଯୋଗ ଗ୍ରହଣ କରୁଚନ୍ତି, ମୁଁ କେବଳ ଏତିକି କହିବାକୁ ଚାହେ । ମୁଁ ଏକଥା ମଧ୍ୟ କହିବି ଯେ ସରକାରଙ୍କର ସମର୍ଥନ ରହିଚି ବୋଲି ଏହି ପ୍ରଥାଟି ମଧ୍ୟ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇ ରହିଚି । (ଇଉନିଅନ୍‌ର ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଜେନେରାଲ ମାନ୍ୟବର ସି.ଆର୍.ସ୍ମାର୍ଟ ବିଚାରବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲାବେଳେ ସରକାରୀ ଭାବରେ ଏହି ଚାଷୀ-ବନ୍ଦୀଶାଳାଗୁଡ଼ିକର ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବାକୁ ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଭିତରେ ରଖୁଥିଲେ । ସେ ସେଗୁଡ଼ିକର ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଶଂସା ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ସେ କହୁଥିଲେ ଯେ ଏହାଦ୍ୱାରା ଅପରାଧୀଙ୍କୁ ଖୁଆଇପିଆଇ ରଖିବାର ବୋଝରୁ ଦେଶକୁ ରକ୍ଷା ମିଳୁଚି, ଚାଷୀଙ୍କର ଚାଷକାମରେ ମଧ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ ମିଳୁଚି– ପୁଣି ଏହାଦ୍ୱାରା ଅପରାଧୀମାନଙ୍କର ଏକପ୍ରକାର ଥଇଥାନ ମଧ୍ୟ ହୋଇଯାଉଚି ।) ଏହି ପ୍ରଥାଟି ହେଉଚି ଏକ ସରକାରୀ ପ୍ରଥା ।

ଏହି ପ୍ରଥାଟି ବିରୁଦ୍ଧରେ, ସମ୍ପୃକ୍ତ ପରିବାରମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ସମ୍ବାଦ ନ ଦେଇ ଅପରାଧୀମାନଙ୍କୁ ଜେଲ୍‌ରୁ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇ ଦେଉଥିବା ପାସ୍ ଆଇନ୍‌ର ବିରୁଦ୍ଧରେ, ଗୋରାଚାଷୀମାନଙ୍କର ହିଫାଜତରେ ଥିବା ଏହି ବନ୍ଦୀଶାଳାଗୁଡ଼ିକ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏବଂ ଏହି ଅନ୍ୟାୟକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ଆପଣାର ଲାଳସାକୁ ଚରିତାର୍ଥ କରୁଥିବା ଗୋରା ଚାଷୀମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆମର ଏହି ଆଳୁ ବୟକଟ୍‌ର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା । ସମଗ୍ର ଇଉନିଅନ୍‌ର କଳା ଲୋକେ ଏହି ବୟକଟ୍‌ରେ ଯୋଗ ଦିଅନ୍ତୁ ବୋଲି ଆମେ ଆହ୍ୱାନ ଦେଇଥିଲୁ ଏବଂ ପ୍ରଥମେ ଗୋଟିଏ ମାସଲାଗି ଆମେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଆଳୁଫସଲକୁ ବର୍ଜନ କରିବୁ ବୋଲି ମନସ୍ଥ କରିଥିଲୁ ।

ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମପରେ ଆମକୁ ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ସଫଳତା ମିଳିଥିଲା । ଅଧିକାଂଶ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଏହି ଆଳୁକୁ ହିଁ ପ୍ରଧାନ ଖାଦ୍ୟରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, ଏଠାରେ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ବିଚାର କରିବାକୁ ହେବ । ସମ୍ଭବତଃ ଏହି ବୟକଟ୍‌ଟି ଦ୍ୱାରା ଆମରି ଲୋକେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ କ୍ଷତି ସହିଥିଲେ । ଏକ ଅତି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଓ ହୃଦୟସ୍ପର୍ଶୀ ଦୁଃଖ ଓ ଦୁରବସ୍ଥାକୁ ଦିବାଲୋକକୁ ଆଣିପାରିଥିବାରୁ ସମ୍ଭବତଃ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଟି ଆମ ଲୋକଙ୍କର ଏତେବେଶୀ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରି ପାରିଥିଲା ବୋଲି ମୁଁ ଅନୁମାନ କରୁଚି ।

ଆମର ଅଶ୍ରଦ୍ଧା ଏପରି ତୀବ୍ର ଓ ଆମର ବୟକଟ୍-କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଏପରି ସଫଳ ହୋଇଥିଲା ଯେ ମାସକ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଏହା ଦୀର୍ଘ ତିନିମାସ କାଳ ଲାଗି ରହିଲା । ଗୋରା ଚାଷୀ, ବେପାରୀ ଓ ସରକାର କେତେପ୍ରକାର ମେଣ୍ଟ ବାନ୍ଧି ଏହି ବୟକଟ୍‌କୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେବାଲାଗି କେତେମନ୍ତେ ଯୋଗାଡ଼ କଲେ, କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ କୌଣସି ଫଳ ଫଳିଲାନାହିଁ । ଏବଂ ତିନିମାସ ପରେ ମଧ୍ୟ ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ବୟକଟ୍ ବନ୍ଦ ହେଲା ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲି, ଆମର ଅନେକ କଳାଲୋକେ

ଓ ଆମର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ସହଯୋଗ କରୁଥିବା ଅନେକ ଗୋରାଲୋକ ମଧ୍ୟ ସେଥିଲାଗି ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସମିତିର କଟୁ ସମାଲୋଚନା କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଆମଭିତରୁ ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ଆଳୁ ଖାଇ ବଞ୍ଚନ୍ତି ଏବଂ ଆମର ଯେଉଁ ଦୋକାନୀମାନେ– ଏଠାରେ ମୁଁ ଭାରତୀୟ ଦୋକାନୀମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରୁଚି,– ପ୍ରଧାନତଃ ଆଳୁ କିଣି ଓ ବିକି ଚଳୁଚନ୍ତି, ସେହିମାନଙ୍କୁ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡୁଥିବା ଦାରୁଣ ଅସୁବିଧା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ହିଁ ଆମେ ବୟକଟ୍‌ଟିକୁ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିନେଇଥିଲୁ । ଏକଥା ଅବଶ୍ୟ ସତ ଯେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅତି ସଫଳ ଭାବରେ ଆହୁରି ମାସେ ବା ଦୁଇମାସ ନିଶ୍ଚୟ ଚାଲିପାରିଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଆମର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଅନୁସାରେ ଆମର କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସାଧିତ ହୋଇଥିଲା (ବଜାରରେ କୁଢକୁଢ ହୋଇ ଆଳୁ ଜମାହୋଇ ପଡ଼ିରହିଥିଲା ।), ଏବଂ ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାଳଯାଏ ବୟକଟ ଚାଲୁ ରଖିବାକୁ ଆମେ କେବେହେଲେ ମନସ୍ଥ ମଧ୍ୟ କରିନଥିଲୁ । ପୁଣି ଏପରି କଷ୍ଟ ସହିବା ଓ ଅସୁବିଧା ଭୋଗ କରିବାର ଏକ ସୀମା ମଧ୍ୟ ରହିଚି । ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଆମେ ପ୍ରଥମେ ଯେଉଁ ପ୍ରସ୍ତାବଟି ବାଢ଼ିଥିଲୁ, ସେହି ପ୍ରସ୍ତାବଟି ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ଆମେ ଆମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲୁ ।

ଏହି ବୟକଟ୍ ଲାଗି ଆମ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଥିବା ଉତ୍ସାହ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ନିଷ୍ଫଳ ହୋଇ ଯାଇନଥିଲା । ଏହି ଉତ୍ସାହର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ି ନେଟାଲ୍ ପ୍ରଦେଶରେ ନଗରପାଳିକା ତରଫରୁ ପ୍ରଚଳିତ ମଦଦୋକାନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିବାଦପ୍ରଦର୍ଶନ ହୋଇଥିଲା । ଗୋରୁ ଧୋଇବା ଟ୍ୟାଙ୍କ୍ ଏବଂ ପାସ୍-ଆଇନ୍ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିବାଦ କରାଯାଇଥିଲା । ଏଥିପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଏସବୁର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିସାରିଚି । ବିଶେଷତଃ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କର ତତ୍ପରତା ଫଳରେ ଏହିସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରୁ ଏକ ନୂଆ କଥା ଘଟିଲା– ଆମର ସଂଗ୍ରାମ ମଫସଲଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଏବେ ଜୀ’ରଷ୍ଟ୍, ଓ ସେଖୁଖୁନିଲାଣ୍ଡ୍‌ରେ ଘଟିଥିବା ଘଟଣା ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ପୋଣ୍ଡୋଲାଣ୍ଡ୍‌ରେ ଘଟୁଥିବା ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକୁ ତାହାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ସହର ଓ ନଗରର ଶ୍ରମିକମାନେ ଅବଶ୍ୟ ଆମ ସଂଗ୍ରାମର ଶୀର୍ଷ-ଧାଡ଼ୀ ହୋଇ ରହିଥିବେ, କିନ୍ତୁ ଆମ ଲୋକଙ୍କର ଦୁଇତୃତୀୟାଂଶ ଭାଗ ବାସ କରୁଥିବା ମଫସଲ ଅଞ୍ଚଳ ହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେତେ ଅସଂଗଠିତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ହେଁ ତଥାପି ଆମ ସଂଗ୍ରାମର ମୂଳଗଣ୍ଠି ପରି କାମ କରୁଥିବ ।

୧୯୫୯ ମସିହାର ଶେଷ ଏବଂ ୧୯୬୦ ମସିହାର ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ଅନ୍ୟ ଦେଶମାନେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ କେତେଦୂର ବୟକଟ୍ କରୁଚନ୍ତି ବା ନାହିଁ, ସେହିକଥା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଦେଖିବାରେ ଆମେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇଥିଲୁ । ୧୯୫୯ର ଆକ୍ରା ସମ୍ମିଳନୀରେ ହିଁ ଏହି ବିଚାର ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆକାର ନେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା, ଏବଂ ଏହି ସମ୍ମିଳନୀ ଆଗରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ପ୍ରସ୍ତାବଟି ହିଁ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ତରଫରୁ ଆସିଥିଲା । ଆମ ଦେଶ

ବାହାରେ ରହିଥିବା ମୁକ୍ତିକାମୀ ଶକ୍ତିମାନେ ମଧ ଆମର ଅଭିଳାଷକୁ ବୁଝି ପାରୁଚନ୍ତି ଦେଖି ଆମେ ସେଥିରୁ ଅନେକ ପ୍ରେରଣା ପାଇଥିଲୁ । ମାଳୟଠାରୁ ସ୍କାଣ୍ଡିନେଭିଆ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଏବଂ ଟାଙ୍ଗାନିକାଠାରୁ ଇଂଲଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲୋକମାନେ ଯେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତିବେଶୀର ସାହାପକ୍ଷ ହେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅତି ନିଷ୍ଠାପର ଭାବରେ ପ୍ରକୃତରେ କିଛି କରିବାକୁ ଯାଉଚନ୍ତି, ତାହାହିଁ ଆମ ହୃଦୟରେ ଉତ୍ସାହ ଭରି ଦେଇଥିଲା । ଆମେ ଯେ କେବଳ ଏହିପରି ମାର୍ଗମାନ ଅବଲମ୍ବନ କରି ରହିବାକୁ ଚାହୁ, କେବଳ ଅହିଂସ ମାର୍ଗହିଁ ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ଚାହୁ, ଏଠାରେ ମୁଁ ସେକଥା ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟ କରି କହିଦେବାକୁ ଚାହୁ । ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ବର୍ତ୍ତମାନ ସରକାରଙ୍କ ପରି ଉତ୍ପୀଡ଼କ ଓ କ୍ରୁର ଶକ୍ତିର ବିରୁଦ୍ଧରେ ମଧ ଆମେ କେବଳ ଏହିପରି ଅସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଚାହୁ । କେବଳ ନୀତିଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯେ ଆମେ ଏହା କରିବାକୁ ଯାଉଚୁ ତାହା ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ଆମର ଧୈର୍ଯ୍ୟଚ୍ୟୁତି ନଘଟିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବର୍ତ୍ତମାନର ହିଂସାଚରଣ ଦ୍ୱାରା ଆମେ କାଲିର ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକାକୁ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ସଙ୍କଟାପନ୍ନ କରିଦେବାକୁ କଦାପି ଗୋଡ଼ ବଢ଼ାଇବାକୁ ଯିବୁନାହିଁ ।

ଏହି ବାହାରି ବୟକଟ୍‌ର ଫଳକୁ ସରକାର ଯଥେଷ୍ଟ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ଗ୍ରହଣ କରିନଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଏହି ସରକାରୀ ନୀତିଦ୍ୱାରା ଆମେ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ପ୍ରତାରିତ ହୋଇନଥିଲୁ । ଦେଶର ଶିଳ୍ପ ଓ ବାଣିଜ୍ୟ ବିଭାଗ ଏକାଠି ବସି ପରାମର୍ଶ କରିବାକୁ ଲଣ୍ଡଭଣ୍ଡ ହୋଇପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ଏହାର ଫଳସ୍ୱରୂପ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ାହେଲା । ବିଦେଶରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ସୁନାମରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର କଳା ଲାଗିବାକୁ ନଦେବା ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ଘୋଷିତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହୋଇ ରହିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଏହା ହେଉଚି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତଃ ଏକ ଗୋରା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ । ଏହି ଉଦ୍ୟମକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଜାଣିଲେ ହିଁ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଟିର ଅସଲ ପ୍ରକୃତି ବଡ଼ ସହଜରେ ଜଣା ପଡ଼ିଯିବ । ଶାର୍ପେଭିଲେର ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ପରେ ଏହାର ଅନେକ ଦର୍ପ ଭାଙ୍ଗିଯାଇଥିଲେ ହେଁ ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଟି ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ ବଞ୍ଚିରହିଚି ଏବଂ ଗୋରା ବାଣିଜ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରର ନବାବମାନଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ଜଗିରଖିବା ହିଁ ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହୋଇଚି । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ସାମଗ୍ରୀଗୁଡ଼ିକୁ ବୟକଟ କରିବା ଫଳରେ କେତେ ଗୋରା ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ନିଶ୍ଚୟ ତୀବ୍ର ଆଘାତ ପାଇଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଜାତୀୟବାଦୀ ସରକାର ଶାର୍ପେଭିଲେର ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ଭିଆଇ ଯେତେ କ୍ଷତି ସହିଲେ, ସେହି ତୁଳନାରେ ଏହି ବାଣିଜ୍ୟକ୍ଷତିକୁ ଅତି ସାମାନ୍ୟ ବୋଲି ହିଁ କହିବାକୁ ହେବ ।

ନାତ୍‌ସି ଓ ଫାସିଷ୍ଟ ଶାସନର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆଗୁଆ ହୋଇ ଲଢ଼ିଥିବା ଜଣେ ପଶ୍ଚିମ ଇଉରୋପୀୟ ଯୋଦ୍ଧା ଏହି ସମୟରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଭ୍ରମଣରେ ଆସିଥିଲେ ଓ ଏହାଦ୍ୱାରା ଆମର ବୟକଟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଉପରେ ମଧ କିଛିଟ୍ ବ୍ୟଙ୍ଗପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଲୋକପାତ ମଧ ହୋଇଥିଲା । ଭାଇକାଉଣ୍ଟ୍ ମଣ୍ଟ୍‌ଗୋମରି ନାନା ଯୁଦ୍ଧରେ ନାନା ଗୌରବ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ଆଲାମେନ୍

ରଣଭୂମିର ଏହି ଯୋଦ୍ଧା ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ତାଙ୍କର ରହଣି କାଳରେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ, ଭାରତୀୟ ଓ ଅଣଗୋରା ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ସ୍ୱୀକୃତ ନେତାମାନଙ୍କର ନିନ୍ଦାବାଦ କରି ହିଁ ଆପଣାର ସମୟ କଟାଇ ଦେଇଥିଲେ, ସରକାରୀ ଶାସନର ଅତି ପାର୍ଶ୍ୱରେ ବିଚରଣ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ସହିତ ତଥା ବ୍ୟବସାୟ-କ୍ଷେତ୍ରର ବଡ଼ବଡ଼ ବାବୁମାନଙ୍କ ସହିତ ସଖ୍ୟବିନୋଦନ କରିବାକୁ ମଧ ଯାଇଥିଲେ । ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ଫେରିଆସି ସେ ଡାକ୍ତର ଫିଅରଭୂର୍ଡ୍‌କୁ ତାଙ୍କର ନୀତିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାଲାଗି ଏକ ସୁଯୋଗ ଦେବା ସକାଶେ ସାରା ପୃଥିବୀକୁ ନିବେଦନ ଜଣାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗସ୍ତଖର୍ଚ୍ଚ କୋଉ ତରଫରୁ ଦିଆଯାଇଥିଲା, ସେବିଷୟରେ ଆମର ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ ନାନା ସନ୍ଦେହ ରହିଚି । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ତାଙ୍କୁ ଆତିଥ୍ୟ ଦେଇଥିବା ଇଂରାଜ ବ୍ୟକ୍ତିଜଣକ ହିଁ "ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ" ଗଢ଼ିବାରେ ନେତୃତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ମଧ ଗତ ଯୁଦ୍ଧର ଆଉଜଣେ ଯୋଦ୍ଧା ହିସାବରେ ଲୋକଚକ୍ଷୁରେ ପରିଚିତ ରହିଚନ୍ତି ।

ଆଫ୍ରିକାର ମୁକ୍ତି-ସମ୍ବତ୍ସର ୧୯୬୦ ମସିହା ଆମଲାଗି ଖୁବ୍ ସୁଖକର ଭାବରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇନଥିଲା । କାଟୋ ମାନରଠାରେ ପାସ୍‌ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ମଦଦୋକାନ ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ଘଟଣାମାନଙ୍କରେ ପୋଲିସ୍‌ର ଉତ୍ପାତ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । କ୍ରମେ ଅନେକ ଦିନଯାଏ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସପ୍ତାହରେ ଏହିପରି ତିନିଥର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ପାତ ଘଟିବା ମଧ ଲାଗିରହିଲା । ଏହି ଉତ୍ପୀଡ଼ନଗ୍ରସ୍ତ ବସ୍ତି ଅଞ୍ଚଳର ବାସିନ୍ଦାମାନେ ଭାବିଲେ ଯେ ୧୯୫୯ ମସିହାରେ ମଦଦୋକାନମାନଙ୍କରେ ସେମାନେ ଯେଉଁ ପ୍ରତିବାଦପ୍ରଦର୍ଶନମାନ କରିଥିଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ଅତିରିକ୍ତ ଉତ୍ପାତମାନ ଭିଆଇ ପୋଲିସ୍ ହୁଏତ ତାହାରି ଦାଉ ସାଧିବାକୁ ମନସ୍ଥ କରିଚନ୍ତି । ପୋଲିସ୍‌ଙ୍କର ଏହି ଉତ୍ପାତ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଉଏକ କ୍ରୂର ନୀତି ମଧ ଠିକ୍ ଏତିକିବେଳେ ଅବଲମ୍ବନ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି ସ୍ଥାନର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ ବାଧକରି କ୍ୱାମାସୁଠାରେ ନୂଆ ହୋଇ ବସିଥିବା ବସ୍ତିକୁ ଉଠାଇ ନିଆଯାଇଥିଲା, ଏବଂ ଲୋକମାନେ ଏଥିପ୍ରତି ଆପାଣାର ତୀବ୍ର ଅସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ।

ଏହି ଅସନ୍ତୋଷ ପଛରେ ରହିଥିବା କାରଣକୁ ଟିକିଏ ବୁଝାଇ କହିବା ଦରକାର । କାଟୋ ମାନର୍ ହେଉଚି ଏକ ବସ୍ତି-ଅଞ୍ଚଳ, ଏବଂ ସେଠାରେ ବାସ କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର ହିଁ ସେକଥା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ଭଲଭାବରେ ଜାଣିବା ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ । ୧୯୪୯ ମସିହାରେ ଡରବାନ୍ ସହରରେ ଭାରତୀୟ ଓ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ମଧରେ ଯେଉଁସବୁ ଦଙ୍ଗା ହୋଇଥିଲା, ସେହି ଜରୁରୀ ଅବସ୍ଥାକୁ ସମ୍ଭାଳିବା ପାଇଁ ଅସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ ଏହି ବସ୍ତିସବୁ ବସିଥିଲା । ସେହିଦିନଠାରୁ ଏହା କେବଳ ଏକ ଅସ୍ଥାୟୀ ବସ୍ତି ହିସାବରେ ହିଁ ରହିଆସିଚି । ନାନାପ୍ରକାର ଆବର୍ଜନା ଭିତରେ ନାନା ଶାରୀରିକ ଓ ସାମାଜିକ ବ୍ୟାଧିଲାଗି ଏକ ଅନୁକୂଳ କ୍ଷେତ୍ର ସୃଷ୍ଟିକରି ରଖିଥିବା ଏହି ବସ୍ତିର କୌଣସି ଭବିଷ୍ୟତ ସମ୍ଭାବନା ହିଁ ନାହିଁ ।

କାଟୋ ମାନ୍‌ରର ବାସିନ୍ଦାମାନେ ଏହି ଆବର୍ଜନା ଓ ଅଭାବକୁ ଯେ ସବୁଦିନ ଘୃଣା କରି ଆସିଚନ୍ତି, ଏଥିରେ କାହାରି କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ଅଧିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ବ୍ୟବସ୍ଥାମାନ ଅବଲମ୍ବନ କରାଯାଉ, ବରଷଯାକ ସବୁ ଋତୁକୁ ସହିବାଭଳି କାଛ ବସାଯାଇ ଏଠି ଘର ତିଆରି କରାଯାଉ ବୋଲି ସେମାନେ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରି ଆସିଚନ୍ତି । ତଥାପି ଏହିସବୁ ଦୁରବସ୍ଥା ସତ୍ତ୍ୱେ ଡରବାନ୍ ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟିର ଆନୁକୂଲ୍ୟରେ ସେମାନେ ଯେତେ କିଞ୍ଚିତ୍ ହେଲେ ମଧ ଏପରି ଗୋଟିଏ ବା ଦୁଇଟି ବିଶେଷ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଆସିଚନ୍ତି, ଏଠାରୁ ଅନ୍ୟତ୍ର ଚାଲିଗଲେ ଯାହା ଆଉ କଦାପି ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ । କ୍ୱାମାଶୁର ନୂଆ ବସ୍ତିରେ ସେମାନଙ୍କର ଆପଣାର ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଅଠର ବର୍ଷ ବୟସ ପୂରିଗଲାପରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର "ଗୃହବାସୀ" ବୋଲି ବ୍ୟବହାର କରାଯିବ । ଏବଂ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର "ଗୃହବାହୀ" ତାଲିକାରେ ସେମାନଙ୍କର ନାଆଁ ଲେଖାହୋଇ ଗଲାପରେ ହୁଏତ ସେମାନଙ୍କର ପିତାମାତାଙ୍କୁ ଅଧିକ ଘରଭଡ଼ା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ବା ସେମାନଙ୍କୁ ବଖରାକିଆ ଘରମାନଙ୍କରେ ଅଲଗା ହୋଇ ବାସ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହିପରି *ଭାବରେ ସେମାନେ ଆପଣାର ପାରିବାରିକ ଜୀବନଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ରହିବେ । କ୍ୱାମାସୁର* ନୂଆ ବସ୍ତିରେ କୌଣସି ଗୃହସ୍ଥ ନିଜର କୌଣସି ଅତି ନିକଟ-ସମ୍ପର୍କୀୟ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବଙ୍କୁ ମଧ ରାତିକ ଲାଗି ଅତିଥି ହିସାବରେ ଆପଣା ଘରେ ରଖି ପାରିବନାହିଁ, ସେଥିଲାଗି ତାକୁ ସ୍ଥାନୀୟ କର୍ମଚାରୀଙ୍କର ଅନୁମତି ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ । "ସହରବାସୀ କଳାଲୋକଙ୍କର ବିଷୟ ବୁଝିବାଲାଗି" ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଯେଉଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଶାସନକଳର କାଇଦାମାନ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଚି, କ୍ୱାମାସୁକୁ ଆସିଲେ ସେମାନେ ମଧ ସେହି କଳର କବଳରେ ପଡ଼ିବାକୁ ବାଧ ହେବେ ।

ଯୋଜନା ଅନୁସାରେ ଏକ ଉତ୍ପାତର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଚଳାଇବାକୁ ଆସିଥିବା ସମୟରେ ନଅଜଣ ପୋଲିସ୍ ବଡ଼ ଆକସ୍ମିକ ଭାବରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ଏବଂ ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ ବଡ଼ ପାଶବିକ ଭାବରେ ନିହତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ପଛରେ କାହାର କୌଣସି ପୂର୍ବ ଯୋଜନା କଦାପି ନଥିଲା । ଏମାନଙ୍କ ପାଖରେ ପ୍ରକୃତରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ନଥିଲା, ଏବଂ ଏମାନେ ଆପଣାର ଅବଶିଷ୍ଟ ଦଳଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ଏଣେ ଏକ ସାମାନ୍ୟ ଅଥଚ ଭାବୋଦ୍ଦୀପକ ଘଟଣା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ବଡ଼ କ୍ରୁଦ୍ଧ ଓ ଉନ୍ମତ୍ତପ୍ରାୟ କରି ରଖିଥିଲା । ତେଣୁ ଏପରି ପରିସ୍ଥିତିରେ କୌଣସି କଥା ବା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ପରିସ୍ଥିତିଟିକୁ ଅଟକାଇ ରଖିପାରିଥାନ୍ତା କି ନାହିଁ, ସେଥିରେ ମୋର ସନ୍ଦେହ ରହିଚି । ସବୁଠାରୁ ପ୍ରମାଦପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟ ହେଉଚି ଯେ ଆମର ଶାସକମାନେ ଯେଉଁପରି ମାର୍ଗ ଅବଲମ୍ବନ କରୁଥିଲେ, ଏହି ଘଟଣାଟି ସେହି ମାର୍ଗରେ ହିଁ ତାହାର ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲା ।

କୋଲ୍‌ବ୍ରୁକ୍ ଖଣି ଦୁର୍ଘଟଣାରେ କେତେକେତେ ଲୋକଙ୍କର ଜୀବନ ଗଲା, ତଥାପି ଏହି ପ୍ରମାଦ ମଧ ୧୯୬୦ ମସିହାର ଆମର ତମସାଚ୍ଛନ୍ନ ଆକାଶରେ କୌଣସି ଆଲୋକର ସଞ୍ଚାର

କରିନଥିଲା । ତା'ପରେ ଶାର୍ପେଭିଲେ, ଲାଙ୍ଗା ଓ ନିଆଙ୍ଗାର ଘଟଣାମାନ ଘଟିଥିଲା ।

ଦୈବାତ୍ ଏହି ସମୟରେ ମୁଁ ପ୍ରିଟୋରିଆରେ ଥିଲି । ଦେଶଦ୍ରୋହ ମକଦ୍ଦମାର ଚତୁର୍ଥ ବର୍ଷରେ ମୋର ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେବା ଦରକାର ପଡ଼ିଥାଏ ଏବଂ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେବାକୁ ଆସିବାଲାଗି ମୋ'ଉପରେ ରହିଥିବା କଟକଣାକୁ କେତେଦିନ ସକାଶେ ଉଠାଇ ନିଆଯାଇଥାଏ । ଏହି ସମଗ୍ର ବହିଟିରେ ମୁଁ ଯେଉଁକଥାଟି ପରିଷ୍କାର କରି କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଚି, ମୋର ସାକ୍ଷ୍ୟରେ ମଧ ଠିକ୍ ତାହାହିଁ କହିବିବୋଲି ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଆସିଥାଏ । କେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଦେଶରେ ଏହି ସଂଗ୍ରାମ ଆରମ୍ଭ କରିଚି, କାହିଁକି ଆମେ ଆଇନଅମାନ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ନାନା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗ୍ରହଣ କରୁଚୁ, କାହିଁକି ଅହିଂସାକୁ ହିଁ ମାର୍ଗ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଚୁ, ଆମ ଆଗରେ ଆମର କି ଲକ୍ଷ୍ୟମାନ ରହିଚି ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାକୁ ଆମେ କିପରି ଭାବରେ ଗଢ଼ିବାକୁ ଚାହୁଁଚୁ, ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେଲାବେଳେ ମୁଁ ଏହି ସକଳ ବିଷୟ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କହିଥିଲି ।

ଇତ୍ୟବସରେ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ପାସ୍ ଆଇନ୍ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆଉ ଏକ ଲଢ଼ାଇ ଲାଗି ସଜବାଜ ହେଉଥାଏ । ଆମର ଏହି ପ୍ରସ୍ତୁତି ଅନେକ ଦୂର ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ହେଁ ତଥାପି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିପକ୍ୱ ହୋଇନଥାଏ । ଏବଂ ଏହି ନୂତନ ଆନ୍ଦୋଳନଟି ବିଷୟରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସବୁକଥା ଭଲକରି ବୁଝାଇ କହି ନପାରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓ ସେମାନେ ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେଇ ଏହାର ସକଳ ପରିଣାମ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ଏହାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବୁନାହିଁ ବୋଲି ସ୍ଥିର କରିଥିଲୁ । ଏପରି କରିବା ପଛରେ କଣସବୁ କାରଣ ରହିଚି, ମୁଁ ଆଗରୁ ସେସବୁ ବୁଝାଇ କହିସାରିଚି ।

କିନ୍ତୁ ନିଖିଳ ଆଫ୍ରିକା କଂଗ୍ରେସ ମଧ ଏହି ପାସ୍-ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆନ୍ଦୋଳନର ଏକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଚଳାଇବାକୁ ସ୍ଥିର କରିଥିଲା । ଆପଣାର ପାସ୍ ସାଙ୍ଗରେ ନନେଇ ପୋଲିସ୍ ଥାନାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବା ଓ ସେଠାରେ ଗିରଫ ହେବା,– ସେମାନଙ୍କ ତରଫରୁ ଏହି ନୀତି ଅନୁସରଣ କରାଯିବାର ବିଚାର କରାଯାଇଥିଲା । ସମଗ୍ର ଦେଶର ଆକାର ତୁଳନାରେ ଦେଖିଲେ ସେମାନେ ମାତ୍ର କେତୋଟି କେନ୍ଦ୍ରରେ ଲୋକେ ଆପଣାକୁ ସଂଗଠିତ କରିପାରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁସୃତ ହେବାରେ କେତେକ ଜାଗାରେ ପୋଲିସ୍ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ନେତୃସ୍ଥାନୀୟ କେତେକଙ୍କୁ ଗିରଫ କରିନେଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଯାଇଥିବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସେହିପରି ଛାଡ଼ିଦେଲେ । ଏହାଫଳରେ ଏହି ଅନୁଗାମୀମାନେ ପାସ୍ ଆଇନ୍ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିବାଦ କଲେ ମଧ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତିବାଦକୁ ପୋଲିସ୍ ଗ୍ରାହ୍ୟ କରୁନଥିବା ପରି ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା ।

ଏହି ପାସ୍-ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଇବାଲାଗି ଲୋକମାନେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇନାହାନ୍ତି, ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ଏହି ମତସହିତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ପରିଚିତ ଥିଲେ ହେଁ ନିଖିଳ ଆଫ୍ରିକା କଂଗ୍ରେସର ନେତା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରବର୍ଟ୍ ସୋବୁକ୍ୱେ ତାଙ୍କର ମାର୍ଗ ଅନୁସରଣ କରି

ଆପଣାର ପାସ୍ ଘରେ ରଖି ତା'ପରେ ପୋଲିସ୍‌କୁ ଯାଇ ଖବର ଦେବାଲାଗି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କୁ ଆହ୍ୱାନ କରିଥିଲେ । ଏହା ଫଳରେ ଏକ ସୁଚିନ୍ତିତ ସମୟରେ ଏକ ସୁବିବେଚିତ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଯେଉଁ ଯୋଜନା କରିଥିଲା, ତାହା ପଣ୍ଡ ହୋଇଗଲା । କେବଳ ଟ୍ରାନ୍ସଭାଲ୍ ଓ କେପ୍‌ପ୍ରଦେଶର କେତେକ କେନ୍ଦ୍ରକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଲୋକମାନଙ୍କ ତରଫରୁ ଶ୍ରୀ ସୋବୁକ୍ୱେଙ୍କର ଏହି ନିବେଦନ ଲାଗି କୌଣସି ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଉତ୍ତର ମିଳିପାରି ନଥିଲା । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସ୍ଥାନକୁ ବ୍ୟାପିବ ଓ ଏଥିରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ଆସି ଯୋଗଦେବେ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୌଣସି ସୂଚନା ମିଳୁନଥିଲା । ଏପରି ଏକ ଘଟଣା ଘଟିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନଟି କଦାପି ସଫଳ ହୋଇ ପାରିନଥାନ୍ତା, କାରଣ ଏହାଫଳରେ ଏକ ଦେଶବ୍ୟାପୀ ସଂଗଠନର ଅଭାବ ରହିଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ଶାର୍ପେଭିଲେଠାରେ ପୋଲିସ୍ ସେମାନଙ୍କର ଗୁଳିକାଣ୍ଡ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ ଓ ଲୋକହତ୍ୟା ଘଟାଇଲେ । ଲାଙ୍ଗାଠାରେ ଶ୍ରୀ ଫିଲିପ୍ ଗୋସାନା ୩୦,୦୦୦ ପ୍ରତିବାଦକାରୀମାନଙ୍କୁ ଫେରାଇ ନେଇ ପାରିଥିଲେ ଓ ଏହାଦ୍ୱାରା ଏକ ଦ୍ୱିତୀୟ ରକ୍ତପାତ ଏଡ଼ିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲେ । ଏବଂ ନିଆଙ୍ଗାଠାରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିବାଦ-ପ୍ରଦର୍ଶନର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଟି ଏକ ଦୀର୍ଘକାଳବ୍ୟାପୀ ଦଙ୍ଗା ଓ ଘରପୋଡ଼ି କାଣ୍ଡମାନ ଭିଆଇବାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଏହିସବୁ ଫଳରେ ସକଳ ଘଟଣା ଏକ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକୃତି ଧାରଣ କରିବାପରି ମନେହେଲା । ଶାର୍ପେଭିଲେଠାରେ ମରା ହୋଇଥିବା ଗୁଳିଚୋଟର ଶବ୍ଦ ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ଏବଂ ପ୍ରକୃତ ଘଟଣାଟି ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେବଳ ଏକଛତ୍ର ଶାସକମାନଙ୍କୁ ବାଦ୍ ଦେଲେ ପୃଥିବୀଯାକ ଆଉ କାହାରି ମନରେ କୌଣସି ସଂଶୟ ରହିଲାନାହିଁ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ସରକାର ଯେ ନଗ୍ନ ନୃଶଂସତାର ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଚି, ଏଥିରେ ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ କରିବାକୁ ନଥିଲା ।

ଶାର୍ପେଭିଲେର ବନ୍ଧୁକଧାରୀ ପୋଲିସ୍‌ମାନେ ଏହି ଯେଉଁ ନୂତନ ପରିସ୍ଥିତିର ସୃଷ୍ଟି କରାଇଲେ, ତାହାରିଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଆଉ କୌଣସି କାଳବିଳମ୍ବ ନକରି ଆପଣାକୁ ସକ୍ରିୟ କରି ଦେଇଥିଲା । ମୋ'ଉପରେ ଜାରି ହୋଇଥିବା ନିଷେଧାଜ୍ଞା ଫଳରେ ମୁଁ ପ୍ରିଟୋରିଆ ପ୍ରଦେଶରେ ହିଁ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିଲି । ଏହିଠାରୁ ମୁଁ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୮ ତାରିଖଟିକୁ ଏକ ଜାତୀୟ ଶୋକାହରୂପେ ପାଳନ କରିବାଲାଗି ନିବେଦନ କରିଥିଲି । ଗୁଳିକାଣ୍ଡରେ ନିହତ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସେମାନଙ୍କର ପରିବାରବର୍ଗଙ୍କ ସହିତ ସହାନୁଭୂତି ଜ୍ଞାପନ କରିବାକୁ ଏହି ଶୋକାହର୍ଟି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲି ଯେ ସେଦିନ ସମସ୍ତେ କାମକୁ ନଯାଇ ଘରେ ରହିବେ ଏବଂ ଏହି-ଦିନଟିକୁ ଏକ ପ୍ରାର୍ଥନା-ଦିବସରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବେ । ଏହି ନିବେଦନର ଖୁବ୍ ସନ୍ତୋଷଜନକ ଉତ୍ତର ମିଳିଲା, କେତେକ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଏହା

ଆପଣାର ମହାନତାରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରି ଦେଇଥିଲା । ନିଖିଳ ଆଫ୍ରିକା କଂଗ୍ରେସର ଅନେକ ସଦସ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଏହି ଦିନଟିକୁ ଉଚିତ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇ ପାଳନ କରିଥିଲେ । ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କଥା ହେଉଚି ଯେ, ନାନା ଜାତିର ଲୋକମାନେ ଏକତ୍ର ହୋଇ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଟିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ, ଆମର ସାଧାରଣ ସହଯୋଗୀମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଆହୁରି ଅନେକ ଲୋକ ଏଥିରେ ଆସି ସହଯୋଗ କରିଥିଲେ । ଦେଶଯାକ କେତେକେତେ ଗୀର୍ଜା ସେଦିନ ପ୍ରାର୍ଥନା ଲାଗି ଉନ୍ମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲା, ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ଛାତ୍ରମାନେ ମଧ୍ୟ ଏକାଠି ହୋଇ ଏହି ଶୋକାହରେ ସମବେତ ହୋଇଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ କେବଳ ନିଷ୍କ୍ରିୟ ଭାବରେ ଶୋକାହ ପାଳନ କରିବା ଓ ସକ୍ରିୟ ଭାବରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ନେତୃତ୍ୱ ଯଥେଷ୍ଟ ବୋଲି ମନେ କରିନଥିଲା । ଏହି ପାସ୍-ପ୍ରଥାଦ୍ୱାରା କେତେକେତେ ମଣିଷଙ୍କର ଜୀବନହାନି ଘଟିଥିଲା, କେତେଲୋକ ଜେଲ ମଧ୍ୟ ଯାଇଥିଲେ । ତେଣୁ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଏହି ପାସ୍‌ଗୁଡ଼ିକୁ ପୋଡ଼ିବାର ଆହ୍ୱାନ ଦେଲା । ଆମ ହାତରେ ବେଡ଼ିପରି ବନ୍ଧାହୋଇ ରହିଥିବା ଏହି ପାସ୍‌କୁ ଘରେ ରଖିକରି ଯିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଆମର ଇଚ୍ଛା ହେଲାନାହିଁ । ଆମେ ସେହି ବେଡ଼ିରୁ ମୁକୁଳିବାକୁ ଚାହୁଥିଲୁ । ମୁଁ ମୋ'ର ପରିଚୟ-ପତ୍ରକୁ ନିଆଁରେ ପକାଇ ଦେଇଥିଲି, ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି କରିଥିଲେ, ଦେଶବ୍ୟାପୀ ଏହି ଅଗ୍ନ୍ୟୁତ୍ସବର ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଏହି ବିପତ୍ତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଯାଇ ସରକାର ପାସ୍-ଆଇନ୍‌ର ସୁଯୋଗ ନେଉଥିବା ଦୁଇ କଂଗ୍ରେସ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ବେଆଇନ୍ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଦେଲେ, ରାଜ୍ୟରେ ଜରୁରୀ ଅବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ଜାରି ହେଲା । ପୋଲିସ୍‌ମାନଙ୍କର ବଳ ବଢ଼ାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସୈନ୍ୟମାନେ ମୁତୟନ ହୋଇ ରହିଲେ । ଚାରିଆଡ଼େ ଗିରଫ କରିନେବାର ଧୁମ୍ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ବିଭିନ୍ନ ଜାତି ଓ ବିଭିନ୍ନ ବର୍ଣ୍ଣର ପ୍ରାୟ ୨୦,୦୦୦ ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଅଟକ ହୋଇ ରହିଲେ । ମାତ୍ର ଅଳ୍ପ କେତେଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ପୋଲିସ୍‌ର ବ୍ୟୂହଜାଲକୁ ଏଡ଼ି ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ନିରାପଦ ସ୍ଥାନକୁ ପଳାଇଯାଇ ଏହି ଜରୁରୀ ଅବସ୍ଥାର କବଳରୁ ଆପଣାକୁ ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ, ସାମୟିକ ଭାବରେ କେତେକ ମୁଷ୍ଟିମେୟ ବ୍ୟକ୍ତି ରାଜ୍ୟ ଛାଡ଼ି ବାହାରକୁ ଚାଲିଯାଇଥିଲେ । (ସାଧାରଣତଃ ରାଜ୍ୟ ଛାଡ଼ି ଏପରି ବାହାରକୁ ପଳାଇଯିବା ନୀତିକୁ ମୁଁ ଆଦୌ ସମର୍ଥନ କରି ପାରୁନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଏହାଦ୍ୱାରା ବିଦେଶରେ ଆମ ସଂଗ୍ରାମର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଅତି ବେଶୀ ସଂଖ୍ୟାରେ ଲୋକେ ଏହିପରି ଆଚରଣ କରିଥିଲେ ଦେଶରେ ଆମର ନୈତିକ ବଳ ନିଶ୍ଚୟ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ିଥାନ୍ତା । କେବଳ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ଉପସଭାପତି ଶ୍ରୀ ଅଲିଭର ଟାମ୍ବୋ ହିଁ ଆମର ପୂର୍ବ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଅନୁସାରେ ବାହାରକୁ ଯାଇଥିଲେ । ଦେଶରେ ସଙ୍କଟ-ଅବସ୍ଥା ଉପୁଜିବା ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କର ଏହି ବିଦେଶଯାତ୍ରାର ନିଷ୍ପତ୍ତି କରାଯାଇଥିଲା । ଆମର ସଂଗ୍ରାମଲାଗି ବିଦେଶରେ ଜଣେ ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣ ଦୂତ ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରି ଆମେ ଏପରି ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିଥିଲୁ ।)

ଅନ୍ୟ ଅନେକଙ୍କ ପରି ମୋତେ ମଧ ବଡ଼ିଭୋର ସମୟରେ ଗିରଫ କରି ନିଆଯାଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ପ୍ରିଟୋରିଆରେ ଥିବା ମୋର ଗୋରା ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ଘରେ ଅତିଥି ହୋଇ ରହିଥାଏ । ମୋର ଏହି ବନ୍ଧୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବ୍ରିକ୍‌ସ୍‌ଙ୍କ ଘରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟର ଲେଶମାତ୍ର ଗନ୍ଧ ନଥାଏ । ସେ ମୋତେ ନିଦରୁ ଉଠାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପୋଲିସ୍‌ମାନଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଶୋଇବା ଘରକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ତାଙ୍କୁ ମଧ ଗିରଫ କରାଯାଇ ସାରିଥିଲା । ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ ମୁଁ ନିଦଭାଙ୍ଗି ଉଠିବସିଲି । କାରଣ ଗତ ଅନେକ ରାତ୍ରି ମୁଁ ଅନେକ ବେଳଯାଏ ଉଜାଗର ରହି ମକଦ୍ଦମା-ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ କାଗଜପତ୍ରକୁ ଅଧୟନ କରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଥିଲି, ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦିନର ସାକ୍ଷ୍ୟଲାଗି ନିଜକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ରଖୁଥିଲି । କାଳ ବିଳମ୍ବ ନକରି ପୋଲିସ୍ ମୋତେ ଗିରଫ କଲେ । ଅବଶ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ କୌଣସି ୱାରଣ୍ଟ ନଥିଲା । ବସ୍ତୁତଃ ଏହି ଗିରଫ ବଡ଼ ବେଆଇନ୍ ଭାବରେ କରାଯାଇଥିଲା, କାରଣ ସେତେବେଳଯାଏ ଜରୁରୀ ଅବସ୍ଥା ଜାରି ହେବାର ଘୋଷଣାଟି ସରକାରୀ ଗେଜେଟ୍‌ରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇନଥିଲା ।

ଘର ତଲାସ କରିସାରିବା ପରେ ଆମକୁ ପୋଲିସ୍‌ଗାଡ଼ୀ ଭିତରକୁ ନିଆଯାଇଥିଲା । ଡାକ୍ତର ଲାଙ୍ଗୁ ମଧ ଗିରଫ ହୋଇ ଆସିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ରାଜଦ୍ରୋହ ମକଦ୍ଦମାରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଆତିଥ୍ୟ ଦେଇଥିବା ମିଶନ୍-କେନ୍ଦ୍ରର ଆଙ୍ଗ୍‌ଲିକାନ୍ ପାଦ୍ରୀ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଫ୍ରାଙ୍କ୍ ନୁଇଏଙ୍କ ଘରେ ପୋଲିସ୍ ଶୃଙ୍ଖଳାରେ ବାନ୍ଧିଆ ବାଡ଼େଇଲେ । ପୋଲିସ୍ ତାଙ୍କୁ ଗିରଫର 'ତାଲିକାଭୁକ୍ତ' କରିଚନ୍ତି ଖବର ପାଇ ଶ୍ରୀ ନୁଇଏ ଆପେ ଯାଇ ପୋଲିସ୍ ପାଖରେ ହାଜର ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ।

ପ୍ରିଟୋରିଆ ସହରର କେନ୍ଦ୍ର ପୋଲିସ୍ ଥାନାରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନୁଇଏଙ୍କ ସହିତ ଆମର ଭେଟ ହେଲା । ସେଠାରେ କୁମାରୀ ହାନ୍ନା ଷ୍ଟାଣ୍ଟନ୍‌ଙ୍କୁ ମଧ ଗିରଫ ହୋଇ ଆସିଥିବାର ଦେଖି ଆମେ ବଡ଼ ଚକିତ ଓ ଆତଙ୍କିତ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲୁ ।

ସେଦିନ ସକାଳେ ଶୀତରେ ଦେହ କମ୍ପିଉଠୁଥାଏ । ବିଶେଷତଃ ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳର ଉଷ୍ଣ ଜଳବାୟୁରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ମୋ'ପରି ଜଣେ ଲୋକକୁ ଏହି ଶୀତ ବଡ଼ ବାଧିବା ହିଁ ସ୍ୱାଭାବିକ । ସକାଳୁ କିଛି ଗରମ ପଦାର୍ଥ ପିଇବାକୁ ମିଳିବବୋଲି ଆଶା କରି ବସି ଶେଷରେ ଆମକୁ ନିରାଶ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଆମର ଖବର ବୁଝିବାରେ କାହାରିହେଲେ କୌଣସି ଯତ୍ନ ଥିବାପରି ମନେ ହେଉନଥାଏ । ଶାର୍ପେଭିଲେର ଗୁଳିକାଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣ ଦେଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଶୋକପ୍ରକାଶ କରି ପିନ୍ଧିଥିବା କଳା ଟାଇ ଓ କଳା କ୍ରେପ୍‌କୁ ମୁଁ ସେତେବେଳେ ମଧ ଦେହରୁ ଓହ୍ଲାଇନଥାଏ । ଆମକୁ ପହରା ଦେଉଥିବା ଗୋରା ହେଡ୍ ୱାର୍ଡ଼ର୍ ବଡ଼ କର୍କଶ କଣ୍ଠରେ ମୋତେ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଓହ୍ଲାଇ ପକାଇବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ; ଏପରି ପ୍ରତୀକ ଓ ଭୂଷଣମାନ ପିନ୍ଧିବାଲାଗି ଏଠାରେ କଦାପି ଅନୁମତି ଦିଆଯାଇ ପାରିବନାହିଁ ବୋଲି ସେ ମୋତେ ସତର୍କ କରି ଦେଇଥିଲେ । ଟିକିଏ

ଅନାବଶ୍ୟକ ଜୋର୍ ଦେଇ ସେ ମୋତେ ଏହିକଥା କହିଲାପରି ମନେହେଲା । କାରଣ ତାଙ୍କର ଆଦେଶ ପାଳନ କରିବାଲାଗି କେହି କୌଣସିପ୍ରକାର ଅନିଚ୍ଛା ହିଁ ପ୍ରକାଶ କରୁନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଆପଣାର ଉତ୍ତେଜନା କମିଯିବା ପରେ ଏହି ଅଫିସର ଜଣକ ଆମପ୍ରତି ଅନେକ କୋମଳ ହୋଇଯାଇଥିଲେ ଓ ବେଶ୍ ବନ୍ଧୁତାର ସହିତ ଆମସହିତ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ମୋ'ଲାଗି ଆହୁରି ଅନେକ କର୍କଶତା ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲା । ସେହି ପ୍ରଭାତର ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଦିବାଲୋକରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେଲ୍ ଭିତରକୁ ନିଆଯାଉଥିବା ସମୟରେ ଗୋଡ଼ ଖସିଯିବାର ଭୟରେ ମୁଁ ଟିକିଏ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଯିବାକୁ ଲାଗିଲି । ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ପଛରୁ ହଠାତ୍ ମୋ' ଗାଲିରେ ଭାରି ଜୋର୍‌ରେ ଗୋଟାଏ ଚାପୁଡ଼ା ଆସି ବସିଗଲା । ମୋ'ମୁଣ୍ଡରୁ ଖସି ପଡ଼ିଥିବା ଟୋପିକୁ ତଳୁ ଉଠାଇନେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୁଁ ଟିକିଏ ଅଟକିଗଲି, ଏବଂ ଏହି ଅବସରରେ ମୋ'ଉପରେ ଆହୁରି ମାଡ଼ ବସିଲା । ସେହି ଝାପ୍‌ସା ଆଲୁଅରେ ମୁଁ ମୋର ଆକ୍ରମଣକାରୀକୁ ପରେ ଠିକ୍‌କରି ଚିହ୍ନି ମଧ ପାରିଲିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ଯେ ଗୋରା ପୋଲିସ୍‌ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଥିଲେ, ସେକଥା ମୁଁ ଭଲକରି ଜାଣିଥିଲି । ପରେ ଏହି ଘଟଣାର ଅନୁସନ୍ଧାନ କରାଗଲାବେଳେ ଅନ୍ୟ ଅଟକବନ୍ଦୀମାନେ ଆପଣା ଆଖିରେ ମୋ'ଉପରେ ହୋଇଥିବା ଏହି ଆକ୍ରମଣକୁ ଦେଖିଚନ୍ତି ବୋଲି କହିଥିଲେ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମଧ ଠିକ୍ ଏହିପରି ଭାବରେ ମାଡ଼ ମରାହୋଇଥିଲା ବୋଲି ସେତେବେଳେ ଜଣାପଡ଼ିଲା । ଏଥିରେ ମୁଁ ଆଦୌ ବିସ୍ମିତ ହୋଇନଥିଲି, କିନ୍ତୁ ଭାରି କ୍ରୋଧାନ୍ୱିତ ହୋଇପଡ଼ିଲି । କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଏହିପରି ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଇବାରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ପୋଲିସମାନଙ୍କର ଭାରି ନାଆଁ ରହିଚି ।

ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ମନେ ହେଉଥିଲା ଯେ ଅଟକବନ୍ଦୀ ହିସାବରେ ମୋର ଦିନଗୁଡ଼ିକ ଅତି ସାଧାରଣ ଭାବରେ କଟିଯିବ । ରାତିଗୁଡ଼ିକ ମଧ ଜେଲରେ କଟାଇବାକୁ ପଡ଼ିଲେ ମଧ ମୋର "ସାଧାରଣ" ଜୀବନଚର୍ଯ୍ୟାରେ ତଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବ୍ୟାଘାତ ଘଟିବନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ମଧ ମୋର ରାଜଦ୍ରୋହ ମକଦ୍ଦମାରେ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେବା ଶେଷ ହୋଇନଥାଏ । ବେଶ୍ କେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋତେ ନିୟମିତ ଭାବରେ ବିଚାରାଳୟକୁ ଯିବାକୁ ପଡୁଥାଏ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ତଥା ଆମପକ୍ଷରୁ ମକଦ୍ଦମା ଲଢୁଥିବା ଓକିଲମାନଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ମଧ ପଡୁଥାଏ । ଦୁଇଟି ଘଟଣାଦ୍ୱାରା ଏଥିରେ ମଧ କିଞ୍ଚିତ୍ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଥିଲା । ଆମର କଂଗ୍ରେସକୁ ବେଆଇନ୍ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଦିଆଯିବା ଓ ଦେଶରେ ଜରୁରୀ ଅବସ୍ଥା ଜାରି ହୋଇଯିବା ଦ୍ୱାରା ଆମ ମକଦ୍ଦମା ଲଢୁଥିବା ଓକିଲମାନେ ମଧ ଅପସରି ଯିବାକୁ ବାଧ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ସେହି ସମୟଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଜରୁରୀ ଅବସ୍ଥାକୁ ଘୁଞ୍ଚାଇ ନିଆଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୁଇଜଣ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି– ଡୁମା ନୋକ୍ୱେ ଓ ନେଲ୍‌ସନ୍ ମାଣ୍ଡେଲା – ଆମ ତରଫରୁ ମକଦ୍ଦମା ଲଢ଼ିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ବୟସ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହି ଦୁଇ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ନପାରିଲେ ମଧ ଏମାନେ ଆଫ୍ରିକୀ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ନେତୃତ୍ୱରେ ଶୀର୍ଷସ୍ଥାନୀୟ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ କଥା ହେଉଚି, ମୋର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ ଭଲ ରହିଲାନାହିଁ । ମୁଁ ବାରବାର ଉଚ୍ଚ ରକ୍ତଚାପ ରୋଗରେ ପୀଡ଼ିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲି । ପ୍ରତିଦିନ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବାରୁ ତଦ୍ୱାରା ମୋ'ଉପରେ ଯେଉଁ ଚାପ ପଡୁଥିଲା, ତାହାରି ଫଳରେ ମୋର ଅସୁସ୍ଥତା ବଢୁଥିବାର ମନେହେଉଥିଲା । ପୀଡ଼ିତ ଅବସ୍ଥାରେ ମୋତେ କାରାଗାରରେ ଚିକିତ୍ସାଳୟକୁ ନିଆଯାଇଥିଲା ଓ ଅଟକବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିବାର ସମୟତକ ମୁଁ ସେହିଠାରେ ହିଁ ରହିଲି । ତଥାପି ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସାକ୍ଷୀଦେବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରୁଥିଲି । ଅବଶ୍ୟ ଏଥିଲାଗି କେତେକ ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡୁଥିଲା ଏବଂ ବିଚାରାଳୟ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଏହି ବିଷୟରେ ଯାବତୀୟ ସୁବିଧା ଦେଇଥିଲା । ଯେତେଦିନ ଯାଏ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥିଲା, ସେତେଦିନଯାଏ ମୋର ଡାକ୍ତରମାନଙ୍କର ପରାମର୍ଶ ମୁତାବକ ହିଁ ବିଚାର ଚାଲିବାର ସମୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହେଉଥିଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ସମୟଲାଗି ବିଚାରର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥିବାରୁ ମୁଁ ଗଭୀର ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି । କଷ୍ଟଭୋଗର ଏହି ଦିନଗୁଡ଼ିକରେ ଆମ ତରଫରୁ ଆଟର୍ଣ୍ଣି ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମାଇକେଲ ପାର୍କିଙ୍ଗ୍‌ଟନ୍‌ଙ୍କର ବିଜ୍ଞ ପରାମର୍ଶ ଦ୍ୱାରା ମୁଁ ଅନେକ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଲାଭ କରିଥିଲି । ଯେପରି ମାନବିକ ସହାନୁଭୂତି ଓ ଯତ୍ନଶୀଳତା ସହିତ ଡାକ୍ତର ଏମ୍. ଡ଼ି. ଭିଲିଅର୍ସ୍ ମୋ' ଶରୀରର ତତ୍ତ୍ୱ ନେଉଥିଲେ, ତାହା ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଭାରି ଦମ୍ଭ ଦେଇ ରଖିଥିଲା । ଜେଲଖାନାର ନିୟମ କଟକଣା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ଡାକ୍ତର ଡି. ଭିଲିଅର୍ସ୍‌ହିଁ ମୋ'ଲାଗି ସେହିସବୁ ଦିନର ତୀବ୍ର ସଂଘାତଗୁଡ଼ିକୁ ଉଶ୍ୱାସ କରିବାରେ ଭାରି ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ।

ଅନ୍ୟ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କଠାରୁ ମୋତେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଲଗା କରି ରଖିବାଲାଗି ସତର୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥାମାନ ଅବଲମ୍ବନ କରାଯାଇଥିଲା । (ଆଉକେତେକ ବନ୍ଦୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ଏହିପରି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥିଲା ବୋଲି ମୋର ଅନୁମାନ ।) ଏପରିକି କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ୱାର୍ଡ଼ରମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମୋ'ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ନକରିବା ଲାଗି କଡ଼ା ଆଦେଶ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଶାରୀରିକ ରୋଗରେ ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ମୁଁ ଯେତେଦିନଯାଏ ଦିନର ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ ହୋଇ ରହିଥିଲି, ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋତେ ଏକାନ୍ତ ନିର୍ଜନ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିଥିଲା । ତଥାପି ମୋର ସେଲ୍ ଭିତରର ଜୀବନରେ ମୁଁ କେବେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ନୀରସ ଓ ବିରକ୍ତ ବୋଧ କରିଥିଲି ବୋଲି ମୋର ମନେ ହେଉନାହିଁ । ବସ୍ତୁତଃ ସେଲ୍ ଭିତରର ଏହି ଦିନଗୁଡ଼ିକ ମୋ'ଲାଗି ଏକ ପବିତ୍ର ଏକାନ୍ତବାସ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ସାଧାରଣ କର୍ମଗ୍ରସ୍ତ ଜୀବନର ବହୁବ୍ୟସ୍ତତା ଭିତରେ ମୁଁ ଆଗରୁ ହୁଏତ ଧର୍ମଚିନ୍ତା କରିବା ବିଷୟରେ ଯେଉଁ ଅବହେଳା କରି ଆସିଥିଲି, ଏଠାରେ ତାହାରି କ୍ଷତିପୂରଣ କରିବାର ପରମ ସୁଯୋଗ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ହାତରେ ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ସମୟ ରହିଥିଲା, ବାତାବରଣ ଭିତରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶାନ୍ତି ବିରାଜମାନ କରୁଥିଲା, ଏବଂ

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ର ତୁଳନାରେ ଏଠାରେ ଏକାକୀ ରହିବାର ପ୍ରଶସ୍ତ ଅବସର ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା । ଏବଂ ମୁଁ ଏହିସବୁର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ନେଇଥିଲି । ମୋତେ ତାଙ୍କରି କାମଲାଗି ପୁଣିଥରେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ପାରିବାକୁ, ଦାସତ୍ୱ-ମୋଚନ ଲାଗି ଚାଲିଥିବା ସଂଗ୍ରାମର ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ବିଚାର କରି ପାରିବାକୁ ଏବଂ ସର୍ବୋପରି ତାଙ୍କରି ପୁଣ୍ୟମୟ ମହାନ୍ ସାନ୍ନିଧ୍ୟରେ ପ୍ରଶାନ୍ତ ଓ ନିର୍ମଳ ମନରେ ବସି ପାରିବାକୁ ଭଗବାନ ମୋତେ ଯେଉଁ ସୌଭାଗ୍ୟ ଦେଇଛନ୍ତି, ଯେପରି କୌଣସି ଦିନ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସେକଥା ପାସୋରି ନଯାଏ, ଜଣେ ଅକିଞ୍ଚନ ମଣିଷ ହିସାବରେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ କେବଳ ଏହି ସବିନୟ ପ୍ରାର୍ଥନା ଜଣାଉଛି । ଧଳା ଚୂନରେ ଧଉଳା ହୋଇଥିବା ମୋର କାରା-ପ୍ରକୋଷ୍ଠଟି ମୋର ପ୍ରାର୍ଥନା-ମନ୍ଦିରରେ ପରିଣତ ହେଲା, ମୋର ଧ୍ୟାନମନ୍ଦିରରେ ପରିଣତ ହେଲା ।

ପ୍ରିଟୋରିଆ କେନ୍ଦ୍ର କାରାଗାର ଲାଗି ପାଦ୍ରୀଭାବରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ରେଭରେଣ୍ଡ୍ ଶ୍ରୀ ୟୁନୋଡ୍ (ପରେ ସରକାର ତାଙ୍କୁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରୁ ବରଖାସ୍ତ କରିଦେଇଛନ୍ତି ।) ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ନିୟମିତ ଭାବରେ ଆମକୁ ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ଆସୁଥିଲେ, ଓ ମୁଁ ଏଥିରୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଜୀବନ ଲାଗି ଅନେକ ପ୍ରେରଣା ପାଉଥିଲି । ହଲାଣ୍ଡୀୟ ରିଫର୍ମ୍‌ଡ୍ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ପାଦ୍ରୀ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରାଇନେକେ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ଦୁଇଥର ସାକ୍ଷାତ କରି ଆସିଥିଲେ; ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ କାଉନ୍ସିଲ୍‌ରେ ଏକାଠି କାମ କରୁଥିବାବେଳେ ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋର ପରିଚୟ ହୋଇଥିଲା ।

ଜେଲଖାନାରେ ଅଟକ ରହିବାର ପ୍ରଥମ ତିନିମାସ ଯାବତ୍ ମୁଁ ଅନ୍ୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଟକବନ୍ଦୀଙ୍କଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥିଲି । ତା'ପରେ ଜୁନ୍ ମାସ ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ମୋତେ କୁହାଗଲା ଯେ କାରାଗାର-ପ୍ରାଙ୍ଗଣରେ ସମସ୍ତେ ଏକତ୍ର ବ୍ୟାୟାମ କରିବାକୁ ସମବେତ ହୋଇଥିଲାବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ମିଳାମିଶା କରିବା ବିଷୟରେ ଆଇନତଃ କୌଣସି ନିଷେଧ ନାହିଁ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ଏହି ଅବସରର ସୁଯୋଗ ନେଇଥିଲି, କିନ୍ତୁ ମୋର ଅସୁସ୍ଥତା ହେତୁ ମୁହୂର୍ମୁହୂ ବାହାରକୁ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରିବା ସମ୍ଭବ ହେଉନଥିଲା । ଅନ୍ତତଃ ରବିବାର ଉପାସନା ସମୟରେ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଅବଶ୍ୟ ଉପସ୍ଥିତ ରହିବି ବୋଲି ମନସ୍ଥ କରିଥିଲି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ୟୁନୋଡ୍ ବିଦେଶକୁ ଯାଇଥିଲାବେଳେ ମୋତେ ହିଁ ଏହି ଉପାସନାର ପରିଚାଳନା କରିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ଆଉ ବନ୍ଦୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଉପାସନାରେ ନିୟମିତ ଯୋଗ ଦେଉଥିଲେ, ଏବଂ ଆମର ଏହି ସମବେତ ଉପାସନା ସବୁବେଳେ ଏକ ଶାନ୍ତ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟଦ୍ୱାରା ପରିପ୍ଲୁତ ହୋଇ ରହୁଥିଲା,—ସ୍ତବଗାନଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଅତି ଉଚ୍ଚସ୍ତରର ହେଉଥିଲା ।

କେବଳ ପାଞ୍ଚ ସପ୍ତାହ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହିଁ ମୁଁ ଅନ୍ୟ ଅଟକବନ୍ଦୀଙ୍କ ସହିତ ଏକତ୍ର ହେବାର ଏହି ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲି । ଦିନେ ଉପରବେଳା ବିନା କାରଣରେ ବ୍ୟାୟାମର ସମୟକୁ ହଠାତ୍ କମ୍ କରିଦିଆ ଯାଇଥିବାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିବାଦ କରି ସେମାନେ ବନ୍ଦୀଶାଳା ଭିତରକୁ ଫେରିଯିବାକୁ

ଅମଙ୍ଗ ହୋଇ ବସିଲେ । ଏପରି ଏକ ଅବସ୍ଥା ଆସି ପହଞ୍ଚିବାରୁ ଡାକ୍ତରଖାନାର ଅଟକବନ୍ଦୀମାନେ (ଏପରି ବନ୍ଦୀ ଆମେ ମାତ୍ର ଦୁଇଜଣ ଥିଲୁ ।) ଆମର ସେଲ୍‌ଭିତରକୁ ଫେରିଯିବାଲାଗି ଅନୁମତି ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଥିଲୁ । ସେଲ୍‌କୁ ଫେରିଆସିବାର ଅଳ୍ପ ସମୟପରେ ମୋତେ ପୁଣି ଜେଲ ଜଗୁଆଳିଙ୍କ ଉପରେ ଥିବା ଅଫିସରଙ୍କ ପାଖକୁ ନିଆଯାଇଥିଲା । ଅଟକବନ୍ଦୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତେଜନା ସୃଷ୍ଟିକରି ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ କନ୍ଦଳ ଭିଆଇବାଲାଗି ମତାଇଚି ବୋଲି ସେ ମୋ'ଉପରେ ଦୋଷାରୋପ କରିଥିଲେ । ସେ କହିଲେ ଯେ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକାଠି ହେବାଲାଗି ମୋତେ ଅନୁମତି ଦିଆଯିବା ଦିନଠାରୁ ସେମାନେ କ୍ରମେ ବିଶୃଙ୍ଖଳ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଚନ୍ତି ବୋଲି ଆମ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା ଅଫିସର୍ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଯାଇ ରିପୋର୍ଟ୍ କରିଚନ୍ତି । ମୁଁ ଦୃଢ଼ଭାବରେ ଏହି ଯୁକ୍ତିର ଖଣ୍ଡନ କଲି । କର୍ଣ୍ଣେଲ୍ ମୋର କଥାକୁ ସତ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରୁଚନ୍ତି ବୋଲି କହିଲେ; ତଥାପି ମୋତେ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକାଠି ହେବାଲାଗି ଆଉ ଅନୁମତି ମିଳିଲାନାହିଁ ।

ଏକ ହଜାର ମାଇଲ୍ ପଥ ଅତିକ୍ରମ କରି ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ମୋ'ସହିତ ଦୁଇଥର ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ; ଏହି ସାକ୍ଷାତକୁ ମୁଁ ସବୁଠାରୁ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ବୋଲି କହିବି । ସବାଶେଷ ପରିଦର୍ଶକ ହିସାବରେ ତିନିଜଣ ନିରାପତ୍ତା ପୋଲିସ୍-ବିଭାଗର କର୍ମଚାରୀ ମୋତେ ଔପଚାରିକ ଭାବରେ ତିନୋଟି ଅପରାଧରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ ! ପ୍ରଥମତଃ ମୁଁ ମୋର ପରିଚୟପତ୍ରରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେଇଚି, ଦ୍ୱିତୀୟତଃ ପ୍ରତିବାଦ ଜଣାଇ ମୁଁ ଏକ ଆଇନ୍‌ପ୍ରତି ମୋର ଅବାଧ୍ୟତା ଦେଖାଇଚି ଓ ତୃତୀୟତଃ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ଦୁଷ୍କାର୍ଯ୍ୟମାନ କରିବାଲାଗି ଉତ୍ତେଜନା ଦେଇଚି । ଜୁନ୍‌ମାସରେ ବିଚାରାଳୟରେ ଏହିସବୁ ଅଭିଯୋଗର ବିଚାର ହୋଇଥିଲା । ଅନେକଥର ମୁଲତୁବୀ ରହିବାଫଳରେ ଏହି ବିଚାର ଅଗଷ୍ଟମାସ ଶେଷରେ ଜରୁରୀ ଅବସ୍ଥାକୁ ଘୁଞ୍ଚାଇ ନିଆଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଡ଼ିଗଡ଼ି ଯାଇଥିଲା । ଏବଂ ସେତେବେଳେ ମୋତେ ପ୍ରଥମ ଦୁଇଟି ଅଭିଯୋଗରେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରାଗଲା ଓ ଶେଷ ୧୦୨ ଧାରାଟିରେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଗଲା । ପାସ୍ ଓ ପରିଚୟପତ୍ରରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେଇଥିବାରୁ ମୋତେ ଛଅମାସ ଜେଲଦଣ୍ଡର ଆଦେଶ ହେଲା, ଜୋରିମାନା ଦେଇ ଜେଲଦଣ୍ଡରୁ ମୁକୁଳିବାଲାଗି କୌଣସି ସୁଯୋଗ ଦିଆଯାଇନଥିଲା । ପ୍ରତିବାଦ ଜଣାଇ ଆଇନ୍‌ପ୍ରତି ଅବାଧ୍ୟତା ପ୍ରକାଶ କରିଥିବାରୁ ମୋତେ ବର୍ଷେ ଜେଲ ବା ଶହେ ପାଉଣ୍ଡ ଜୋରିମାନାର ଆଦେଶ ହୋଇଥିଲା । ଦଣ୍ଡାଦେଶ ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଏକ ବିବୃତ୍ତି ଦେବି ବୋଲି ଭାବିଥିଲି, କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏଥର ମୁଁ କୌଣସି ବିବୃତ୍ତି ଦେଇନଥିଲି । (ଦେଖନ୍ତୁ-ପରିଶିଷ୍ଟ ୩)

ଏହି ମକଦ୍ଦମାରେ ମୋର ପକ୍ଷ ଲଢ଼ିବାଲାଗି ପ୍ରବୀଣ ଓକିଲମାନେ ଆପଣାକୁ ନିଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଥିଲେ, ମୋର ବଦାନ୍ୟ ବନ୍ଧୁମାନେ ମୋ'ତରଫରୁ ଜୋରିମାନା ମଧ୍ୟ ଦାଖଲ କରି ଦେଇଥିଲେ । ତେଣୁ ମୁଁ ମକଦ୍ଦମାରୁ ଖଲାସ ହୋଇ ପୁଣି ଏକ ମୁକ୍ତ ମଣିଷ ହିସାବରେ ମୋର

ଘର ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେକୁ ଫେରିଯାଇ ମୋ'ଉପରେ ଜାରି ହୋଇଥିବା ପୂର୍ବ କଟକଣା ମାନି ଚଳିବାର ଅବକାଶ ପାଇଲି । କିନ୍ତୁ ମୋ'ସହିତ ଜେଲଭିତରେ ଅଟକ ହୋଇ ରହିଥିବା ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କର ଜୀବନକୁ ନାନାପ୍ରକାରେ ଧର୍ଷିତ କରାଯାଇଥିଲା, ସଂଗ୍ରାମରେ ମୋ'ସହିତ ଏକାଠି ଯୋଗଦେଇଥିବା ଅନେକସଂଖ୍ୟକ ବ୍ୟକ୍ତି ଦେଶର ଚାରିଆଡ଼େ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଜେଲଭିତରେ ରହି ସଢୁଥିଲେ, ଏହି ଘଟଣା ହିଁ ମୋତେ ସକଳପ୍ରକାର ସ୍ୱସ୍ତି ଅନୁଭବ କରିବାରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଥିଲା ।

ମୋର ମକଦ୍ଦମା ବେଳର ଗୋଟିଏ ସ୍ମୃତିକୁ ମୁଁ ସବୁଦିନଲାଗି ସାଇତି ରଖିଲାପରି ଆଜି ମଧ୍ୟ ମନେରଖିଚି । ଏହି ସ୍ମୃତି ବିଚାରାଳୟ, ମକଦ୍ଦମାର ଶୁଣାଣି ଓ ଓକିଲ ମାନଙ୍କର କୁଶଳତା ସହିତ ମକଦ୍ଦମା ଲଢ଼ିବା ବିଷୟରେ ନୁହେଁ; ମକଦ୍ଦମାବେଳେ ଦର୍ଶକ ହିସାବରେ ଉପସ୍ଥିତ ରହିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ସ୍ମୃତି ମୋତେ ଆଜିଯାଏ ଅଭିଭୂତ କରିରଖିଚି । ବିଚାରାଳୟ ଭିତରେ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ଲାଗି ସ୍ଥିରୀକୃତ ସ୍ଥାନ ସବୁବେଳେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଥିଲା, ଏବଂ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ସ୍ଥାନ ଅଭାବରୁ ବାହାର କରି ଦିଆଯାଉଥିଲା ବୋଲି ମଧ୍ୟ ମୁଁ ପରେ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଥିଲି । ଦର୍ଶକମାନଙ୍କର ବସିବା ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ-ନୀତି ଜାରିହୋଇ ରହିଥିଲା, କିନ୍ତୁ ତଥାପି ସବୁ ଜାତି ଓ ସବୁ ବର୍ଣ୍ଣର ଲୋକେ ମୋର ମକଦ୍ଦମା ଶୁଣିବାକୁ ଆସୁଥିଲେ । ସେହିମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ମୁଁ ନୂତନ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଏକ ଠୁଳ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତିର ସନ୍ଦର୍ଶନ କରୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ସେହିମାନଙ୍କ ଭିତରେ କେବଳ ସଦିଚ୍ଛା ନେଇ ଆସିଥିବା ନରନାରୀ ସମବେତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ, ଦେଶର ଭବିଷ୍ୟତକୁ ଏକ ସ୍ଥାୟୀ ଓ ବାସ୍ତବ ଗଠନରୂପ ଦେବାଲାଗି କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ସେମାନେ ଆକାଙ୍କ୍ଷିତ ରହିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକୃତରେ ଆରମ୍ଭ ମଧ୍ୟ ହୋଇଗଲାଣି ।

ଘରକୁ ଫେରିଯିବାର ଏହି ଯାତ୍ରାରେ ମୋର ପ୍ରଥମ ସୋପାନଟି ଆରମ୍ଭ କରିବାପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଆଗ ଜେଲଖାନାକୁ ଫେରି ଯାଇଥିଲି । ଏହି ଜେଲଖାନା ହିଁ ଗତ ପାଞ୍ଚମାସ କାଳ ମୋର ଘର ହୋଇ ରହିଥିଲା । ସେଠି ପହଞ୍ଚି ମୁଁ ଡାକ୍ତରଖାନାର କର୍ମଚାରୀ ଓ ମୋର ପ୍ରହରୀମାନଙ୍କଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଆସିଲି ଓ ମୋର ଆପଣା ଜିନିଷପତ୍ର ମଧ୍ୟ ବାନ୍ଧିବୁନ୍ଧି ଆଣିଲି ।

ସେଠାରୁ Black Sash ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଗୋରା ଭଦ୍ରମହିଳାମାନେ ମୋତେ ଜୋହାନେସ୍‌ବର୍ଗ୍ ସହରରେ ଥିବା ଆଙ୍ଗଲିକାନ୍ ସେଣ୍ଟ୍ ବେନେଡିକ୍ଟ ବିଶ୍ରାମଗୃହକୁ ନେଇଯାଇଥିଲେ । ଏଠାରେ ପହଞ୍ଚି ମୋର ଜୋରିମାନା କିପରି ଜୁଆଡୁ ଦିଆଯାଇ ପାରିଲା, ସେକଥା ଜାଣିବାଲାଗି ମୁଁ ଅତିଶୟ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି । ମୋର ଜିଦ୍ ଦେଖି Balck Sash ବନ୍ଧୁମାନେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ସବୁକଥା ଖୋଲିକରି କହିଥିଲେ । ସେହିମାନେହିଁ ମୋ'ତରଫରୁ ମୋର ଜୋରିମାନା ଦାଖଲ କରିଥିଲେ । ଅଟକବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାଲାଗି ସଂଗୃହୀତ

ହୋଇଥିବା ପାଣ୍ଠିରୁ (ବିଶପ ରିଭସ୍‌ଙ୍କର ପ୍ରେରଣା ଓ ଉଦ୍ୟମ ଫଳରେ ଏହି ପାଣ୍ଠିସଂଗ୍ରହ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ପୃଥିବୀର ନାନା ଦେଶରୁ ଏହି ପାଣ୍ଠିଲାଗି ଅର୍ଥ ଆସିଥିଲା, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟର ପୂର୍ବତନ ଶ୍ରମିକ-ସଦସ୍ୟ ଶ୍ରୀ ଆଲେକ୍‌ସ୍ ହେପ୍‌ଲେଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଏକ କମିଟି ଏହି ପାଣ୍ଠିର ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ହୋଇ ରହିଥିଲା ।) ହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି ଅର୍ଥପରିମାଣଟି ପରିଶୋଧ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା, ତା' ନହୋଇଥିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆପଣା ପକେଟରୁ ହିଁ ଏହି ବ୍ୟୟ ବହନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ପରେ ମୁଁ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲି ଯେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଆକ୍‌ସନ୍ ସଂସ୍ଥାର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କ୍ୟାନନ୍ କଲିନ୍ସ୍, ତାର ଦ୍ୱାରା ଆମର ମକଦ୍ଦମା ଓ ସାହାଯ୍ୟ ପାଣ୍ଠିଲାଗି ଶହେ ପାଉଣ୍ଡ୍ ପଠାଇ ଦେଇଚନ୍ତି । ଅନୁକମ୍ପା ଓ ବଦାନ୍ୟତାର ଏହି ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତମାନ ଆମ ହୃଦୟରେ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ଉତ୍ସାହ ଭରି ଦେଇନଥିଲା !

ଆଇନ-ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଜଣେ ଅଭିଜ୍ଞ ଯୋଦ୍ଧା ଡାକ୍ତର କଙ୍ଗୋଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ ରେଲଯୋଗେ ନେଟାଲ୍ ଯାଇଥିଲି । ଡାକ୍ତର କଙ୍ଗୋ ଆମ ରାଜଦ୍ରୋହ ମକଦ୍ଦମାର ବିଚାରରେ ଆମ ତରଫରୁ ମକଦ୍ଦମା ଲଢୁଥିଲେ । ମୋ' ଯାତ୍ରାରେ ମୋ'ର ବନ୍ଧୁ, ଚିକିତ୍ସା ବିଷୟରେ ପରାମର୍ଶଦାତା ଓ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ ହୋଇ ରହିବାଲାଗି ସେ ମୋ'ସହିତ ଯିବାଲାଗି ଠିକ୍ କରିଥିଲେ । (ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ ବୋଲି କହିଲାବେଳେ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ବଡ଼ ମନେକରି ଏପରି କହୁଚି ବୋଲି ଯେପରି କେହି ମନରେ ନଭାବନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ଆଇନତଃ ଜାତିର ପ୍ରମୁଖ ନଥିଲେ ମଧ ମୋର ଜାତିଭାଇ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ତାହାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ମାନି ନେଇଚନ୍ତି ବୋଲି ବୋଧ ହେଉନାହିଁ । ମୋର ଜାତିଭାଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ ମୋତେ କୁଆଡ଼େ ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ଯିବାକୁ ଦେବାକୁ ରାଜୀ ନୁହନ୍ତି ।) ଡାକ୍ତର କଙ୍ଗୋ ଓ ତାଙ୍କପରି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ କଥା ଭାବିଲାବେଳକୁ ମୋର ହୃଦୟ ବିଷର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଯାଉଚି । ଡାକ୍ତର ହିସାବରେ ତାଙ୍କର ସକଳ କର୍ମଧନ୍ଦା ବର୍ତ୍ତମାନ ଧ୍ୱସ୍ତ ଓ ଛାରଖାର ହୋଇଯାଇଚି । ଗତ ପାଞ୍ଚବର୍ଷକାଳ ତାଙ୍କୁ ବଡ଼ ଉଦ୍‌ବେଗ ଓ କଷ୍ଟ ଭିତରେ ଦିନଯାପନ କରିବାକୁ ହୋଇଚି, ଘରୁ ସମସ୍ତ ସମୟ ଅନୁପସ୍ଥିତ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଛି, ଏହାଭିତରେ ସେ ତୀବ୍ର ଆର୍ଥିକ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ଆଘାତ ମଧ ସହ୍ୟ କରିଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଯାବତୀୟ ଅବସ୍ଥାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲାବେଳେ ତାଙ୍କଠାରୁ କି ଅଦମ୍ୟ ସାହସର ପରିଚୟ ନମିଳିଚି ।

ରେଲ ଚଢ଼ିଲାବେଳକୁ ଆମକୁ ଜନତାର ଅବରୋଧର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଆମେ ଏହି ରେଲଗାଡ଼ୀରେ ଯାଉଚୁ ବୋଲି ଚାରିଆଡ଼େ ରାଷ୍ଟ୍ର ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଜଣେ ଗୋରା ଟିକେଟ କଲେକ୍ଟର୍ ଏହି ସମ୍ବାଦ ପ୍ରଚାରରେ ଭାରି ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଲୋକଗହଳ କରିଡ଼ର୍ ମଧଦେଇ ଆମେ ଯାଉଥିବାବେଳେ ସେ ଏଡ଼େବଡ଼ ପାଟିରେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ : "ବାଟ ଛାଡ଼ିଦିଅ । ସିଏ ତୁମର ପ୍ରମୁଖ ଲୁଥୁଲି ବୋଲି କଣ ତୁମକୁ ଜଣାନାହିଁ ? ତୁମର ଆପଣା ନେତାକୁ ମଧ ତୁମେ ଚିହ୍ନିପାରୁନାହଁ ? ତାଙ୍କଲାଗି ବାଟ ଛାଡ଼ିଦିଅ !" ଅନେକ ଲୋକ ଡାକ୍ତର

କଙ୍ଗୋ ଓ ମୋ'ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ଆମର ଡବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଥିଲେ, ଭାରତୀୟ ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲେ । କେତେକ ଲୋକ କୌତୂହଳପରବଶ ହୋଇ ଆସିଥିଲେ, ପୁଣି ଆଉକେତେ ସେମାନଙ୍କର ଆହ୍ଲାଦ ଓ ଅନୁରକ୍ତି ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ତତଃ ଜଣେ ଭଦ୍ରଲୋକ ପୋଲିସ୍ ଗୋଇନ୍ଦା ବିଭାଗକୁ ରିପୋର୍ଟ୍ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲେ । ସକାଳେ ଠିକ୍ ନଅଟା ବାଜିବାପରେ ଆମେ ଜୋହାନେସ୍‌ବୁର୍ଗରୁ ବାହାରିଥିଲୁ । ଡରବାନ୍‌ରେ ପହଞ୍ଚି ଶୋଇବାକୁ ଗଲାବେଳକୁ ପ୍ରାୟ ଅଧରାତି ହୋଇଯାଇଥିଲା ।

ଡର୍‌ବାନ ସହରରେ ହିଁ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ସହିତ ଭେଟ ହେଲା । ଦେହରେ ଜ୍ୱର ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ସେହି ଅନ୍ଧାର ରାତିରେ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେଠାରୁ ମୋତେ ଭେଟିବାଲାଗି ଡରବାନ୍ ଆସିଥିଲା । ଫଳରେ ତାକୁ ଆଉ ଏକ ସପ୍ତାହ ଲାଗି ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ ହୋଇ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ମୋର ବନ୍ଧୁ ଡାକ୍ତର ଟେଲର୍, ଏବଂ ମୋର ଦୁଇଝିଅ (ଡାକ୍ତର ଆଲ୍‌ବର୍ଟିନା ଏବଂ ଡାକ୍ତରଖାନାର ଧାତ୍ରୀ ହିଲ୍‌ଡ୍ରା) ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଭେଟିବାକୁ ଡରବାନ୍ ଷ୍ଟେଶନରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲେ । ଦିନର ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ଆମେ ସମସ୍ତେ ମ୍ୟାକ୍‌କର୍ଡ୍ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଡାକ୍ତର ଟେଲର୍‌ଙ୍କର ଅତିଥି ହୋଇ ରହିଲୁ । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳକୁ ଯାଇ ଆମେ ଡରବାନ୍ ସହରରୁ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେକୁ ଫେରିଯାଇଥିଲୁ ଓ ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ରଦ୍ଧାଦର ସହିତ ଆମର ସ୍ୱାଗତ ହୋଇଥିଲା ।

□□□

ସଂଯୋଜନ

ଯଦି ବନ୍ଧୁତାଦ୍ୱାରା ମଣିଷ ଧନୀ ହୋଇପାରେ, ତେବେ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଅବଶ୍ୟ ଧନୀ ବୋଲି କହିବି । ମୋ'ଉପରେ ରହିଥିବା କଟକଣା ମୋତେ ୧୯୨୪ ମେ' ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଥିବା ମୋର ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କଠାରୁ ଯେ ମୋତେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରି ରଖିଛି, ସେଥିଲାଗି ମୁଁ ବଡ଼ କ୍ଷୁବ୍ଧ ଅନୁଭବ କରିଆସିଛି । କିନ୍ତୁ ମୋ' ବ୍ୟତୀତ ଏହି ଦେଶର ଆହୁରି ଅଗଣିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଲାଗି ମୁଁ ଅଧିକତର ଗଭୀର ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରୁଛି । ଏମାନେ ଆମଲାଗି କେବଳ ମାନବିକ ସମ୍ମାନ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛିହେଲେ ଦାବୀ କରିନାହାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଆଜି ଦେଶରୁ ନିର୍ବାସିତ କରି ଦିଆଯାଇଛି ବା ଜେଲଭିତରେ ଆବଦ୍ଧ କରି ରଖାଯାଇଛି । ଏହି କାରଣରୁ ସେମାନଙ୍କର ପରିବାରବର୍ଗ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ନାନା ଉତ୍କଟ ଦୁଃଖ ଭୋଗିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି । ଏହିପରି ଲୋକମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଯେ ଦିନକୁଦିନ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥିବ, ଏବିଷୟରେ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ଅନ୍ୟଥା ଭ୍ରମ କରିବାକୁ ମୁଁ କୌଣସି କାରଣ ଦେଖିପାରୁନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ କଟକଣା ଥାଉ କି ନଥାଉ, ନିର୍ବାସନ, ବହିଷ୍କାର ବା ଜେଲଦଣ୍ଡ ଲାଗିଥାଉ କି ନଥାଉ, ଆମ୍ଭର ସଂଗ୍ରାମ କଦାପି ବନ୍ଦହୋଇ ଯାଇନାହିଁ । ବନ୍ଧୁକ ବା ହିଂସାର ଆଶ୍ରୟ ନେଇ ଆମର ସଂଗ୍ରାମ ଚାଲିନାହିଁ ଏବଂ ପ୍ରଭୁତ୍ୱବାଦର ସକଳ ଅସ୍ତ୍ରଶକ୍ତି ଆତ୍ମଶକ୍ତି ଆଗରେ କେବଳ ଶକ୍ତିହୀନ ବୋଲି ହିଁ ପ୍ରମାଣିତ ହେବ । ଜେଲ ବାହାରେ ଏହି ସଂଗ୍ରାମ ଚାଲିଥିବାପରି ଜେଲ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଆମ ସଂଗ୍ରାମ ଚାଲିଚି, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଥର ନୃଶଂସ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଅସ୍ତ୍ରହୀନ ଲୋକଙ୍କୁ ଆସି ଆହତ ବା ନିହତ କରିବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି, ପ୍ରତ୍ୟେକଥର ସେହିମାନଙ୍କର ହିଁ ପରାଜୟ ହେଉଚି । ପ୍ରଭୁତ୍ୱବାଦୀମାନେ ତଥାପି ଭ୍ରମ କରି ବସିଚନ୍ତି ଯେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଏହି ସଂଗ୍ରାମ କେବଳ ଦୁଇଟି ସଂଖ୍ୟା ଭିତରେ ଚାଲିଚି, ଦୁଇ ଜାତି ଭିତରେ ଚାଲିଚି, ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ଆଧୁନିକ ଶସ୍ତ୍ରାସ୍ତ୍ର ଓ ଆଉଗୋଟାଏ ପାଖରେ ଆଦିମ ଅସଭ୍ୟ ଜାତିଙ୍କ ଭିତରେ ଏହି ସଂଗ୍ରାମ ଚାଲିଚି । କିନ୍ତୁ ଏହି ସଂଗ୍ରାମକୁ କଦାପି ସେପରି ଭାବରେ ବିଚାର କରାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଆମ ଦେଶରେ ଆଜି ଠିକ୍ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଭୁଲର ସଂଗ୍ରାମ ଚାଲିଚି, ଭଲ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମନ୍ଦର ସଂଗ୍ରାମ ଚାଲିଚି; ବକ୍ର, ବିକୃତ ଓ କ୍ଷତବିକ୍ଷତ ଜୀବନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସୁସ୍ଥ ଜୀବନର ସଂଗ୍ରାମ ଚାଲିଚି । ବଳହୀନ ମଣିଷର ମନ ଓ ଶରୀରକୁ ଆଘାତ ପହଞ୍ଚାଇ ସେମାନେ ଆଜି ଅନେକ ହର୍ଷ ପ୍ରକାଶ କରୁଚନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଆପଣା ଆତ୍ମାକୁ ଆଘାତ କରୁଥିବା ପରାକ୍ରମକୁ ହିଁ ସେମାନେ ମୁଗ୍ଧ ଭାବରେ ଆବୋରି ଧରି ବସିଚନ୍ତି ।

୧୯୬୦ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ମାସରେ ଦେଶରେ ଜରୁରୀ ଅବସ୍ଥା ଜାରି ହୋଇଥିବାର ମିଆଦ ଶେଷ ହେବାପରେ ଆମର ସଂଗ୍ରାମ ଆହୁରି ନାନା ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଦେଇ ଗତି କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବାନ୍ଟୁ ସ୍ୱାୟତ୍ତଶାସନର ବିକାଶ ଲାଗି ଜାରି ହୋଇଥିବା ଆଇନଦ୍ୱାରା ପୋଣ୍ଡୋଲାଣ୍ଡ୍‌ରେ କେବଳ ତିକ୍ତ ଫଳ ଫଳିବା ହିଁ ସାର ହୋଇଚି । ଗତ ଅନେକ ମାସହେଲା ସେଠାରେ ପୁଣି ଏକ ଜରୁରି ଅବସ୍ଥା ଜାରିହୋଇ ରହିଚି । କେବଳ କଂଗ୍ରେସ ଚରମପନ୍ଥୀମାନେ ଉତ୍ତେଜନା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଫଳରେ ଯେ ଆମେ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ-ନୀତିକୁ ସମୂଳ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିନାହୁଁ, ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ପୋଣ୍ଡୋଲାଣ୍ଡ ହିଁ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ତାହା ପ୍ରମାଣ କରିଦେଇ ପାରିବ । ଏପରିକି ବାନ୍ଟୁ ଶାସନ ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଡି ଭେଟ୍ ନେଲ୍ ପୋଣ୍ଡୋଲାଣ୍ଡରେ ଉପୁଜୁଥିବା ଅଶାନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଏକ କୈଫିୟତ୍ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଚନ୍ତି । ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ଗୋରା କମୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କର ତତ୍ପରତା ବଢ଼ିବା ଫଳରେ ଏସବୁ ଅଶାନ୍ତି ଘଟୁଚି ବୋଲି ସେ କାରଣ ଦର୍ଶାଇଚନ୍ତି । ଏହି କମୁନିଷ୍ଟମାନେ ବୁଡ଼ାଜାହାଜ ସାହାଯ୍ୟରେ ଆମ ଉପକୂଳରେ ଆସି ପ୍ରବେଶ କରିଚନ୍ତି ବୋଲି ତାଙ୍କର ମତ । ସେମାନଙ୍କୁ କାହିଁକି ଗିରଫ କରାଗଲାନାହିଁ ବୋଲି ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ୍‌ରେ ପ୍ରଶ୍ନ କରାଯିବାରୁ ସେ ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଚନ୍ତି ଯେ ପୋଲିସ୍ ଆସିବାର ଦେଖି ଏହି କମୁନିଷ୍ଟମାନେ ପାହାଡ଼-ପର୍ବତକୁ ପଳାଇଗଲେ ଓ ସେଥିଲାଗି ସେମାନଙ୍କୁ ଆଉ ଗିରଫ କରି ହେଲାନାହିଁ ।

ନାନାପ୍ରକାର ଜରୁରୀ ଆଇନ୍ ଜାରିହୋଇ ପୋଣ୍ଡୋଲାଣ୍ଡ୍‌କୁ ବାହାର ପୃଥିବୀଠାରୁ କବାଟ କିଳି ରଖାଯାଇଚି । ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରକୃତରେ କଣସବୁ ଘଟୁଚି ବା ନଘଟୁଚି, ବାହାରୁ ସେସବୁ ଜାଣିବା ବଡ଼ ଦୁଷ୍କର । ତଥାପି କେତେକ ଖବର ଅବଶ୍ୟ ମିଳୁଚି । ବୃହତ୍ତମ ବାନ୍ତୁସ୍ଥାନ ଏହି ପୋଣ୍ଡୋଲାଣ୍ଡ୍‌ରେ ପୋଲିସର ଗୁଳିମାଡ଼ରେ ମଣିଷ ମରିଚନ୍ତି (ସେମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା କଦାପି ୩୦ରୁ କମ୍ ହେବନାହିଁ ।) କିନ୍ତୁ ନିହତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ସଂଖ୍ୟାକୁ ବାହାରକୁ ଆସିବାକୁ ଦିଆଯାଇନାହିଁ । ଏହାପଛରେ କି କାରଣ ଥାଇପାରେ ? ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ କଣ ଧୀରେ ଧୀରେ ଶାର୍ପେଭିଲେର ଅବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କରାହେବାକୁ ଯାଉଚି କି ? ଏହାଛଡ଼ା ସରକାରୀ ଫୌଜ ଲଗାଯାଇ ସେହି ଅଞ୍ଚଳରୁ ଅନେକସଂଖ୍ୟକ ଲୋକଙ୍କୁ ବାହାର କରି ନିଆଯାଇଚି । କେବଳ ଶାସକମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଏହି ଲୋକମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଆଉକେହି କିଛିହେଲେ ଜାଣିନାହାନ୍ତି । ଖବର ମିଳୁଚି ଯେ ସେଠି ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର କାଗଜପତ୍ରକୁ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିବା ଶେଷହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନେକ ସମୟରେ ଦୁଇ ତିନିଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ତାର ଘେରାହୋଇ ରହିଥିବା ଖୋଲା ଅଡ଼ାଭିତରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି ରଖାଯାଉଚି । ସରକାରଙ୍କର ରଜ୍ଜୁ ଚାଳନା ଅନୁସାରେ ସରକାରଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସଭାଜନ ହୋଇ ରହିଥିବା ପ୍ରମୁଖମାନେ ସେଠାରେ ଶାସନକାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଉଚନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ହିମ୍ମତ ଦେବାଲାଗି ସେମାନଙ୍କ ପଛେପଛେ ବହୁ ଅସ୍ତ୍ରସଜ୍ଜିତ ଶରୀର-ରକ୍ଷୀମାନେ ମଧ୍ୟ ରହିଚନ୍ତି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଡି. ଭେଟ୍ ନେଲ୍ ଏମାନଙ୍କୁ "ଅସାମରିକ ରକ୍ଷୀ" ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଚନ୍ତି । ଏବଂ ପୋଣ୍ଡୋଲାଣ୍ଡରେ ଏବେ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଓ ପୋଲିସ୍ ପରସ୍ପର ସହିତ ଘନିଷ୍ଠ ସହଯୋଗ ରଖି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଚନ୍ତି ।

ଏହି ଶେଷ ଘଟଣାଟିକୁ ମୁଁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଇତିହାସରେ ଏକ ନୂଆକଥା ବୋଲି କହିବି । ୧୯୬୦ ମସିହାର ଜରୁରୀ ଅବସ୍ଥା ପରେ ପୋଲିସ ଓ ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ପୁନର୍ସଂଗଠିତ କରାଯାଇଚି । ଦେଶର ସୀମାକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ଦେଶରେ "ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ନିରାପତ୍ତା" ରକ୍ଷା କରିବା ହିଁ ଏବେ ସୈନ୍ୟବିଭାଗର ନୂଆ କାମ ହୋଇଚି । ନାଗରିକ ଅଧିକାର ଓ ମନୁଷ୍ୟୋଚିତ ସମ୍ମାନ ଲାଗି ଆମେ ଦାବୀ କଲାବେଳେ ଏଣିକି ଯେ ଚରମ ଅବଲମ୍ବନ ହିସାବରେ ସୈନ୍ୟବାହିନୀକୁ ହିଁ ଆମ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଗାଇ ଦିଆଯିବ, ଏଥିରେ ଆଉ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ପୋଣ୍ଡୋଲାଣ୍ଡ୍ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ନୂତନ ମେଣ୍ଟର ପରୀକ୍ଷାମୂଳକ ପର୍ଯ୍ୟାୟର ହିଁ ସାକ୍ଷୀ ହୋଇ ରହିଚି ।

କିନ୍ତୁ ପୋଣ୍ଡୋଲାଣ୍ଡ୍‌ରେ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇଥିବା ଅବସ୍ଥା ଆମ ଦେଶରେ ଆଦୌ ନୂଆ ନୁହେଁ । ଜୀରଷ୍ଟ, ସେଖୁଖୁନିଲାଣ୍ଡ, ନେଟାଲ ଓ ଜୁଲୁପ୍ରମୁଖଙ୍କର ଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଯାହା ହୋଇଚି, ଏବେ ପୋଣ୍ଡୋଲାଣ୍ଡ୍‌ରେ ତାହାହିଁ ହେଉଚି । ଅବଶ୍ୟ ଦିନକୁ ଦିନ ନୂଆନୂଆ କୌଶଳର ପ୍ରୟୋଗ କରାହେଉଚି, ସେଠାର ଅବସ୍ଥାରେ ଏକ ନୂତନ ପର୍ଯ୍ୟାୟର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଚି । ଏବଂ

ସେଠାରେ ଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରେ ଯେଉଁ ହିଂସାର ଆଚରଣ କରାଯାଉଚି, ସରକାରଙ୍କୁ ହିଁ ସେଥିଲାଗି ଆଗ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଦାୟୀ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । କାରଣ ରାଜନୀତିକ ଅଭିଜ୍ଞତା ରହିଥିବା ଯେଉଁ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଅନୁଷ୍ଠାନ ସକଳପ୍ରକାର ହିଂସାକୁ ଅଟକାଇବା ଲାଗି ଆପଣାର ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ଆସିଚି, ଆଜି ପୋଣ୍ଡୋଲାଣ୍ଡ୍‌ରେ ସରକାର ସେହି ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ବେଆଇନ୍ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଚନ୍ତି ।

ପୋଣ୍ଡୋଲାଣ୍ଡ୍ ଆମର ମନସ୍ତାପ ବଢ଼ାଇବାରେ ଲାଗିଚି, କିନ୍ତୁ ଆମକୁ ଉତ୍ସାହ ଦେବାଭଳି ଆହୁରି ଅନେକ ଘଟଣା ମଧ୍ୟ ଦେଶରେ ଘଟୁଚି । ଜାତୀୟବାଦୀ ସରକାରର ଅନୁସୃତ ନୀତି ସକାଶେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଖଟା ହେଉଥିବା ବୈଦେଶିକ ମୂଳଧନମାନ ଯେ ଦେଶରୁ କ୍ରମେ ଅପସରି ଯାଉଚି, ତାହା ଆମକୁ ସଫଳତାର ହିଁ ଏକ ସମ୍ଭାବନା ଯୋଗାଇଦେଉଚି । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଏକ ଦରିଦ୍ର ଦେଶ ହୋଇ ରହୁ ବୋଲି ଆମେ କଦାପି ଇଚ୍ଛା କରୁନାହୁଁ । କିନ୍ତୁ ଆମର କଠିନ ପରିଶ୍ରମ ଓ ବୈଦେଶିକ ମୂଳଧନ ଏକାଠି କରାଇ ବର୍ତ୍ତମାନର ଦୁଷ୍ଟରିସ୍ଥିତିକୁ ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାଳାଯାଏ ଯେଉଁ ପ୍ରଥା ଘଣ୍ଟ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିଚି, ଆମେ ସେହି ପ୍ରଥା ଦେଶରେ ଲାଗି ରହିଥାଉ ବୋଲି କଦାପି ଚାହୁନାହୁଁ ।

ଆମ ଦେଶ ସବୁଦିନ ଲାଗି ପୃଥିବୀଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥାଉ, ଆମେ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ଚାହୁନାହୁଁ । ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ-ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଆଧାର କରି ଜୀବନ ବଞ୍ଚୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଆଜି ଏକ ଘୃଣ୍ୟ ରୋଗଦ୍ୱାରା ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି, କେବଳ ଏହି ଗୋଟିଏ କାରଣରୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ପୃଥିବୀଠାରୁ ସବୁପ୍ରକାରେ ଅଲଗା କରି ରଖିବା ଉଚିତ । କମନ୍‌ୱେଲ୍‌ଥ୍ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ସମ୍ମିଳନୀ ଆମ ମନରେ ଆନନ୍ଦ ଜାତ କରିପାରିଚି; ଆମେ ଯେଉଁସବୁ ମୂଲ୍ୟଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ସ୍ଥାପନ କରିଚୁ, ଏହି ସମ୍ମିଳନୀ ତାହାରି ସପକ୍ଷରେ ଆପଣାର ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରିଚନ୍ତି, ଏହାକୁ ହିଁ ମୁଁ ଏହି ଆନନ୍ଦର ସର୍ବମୂଳ କାରଣ ବୋଲି କହିବି । ଡାକ୍ତର ଫିଅରଭୁର୍ଡ୍‌ଙ୍କର ଜଘନ୍ୟ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେବାଲାଗି ସେମାନେ ଯଦି କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା ମଧ୍ୟ କରିଥାନ୍ତେ, ତେବେ କମନ୍‌ୱେଲ୍‌ଥ୍‌ର ଆଧାର ପରି ହୋଇ ରହିଥିବା ମୂଲ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ଏକ ମୌଳିକ ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା କରାଯାଇ ଥାଆନ୍ତା, ଏବଂ ତାହାରି ଫଳରେ କମନ୍‌ୱେଲ୍‌ଥ୍‌ର ଅବସାନ ଘଟିବାକୁ ମଧ୍ୟ କଦାପି ବେଶୀ ଡେରି ହୋଇନଥାନ୍ତା । ହିଟଲର୍, ମୁସୋଲିନୀ ଓ ଆହୁରି ଅନ୍ୟ ଉତ୍ପୀଡ଼କମାନଙ୍କର ଦମ୍ଭକଳ୍ପନାରେ ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ଆମ ପୃଥିବୀରେ କମନ୍‌ୱେଲ୍‌ଥ୍ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୃଢ଼ଭାବରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ରହିଚି । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ନୀତି ଓ ନ୍ୟାୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବାପରେ ଆମେ ମଧ୍ୟ ଯେ କମନ୍‌ୱେଲ୍‌ଥ୍ ଭିତରକୁ ପୁଣି ଫେରିଯିବୁ, ଏଥିରେ ମୋର ତିଳେହେଲେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ଏପରିକି ହଲାଣ୍ଡୀୟ ରିଫର୍ମଡ୍ ଧର୍ମ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ବିଶ୍ୱ-କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ରୁ ଅପସରି ଯାଇଥିବା ବ୍ୟାପାରରେ ମଧ ମୁଁ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରୁନାହିଁ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ ଜଗତ ଭିତରେ ଯେଉଁସବୁ ବିଭକ୍ତତା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଚି, ମୁଁ ସେଇଥିଲାଗି ହିଁ ଗଭୀର ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରୁଚି । ତଥାପି ଉକ୍ତ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଅପସରି ଯିବାକୁ ମୁଁ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ମନେକରୁଚି । କାରଣ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ-ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବିରୋଧ ଓ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ ନକଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ସଂସ୍ଥାକୁ କିପରି ଯେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମର ଅନ୍ତର୍ଗତ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ, ମୁଁ ସେକଥା ଆଦୌ କଳ୍ପନା କରି ପାରୁନାହିଁ । ତଥାପି ହୁଏତ ଦିନେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏହି ହଲାଣ୍ଡୀୟ ରିଫର୍ମଡ୍ ଧର୍ମସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମଧ ସକଳପ୍ରକାର ବିରୋଧର ସମାଧାନ କରି ବିଶ୍ୱ-କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌କୁ ପୁନର୍ବାର ଫେରିଆସି ପାରିବ । ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ମତକୁ ଏହି ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଆଜି ବିଦ୍ରୂପ କରୁଚି ଓ ପାଟି କରି ଦବାଇଦେବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଚି, ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ମଧଦେଇ ହିଁ ଆଜି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମଗୁରୁମାନଙ୍କର ସନ୍ଦେଶ ବ୍ୟକ୍ତ ହେବାରେ ଲାଗିଚି ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଆମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଶେଷ ହେବାକୁ ଆହୁରି ଅନେକ ବାକୀ ରହିଚି । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଆଜି ମଧ ଏହି ଦେଶର ସବୁ ପୁତ୍ରକନ୍ୟାଙ୍କ ଲାଗି ଆପଣା ଘର ହୋଇପାରିନାହିଁ । ଏହି ଦେଶରେ ଆମେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏହି ଘରର ନିର୍ଭର ଦେବାକୁ ହିଁ ଅଭିଳାଷ ରଖିଚୁ । ଆରମ୍ଭକାଳରୁ ହିଁ ଆମର ଇତିହାସ ଆମ ଦେଶରେ କ୍ରମେ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବା ଏକତାର ଏକ ଇତିହାସ ହୋଇ ରହିଚି । ଜାତି, ପ୍ରଜାତି ଓ ଧର୍ମଗୋଷ୍ଠୀର ପ୍ରତିବନ୍ଧକମାନ କ୍ରମେ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇଯାଉଚି । ସମଗ୍ରଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ କୌଣସି ଶାଖା କେବଳ ଆପଣାର ରସରେ କଦାପି ବଞ୍ଚିରହିବାର ଦୁଃସାହସ କରି ପାରିବନାହିଁ । ଆମ ଦେଶକୁ ନୂଆ କରି ଗଢ଼ିବାର ଏକ ବିରାଟ ଓ ମହାନ୍ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଚି । କଳା, ଗୋରା ଓ ଶ୍ୟାମଳ ସବୁଲୋକଙ୍କ ଲାଗି ଏଦେଶକୁ ଏକ ଆପଣା ଘରପରି ଗଢ଼ିବାକୁ ହେବ । ପୁରାତନ ଅମଳର ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଭାବବିଭାବର ଭଗ୍ନାବଶେଷ ଉପରେ ଆମ ସାଂସ୍କୃତିକ ପରମ୍ପରାର ସକଳ ଧାରାଗୁଡ଼ିକୁ ସମନ୍ୱିତ କରି ଆମେ ଏହି ଦେଶକୁ ଗଢ଼ିବୁ । ଅନାଗତ ଅଦୂରଭିତରେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ରହି ଆମକୁ ଏକ ନୂତନ ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତି ହାତଠାରି ଡାକୁଚି । ଚୀନ, ମିଶର୍, ଇହୁଦୀ ଓ ଇଉରୋପୀୟ ପ୍ରଭୃତି ବିଭିନ୍ନ ମାନବିକ ସମନ୍ୱୟ ପ୍ରବାହଗୁଡ଼ିକର ପାଶ୍ୱବର୍ତ୍ତୀ ଭାବରେ ଭଗବାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱେତିହାସ ଅଭିଯାନରେ ଆମର ସଂସ୍କୃତି ଓ ସଭ୍ୟତା ମଧ ଦିନେ ଆପଣାର ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ଥାନ ଗ୍ରହଣ କରିବ । ଏହା କଦାପି କେବଳ କଳାମାନଙ୍କର ସଭ୍ୟତା ହେବନାହିଁ, ଏହା ଆଫ୍ରିକାର ସଭ୍ୟତା ହିସାବରେ ନବଜନ୍ମ ଲାଭ କରିବ ।

ଏହି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଏକ ବିରାଟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ମୋର ପ୍ରାୟ ସମବୟସ୍କ ହୋଇଥିଲେ ମଧ ଡାକ୍ତର ଫିଅରଭୂର୍ଡ୍ ଏହି ସଭ୍ୟତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତିନାହିଁ, ଏହି ନୂତନ କର୍ଷଣର ଉଦ୍ୟମରେ ସେ

ଆପଣାର ହାତ ମଧ ରଖିବାକୁ ଚାହାନ୍ତିନାହିଁ । ମୋର ଜାତିଭାଇ କେତେକ କଳାଲୋକ ମଧ କିଞ୍ଚିତ୍ ଭୌତିକ୍ ସୁବିଧାର ପିରବର୍ତ୍ତିରେ ଆପଣା ଜନ୍ମଗତ ଅଧିକାରକୁ ବିକିଦେବାକୁ କି ପଶ୍ଚାତ୍ପଦ ହେଉନାହାନ୍ତି ଏବଂ ତା'ପରେ ଅତି ନିର୍ଲଜ୍ଜ ଭାବରେ ଜାତୀୟବାଦୀଙ୍କର ଅଇଁଠା କୁଣ୍ଡରୁ ଅନ୍ନ ଗୋଟାଇ ଖାଇବାକୁ ଯାଉଚନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଓ ଅଦୂର ଭବିଷ୍ୟତରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବାସ କରୁଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜାତିର ଭାଗ୍ୟରେ ଅନେକ ମନସ୍ତାପ ଓ କଷ୍ଟଭୋଗ ଲେଖାହୋଇ ରହିଚି ।

ଆମେ ଇଚ୍ଛାକଲେ ନିଶ୍ଚୟ ଏହି କଷ୍ଟଭୋଗକୁ ଏଡ଼ିଦେଇ ପାରନ୍ତୁ । ଅବଶ୍ୟ ଗୋଟାଏ ରାତିରେ ଆମ ନୂଆ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ତିଆରି ହୋଇଯିବ ବୋଲି ମୁଁ କଦାପି କହିବାକୁ ଯାଉନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଇଚ୍ଛାକଲେ ଆମେ ଏହି ନୂତନ ଗଠନକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଆରମ୍ଭ କରି ପାରନ୍ତେ । ଆମେ ଦୀର୍ଘକାଳ କଷ୍ଟ ଭୋଗ କରି ଆସିଲୁଣି । ଆମେ କେତେପ୍ରକାର ଧର୍ଷଣ, ଧ୍ୱଂସ ଓ ଉତ୍ପାତ, ସ୍ୱାର୍ଥପରତା, ଲୋଭ ଓ ଅତ୍ୟାଚାରକୁ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇ ଆସିଲୁଣି । କିନ୍ତୁ ସେଥିଲାଗି ଆମେ କୌଣସି ପ୍ରତିହିଂସା ନେବାକୁ ଯାଉନାହୁଁ । ଅନ୍ୟ ମହାଦେଶ ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ବ୍ୟଗ୍ରତାର ସହିତ ଏବଂ ଆଫ୍ରିକାର ଅନ୍ୟ ଯେକୌଣସି ଦେଶର ସମକକ୍ଷ ହୋଇ ଆମେ ଶାନ୍ତିର ପଥ, ପରିଶ୍ରମର ଓ ସଦ୍ଭାବର ପଥ ହିଁ ଲୋଡ଼ିବାକୁ ଯାଉଚୁ ।

ଆମର ଏହି ସଦ୍ଭାବ-ପ୍ରସାରିତ ହସ୍ତକୁ ସେମାନେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସମ୍ମତ ହେବେ କି ? ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ-ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଭିଆଣ କରିଥିବା ଲୋକମାନେ ଏହି ହସ୍ତକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବେନାହିଁ ବୋଲି ମୋର ଭୟ ହେଉଚି । ଏହି ହାତ ହେଉଚି ଏକ କଳା ହାତ । ଡାକ୍ତର ଫିଅରଭୁର୍ଡ୍ ଏବଂ ତାଙ୍କର ସମସାଥୀମାନେ ଆପଣାର ଶେଷ ସମରଗାତ ଖୋଳିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ରସାତଳଗାମୀ ମାର୍ଗର ଚିତ୍ରକୁ ନେଇ ସେମାନେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ କେଉଁ ଅଖ୍ୟାତ ଦେବତାଲାଗି ଶହୀଦ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଯାଉଚନ୍ତି ? କାହିଁକି ସେମାନେ କେବଳ ଧ୍ୱଂସ କରିବାରେ ହିଁ ଲାଗିଚନ୍ତି— ସୃଷ୍ଟିଶୀଳ ହାତ ଲାଗି କେତେ କଣ ଗଢ଼ିବାର କ୍ଷେତ୍ର ପଡ଼ିରହିଥିଲେ ମଧ ସେମାନେ କାହିଁକି ବିନାଶର ପଥ ଧରିଚନ୍ତି ?

ସଂଗ୍ରାମ ଚାଲିବହିଁ ଚାଲିବ । ନୂତନ ସଂଗଠନ ସକାଶେ ଦ୍ୱାରୋଦ୍ଘାଟନ କରିବାର ଏହି ସଂଗ୍ରାମ ଅବଶ୍ୟ ଚାଲିଥିବ । ଭଗବାନ ମୋ'ଭିତରେ ଶକ୍ତି ଓ ସାହସ ଭରି ରଖିଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ମୁଁ ଏହି ସଂଗ୍ରାମରେ ମୋର ଜୀବନ ମଧ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଦେବି,—କୌଣସି ବୃଥା ଆସ୍ଫାଳନ ନ କରି ଅତି ବିନୟର୍ ସହିତ ମୁଁ ଏତିକିମାତ୍ର କହିବାକୁ ଚାହେ । କିନ୍ତୁ ନୂତନ ନିର୍ମାଣ ଶୁଭାରମ୍ଭ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ କଦାପି ମରିବାକୁ ଚାହେନାହିଁ ।

ମାୟିବୁୟେ ଇ ଆଫ୍ରିକା ! ଚରୈବେତି, ଆଫ୍ରିକା, ଚରୈବେତି !

□□□

ପରିଶିଷ୍ଟ

୧ । ମୁକ୍ତିର ମାର୍ଗ – ଆତ୍ମବଳିର ମାର୍ଗ ।

୨ । ଆମର ମୁକ୍ତସନନ୍ଦ ।

୩ । ପାସ୍ ପୋଡ଼ିଦେବାର ଅପରାଧରେ ବିଚାରବେଳେ ଲୁଥୁଲିଙ୍କର ଅପ୍ରଦତ୍ତ ବିବୃତ୍ତି ।

ପରିଶିଷ୍ଟ – ୧

ମୁକ୍ତିର ମାର୍ଗ - ଆତ୍ମବଳିର ମାର୍ଗ

(ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଆଲବର୍ଟ ଲୁଥୁଲି ୧୯୫୨ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ମାସରେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆପଣାର ପ୍ରମୁଖ ପଦରୁ ବରଖାସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ଘଟଣାର ଅବ୍ୟବହିତ ପରେ ସେ ନିମ୍ନ ବିବୃତ୍ତିଟି ଦେଇଥିଲେ । ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ତଥା ନେଟାଲ ଭାରତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ତରଫରୁ ସମ୍ମିଳିତ ଭାବରେ ଏହି ବିବୃତ୍ତି ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା ।)

ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ମିଶନ୍ ଅଞ୍ଚଳରେ ଥିବା ଆବାସେ-ମାକେଲ୍ଲନି ଜାତିର ପ୍ରମୁଖ ପଦରୁ ମୋତେ ଏବେ ଅନ୍ତର କରି ଦିଆଯାଇଚି । କେବଳ କେପ୍ ପ୍ରଦେଶକୁ ବାଦ୍ ଦେଲେ ସମଗ୍ର ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବାସ କରୁଥିବା "କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ"ଙ୍କର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରମୁଖ ହିସାବରେ ଗଭର୍ଣ୍ଣର୍ ଜେନେରାଲ ଏହି ଆଦେଶ ଦେଇଚନ୍ତି ବୋଲି ମୁଁ ଅନୁମାନ କରୁଚି । ୧୯୩୫ ମସିହାରେ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ମିଶନ୍ ଅଞ୍ଚଳର ଅଧିବାସୀମାନେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବିଧିରେ ମୋତେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରମୁଖ ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ କରିଥିଲେ । ସେତେବେଳ ଗଭର୍ଣ୍ଣର୍ ଜେନେରାଲ୍ ଏହି ନିର୍ବାଚନକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ ଓ ଔପଚାରିକ ଭାବରେ ମୋତେ ଏହି ଦାୟିତ୍ୱରେ ନିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲେ ।

ଉଦାରନୀତିର ବାଟ

ପ୍ରମୁଖ ହିସାବରେ ଏହି ନିଯୁକ୍ତି ପାଇବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ପ୍ରାୟ ୧୭ ବର୍ଷ କାଳ ଶିକ୍ଷକରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଆସିଥିଲି । ଏହି ବିଗତ ପ୍ରାୟ ତିରିଶବର୍ଷ କାଳ ମୁଁ ଅଦମ୍ୟ ଉତ୍ସାହ ଓ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ସହିତ ମୋ'ଜାତିର କଲ୍ୟାଣଲାଗି କାର୍ଯ୍ୟତତ୍ପର ରହିଆସିଚି । ଆମ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତିମାନଙ୍କ ସହିତ ଯେପରି ସେମାନଙ୍କର ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ-ସମ୍ବନ୍ଧ ରହିବ, ସେଥିଲାଗି ମଧ ମୁଁ ଅବିରତ ଚେଷ୍ଟା କରିଆସିଚି । ଉଦାରମନା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଯେଉଁବାଟକୁ ଉଦାର ବା ମଧମବାଟ ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି, ମୁଁ ସବୁବେଳେ ଏହି ବାଟର ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଚି ।

ମୋର ଏହି ସୁଦୀର୍ଘ କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ମଧ୍ୟରେ ବର୍ଷବର୍ଷ ଧରି ଗୀର୍ଜା ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ପ୍ରଭୃତି ଏହାର ବିଭିନ୍ନ ଶାଖା, ଇଉରୋପୀୟ ଓ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ସମ୍ମିଳିତ ସଂସ୍ଥା, ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥିବା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ପ୍ରତିନିଧିସଭା ପ୍ରଭୃତି ଅନୁଷ୍ଠାନ ମାନଙ୍କରେ ଅତି ଆନନ୍ଦର ସହିତ ଅନେକ ସମୟ ଅତିବାହିତ କରିଚି ।

କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ବନ୍ଧନହୀନ ବିକାଶ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ନାଗରିକ ଅଧିକାର ଓ ତତ୍ତୁଲ୍ୟ ସୁଯୋଗମାନ ହାସଲ କରିବାର ଉଦ୍ୟମରେ ମୋର ଜୀବନର ତିରିଶିଟି ବରଷ ଜଉମୁଦ ଦିଆହୋଇ ରହିଥିବା ଏକ କଂସାକବାଟ ଉପରେ ଉଦାର ଓ ବିନୀତ ଭାବରେ ବୃଥା କର ବାଡ଼େଇ ଯେ କଟିଯାଇଚି, ସେକଥା ଆଜି କେହିହେଲେ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ପାରିବେନାହିଁ ।

ଗତ ଦୀର୍ଘ ଅନେକ ବର୍ଷକାଳ ଉଦାରନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରିବାଦ୍ୱାରା ପ୍ରକୃତରେ କି ଫଳ ଫଳିଚି ? ଏହାଫଳରେ ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଜାତୀୟବାଦୀ ଅଥବା ଇଉନାଇଟେଡ୍ ପାର୍ଟିଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ସହିଷ୍ଣୁତା ବା ଉଦାରତାର ଉନ୍ମେଷ ହୋଇଥିବାର ସୂଚନା ମିଳିଚି କି ? ନାଇଁ,– ବରଂ ଗତ ତିରିଶବର୍ଷ ଭିତରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ହିଁ ସାର ହୋଇଚି । ଏହାର ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ ଆଜି ଆମେ କଳାଜାତି ପ୍ରାୟ ଯାବତୀୟ ପ୍ରକାର ଅଧିକାରରୁ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଚୁ । ଆଜି ଆମପାଖରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଜମି ନାହିଁ, ଆମର ଏକମାତ୍ର ସମ୍ପତ୍ତିହୋଇ ରହିଥିବା ଗୋଧନ ମଧ୍ୟ କ୍ଷୟ ହେବାରେ ଲାଗିଚି । ଆମ ଘରେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ନିରାପଦ ହୋଇ ରହିବାର ଅଧିକାରରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଚୁ, କେବଳ ନିମ୍ନସ୍ତରର କାମ କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ତଥାପି ଆମ ପେଟ ପୂରିବାଭଳି ପାରିଶ୍ରମିକ ମିଳୁନାହିଁ, ପାସ୍-ଆଇନ୍ ଜାରି କରାଯାଇ ଗୋଟାଏ ଜାଗାରୁ ଆଉଏକ ଜାଗାକୁ ଯିବାଲାଗି ଆମର ସ୍ୱାଧୀନତା ଉପରେ ଅଧିକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଲଗାଇ ଦିଆଯାଇଚି, ଆମ ଉପରେ ସାନ୍ଧ୍ୟଆଇନ୍ ଲଦି ଦିଆଯାଇଚି, ସହରରେ ଯାଇ ବାସ କରିବା ଓ କାମ କରିବା ଉପରେ କଟକଣା ରଖାଯାଇଚି । ସଂକ୍ଷେପରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଏହି ଦେଶରେ ଗୋରାମାନଙ୍କର ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ଓ ଶାସନକୁ ସ୍ଥାୟୀ ଓ ସୁରକ୍ଷିତ କରି ରଖିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିଗତ କେତେବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଆମର ଦାସତ୍ୱ-ଶୃଙ୍ଖଳଗୁଡ଼ିକୁ ସବୁପ୍ରକାରେ ଦୃଢ଼ କରି ଦିଆଯାଇଚି ।

ଏକ ନୂତନ ପ୍ରେରଣା

ଏହି ଘଟଣାବଳୀର ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଉପରେ ଆପଣା ଦାୟିତ୍ୱଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଚେତ ରହି ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ (ନେଟାଲ୍)ର ଆନୁକୂଲ୍ୟରେ ମୁଁ ଏକ ନୂତନ ପ୍ରେରଣା ଧରି ମୋର ଆପଣା ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗ ଦେଇଚି । ଏହି ନୂତନ ପ୍ରେରଣା ହିଁ ଆଜି ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପରିଚାଳିତ କରୁଚି । ଏହି ନୂତନ ପ୍ରେରଣା ଅତି ଖୋଲାଭାବରେ ଓ ସାହସ ସହକାରେ ଅନ୍ୟାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆପଣାର ବିଦ୍ରୋହ ଘୋଷଣା କରିଚି, ଏବଂ କେବଳ ଏକ

ସୁଚିନ୍ତିତ ଓ ଅହିଂସ ମାର୍ଗରେ ଆପଣାକୁ ପ୍ରକାଶିତ କରିଆସିଚି । ଏହି ନୂତନ ପ୍ରେରଣା ହିଁ ଆମର ଅହିଂସ ଆଇନ-ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଏକ ଫଳପ୍ରଦ ଓ ଆଇନ୍‌ସଙ୍ଗତ ପ୍ରକାଶରୂପ ଗ୍ରହଣ କରିଚି ଏବଂ ଏହି ନୂତନ ପ୍ରେରଣାଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇ ମୁଁ ମଧ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସରେ ଆସି ଯୋଗ ଦେଇଚି । ମୋର ଏହି ଆଚରଣ ସକାଶେ ସରକାରୀ ଆଫ୍ରିକା-ବିଭାଗର ସେକ୍ରେଟରୀଙ୍କ ପାଖରୁ ମୋତେ ଦୁଇସପ୍ତାହ ସମୟ ଦେଇ ଏକ ଚରମପତ୍ର ମିଳିଚି ଏବଂ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଓ ଗ୍ରାଉଟ୍‌ଭିଲେ ମିଶନ୍ ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରମୁଖପଦ, ଦୁଇଟିଭିତରୁ କେବଳ ଗୋଟିକୁ ବାଛିନେବାକୁ ହୁକୁମ ହୋଇଚି । କଂଗ୍ରେସର ଅହିଂସ ଆଇନ-ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ମୋର ଯୋଗ ଦେବାକୁ ସେ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରତି ଅବାଧତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ବୋଲି ଦୋଷାରୋପ କରିଚନ୍ତି । ଏହିପରି ଏକ ମତ ସହିତ ମୋର କୌଣସି ସମର୍ଥନ ନାହିଁ । ଅହିଂସ ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଭିତରେ ଭଙ୍ଗାରୁଜା ବିପ୍ଳବର କୌଣସି ସ୍ଥାନ ରହିଚି ବୋଲି ମୁଁ ଦେଖିପାରୁନାହିଁ, ଏବଂ ସେଥିଲାଗି ସକଳପ୍ରକାର ବୈଧାନିକ ଉଦ୍ୟମରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖାଯାଇଥିବା ଏକ ଜାତି ପକ୍ଷରେ ମୁଁ ଏହି ଅହିଂସ ଆନ୍ଦୋଳନର ମାର୍ଗକୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଆଇନ୍‌ସଙ୍ଗତ ଓ ମନୁଷ୍ୟୋଚିତ ଉପାୟରେ ରାଜନୀତିକ ଚାପ ପକାଇ ପାରିବାର ଏକ ସାଧନ ବୋଲି ବିଚାରୁଚି । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦୁଇଟି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୋର ଜାତିକୁ ନେତୃତ୍ୱ ଦେବାରେ ମୁଁ କୌଣସି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ରହିଥିବାର ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ, ଜାତିଭିତରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରମୁଖ ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଓ କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ରହି ସେମାନଙ୍କୁ ରାଜନୀତିକ ନେତୃତ୍ୱ ଦେବା ଭିତରେ ମୁଁ କୌଣସି ସଂଘାତ ଦେଖିପାରୁନାହିଁ ।

ଲୋକଙ୍କର ସେବକ

ତେଣୁ ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟରୁ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ପଦରୁ ଆପଣାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରି ନେବାଲାଗି ମୁଁ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ବୋଧ କଲିନାହିଁ । ଏପରି ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିବା ଫଳରେ ଯେ ପ୍ରମୁଖପଦରୁ ବିଚ୍ୟୁତ କରି ଦିଆଗଲା, ମୁଁ ଏକତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଆସିଥିବା ଓ ଭବିଷ୍ୟତରେ ମଧ ଏକତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବିବୋଲି ଆଶା ରଖିଥିବା ମୋ’ର କେତେକ ଉଦାର ଓ ନରମପନ୍ଥୀ ଇଉରୋପୀୟ ତଥା ଅଣଇଉରୋପୀୟ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ହୁଏତ ଏକଥା କିଞ୍ଚିତ୍ ନିର୍ବୋଧ ଓ ନୈରାଶ୍ୟଦାୟକ ବୋଲି ମନେହୋଇଥିବ । ଏହା କରିବାଦ୍ୱାରା ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର ପଥରୁ ଆପଣା ପଥକୁ କଦାପି ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରି ନେଇନାହିଁ, କେବଳ ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାଲାଗି ‘‘ଅଧିକ ଗଭୀରକୁ ଯିବାଲାଗି ହିଁ ମୁଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିଚି’’ । ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଆଇନସଙ୍ଗତ ଅଭିଳାଷଗୁଡ଼ିକ ଏକସ୍ୱରରେ ଘୋଷଣା କରିବା ଓ ଅନ୍ୟାୟ ଏବଂ ନିଷ୍ପେଷଣ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ ଦୃଢ଼ ପନ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ କରିବାର ଆମ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଯୋଗ ଦେବାଲାଗି ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଚି ।

ମୋତେ ବରଖାସ୍ତ କରି ଦିଆଯିବାର ସରକାରୀ ଆଦେଶ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୁଁ କୌଣସିପ୍ରକାର ହସ୍ତ-ଉତ୍ତୋଳନ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଏହି ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ପ୍ରମୁଖପଦ-ଅନୁଷ୍ଠାନଟିର ସ୍ୱାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପ୍ରମୁଖର ପ୍ରକୃତ ସୋପାନ, କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅଧିକାର ବିଷୟରେ ସରକାର ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ସବୁଲୋକେ ଜାଣିବାଭଳି ଆପଣାର ସଂଜ୍ଞା ଓ ବ୍ୟାଖ୍ୟାମାନ ଘୋଷଣା କରିଦିଅନ୍ତୁ, ଏଠାରେ ମୁଁ ଏତିକିମାତ୍ର ପ୍ରସ୍ତାବ କରିବାକୁ ଚାହେ ।

ଏ ବିଷୟରେ ମୋର ମତ ଆଗରୁ ଯାହା ଥିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ ତାହାହିଁ ରହିଚି । ମୁଁ ଭାବୁଚି ଯେ ପ୍ରମୁଖ ହେଉଚି ମୂଳତଃ ତା'ର ଜାତିର ଜଣେ ସେବକ । ସେ ହେଉଚି ସ୍ଥାନୀୟ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ତାର ଆପଣା ଜାତିର ମୁଖପାତ୍ର । ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଯୁକ୍ତ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ କମିଶନର ସହିତ ପ୍ରମୁଖକୁ ସମତୁଲ କରି ଦେଖିବା ଉଚିତ ହେବନାହିଁ । କାରଣ ପ୍ରମୁଖ ହେଉଚି ତା'ର ଜାତିର ଏକ ଅବିଭାଜ୍ୟ ଓ ଅବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ ଅଙ୍ଗସ୍ୱରୂପ, ସେ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ନିଯୁକ୍ତ ଏକ ସ୍ଥାନୀୟ ଚାକିରିଆ କଦାପି ନୁହେଁ । ରାଷ୍ଟ୍ର ପ୍ରତି ଅନୁରକ୍ତ ରହିବାର ସୀମା ଭିତରେ ରହି ମଧ ବର୍ତ୍ତମାନ ସରକାରଙ୍କୁ ଯେତେ ଅପ୍ରୀତିକର ବୋଧ ହେଲେ ହେଁ ଆପଣା ଜାତିର ଦାବୀଗୁଡ଼ିକୁ ସମର୍ଥନ କରିବା ଓ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ଯଥାସ୍ଥାନରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବାଲାଗି ତାର ଅବଶ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ରହିବା ଉଚିତ । ଏହିସବୁ ଦାବୀର ପୂରଣଲାଗି ଯାବତୀୟ ପ୍ରକାର ଆଇନସଙ୍ଗତ ଓ ଆଧୁନିକ ପନ୍ଥା ମଧ ସେ ଇଚ୍ଛାକଲେ ଅବଶ୍ୟ ଅବଲମ୍ବନ କରିପାରିବ । ତେଣୁ ଜାତିର ଅନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ନେତା ତଥା ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବିଧିରେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିବା ନେତାମାନଙ୍କ ସହିତ ସହଯୋଗ ନକରି ଜଣେ ପ୍ରମୁଖ ଯେ କିପରି ଆପଣା ଜାତିର ସାଧାରଣ ଓ ଅଧିକ ବ୍ୟାପକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ସେବା କରିପାରିବ, ମୁଁ ସେକଥା କଳ୍ପନା କରି ପାରୁନାହିଁ ।

ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ହିଁ ଆମେ ସଂଗ୍ରାମ କରିବା

କେବଳ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟାପାରଗୁଡ଼ିକର ସୀମା ଡେଇଁ ଆପଣା ଜାତିର ସାଧାରଣ ଓ ଜାତୀୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ସାଧନଲାଗି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସହଯୋଗ କରି ପାରିବାଲାଗି ପ୍ରମୁଖମାନଙ୍କୁ ପରିଚାଳିତ କରୁଥିବା ସରକାରୀ ଆଇନ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ସତ୍ତ୍ୱେ ପ୍ରମୁଖମାନେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଜନୀତିକ ସଂଗଠନରେ ଯୋଗଦେବାରେ କୌଣସି ପ୍ରମାଦ ରହିଥିବାର ଦେଖି ପାରିନଥିଲେ । ଅନ୍ତତଃ ସରକାରୀ ମନ୍ତ୍ରୀ କୌଣସି ସଂଗଠନକୁ ଧ୍ୱଂସମୂଳକ ବା ବୈଧାନିକ ରାଷ୍ଟ୍ରର ବିରୋଧୀ ବୋଲି ଘୋଷଣା ନକରିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ ସେଥିରେ ଯାଇ ଯୋଗ ଦେବାର କୌଣସି ବାଧା ଅଛି ବୋଲି ବିଚାରିନଥିଲେ । ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ବା ଏହାର ଅହିଂସ ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଦେଶରେ କେବଳ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ଭିଆଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଚନ୍ତି ବୋଲି ସରକାରଙ୍କ ଆଖିକୁ ବୋଧ ହେଉଚି, କିନ୍ତୁ ଏଗୁଡ଼ିକ ଆଦୌ ଧ୍ୱଂସମୂଳକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ନୁହନ୍ତି, କାରଣ ଏମାନେ ରାଷ୍ଟ୍ରର କୌଣସିପ୍ରକାର ସଂଗଠନ ବା ସ୍ୱରୂପକୁ ଭାଙ୍ଗି ପକାଇବାକୁ ଚାହୁନାହାନ୍ତି । ସମାଧିକାରର

ଭୂମିଉପରେ ସକଳପ୍ରକାର ଜାତିଙ୍କର ସହଯୋଗରେ ଆମଦେଶରେ ସରକାର ଚାଲୁ ବୋଲି ହିଁ ଏମାନେ କେବଳ ଦାବୀ କରି ଆସିଚନ୍ତି ।

ମଣିଷର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ବା ମନୁଷ୍ୟତ୍ୱ ହେଉଚି ଏକ ଈଶ୍ୱରଦତ୍ତ ସମ୍ପଦ;– ଏହି ସମ୍ପଦକୁ ଯେଉଁ ଆଇନ୍ ବା ଯେଉଁ ପରିସ୍ଥିତିମାନ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ନ୍ୟୂନ ବା ଅସମ୍ମାନିତ କରିବାର ମତଲବ ପୋଷଣ କରିଥାନ୍ତି, ଯେକୌଣସି ରାଷ୍ଟ୍ର ବା ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସେହି ଆଇନ୍ ଜାରି ହୋଇଥିଲେ ବା ସେହି ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି କରାହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଗୁଡ଼ିକର ଅବିରତ ବିରୋଧ କରିବାକୁ ହିଁ ହେବ । ତତ୍‌କାଳୀନ ଶାସକମାନଙ୍କୁ "ଆମେ ଭଗବାନଙ୍କର ଆଜ୍ଞା ପାଳନ କରିବୁ ବା ମଣିଷର ହୁକୁମ ମାନିବୁ ?" ବୋଲି କହି ସନ୍ଥ ପିଟର୍ ଯେଉଁ ଅବାଧ୍ୟତା ଦେଖାଇଥିଲେ, ଠିକ୍ ସେହି ଅବାଧ୍ୟତା ସହିତ ହିଁ ସେହି ଆଇନ୍ ବା ପରିସ୍ଥିତିର ବିରୋଧ କରିବାକୁ ହେବ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଅଣଗୋରାମାନଙ୍କର ଜୀବନସ୍ଥିତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାରକଲେ ଏଦେଶର ଆଇନ୍ ଓ ପରିସ୍ଥିତିମାନ ଯେ କେବଳ ମନୁଷ୍ୟତ୍ୱର ଅସମ୍ମାନ କରିବାକୁ ହିଁ ସୃଷ୍ଟି କରାହୋଇଚି, ଏହି ସତ୍ୟକୁ କଦାପି ଖଣ୍ଡନ କରାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଆପଣା ପଦର ଉପଯୁକ୍ତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବାକୁ ବସିଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରମୁଖଙ୍କୁ ଏହିସବୁ ଆଇନ୍ ଓ ପରିସ୍ଥିତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୟଶୂନ୍ୟ ଭାବରେ ଅବଶ୍ୟ ଲଢ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସରକାର ଦାଉ ସାଧି ଏହିସବୁ ପ୍ରମୁଖଙ୍କୁ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଅନ୍ତର କରିବାର ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କଲେ ହୁଏତ ଏକାଧିକ ପ୍ରମୁଖଙ୍କୁ ବାହାର କରିଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ବା ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବରଖାସ୍ତ ହୋଇଯିବାର ଭୟରେ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ପ୍ରତି ଉଦାସୀନ ରହିଥିବା ଅନେକ ପ୍ରମୁଖଙ୍କ ଲୋକମାନେ ହିଁ ଆପଣାର ହୃଦୟରୁ ଅନ୍ତର କରିଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବେ । ଏବଂ ସରକାର କଦାପି ଏପରି ଏକ ଅସ୍ୱସ୍ତି ଓ ଅଶାନ୍ତିକର ପରିସ୍ଥିତି ଭିତରେ ପ୍ରମୁଖମାନଙ୍କୁ ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବେନାହିଁ ।

ଜୀବନ ଗଲେ ଯିବ ପଛେ

ମୋର ଆପଣା ବିଷୟରେ କହିବାକୁ ଯାଇ ମୁଁ ଏତିକି କହିବି ଯେ ମୋର ଦାୟିତ୍ୱ ଓ ବିଶ୍ୱାସ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଚେତ ରହି ମୁଁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ସକଳ ଜାତି ଓ ସକଳ ବର୍ଣ୍ଣର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଅଧିକାର ଓ ଦାୟିତ୍ୱ ଦେବାର ସଂଗ୍ରାମରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ହିଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିଚି । ମୁକ୍ତିର ଏହି ସଂଗ୍ରାମରେ ମୁଁ ଅହିଂସ ପ୍ରତିରୋଧକୁ ହିଁ ମାର୍ଗ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଚି, କାରଣ ଏହି ମାର୍ଗକୁ ହିଁ ମୁଁ ଆପଣାର ଅଭିଳାଷ ଓ ଆକାଂକ୍ଷାଗୁଡ଼ିକର ପୂରଣ ଲାଗି ସକଳପ୍ରକାର ଫଳପ୍ରଦ ବୈଧାନିକ ମାର୍ଗରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖାଯାଇଥିବା ଆମ ଜାତିଲାଗି ଏକମାତ୍ର ଆଇନ୍‌ସଙ୍ଗତ ଓ ମନୁଷ୍ୟୋଚିତ ମାର୍ଗ ବୋଲି ବିଚାରୁଚି, ଏବଂ ଏହି ମାର୍ଗରେ ଭଙ୍ଗାରୁଜା ବିପ୍ଳବ ଭିଆଇବାର କୌଣସି ଅଭିପ୍ରାୟ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ ।

ଏପରି ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବାରେ କେତେଦୂର ବିଜ୍ଞତା ବା ନିର୍ବୋଧତା ରହିଚି ତାହା କେବଳ ସର୍ବଶକ୍ତିମାନ୍ ପରମେଶ୍ୱର ହିଁ ଜାଣନ୍ତି ।

ଭବିଷ୍ୟତରେ ମୋତେ କିପରି ପରିସ୍ଥିତିସବୁର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ସେବିଷୟରେ କିଛି କହି ପାରିବିନାହିଁ । ଏଥିଲାଗି ହୁଏତ ବିଦ୍ରୂପ, କାରାବାସ, ପ୍ରହାର, ନିର୍ବାସନ ଓ ଏପରିକି ମୃତ୍ୟୁ ମଧ ବରଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମୋର ଦେଶ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଗୌରବ ରକ୍ଷା କରିବାର ଉଦ୍ୟମରେ, ଏହି ଦେଶକୁ ପ୍ରକୃତ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଓ ସକଳ ବର୍ଣ୍ଣର ସକଳ ଅଧିବାସୀଙ୍କର କର୍ମଗତ ଓ ଭାବଗତ ମିଳନଭୂମି ରୂପେ ଗଢ଼ିବାର ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରେ ମୁଁ ଯେପରି କୌଣସିପ୍ରକାର ପ୍ରମାଦ-ସମ୍ଭାବନାରେ ମଧ ମାର୍ଗବିଚ୍ୟୁତ ହୋଇନଯାଏ, ମୋ'ର ଚିତ୍ତଭିତରେ ସେହି ସଂକଳ୍ପକୁ ଦୃଢ଼ କରି ରଖିବାଲାଗି ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ ସବୁବେଳେ ପ୍ରାର୍ଥନା ହିଁ କରୁଥିବି ।

ମୋର ପରିବାରବର୍ଗ କିପରି ଟିକିଏ ଭଲରେ ରହିବେ, ଅନେକ ସମୟରେ ମୁଁ ଏହି କଥା ଭାବି ଚିନ୍ତା ଓ ଉଦ୍‌ବେଗରେ ପଡ଼ିଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ତାଙ୍କରି ଇଚ୍ଛାଉପରେ ସବୁ ସମର୍ପିଦିଏ ଓ କହିଥାଏ : ''ସେହି ଭଗବାନ ଅବଶ୍ୟ ଦେବେ !''

ମୁକ୍ତିର ସଂଗ୍ରାମରେ କେତେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ କେତେକ ପରିବାର ଯେ ନେତୃତ୍ୱ ନେବେ ଓ ତେଣୁ ଅଧିକ ଦୁଃଖର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବେ, ଏହା ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ । ମୁକ୍ତିର ମାର୍ଗ ହେଉଚି ଆତ୍ମବଳିର ମାର୍ଗ ।

'ମାୟିବୁୟେ !

ଆଫ୍ରିକା ! ଆଫ୍ରିକା ! ଆଫ୍ରିକା !

□□□

ପରିଶିଷ୍ଟ — ୨

ମୁକ୍ତି-ସନନ୍ଦ

(୧୯୫୫ ମସିହା ଜୁନ୍ ୨୫ ଓ ୨୬ ତାରିଖ ଦିନ ଜୋହାନେସ୍‌ବର୍ଗ୍‌ର କ୍ଲିପ୍‌ଟାଉନ୍‌ଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଲୋକମହାସଭାର ଅଧିବେଶନରେ ଗୃହୀତ ।)

ଆମେ ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକା ଅଧିବାସୀ ଆମ ଦେଶ ଓ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ଜାଣିବାଲାଗି ନିମ୍ନଲିଖିତ ଘୋଷଣା କରିବାକୁ ଚାହୁଁ :

କଳା ଓ ଗୋରା ଯେତେ ଲୋକ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବାସ କରୁଛନ୍ତି, ଏହି ଦେଶ ସେହି ସମସ୍ତଙ୍କର; ତେଣୁ ସବୁ ଦେଶବାସୀଙ୍କର ମତଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ନହେବାଯାଏ ଏଦେଶରେ କୌଣସି ସରକାରର ଆପଣାର କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱକୁ ଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରେ ଲଦିବାର କୌଣସି ଅଧିକାର ହିଁ ନାହିଁ ।

ଆମ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ଭୂମି, ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ସୁରକ୍ଷା ବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାପ୍ୟ ଜନ୍ମଗତ ଅଧିକାରକୁ ଲୁଟି ନିଆଯାଇଚି; ଅନ୍ୟାୟ ଓ ବୈଷମ୍ୟ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଏକ ସରକାର ଆମଠାରୁ ଏହା ଅପହରଣ କରି ନେଇଚି ।

ଆମ ଦେଶର ସବୁ ମଣିଷ ପରସ୍ପର ସହିତ ଭ୍ରାତୃତ୍ୱସୂତ୍ରରେ ଆବଦ୍ଧ ରହି ସମାନ ଭାବରେ ସବୁ ଅଧିକାର ଓ ସୁଯୋଗମାନ ନପାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମଦେଶ କଦାପି ବନ୍ଧନମୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ, ଆମଦେଶର କଦାପି ସମୃଦ୍ଧି ହେବନାହିଁ ।

ସବୁ ଲୋକଙ୍କର ଆଶା ଓ ଆକାଂକ୍ଷାର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରି ଏହି ଦେଶରେ ଏକ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ରାଷ୍ଟ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇପାରିଲେ ହିଁ ବର୍ଣ୍ଣ, ଜାତି ଓ ଧର୍ମ ନିର୍ବିଶେଷରେ ଏହି ଦେଶର ପ୍ରତ୍ୟେକ ନରନାରୀ ସେମାନଙ୍କର ଜନ୍ମଗତ ଅଧିକାରମାନ ଫେରି ପାଇବେ ।

ତେଣୁ କଳା ଓ ଗୋରା ସମଗ୍ର ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଅଧିବାସୀ ହିସାବରେ ଆମେ ଆଜି ଏହି ମୁକ୍ତସନନ୍ଦଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରୁଚୁ । ଗୋଟିଏ ଦେଶରେ ବାସ କରୁଥିବା ସମଭାଷୀ ଓ ସମାଧିକାରୀ ଭାଇ ହିସାବରେ ଆମେ ଏହି ସନନ୍ଦଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରୁଚୁ । ଏହି ସନନ୍ଦଟିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାଲାଗି ଆମେ ଆଜି ସମସ୍ତେ ଶପଥ କରୁଚୁ । ଏହି ବ୍ରତସାଧନରେ ଆମେ କେବେହେଲେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଶକ୍ତି ବା ସାହସର କୌଣସି ଅଭାବ ଦେଖାଇବୁନାହିଁ । ଏହି ସନନ୍ଦରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇଥିବା ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ପରିବର୍ତ୍ତନମାନ ସଂଘଟିତ ନହେବାଯାଏ ଆମର ଏହି ସମ୍ମିଳିତ ଉଦ୍ୟମ ଅବଶ୍ୟ ବଳବତ୍ତର ରହିଥିବ ।

ଲୋକମାନେ ହିଁ ଶାସନ କରିବେ :—

ଏହି ଦେଶର ପ୍ରତ୍ୟେକ ନରନାରୀ ଭୋଟ ଦେବାର ଅଧିକାର ପାଇବ, ଦେଶର ବିଧାନ ଗଢୁଥିବା ସକଳପ୍ରକାର ସଂସ୍ଥା ଓ ସମିତିର ସଦସ୍ୟ ହେବାଲାଗି ସେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ମଧ ହୋଇପାରିବ ।

ଦେଶର ଶାସନରେ ଭାଗ ନେବାଲାଗି ଦେଶର ସବୁଲୋକଙ୍କର ଅଧିକାର ରହିବ ।

ଜାତିବର୍ଣ୍ଣର ନିର୍ବିଶେଷରେ ଦେଶର ପ୍ରତ୍ୟେକ ନରନାରୀଙ୍କର ସମାନ ଅଧିକାର ରହିବ ।

ସଂଖ୍ୟାଲଘିଷ୍ଠ ଜାତିମାନଙ୍କର ଶାସନ ଲାଗି ତିଆରି ହୋଇଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଂସ୍ଥା, ପରାମର୍ଶଦାତା କମିଟି, କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ବା କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱମାନ ଉଠାଇ ଦିଆଯିବ ଓ ସେଗୁଡ଼ିକର ସ୍ଥାନରେ ସ୍ୱାୟତ୍ତଶାସନମୂଳକ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସଂସ୍ଥାମାନ ସ୍ଥାପିତ ହେବ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜାତି ଓ ଗୋଷ୍ଠୀଲାଗି ସମାନ ଅଧିକାର :—

ରାଷ୍ଟ୍ରର ବିଭିନ୍ନ ସଂସ୍ଥା ଓ ଆସ୍ଥାନରେ, ବିଚାରାଳୟମାନଙ୍କରେ ଓ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜାତୀୟ ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ଜାତିର ସମାନ ଅଧିକାର ରହିବ ।

ଆପଣା ଭାଷାର ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବା ଲାଗି ଓ ଆପଣାର ବିଶେଷ ଲୋକସଂସ୍କୃତି ଓ ରୁଚିଗୁଡ଼ିକର ବିକାଶ କରିବାଲାଗି ସବୁଲୋକଙ୍କର ସମାନ ଅଧିକାର ରହିବ ।

ଆପଣା ଜାତି ଓ ଜାତୀୟ ଗୌରବ ଉପରେ ଯେପରି କାହାରିକୁ କେହି କୌଣସି ଅପମାନ କରି ନପାରିବେ, ସେଥିଲାଗି ଏହି ଦେଶରେ ଆଇନ୍‌ର ସୁରକ୍ଷା ଅବଶ୍ୟ ରହିବ ।

ଜାତି, ଜାତୀୟତା ବା ବର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯେଉଁଠି ଯେତେ ବୈଷମ୍ୟ ଓ ପାତ୍ରାନ୍ତରର ପ୍ରଚାର ବା ଆଚରଣ କରାଯିବ, ତାହା ଏକ ଅପରାଧ ହିସାବରେ ଦଣ୍ଡନୀୟ ହୋଇ ରହିବ ।

ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ ନୀତିର ସକଳ ଆଇନ୍ ଓ ଆଚରଣକୁ ଲୋପ କରି ଦିଆଯିବ ।

ଦେଶର ଧନରେ ସବୁରି ଭାଗ ରହିବ :—

ସମଗ୍ର ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକାର ଉତ୍ତରାଧିକାର ସ୍ୱରୂପ ଆମ ଦେଶର ଧନକୁ ଲୋକମାନଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ହିଁ ଘୋଷଣା କରାଯିବ ।

ଏ ଦେଶର ଖଣିଜ ସମ୍ପଦ, ବ୍ୟାଙ୍କ୍ ଓ ଏକଚାଟିଆ ଶିଳ୍ପକାରଖାନା ଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମାଲିକାନାରୁ ମୁକ୍ତ କରି ସମଗ୍ରଭାବରେ ଦେଶବାସୀଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତି କରି ରଖାଯିବ ।

ଦେଶବାସୀଙ୍କର କଲ୍ୟାଣ ସାଧନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ହିଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିଳ୍ପ ଓ ବାଣିଜ୍ୟକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯିବ ।

ସବୁ ଲୋକେ ଯେଉଁଠି ଚାହିବେ, ସେଠାରେ ମଧ୍ଯ ବାଣିଜ୍ୟ କରିପାରିବେ । ଇଚ୍ଛାମତେ ସବୁ ପ୍ରକାର ଜୀବିକା, ଧନ୍ଦା ଓ ବ୍ୟବସାୟର ଅବଲମ୍ବନ କରିପାରିବେ ।

ପ୍ରକୃତ କୃଷିକାରୀ ହିଁ ଜମିକୁ ଭୋଗ କରିବ :—

ଜାତିଗତ ବିଭେଦ ଅନୁସାରେ ଭୂସ୍ୱାମିତ୍ୱକୁ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଦେଇ ରଖିବାର ପ୍ରଥା ଲୁପ୍ତ ହେବ । ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଜମି ଚାଷ କରୁଚନ୍ତି, ସେହିମାନଙ୍କ ଭିତରେ ହିଁ ଜମିର ପୁନର୍ବଣ୍ଟନ ହେବ । କେବଳ ଏହାରି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆମଦେଶରୁ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଓ ଜମି ଅଭାବର ସମସ୍ୟାକୁ ଦୂର କରାଯାଇ ପାରିବ ।

ଚାଷୀକୁ ରାଷ୍ଟ୍ରତରଫରୁ କୃଷି ସରଞ୍ଜାମ, ବିହନ, ଟ୍ରାକ୍ଟର ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ । ମୃତ୍ତିକାର ସୁରକ୍ଷା ଲାଗି ବନ୍ଧ ବସିବ ଓ ଚାଷୀକୁ ଅନ୍ୟ ଯାବତୀୟ ପ୍ରକାରର ସୁଯୋଗ ମଧ୍ଯ ମିଳିବ ।

କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ସୁବିଧା ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଥାନକୁ ଯାଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିଆଯିବ ।

ଆପଣାର ସୁବିଧା ଅନୁସାରେ ଯେକୌଣସି ଜାଗାରେ ଜମି କ୍ରୟକରିବା ଲାଗି ସମସ୍ତଙ୍କର ସାମର୍ଥ୍ୟ ରହିବ ।

ଲୋକମାନଙ୍କଠାରୁ ସେମାନଙ୍କର ଗୋରୁଗାଈ ଛଡ଼ାଇ ନିଆଯିବନାହିଁ । କାହାକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବେଠି ଖଟାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଚାଷୀମାନଙ୍କର ଖେତରେ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଖଟାଇବାର ପ୍ରଥା ମଧ୍ଯ ଉଠିଯିବ ।

ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ସମସ୍ତେ ସମାନ ହେବେ :—

ବିନା ବିଚାରରେ କାହାରିକୁ ଜେଲ ବା ନିର୍ବାସନ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିବନାହିଁ, କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାହାରିକୁ ଅଟକାଇ ରଖାଯିବନାହିଁ ।

କୌଣସି ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କର ଆଦେଶରେ କାହାରିକୁ କୌଣସି ଶାସ୍ତି ଦିଆଯିବନାହିଁ ।

ଦେଶର ବିଚାରାଳୟ ସବୁ ଦେଶବାସୀଙ୍କର ହିଁ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିବ ।

ଦେଶବାସୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯିଏ କୌଣସି ଗୁରୁତର ଅପରାଧ କରିବ, କେବଳ ତାହାକୁ ହିଁ କାରାବାସ ଦଣ୍ଡର ଆଦେଶ ହେବ । ପ୍ରତିହିଂସା ନେବା ଜେଲଦଣ୍ଡର ମତଲବ ହେବନାହିଁ, ଶିକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟାଇବା ହିଁ ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେବ ।

ଦେଶର ପୋଲିସ୍ ଓ ସୈନ୍ୟବାହିନୀରେ ଯୋଗ ଦେବାଲାଗି ସମସ୍ତଙ୍କର ସମାନ ଅଧିକାର ରହିବ । ସେମାନେ ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ, ବିପଦବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବାରେ ନିଯୁକ୍ତ ହେବେ ।

ଜାତି, ବର୍ଣ୍ଣ ବା ଧର୍ମର ପାତ୍ରାନ୍ତର-ବିଚାର କରି ତିଆରି ହୋଇଥିବା ସବୁ ଆଇନ୍‌କୁ ଉଠାଇ ଦିଆଯିବ ।

ସବୁରିଲାଗି ମନୁଷ୍ୟୋଚିତ ଅଧିକାର ରହିବ :–

ଏ ଦେଶରେ ସବୁ ଲୋକଙ୍କପାଇଁ କଥା କହିବାର, ସଭା କରିବାର ଓ ସଂଗଠନ ଗଢ଼ିବାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର ରହିବ । ମତପ୍ରକାଶ ଓ ପ୍ରଚାରର ଅଧିକାର ରହିବ, ଧର୍ମୋପାସନା ଓ ଆପଣାର ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବାର ଅଧିକାର ମଧ୍ୟ ରହିବ । ଏବଂ ଆଇନଦ୍ୱାରା ଏହିସବୁ ଅଧିକାର ବିଷୟରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଭର ମଧ୍ୟ ଦିଆଯିବ ।

କାହାରି ଘରଭିତରେ ପଶି ପୋଲିସ୍ କୌଣସି ଉତ୍ପାତ କରି ପାରିବେନାହିଁ,– ଏହି ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଆଇନ୍‌ର ସୁରକ୍ଷା ରହିବ ।

ମଫସଲ ଅଞ୍ଚଳରୁ ସହରକୁ, ଏକ ପ୍ରଦେଶରୁ ଆଉ ଏକ ପ୍ରଦେଶକୁ ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରୁ ବିଦେଶର ଯେକୌଣସି ରାଜ୍ୟକୁ ଯାଇ ପାରିବାଲାଗି ସମସ୍ତଙ୍କର ସ୍ୱାଧୀନତା ରହିବ ଓ ସେବିଷୟରେ କୌଣସିପ୍ରକାର କଟକଣା ରହିବନାହିଁ ।

ଏହିସବୁ ସ୍ୱାଧୀନତାରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହୋଇ ରହିଥିବା ପାସ୍-ଆଇନ୍, ଅନୁମତିପତ୍ରର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆଇନ୍‌କୁ ଉଠାଇ ଦିଆଯିବ ।

କାମ ରହିବ, ସୁରକ୍ଷା ବି ରହିବ :–

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶ୍ରମିକଙ୍କୁ ଶ୍ରମିକ-ସଂଗଠନ ଗଢ଼ିବାର ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିଆଯିବ, ସେମାନେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ଆପଣା କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କର ନିର୍ବାଚନ କରିପାରିବେ, ଏବଂ ମାଲିକମାନଙ୍କ ସହିତ ମଜୁରି ବିଷୟରେ ରାଜୀନାମା ମଧ୍ୟ କରିପାରିବେ ।

କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାଲାଗି ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅଧିକାର ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରହିଚି, ଏବଂ ବେକାର ହୋଇ ରହିବାକୁ ବାଧ ହେଲେ କ୍ଷତିପୂରଣ ପାଇବାର ମଧ୍ୟ ହକ୍ ଯେ ରହିଚି, ସେବିଷୟରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ତରଫରୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିର୍ଭର ଦିଆଯିବ ।

ସମାନ କାମ କରୁଥିବା ଶ୍ରମିକମାନେ ଜାତି ଓ ବର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମାନ ମଜୁରି ପାଇବେ ।

ସପ୍ତାହରେ କାହାରିକୁ ଚାଳିଶି ଘଣ୍ଟାରୁ ଅଧିକ କାମ କରିବାକୁ ବାଧ କରାଯିବ ନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କଲାଗି ଏକ ଜାତୀୟ ନିମ୍ନତମ ମଜୁରି ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇ ରହିବ । ବର୍ଷରେ କେତେଦିନ

ସବେତନ ଛୁଟିର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିବ । ପୀଡ଼ିତ ଅବସ୍ଥାରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଛୁଟି ମିଳିବ— କାମ କରୁଥିବା ମାଆମାନଙ୍କୁ ସନ୍ତାନ ପ୍ରସବ କାଳରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବେତନରେ ଛୁଟି ମିଳିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିବ ।

ଖଣି-ଶ୍ରମିକ, ଘରକାମ କରିଦେଉଥିବା ଭୃତ୍ୟ, କୃଷି-ଶ୍ରମିକ ଓ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ସକଳ ଶ୍ରମିକଙ୍କ ପରି ସମାନ ଅଧିକାର ରହିବ ।

ସାନ ପିଲାମାନଙ୍କୁ କାମରେ ନିଯୁକ୍ତ କରାଯିବନାହିଁ, କୌଣସି ଲୋକକୁ ଦୁଇ କାମରେ ନିଯୁକ୍ତ କରାଯିବନାହିଁ । ସାନପିଲାଙ୍କୁ ଭୃତ୍ୟ ଭାବରେ ରଖିବା ଓ କାହାକୁ କୋଠିଆ ଛଳି ରଖିବାର ପ୍ରଥା ମଧ୍ୟ ଉଠିଯିବ ।

ବିଦ୍ୟା ଓ ସଂସ୍କୃତିର ଦ୍ୱାର ମୁକ୍ତ ରହିବ :—

ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଲାଗି ଜାତୀୟ ପ୍ରତିଭାର ଆବିଷ୍କାର ଓ ବିକାଶ କରିବା ଓ ସେଥିଲାଗି ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେବା ସରକାରର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେବ ।

ମନୁଷ୍ୟଜାତିର ସଂସ୍କୃତି-ସମ୍ପଦମାନ ସବୁରିଲାଗି ଉନ୍ମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବ,— ଅନ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କ ସହିତ ପୁସ୍ତକ, ଚିନ୍ତାଧାରା ଓ ସମ୍ପର୍କର ଆଦାନପ୍ରଦାନରେ କୌଣସିପ୍ରକାର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ରହିବନାହିଁ ।

ଦେଶର ଯୁବକଯୁବତୀଙ୍କ ମନରେ ଆପଣା ଦେଶବାସୀ ଓ ସଂସ୍କୃତିପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଜାଗ୍ରତ କରିବା ଶିକ୍ଷାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେବ । ସେମାନେ ମଣିଷ-ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଭ୍ରାତୃତ୍ୱକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରି ଶିଖିବେ, ମୁକ୍ତି ଓ ଶାନ୍ତିକୁ ଭଲପାଇ ଶିଖିବେ ।

ଦେଶର ଶିକ୍ଷା ନିଃଶୁଳ୍କ ହେବ, ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ହେବ । ଦେଶର ସବୁପିଲା ପାଠ ପଢ଼ିବେ ଓ ଶିକ୍ଷା ବିଷୟରେ ସମାନ ସୁଯୋଗମାନ ପାଇବେ ।

ଉଚ୍ଚତର ଶିକ୍ଷା ଓ ବିଜ୍ଞାନବିଷୟକ ତାଲିମ ଲାଗି ସମସ୍ତଙ୍କର ସମାନ ସୁବିଧା ରହିବ । କେବଳ ଯୋଗ୍ୟତା ଅନୁସାରେ ଏଥିଲାଗି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସହାୟତା ଓ ବୃତ୍ତିମାନ ମଧ୍ୟ ଦିଆଯିବ ।

ଏକ ସାମୂହିକ ସରକାରୀ ଶିକ୍ଷାଯୋଜନା ଦ୍ୱାରା ନିରକ୍ଷର ବୟସ୍କମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସାକ୍ଷର କରାଯିବ ।

ଅନ୍ୟ ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁସବୁ ଅଧିକାର ମିଳୁଚି, ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସେହିସବୁ ଅଧିକାର ରହିବ ।

ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନ, କ୍ରୀଡ଼ାନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଶିକ୍ଷାର କ୍ଷେତ୍ରରୁ ସକଳପ୍ରକାର ବର୍ଣ୍ଣଗତ ବୈଷମ୍ୟକୁ ବିଲୁପ୍ତ କରି ଦିଆଯିବ ।

ଘର, ନିରାପତ୍ତା ଓ ସୁଖସନ୍ତୋଷ :—

ଆପଣାର ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଦେଶର ଯେକୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଘର କରି ରହିପାରିବ । ଭଲ ଘରେ ରହିବ ଓ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିରାପତ୍ତା ଓ ସୁଖସନ୍ତୋଷ ସହିତ ଆପଣା ପରିବାରର ପ୍ରତିପାଳନ କରିପାରିବ ।

ଘର ତିଆରିପାଇଁ ରଖାଯାଇଥିବା ଯେଉଁସବୁ ଜାଗାରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘର ତିଆରି ହୋଇନାହିଁ, ସେଠାରେ ଘର ତୋଳିବାଲାଗି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସୁବିଧା ମିଳିବ ।

ଘରଭଡ଼ା ଓ ଦରଦାମ୍ କମ୍ କରି ଦିଆଯିବ, ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ମିଳିବ, କାହାରିକୁ ଉପାସ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବନାହିଁ ।

ରାଷ୍ଟ୍ର ତରଫ୍‌ରୁ ଏକ ପ୍ରତିଶେଧମୂଳକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବ ।

ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ଚିକିତ୍ସା ଓ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ରହିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବ । ମାଆମାନଙ୍କ ଲାଗି ଓ ସାନପିଲାଙ୍କ ଲାଗି ବିଶେଷ ଯତ୍ନ ନିଆଯିବ ।

ସହରତଳି ଦରିଦ୍ର ଅଞ୍ଚଳମାନ ଉଠାଇ ଦିଆଯିବ, ନୂଆ ଲୋକବସ୍ତିମାନ ତିଆରି କରାଯିବ । ସେଠାରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ଯାନବାହନ, ରାସ୍ତା, ଆଲୁଅ, ଖେଳପଡ଼ିଆ, ଶିଶୁସଦନ ତଥା ସାମାଜିକ କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଭୃତିର ସୁବିଧା ରହିବ ।

ବୃଦ୍ଧ, ପିତୃମାତୃହୀନ ପିଲା, ଅକ୍ଷମ ଓ ପୀଡ଼ିତ ଲୋକମାନଙ୍କ ଲାଗି ରାଷ୍ଟ୍ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିବ ।

ବିଶ୍ରାମ, ଅବସର ଓ ଅବସର-ବିନୋଦନ ସକାଶେ ସମସ୍ତଙ୍କର ସମାନ ଅଧିକାର ରହିବ ।

ଚାରିପାଖରେ ବାଡ଼ ଦିଆହୋଇ ରହିଥିବା ଆୟତନବଦ୍ଧ ବିଶେଷ ଅଞ୍ଚଳମାନ ଉଠାଇ ଦିଆଯିବ ଏବଂ ପରିବାରକୁ ଖଣ୍ଡଖଣ୍ଡ କରି ପକାଉଥିବା ଆଇନଗୁଡ଼ିକୁ ରଦ୍ଦ କରି ଦିଆଯିବ ।

ଶାନ୍ତି ଓ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟର ସ୍ଥାପନା ହେବ :—

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାକୁ ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଷ୍ଟ୍ର ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯିବ, ଏହି ରାଷ୍ଟ୍ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜାତିର ଅଧିକାର ଓ ସାର୍ବଭୌମତ୍ୱକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବ ।

ଯୁଦ୍ଧ ଦ୍ୱାରା ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ପରସ୍ପର ସହିତ ଆଲୋଚନା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବିବାଦଗୁଡ଼ିକର ମୀମାଂସା କରିବା ଏବଂ ବିଶ୍ୱଶାନ୍ତିର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାଲାଗି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ସବୁବେଳେ ଚେଷ୍ଟା କରିବ ।

ସକଳ ନାଗରିକଙ୍କ ଲାଗି ସମାନ ଅଧିକାର, ସୁଯୋଗ ଓ ବ୍ୟବହାରକୁ ମୂଳନୀତି ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ଆମ ଦେଶର ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ଶାନ୍ତି ଓ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରାଯିବ ।

ସଂରକ୍ଷିତ ଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳ ବାସୁତୋଲାଣ୍ଡ୍, ବେଚୁଆନାଲାଣ୍ଡ୍ ଓ ସ୍ୱାଜିଲାଣ୍ଡ୍ର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ଭବିଷ୍ୟତ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାଲାଗି ସ୍ୱାଧୀନତା ମିଳିବ ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ସ୍ୱାୟତ୍ତଶାସନ ଲାଗି ଯେ ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶରେ ସବୁ ଲୋକଙ୍କର ଅଧିକାର ରହିଚି, ତାହା ସ୍ୱୀକାର କରାଯିବ, ଏବଂ ତାହାହିଁ ପରସ୍ପର ଭିତରେ ନିକଟତର ସହଯୋଗ ସ୍ଥାପନ କରିବାର ମୂଳଭୂମି ହୋଇ ରହିବ ।

ଯେଉଁମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଆପଣା ଲୋକଙ୍କୁ ଓ ଆପଣା ଦେଶକୁ ଭଲପାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ଆମରିପରି ଘୋଷଣା କରି କହନ୍ତୁ : "ଏହିସବୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କରିବାଲାଗି ଆମେ ସାରା ଜୀବନ ପରସ୍ପର ସହିତ କାନ୍ଧକୁ କାନ୍ଧ ମିଳାଇ ସଂଗ୍ରାମ କରିବୁ । ଆମର ମୁକ୍ତି ହାସଲ ହେବାଯାଏ ଆମର ସଂଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟ ଜାରି ରହିଥିବ ।"

□□□

ପରିଶିଷ୍ଟ — ୩

ପାସ୍ ପୋଡ଼ିଦେବାର ଅପରାଧର ବିଚାରବେଳେ ଲୁଥୁଲିଙ୍କର ଅପ୍ରଦତ୍ତ ଭାଷଣ :—

(ଦଣ୍ଡାଦେଶ ପୂର୍ବରୁ ଏହି ବିବୃତ୍ତିଟି ବିଚାରାଳୟରେ ହିଁ ଦିଆହେବାର ଥିଲା । ମୁଁ ମୋର ପାସ୍‌ରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେଇଚି, ଆପଣାର ପ୍ରତିବାଦ ଜଣାଇ ଏକ ଆଇନପ୍ରତି ଅବାଧ୍ୟତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଚି,— ଏହି ଦୁଇଟି ଅଭିଯୋଗରେ ମୋତେ ଦୋଷୀ କରାଯାଇଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏହିସବୁ କାର୍ଯ୍ୟଲାଗି ମତାଇଚି ବୋଲି ମୋ'ବିରୁଦ୍ଧରେ ହୋଇଥିବା ଅଭିଯୋଗରେ ମୋତେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବାଲାଗି ପ୍ରମାଣ ମିଳିନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଦଣ୍ଡାଦେଶ ପରେ ମୁଁ ଆପେ ଆପେ ମୋ' ଓକିଲମାନଙ୍କର ପରାମର୍ଶ ଗ୍ରହଣ କଲି ଓ ମୋର ଅସୁସ୍ଥତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହି ବିବୃତ୍ତିଟି ଦେବାରୁ କ୍ଷାନ୍ତ ହୋଇଥିଲି । ଏପରି ନିଷ୍ପତ୍ତି କରି ମୁଁ କେତେଦୂର ଠିକ୍ ବା ଭୁଲ୍ କରିଥିଲି ସେବିଷୟରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ମୁଁ କିଛି ଠିକ୍ କରି କହିପାରୁନାହିଁ । ଏଠାରେ ବିବୃତ୍ତିଟିକୁ କେବଳ ଲିପିବଦ୍ଧ କରି ମୁଁ ପାଠକମାନଙ୍କୁ ଏହି ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବାଲାଗି ଛାଡ଼ିଦେଉଚି । ମୋର ବିବୃତ୍ତିଟିକୁ ପାଠକମାନେ ନିନ୍ଦା ବା ସମର୍ଥନ ଯାହା କରନ୍ତୁ ପଛକେ, ଅନ୍ତତଃ ଏଥିରୁ ସେମାନେ ମୋର ମନର କଥା ଜାଣିବାକୁ ପାଇବେ ।)

ମହାଭାଗ ବିଚାରପତି, ମୁଁ ମୋର ପାସ୍ ବା ଅନୁମତିପତ୍ର ପୋଡ଼ି ନଷ୍ଟ କରିଦେଇଚି ଓ ଠିକ୍ ତାହାହିଁ କରିବା ସଙ୍କାଶେ ମୋର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ମତାଇଚି, ଏହି ଅପରାଧରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ଇଜଲାସରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ । ଦୁଇଟିଯାକ ଅଭିଯୋଗରେ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଆଇନତଃ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିବି ।

ମୁଁ ଏବଂ ମୋର ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଜାତିଭାଇ ଏହି ପାସ୍‌ପ୍ରଥାକୁ କେବଳ ନିନ୍ଦା ହିଁ କରୁଚୁ । ଆମ ମତରେ ଏହି ପ୍ରଥାଟିର ଫଳରେ ଆମକୁ ଅନେକ ଦୁରାଚାର ଓ ଦୁଃଖ ଭୋଗିବାକୁ ପଡୁଚି ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ମୁଁ ଏପରି ଆଚରଣ କରିଚି । ଆମର ଅଭିଯୋଗ ଯେ ଏହି ପାସ୍‌ପ୍ରଥା ଆମକୁ ଏକ ଜାତି ହିସାବରେ କେବଳ ଜାଣିଶୁଣି ଅବନତ ଓ ଅପମାନିତ କରି ରଖିବାର ଫିକର କରିବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ କରୁନାହିଁ । ଏହା ଏକ ଦାସତ୍ୱର ପଟିପରି ଆମ ହାତରେ ବନ୍ଧାହୋଇ ରହିଚି । ଆମକୁ ଚିରଦିନଲାଗି ତଳେ ଅନୁନ୍ନତ କରି ପକାଇ ରଖିବାଲାଗି ଶାସନକର୍ତ୍ତାମାନେ ଏହାକୁ ଏକ ଅସ୍ତ୍ରପରି ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଯାଉଚନ୍ତି ।

କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଏହି ପ୍ରଥାଟି ପ୍ରତି କେଡ଼େ ଗଭୀର ଘୃଣା ଯେ ଅନୁଭବ କରୁଚନ୍ତି ଆପଣ ସହଜରେ ତାହା ବୁଝି ପାରିବେନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତି କୌଣସି ଅସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୁଁ ଏପରି କହୁନାହିଁ । ଏହି ପାସ୍ ବିଷୟରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅଭିଜ୍ଞତା ହେଲେ ଓ ନିଜକୁ ଏହି ପାସ୍ ବହନ କରିବାକୁ ହେଲେ ଯାଇ ଆମେ ଏହି ଦୁଷ୍ପ୍ରଥା ବିରୁଦ୍ଧରେ କାହିଁକି ଆନ୍ଦୋଳନ କରୁଚୁ, ତାହାର ନ୍ୟାୟ ଓ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତତା ବୁଝିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ । ଆମେ ଭଲକରି ଜାଣିଚୁ ଯେ ଦିନକୁଦିନ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଗୋରା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଅବସ୍ଥାଟିର ଗୁରୁତ୍ୱକୁ ବୁଝୁଚନ୍ତି ଓ ସେଥିଲାଗି ଗଭୀର ଉଦ୍‌ବେଗ ଅନୁଭବ କରୁଚନ୍ତି । ସେଥିଲାଗି ଆମେ ପ୍ରକୃତରେ ବଡ଼ କୃତଜ୍ଞ । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଦୁଃଖଭୋଗର ଗଭୀରତାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ କଦାପି ବୁଝି ପାରିବେନାହିଁ । କୌଣସି ଏକ କଳା-ଅଞ୍ଚଳରେ ପାସ୍ ସମ୍ପର୍କରେ ଏକ ପୋଲିସ୍ ଖାନତଲାସି ହୋଇଚି, ଅତି ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକ ଭାବରେ ସେମାନେ ଏହି ସମ୍ବାଦଟି ଖବରକାଗଜରୁ ଅବଶ୍ୟ ପଢ଼ିବାକୁ ପାଉଥିବେ, କିନ୍ତୁ ଏହିପରି ଏକ ଘଟଣାକୁ ଆମେ ଅଙ୍ଗେ ନିଭେଇଲା ନପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରକୃତରେ ଯେ କିପରି ଘଟଣାମାନ ଘଟିଚି, ସେମାନେ ସେସବୁର କଳ୍ପନା ମଧ୍ୟ କରି ପାରିବେନାହିଁ । ଅଧରାତିରେ ହଠାତ୍ ଯେତେବେଳେ କବାଟ ସେପାଖରୁ ଅତି କର୍କଶ ଓ ନିଷ୍ଠୁର ଭାବରେ କାହାର ହାତବାଡ଼ିଆ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ, ଏକ ଅତି ଅସମ୍ମାନିତ ଭାବରେ ଖାନତଲାସି ନିଆହୋଇ ଯେତେବେଳେ ତୀବ୍ର ତାଚ୍ଛିଲ୍ୟ ଓ ଅପମାନ ସହିବାକୁ ପଡ଼େ, ଆପଣା ପିଲାଙ୍କ ଆଖିଆଗରେ ଯେତେବେଳେ ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ବିଛଣା ଉପରୁ ଘୋଷାରି ନେଇ ପୋଲିସ୍ ସେଲ୍ ଭିତରକୁ ପଠାଇ ଦିଆଯାଏ, ସେତେବେଳେ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇ ନଥିଲେ ସେକଥା କିଏ କଳ୍ପନା ମଧ୍ୟ କରିପାରିବ ?

ସ୍ୱାମୀ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଗୋଟିଏ ଘରେ ଏକତ୍ର ବାସ କଲେ ତାହାକୁ ଅପରାଧ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିବାର, ଅଠର ବରଷର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କୁ ଜବରଦସ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ବାପାମାଆଙ୍କଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରି ନେବାର କୌଣସି ଆଇନ୍ ପୃଥିବୀର କୌଣସି ଦେଶରେ ରହିଚି ବୋଲି ମୋତେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଣାନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ପାସ୍‌ପ୍ରଥା ଦ୍ୱାରା ଆମ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ସେହି ଆଇନ୍ ହିଁ ଜାରି କରାଯାଇଚି ।

ଏହି ପାସ୍ ଆଇନ୍ ଫଳରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ମୋ'ଜାତିର ପାଞ୍ଚଲକ୍ଷ ଲୋକ ଗିରଫ ହୋଇ ଯାଉଚନ୍ତି । ସରକାରଙ୍କର ବାର୍ଷିକ ବିବରଣୀ ପଢ଼ିଲେ ଏହି କରୁଣ କାହାଣୀର ପରିଚୟ ମିଳିଯିବ । କିନ୍ତୁ ସଂଖ୍ୟା ଓ ତଥ୍ୟରୁ ପ୍ରକୃତ ଘଟଣାର କେବଳ ଅଧେ ହୁଏତ ପ୍ରକାଶ ପାଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଜଣଜଣ କରି ମଣିଷଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି ନିଅଯାଏ ଓ ଅଟକ କରି ରଖାଯାଏ ଏବଂ ଏହାର ପରିଣାମରେ ଯେତେବେଳେ ଘର ଭାଙ୍ଗିଯାଏ, କାମ ହରାଇବାକୁ ପଡ଼େ ଓ ରୋଜଗାର ମଧ୍ୟ ଚାଲିଯାଏ, ସେତେବେଳେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚିତ୍ରଟିର କେବଳ ଏକ ଅଂଶହିଁ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଜଣେ କଳାଲୋକ ଶ୍ରମିକ, ଓକିଲ, ଚିକିତ୍ସାଳୟ ଧାତ୍ରୀ, ଶିକ୍ଷକ, ଅଧ୍ୟାପକ ବା କୌଣସି ଏକ ଧର୍ମଗୋଷ୍ଠୀର ପାଦ୍ରୀ ଯାହା ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, କେବଳ ଜଣେ କଳାଲୋକ ବୋଲି ତାକୁ ବାରବାର ଯେଉଁ ଅପମାନ ଓ ଅବମାନନା ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼େ, "କାଫେର୍, ତୋ' ପାସ୍ କାହିଁ ?" ବୋଲି ଯେତେବେଳେ ତାକୁ ପୋଲିସ୍‌ର ଚିତ୍କାର ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ, ସେତେବେଳେ ଯାଇ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚିତ୍ରଟିର ଅବଶିଷ୍ଟ ଅଂଶଟି ବିଷୟରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ଅନୁଭୂତି ମିଳିଥାଏ ।

ଏବେ ନୂଆକରି ଯେ ଆମେ ଏହି ପାସ୍‌ପ୍ରଥା ବିଷୟରେ ଆମର ଆପତ୍ତି ପ୍ରକାଶ କରୁଚୁ ବା ଏହି ଅଳ୍ପ କେତେବର୍ଷ ହେଲା ଯେ ଏହି ଆପତ୍ତି ଜନ୍ମଲାଭ କରିଚି, ତାହା କଦାପି ନୁହେଁ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଇଉନିଅନ୍ ଗଢ଼ାହେବା ଦିନଠାରୁ ହିଁ ଆଫ୍ରିକାବାସୀଙ୍କର ଇତିହାସ ଅଭିଯୋଗ, ଆବେଦନ, ସାମୂହିକ ପ୍ରତିବାଦ-ପ୍ରଦର୍ଶନ ଓ ପାସ୍‌ରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେବାର ଘଟଣା ପ୍ରଭୃତିରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଚି ।

ଗତ ଅନେକ ବର୍ଷର ଏହିସବୁ ଅଭିଯାନ ଓ ଆନ୍ଦୋଳନ ଫଳରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବାସ କରୁଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତିର ଲୋକେ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ଆମ ଦାବୀର ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତତା ବୁଝିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଚନ୍ତି ଓ ପାସ୍ ଆଇନ୍‌ଦ୍ୱାରା ଯେ ଆମ ଉପରେ ଚରମ ଅତ୍ୟାଚାର ଚଳାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଚି, ସେକଥା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରୁଚନ୍ତି । ଯେକୌଣସି ଉପାୟରେ ହେଉ ପଛକେ, ଦେଶରେ ବାସ କରୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଲୋକ ବୁଝିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି ଯେ ମନୁଷ୍ୟତା ଓ ନ୍ୟାୟର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ମଧ୍ୟ ଆମ ନିଜଦେଶ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ହିତଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହିସବୁ ଗର୍ହିତ ଆଇନ୍‌ଗୁଡ଼ିକୁ କେବଳ ବିଲୁପ୍ତ ହିଁ କରିଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । କେବଳ କେତୋଟି ସୁବିଦିତ କଥାପ୍ରତି ମୁଁ ଏଠାରେ ଆପଣଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଚି : ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଥିବା ସମୟରେ ତଦାନୀନ୍ତନ ଆଫ୍ରିକା-ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଡେନିସ୍ ରାଇଟ୍‌ସ୍

ଏହିସବୁ ଆଇନ୍‌କୁ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିନେବା ଉଚିତ ବୋଲି ସର୍ବସାଧାରଣରେ ଘୋଷଣା କରି କହିଥିଲେ । ଅନ୍ତତଃ କିଛିଦିନ ପାଇଁ ଏହିସବୁ ଆଇନଲାଗି ଭୂମିପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ସାମୂହିକ ଗିରଫଦାରୀର ପ୍ରଥାକୁ ସିଏ ପ୍ରାୟ ଉଠାଇ ଦେଇଥିଲେ ବୋଲି କହିଲେ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ ଭୁଲ ହେବନାହିଁ । ତାପରେ ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ଫାଗାନ୍ କମିଶନ୍ ବସିଲା । ସରକାରୀ ଆଫ୍ରିକା ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ହିସାବରେ ପାସ୍ ଆଇନ୍‌କୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିଥିବା ଏବଂ ବିଚାରପତି ହିସାବରେ ଏହି ଆଇନ୍‌ଭଙ୍ଗ କରିବା ଅପରାଧରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଦଣ୍ଡବିଧାନ କରିଥିବା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି କମିଶନ୍‌ର ସଭାପତି ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି କମିଶନ୍ ମଧ୍ୟ ଆଇନ୍‌ଟିର ସଂଶୋଧନ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାର ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲା । ଗତ କେତେବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଦେଶର ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ସମ୍ପ୍ରଦାୟଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଗୀର୍ଜା, ଜାତି-ସମ୍ବନ୍ଧର ଅଧ୍ୟୟନ କରିବାକୁ ତିଆରି ହୋଇଥିବା ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚିଉଟ୍, ଦେଶର ଅନ୍ତତଃ ଦୁଇଟି ସ୍ୱୀକୃତ ରାଜନୀତିକ ଦଳ— ଲିବରାଲ୍ ପାର୍ଟି ଓ ପ୍ରୋଗେସିଭ୍ ପାର୍ଟି;— ଏବଂ ନାନା ମତ ଓ ନାନା ମାର୍ଗର ଶହଶହ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସଂଗଠନମାନ ମଧ୍ୟ ପାସ୍-ଆଇନ୍‌ର ସଂଶୋଧନ କରିବାଲାଗି ମତ ଦେଇଚନ୍ତି । ବିଭିନ୍ନ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ୧୯୧୨ ମସିହାଠାରୁ ଆମ ଦେଶରେ ଯେତେ ସାଧାରଣ କମିଶନ୍‌ମାନ ବସିଚି, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ପାସ୍ ଆଇନ୍ ବିଷୟରେ ତୀବ୍ର ସଂଶୟମାନ ପ୍ରକାଶ କରିଚନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ଜନମତ ମଧ୍ୟ ସାଧାରଣତଃ ଏହି ବିଷୟରେ ଏକ ସଂଶୟୀ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଅବଲମ୍ବନ କରିଚନ୍ତି ଏବଂ ବେଳେବେଳେ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ନିନ୍ଦାବାଦ ମଧ୍ୟ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଚି । ଦେଶରେ ଓ ବିଦେଶରେ ଏଡ଼େ ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ ପାସ୍-ଆଇନ୍‌ରେ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଅମାନୁଷିକତାର ନିନ୍ଦା କରାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନର ସରକାର ଯେ କେବଳ ଏହି ଆଇନ୍‌ଗୁଡ଼ିକୁ ଉଠାଇଦେବା ବା ସଂଶୋଧିତ କରିବାକୁ ଉଚିତ ମନେ କରିନାହାନ୍ତି, ତାହା ନୁହେଁ, ସରକାର ଅଧିକ ବ୍ୟାପକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରୟୋଗ କରିଚନ୍ତି, ଆହୁରି ଅଧିକ ଦୃଢ଼ ଓ ସଘନ ଭାବରେ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଜାରି କରି ରଖିଚନ୍ତି, କାହାରିକୁ ହେଲେ ଏଇ ଆଇନ୍‌ର କବଳରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାକୁ କୌଣସି ବାଟ ଛାଡ଼ିନାହାନ୍ତି, ଏବଂ ଆମକୁ ଆଘାତ ଦେବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଆମର ଅପମାନ କରିବା ମତଲବରେ ଆମ ଦେଶର ଇତିହାସରେ ଏକ ଅଭିନବ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଖାଇ ଆମ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଆଇନ୍‌କୁ ଲାଗୁ କରିବାକୁ ଯାଇଚନ୍ତି । ଏହାଫଳରେ ଆମ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ପରିତାପ ଓ ତିକ୍ତତାର ହିଁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଚି । ପୁଣି "ପାସ୍‌ପ୍ରଥାକୁ ଉଠାଇଦେବା ଓ ପରିଚୟପତ୍ରକୁ ସଂଗଠିତ କରିବାର ଆଇନବଳରେ ହିଁ ଏସବୁ କରାଯାଇଚି" । ଏଥିସକାଶେ ଆମର ସରକାରଙ୍କ ପାଖରେ କୃତଜ୍ଞ ରହିବା ଉଚିତ ବୋଲି ଆମକୁ କୁହାଯାଉଚି । କିନ୍ତୁ କୋଉଥିପାଇଁ ଆମେ କୃତଜ୍ଞ ରହିବୁ ? ଆଇନ୍ ମାନି ଚଳିବାକୁ ଆମକୁ ବାଧ୍ୟ କରିବାଲାଗି ଆଗରୁ ଯେତେଯେତେ କାଗଜ ପାସ୍ ହୋଇଥିଲା, ସବୁଗୁଡ଼ିକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଚାରୁରୂପେ ଗୋଟିଏ

ଖାତାରେ ଏକାଠି ବାନ୍ଧି ରଖାଯାଉଚି, ଏଇଥିଲାଗି ଆମକୁ ସରକାରଙ୍କଠାରେ କୃତଜ୍ଞ ରହିବାକୁ କୁହଯାଉଚି । ଏହାକୁ ଯଦି ଆମର ଜାତୀୟ ଅନୁଭୂତି ପ୍ରତି ଅବମାନନା କରିବା ବୋଲି କୁହାଯାଏ, ତେବେ ଏହାଦ୍ୱାରା ଅତି ନିଷ୍ଠୁର ଓ ନୃଶଂସଭାବରେ ଆମର ବ୍ୟଙ୍ଗ କରାଯାଉଚି ବୋଲି ହିଁ କହିବାକୁ ହେବ ।

"ପାସ୍‌ପ୍ରଥା ଉଠାଇଦେବାର ଆଇନ୍" ଜାରିହେବା ପରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷ ପାସ୍-ଆଇନ୍ ଭଙ୍ଗ କରିଥିବା ଅପରାଧରେ ଆମଜାତିର ଆହୁରି ଅଧିକ ଲୋକଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି ନିଆଯାଇଚି । ଏହା ଜାଣିବାକୁ ହେଲେ ସରକାରୀ ତଥ୍ୟବହି ବା ବିବରଣୀକୁ ଯାଇ ପଢ଼ିବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ହିଁ ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ପରିବାର ସେକଥା ଜାଣିଚି, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ପରିବାର ତାହାକୁ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଚି ।

ମୁକ୍ତିସଂଗ୍ରାମର ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ଆମେ ଅନେକ ଦିନରୁ ଏକଥା ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଚୁ ଯେ ଏହିସବୁ ଆଇନ୍‌କୁ ଜାରି କରିବାକୁ ଓ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ କରିବାକୁ ଯାଉଥିବା ସରକାରୀ ନୀତିର ପରିଣାମସ୍ୱରୂପ କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଓ ସରକାରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ସଂଘାତ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା ହିଁ ସାର ହେବ । ଏହାଫଳରେ କଳା ଓ ଗୋରାମାନଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସମ୍ପର୍କ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ଅଧିକ ତିକ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିବ ଏବଂ ଆମଦେଶର ସ୍ୱାର୍ଥ ତଥା କଲ୍ୟାଣରେ ତଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଆଘାତ ଲାଗିବ ।

ଏବର୍ଷ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୦ ତାରିଖ ଦିନ ଶାର୍ପେଭିଲେଠାରେ ଯେଉଁ ବିଷାଦପୂର୍ଣ୍ଣ ଘଟଣାମାନ ଘଟିଯାଇଚି, ସେବିଷୟରେ ମୁଁ କେବଳ ଗୋଟିଏ କଥା କହିବାଛଡ଼ା ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଟୀକା କରିବାକୁ ଯାଉନାହିଁ । ଏହି ଲୋମହର୍ଷଣକାରୀ ଘଟଣା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯେତେ ସୂତ୍ରରୁ ଯେତେ ବିବରଣୀ ପ୍ରକାଶ ପାଇଚି, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଏକ ସ୍ୱରରେ ସ୍ୱୀକାର କରିଚନ୍ତି ଯେ କେବଳ ପାସ୍-ଆଇନ୍ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ହିଁ ଶାର୍ପେଭିଲେର ପୋଲିସ୍‌ଥାନାରେ ସେହି ଜନତା ସମବେତ ହୋଇଥିଲା । ପାସ୍ ଆଇନ୍ ବିଷୟରେ ଭବିଷ୍ୟତରେ କଣ କରାଯିବାକୁ ଯାଉଚି ତାହାରି ଉପରେ ସରକାରୀ ବିବୃତି ଶୁଣିବାଲାଗି ଏହି ଜନତା ସମବେତ ହୋଇଥିଲା, ନା ପାସ୍-ଆଇନ୍ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିବାଦ-ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲା, କେବଳ ସେହି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯାହା ମତଭେଦ ରହିଚି । ଏହି ଦୁଇ ମତ ଭିତରୁ ଯେଉଁଟି ସତ୍ୟ ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, ଏହି ସମବେତ ହେବାର ପରିଣାମରେ ଯେଉଁ ଘଟଣା ଘଟିଲା, ତାହା କଳା ଓ ଗୋରା ସୁରୁଚିସମ୍ପନ୍ନ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକାବାସୀକୁ ତ୍ରସ୍ତ କରି ପକାଇଚି ଓ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ମଧ୍ୟ ତୀବ୍ର ବିରାଗ ସୃଷ୍ଟି କରିଚି । ଏହି ଘଟଣାରେ ମୋ'ଜାତିର ଅନେକ ଲୋକଙ୍କର ପ୍ରାଣ ଯାଇଚି, ଆହୁରି ଅନେକ ଲୋକ ଆହତ ହୋଇଚନ୍ତି । ପାସ୍‌ଆଇନ୍ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଥିବା ତିକ୍ତତାର ପାତ୍ର ଯଦି କେବେହେଲେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ବାହାରକୁ ବହି ଯାଇଥାଏ, ତେବେ ତାହା ଏହି ଘଟଣାଟି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ହୋଇଚି । ପାସ୍

ଆଇନ୍ ବିରୁଦ୍ଧରେ କେବଳ ଏକ ଗଭୀର ବିରକ୍ତି ରହିଥିବାରୁ ହିଁ ସମଗ୍ର ଦେଶର କଳା ଓ ଗୋରା ଉଭୟ ଗୋଷ୍ଠୀର ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଲୋକ ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ଆବେଦନରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଗ୍ରହର ସହିତ ଆପଣାର ସମ୍ମତି ଦେଇଚନ୍ତି ଓ ଜାତୀୟ ଶୋକାହର ପାଳନ କରି ପାସ୍ ଆଇନ୍‌ର କବଳରେ ପଡ଼ି ଏବେ ପ୍ରାଣ ଦେଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଶୋକପ୍ରକାଶ କରିଚନ୍ତି । ଏହି ଆବେଦନର ଆହ୍ୱାନ ମାନି ଅନେକ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଆପଣାର ଅନୁମତିପତ୍ରକୁ ନିଆଁରେ ପକାଇ ଦେଇଚନ୍ତି ।

ଏହିପରି ଏକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ପଡ଼ି ଯେ ଶହଶହ, ସମ୍ଭବତଃ ହଜାରହଜାର ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଆପଣାର ଶୋକ ପ୍ରକାଶ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆପଣା ଇଚ୍ଛାରେ ଦାସତ୍ୱର ପ୍ରତୀକକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦେଲେ ଓ ପାସ୍‌ଗୁଡ଼ିକୁ ନିଆଁରେ ପକାଇଦେଲେ, ସେକଥା ବୁଝିବାକୁ ଆମକୁ କୌଣସି କଷ୍ଟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ଏପରି କରିବାଲାଗି କେହି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବାଧ କରିନଥିଲା;— ସେମାନେ କେବଳ ଆପଣାଛାଏଁ ଆସି ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ଏହିପରି କରିଥିଲେ ।

ଏହି ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ମୋତେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । କଂଗ୍ରେସର ଆବେଦନକୁ ଏକ ସାର୍ଥକ ମର୍ମ ଦେବାଲାଗି ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଏକ ଶୋକାହର ପାଳନ କରିବା ଏବଂ ପାସ୍ ପ୍ରତି ରହିଥିବା ଆମର ଘୃଣାର ଏକ ପ୍ରାୟୋଗିକ ପ୍ରମାଣ ଦେବା ସକାଶେ ମୁଁ ମୋର ଏକ ଅବଶ୍ୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରହିଥିବାର ଅନୁଭବ କରିଥିଲି । ମୋର ଆପଣା ପାସ୍‌କୁ ନିଆଁରେ ପକାଇଦେବା ଅପେକ୍ଷା ଏଥିଲାଗି ଆଉ କୌଣସି ଅଧିକ ସଫଳ ଓ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ବାଟ ଅଛି ବୋଲି ମୁଁ ଦେଖି ପାରିଲିନାହିଁ । ତେଣୁ ମୁଁ ଏହାହିଁ କରିବାକୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି କଲି ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଏପରି ଏକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଆସି ପହଞ୍ଚେ, ଯେତେବେଳେ ନେତାକୁ ମଧ୍ୟ ଆଦର୍ଶର ଦାବୀପ୍ରତି ଆପଣାର ନିଷ୍ଠା ଦେଖାଇବାକୁ ଯାଇ ଆପଣା ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଆପଣା ଇଚ୍ଛାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରମାଣ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ସେ ତାର ଲୋକମାନଙ୍କଠାରୁ ଯାହା ଆଶା କରୁଥାଏ, ତାକୁ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ତାହାହିଁ କରି ଦେଖାଇଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ଶାର୍ପେଭିଲେର ଘଟଣା ପରେ ଆମ ଇତିହାସରେ ଓ ମୋର ଆପଣା ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରମାଣର ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଆସି ପହଞ୍ଚିଚି ବୋଲି ମୁଁ ଅନୁଭବ କରିଥିଲି । ମୁଁ ଯାହା କରିଚି, ସେଥିଲାଗି ମୁଁ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ଦୁଃଖିତ ନୁହେଁ, ଲଜ୍ଜିତ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ଏହାଠାରୁ ଊଣା ଆଉ ଯେକୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ମୋର ବିବେକକୁ ଘେନି ବଞ୍ଚିରହି ପାରିନଥାନ୍ତି । ସେପରି କରିଥିଲେ ମୁଁ ମୋର ଆପଣା ଲୋକଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ହରାଇ ବସିଥାନ୍ତି, ମୋ'ଦେଶର ବିଚାରସମ୍ପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ତାଡ଼ନା ସହିଥାନ୍ତି, ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତ ବଂଶଧରଙ୍କ ଲାଗି କେବଳ ଘୃଣାଭାଜନ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କର କଲ୍ୟାଣସାଧନ ଲାଗି ଉଚ୍ଚତମ ନୈତିକ ବିଧାନର ଆହ୍ୱାନ ମାନି ମୁଁ ମୋର ଯଥାଶକ୍ତି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହିଁ କରିଚି । ଅତି ନମ୍ରଭାବରେ ମୁଁ କେବଳ ଏତିକି କହିବାକୁ ଚାହେ । କାରଣ ମୁଁ ଦୃଢ଼ଭାବେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଚି ଯେ ଆମ ଦେଶରେ କଳା ଓ ଗୋରା ବିଭିନ୍ନ ଜାତିମଧ୍ୟରେ ଶାନ୍ତି ଓ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ରଖିବାକୁ ହେଲେ ଏହି ପାସ୍‌ପ୍ରଥାକୁ କୌଣସି କାଳବିଳମ୍ବ ନକରି ସମୂଳେ ଉଠାଇଦେବାର ଏକ ଜରୁରୀ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଚି । କଳା ବା ଗୋରା ଯେଉଁ ବିଚାରବାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ପ୍ରକୃତ ଆନ୍ତରିକତା ସହିତ ଆମ ଦେଶର କଲ୍ୟାଣ କାମନା କରୁଚନ୍ତି, କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବିଚଳିତ ନହୋଇ ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଏହାହିଁ ଉଦ୍ୟମ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ମୁଁ ଅତି ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଚି ।

ଏ. ଲୁଥୁଲି

□□□

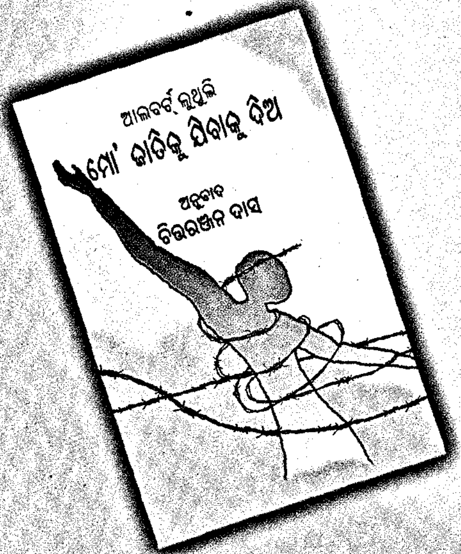

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ରାଜନୀତିକ ଇତିହାସର ଦୁର୍ଗମ ବନ୍ଧୁର ବିଗତ ବର୍ଷମାନଙ୍କର ସଂଘାତକର ଇତିହାସ ମଧ୍ୟରେ ଆଲବର୍ଟ ଜନ୍ ଲୁଥୁଲି ଆଫ୍ରିକା ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ଅପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦୀ ନେତା । କଳା ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ତଥା ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ ଏବଂ ଗୋରା ରାଜତ୍ୱର ସର୍ବଜାତି ସମ୍ମିଳିତ ସଂଗ୍ରାମ ଲାଗି ଯଦି ଆମେ ଏକ ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ ପ୍ରତୀକ ଖୋଜିବାକୁ ଯିବା, ତେବେ ପ୍ରମୁଖ ଲୁଥୁଲିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆମେ ସେହି ପ୍ରତୀକର ଦର୍ଶନ କରି ପାରିବା ।

ISBN : 81-87982-21-7
Price : Rs.150/-